3 1761 04246 2846

Purchased for the

LIBRARY *of the*

UNIVERSITY OF TORONTO

from the

KATHLEEN MADILL BEQUEST

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Toronto

http://www.archive.org/details/mjanhussedl00sedl

M. JAN HUS.

Napsal

Dr. JAN SEDLÁK,

profesor bohosloví v Brně.

Podíl údů na rok 1915. — Číslo LVIII.

V PRAZE 1915.

Nákladem Dědictví sv. Prokopa. — Tiskem B. Stýbla v Praze.

Prager Archiv
des Auswärtigen Amtes
Handbücherei

Nihil obstat.

Can. **V. Müller**, censor.

Imprimatur.

Pragae, die 22. Octobris 1915, N. 14677.

Dr. **Joannes N. Sedlák,**
vicarius generalis.

BX
4917
S45

Předmluva.

Kniha, kterou tuto podávám české veřejnosti, nebude se, doufám, nikomu zdáti zbytečnou. Nemámeť posud spisu, jenž by dle pramenů kriticky líčil život muže, s jehož jménem se pojí dlouhá perioda českých dějin. Geniální historiograf království Českého, *František Palacký*, nakreslil sice ve svých Dějinách dle látky pramenné, kterou s mravenčí pílí a orlím bystrozrakem shledal, obraz Husův, jenž v hlavních rysech jest věrný a trvanlivý; ale v úsudcích není Palacký vždy spolehlivý, protože se v nich mnohdy hlásí ke svému právu protestantské nazírání, jindy pak je určovala censura, a v jednotlivostech, někdy i velmi důležitých, jest obraz jeho neúplný neb i nesprávný. Palacký zajisté, nemaje smyslu pro traktátovou literaturu, pominul úplně spisů Viklefových a neprozkoumal filosofických a theologických hlubin českého hnutí v době Husově, a proto se mu celá pře Husova jevila ve světle, jež není historicky pravdivé. A soud Palackého byl směrodatným pro všecky vážné historiky, kteří psali o Husovi. *Tomek* na něm nezměnil nic podstatného, jenom zpříkřil úsudky Palackého, a cizí spisovatelé překládali jen německý text Dějin Palackého, většinou mělce, nekriticky a bez samostatné práce vědecké.

Po Palackém razil nové dráhy v badání o životě Husově německý historik *J. Loserth*, jednak že upozornil na velikou literární závislost Husovu na spisech Viklefových, jednak že sbíral a uveřejňoval důležité dokumenty z doby Husovy. V této práci pokračoval, arci jen příležitostně, *J. Truhlář*, vydávaje paběrky z rukopisů klementinských, a *V. Flajšhans*, jenž prozkoumal spisy některých profesorů pražských z doby předhusovské, v »*Literární činnosti M. Jana Husi*« sestavil přehledný soupis literárního díla Husova, který, třebas není dokonalý, bude základem veškeré práce podobné, v četných drobnějších příspěvcích obraz ten zdokonaloval a vydal osm svazků spisův Husových, zvláště

jeho důležitý *Výklad Sentencí.* Výsledky práce své i cizí zpracoval *Flajšhans* ve svém spise »*Mistr Jan řečený Hus z Husince*«, jenž však nemá účelu ani rázu vědeckého. Pro dějiny Husova pobytu v Kostnici kladl nové základy *V. Novotný* svou chronologií listův Husových, nauku Husovu prostudoval *A. Lenz* a k prozkoumání genese Husovy přispěl nemálo *V. Kybal* svými studiemi o Matěji z Janova a vydáním jeho Regulí. Menšími úvahami připravovali stavební kameny i jiní, jako *K. Krofta, Menčík, Bidlo, Fikrle, Klicman,* jichž práce budou dále uvedeny. Že i veliké publikace pramenů, Monumenta Vaticana Bohemiae, *Tadrova* Soudní akta konsistoře pražské, Archiv český, přinesly mnoho pozoruhodného, netřeba ani podotýkati.

Nicméně zbývaly i po tom všem značné mezery. Bylo třeba znovu probadati dobu před Husem a Husův poměr k tak řečeným předchůdcům jeho, prozkoumati filosofické a náboženské proudy doby Husovy, zrevidovati Loserthův soud o závislosti Husově na Viklefovi a určiti poměr českých spisův Husových k mistru anglickému, prostudovati Husovy postily a všimnouti si důkladněji literární činnosti přátel i odpůrcův Husových, hlouběji přihlédnouti k procesu kostnickému. Úkoly tyto hleděl jsem, chtěje psáti moderní kritický životopis Husův, splniti a výsledky práce více než desítileté, většinou se zakládající na pramenech rukopisných, uveřejnil jsem z části v brněnské Hlídce, z části v prvních dvou ročnících »Studií a textů k náboženským dějinám českým«, k tomu cíli založených, z části pak je přikládám jako přílohy k tomuto spisu. Tím arci není vydáno vše, co jsem shromáždil, ale věci nejdůležitější jsou podány vědecké veřejnosti.

Spis můj má *stanovisko katolické.* Myslím, že není třeba, abych to omlouval. Pro historická fakta, pro genesi Husovu, jeho snahy a spory, rozhodují pro mne, jako pro každého historika, *prameny,* s nimiž jest historik povinen nakládati dle zásad kritiky, nikoliv dle subjektivního stanoviska. *Pravda* historická jest absolutní vládkyně, před níž se musí skláněti badatel, katolík jako nekatolík. A vědecká poctivost a spravedlnost není výhradním majetkem nekatolíkův. *Pře Husova* pak *musí býti posuzována se stanoviska katolického;* nezáleží zajisté na tom, co o předmětu pře soudí spisovatel, nýbrž co o něm soudila, jak o něm učila katolická církev, ať s ní spisovatel souhlasí čili nic.

Jen *na úsudek o významu činnosti Husovy* po stránce věroučné a církevně politické má stanovisko historikovo nesporný vliv, jemuž se nelze vyhnouti. V odboji proti autoritě církevní, v nepoddajnosti proti učitelskému úřadu církevnímu vidí katolík *vinu* Husovu, protestant nebo stoupenec směrů, jež jsou dnes zvány pokrokovými, Husovu *zásluhu*. Katolický historik lituje, že se dal Hus v ušlechtilé snaze opravné strhnouti Viklefem k revolučním naukám a proudům, jež národ český z veliké části na dlouho odtrhly od jednoty církevní a od víry otcův, a vidí v tom kořen utrpení, jež potom národ prožívá; historik protestantský nebo pokrokový má právě ten průlom do pevné bašty autority církevní za vrcholný význam Husův a velebí Mistra jako předchůdce Luthrova, jako hledatele pravdy a hlasatele svobody badání, jímž Hus nikdy nebyl. Jak patrno, není to soud objektivní historie, nýbrž subjektivní filosofie dějin, soud dnešních názorů věroučných a církevních. A stanovisko katolické, tuším, je tu aspoň tak oprávněno jako stanovisko protivné. Dokazovati to nemůže arci býti úkolem této předmluvy, jen tolik chci podotknouti k objasnění stanoviska katolického: Učitelská autorita církevní nemá býti a nechce býti poutem vědecké svobody. Má jen poklad víry, Kristem svěřený, zachovávati neporušený a předkládati jej věřícím. Vědeckých otázek, mathematických, fysických, přírodovědeckých, historických atd., neluští a nerozhoduje o nich, těch se netýká ani její neomylnost, kterouž má jen, když ve věcech *víry a mravův závazně* něco věřícím předkládá. Ale v těchto věcech (víry a mravů) rozhodovati, věřící v nich vésti, protivná mínění zavrhovati a zjevenou pravdu přesně dle Písma a tradice určovati jest její svaté právo a povinnost, ježto by jinak její jednota a celé její poslání bylo zmařeno. Touto učebnou autoritou jest papež a jsou biskupové shromáždění s papežem na obecném sněmu neb i po celém světě rozptýlení (jako celek, nikoliv jednotliví). Uvědomělý katolík podrobuje se této učebné autoritě ve věcech náboženských z vnitřního přesvědčení a vidí v ní nikoliv pouto, nýbrž vůdkyni svědomí. Světské moci dnes katolická církev nemá, odchylného mínění tresty světskými nestíhá, a nikdo v ní si nepřeje návratu této kategorie jisté doby. Zřízení církve katolické jest dnes tak duchovní, klerus celkem intellektuálně a morálně tak vyspělý, a správa církve — až na výjimky, jichž nikdo neschvaluje — tak

v duchu Kristově, že by s ní byl Hus sám spokojen.[1]) Zaujatost proti katolické církvi, jež se jeví také v moderním nazírání na význam Husův, neodstraní se ovšem kaceřováním, kteréž odpuzuje, nýbrž tolerantností a svědomitou prací, která získává.

Konče předmluvu, plním milou povinnost, vzdávaje srdečné díky *Dědictví sv. Prokopa*, jež přípravným pracím poskytlo podpory mravní i hmotné, jeho předsedovi p. prelátovi *J. Tumpachovi*, jenž o práci mou, v poslední době válečnými poměry velmi ztěžovanou, vždy jevil živý zájem, p. kanovníkovi *V. Müllerovi*, kterýž obstarával laskavě korrekturu a sestavil indexy, jakož i všem správám *knihoven*, jež mi zapůjčily rukopisy do Brna, hlavně však správám moravského zemského archivu a zemské knihovny v Brně, jež pro mne ochotně vypůjčovaly rukopisy a usnadňovaly mi jich používání.

Kéž dílo mé přispěje k tomu, aby z činnosti Mistra Husineckého zdůrazňováno bylo *heslo míru*, nábožensko-mravní povznesení českého lidu a obětavá práce národní, nikoliv *heslo boje*, odboj proti katolické církvi!

V Brně v den sv. Václava 1915.

Dr. *Jan Sedlák.*

---

[1]) Srv. *Kalousek*, O potřebě prohloubiti vědomosti o Husovi a o jeho době, 2. vyd. str. 44.

Literatura, jíž bylo použito:

Anněnkov J. S. Češskija sočinčnija Gusa i vremja ich napisanija, Petrohrad 1877.

Archiv český, Praha 1840 nn.

Aschbach J. Geschichte der Wiener Universität im ersten Jahrhundert ihres Bestehens, Wien 1865.

Balbín Boh. Epitome historica rerum bohemicarum, Pragae 1677.

— Miscellanea historica regni Bohemiae, Pragae 1682 ss.

Balbín-Ungar. Bohemia docta, Pragae 1777.

Berger W. Johannes Hus und König Sigmund, Augsburg 1871.

Bess B. Zur Geschichte des Konstanzer Koncils, Marburg 1891.

Bezold F. Zur Geschichte des Hussitenthums, München 1874.

Bidlo J. Čeští emigranti v Polsku a mnich Jeronym Pražský (Čas. Čes. Mus. 1895).

Borový Klem. Libri erectionum archidioecesis Prag. saec. XIV et XV, lib. I—V, Pragae 1875—1889.

Böhringer F. Die Kirche Christi und ihre Zeugen. (Die Vorreformatoren des 14. und 15. Jahrh.), Zürich 1856, 1858.

Buddensieg Rud. Johann von Wiclif und seine Zeit, Gotha 1885.

Cochlaeus J. Historiae Hussitarum libri duodecim, Apud s. Victorem prope Moguntiam 1549.

Černý F. Hus a Wiklif (Čas. Mat. Mor. 1903).

Dekret Kutnohorský. Přednášky a stati V. Novotného, K. Krofty, J. Šusty a G. Friedricha, Praha 1909.

Denifle H. Die Universitäten des Mittelalters bis 1400, Berlin 1885.

Denis E. Huss et la guerre des Hussites, Paris 1878 (přel. Vančura).

Döllinger J. Geschichte der gnostisch-manichäischen Sekten, München 1890.

Dudík B. Statuten der Diöcese Olmütz vom J. 1413, Brünn 1871.

— Die Statuten des ersten Prager Provincial-Concils, Brünn 1872.

Ehrle F. Augustinismus und Aristotelismus in der Scholastik gegen Ende des 13. Jahrh. (Archiv für Literatur und Kircheng. des Mittelalters 1889.)

Erben K. J. Mistra Jana Husi Sebrané spisy české I—III, Praha 1868.

Erler G. Dietrich von Nieheim, 1887.

Fasseau Ars. Theod. Collectio synodorum et statutorum almae dioecesis Olomucenae, Rezii 1766.

Feret P. La faculté de théologie de Paris, Paris 1896.

Fijatek J. Studya do dziejów universytetu Krakovskiego, Krakov 1899.

— Mistr Jakób z Paradyża i universytet Krakovski v okresie soboru Bazylejskiego, Krakov 1900.

Fikrle J. Čechové na koncilu Kostnickém (Čes. Čas. hist. 1903).

Finke H. Forschungen und Quellen zur Geschichte des Constanzer Concils, Paderborn 1889.

— Acta concilii Constantiensis I. Akten zur Vorgeschichte des Konstanzer Konzils, Münster 1896.

Firnhaber Friedr. Petrus de Pulka (Archiv für öst. Gesch. 1856).

Flajšhans V. Filosofická činnost Husova (Program Minervy 1899).

— Literární činnost Mistra Jana Husi, Praha 1900.

— K literární činnosti M. Jana Husi I—XVI (Věstník Ak. 1900—1903). XVII (V. Ak. 1909).

— Lat. spisy Husovy I—VIII, Praha 1903—1908.

— Mistra Jana Husi Sebrané spisy I—VI, Praha 1903 nn. (přel. M. Svoboda).

— Mistr Jan řečený Hus z Husince, Praha 1901—1904.

— Pražští theologové kolem r. 1400 (Čas. Čes. Mus. 1905).

— Předchůdcové Husovi (Věstník Ak. 1904 n.).

— Husova Postilla (Osvěta 1900).

— Hus a Wiklif (Čas. Mat. Mor. 1904).

— Husovy knížky O svatokupectví (Sborník filol. 1910).

Fontes rerum bohemicarum I—VI, Pragae 1873 nn.

Franz H. Der Magister Nicolaus Magni von Javor, Freiburg i. B. 1898.

Frind Ant. Die Kirchengeschichte Böhmens III, Prag 1872.

Goeller E. König Sigismunds Kirchenpolitik vom Tode Bonifaz IX. bis zur Berufung des Konstanzer Konzils, Freiburg i. B. 1902.

Hall A. Sigmund und Hus, Freiburg i. B. 1912.

Haller J. Papsthum und Kirchenreform I, Berlin 1903.

Hardt Hermann van der, Magnum oecumenicum Constantiense concilium, 1695—1699.

Harnack A. Dogmengeschichte, Freib. und Leipzig 1893.

Hartwig O. Henricus de Langenstein, Marburg 1857.

Hefele C. Jos. Geschichte des Concils zu Constanz, Freiburg i. B. 1869.

— Conciliengeschichte VII (Die Reformations- und Unionssynoden des XV. Jahrh.), Freiburg i. B. 1874.

Helfert Jos. A. Hus und Hieronymus, Prag 1853.

— Mistr Jan Hus aneb počátkové církevního rozdvojení v Čechách, Praha 1857.

Höfler Konst. Concilia Pragensia 1353—1413, Prag 1862.

— Geschichtschreiber der hussitischen Bewegung I—III (Fontes rer. austr. II, VI/2, VII). Cit.: SS.

— Magister Johannes Hus und der Abzug der deutschen Professoren und Studenten aus Prag 1409, Prag 1864.

Henner K. K nauce o státu a církvi v Čechách, Praha 1915.

Hilgers J. Die katholische Lehre von den Ablässen und deren geschichtlichen Entwicklung, Paderborn 1914.

Hrubý H. České postilly, Praha 1901.

Jakubec J. Dějiny literatury české, Praha 1911.

Jireček Herm. Právnický život v Čechách a na Moravě, Praha-Brno 1903.

Kalousek J., Traktát Jana z Jenštejna proti Vojtěchu Rankovu o odúmrtech (Zprávy Spol. n. 1882).

— O potřebě prohloubiti vědomosti o Husovi a jeho době, Praha 1902 (II. vyd. 1915).

Kaufmann G. Geschichte der deutschen Universitäten I, II, Stuttgart 1888—1896.

Kitts E. J. In the days of the councils I, II, Lond. 1908, 1910.

Klicman L. Studie o Milíčovi z Kroměříže (Listy fil. 1890).

— Processus iudiciarius contra Jeronymum de Praga habitus Viennae a. 1410—1412, Pragae 1898.

Kneer J. Entstehung der konziliaren Theorie, Rom 1893.

Kollmann H. O kollektorech komory papežské v Čechách a censu vyšehradském do počátku stol. XV (Věstník Spol. n. 1897).

Krofta K. Kněz Jan Protiva z Nové Vsi a Chelčického mistr Protiva (Čas. Čes. Mus. 1900).

— Kurie a církevní správa zemí českých v době předhusitské (Čes. Čas. hist. 1904, 1906).

Krummel L. Johannes Hus, Basel 1886.

— Geschichte der böhmischen Reformation im XV. Jahr., Gotha 1866.

Kryštůfek Frant. X. Hus a jeho ochranný list, Praha 1913.

Kybal Vlast. M. Matěj z Janova, jeho život a spisy, Praha 1905.

— Matthiae de Janov dicti Magistri Parisiensis Regulae Veteris et Novi Testamenti I—IV, Oeniponte 1908—1913.

Lechler Goth. Johann von Wiclif und die Vorgeschichte der Reformation I, II, Leipzig 1873.

— Johannes Hus, Leipzig 1890 (česky B. Mareš 1891).

Leidinger G. Andreas von Regensburg Sämmtliche Werke 1903.

Lenfant Jacques. Histoire du concile de Constance, Amsterdam 1714.

— Histoire de la guerre des Hussites, Amsterdam 1731.

Lenz A. Učení M. Jana Husi, Praha 1875.

— Apologie sněmu Kostnického, Praha 1896.

— Soustava učení M. Jana Viklifa na základě pramenů, Praha 1898.

— Pokus apologie svědků proti Husovi (Vlast 1900).

— M. Jan Hus, Životopisný nástin, Praha 1907.

— Učení M. Jana Husi o církvi a její členech není totožné s učením sv. Augustina (Vlast 1903).

Löhr J. Methodisch-kritische Beiträge zur Geschichte der Sittlichkeit des Klerus am Ausgange des Mittelalters, Münster 1910.

Loserth J. Hus und Wiclif. Zur Genesis der husitischen Lehre, Prag u. Leipzig 1884.

— Beiträge zur Geschichte der husitischen Bewegung:

I. Der Codex epistolaris des Erzbischofs von Prag Johann von Jenzenstein (Archiv für öst. Gesch. LV, 1875).

II. Der Magister Adalbertus Ranconis de Ericinio (ibid. LVII, 1877).

III. Tractatus de longaevo schismate des Abtes Ludolf von Sagan (ibid. LX, 1880).

IV. Die Streitschriften und Unionsverhandlungen zwischen Katholiken und Hussiten in den Jahren 1412 u. 1413 (ibid. LXXV, 1889).

V. Gleichzeitige Berichte und Aktenstücke zur Ausbreitung des Wiclifismus in Böhmen und Mähren v. 1410—1419 (ibid. LXXXII, 1895).

— Die literarischen Widersacher des Hus in Mähren I. Stephan von Dolein (Zeitschrift für Gesch. Mähr. u. Schles. I, 1897).

— Über die Versuche wiclif-husitische Lehren nach Österreich, Polen, Ungarn und Croatien zu verpflanzen (Mittheilungen Ver. Deutsch. in Böhmen XXIV, 1886).

— Urkunden und Traktate betreffend die Verbreitung des Wiclifismus in Böhmen (ibid. XXV, 1887).

— Die Wiclifsche Abendmahlslehre und ihre Aufnahme in Böhmen (ibid. XXX, 1892).

— Über die Beziehungen zwischen englischen und böhmischen Wiclifisten in den beiden ersten Jahrzehnten des XV. Jahrh. (Mitth. des Inst. für öst. Geschichtsforschung XII, 1891).

— Zur Geschichte des Wiclifismus in Mähren (Zeitschr. für Gesch. Mährens u. Schles. XXX, 1913).

— Die kirchliche Reformbewegung in England im XIV. Jahrh. und ihre Aufnahme und Durchführung in Böhmen, Leipzig 1893.

Loewe J. Der Kampf zwischen dem Realismus und Nominalismus im Mittelalter (Abh. der böhm. Ges. der Wis. 1876).

Lützow F. The life and times of Master John Hus, Lond. 1909.

Meltzer O. Die Kreuzschule zu Dresden (Mitth. des Ver. für Gesch. Dresdens, 1886).

— Johannes Drändorf (Dresd. Geschichtsblätter 1901).

— Ein Traktat Peters von Dresden (ibid. 1907).

Menčík F. Konrád Waldhauser (Poj. Spol. n. 1881).

— Rozmanitosti I—III, Jičín 1880 n.

Monumenta historica universitatis Car.-Ferd. Pragensis I—III, Pragae 1830 ss.

Monumenta Vaticana res gestas bohemicas illustrantia I (Klicman 1903), II (Novák 1907), V (Krofta 1903, 1905).

Morawski K. Historya universytetu jagiellońskiego, Krakov 1900.

Müller K. König Sigismunds Geleit für Hus (Hist. Vierteljahrschrift 1898).

Nedoma V. Boleslavský kodex z doby husitské (Zprávy Spol. n. 1891).

Nejedly Zd. Dějiny předhusitského zpěvu v Čechách, Praha 1904.

— Počátky husitského zpěvu, Praha 1907.

Novák K Příspěvky ku bližšímu poznání spisů Husových a jeho života (Rezkův Sborník hist. IV, 1886).

— K Husově Postille (Listy fil. XV, 1888).

— O jazyce v postille Husově (ibid. XVI).

— O spisovatelské činnosti M. Jana Husi (ibid. XVI).

— O duchu ve spisech Husových (ibid. XX).

Novák K. Husův traktát o sedmi smrtelných hřiešiech (ibid. XXIII).
— O novotvarech u Husa (ibid. XXVI).
— Další příspěvky kmenoslovné ze spisů Husových (ibid. XXVII).
— Kmeny složené u Husa (ibid. XXIX).

Novotný V. Husův glejt (Čes. Čas. hist. 1896).
— Listy Husovy (Věstník Sp. n. 1898).
— Jan Hus, O svatokupectví (Světová knih. 1907).
— M. Jan Hus (Světová knih. 1912).

Opp. = Joannis Hus et Hieronymi Pragensis confessorum Christi historia et monumenta, Norimbergae 1558.

Ott Em., Das Eindringen des kanonischen Rechts, seine Lehre und wissenschaftliche Pflege in Böhmen und Mähren während des Mittelalters, Prag 1913.

Palacký F. Staří letopisové čeští (Scriptores rerum boh. III, Praha 1829).
— Über Formelbücher, zunächst in Bezug auf böhmische Geschichte I, II, Prag 1843, 1848.
— Dějiny národu českého v Čechách a na Moravě, Praha 1848 nn.
— Die Geschichte des Hussitenthums und Prof. Const. Höfler, Prag 1868.
— Documenta Magistri Joannis Hus vitam, doctrinam, causam in Constantiensi concilio actam et controversias de religione in Bohemia annis 1403—1418 motas illustrantia, Pragae 1869. Cit.: Doc.
— Die Vorläufer des Hussitenthums in Böhmen, Prag 1869.

Palmov J. Gusitskoje dviženije, Petrohrad 1881.

Patera Ad. Zpráva o odsouzení a upálení M. Jana Husi z XV. stol. (Zprávy Sp. n. 1888).
— M. Jana Husi česká kázání na posvěcenie kostela a na sv. Trojici (ibid. 1890).

Paulsen F. Geschichte des gelehrten Unterrichts, Leipzig 1885.

Paulus N. Die ältesten Ablässe für Almosen und Kirchenbesuch (Zeitschrift für kath. Theol. 1909).
— Die Ablasslehre der Frühscholastik (ibid. 1910).
— Die Anfänge der sogenannten Ablässe von Schuld und Strafe (ibid. 1912).

Pekař J. Jan Hus, Praha 1902.

Pelcl F. M. König Wenceslaus I, II, Prag 1788 f.

Pez Bern. Thesaurus anecdotorum novissimus IV., Aug. Vind. 1723.

Polák A. Církevní politika krále Václava IV. (Čas. Mat. Mor. 1904).

Preger W. Geschichte der deutschen Mystik, Leipzig 1875.

Prochaska F. Miscellaneen der böhmischen und mährischen Litteratur, Prag 1789.
— De saecularibus liberalium artium in Bohemia et Moravia fatis, Pragae 1782.

Reiners J. Der Nominalismus in der Frühscholastik, Münster 1910.

Richenthal Ulrich. Costnitzer Concilium so gehalten worden im J. 1413 (vyd. Buck v Bibliotek des lit. Ver. Stuttgart 1882).

Riezler S. Die literarischen Widersacher der Päpste, Leipzig 1874.

Royko K. Geschichte der grossen allgemeinen Kirchenversammlung zu Kostnitz, Graz u. Prag, 1782—1785 (česky Stach 1785 n.).

Sedlák J. Eucharistické traktáty Stanislava ze Znojma, Brno 1906.

— Spis Stanislava ze Znojma »de antichristo« (Hlídka 1907).

— List Jana z Rakovníka Husovi, Brno 1909 (otisk z Hlídky 1909).

— Pálčův Antihus, Brno 1910 (otisk z Hlídky 1910).

— Několik textů z doby husitské I—III, Brno 1912, 1914 (otisky z Hlídky 1911—1913).

— Pálčův spis proti Husovu traktátu »de ecclesia«, Brno 1912 (otisk z Hlídky 1912).

— Mikuláš z Drážďan, Brno 1914 (otisk z Hlídky 1914).

— Počátkové kalicha (Čas. katol. duch. 1911, 1913, 1914).

— Tractatus causam Mgri Joannis Hus e parte catholica illustrantes:

1. Jacobi de Noviano, Mgri Parisiensis, Disputatio cum Hussitis, Brunae 1914.
2. Tractatus et sermones contra Mgrm Joannem Hus a. 1412 et 1413 habiti (v příloze Hlídky 1911).
3. Mgri Stephani de Páleč Antihus (v příloze Hlídky 1912 n.).

— Studie a texty k životopisu Husovu I, II, Olomouc 1913—1915.

Seyfried W. Dissertatio historica de Johannis Hussi martyris ortu, educatione, doctrina, vita, morte et scriptis, Jena 1698.

Sommerland. Matthaeus von Krakau, Halle 1891.

Stejskal F. Arcibiskup Zbyněk Zajíc z Hasenburka a jeho první statuta synodální z r. 1403 a 1404 (Čas. katol. duch. 1913).

Svoboda Mil. M. Jakoubka ze Stříbra Překlad Viklefova Dialogu, Praha 1909.

Schaching Otto. Jan Hus und seine Zeit, Regensburg 1914.

Schwab J. Johannes Gerson, Würzburg 1858.

Specht Thom. Die Lehre von der Kirche nach dem h. Augustin, Paderborn 1892.

Tadra J. Soudní akta konsistoře pražské I—VII, Praha 1893 nn.

— Kanceláře a písaři v zemích českých za králů Jana, Karla IV. a Václava IV. 1310—1420, Praha 1892.

— Kulturní styky Čech s cizinou až do válek husitských, Praha 1897.

Theobald Zach. Hussitenkrieg, Breslau 1750.

Tingl Frant. Ant. (Emler), Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim I—VIII, Pragae 1867—1889.

Tomek V. V. Děje university pražské, Praha 1849.

— Dějepis města Prahy III, Praha 1875 (II. vyd. 1893).

Troeltsch E. Die Soziallehren der christlichen Kirchen und Gruppen, Tübingen 1912.

Truhlář Jos. Paběrky z rukopisů klementinských (Věstník Akad. 1897—1901, Český Čas. hist. 1902 nn.).

Tschackert P. Petrus von Ailli, Gotha 1877.

Uhlirz M. Petrus von Dresden (Zeitschrift für Gesch. Mährens u. Schles. 1914.).

Uhlmann P. König Sigmunds Geleit für Hus und das Geleit im Mittelalter, Halle 1894.

Valois N. La France et le grand schisme d'occident, Paris 1896.

Werunsky E. Böhmens sozial.-politische Entwickelung in vorhussitischer Zeit (Neue Jahrbücher für klass. Altert. 1901).

Wiclif Joannis Opera: De officio pastorali (Lechler 1863), Trialogus (Lechler 1869), Lateinische Streitschriften (Buddensieg 1883), 34 svazky vyd. Wiclif Society, Lond. 1883—1913.

Willmann Otto. Geschichte des Idealismus, Braunschweig 1894 nn.

Vlček Jar. Dějiny české literatury, Praha 1892 nn.

Zítek J. Tractatulus de potestate clavium (Čas. katol. duch. 1904).

Zitte Aug. Lebensbeschreibungen der drei ausgezeichnetsten Vorläufer des Meisters Johann Hus, Prag 1786.

M. JAN HUS.

I. Doba před Husem.

Veliké události nevystupují v dějinách náhle, nýbrž připravují se, někdy zvolna a dlouho, někdy rychleji. Dějepisec pozoruje v pramenech první záblesky, vidí, jak spolupůsobí různé složky, buď k událostem těm vedoucí nebo je zdržující, sleduje je v jich vývoji a následcích, a podle toho, co se o nich dovídá z pramenů, podává je v té příčinné souvislosti a v soustavném celku. Také význačné osobnosti, i takové, jež dávají době ráz, jsou svým vznikem a vývojem s dobou nerozlučně spojeny. Jejich myšlenky, snahy a práce jsou připraveny, činnost jejich jest podmíněna prostředím, úspěch nebo nezdar zapříčiněn často okolnostmi. Životopisci nelze proto jejich činnosti správně porozuměti a jejich významu vystihnouti, leč posuzuje-li je v souvislosti s dobou. Čím lépe pochopí dobu a v jejím rámci osobnost vylíčí, tím bude obraz správnější.

Nutno tedy nejprve pohlédnouti na dobu před veřejnou činností Husovou.

1. Mravní a náboženský život.

(Mravnost lidu. — Modlitba. — Mše sv. — Svátost pokání. — Svátost oltářní. — Dva obrázky úcty k eucharistii. — Uctívání svatých a P. Marie. — Obrazy a ostatky. — Svátostniny. — Odpustky. — Proti praksi odpustkové.)

»Otec vlasti« postavil království české v čelo celé vzdělané Evropy. Praha jest netoliko »caput regni«, nýbrž i »caput imperii«. Sem sjíždějí se poselstva ze všech zemí, odtud vycházejí zase do různých končin. Styk s kurií jest velmi čilý a snadno se od ní žádají a rychleji dosahují mnohé milosti. Universita,

s počátku jediná ve střední Evropě, láká vědychtivé posluchačstvo z blízka i z dáli. Vědy i umění mají tu své sídlo. Roste tím blahobyt v zemi, zvláště v Praze, a stykem s cizinou povznáší se kulturní výše národa, ale má to přirozeně v zápětí i *stinné* stránky.

Prosté mravy domácí ustupují mravům cizim, nové módy se zavádějí, jež mravokárci prohlašují přímo za nemravné, vzmáhá se luxus, jenž dává příležitost ke skutečné nemravnosti a nutí opatřovati si prostředky i nepoctivým způsobem. *Jakési uvolnění mravnosti*, hlavně v Praze, je tedy skutečně následkem nových poměrů, ale po nějakém nápadnějším úpadku mravním není tou dobou v Čechách stopy. Ani historické prameny ani kázání soudobá ho neukazují. Proti čemu hřímají *Waldhauser* a *Milič*, to jsou obyčejné hříchy městského lidu. V lidu venkovském hroziveji se šíří *sodomský hřích*[1]) a *lichva*, vyskytují se častěji provinění proti svatosti stavu manželského a taneční zábavy dávají příležitost k nemravnostem.

Náboženský život byl velmi bohatý, a rozumí se samo sebou, že měl *formy úplně katolické*. Středem jeho jest *modlitba*, *mše sv.* a přijímání *svátostí*. Při hluboké víře středověkého člověka jest pochopitelno, že *modlitba* prostupuje celý jeho život. Hlavní formulí modlitební jest *Otče náš*, jehož český text Arnošt z Pardubic úředně předpisuje a jejž učenci a kazatelé v nejrůznější podobě vykládají, aby věřící neříkali pouze slov, nýbrž k Bohu se jimi povznášeli. K modlitbě Páně připojuje se *Pozdravení andělské*. Jako formulí modlitebních používá se také *Apoštolského vyznání víry* a *Desatera*, v nichž jest souhrn křesťanské věrouky a mravouky, a kazatelé je zase vykládají. Ke společné modlitbě dávají příležitost oblíbené *pouti* a častá *procesí*.

Mše sv. jakožto oběť Beránka, jenž snímá hříchy světa, jest vyzdobena vším možným leskem. Chrámy, dle poměrů více nebo méně skvostné, ale vždy nad obyčejné příbytky lidské vynikající, se pro ni budují, obrazy, nástěnnými koberci a sochami okrašlují; roucha a nádoby při ní jsou z nejvzácnějších látek; znějí při ní zpěvy i hudba primitivních arci ještě varhan. Zpěv při zpívané mši jest ovšem *latinský* a jest úkolem rektora

[1]) Proto přikazují arcibiskupové proti němu působiti, ale *opatrně*, a rozhřešení vyhrazují sobě, neboť »*nimis* inolevit« (*Höfler* Conc. Prag. 20 (r. 1377), 32 (r. 1384) a 36 (r. 1387).)

školního, aby jej se žáčky nacvičil; ve větších městech, hlavně v Praze, má někdy ráz příliš světský, proti čemuž vystupuje církevní vrchnost i kazatelé.[1]) Při procesích a po kázání zpívá věřící lid *české písně*, zvláště oblíbené zpěvy »Svatý náš Václave« a »Gospodi, pomiluj ny«, pak v době vánoční »Jezu Kriste, ščedrý kněže« a o velikonocích »Buoh všemohúcí«, nebo některou modlitbu ve formě písně, jež se jako část mimoliturgická přidávaly i na konci mší zpívaných, čímž se již upravuje cesta ke vzniku *mešních písní* v jazyku lidovém.

Aby získali pro sebe nebo pro své, zvláště *zemřelé*, příbuzné zvláštní účinky mše sv., spojené s úmyslem knězovým obětovati za určitou osobu, zakládají věřící fundace při oltářích, zavazujíce tak kněze, aby jednou neb vícekráte týdně sloužil na jejich úmysl, nebo dávají knězi za týmž účelem almužnu pro jednotlivou mši. To hlavně za zemřelé, při čemž se vyskytují často t. zv. mše *Gregoriánské* (t. j. 30 mší po sobě na týž úmysl). Spolu však trvá starý zvyk, že při mši, již kněz slouží za osadu, věřící při obětování kladou na oltář dary (*offertoria, oblationes*), což činí při soukromé mši aspoň rodina.

Jako si připomíná při mši sv. věřící katolík život Kristův, tak prožívá jej znova s Kristem v *církevním roce*. A jest známo, jak předkové naši na konci XIV. věku církevní rok znali, jak s církví svou jej konali, tu touhu po Vykupiteli vzbuzujíce, tu narození jeho slavíce s plesáním, tu zase přísným postem a pokáním se připravujíce na smutek a radost velikonoční, tu opět Ducha Osvětitele a Posilovatele církve i lidské duše oslavujíce; jak dle něho zařizovali svůj život i práci a jej i se svátky vloženými hleděli si různými Cisiojany vštípiti v paměť.

Svátosti byly přijímány, jako nyní v katolické církvi, pouze obřady byly někde poněkud odchylné, na př. při křtu bylo více exorcismův. *Svátost pokání* a *oltářní* přijímá se netoliko jednou v roce, jak nařizuje církevní zákon, nýbrž většinou dle zákona staršího *třikrát*. Působením mendikantů množí se zpověď ze zbožnosti a mizí ponenáhlu závazek zpovídati se vlastnímu farářovi. Je to projev uvolňující se disciplíny církevní — neboť pro znalost a řízení farní osady měl onen zákon církevní velikou cenu — a následek výsad řádů žebravých. Faráři, práv-

[1]) Srv. dále synodální statuty Očkovy a Jensteinovy a kázání Embekovo.

níci a theologové napřed odporují, pak hledí zachovati starý předpis aspoň pro zpověď v době velikonoční, ale řeholníci hájí rázně svých privilegií. Tak r. 1396 disputuje dominikán *Jindřich Bitterfeld* ve škole u sv. Klimenta v Praze o kvestii: *An quilibet peccator mortalis teneatur confiteri semel in anno solum suo proprio sacerdoti* [1]), a rozhoduje, že nikoli; neboť privilegovaný řeholník má právo zpovídati v celé diecési, jako farář ve své farnosti. A faráři by měli býti vděčni, že jim řeholníci pomáhají a že mnohý z jejich věřících lépe se vyzpovídá. Hřeší tedy těžce ti, kteří brání věřícím zpovídati se řeholníkům neb jim pak nechtějí podati svátosti oltářní a zapovídají jim dávati bratřím almužny. Takoví měli by býti exkommunikováni. Námitky *Fitz-Ralphovy* a jiných jsou neplatny.

Roku 1398 rozhodl sice arcibiskup Olbram pro mírnější praksi, ale spory trvaly i pak dále, až r. 1404 vydal arcibiskup Zbyněk znova dekret Olbramův ve prospěch řeholníkův. [2])

Vroucí úcty požívá *Svátost oltářní*. Věřící snaží se aspoň »viděti Boží tělo«, s velikým leskem konají jeho svátek, uctívají kněze hlavně proto, že jest mu dána od Krista moc obětovati jej na oltáři, častěji svátost přijímají. Heslo častého, ba denního sv. přijímání, hlásané Milíčem a Janovem, zapustilo v Čechách kořeny, ježto sám arcibiskup Jan z Jensteina, ač byl nucen přestřelkům kazatelův odporovati, mu přál a je podporoval, dav r. 1391 nařízení kněžím, aby podávali každému, kdo o to žádá (Höfler Conc. Prag. 40). Týž arcibiskup, aby povznesl úctu k eucharistii, uděluje na synodě r. 1386 odpustky 40 dnů těm, kteří při pozdvihování kleknou a pokloní se svátostnému Kristu, jakož i těm, kteří kněze jdoucího s velebnou svátostí k nemocnému doprovodí (ibid. 33). Totéž opakuje r. 1390 (ibid. 40) a přidává tyže odpustky každému, kdo zbožně přijme velebnou svátost, a konečně r. 1391 i tomu, kdo jsa na poli neb jinak při práci na znamení dané pozdvihováčkem Svátosti se pokloní (ibid. 41).

---

[1]) Jest v rkp. *krakov.* 2351 fol. 89[1a]—100[1a] s nadpisem: Sequens posicio est fratris *Henrici de Bytterwelt* O. Pred. prof. s. theol. et est posita in scolis apud s. Clem. Prage a. d. 1396.

[2]) Uveř. *Stejskal* v ČKD 1913, str. 320—322. Ovšem i zde jest dovolení to obmezeno jen na případ, že by farář byl v přisluhování věřícím *nedbalý*.

Několik obrázků, jak vynikali Čechové na konci XIV. stol. zbožností a úctou k eucharistii, vypravuje týž arcibiskup *Jan z Jensteina* ve spise »De bono mortis«. Aspoň jeden tu budiž uveden z kruhů *kněžských* a jeden z *laických*. Když byl r. 1390 za příležitosti jubilea arcibiskup s velikým průvodem v Římě, byl s ním také výborný muž *Mikuláš*, mistr umění a bakalář theologie. Ten onemocněl v domě arcibiskupově. I přinesena mu velebná Svátost a on přijav ji se slzami v očích, měl k přítomným vynikajícím mužům dlouhou a velmi zbožnou řeč o Svátosti, tak že se Římané divili, říkouce: »*Co to? Máte tam u vás tak zbožné a svaté muže?*« [1]) Jiný, *Heršík* jménem, přijav velebnou Svátost, takovou byl naplněn radostí, že necítil žádných bolestí mimo malou nevolnost, jíž pro velikou sladkost nedbal. Ten prý okolí svému říkal: »Congaudete et congratulamini michi, quia vidi dominum meum Jesum Christum me visitantem et consolantem.« [2]) A po třech dnech skonal.

V *Praze* pak žila zbožná žena, *Alžběta* jménem, provdaná za muže z předních občanských kruhů pražských, jež v mládí vedla život světácký, strojíc se a tanci holdujíc, potom však obrátivši se byla od Pána tolik omilostněna, že jí tehdy v našich krajích sotva bylo rovné. Ta na radu profesora theologie, mistra *Matouše z Krakova*, jenž byl jejím zpovědníkem, častěji přijímala Svátost a takovou z ní vážila radost, že nedbala nejhorších nemocí, ba někdy se přijímáním z nemoci uzdravovala.[3]) Pří-

---

[1]) Quid est hoc? Habetisne in partibus vestris viros tam religiosos et sanctos?

[2]) Rkp. klášt. *oseckého* 37 fol. 148[2b]. Na kulturně-historickou cenu tohoto spisu Jensteinova poukázal již *Vielhaber* ve Festschrift des Ver. Gesch. D. B. 1902 str. 159—166: »Der libellus De bono mortis des Erzb. Joh. v. Jenstein.«

[3]) Jenstein vypravuje dále událost, jež se stala krátce před její smrtí: »Circumstantibus et admirantibus pluribus sacerdotibus et religiosis mulieribus cum loqui non posset, manibus annuit, ut hincinde ad latus discederent. Qui non intelligentes misterium, eius tamen voluntati parentes secesserunt ad partem. Cumque post tempus viribus aliqualiter resumptis loqui cepisset, interrogata a circumstantibus, cur ipsa eis manibus annuisset, ut ad latus secederent: »Dulcissimo«, inquit, »Jesu Christo, sponso meo, qui me ingenti cum gloria visitavit, iter preparavi«, plurimis ibi devotissimis verbis quam plurima enarrando que vidit. Nunc suspirabat, nunc exultabat, nunc in extasi posita in requie fruicionis divine tenebatur suspensa.« (Tamže fol. 149[1b].) Zajímavá zajisté žena, již navštěvovali profesoři universitní i prostý lid, aby se vzdělávali jejím příkladem.

pady takové praktické mystiky, ba exstatického vznícení vyskytují se zpravidla v době nábožensky velmi vyspělé.

Také nepodstatných forem náboženského cítění, jichž tolik vykvetlo v katolické církvi, všímala si lidová zbožnost velmi pilně. Byla to především *úcta svatých* a hlavně *Panny Marie*. Že se v tom středověk dopouštěl až přestřelkův a z přirozeného egoismu hledal v kultu tom mnohdy více svůj prospěch než úctu Boží, jest pravda, ale mluviti proto o novém mnohobožství, jak se často děje, jest nepřípustno. Úcta těch, kteří vynikali nejčestnější věcí, mravností, jest zajisté přirozena a přímluva svatých theologicky odůvodněna, kult pak ten vztahuje se vždy na Boha, jenž svým Synem lidstvu dosažení blaženosti věčné umožnil, svou milostí z lidí světce činí a sám, třebas na přímluvu svatých, rozdílí své milosti. To vědomí bylo nutno lidu vštěpovati a před přestřelky jej varovati. Ale stavění chrámův a zasvěcování oltářův a kaplí k poctě svatých, slavení jejich svátků, vzývání jich, zvláště svatých patronů, bylo samo sebou dobrým projevem katolické zbožnosti.

Hlavně něžný *kult mariánský* byl jemné duši české velmi milý. K Panně, Matce Slova, utíkají se mistři na kathedře a kněží na kazatelně, končíce úvod svých řečí pravidelně pozdravem archandělským, lid ji vzývá jako útočiště hříšníkův a pomocnici křesťanův a milerád přijímá každý nový způsob její úcty, jako Anděl Páně a svátek Navštívení Panny Marie. [1])

S úctou svatých souvisí *úcta ostatkův* a *obrazův*. Velikou úctou k tělům zemřelých světců byl málo kritický a pevnou věrou proniknutý středověk zaváděn často v omyl. Z křížových výprav

[1]) Kráčejíce ve šlépějích horlivého ctitele Panny Arnošta, povzbuzují arcibiskupové věřící lid k té úctě milostmi církevními. Tak dává arcibiskup Jan Očko z Vlašimě r. 1374 odpustky 40 dní každému, kdo při zvonění »ad Ave Maria« pomodlí se kleče třikrát Zdrávas (Höfler Conc. Prag. 18), r. 1377 stejné odpustky těm, kteří k poctě Navštívení říkají chvalozpěv Magnificat (ibid. 20; opět r. 1387, ibid. 36), a Jenstein r. 1381 docela i těm, kteří pokleknou, kdykoli se při bohoslužbách vysloví jméno Ježíše Krista nebo Panny Marie (ibid. 29; opět r. 1386, ibid. 33, 35). *Kněžím* pak povoluje Očko již r. 1371 čtyřicetidenní odpustky, vloží-li při mši kollektu o P. M. (ibid. 15), kteryžto statut r. 1381 a 1385 Jenstein opakuje (ibid. 30, 32). Také těm, kteří se v pátek při zvuku velikého zvonu pomodlí pětkrát Otčenáš k uctění pěti ran Páně, povoluje Očko stejné odpustky (ibid. 22). Jak patrno, souvisí naše doba některými náboženskými zvyky již s dobou předhusitskou.

přinášeny a ze zištných zhusta důvodů podvodně prohlašovány ostatky nepravé, jež často čím byly pravdě nepodobnější, s tím větším bývaly přijímány nadšením. Ani císaři Karlu IV. nemohl se nikdo lépe zavděčiti, než daroval-li mu nějaký vzácný ostatek. Tak nashromáždil Karel v Praze ostatky pochybné namnoze ceny,[1]) jež v drahých schránkách byly každoročně v den »Ukazování svátostí« (Ostensio reliquiarum, v pátek po neděli provodní) lidu vystavovány k poctě. Že tu střízlivějšího nazírání bylo třeba, není pochybnosti, ale akt úcty světcovy tím nepozbýval na ceně.

Obrazům vzdávány poklony, asi jako nyní ještě na Rusi. Že by se jim byl lid *klaněl* v našem slova smyslu, t. j. poctu Bohu patřící jim vzdával a tudíž modloslužby se dopouštěl, není pravda.[2]) Kdo to tvrdí o XIV. stol., uráží tehdejší náš lid, jako by jej urážel, kdyby to tvrdil o lidu nynějším. Kdo se modlí před křížem, nechce se modliti k tomu dřevu, kdo klečí před obrazem, nechce uctívati plátno nebo barvu, nýbrž osobu, třebas si to vždy zřejmě neuvědomoval. Jen staré výrazy »modliti se obrazům«, »klaněti se« atd. byly nejasny[3]), a jednotlivci v hrubé nevzdělanosti a chtivosti pomoci význam obrazů přeceňovali.

Projevem zbožné mysli a příchylnosti k církvi byla také vážnost, jakou měli Čechové předhusitské doby k církevním *svátostninám.* Svěcení vody, žehnání příbytkův a různých nástrojů, svěcení svící, jehnědů, vína, pokrmův atd. bylo vyhledáváno a věcí tak žehnaných zbožně užíváno. Vždyť je to požehnání, jež dává duchovní matka dětem, je to *reální modlitba,* jíž jim vyprošuje ochrany a pomoci Boží. Že někteří prostí lidé, lpějíce na povrchu, viděli v nich více, než do nich vkládá církev, a užívali jich snad i pověrečně, neubírá jim na ceně.

Kdo pozoruje tento náboženský život v Čechách ve druhé polovici XIV. stol. a potom za Husa *zrakem nepředpojatým,* nemůže s ním býti nespokojen. Jsou to ovšem *vnější formy,* ale bez nich nemůže náboženství býti; a jsou to formy buď Kristem samým ustanovené, neb staletým vývojem historickým vytvořené a církví schválené, první závazné, druhé nezávazné, formy nikoliv mrtvé, nýbrž plné božského života, jež *z vnitřní zbožnosti*

[1]) Srv. *Tomek,* Děj. Prahy III², str. 208 nn.
[2]) Srv. vývody Anonymovy proti Matěji z Janova v příl. III.
[3]) Srv. Husova Výkladu hlavu XXXV.

lidské duše mají vyplývati a ji zase budíti a živiti. Jsou v nich sice chyby některé per excessum, hledá se v nich někdy víc, než v nich je, jsou při nich i defekty, ježto někteří příliš utkvívají na vnějšku, ducha zanedbávajíce — tu třeba oprav, poučení a vedení. Ale viděti v nich jen lidské zřízení, jež ubíjí ducha Kristova a v němž jest jen pýcha a lakota, a mluviti proto o »zevnějškovosti« katolické církve jest puritánství, jež historik z okolností dobových vysvětlí, s nímž však nemůže souhlasiti.

Důležité místo v náboženském životě středověkého člověka měly *odpustky*. Jsa si vědom spáchaných hříchův a povinnosti činiti za ně zadost, a maje přesvědčení, že církev obdržela od Krista moc duchovní pouta za jistých okolností uvolňovati na místě Božím, používá člověk její štědrosti, aby získal od ní odpuštění časných trestů, jež by mu dle přísné prakse církevní bylo odpykati, a tak dosáhl i zmírnění neb odpuštění trestův očistcových na věčnosti.

Prakse odpustková, t. j. odpouštění neb zkracování skutků kajících, církví uložených, byla v křesťanství vždycky; ježto však souvisí s praksí pokání, měnila se s formou pokání i forma odpustkův. V prvních dobách církve jest pokáním vyloučení od bohoslužeb a skutky kající. Trvání tohoto pokání zkracuje se z důvodů v každém případě jiných; tak odpouští sv. Pavel kajícímu Korinťanu ostatní trest. Ve II. a III. stol. uděluje se hříšníkům »pokoj« či smír církevní na přímluvu a pro zásluhy *mučedníků*, později odpouští biskup další trest těm, kdo se osvědčili zvláště horlivými. Od konce VII. stol. vyskytují se nejprve v Irsku a v Anglii, potom i jinde, *redempce* a *kommutace*. Citelné a dlouho trvající skutky kajícné (posty) zaměňují se za lehčí: *modlitbu* a *peněžní dary* na dobré účely. »Ordines« pro zpovědníky vydávané normují tyto záměny. Všeobecná potřeba zmírnění prakse pokání a vědomí velikého významu modlitby a almužny činily redempce stále obecnějšími, tak že koncem IX. stol. již se vyskytují *redempce obecné*, ale většinou povolované jen od případu k případu a s ohledem na poměry kajícníkovy. Tím upravena cesta k praksi odpustkové, jak se objevuje ve stol. XI. a následujících, t. j. obecnému *odpouštění* časných trestů *bez ohledu na poměry poenitentovy*, obyčejně za *almužnu*. Co se povolovalo dříve jednotlivcům, na př. za kří-

žovou výpravu nebo pout do Říma, to se nyní generalisuje, jednak proto, že obecná nemožnost konati přísné pokání staré žádá *obecného* zmírnění, jednak i v zájmu církevních a všeužitečných podniků, jež jsou tím podporovány.

Jsou tedy i tyto odpustky (indulgentiae) *odpuštěním časných trestů*, jako za prakse starší, a nikoliv odpuštěním hříchů, ani minulých, tím méně budoucích; a ježto se k dosažení jich žádá *stavu milosti*, protože nemůže býti odpuštěn trest, pokud trvá vina, nelze mluviti o *prodávání* a *kupování odpustkův*. *Almužna*, jež se obyčejně vyžaduje (někdy je to také *modlitba*), jest jen podmínkou autoritativního odpuštění církevního, nikoliv cenou za ně, poněvadž odpuštění to podstatněji závisí na subjektivním stavu kajícníkově. Není tu a nemůže tu ani býti nějaké »do, ut des«, i nelze mluviti o prodeji. Ale arci zájem finanční vystupuje zvláště ve XIV. stol. až příliš do popředí, při hlásání odpustků zdůrazňuje se pak tolik, že prostý věřící jest uváděn v omyl nebo v něm utvrzován,[1]) a okolnosti při hlásání odpustků mívají ráz nedůstojně obchodnický. Správně tedy lze mluviti o *zlořádech při udělování a hlásání odpustkův*.

Proti těmto slyšíme v Čechách na konci XIV. věku protesty velmi důtklivé. Mistr *Matouš z Krakova* v kázání »*Facite vobis amicos de mamona iniquitatis*«[2]) předkládá nauku o »*pokladu církevním*«[3]) a zdůrazňuje, že se neodpouští leč *časný trest*, a to pouze těm, kteří jsou *ve stavu milosti*. Bylo by

---

[1]) K tomuto srv. důkladné studie, jež o odpustcích uveřejnil *N. Paulus* v Innsbr. Zeitschrift für d. kath. Theol. 1908: »Mittelalterliche Absolutionen als angebliche Ablässe«, 1909: »Die ältesten Ablässe für Almosen und Kirchenbesuch« a »Die Anfänge des Ablasses«, 1910: »Die Ablasslehre der Frühscholastik«, 1912: »Die Anfänge des sogenannten Ablasses von Schuld und Strafe« a »Der sogenannte Ablass von Schuld und Strafe im späteren Mittelalter«, kde jsou také porůznu odpovědi na odchylná mínění *Boudinhonova* (Sur l'histoire des indulgences, 1898), *Loofsova* (Leitfaden zum Studium der Dogmengeschichte, Halle 1906), *Gottlobova* (Ablassentwickelung u. Ablassinhalt im 11. Jahrh., Stuttgart 1907) a *Koenigerova* (Ursprung des Ablasses, München 1907). Viz nyní také J. *Hilgers* »Die katholische Lehre von den Ablässen u. deren geschichtliche Entwicklung«, Paderborn 1914.

[2]) V rkp. *krakov.* 2286 fol. 96ᵇ—99ᵇ.

[3]) Teprve od počátku XIII. stol. mluví se o náhradném zadostčinění ze *zásluh* Kristových, P. Marie, mučedníkův a svatých, dříve se dovolává theologie jen *moci* církevní.

tedy lépe usilovati o stav milosti než sháněti se po odpustcích.[1]) *Štěpán z Kolína* uvažuje v synodální řeči »*Caute ambuletis*« obšírně o podmínkách dosažení odpustkův a napomíná podobně.[2]) Ale s překvapující zrovna útočností promluvil proti odpustkům dominikán kýs, nejspíše zmíněný již *Bitterfeld*, za příležitosti odpustků jubilejních r. 1393.[3]) Bitterfeld nepopírá moci papežovy udíleti odpustky ani dogmatické nauky o nich, ale *množství* odpustkův a účel, za kterým se povolují, neodpovídá spořádané moci papežské. Mají prý přídech lakoty, vyprazdňují se jimi měšce chudých, dává se pohoršení a budí se podezření svatokupectví. K odpuštění časných trestů jest přece především třeba *vlastní satisfakce*, jež při této praksi skoro úplně mizí.

Potom vyvrací Bitterfeld *omluvy*, jež se pronášejí na obranu těchto odpustkův, a pojednává ve druhém traktátu theoreticky »de potestate, qua fit plena remissio« a »de eius efficacia«.

Kritika tato, ač orthodoxní, ukazuje, jak podrážděná byla již r. 1393 nálada theologických kruhů proti praksi odpustkové v Praze, a připravuje smělostí argumentace a protipapežským ostřím hnutí pozdější.

---

[1]) Et est valde notandum, quod ... per indulgencias non dimittitur vel remittitur nisi pena ... Et ideo homines magis deberent esse solliciti, quod obtinerent dei graciam quam quod mereantur indulgenciam, quia indulgencie sine gracia non veniunt, sed gracia gratum faciens semper sufficit ad salutem (l. c. 98^{b}—99^{a}).

[2]) Rkp. univ. *pražsk.* X C 3 fol. 70^{2a}—76^{2b}.

[3]) *Truhlář* upozornil na ten traktát, mluvě o rkp. univ. pražsk. III B 14, ve Věstn. Ak. 1898, str. 271 nn., podal jeho obsah a připsal jej *Václavovi*, zvanému *Rohle*. Ale v rkp. téže knih. XIII F 16 jsou na fol. 93^{a}—95^{b} výpisky z něho, nadepsané »*Puncta ex libello fratris Ord. Pred.*«, je tedy autorem *dominikán*. Jiného pak vhodného neznáme než *Bitterfelda*, z jehož traktátu »De simonia« jsou dále v témže rkp. také excerpty, o nichž se nám ještě bude zmíniti. V *krakov.* rkp. 2183 fol. 199^{a}—228^{b} je tento traktát ještě nehotový.

2. Duchovenstvo v době předhusitské.

(Statuty Arnoštovy. — Summula a Quaestiunculae. — Statuty Očkovy a Jensteinovy. — Vzdělání a výchova dorostu kněžského. — Mravnost duchovenstva: Kazatelé, soudní akta, visitace. — Počet duchovenstva. — Nedostatky sociální.)

Zřízením arcibiskupství pražského a podřízením mu biskupství litomyšlského byly církevní poměry v Čechách nově upraveny. Arcibiskupství bylo rozděleno v 10 arcijáhenství a arcijáhnům podřízeni byli děkani, kteří měli zase dozor na faráře — byla tedy organisace církevní dokonalá. Aby pak duchovní správa řádně v duchu církevním byla konána a aby život církevní prospíval, dal osvícený arcibiskup *Arnošt z Pardubic,* muž učeností neméně vynikající než svatostí života,[1]) na provinciální synodě v Praze r. 1349 statuty,[2]) jimž se co do obsáhlosti, prozíravosti a vážnosti ducha stěží které vyrovnají.[3]) Byl to nový, vskutku dobrý a pevný základ, na němž církevní poměry v Čechách se mohly rozvíjeti.

Arnošt dává tu předpisy o volbě k vyšším obročím, o věku a vlastnostech ordinandův (VIII) a povinnostech církevních vrchností. *Biskup* ať ustanoví vhodné kněze, kteří by za něho lidu hlásali slovo Boží, a má aspoň tři penitentiáře, opatřené plnou pravomocí rozhřešovati. Pro kněze provinilé ať má *dvojí žalář*, jeden mírnější a jeden přísnější (XIV). *Kněžím* nařizuje, aby nepřijímali vikářství a kaplanských míst na hradech bez souhlasu biskupova (XV, XVII), obročí aby nenastupovali před jeho svěcením (XXXIV) a aby vedli život vzorný.[4]) Mají žíti cudně, varovati se nestřídmosti, nenavštěvovati krčem, nebrati na se zaměstnání světského, nenositi zbraní. Oděv jejich nemá býti nápadný a tonsura má vždy označovati jejich stav. Zapo-

---

[1]) »Vir magne *literature* mireque *pietatis*« praví o něm kod. univ. *praž.* XII B 2.

[2]) Shrnul v nich hlavní provinciální konstituce kostela mohučského, k němuž dříve patřila diecése pražská, a dřívější synodální předpisy své a svých předchůdců, jakž sám praví v úvodu.

[3]) Vyd. *Dudík:* »Statuten des ersten Prager Provincial-Concils«, Brünn 1872, a připojil i Summulu Tomáše Irského.

[4]) Universi clerici mores et vitam *reforment* in melius et ea, que ad ipsorum statum et honestatem pertinent, cum magna cautela custodiant nec solum a malo, sed eciam ab omni mali specie se prudenter studeant cohibere (Dudík 46).

vídá se jim hra v kostky, tance a turnaje (XXVIII). Zvláště přísně však zakazuje Arnošt míti v domě neb mimo dům podezřelé ženštiny neb souložnice. Beneficiát, jenž by z tohoto provinění byl usvědčen, má býti zbaven obročí; nemá-li obročí, jest suspendován, má býti uvězněn a nepolepší-li se, z diecése vypověděn. Sousední faráři, děkan a arcijáhen, trpí-li takový zlořád, mají býti trestáni, jako by to bylo jejich vlastní souložnictví (XXIX). Podobně přísné předpisy dává Arnošt *řeholníkům* v kap. XLVI. Důrazně zapovídá všeliké *svatokupectví* (XLIX, LXX) a lichvu (LXXXVII n.).

Vhodná nařízení dává Arnošt také pro *duchovní správu*. Poučuje, čeho jest kněžím dbáti při udělování svátostí, zvláště při pokání (LXXXIV—LXXXVI) a manželství (LXVI—LXIX), jak se chovati k *židům* (LXXI—LXXIII), jak pracovati proti kacířství (LXXIV), lupičství (LXXVI) a kouzelnictví (LXXX). Biskupům i kněžím doporučuje rozumnou zdrželivost stran *odpustků* (LXXXIX) [1]) a dává návod o *církevních trestech* (XCI n.).

Aby pak duchovní věděli, co a jak mají věřícím vykládati, uveřejňuje arcibiskup spolu se statuty spis *Tomáše Irského* »De tribus punctis essencialibus christiane religionis«, jenž obsahuje stručný výklad Vyznání víry, Desatera a hlavních hříchů s dodavkem o pokání a odpustcích, a může býti nazván krátkým *katechismem* [2]).

Mimo to napsal *Štěpán Roudnický* na popud Arnoštův praktický výklad k některým bodům statut, hlavně o pokání a manželství, zvaný »*Questiones domni Arnesti*« neb prostě »Questiuncule«, jenž ve formě otázky a odpovědi probírá nejdůležitější případy, které se mohou vyskytnouti v duchovní správě, a jenž proto, jak správně dí *Dudík*, zasluhuje názvu *praktické pastorálky* [3]). Péče o spořádanou duchovní správu, kterouž projevil Arnošt, nařídiv sepsání takového krátkého návodu, zračí

---

[1]) Plerique episcopi per indiscretam et superfluam indulgenciarum concessionem claves ecclesie contemptibiles reddunt et penitencialem satisfaccionem enervant (Dudík 79).

[2]) »*Summula*« nazývá jej arcibiskup.

[3]) Dle *Dudíka* jest úplný text v *mikulov.* rkp. II 39 fol. 60—106 (l. c. 14).

se také v *pastorálním listě*, jímž ukazuje duchovenstvu, jak mají ve věcech duchovních postupovati *jednotně*.[1])

Bylo tedy o řádný církevní život arcibiskupem Arnoštem postaráno dobře.

Ale Arnošt nezapomněl ani učiniti opatření, aby prakse shodovala se s theorií. Proto nařídil ve statutech, aby každý duchovní měl jich opis a *Summuli*[2]) a aby na každé synodě v provincii biskupové duchovenstvu snažně doporučovali, by konstituce studovalo a zachovávalo.[3]) V *krátkých statutech* r. 1353 znova vložil kleru na srdce, proti kterým hříchům má hlavně pracovati s kazatelny a ve zpovědnici (proti sodomii), a jak má sám dbáti vzorné mravnosti; arcijáhnům pak káže, aby provinění přísně trestali. (Höfler 2 n.). Podobně r. 1355 (ibid. 5).

Pro nové potřeby, jež by se snad vyskytly, měly opatření učiniti synody nové, jež dle staršího již obyčeje v pražské diecési se konaly dvakráte do roka: o sv. *Vítě* a sv. *Lukáši*. Arcibiskup *Jan Očko* z Vlašimě zakazuje tu r. 1365, aby duchovní světští a řeholní s kazatelen se nehanobili, aby se přísně zakročovalo proti potulným kněžím a arcijáhni aby kněze špatně žijící trestali i žalářem (ibid. 9 n.). Následujícího roku zapovídá nekněžský *oděv*, kárá arcijáhny, že za úplatky neudávají nezdržel ivých kněží korektorům, a přikazuje, aby děkani udání činili oficiálům (ibid. 12). Spolu zapovídá světský způsob zpěvu při mši a nedůstojné hry o Božím Těle[4]). Na synodě pak r. 1371 předpisy ty prohlašuje opět (ibid. 14 n.), r. 1374 otcovsky napomíná duchovenstvo, aby svatě žilo (ibid. 16), a r. 1377 zdůrazňuje děkanům povinnost denunciace (ibid. 20) a zapovídá smlouvati se o poplatky při úkonech kněžských. Arcibiskup *Jan*

---

[1]) Litere b. Arnesti archiepiscopi Prag. ad clerum suum dioecesanum de uniformi methodo causas spirituales tractandi v rkp. *olom.* lyc. II, IV 2, Dudík 15.

[2]) Dudík 35.

[3]) ibid. 34.

[4]) ibid. 13: Item quod runteli vel cantilene dissolute in missis et tropi in iubilis per clericos in organis minime vel eciam in aliis instrumentis decantentur. Item cum deus in modulacione cantus instrumentalis non delectetur sed pocius in devocione cordis, quare omnibus et singulis decanis, plebanis, clericis et laicis in virtute sancte obediencie districcius mandatur, ne ludos theatrales vel eciam fistulatores vel ioculatores in festo Corp. Christi in processionibus ire quovis modo permittant et admittant.

z Jensteina tyto statuty opětuje r. 1387 (ibid. 36), a r. 1390 a 1391 znova mluví proti neslušnému oděvu a proti vymáhání poplatků při zpovědi a jiných úkonech (ibid. 40 n.).

Ačkoliv tedy nelze arcibiskupu Arnoštovi z Pardubic a jeho nástupcům nevzdati chvály, že svědomitě pečovali o řádné vykonávání duchovní správy a o mravnost kněžstva, přece zůstal nedostatek, arci společný veškerému křesťanstvu, že nebylo postaráno o *výchovu a vzdělání dorostu kněžského.* Statuta Arnoštova nemají o tom nic [1]) a jinde také předpisů takových není. Ti, kteří se chtěli dopracovati učitelského úřadu na fakultě theologické, museli arci konati dlouhá studia. Teprve když dosáhli mistrovství ve filosofii, mohli začíti studium theologie, a po čtyřletém studiu obstavše při zkoušce dostávali licenci čísti o Písmě sv. dvě léta a dvě léta o Sentencích Lombardových, čímž se jim dostávalo titulu »baccalarius formatus«. Ale toho nebylo třeba *ke kněžství.* Na kněze dávají se i takoví vysvětiti, kteří sotva theologii začínají. [2]) A jiní? Pokud mohli dlíti v Praze, studovali na fakultě artistské a dosáhše na ní gradu, přijímali svěcení, aby se mohli ucházeti o nějaké oltářnictví neb i beneficium kurátní. Zda poslouchali něco z theologie, nevíme, ale zdá se, že spíše buď jen soukromě si osvojili nejpotřebnější nebo poslouchali nějaké přednášky při kostele pražském [3]) a tam i konali zkoušku. Máme také dosti příkladů, že vysvěcení kněží teprve se oddávají studiu filosofie. [4]) O *Petrovi z Rakovníka* dovídáme se docela z úst promotorových (rkp. univ. praž. X C 3 fol. 157^{1a}—158^{1b}), že studoval theologii bez předchozí filosofie: »de eius studio multiplices fautores me docuerunt, qualiter theologicis leccionibus diligencius inherebat, ut sepius prandia negligeret, singula repor-

---

[1]) Kap. VIII. žádá k ordinaci pouze »sit gravis in moribus, etatis legitime et *sciencie competentis*« (Dudík 38). Ale *jaké studium* a *jaké vědění* má kandidát míti, nepraví.

[2]) Tak byl *Stanislav ze Znojma* vysvěcen r. 1396 (Matrika ordin. v kod. arch. kapit. praž. XVII, fol. 8^{2a}) a theologii začal poslouchati asi rok před tím; *Hus* byl vysvěcen r. 1400 a studium theologické počal snad až roku následujícího.

[3]) Při kostele pražském byl lektor theologie; o zkoušce srv. *Tomek* Děj. Prahy III², str. 164.

[4]) Hus promuje *faráře* Pavla; v rkp. univ. praž. VIII E 5 fol. 44^{a}—64^{b} promotor dvou inceptorů, z nichž jeden slove *Mikuláš,* praví ke druhému: »hoc ad vos, domine predicator, qui *longis temporibus* solide saltim vocaliter ewangelium predicastis« (byl asi Praemonstrát: »tamquam angelus in veste candida«).

tando, quo studio per 4 annos continuos fruebatur«, ale pak, ježto ve studiu neprospíval, dal se teprve na studium filosofie: »Voluit dominam theologiam assequi pedisequa vel ministra domina loyca non mediante, quod modicum utilius esse videtur, quam fabrum sine forcipe ferrum ignitum accipere ... ideo ad studia arcium se convertit.« [1]) Ti pak, kteří při venkovských chrámech konali nižší služby kostelní (akolyti), chtěli-li se dáti vysvětiti, jaké museli míti theologické vzdělání a kde ho nabyli, nevíme. Řeholníci měli své školy soukromé, ale zda všichni a v jakém rozsahu, jest nám zase neznámo. Také tu byli často svěceni, než začali studium. O *vzdělání* duchovenstva nebylo tedy s dostatek postaráno.

A hůře ještě bylo to s *výchovou*. Klerici (= žáci) žili většinou v bursách nebo při školách, konajíce služby kostelní, hlavně obstarávajíce zpěv. Neměli patřičného dozoru ani duchovního vedení a byli vydáni mnohým nebezpečím mravním. Jak z nich mohly vyrůsti pevné karaktery, schopné nésti jho kněžství Kristova? Lze se diviti, že byli mezi nimi slaboši, kteří nenabyli síly ani svěcením? Zde byl kořen mravních i intellektuálních nedostatků, jimiž trpí duchovenstvo té doby nejen v Čechách, nýbrž v celém křesťanstvu. Oprava nedala se tu provésti jinak než zavedením účelného vzdělání a vychování dorostu duchovenského, jak to učinil *tridentský sněm* zřízením seminářů; pouhé kárání vad, v němž si libovali kazatelé, nemohlo zla vyléčiti.

Tím se dotýkáme otázky, jež pro posouzení činnosti Husovy má jistou důležitost, ač daleko ne tolikou, jaká se jí obyčejně připisuje, totiž: *Jaký byl mravní stav českého duchovenstva před Husem a za něho?* K přesné odpovědi, již by mohla dáti moderní statistika, nedostává se nám pramenův. Nemůžeme určiti ani počtu duchovních ani počtu mravních provinění. Jsme tu odkázáni skoro jen na prameny *vypravující*, totiž na spisy horlitelů pro opravy, a na *kázání*, z nichž si nelze učiniti správného obrazu. *Horlitelé pro opravy* zajisté ve spisech svých (na př. Hus v traktátu »O svatokupectví«) mluví *všeobecně* a *přestřelují*, přejímajíce často bez kritiky útoky reformátorů starších,

[1]) Petr z Rakovníka stal se bakalářem v prosinci r. 1400 (Monum. univ. I/1 p. 346).

ať se na tu dobu hodí čili nic (tak Hus ze sv. Bernarda a z Viklefa), a jsou proto jako pramen nespolehliví, zvláště tehdy, když ve vzrušení mysli mluví na svou obranu nebo na snížení strany protivné.[1]) *Kazatelé* pak již svým mravokárným úkolem jsou povoláni vytýkati chyby, a to všeobecně, aby se nezdálo, že míří na někoho osobně, i nelze si z nich učiniti úsudku o rozsahu, ba většinou ani o skutečnosti takového provinění. Jen tam, kde jmenují určitý pohoršlivý případ, lze jej míti za pravdivý, ač i tu třeba přihlížeti k možnému klepařství. To platí také o *kázáních synodálních.* Kazatel jest k tomu vyvolen biskupem, aby při synodě kněžské duchovenstvu promluvil do duše. Čím lépe, čím důrazněji kněžím vyčiní, tím lépe dostál svému úkolu. Nanejvýš lze z nich souditi, že se takový případ někde udál, ježto by kazatel jinak o tom nemohl mluviti, ale kolikrát se udál a jaký byl tedy mravní stav duchovenstva, nelze z toho uzavírati.

Spolehlivějším pramenem jsou již *soudní akta,* jež z té doby pro diecési pražskou jsou bohudíky zachována.[2]) A tu nalézáme ze života kněžstva v Čechách tyto pohoršlivé případy: Ve sv. I. (1373—1379) dvakrát souložnictví (str. 41 a 224), jednou vraždu (str. 311, 375) a jednou podezření z ní (str. 331, 333), několikrát zranění, pak jednou hru v kostky, tanec o primici, návštěvu krčem, obvinění z lichvy a z prozrazené zpovědi; ve II. sv. (1380—1387) čtyři případy souložnictví (str. 4, 10, 15 a 25), třikrát hru v kostky, jednou podezření ze zabití (str. 415) a několikrát zranění; ve III. (1392—1393, 1396—1398) dvakrát souložnictví (str. 10, 29) a čtyřikrát rvačku; ve IV. (1401 až 1404) jednou souložnictví (str. 338) a třikrát podezření ze zabití.

To by byl tedy obraz velice příznivý pro tehdejší duchovenstvo, ale zase není úplně správný. Před *generálním vikářem* projednávaly se totiž takové případy jen tehdy, byl-li vikář spolu oficiálem; jinak se denunciací děkanovou předkládaly *arcijáhnovi,* jenž je vyšetřil a ustanovoval tresty, anebo se soudně projednávaly před arcibiskupským *oficiálem.* Ježto

---

[1]) Při universitní oslavě Husově v Praze r. 1902 měl prof. Gebauer řeč, již uveřejnil v Listech fil. 1902, a tam sebral ze spisův Husových všecky jeho útoky na klerus, aby karakterisoval mravní stav tehdejšího kněžstva. To není počínání vědecké. Týmž právem bylo by lze z jiných spisů sestaviti obraz, v němž by se tehdejší duchovní jevili jak andělé.

[2]) *Tadra,* Soudní akta konsistoře Pražské I—VII, Praha 1893 nn.

tresty byly namnoze *pokuty peněžní,* byly by *účty* těchto úřadů *pramenem nejspolehlivějším,* ale těch nemáme.[1]) Poněvadž pak četné případy mohly býti již arcijáhnem vyřízeny a jiné rozhodnuty oficiálem, jenž právě nefungoval jako vikář, jest možno, ba pravděpodobno, že byly ještě jiné přestupky, jichž Acta nemají.

Hodnotou blíží se předešlému prameni *zpráva o arcijáhenské visitaci,* ale nerovná se jí. Arcijáhen zajisté přijímá při visitaci každou denunciaci, ba má často za svou povinnost získati jich co nejvíce, jednak ze snahy po nápravě, jednak snad i z touhy zjednati církevnímu fisku i sobě peněz, na druhé straně pak může býti nepravdivá denunciace vyvolána nepřátelstvím neb zištností, protože denunciant má podíl z uložené pokuty. Není to tedy totéž jako případ úředně vyšetřený a buď soudní sentencí neb účtem jako pravdivý stvrzený.

Pro diecési pražskou dochovaly se nám zprávy o visitaci arcijáhna Pavla z Janovic r. 1379[2]), a tu, ačkoliv mnohé zprávy týkají se *laiků,* čehož nedbá dosti *Loserth,* jiné pak mají nahoře zmíněný podezřelý ráz, přece shledáváme řadu přestupků proti celibátu i jiných.[3])

Lze tedy o mravním stavu duchovenstva českého v době předhusitské a Husově říci: *Nápadného množství kněžských provinění prameny nevykazují, tak že naprosto nelze mluviti o zkaženosti duchovenstva.* Co však nám napovídají soudní akta, co praví arcijáhenská visitace, arci jen pro jeden rok a malou část arcidiecése, co dotvrzuje stálé zdůrazňování statut synodálních a kárná slova kazatelův, o nichž dále uslyšíme, stačí

---

[1]) Pro diecési xantenskou uveřejnil je J. *Löhr* a pojednal pěkně o hodnotě jednotlivých pramenův a methodě používati jich. (»Methodisch-kritische Beiträge zur Geschichte der Sittlichkeit des Klerus ... am Ausgange des Mittelalters.« Münster 1910.)

[2]) V rkp. arch. kapit. *praž.* č. XIV, excerpty uveřejnil *Loserth,* Hus u. Wiclif 261—265.

[3]) *Tomek* (Děj. Prahy III², str. 243—245) vypsal odtud žaloby na duchovenstvo *pražské,* jež ukazují, že byly v Praze poměry horší než na venkově. Ale ani zde nesmí se zapomínati, že jsou to *udání,* nikoliv *vyšetřené* a *dokázané případy.* Ovšem kde se obviněný sám přiznává nebo kde svědčí sami nepodezřelí kněží, tam není pochybnosti, ale jinde mohou to býti klepy pouhé. Tak jest tomu s nevěstincem Kojatovým, jejž neměl on, nýbrž žena, jíž dům pronajal; před ním ženštiny prchaly a on je vyháněl.

nám, abychom konstatovali jakési *uvolnění mravnosti v kleru.* Vysvětlují je všecírkevní a společenské poměry, a není větší než v ostatním křesťanstvu.

Ještě by se tu bylo zmíniti o *počtu tehdejšího duchovenstva,* jenž také nebyl bez vlivu. Dle *matriky ordinovaných,* jež jest pro léta 1396—1416 zachována v rkp. kapit. arch. pražsk. č. XVII, bylo vysvěceno r. 1396 kněží 222, roku následujícího jen 56 a r. 1398 117, tedy průměrně každý rok 132;[1]) za léta 1404—1408 napočítal jsem svěcených kněží: 204, 146, 75, 123 a 170, tedy průměrně 143, rozdíl to neveliký. Počet ten nelze zváti enormním[2]), zvláště uvážíme-li, že jsou mezi svěcenými i kandidáti ze sousedních diecésí. Matrika ovšem neobsahuje svěcení všech a dlužno ještě připočísti množství řeholníkův a kněží cizích, kteří za příčinou studií a jako profesoři dleli v Praze, ale přece nelze velikého *počtu kněží,* o němž se obecně mluví a jenž také nepochybně byl, vysvětliti jinak, než že dříve bylo svěceno kněží mnohem více, v posledním pak desítiletí XIV. stol. a za Husa že *dorostu kněžského nápadně ubylo.* Nesmíme však také zapomínati, že k duchovenstvu čítají se i *minoristé* (akolyti), kteří vykonávali nižší služby kostelní, a těch bylo svěceno velmi mnoho: r. 1396—1398 počítám akolytů 695, 658 a 735, tedy asi 700 ročně![3]) Ti požívají těchže práv jako klerus a žijí z kostelního zboží, a s nimi arci lze zváti *počet duchovních enormním.*

Byl-li po stránce *mravní* život duchovenstva v Čechách v době před Husem dle řečeného dosti uspokojivý, jevily se v něm veliké nedostatky v ohledu *sociálním.* Vlivné postavení společenské a značné příjmy měli sice vyšší duchovní, ač za vlády Václavovy ani oni neměli ustláno na růžích, ale masy duchovenstva nižšího jsou v postavení společensky i finančně přímo nedůstojném, tak že lze mluviti o palčivé *sociální otázce v kleru* na konci XIV. a počátku XV. století.[4]) Vinu na tom

[1]) Týž průměr jest v celém prvním desítiletí; srv. *Tomek* l. c. str. 165.

[2]) Čítám-li, že jest na př. v diecési brněnské 850 kněží, kterýžto počet se doplňuje ročním svěcením 25 alumnů, připadalo by dle uvedeného počtu ordinovaných na arcidiecési pražskou za *nynějších* poměrů něco přes 4000 kněží, počet jistě ne přílišný.

[3]) *Tomek* l. c. pro prvé desítiletí 731.

[4]) Srv. Studie a texty k nábož. dějinám českým I. seš. 3.: Nižší klerus v době Husově.

má především, že *voliti si pomocné kněze ponecháno bylo farářům* a, ježto svěcení zřídka se dálo na určitý titul obroční, že vysvěceným nebylo zabezpečeno ani místo, ani právní postavení. Pak *patronátní poměry* byly nezdravé. Patron si volil obyčejně kněze, jenž se mu zavděčil službou nějakou nebo od něhož v budoucnosti službu takovou očekával, někdy si vybral i některého ze služebníků svých, jenž se teprve pak dal vysvětiti. Tím se šířila simonie, postavení farářovo stávalo se příliš odvislým[1]) a naděje na obročí byla omezena na malý počet duchovních. Neplnění předpisů církevních o *residenci* a *mnohoobročnictví* a snaha klášterův inkorporovati si lepší fary zlo zvyšovaly.

Největší však ránu zasazoval duchovenstvu *provisní systém kurie.* Tím zajisté *dostávalo se beneficií* kněžím cizím, tak že celé řady kněží domácích nemohli dosíci postavení, jež by jim bylo zabezpečovalo živobytí, nemohli dosíci *fary.* Někteří z nich zastávali jako střídníci (vikáři) faráře dočasně neb trvale nepřítomné, jimž platili z fary smluvenou částku, jiní hledali si živobytí jako učitelé neb varhaníci, jiní dávali se do služeb panských, kde jsouce kaplany museli zastávati i nedůstojné úřady, některým podařilo se získati oltářnictví při některém kostele, jež jim však obyčejně neposkytovalo příjmů dostatečných, mnozí pak hledali štěstí po farách, až je farář najal na výpomoc.[2]) Kdo se ani tak neuchytil, měl život bídný. Potuloval se od fary k faře (sacerdotes vagi, vagantes, gyrovagi), někdy jsa nucen i chléb si vyžebrávati.[3]) Nejmenovaný právník pražský ujímá se jich vřele[4]), navrhuje, aby nařídil

---

[1]) Že tím klerus pozbýval vážnosti, jest zajisté pochopitelno, třebas nelze doslova bráti slov *Matouše z Krakova,* jenž r. 1385 v synodálním kázání »Quid est quod dilectus« praví: Tantum repleti sumus despeccione, quod facti sumus in proverbium et in derisum omni populo, obprobrium habundantibus et despeccio superbis, quod *quasi quilibet horret sacerdocium.* (Krak. rkp. 2244 fol. 63a.)

[2]) Faráři jim dávali obyčejně jen stravu. Hus takovému chudému knězi klade v ústa slova: »Jsem u faráře a nemám nic jedné stravu; kterak mám sě odievati a knieżky sobě, abych mohl kázati, kúpiti?« (O svatokup. Novotný 89.)

[3]) Statuty Arnoštovy, chtějíce takový potulný život zameziti, nařizují kněžím: »clericos, qui vagi communiter nuncupantur, in domibus suis non recolligant nec eis aliquod munus parvum vel magnum tribuant« (Dudík 47). Také pozdější statuty mluví často proti nim.

[4]) Srv. Studie a texty na m. uv. str. 296 n., 300 n.

arcibiskup, aby se dával na mši aspoň 1 groš[1]), aby z toho mohl žíti kněz a jeho chudí příbuzní, a aby faráři oltářnictví a sloužení mší ponechávali takovým chudým kněžím, platíce jim celý výtěžek fundace neb celé stipendium.

Tato rada lidumilného právníka svědčí o dobrém jeho srdci, ale pro vyléčení nezdravých sociálních poměrů v duchovenstvu bylo by bývalo důležitější zachovávati církevní předpisy o *titulu svěcení* a zavésti *řádné ustanovování výpomocných kněží biskupem*, aby potulných kněží nebylo vůbec, upraviti poměry patronátní a odstraniti provise apoštolské.

Za těchto poměrů však nemají takoví chudí kněží naděje než státi se střídníky. Je to *kněžský proletariát*, jenž na »bohaté« faráře, řeholníky a preláty hledí se závistí a málo tajeným hněvem a jest snadno přístupen každé agitaci, jež slibuje zlepšiti jeho postavení.

---

3. Snahy opravné.

(Působení církevních orgánů na lid. — Snahy o nápravu kleru: církevní vrchnosti, kazatelů synodálních, řečníků k duchovním. — Reforma řeholí: Biceps, řeči kapitulní.)

Nedostatky a vady v náboženském a církevním životě v Čechách v době předhusitské byly — o tom není pochybnosti. Ostatně jsou větší neb menší měrou vždy; neboť Kristův ideál mravnosti a náboženství jest tak dokonalý, že ho nikdy nebude dosaženo úplně, a v církvi jest vedle vůdčího prvku božského i nástrojný prvek lidský, jenž jak osobně tak i v úřední činnosti podléhá lidským chybám. Proto zní stále v církvi katolické hlas apoštolův: »Renovamini spiritu mentis vestrae« a jeví se v ní vždy *snaha po opravách*.

Nelze neuznati, že v Čechách usilovala o potřebné opravy sama *vrchnost církevní* velmi svědomitě. Synodální statuty Arnoštovy a jeho nástupců jsou toho dokladem nejlepším. Odstranění ordálií bude Arnoštovi v dějinách vždy přičítáno k zásluze. Péče, aby zmizely reminiscence starého pohanství, jež arci mají

[1]) V Praze prý dávali jen $^1/_2$ groše, v Paříži dle Oyty $2^1/_2$ groše.

již více ráz národních zvyků [1]), svědčí, jak starostlivi byli biskupové o ryzost víry křesťanské. Snaha vypleniti staré zlořády, kouzla, pověry, hru v kostky na Štědrý večer a jindy, lichvu, kněžské souložnictví, svatokupectví atd., dokazuje vznešené jejich nazírání na mravnost. Kde se vyskytne nedostatek v životě mravním neb církevním, zakročují proti němu a přikazují duchovenstvu, aby proti němu bojovalo. A každý *kazatel* koná poslání reformátora lidového v pravém slova smyslu. Vznešené pravdy Kristovy předkládá věřícím, přísný mravní zákon jeho uvádí jim stále na paměť. Líčí krásu ctnosti a odpornost hříchu, udávaje prostředky, jak v oné prospívati a tohoto se varovati. Mluvě o jednotlivých hříších, neopomine jistě všimnouti si skutečného stavu v přítomnosti, zvláště poměrů své osady. V té příčině jest každý kazatel Milíčem neb Husem, třebas se jim nevyrovná výmluvností, houževnatostí a příznivostí poměrů. Zasedaje pak ve *zpovědnici* mluví každý kněz přímo k duši poenitentově a vede jej dle osobních jeho potřeb, a udíleje *svátosti*, vlévá mu nadpřirozenou posilu mravnosti. Vpravdě, pokud se při opravách myslí na mravní nápravu lidu a na duchovní jeho povznesení, nelze přehlédnouti této činnosti kněze, hlavně ovšem kněze *dobrého*. Neboť ač i špatný kněz může dobře kázati a svátosti jím udělované jsou platny, přece život jeho ničí, co ústa nebo ruce rozsévají.

Proto věnují Arnošt z Pardubic a jeho nástupcové tak bedlivou pozornost *kněžím*. Zmínili jsme se již o přísných předpisech synodálních, jimiž život kněží soukromý i veřejná činnost má se spravovati. Arnošt z Pardubic však a jeho nástupcové nespokojují se jen zákony, nýbrž starají se také, aby byly plněny. Ustanovují nad kněžími *korektory*, kteří nad nimi bdí, pečujíce, aby statuty měli netoliko v rukou, nýbrž aby je plnili i v životě; zavazují děkany pod tresty církevními k denunciaci a arcijáhny k trestání zlořádů; [2]) ba hledí sami s duchovenstvem

---

[1]) R. 1366 zapovídá Očko *vynášení smrti*: »prava clericorum et laicorum inolevit abusio, qui in medio Quadragesime ymagines in figura mortis per civitatem cum rhitmis et ludis supersticiosis ad flumen deferunt ibique ipsas ymagines cum impetu submergunt.« (Höfler Conc. Prag. 11. Roku 1386 Jenstein opět, ibid. 32.)

[2]) Že byla »*církevní moc* toho času v kázání nepravostí osob duchovních celkem *příliš shovívavá*«, jak praví *Tomek* Děj. Prahy III², str. 252, nesrovnává se s pravdou. Nelze toho říci ani o Arnoštovi, ani o Očkovi, ani o Jensteinovi.

svým přijíti ve styk, chtějíce zdůrazniti mu předpisy staré a dáti nové. Dvakrát do roka svolávají synodu kněžskou, při níž výmluvní kazatelé hřímají shromážděným kněžím do duše.

Synodálních kázání pražských ze druhé polovice XIV. věku máme v rukopisech zachováno dosti, abychom si mohli učiniti úsudek, s jakou neohrožeností horlí kazatelé proti všelikým zlořádům v duchovenstvu a hledí je pohnouti k nápravě. Na př. hned *Milíč* v kázání »*Grex perditus*« jak kárá nedbalost duchovních v řízení věřících [1]), jak tepe nemravnost a přepych v oděvu! [2]) A jaká apoštolská horlivost pro mravní dokonalost kleru vyznívá z jeho řeči »*Sacerdotes contempserunt legem tuam!*« Jak hřímá r. 1377 proti špatným duchovním správcům *Kuneš z Vilic* na thema »*Stulte egerunt pastores*« [3]), proti nezákonnému nabývání obročí *Vojtěch Raňkův* v kázání »*Separavit vos deus*« (r. 1385) [4]) a *Konrád z Ebrachu* proti zlořádům v řeči »*Dirigite viam domini*«. [5]) Co říci o synodálních kázáních slovutného řečníka *Matouše z Krakova*, jenž i kurii apoštolské směle vytýkal chyby a povzbuzoval k nápravě, jehož řeči, umělecky disponované, začínají v každém bodu jemně jako

---

Arcijáhni sice někdy jsou nedbalí nebo se dávají i podplácet, ale církevní moc to kárá. Pravda však je, že moc *světská,* zvláště za Jensteina, brání často moci církevní trestati provinilce a tím znemožňuje nápravu. Tak si stěžuje Jenstein v »Liber Apologorum«: Nam cum diligentissime collegia conventusque visitassem, eorum volens mores et vitam corrigere, nil proficere valui, quin ymo cum omnia crederem bene gesta ex eo quod visitassem, maiora mala et discordie sequebantur sicque compescere rebelles minime valui, quia *iam ad regem aliosque principes accedebant et ut in errore permanerent, potenter efficiebant.* (rkp. *vatik.* 1122 fol. 278[2a].)

[1]) Quanto enim gladio mundus feriatur, aspicitis, quibus cottidie percussionibus populus intereat, videtis. Et cuius hoc nisi nostro precipue peccato agitur? Ecce depopulate sunt urbes, castra ecclesie eversa, monasteria subversa et in solitudinem agri redacti sunt. Sed nos pereunti populo auctores mortis existimus, qui debemus duces esse ad vitam. (Kod. *olom.* kapit. 233 fol. 160[a].)

[2]) Heu quanta est luxuria in clericis sive sacerdotibus, sive carnalis sive spiritualis! Quidam tonsuram non deferunt, quidam coronam sui capitis abscondunt, quidam cincinnos ex suis capillis contorquent, quidam balneantur, ut fulgeant in facie velut fucate mulieres, quidam resplendent in veste ut filie Babilonis composite... quidam incedunt nodulati, stricti, angustati... (ibid. 161[b]) a volá: »Attendant prelati, ut corrigant concubinarios.«

[3]) V rkp. kapit. *praž.* E 83 fol. 681—691[a].

[4]) V rkp. univ. *praž.* X A 2 fol. 62[a]—66[a]. Srv. *Tadra* ČČM 1879, str. 552.

[5]) V témže rkp. fol. 43[b]—47[a].

šelest tichého vánku, pak citáty rostou a mohutní, až přecházejí v dravou vichřici reformních švihův, aby při druhém bodu začaly znovu tutéž rhetorickou hru? *Tři* synodální kázání, jež měl v Praze r. 1384—1386, se nám dochovala. V *prvním* »*Quid est, quod dilectus meus in domo mea facit scelera multa?*« vytýká, že duchovní chyb věřících netrestají, ba špatným příkladem je kazí a za veliká provinění malé ukládají pokání. tak že kněžstvo nemá vážnosti [1]), zvláště když i nejnižší služby na se béře. [2]) Ve *druhém* »*Sobrii estote et vigilate*« lká, že duchovní zavinili *rozkol* svým životem, hlavně svatokupectvím [3]), že vykonávání duchovní správy přenechávají vikářům, kteří nemají vzdělání a špatně žijí, že se opírají o světské pány na újmu svobody a práv církve, a tak jsou příčinou úpadku mravnosti. [4]) Ve *třetím* »*Digne ambuletis*« staví shromážděným před oči *důstojnost jejich* [5]), *odměnu*, jež za dobrý, a *trest*, jež za špatný život je čeká,

---

[1]) Udržuje mu ji jen svátost oltářní: Et certe si non haberemus tam optabile, tam preciosum Christi corporis sacramentum, nescio enim, quomodo staremus. Hoc enim solum est, quod in laycis aliquem timoris vel reverencie affectum conservat ad clerum. (Rkp. *krakov.* 2244 fol. 65[b].) A klerus, jenž zachází neuctivě se svátostí, sám se cti zbavuje.

[2]) Tantum multiplicati sunt clerici et sacerdotes, quod si quis divitum vult habere scriptorem, coquinarium, villanum, procuratorem, pedagogum, garcionem, hec per unum capellanum omnia vult habere. (ibid. 66[b].)

[3]) Heu quod magis dolendum, quanti sacerdotes, sed falsi sacerdotes, qui panem Christi et corpus Christi sumunt et Christum concalcant pede, putridi fetore luxurie, infecti veneno nequicie! Isti sunt Judas Scarioth! ... Alii sunt, qui adeo diligunt munera, secuntur retribuciones, ut nolint baptisare pueros, contritos absolvere, infirmos procurare vel ungere, nubentes copulare vel missas legere, nisi pacto de certa summa pecunie precedente ... Sunt eciam quidam, qui magnas indulgencias predicant pro modica pecunia. (ibid. 80[a].)

[4]) Quis non videat, quam multiplex fit sodomia, quam modicum reputatur symonia, quam commune fit usura, quanta committantur adulteria, fornicaciones et stupra, quam levipendantur mendacia, fraudes et periuria, rapine seu furta, oppressiones pauperum, pompe vestium, superfluitas ciborum et addiciones quarumlibet immundissimarum et abhominabilium voluptatum? Et quis contra hoc vigilat, quis saltem clamat? Dormitaverunt proch dolor omnes et dormierunt! (ibid. 82[a] n.)

[5]) Vos igitur estis secundum statum et secundum vitam esse debetis quasi splendor firmamenti et stelle celi in perpetuas eternitates, lux mundi, sal terre, civitas supra montem posita, candelabra aurea, ymmo lucerna super candelabrum exaltata, rectores populi, pastores gregis dominici, pedagogi parvulorum, duces cecorum, lumen eorum qui in tenebris sunt, eruditores insipiencium, magistri

a vášnivě kárá jejich provinění.[1]) Ještě dnes nelze se při četbě těch řečí ubrániti hlubokému dojmu.

A jak důrazně, abych se zmínil ještě o jednom, bičuje vady posluchačů »zanícený vlastenec« *Štěpán z Kolína* v synodálním kázání »*Caute ambulelis*«[2]), z něhož sám *Stanislav* ze Znojma vypisuje, a v »*Induite novum hominem*«, v němž žádá od kněží »*vigoris potenciam, sciencie eminenciam et sanctitatis precellenciam*«[3]).

A bylo by lze uvésti řadu jiných, kteří stejně nadšeně velebí důstojnost kněžskou a povzbuzují k nápravě nedostatků slovy smělými, někdy až úžasně bezohlednými, tak že kazatelé v prvním desítiletí XV. stol. je pouze napodobují, z nich opisují a jejich vývody podávají mírněji a chaběji.[4])

Nebylo věru zpovykáno kněžstvo, jemuž po léta bylo poslouchati řeči tak řízně opravné[5]), a mělo příležitost zpytovati svědomí a napraviti se.

Mimo kázání na synodách byla i jindy příležitost vytknouti kleru jeho vady. *Mše universitní*, při nichž přítomní většinou byli duchovní, a *shromáždění duchovenstva* byly spojeny s kázáním, v němž bylo lze mluviti skoro jako na synodě. V rukopisech jest takových kázání hojně a často mají ráz reformní. Tak mistr *Jindřich Perchtink* v řeči k duchovenstvu »*Ego autem sic curro*« odůvodňuje závazek *coelibátu* a ukazuje, jak s ním souvisí čest kněžská[6]), a v kázání »*Non sumus ancille filii*« mluví o svobodě ctnosti (ibid. 303^{b}, 304^{b}); *Jindřich Embeke* v řeči »*Pax huic domui*« kárá lakotu a neslušné chování v chrá-

---

infancium, patres ymmo et matres fidelium, iudices seculi, angeli domini exercituum, vicarii Christi, qui si recte feceritis, potentes estis hominem tradere sathane vel intromittere ad regna celorum (ibid. 162^{a}).

[1]) Vyd. *Sommerfeldt* v Zeitschr. für Kirch.-Gesch. XXII.

[2]) V rkp. univ. *praž.* X C 3 fol. 63 ^{1b}—70^{2a}.

[3]) *Víd.* dv. rkp. 4518 fol. 82^{a}.

[4]) Ještě »*Testimonium Christi confirmatum est*« a Stupnovo »*Renovamini*« jsou *silnější* než synodální kázání Husova.

[5]) Anonymní instruktor duchovních v Norimberce píše ze zkušenosti o některých kazatelích pražských: »*fuerunt pociores doctrina et exemplo in omni Alemania.*« (Rkp. *seitenst.* 262 fol. 173 ^{1a}.)

[6]) *Víd.* dv. rkp. 4483 fol. 316^{a}—317^{b}.

mě [1]), a vytýká, že kněží neplní povinností s obročím spojených. [2]) Celkem však jsou kázání universitní na konci XIV. stol. mírnější, teprve v XV. nabývají rázu útočnějšího.

O nápravu v duchovenstvu pracovalo se tedy dosti.

Že i v *klášterech* byla snaha po reformě, a to v plném slova smyslu, totiž aby úplně byla provedena původní řehole a odstraněny byly nedostatky, jež se zahnízdily časem a okolnostmi, o tom nám pro řád *dominikánský* zachoval zprávu arcibiskup *Jan z Jensteina* ve zmíněném již spise »De bono mortis«. Dle něho generál dominikánský *Raimund* jmenoval pro království české Mistra *Mikuláše,* jenž měl příjmí *Biceps,* muže veliké zbožnosti a bystrosti ducha, vynikajícího ve vědách a vyzdobeného ctnostmi, svým *vikářem,* aby řád ten zase uvedl v původní zbožnost a dle pravidel sv. Dominika jej zreformoval. *Biceps* mnoho již vykonal a byl by nepochybně skoro celý řád obnovil, kdyby ho nebyla v nejlepších mužných letech zachvátila smrt. [3]) Řehole tedy dbaly o reformu; o řádu dominikánském víme to jistě, o jiných máme právo domýšleti se toho.

---

[1]) Clerici modernis temporibus rarissime visitant domum dei causa oracionis, querentes ibi deum ... sed promptissime visitant eam causa porcionis, querentes ibi nummum ... et ergo nummecole verius quam deicole possunt dici ... (*Krakov.* rkp. 2244 fol. 99[a] n.) Quidam cantant et frangunt notas, ut placeant audientibus et laudentur, cantant *mutetas,* cantant in *organis* coreas, magis querentes lasciviam et delectacionem quam devocionem (ibid. 100[a]).

[2]) Kněží na studiích mní, že jsou osvobozeni od brevíře (101[a]).

[3]) O Mistru Mikuláši psal *Flajšhans* v ČČM 1905, str. 170—175: Pražští theologové kol r. 1400. Jeho domněnka, že byl Biceps *dominikán,* jest tímto potvrzena. Ježto Jenstein praví, že Biceps zemřel v mužných letech, a Biceps již r. 1381 vykládal Sentence, nelze smrt jeho klásti dlouho po roce 1390, o kterémž jako roce své římské pouti Jenstein častěji se zmiňuje. Slova jeho, pro církevní a zvláště řeholní dějiny v Čechách důležitá, stůjtež zde úplně: »Siquidem religiosis *nuper* et deo devotis assidentibus michi et convescentibus mecum Alberto Carthusiensi vid. et Johanne scti Clementis in Praga ordinis Predicatorum prioribus eiusdem ordinis religiosus vir pie recordacionis in theologia magister *Nicolaus cognomine Biceps, vir utique devocionis magne, acer ingenio, gnarus in sciencia et multiplici redimitus virtute,* qui in robore fortis et etatem noviter virilem attingeret, hic a superiore sui ordinis *Raimundo* magistro generali *in regno Bohemie vicarius est constitutus, ut eundem ordinem ad pristinam devocionem et religionem reduceret et secundum b. Dominici traditas regulas reformaret.* Qui et multum iam profecerat et totum ferme ordinem restaurasset, si non morte fuisset preventus. Namque cena nobiscum peracta unusquisque ad propria remeavit, et illa nocte omnes eramus infirmi per plures dies. Ipse tamen

U klášterů starého typu projevovaly se opravné snahy *při shromážděních kapitulních*, podobně jako u ostatního duchovenstva na synodách, totiž kárnou promluvou a nařízeními, jak plniti řádové stanovy. Kapitulních promluv nezachovalo se nám z této doby mnoho, a proto nelze pominouti těch, jež máme. Je to především řeč řeholníka *premonstrátského Václava*, dříve faráře v Kaplicích, na kapitule patrně *vyšnobrodské*.[1]) Mluvě na thema »*Omnia honeste et secundum ordinem fiant*,« žádá Václav od řeholníků počestnosti v choru, v kapitule, v jídelně a ve spárně, a kárá slovy Gilbertovými neslušnosti při modlitbě a zpěvu, vytýká pýchu a sváry v kapitule, nestřídmost v jídelně a pohodlnost ve spárně.[2]) *Pořádek* pak má zachovávati opat, převor i ostatní řeholníci, hlavně plněním tří slibů řeholních.[3]) Jak patrno, jest promluva Václavova všeobecná, nedotýkajíc se zvláštních chyb, ale cílem přísně reformní. Dojem ten zvyšuje se ještě následujícími v rukopise výpisky ze sv. Otců, najmě Augustina a Bernarda, jaký má býti mnich.

Blíže již si všímá skutečných poměrů *druhá řeč*, konaná ke kapitule *na Zderaze*.[4]) Dle tohoto nejmenovaného kazatele

---

Mgr epydomie morbo graviter saucius vix duobus diebus et noctibus supervixit, post quos ante sacramentis devote receptis et factis suis bene dispositis feliciter in domino obdormivit ... mors ... utilitatem communem impedivit« (rkp. *Oseck.* 37 fol. 139[1a]). Tomuto mistru posílá Jenstein listy, chvále jej a vypravuje mu o svém obrácení, již r 1382. (Srv. *Loserth* Beiträge I v Archiv Ö. G. 55: »Der Codex epistolaris des Erzb. von Prag Joh. v. Jenzenstein.« (str. 308 n., 315.)

[1]) Jest v rkp. *vyšnobrod.* č. 22, fol. 139[b]—142[a].

[2]) Čtenáři jest někdy, jakoby četl Abrahama a S. Clara: »quorum deus venter est ..., cuius dei templum est coquina, altare mensa, ministri coci, ymolate pecudes parate carnes, fumus incensorum odor saporum«; nebo »non secretas querunt oraciones, sed fabulosas ociosorum congregaciones, inter quas non audiuntur singultus et suspiria compuncte mentis, sed risus et cachinaciones et rictus ingurgitati ventris«, a opět: »quidam plus curant salmonem quam Salomonem, aleam quam alleluja, piscem assum quam Christum passum, agnum elixum quam crucifixum.«

[3]) Přílišnou lásku k příbuzným kárá: »Claustrales enim debent esse sicut vacce fete trahentes archam super plaustrum, que mugiebant post vitulos suos, sed colla non reflectebant, neque ad dexteram neque ad sinistram declinabant.«

[4]) Thema jest: »Hortus conclusus, fons signatus«; začíná se: »Reverendus in Christo pater huic venerando presidens capitulo michi religioso mandavit ...« a má subskript: »Explicit sermo capitularis in monasterio Zderaziensi in capitulo predicatus.« Jest v rkp. *strahovském* D A IV 33 jako kus 8.

má opat vynikati vzorným, příkladným životem [1]), řeholníci pak mají žíti dle řehole a prospívati v pokoře, čistotě a poslušnosti. Ale co kázeň řeholní ničí a mravnosti řeholníků škodí, jest, že jsou rozptýleni po farách. [2])

Vidouce v klášterech, jež mají změnu místa, snahu po reformě velikého slohu, a v těch, kde je stabilita místa, domácí péči o nápravu, nemůžeme neuznati, že jsou i řehole nedostatkův existujících dobře si vědomy a usilují o jich odstranění.

---

4. Poměry církevní.

(Papežství avignonské. — Fiskální soustava. — De praxi romanae curiae. — Speculum aureum. — Bitterfeld »De simonia«.)

Papežové avignonští, ač byli »v babylonském zajetí«, byli přece skutečnými vladaři veškerého křesťanského světa. [3]) Jejich »*plenitudo potestatis*« uznává se obecně a provádí se v praksi, a úplná *centralisace* správy církevní jest jejím ovocem. Tím sice utužuje se jednotnost církve a vzrůstá její ústřední moc, ale začínají se také ozývati hlasy proti obmezování moci biskupské a probouzejí se touhy po větší samostatnosti církví částečných. Již na sněmě viennském dává *Durand*, biskup z Mende, návrh, »quod declararetur, ad quid spiritualiter et temporaliter primatus Romanae ecclesiae se extendit secundum ordinariam potestatem«, a po celé století XIV. slyšeti volání po opravě církve t. j. po opravě správy církve, zvláště když spory o císařství prakticky a učená opposice theoreticky otřásly dosavadním přesvědčením. [4]) Revoluční spisy Marsiliovy, Okkamovy a jejich stou-

---

[1]) Proto má se stýkati s řeholníky, aby jim dával dobrý příklad: »... ut si non semper, forte propter acciones exteriores, tamen sepe vel aliquando cum suis filiis et subditis in mensa, in horis, in leccione, in capitulo se offerat in observacione predictorum et ostendat.« Proč ne *vždycky ?*

[2]) Důrazně reformně volá: Nam omnes rectores ecclesiarum parochialium nostre professionis in croceis nutriti sunt... promoti sunt, elevati, instructi sunt. Sed quidam ex eis, non omnes, amplexati sunt stercora, alii forte tenent, fovent, vestiunt, procurant concubinas, manifeste *in scandalum omnium nostrum .. O quam detestanda perversitas!*

[3]) Srv. *J. Haller,* Papsttum und Kirchenreform I. Berlin 1903.

[4]) Srv. *Riezler,* Die literarischen Widersacher der Päpste.

penců na jedné a přemrštěné traktáty Trionfovy a Pelayovy na druhé straně vyvolávaly náladu proti idei absolutní vlády papežské.

Poměry ty přiostřovala ještě *fiskální soustava*, jež ve XIV. věku kurii úplně ovládla. Od přesídlení do Avignonu, jímž pozbyla většiny příjmů z papežského státu, hledá kurie vždy nové zdroje příjmův.[1]) Proto žádá annaty, fructus medii temporis, prokurace, a vyhrazuje sobě zadávání nejen větších beneficií, biskupství a opatství, nýbrž i far v celém světě křesťanském, dávajíc na ně žadateli nárok i dříve ještě, než byla uprázdněna (exspektativu). To mělo za následek, že kněží, toužící po obročí, obraceli se ke kurii osobně nebo písemně, někdy i hromadně — vladaři a university posílali ke kurii celé seznamy žadatelův (rotuli) — aby se jim dostalo listu milostného. Poplatky, jež jim bylo za listy platiti, byly ještě zlem nejmenším, ač se tím věci dostávalo rázu nedůstojného kupčení a jemnocitnějším lidem se to jevilo svatokupectvím; horší byly *spory*, jež z toho vznikaly o obročí, když ten, jenž dle obyčejného řádu právního měl na ně nároky, nechtěl provisi apoštolské ustoupiti, nebo když se dostalo druhému milosti na totéž beneficium s klausulí milost dřívější rušící. Nejhorší však zlo bylo, že se tím znemožňovalo domácím kněžím domoci se obročí, a že se obsazování odnímalo biskupovi, jenž přece mohl spíše posouditi schopnost kandidátovu než vzdálená kurie. Tím se stávalo, že na obročí dosazováni kněží, kteří leckdy ani vzděláním ani mravností se nehodili k zastávání úřadu, někdy ani neznali jazyka věřících a obyčejně ani nenastoupili na beneficium, obstarávajíce je střídníky, a schopní kněží byli odstrkováni. Z toho vyplývala veliká škoda pro duchovní správu a vznikala nespokojenost v duchovenstvu, klesala tím úcta k Apoštolské stolici, jež byla prohlašována za sídlo lakoty, svatokupectví a prodejnosti, a vzrůstala nevážnost k církevním trestům, o něž se opírala kurie ve vykonávání pravomoci a v provádění předpisů fiskálních.

To arci cítila trpce celá církev a všude se ozývala kritika, ba jevily se i nezákonné pokusy proti soustavě té se hájiti, jako na př. ve *Francii* r. 1385 »pragmatickou sankcí« po vzoru

[1]) Srv. k následujícímu důkladnou studii *Kroftovu:* »Kurie a církevní správa zemí českých v době předhusitské« v ČČH X (1904) a XII čl. V.: »Papežské provise na nižší beneficia v stol. XIII a XIV.« (XII 274—298, 426—446.)

Anglie. Naše země zasáhl však tento system poměrně pozdě sice, za to však náhle a velmi intensivně. Ve Francii zajisté a Anglii již za Klimenta V. jest provisí hojnost, kdežto u nás pro dobu před Janem XXII. napočetl *Krofta*[1]) pouze 10 provisí, za Jana pak již 250, kteryžto počet pak stále roste. Arnošt z Pardubic, vida škody, jež tím trpí duchovní správa[2]), hleděl je aspoň zmírniti tím, že si vyprošoval v Římě, aby některá kurii reservovaná obročí mohl obsazovati sám, ale nedosáhl mnoho.[3])

Nelze se tedy diviti, že právě v Čechách se ozvaly velmi důrazné hlasy volající po *opravách církevní správy*. Již Waldhauser a Milíč mluví proti *svatokupectví*, Milíč kárá zneužívání církevních trestův a Matěj z Janova rozvíjí celý plán opravný. Mimo to však byly napsány v Praze *dva spisy*, jeden krátce před koncem XIV. a druhý hned na začátku XV. stol., jež potírají bezohledně, ba pamfletisticky sám kořen všeho zla, totiž *zlořády ústřední správy církevní*.

První má název: »*De praxi romanae curiae*«.[4]) Autor se diví, že při tolikeré bídě církev ještě trvá; jest třeba uhasiti oheň, jenž ji spaluje. To jest na prvém místě povinností *Apoštolské stolice*, jež jest základem a hlavou celé církve, matkou a učitelkou všech věřících. Ale tam jeví se *veliká nedbalost*. Věci duchovní se zanedbávají, zlořády se nekárají, o nápravu se nedbá.[5])

---

[1]) Řím a Čechy před hnutím husitským; Sborník Gollův, str. 186.

[2]) Žádaje r. 1358, aby mohl obsazovati 9 arcijáhenství, píše Arnošt o vlivu reservací: »prefata diecesis in spiritualibus patitur non modicum persepe defectum.« (Mon. Vat. II 294.)

[3]) Tři případy, v nichž mu bylo vyhověno, uvádí *J. F. Novák* v úvodu k Mon. Vat. II (str. XLVI), v němž tuto otázku objasňuje pěkně statisticky.

[4]) Ošklivý titul »*De squaloribus romanae curiae*« jest pozdější.

[5]) Vadunt enim *beghardi, fraticelli, sectarii* suspectissimi de heresi, *clero infestissimi*, erectis capitibus sine ullo timore et seducunt libere quotquot possunt. *Religiosi* undecunque veniunt, facillime tuicionem consecuntur, ut vivant libere prout volunt. *Concubinatus* in clero tam publice et solempniter exercetur et meretrices ille tam preciose vestiuntur, in tantum honorantur, quasi sic vivere utrique sexui non sit viciosum vel inhonestum, sed honorabile, gloriosum et bonum, ita ut cortesiani ibi sic vivere consueti eciam alias partes inficiant, inducant in eas eandem pestiferam consuetudinem et pocius corruptelam. *Abusiones* quasi paganice et *supersticiones* dyabolice tam multe sunt Rome, quod dinumerari non bene possent. Vix est aliquis tam sceleratus aut scandalosus, quin ad celebrandum divinum officium admittatur; vix est aliquis tam sceleratus et miser, cui sacri ordines denegentur. (Rkp. *osecký* č. 2 fol. 170^{ab}.)

Vše se stará jen o obsazování obročí. A přece to vyhrazení nestalo se po právu, nýbrž (tvrdí autor) lstně, ba podvodně, a jest na velikou škodu církve. Stolice apoštolská nemůže znáti zvláštních okolností osob a míst lépe než biskupové. A trpí tím obročí i uchazeči. Duchovní usilují, by dostali listy provisní, roste v nich ctižádost a lakota, vznikají sváry a zápletky, a obročí dostávají lidé neschopní. Z toho vzniká pohoršení a neuctivost ke stolici apoštolské.[1]) Jaká tu pomoc? Nechť se nedávají exspektativy, a obsazování obročí ať se ponechá biskupům. Kurie pak ať se stará, aby byli jmenováni dobří biskupové, a nehodné ať odstraní.

Že by tím kurie pozbyla cti a prostředkův? Čest veškeru nutno vzdávati stolici apoštolské, ale z důvodů vyšších, ne pro zisk neb ze strachu.[2]) Takto jest u kurie vše nakaženo *svatokupectvím*, neboť všichni oficiálové a všichni, kteří jakkoli spolupůsobí, dopouštějí se simonie,[3]) a uchazeči jsou nuceni svatokupčiti, university pak hynou, biskupství a kláštery se ožebračují.[4])

Nerozumná jest výmluva, že papež nemůže se dopustiti svatokupectví nebo že se mu platí *za práci*,[5]) a rozlišování právníků: »simoniaca quia prohibita« a »prohibita quia simoniaca« jest umělkované. Že jest papež *pánem* všech věcí v církvi, jest sice pravda, ale panství jeho jest *náměstné* a proto vázáno zá-

---

[1]) Tantum scandalum inde surgit, tanta curie Romane provenit infamia, quod facta eius puerorum ludus vel vesania reputantur et in derisum tocius cleri tam subsanantur et obiciuntur a laicis, quod valentes viri, qui de his dolent, ad tales obiectus depressa in terram facie silere vel pre pudore abscedere vel ne talem errorem approbare videantur, coguntur recognoscere et fateri. (kod. cit. 174ᵇ.)

[2]) Než takhle si dobývati cti a prostředků, »sedes apostolica prius deberet omni honore carere, defectum pati et statum dimittere« (176ᵃ).

[3]) Některý reformista český napsal tu v rkp. *oseck.* 178ᵃ nad textem: »Hic invenies Symonis Scariothis et Simonis Magi ministros et heredes et Gezitas, qui symoniaca heresi sunt percussi.«

[4]) Ubi prius erant 30 vel 40 monachi, vix unus vel duo misere sustentantur (179ᵇ).

[5]) Drsně praví autor: Rudis excusacio una turpitudine aliam turpitudinem velle tegere et mendositate sophistica velle intelligentes homines excecare (183ᵃ).

konem Kristovým a má býti na prospěch, ne na škodu církve. [1]) Z toho však vyplývá ochuzení a znehodnocení duchovenstva.

Namítá se, že papež těch poplatků potřebuje. Ale jak se vymáhají a jak se jich používá! Nechť přispívají na kurii všichni řádným způsobem, bez svatokupeckých paktův! *Papež ať svolá sněm* a na tom ať se to ustanoví. [2]) Stejně neomluvitelné jest *prodávání odpustků*, třebas jsou platny, a nedůstojné svěcení na kněžství a ustanovování poenitenciářů v Římě.

Duchovní jsou povinni papeži v tom odporovati a kdyby dále tak vládl proti zákonu Kristovu, jest církev oprávněna proti němu zakročiti a sesaditi jej. Vždyť ona jest snoubenka Kristova, papež ji pouze zastupuje. Nazývá-li se někdy její *hlavou*, děje se to jen *v nevlastním smyslu slova*, ježto církev nemůže míti dvou hlav. —

Kdo jest autorem tohoto spisu? *Sommerland* dokazuje, [3]) že Mistr *Matouš z Krakova*. Ale *Finke* [4]) právem o tom pochybuje. Je pravda, Matouš kurii znal a v promluvách před ní i v řečích synodálních dovedl mluviti velmi důrazně, ale takovéhoto radikalismu nebyl schopen. Mne konec spisu vede na učeného pražského scholastika *Vojtěcha Raňkova*. Ten zajisté v traktátu »De scismate« vyslovil podobné myšlenky o církvi, jak dále ukážeme. Ale ať jest jím kdokoli, význam tohoto spisu nelze ceniti dosti vysoko. Rozkol a nepořádky při kurii vedou autora v tábor radikálních odpůrců papežství, jež známe z dob Ludvíka Bavorského, a nutí ho psáti o kurii s takovou smělou

---

[1]) Autor vytýká, že se žádají poplatky, »eciamsi provisus moreretur, antequam aliquid perciperet«, a glossátor v našem rkp. napsal in marg.: »patuit in *Puchnik electo Prag.*« (186[b]).

[2]) Autor dodává: Et iustum forte iudicium dei est, quod ex quo Romana ecclesia sine consilio aliorum vult regere, quod et ipsi ei minus assistunt. Et quanta mala passa sit ecclesia et hodie paciatur ex *omissione conciliorum*, certo cercius est et si nil aliud esset preter *perniciosissimum scisma*, quod tot annorum curriculis tenuit christianos in caligine et errore. Hoc tamen adeo grave est ecclesie et dampnosum, quod iura ecclesiarum violantur, bona invaduntur et diripiuntur per dominos temporales et *clerici* in suis privilegiis non conservantur, sed *pro vilissimis habentur fere ubique*. Quis enim dubitet, quin ammodo pluries sublatum esset hoc scisma, si ut alias fiebat, congregata fuissent *concilia generalia!* (188[b]).

[3]) V hallské dissertaci Matthaeus v. Krakau 1891.

[4]) Wetzer u. Welte Kirch.-Lex. VIII 1014.

a bezohlednou neuctivostí, že se spis jeho stává předzvěstí revoluce.[1])

Druhý spis nazval autor sám »*Speculum aureum*«, ježto prý se v něm duchovní mají shlížeti; dle obsahu bývá nadepsán »*De titulis beneficiorum*« a dle osob, jež v něm rozmlouvají, »*Petrus Paulus*«. Je to vlastně jen v jinou formu vlitý a nátěrem kanonistickým opatřený traktát předešlý. Autor pojednává nejprve theoreticky o titulech obročí a stupnici důstojností církevních, prohlašuje pak, že neprávem vyhrazeno jest obsazování stolici apoštolské[2]) jen pro peníze,[3]) a podává a odů-

---

[1]) Jak nazírá autor na *papežství,* patrno nejlépe z konce jeho spisu: Si ergo contingat aliquando papam propter officium suum honorari vel laudari et dici pro laude sua autonomastice sive ex adulacione sive ex devocione hominum, quod sit dominus, *sponsus* et *caput, recogitet quod hoc non potest esse proprie loquendo verum. Ecclesia enim non habet duo capita* nec duos sponsos, sed unicum, et ob hoc non competit sibi laus illa nisi per similitudinem satis remotam, quia vid. est vicarius illius, cui hec vere competunt, qui constituit ipsum *pocius custodem sponse* sue quam sponsum, qui non ex alio dicitur *caput,* nisi *quia est supremum membrum eius,* non in se, sed quoad officium. Nec arroget sibi dominium super ipsam, quia indignum est, quod filius non habeat matrem ut dominam suam, que ipsum exaltavit et per quam ita subsistit, quod sine ipsa nichil esset, nichil posset. Quando enim ecclesia pape non assisteret et adhereret, quid esset ipse, quis eum curaret? (192ª.) Úpadek pak úcty ke stolici apoštolské dokazují pamfletní verše ke spisu přidané:

Mos est Romanis in causis cottidianis
si sonat ante fores bona vita, sciencia, mores,
non exauditur, nisi nummus mox aperitur.
Audito nummo quasi viso principe summo
dissiliunt valve, nihil auditur nisi salve.
Nummus procedit, loquitur, pater audit, obedit,
omnia concedit, sine testibus omnia credit. (192ᵇ.)

[2]) »Quid *sceleracius,*« praví, »et *magis erroneum,* quam ... scandalose et inutiliter providere taliter qualiter ecclesiis ac per hoc pervertere ecclesiam et quam plurimas simplicium animas christifidelium sic dampnare!« (kod. cit. 128ᵇ).

[3]) Zlořády při provisních listech líčí autor: Tot et tante fiunt eciam exorbitantes gracie, sed revera multo melius dicerentur mercancie: Nunc fiunt et appellantur de die obitus, nunc dies obitus cum declaracione, nunc perpetuum silencium, nunc cum clausula »anteferri« vel antelacionis, nunc de proprio motu pape, nunc cum clausula »ceterum«, que tollit ius quesitum, nunc fiunt anticipaciones datarum, nunc date cardinalium conceduntur, nunc date pape iam revocantur, iam mutantur, iam ad certum tempus durature limitantur ... K drastickému líčení jeho napsal glossátor nad textem: »Romane curie labor in avaricia« (130ª).

vodňuje *čtyři pravidla*, dle nichž lze poznati, kdo jest *svatokupcem.*[1]) Dle toho jsou téměř všichni obročníci svatokupci a všichni, kteří jakkoli spolupůsobí, jsou v těžkém hříchu. *Ve druhé části* dokazuje autor z Písma, obecných sněmův a rozumu, že jednání kurie jest svatokupecké, a odmítá rozlišení »symoniaca quia prohibita« a »prohibita quia symoniaca«. V *třetím* konečně *díle* rozvádí, jak celá kurie jest v bludu svatokupectví a tudíž ve stavu zavržení,[2]) a vyvrací různé omluvy, hlavně o *plnosti moci.*[3])

Autorem druhého spisu, jenž byl dle udání na konci připojeného napsán r. 1404, jest pražský mistr bohosloví *Albert Engelschalk.* Tak praví častěji rukopisy, i nutno se s tím spokojiti, ač by se lépe hodil *Petrovi ze Znojma*[4]) nebo některému jinému kanonisticky vzdělanému bohoslovci staršího kruhu viklefského v Praze.

Pro karakteristiku reformní nálady před Husem a v jeho začátcích jest Zrcadlo zrovna tak cenné jako Praxis, z níž jest zpracováno. Nepořádky skutečně existující bičují se tu bezohledně, zlé následky pro církev kreslí se až příliš černě a volá se po nápravě hlasem energickým a, což pochopitelno, málo zdvořilým. Druhý autor dovedl se aspoň vyhnouti úskalí negace papežství, ale po *sněmě* volají oba.[5]) Z pokleslé autority papež-

[1]) K těmto přísným vývodům Pavlovým správně poznamenává Petr: »Valde horribilis et super modum terribilis hec tua videtur sentencia et si bene adverto, non solum promotos hiis temporibus in Romana curia, sed quasi tocius mundi clerum videntur hec regule condempnare« (131ᵇ).

[2]) Volá: »O felicia apostolorum tempora primitive ecclesie, dum etsi unus erat malus inter duodecim, nunc autem inter duodecies duodecim nullus aut vix unus bonus! En quantis periculis fluctuat Petri navicula, predicacio Pauli contempnitur et doctrina salvatoris non curatur et quod in curia Romane ecclesie, que est omnium ecclesiarum caput, a planta pedis usque ad verticem capitis non est in ea sanitas.« (161ᵇ.)

[3]) K jeho slovům, že papež nemůže bez rozumné příčiny překládati preláty, praví glossátor: »Translacio *Albici* de archiepiscopatu Pragensi in preposituram Wissegraden. et *Conradi* de episcopatu Olomucen. in archiepiscopatum et *patriarche* in episcopatum Olomuc. de prepositura hic habet locum.« (163ᵇ.)

[4]) Tomu by nasvědčoval úvod: »Reverendissimis in Christo patribus... P. minimus et utinam inter veros discipulos Jesu Christi...« Snad jej Engelschalk předložil jako *bludný.*

[5]) Druhý končí: »Anno currente nativitatis eiusdem domini MCCCCIV et eodem domino tunc dirigente sic complevit, *consulens* toto desiderio obviandum malis universis ecclesie *concilio generali.*« (166ᵇ.)

ské tyto spisy vznikají a k jejímu většímu ještě poklesnutí přispívají. Vliv jejich na činnost Husovu a jeho družiny poznáme nejlépe, přirovnáme-li k nim Husův spis »O svatokupectví« a traktáty Mikuláše Drážďanského. Neboť ačkoli spis Husův jest zpracován z Viklefa, vykazuje nicméně s těmito radikálními traktáty veliké podobnosti, a u Mikuláše najdeme z části totožný kanonistický materiál jako v Zrcadle a dlouhé citáty z něho. Pochopíme pak také, že se již r. 1408 mluví neuctivě o papežství a čím dále pohrdavěji [1]) o prodejnosti kurie. Osudné zrovna jest, že Praxis i Speculum všecky taxy prohlašují za *svatokupectví,* což z nich a z Viklefa přejímá i doba Husova. Nelze sice popříti, že se tu mohou dovolávati Gregorianské reformy a kanonického práva. Ale poměry církevní vyvinuly se zatím tak, že taxovnictví vůbec odstraniti nebylo možno, a třebas ve formě, jíž nabylo v Avignoně, bylo skutečně zlořádem a velice poškozovalo církev, přece samo sebou svatokupectvím nebylo. Jak působil tento přemrštěně rigorosní názor v činnosti Husově, bude nám později pozorovati.

Příležitostně poukazují na tyto nezdravé zjevy i synodální a jiní *kazatelé,* [2]) jakož i spisovatelé mravouční, více nebo méně přísně kárajíce *svatokupectví.* Poměrně mírně ještě píše svrchu již uvedený dominikán pražský *Jindřich Bitterfeld,* jenž v determinaci nějaké simonii potírá. [3]) Podav její definici, ozna-

[1]) Třeba jenom přirovnati, jak hned v úvodu Specula se píše: »Mira super omnem modum res agitur, ut inde exemplar omnis mali progrediatur, unde sanctitatis processerat omnis norma, et unde tota Christi ecclesia deo edificante constructa sumpsit exordium, inde patitur iam ruinam. Illic iugum suave domini abicitur, frangitur lex divina iuraque canonica pro salute humana ore sanctorum arte spiritus sancti dictata respuuntur penitus et quasi inania reputantur, sicque fere tota Romana curia a planta pedis usque ad verticem capitis patenter erroribus excecata ipso suorum errorum veneno inebriavit fere quasi singulas mundi partes.« (121[a].) V útocích na kurii Hus těchto spisů nedostihl, ale ovšem veliký rozdíl jest v tom, že Hus tak káže a píše *prostému lidu,* kdežto tyto spisy obracejí se na *preláty a duchovní*!

[2]) Tak Mistr *Vojtěch* ve zmíněném již kázání »*Separavit vos dominus*«.

[3]) Traktát jeho nás, jak se zdá, nedošel. Co jest zachováno, jsou asi jen excerpta. Máme jen definici simonie a 18, resp. 19 korrelarií. Vyskytují se v rukopisech častěji, na př. ve *víd.* dvorním 4511 fol. 172[b], v *pražsk. kap.* E 61 fol. 20[a]—20[b], ve *starobolesl.* I C 132 fol. 12[b]—13[b] s nadpisem: Edicio Mgri *Henrici* doctoris s. theol. Ord. Pred. contra simoniacos et Gezitas, a v *pražsk. univ.* XIII F 16 fol. 115[a] s nadpisem: Ista est determinacio *Henrici Pitrwelt* mgri s. theol. Ord. Pred. a s. Clem. in Praga.

čuje ji za *smrtelný hřích,* ježto nic duchovního nelze koupiti nebo prodati, a každého svatokupce prohlašuje dle kanonického práva za *kacíře.* Svatokupcem pak jest, kdo při zpovědi *žádá* peněz za rozhřešení, kdo za modlitbu, mši nebo pohřeb *smlouvá se* o peníze, kdo pro peníze netrestá; svatokupectví dopouští se biskup, žádá-li za svěcení nemírně peněz; řeholníci, vymáhají-li jich od vstupujících do řádu; mistři, prodávají-li učení; patroni, prodávají-li patronátní právo, dávají-li nehodným obročí za službu neb povyšují-li své příbuzné.

Kurie, jak patrno, nedotýká se Bitterfeld vůbec, a při úkonech bohoslužebných má zcela ve smyslu statutů synodálních za simonii jen *vymáhání* peněz neb *smlouvání* o ně; dobrovolně daný příspěvek na živobytí lze přijati. S tak mírným názorem horlitelé nesouhlasili, a jen výpočet různých druhů svatokupectví vysvětluje, že si opisovali body z determinace Bitterfeldovy.

---

5. Spory věroučné.

(Oyta a Vojtěch o 6 článků. — Tíž o neposkvrněné početí. — Biceps, Soltau, Stanislav, Hus a Viklef o neposkvrněném početí. — Vojtěch a arcibiskup Jan z Jensteina o tři body. — Tíž o rozkol a církev.)

Již Waldhauserovy a Milíčovy půtky s řeholníky zabíhaly na pole věroučné. Theologicky však hlubší byly a hladinu veřejného života více rozčeřily spory, jež měl učený, ale nepokojný mistr český *Vojtěch Raňkův z Ježova,*[1]) odchovanec university pařížské, nejprve s profesorem theologie v Praze *Jindřichem Oytou,* a pak se samým arcibiskupem *Janem z Jensteina.* Spory ty jsou tím více hodny pozornosti, že nezůstaly bez vlivu i na hnutí pozdější.

---

[1]) Determinoval v Paříži na fakultě artistské r. 1345 a roku následujícího v theologii, v níž získal i mistrovství. R. 1355 byl *rektorem* university. Z Paříže odešel r. 1360, Jireček myslí, že do Avignonu. R. 1366 stal se kanovníkem pražským a pracoval tu s Milíčem, potíraje, jako již dříve, hlavně řeholníky. Že při tom používal spisův arcibiskupa armaghského *Fitz-Ralpha,* jenž byl i Viklefovi zdrojem, patrno z listu Waldhauserovi r. 1364, kde se sám nazývá »*Armachanus simplex*«. (Srv. *Jireček,* Právnický život str. 135; *Loserth,* Archiv 57, Beitr. II: Der Magister Adalbertus Ranconis de Ericinio.)

Asi r. 1370 začaly hádky s *Oytou* pro nauky, jež mu Vojtěch vytýkal jako bludné. Ježto generální vikář v nepřítomnosti arcibiskupa Očka oběma stranám uložil mlčení, podal Vojtěch roku následujícího žalobu na Oytu u stolice apoštolské v Avignoně, jež Oytu povolala k zodpovídání.

Předmětem žaloby bylo *šest článkův* Oytových: 1. Kdo je v *těžkém hříchu,* dopouští se každým, i dobrým skutkem následujícím hříchu; 2. jen Duch sv. odpouští hříchy, *kněz pouze ohlašuje,* že je Duch sv. odpustil; 3. lépe jest zpovídati se knězi, jenž má potřebné vzdělání, *třebas ne pravomoc rozhřešovati,* než knězi, jenž má iurisdikci, ale ne vědomosti; 4. každý kněz nemůže kohokoliv rozhřešiti od každého hříchu; 5. vše, co jest někomu vpravdě *radou,* jest mu i *příkazem,* a 6. přikázání o *lásce k Bohu nade všecko* lze zde na zemi dokonale splniti.[1]) Z těchto článkův ozývají se první tři a pátý i za Husa, a má-li čtvrtý, jak se podobá, zníti opačně, setkáváme se i s ním. Lze z toho souditi, jak vytrvale se udržuje učebná tradice a jaké obezřetnosti jest třeba, mluví-li se o vlivech na Husa. Neboť ač tyto věty jsou též u Viklefa, nelze přece o vlivu Viklefově na Oytu mluviti, a prostředečního vlivu Oytova na Husa nelze vyloučiti.

Učil-li Oyta skutečně tak, jak mu vytýká Vojtěch, nejsou zmíněné čtyři věty jeho správny,[2]) a mistr Vojtěch hájí opravdu orthodoxie. Ale toho nelze přesně kontrolovati, ježto nemáme aktů sporu. Vyšetřování trvalo dlouho a stávalo se nebezpečným oběma mistrům. Teprve 11. srpna 1373 vynesen rozsudek Oytu osvobozující, ježto články ony předložil školským způsobem za účelem disputace.[3]) Vojtěchova pověst byla tímto výsledkem procesu tak pošramocena,[4]) že mu císař nedovolil vrátiti se do

---

[1]) Tak uvádí články *Loserth,* Beiträge II v Archiv Ö. G. 57, str. 217 n. V některých rukopisech jest znění jiné. Srv. *Hagemann,* Der erste dogmatische Streit an der Univ. Prag a *Aschbach,* Geschichte der Wiener Univ. I, 406.

[2]) Znění čtvrtého článku jest nejisté a šestý bod není dosti jasný.

[3]) Srv. *Höfler,* Hus 119. *Höfler* míní, že tou větou byla zachráněna »svoboda badání« proti denunciaci. To není dosti přesné. Scholastický způsob ovšem byl, že se uváděly argumenty pro a proti, ale výsledek přece ukazoval, jak míní mistr svou argumentaci. Církevní vrchnost však spokojila se s takovým prohlášením, jež se nelišilo mnoho od *odvolání,* buď nebyla-li věc dosti jasná neb i z ohledu na osobu obžalovaného nebo na universitu.

[4]) Srv. zprávu anonymního kazatele v příloze I.

Čech. Odešel tedy zase do Paříže a teprve r. 1375 směl na přímluvu Jensteinovu vrátiti se na své beneficium.

Ale Vojtěch zapletl se záhy v nové spory, z nichž dogmatickou povahu má opětná srážka s Oytou. Týkala se otázky, o níž se tehdy mnoho disputovalo, totiž *neposkvrněného početí P. Marie.*[1]) Oyta v kázání »*Consurget virga de Israel*« uvedl nejprve velmi obratně všecky důvody protivníků té nauky, potom však Písmem a rozumovými důvody podepřel odpověď kladnou [2]) a vyvrátil všecky námitky odpůrcův. Mistr Vojtěch byl, jak obyčejně, s vývody Oytovými nespokojen a vystoupil v kázání proti němu. Slova Písma sv., pravil, a sv. Otců zdají se více nasvědčovati tomu, že P. Maria byla počata ve hříchu prvotním. Aspoň není nikde v Písmě řečeno, že byla hříchu prvotního uchráněna, žádný ze svatých učitelů jasně toho netvrdil a nebylo to dokázáno žádným přesvědčivým důvodem rozumovým. Naopak Písmo praví obecně, že mimo Krista všichni jsou počati ve hříchu, a učitelé církevní tvrdí jen, že P. Maria byla v lůně mateřském *posvěcena* a tedy přece hříchem prvotním poskvrněna. Zvláště sv. *Augustin* neví o neposkvrněném početí ničeho.[3]) Proto, uzavírá Vojtěch, *lépe jest o té věci mlčeti,* než

[1]) Víme o tom z rkp. *víd. knih. dv.* 4483, kde jest na fol. 292[b]—299[a] Oytovo kázání »Consurget virga de Israel« a na konci tohoto in marg. excerpt z traktátu Vojtěchova proti němu: »Adalbertus Ranconis scolasticus Pragensis et doctor famosus Parisiensis in sermone de Concepcione virginis gloriose.«

[2]) Pěkně praví: »Quis hanc virginem sub ira dei umquam fuisse dicere audebit, per quam sibi deus genus humanum tamquam per mediatricem dilectissimam et electissimam reconciliare voluit et cuius ydoneitatem et dignitatem ad hoc tanto tempore per patriarchas et prophetas tam gloriose preconisare fecit, ut omnes ab inicio mundi usque in finem cognoscere possent, quod tam ineffabile opus misericordie, quod deus predestinavit ante secula, in ipsa a mundi artifice fabricatum sit atque per hoc in stuporem versi ipsi Virgini cum omni qua decet reverencia dicere possint: Gloriosa dicta sunt de te, genitrix dei. Quis audeat dicere hanc portam umquam fuisse apertam dyabolo, per quam solus rex regum dominus dominancium voluit introire? Quis audeat dicere hanc Virginem pollutam fuisse labe criminis, in qua ille, in cuius conspectu nec astra sunt munda, voluit corporaliter habitare? *Dicat, qui velit. Ego dicere non audeo nec sentire*« (l. c. fol. 296[a]).

[3]) Glossátor kázání Oytova v rkp. uved. praví fol. 296[b]: »Sed sequitur *Augustinum* peccasse, qui supra dicit »firmissime tenendum...«; unde Mgr *Adalbertus* scolasticus Prag. eciam *fortissime pro Augustino disputavit.*« Od téhož glossátora dovídáme se na fol. 298[a], že měl Oyta již dříve na Narození P. M. kázání o témže předmětu, kde učil, že P. M. byla počata ve hříchu prvotním, ale připouštěl, že ji Bůh, chtěl-li, mohl hříchu uchrániti.

bez soudu církve kladně neb záporně rozhodovati, ježto »*si sit verum, sine culpa nescitur et sine periculo tacetur, si vero sit falsum, non sine peccato asseritur.*«[1])

Nepopírá tedy vlastně ani Vojtěch neposkvrněného početí, nýbrž odporuje jen Oytovi, jenž je hlásá jako jisté, a zdůrazňuje proti němu, že není nikde v pramenech zjevení vysloveno jasně, kloně se ovšem sám k odpovědi záporné.[2])

Toto kriticky střízlivé stanovisko Vojtěchovo sdílí, tuším, proti Oytovi celá fakulta. Dominikán *Mikuláš Biceps*, jenž hájí odpovědi *záporné* a svátek Početí vykládá jako oslavu posvěcení Panny Marie, praví, že bez schválení církve římské nesmí se neposkvrněné početí hlásati, i kdyby bylo pravdivé,[3]) a sám *Soltau*, jenž hovoří pro *kladnou* odpověď, končí: »*Ego breviter nullam partem volo asserere*, sed in quo doctores communiter sunt concordes, sc. quod bis sanctificata fuit, primo in utero matris, *sive concepta fuerit in originali sive non*, et hec sanctificatio fecit ad fomitis ligacionem, sed sanctificacio habundans secunda, quam recepit in filii concepcione, fecit ad fomitis totalem extinccionem.«[4]) Táž »kritická neutralita« v této otázce trvá na universitě pražské i za studia a veřejné činnosti Husovy, avšak obecně jeví se sklon k odpovědi *kladné*.[5])

---

[1]) Dle glossátora fol. 299[a] řekl Vojtěch: »Neutram partem opinionum fuisse revelatam a deo ad certum... Utrum autem verum sit, quod b. Virgo sit concepta sine originis peccato, *nec dico nec contradico ad presens, sed nescire me fateor.*«

[2]) Náš glossátor dodává ještě na konci: »*Henricus de Hassia* per omnia disputat sicut *Henricus Oeta*, tantum quod presumit cum *Adalberto Ranconis* maiori parti et forciori auctoritati doctorum et sanctarum scripturarum consentire et sic tucius b. Bernhardo speciali amatori Virginis gloriose se iungere et sentire sive opinari.« (fol. 299[a].)

[3]) Predicatores et doctores non habent predicare b. Virginem non esse conceptam in originali peccato, *quamvis de facto ita esset, quod concepta esset sine originali peccato.* Racio, quia non debent novitates docere in ecclesia, quod non est per auctoritatem romane ecclesie inductum et approbatum. Ideo non tenemur predicare omnem veritatem, nisi hoc legittime constet et nisi ecclesia doceret, et non debemus predicare sanctitatem aliquorum, nisi approbet s. romana ecclesia, quia alias daretur occasio inveniendi multas novitates in ecclesia et pateret rima inducendi falsam ecclesiam. (V Lektuře na Sent. v kod. *kapit. knih. praž.* C 19 fol. 91[2b]—92[a].)

[4]) V Lektuře na Sentence v kod. *morav. arch. zemsk.* F M 173 fol. 92[2a].

[5]) *Stanislav ze Znojma* praví ve spise »De peccato et gracia«: »necesse est omnes suos (Adae) posteros, qui non sunt ex se iusti, sicut est Christus et

Jak se skončily tyto spory Vojtěchovy s Oytou, nevíme. Oyta odešel r. 1384 na universitu vídeňskou a Vojtěchova pozornost byla zatím obrácena jinam. Na pozdější hnutí měl ten spor značný vliv, ne sice věcně, neboť o neposkvrněném početí nemluví se v době Husově, ale formálně, ježto se pokusil *Stanislav* zásadu vědecké a pak i praktické neutrality přenésti na otázku *eucharistickou.*

Než ještě třetí řadu věroučných sporů vykazuje pestrý život *Vojtěcha Raňkova,* tentokráte se samým arcibiskupem *Janem z Jensteina.* Týká se čtyř bodů: 1. *očistce,* 2. svátku *Navštívení P. Marie,* 3. *odúmrtí* a 4. *rozkolu.* K *prvnímu* dal podnět král Václav, jenž se při nějakém shromáždění na Hrádku tázal před arcibiskupem a jinými Vojtěcha, třeba-li všem duším projíti očistcem, než dosáhnou blaženosti. Když mistr přitakal, namítl arcibiskup, že dobrým andělům nikoli, načež Vojtěch odpověděl neuctivě. Věc tedy celkem malicherná, zvláště když Vojtěch v Obraně tvrdí, že nemluvil o očistci, nýbrž o očistě, jíž jest každé duši třeba,[1]) a přece se o ní rozvinul celý spor.

Druhá věc byla vlastně rázu jen *formálního.* Arcibiskup chtěl zavésti svátek Navštívení P. Marie a Vojtěch se v kapitule tomu vzepřel, jak sám vykládá, protože *novot* nelze zaváděti bez ustanovení Apoštolské stolice. Svátek tento, mající podklad ryze historický, nezasloužil takového odporu, jenž v nauce o neposkvrněném početí pro tu dobu byl omluvitelný, ale když arci-

---

forte eciam Virgo Maria ex speciali gracia secundum quosdam excipitur, omnes vero alios necesse est ... talem communem carenciam in Adam recipere« (kod. *univ. praž.* V H 27 fol. 110[a]) a *Hus* dí v Lektuře II, 32: »posset enim deus per infusionem gracie *impedire contraccionem peccati originalis* in ipsa unione ad carnem, sicut pie *posset credi de matre Christi gloriosa*« (Flajšhans str. 324). *Viklef* zabývá se tou otázkou obšírně v traktátu »De civili dominio« (vyd. Poole, Lond. 1904, III. 617—622), dokazuje, že Bůh mohl P. Marii uchrániti hříchu prvotního, a vyvrací námitky, na konec však rozhoduje se také pro neutralitu: »Habito itaque, quod b. Virgo posset lapsu supposito fuisse immunis simpliciter a peccato, videtur michi sanum consilium nichil temere deffinire quoad dubium de »in esse«; tum quia non occurrunt michi modo evidencie patule necessitantes ad partem alterutram, tum quia illud problema videtur neutrum quoad substanciam fidei, tum tercio quia in istius assercione iacet periculum. Et videtur quod pro morula peregrinacionis mee possem aliunde melius occupari« (str. 621).

[1]) To však vzhledem k líčení Jensteinovu a Vojtěchově obraně není pravděpodobno.

biskup proto Vojtěcha viní ze zneuctívání P. Marie, jako v prvém bodě ze zneuctívání andělů, přestřeluje poněkud. Ostatně odpor Vojtěchův nezmařil úmyslu arcibiskupova. Svátek byl Apoštolskou stolicí, která již dříve projevila souhlas s úmyslem Jensteinovým, zaveden (15./6. 1386) a opatřen velikou solemnitou, ale neměl dlouhého trvání.[1])

Třetí bod, v němž Vojtěch odporoval arcibiskupovi, byl tak humání a v ohledu hospodářském tak pronikavě reformní, že jen zásadní oposičník, jakým byl Vojtěch, mohl se postaviti proti němu. Týkal se *odúmrtí*, jež chtěl Jenstein na statcích arcibiskupských odstraniti, jichž však Vojtěch hájil dávným zvykem. Ale to jest otázka hospodářská, o níž nám bude mluviti později.

Mnohem důležitější však byl sporný bod *čtvrtý*, o jehož předmětu jsme nejméně informováni. Dovídáme se jen od Jensteina, že Vojtěch napsal traktát »De scismate« a poslal jej soukromě arcibiskupovi. Tento, maje o traktátu pochybnosti, vyzval zase soukromě Vojtěcha, aby jej vysvětlil neb, co jest v něm bludného, odvolal. Mistr však odpověděl veřejnému notáři, že nic bludného netvrdil, ba že chce spisu svého hájiti.[2])

Tohoto traktátu Vojtěchova nemáme. To konstatuje Loserth i Jireček. Ale pečlivější studium spisů Jensteinových vede

---

[1]) Štěpán, pozdější převor dolanský, pracoval ve smyslu arcibiskupově a napsal pro ten svátek homilii »*Exurgens Maria*...« V rkp. cís. knih. v *Olomouci* II 139 připsal k ní Štěpán sám marginální poznámku: »Qui enim fastu non modico Visitacionis detrahunt festo, ubinam sunt? Quomodo cessare fecit deus memoriam eorum cum sonitu! Hec autem solemnitas, qua dominus respexit humilitatem ancille sue beatissime Virginis Marie, in christiano populo in eternum permanet celeberrima« (fol. 31[a]). To je patrně narážka na Vojtěcha, ale v té pevné naději Štěpán se zklamal. Ostatně ani u svých řádových představených nepotkal se Štěpán s velikou ochotou zavésti nový svátek. Když o to r. 1395 žádal generální kapitolu, odpověděla mu tato, aby nehledal novot a spokojil se s řádovými svátky. (Rkp. *morav. arch. zemsk.* F M 676 »Repertorium sive compendiosa descriptio chronologiae carthusiae Vallis Josaphat« ad a. 1395.)

[2]) Tak píše Jenstein proti apologii Raňkovově: »... recordati fuimus cuiusdam libelli *de scismate* per te compositi atque tuis manibus conscripti, nequaquam existimabamus eum similiter obmittere, sed prelibatis annectere, quia etsi nobis eum *secrete misisti*, consciencie tamen adeo scrupulo nos urgente ad te secrete misimus, ut te secrete declarares vel secrete revocanda revocares consciencieque nostre satisfaceres. Tu vero notario publico respondisti, quod nichil erronei te scires ibi posuisse, ymo ea defensare velle. Quocirca nos angis presentibus eciam scriptis publicare, quia reticere eundem sine offensa dei et ecclesie orthodoxe minime amplius poteramus.« (Loserth, Arch. 57, str. 268.)

nás na jeho stopu a seznamuje nás s hlavním obsahem jeho, což úplně stačí pro porozumění sporu. Nutno si všimnouti, že Jenstein činí Vojtěchovi *čtyři* výtky: 1. že učil bludně o *očistě posmrtné*, 2. že odporoval svátku *Navštívení P. M.*, 3. že hájil *odúmrtí* a 4. že napsal traktát, jímž se dotýkal *církve* a *papeže Urbana*. První tři týkají se Vojtěchovy Apologie, *čtvrtá* zmíněného traktátu, jejž mistr poslal arcibiskupovi soukromě sice, ale arcibiskup nechce o něm mlčeti, nýbrž chce i jej vyvrátiti. A nyní vizme dílo Jensteinovo! První svazek jedná o očistci, druhý (duo libelli) o Navštívení P. M., třetí o odúmrtech.[1]) Kde jest čtvrtý? Ve *vatikánském* sborníku spisů Jensteinových č. 1122 následuje za oněmi třemi traktáty spis »*De clavibus*« — je tedy pravděpodobno, že to jest hledaný traktát čtvrtý. A skutečně, nahlédneme-li do něho — vydal jej r. 1904 *Zítek* v Časop. katol. duch. (»*Tractatulus de potestate clavium*«) — shledáme, že tomu tak.[2])

Jenstein zmiňuje se hned v úvodu *o traktátu, jejž mu adresát poslal, aby jej prohlédl a opravil;* chce tak učiniti, ale poněvadž adresát jedná o téže věci na různých místech, pojedná soustavně nejprve o tom, co se týká *moci klíčů*, a pak o tom, co se tkne *osoby Urbanovy.*[3]) Není pochybnosti, že *adresátem tím jest mistr Vojtěch* a spis zmíněný že jest hledaný *traktát De scismate.*[4]) Jenstein z něho vypisuje i některé věty,

---

[1]) Excerpty z I. a II. uveřejnil *Loserth* v Arch. 57, třetí *Kalousek* v Sitz.-Ber. Prag. 1882.

[2]) Zítek si postavil thesi, že Jenstein »*byl požádán* papežem Urbanem VI., aby obšírněji pojednal o moci klíčův a tím také o palčivé otázce, pravém a nepravém papeži«. A tento traktát že jest onen spis, jímž papeži vyhovuje, a jemu jej posílá. Nelze věru pochopiti, jak mohl vzniknouti tento nápad. V traktátu mu nenasvědčuje nic a odporuje všecko. Zítek pak zavřel si jím bránu k pochopení velikého významu Jensteinova spisu pro domácí spory věroučné.

[3]) Et quia tractatulum sub nostra correccione et emendacione elimari deposcis... Et quia libelli series unam materiam in pluribus interpolatim tractat locis, quocirca eis in unum collectis nitimur quamlibet per se tractare, sic profecto, ut ea que potestatem concernunt clavium, sequestratim colligantur ab hiis, que iusticiam persone requirunt... (l. c. 121).

[4]) Podle uvedené disposice má Jensteinova odpověď na Vojtěchův spis De scismate *dva* díly: první jest Zítkem uveřejněný traktát »De potestate clavium«, druhý ve *vatik.* rkp. následující traktát »*De veritate Urbani*«, a všech prvních pět (resp. šest) traktátů v témže rkp. tvoří celé dílo Jensteinovo, jež by bylo lze společným jménem nadepsati: »*Contra Mgrm Adalbertum Ranconis*«.

jež chce potírati, a dává nám tak možnost utvořiti si úsudek o obsahu spisu. [1])

Vojtěcha pohnul ke psaní *rozkol,* jenž tíží veškeré křesťanstvo. Útěchou, praví, může tu býti, že pravá církev jest *ne-*

---

[1]) Ježto citáty Jensteinovy pro hledání traktátu Vojtěchova jsou důležity, uvádím je zde úplně:

... ob malum scismatis... merore absumimur, dolore excruciamur... (119).

Non nos reputare debemus in ista scismatica divisione *acephalos,* quorum *Christus caput* est, qui nobis suis membris vitalem influit spiritum et gracie sue carismata gratuita largitur... (121).

... huius alme matris ecclesie nostre universalis duo debere esse capita, non eque principalia sed subordinata... ad maximam nobis consolacionem cedit in hac scismatica perturbacione, quod dominus dixit nobiscum esse usque ad consummacionem seculi et quod *ipsum semper habemus episcopum* et pastorem animarum nostrarum... (251).

... *sine capite secundario* in esse nature vel in esse gracie potest corpus et membra spiritualiter et naturaliter vivere (252).

Universalis ecclesie matris alme nostre duo sunt capita, non quidem eque principalia, ne appareat ecclesia monstrum, sed subordinata et ambo spiritualia, cuius caput universale Christus est (254).

Papa... servus servorum dei est et idcirco minime caput fatendum, presertim cum exemplo doctus magistri ministrare venerit, non ministrari, ad se illud precipue trahendo mandatum ipsius dicentis: Qui vestrum maior est, fiat sicut minor i. e. servus... *Caput secundarium* quandoque potest non esse, vid. per mortem vel per cessionem sive particulariter *deficiendo a gracia*... (364).

Due sunt ecclesie, prima superior, cuius caput Christus est, et alia immediate subordinata, cui papa preest, prima impeccabilis, alia peccato obnoxia... *papa errare et deviare potest et non est idoneus regere immaculatam sponsam Christi* (365).

Quinque modis accipitur ecclesia: 1. pro templo materiali... 2. pro ecclesia malignancium hereticorum... 3. pro generali concilio in facto fidei... 4. pro prelatis maioribus utpote papa et cardinalibus... 5. pro universali et totali congregacione fidelium, qui sunt *in gracia dei* constituti. Et isto quinto modo accipiendo ecclesiam ipsa nunquam erravit vel errabit deo ipsam gubernante... (366).

An ecclesiam militantem necesse est esse?... est necesse necessitate particulari (495).

An Petrus eque plenam et sine defectu recepit potestatem, prout Christus habuit in terris...? (497).

Apostoli in ecclesia universali non fuerunt nec ecclesiam universalem cum aliis fidelibus fecerunt, sed *synagoga pocius sathane fuerunt,* cum Christo capto fuge se commiserunt presidio... datus est eis libellus repudii, qui decem primo et duabus denuo tribubus datus est (571).

Citáty v trakt. »De veritate Urbani« viz v příloze II.

rozdělena, neboť *hlavou* její jest *Kristus,* jenž řekl: »Aj, já s vámi jsem po všecky dny až do skonání věkův.« Jeť *dvojí hlava* církve: obecná — Kristus, a druhotná — papež. Ale *papež by se neměl vlastně nazývati hlavou,* protože jest *služebníkem* všech.[1]) *Bez něho není církev »acephala«* a může dobře žíti životem milosti. Vždyť *církev,* ač v různém smyslu se užívá toho slova, v pravém smyslu jest *shromáždění všech věřících,* kteří jsou *ve stavu milosti,* a ta podléhá jen Kristu. Sami apoštolové, když zhřešili, opustivše Krista, nebyli v této *obecné církvi,* nýbrž ve *sbornici satanově,* a Petr nedostal veškeré moci Kristovy. Ta církev jest *neposkvrněnou snoubenkou Kristovou,* jež nemůže hřešiti; té nemůže spravovati papež, jenž jest hříchu a bludu podroben. Papež spravuje jen *církev bojující,* kteráž jest jen *částečně* potřebná. Co pak se tkne Urbana VI., jest svobodno věřiti neb nevěřiti, že ten neb onen jest papežem, protože to závisí na *řádné* volbě a *souhlasu* zvoleného a *není to článek víry.* A nemělo by se tak plýtvati *klatbami,* ježto snad mnohé omlouvá *nevědomost.*

Ten byl obsah spisu Vojtěchova. Ačkoliv neznáme podrobností a zvláště argumentace Vojtěchovy, můžeme již dle obsahu říci, že stojíme tu před novým, překvapujícím faktem, že již Vojtěch Raňkův zastával nauku o církvi, pro niž Hus umřel na hranici. Neboť učení Husovo jest totožné, pouze *donatistický* názor Vojtěchův převeden jest vlivem Viklefovým na *predestinaciánský.* Že v té příčině měl Viklef na Husa vliv rozhodující, jest jisto, ale domácí věroučné kontinuity nelze také popříti. To tím méně, ježto názory Vojtěchovy přejal a ve IV. traktátu třetí knihy Regulí (De unitate et universitate ecclesiae) zpracoval *Matěj z Janova,* jenž prostřednictvím Jakoubkovým na věroučný vývoj v době Husově měl veliký vliv.[2])

Ohlížíme-li se po původu traktátu Vojtěchova, můžeme přesně udati *podnět.* Tím jest *rozkol,* v němž Čechy od počátku stojí věrně při *Urbanovi.* Vojtěch naproti tomu pronáší pochybnosti o volbě Urbanově, ba o potřebnosti papežství vůbec, omlouvá stoupence Klimentovy nevědomostí a hájí jich proti klatbám tím, že není přece článkem víry, je-li papežem ten neb

---

[1]) Někdo namítal Jensteinovi: Papež jest *náměstek* Kristův a tudíž není *hlava* církve (l. c. 364). Mluvilo se tedy o té otázce častěji.

[2]) Traktát Vojtěchův znal asi *Páleč*: aspoň jeho spis *»De aequivocatione nominis ecclesia«* není leč jen rozvedení Vojtěcha l. c. 366.

onen. Nehlásí se k oboedienci Klimentově, jak myslilo se doposud, nýbrž jest spíše pro *neutralitu.*

Tážeme-li se však po *pramenech,* není odpověď snadná. *Valdské* útočení na církev katolickou a na papežství mohlo tu působiti; »církev dobrých« a »synagoga satanova« jsou *pojmy valdské.* Na druhé straně však jest nápadná podobnost s *Viklefem,* a naukový vliv jeho na Vojtěcha není také vyloučen, když Vojtěch s Anglií byl ve spojení[1]) a Biceps již r. 1381 potírá Viklefovu nauku o Svátosti oltářní. Podobá se, že již tu oba vlivy se prostupují, ale sotva který působí *literárně.*

Arcibiskup *Jan z Jensteina* jest spisem »*De potestate clavium*« *prvním obráncem katolické nauky o církvi a papežství* v Čechách ještě před dobou Husovou, a to obráncem — nikdo mu toho neupře — velmi obratným.[2]) Dokazuje proti Vojtěchovi, že církvi jest vedle hlavy neviditelné třeba ještě hlavy viditelné, jíž jest papež. Kristus tak ustanovil, svěřiv svou moc Petrovi a v něm všem jeho nástupcům. Tělo, které by této hlavě nechtělo býti poddáno, jest tedy bez hlavy. Není tudíž pravda, co dí Vojtěch, že druhotné hlavy není třeba a že církev může žíti bez ní, a není správný jeho *pojem církve,* v níž přece jsou dobří i zlí, předzřízení i předzvědění. Tato církev bojující má trvati až do skonání věků, v ní jest náměstnou hlavou papež, jemuž dána náplň moci *klíčův* a dva *meče,* t. j. moc duchovní a světská.[3])

Tak máme v traktátu Jensteinově anticipaci Stanislavovy a Pálčovy obrany církve proti Husovi. Bystré polemiky Jensteinovy působily i přímo v boji proti Husovi; aspoň Páleč je znal a používal jich.[4])

---

[1]) Že studoval v Oxfordě, jak z jeho slov vyvozuje Jenstein, Vojtěch nepraví.

[2]) *Tomek,* Děj. Prahy III² str. 364, míní, že se Jenstein na poli theologickém sotva mohl Vojtěchovi vyrovnati. Kdo však prostuduje spisy obou, přesvědčí se, že pravdou jest opak.

[3]) Z toho činí někteří závěr, že může papež použíti i hmotného meče, nepomůže-li moc světská — o tom nechce Jenstein rozhodovati, »presertim cum *lacrime* et *oraciones* sint *arma ecclesie*« (l. c. 625 n.).

[4]) Srv. Arch. 57 str. 266: »Porro non nostra tantum... minuit iactancia famam«, jež celé převzal Páleč do úvodu Antihusa (str. 4), a str. 271: »Porro instruxisti figellam, en tibi stridet ad libitum; solus canta, solus salta«, což jest v témže Pálčově spise str. 36.

K vyšetřování Vojtěcha o té otázce nedošlo, ježto již r. 1388 (15. srpna) skonal. Dědictví učeného přítele přejal pařížský mistr *Matěj z Janova*, o čemž nám bude jednati později.

Kromě těchto věroučných sporů domácích dostal se na půdu českou, aspoň universitní, také zajímavý spor theologický z Německa, jenž nejlépe ukazuje, jak obecný zájem budily tehdy otázky bohoslovné. V *Ulmu* totiž *rektor školní*, bývalý pražský student, *Jan Münczinger*[1]) již r. 1383 kázal[2]) některé věty, jež dominikán Mistr Jan z Hurvina potíral jako bludné, roku 1385 pak je opakoval a dovolil je napsati. Aby přestaly veřejné půtky mezi rektorem školním a dominikánským konventem, které již v Praze a jinde budily pozornost,[3]) svolala městská rada dne 7. září 1385 provinciála zmíněného řádu, jenž byl konventu ulmského rektorem, uvedeného již mistra *Hurvina*, inquisitora apoštolského *Jana Arnoldova* a bakaláře dominikána *Abecka*, jenž sem byl poslán z Prahy, aby věc vyšetřili. Komise, předvolavši Münczingera, tázala se ho, chce-li býti vyšetřován soudem inquisičním, nebo od kapituly místní informativně, nebo od biskupa kostnického cestou právní. Ježto pak Münczinger prohlásil, že se chce podrobiti rozhodnutí profesorů theologie na universitě pražské a vídeňské, nařízeno mu, aby do Prahy se dostavil osobně a předložil tam články, jež notářem byly napsány a autorem krátce odůvodněny, do Vídně pak aby byly poslány k posouzení.

Články ty byly: 1. Corpus Christi non est deus. 2. Humanitas Christi non est homo. 3. Christus non est compositus ex natura divina et humana. 4. Corpus Christi non est adorandum adoracione latrie. 5. Hostia consecrata non est deus.

Úsudky obou universitních sborů vyzněly celkem příznivě pro Münczingera. Ve *Vídni* napsal o článcích votum slavný

---

[1]) Psáno: Muczinger, Miczinger, Munczinger, Muenzinger.

[2]) In quadam *collacione* in scolis suis pluribus literatis presentibus (kod. *kapit. praž.* O 44 fol. 27[b]).

[3]) Mistr *Fridmann*, pražský profesor theologie, poslal bakaláře *Abecka*, aby vyšetřil, co je s těmi články: »... baccalarius prenominatus dixit, quod esset sibi commissum a Mgro Fridmanno s. theol. professore, qui in hac parte plures complices habere se dixerat viros literatos, quod deberet inquirere via meliore qua posset, quid esset de deposicionibus subscriptis« (l. c. 28[a]).

mistr *Jindřich Langenstein* a sbor dle něho sestavil odpověď,[1]) v níž rozeznává, v jakém smyslu jest která věta pravdiva a v jakém bludna, a Münczingerovi přiznává smysl dobrý. Jen *čtvrtý* bod shledává *pohoršlivým* a žádá, aby autor pohoršení napravil.[2])

V Praze předložil Münczinger články osobně 12. října 1385, odpověď však byla dána teprve 3. února 1386.[3]) Rozhodčími byli profesoři theologie *Fridmann,* Konrád *Soltau,* Jan *Marienwerder* a *Jenek Václavův.* Úsudek jejich jest ještě rozhodněji pro Münczingera než vídeňský, ač i oni shledávají čtvrtý článek nebezpečným a napomínají proto v úvodu ulmských a okolních věřících, aby o Svátosti oltářní a jiných smýšleli *pokorně.*[4])

V dějinách dogmatu v Čechách není tento cizí spor, v němž pražská theologická fakulta pronáší slovo rozhodné,[5])

---

[1]) *Votum Hassiovo* jest na př. ve *víd. rkp. dr.* 4483 fol. 175[a]—176[a], kde písař na konci odkazuje na obšírnější determinaci pražskou, dovolávaje se při tom mistra *Perchtinka; odpověď vídeňská* je v rkp. *kapit. praž.* O 44 fol. 23[a]—26[a] a jinde.

[2]) Dicimus ergo finaliter quantum ad istam materiam: Qui talem doctrinam seminaverit, quamvis nostro iudicio sapere heresim non videatur in premissis, tamen quia *incaute* et *minus provide* locutus est, debet pro sua et aliorum salute se publice et humiliter exponere et doctorum intencionem in dicta materia, prout declaratum est, lucide in loco ubi talia docuit explanare, ut sopiantur scandala, si que sunt occasione talis doctrine suborta, a cordibus fidelium minus caute invecta (rkp. *víd.* 4483 fol. 176[a]). Písař tohoto rukopisu, jenž si opisoval votum Hassiovo patrně v době, kdy byly v Praze probírány otázky, jež zpracoval Hus v »Impugnantibus«, připsal ke slovům Hassiovým: »et mediantibus eisdem (speciebus) velate *videtur*« na okraji: »Nota tu: *videtur corpus Christi* et reprehenduntur hoc negantes.«

[3]) Celé jednání s Münczingerem jest ve formě *notářských* aktův. V rukopisech vyskytuje se často, tak v *kapit. praž.* D 51 fol. 211[a]—219[a] a O 44 fol. 27[a]—38[b] a zvláště v knih. *mnichov.* (4376, 12389, 18544[b]), kde jsou i některé spisy Münczingerovy: 8349 De anima, 8855 a 15313 Exposicio oracionis dom., 15560 Super questiones theologicas, 19672 Summa de proprietatibus terminorum.

[4]) Quocirca vos universos et singulos, presertim in oppido Ulmensi Constanc. dioc. et locis circumvicinis ac aliis ubilibet constitutos ... exhortamur in domino ... ut de materia sacramenti altaris et aliis in premissis punctis tactis et in nostra declaracione tractandis non maliciose, non arroganter, sed humiliter in bonitate sentire studeatis (*rkp. kapit. praž.* O 44 fol. 31[a]).

[5]) Jako svědci uvedeni jsou v notářském spise: rektor Mikuláš *Gubin,* licenciát theologie *Menso* z Bekhús, dominikáni pražští: *Václav* převor, *Jindřich,*

pouhou episodou. Od té chvíle věnují mistři zvláštní pozornost otázkám christologickým a nauce o Svátosti oltářní. Questie o adoraci, o jejíchž různých druzích pražský úsudek pojednává obšírně, o úctě Svátosti oltářní, o vidění těla Páně atd. jsou zpracovávány pečlivěji. Husův učitel *Stanislav* a tím i *Hus* sám podléhají tomu vlivu. Povšimnutí zasluhuje zvláště, že mezi bludy Münczingerovými, jež dle Abecka mají býti odsouzeny, jest také poznámka: »Aliqui dicunt, quod *Christus in sua resurreccione totum suum sanguinem resumpsit,* sicut et totum corpus, cum sanguis est de integritate corporis sicut et caro. Ista tamen racio non compellit ad illud tenendum . . .« (rkp. *kapit. praž.* O 44 fol. 29^{b}—30^{a}), tedy otázka, jíž se obírají Stanislav a Hus z praktických důvodů po dvaceti letech.[1])

Přimyslíme-li k těmto věroučným sporům ještě *Bitterfeldovo* vystoupení proti *odpustkům* r. 1393 a proti *svatokupectví,* máme celkový obraz *dogmatického ruchu a vření* v posledních třiceti letech XIV. stol. a ocitáme se bezmála na kraji veřejné činnosti Husovy.

---

6. Rozkol církevní. Církev a stát v Čechách.

(Následky rozkolu. — Obrana Urbana VI. v Čechách: Jan de Braclis, Jenstein De veritate Urbani. — Václavův poměr k církvi. — Obránci práv církevních. — Jan z Pomuka.)

Nedostatky ve správě církevní nahoře zmíněné stupňují se ještě rozkolem, vzniklým po smrti papeže Řehoře XI. r. 1378. Téměř půl roku po volbě Urbana VI. (8. dubna) zvolili dne 20. září francouzští kardinálové papežem kardinála Roberta, jenž přijal jméno Klimenta VII. Záminkou jim bylo, že volba

navržený k mistrovství theol., *Gebelin,* bakalář theol., a *Matěj,* sententciář; mistři mediciny: *Zachariáš* z Přemyšlu, *Bruno* z Ozenburku, *Heřman* z Huxarie a *Jan* ze Švábska; a mistři umění: *Martin* z Plzně, *Jan Isnerův, Jan Vinklerův, Mikuláš Strich* a *Jan* z *Moravy.*

[1]) Vliv Münczingerových sporův a snad i spisů mohl býti tím větší, zůstal-li Münczinger po rozhodnutí universitním v Praze. Aspoň rkp. *mnichov.* 19672 má při jeho spise »Summa de proprietatibus« poznámku »a. d. 1387 in studio Prag.«, což by ovšem také mohlo znamenati, že si někdo toho roku v Praze traktát jeho opisoval.

Urbanova vynucena prý byla strachem a tudíž byla neplatna; vlastně však to bylo dílo francouzského dvora, jenž těžce nesl, že papež neměl již sídliti ve Francii. K oboedienci protipapežově přidalo se mimo Francii Neapolsko, Dánsko, Norvéžsko, Portugalsko, Kastilie a Aragonie, jakož i některá knížata německá; ostatní země přidržovaly se papeže Urbana VI.

Následek toho rozdvojení byl, že u obou kurií soustava provisní a taxovní se upevnila a rozšířila, ježto oběma papežům bylo třeba peněz na vydržování dvora a oba hleděli si připoutati svoji oboedienci hojnými milostmi. Poněvadž pak snahám o sjednocení se nedařilo, vznikalo pochopitelně a utvrzovalo se domnění, že oběma mužům běží jen o důstojnost a hmotné statky, že tedy sama *dotace* církve jest základním zlem, jež nutno odstraniti.[1]) *Autorita papežství*, již dříve seslabená, jest rozkolem zrovna podkopána, neboť nevztahuje se *skutečně* na celou církev a jest i ve své oboedienci odvislá od vůle vladařů, k nimž se proto musí míti velmi opatrně.[2]) Jak snadno tu vznikají i myšlenky, že křesťanské církvi není třeba papežství, že volba kardinálů nerozhoduje, že církev nebo sněm jest nad papeže atd. Že s mizící vážností k papežství mizí i vážnost k autoritě církevní vůbec, rozumí se samo sebou, zvláště když na jedné straně se plýtvá milostmi církevními a na druhé církevními tresty k účelům více nebo méně světským.

Čechy stojí od počátku rozkolu až po rok 1408 věrně v oboedienci *papeže římského*. Karel IV. byl o řádném zvolení Urbana VI. přesvědčen[3]) — vždyť mu kardinálové sami podávali zprávu o vykonané volbě[4]) a dlouho se chovali k Urbanovi jako k pravému papeži — a arcibiskupové pražští ujímali

---

[1]) *Viklef* de dissensione paparum (Buddens. 573) a de cruciata (ibid. 590): interest prudenter auferre hoc *dissensionis seminarium*, sicut *canibus pro osse rixantibus* medicina congrua est os ipsum celeriter semovere.

[2]) Ve spise »*De consideratione*«, poslaném papeži Urbanovi (1385), oplakává *Jenstein* ten smutný stav církve slovy proroka Jeremiáše v Lamentacích: »Quomodo sedet sola civitas plena populo, facta est velut vidua domina gencium, princeps provinciarum facta est sub tributo«, kterážto slova meditativně rozvádí, ukazuje, jak jest církev ponížena a opuštěna (rkp. *vatik.* 1122 fol. 43[1b] až 64[1a]). Z kap. »Qualiter ecclesia *decem plagis egipciis* est percussa« viděti, jak působil ten stav i na mravnost. Srv. *Studie a texty* II. seš 1.

[3]) Srv. *Palacký*, Über Formelbücher II (1847) str. 27 n.

[4]) Jenstein měl opis *osmnácti* listů takových; srv. příl. II.

se ho velmi energicky.[1]) Kanovníci Hynek Kluk a Konrád z Veselé byli stiženi církevními tresty, že se klonili k protipapeži,[2]) spisy obranné, zvláště bolognského mistra Jana z Lignana, šířeny a propaganda pro Klimenta VII. přísně zapovídána.[3])

Z rozkazu Jensteinova, jenž byl osobním přítelem Urbanovým, bylo v Praze samé vydáno několik spisů na obranu Urbanovu. Nejznámější jest traktát profesora bohosloví při kostele pražském *Jana de Braclis,* začatý v masopustě a dokončený dne 22. dubna 1379.[4]) Autor klade si vtipně otázku: »Mohl-li *Samuel* a ostatní z Israele, kteří zvolili *Saula,* po jeho pomazání bez rozumného důvodu proti jeho vůli jej sesaditi a jiného krále si zvoliti?« míně Saulem Urbana VI. A zůstávaje při tomto obraze, jedná v *první části* o *svobodě,* dokazuje, že třebas se dál při volbě nátlak, vůle přece byla svobodna, zvláště když nebylo naléháno, aby byla volena *určitá osoba,* nýbrž jen

---

[1]) R. 1379 přišlo poselství od krále francouzského Karla do Čech, patrně aby jednalo pro Klimenta. Vedl je biskup pařížský a mimo jiné byl v něm i převor »de Carnoto«, jehož přednášky o Dekretu byl poslouchal v Paříži *Jenstein.* V čilé debatě ptal se tohoto Jenstein, proč má Roberta za pravého papeže. Ten vedle jiných kulhavých důvodův uvedl také, že ho k tomu pudí jeho *svědomí.* Na to Jenstein, že takové svědomí měl *ďábel,* když řekl Kristu: »Na rukou ponesou tě, abys snad neurazil o kámen nohou svých.« A převor zmlkl. Tak vypravuje Jenstein sám v traktátu »*De veritate Urbani*« (srv. příl. II., str. 14* n.). Poselství toto přineslo také Očkovi a Jensteinovi listy, chtějíc i je získati pro Klimenta.

[2]) Srv. Mon. Vat. V. 49 n., 63 n.

[3]) R. 1381 nařizuje Jenstein jako papežský legát pro diecési míšenskou, řezenskou a bamberskou, aby byli takoví udáni a zatčeni: »Item manifestum est proch dolor et experiencia publica notorium habetur ubique, quod nonnulli fautores Roberti antipape Gebenensis quidam latenter alii publice predicant et eciam dogmatizant ssmo domino nostro Urbano pape VI, quem constat esse successorem b. Petri et vicarium Jesu Christi, mordaciter detrahentes, quorum (!) Gebenensis et sui sequaces iniqui literas et epistolas ambicione plenissimas preferunt, portant et spargunt...« (Höfler, Conc. Prag. 27.)

[4]) Jest v *pražsk.* univ. rkpp. XIV C 16 fol. 156[a]—170[b] a XIV D 19 fol. 44[a]—49[b], 52[a]—60[a]. V prvním jest v nadpise o Braklovi a jeho díle: »Fr. Johannes de Braclis, natus Paderbornensis dyocesis Borchardi de Emmerke et eius conthoralis Alheydis de Holthusen, s. theol. professor legens in capitulo s. Prag. ecclesie a. d. 1379 ipso die Ostensionis reliq. finivit hanc questionem«; a ve druhém: »Joh. de Braclis Determinacio questionis de canonica eleccione Urbani VI. Johanni de Jenczenstayn archiepiscopo Prag. presentata a. d. 1379.« Na tento spis Braklův upozornil *Truhlář* v ČČH 1902 str. 193.

obecně, aby byl volen Říman, a kardinálové proti tomu obmezení nic nenamítali. Ve *druhé* části usuzuje z toho, že byl *Urban řádně zvolen*. Byť osoba nejvhodnější nebo aspoň vhodná, volba se dála dle pravidel kanonického práva, kardinálové nepodlehli nátlaku, ježto nevolili Římana a zvoleného ohlásili církvi, vzdávali mu pocty, podrobovali se jeho soudu, a nelze jim věřiti, že vše to činili jen na oko a v blud a pohoršení uvedli celou církev. V *třetí* části vyvrací mistr *námitky*. Spis Braklův, podepřený aparátem církevního práva, probírá v pěkném obraze, osvětleném ještě jinými příklady Písma, otázku volby Urbanovy velmi důkladně a dává nám nahlédnouti v debaty pro a proti, jež tehdy v Praze a v celém křesťanstvu bylo slyšeti. Není pochybnosti, že tento a jiné podobné traktáty, na př. kanonisty *Jakuba z Czewy* »Defensio canonice eleccionis Urbani VI.,[1]) příchylnost k Urbanovi utužily.

Když pak se začaly i v Čechách ozývati hlasy proti Urbanovi či spíše proti papežství vůbec, ježto pokusy o sjednocení stále selhávaly a nálada stávala se proti oběma nositelům tiary podrážděnou, v Čechách pak hlavně mezi odchovanci university pařížské sympatie k Francii byly vždy velmi silné, povstal proti hlasateli tohoto směru *Vojtěchovi z Raňkova* arcibiskup Jenstein sám zmíněným již spisem »*De veritate Urbani,*«[2]) jenž tvoří druhou část traktátu »De potestate clavium« a pátou celého díla Jensteinova proti Vojtěchovi.

Jenstein nechce se obírati důvody právnickými, jež jiní, hlavně Jan z Lignana, probrali již důkladně, nýbrž chce »pravost Urbanovu« dokázati způsobem novým, *theologickým*. Vycházeje proto z výroku sv. Pavla: »Quos praescivit, illos et praedestinavit...«, ukazuje nejprve, že Bůh Urbana ke správě církve předzvěděl, předurčil[3]) a povolal, neboť byl po vzývání Ducha sv. za všech obvyklých obřadův od kardinálů zvolen.[4])

---

[1]) V rkp. *praž.* univ. XIV. D 19 fol. 60b—79b.

[2]) Viz příl. II.

[3]) Lze tak souditi »ex preterita et presenti bona vita laudabili [et] ex fastigio potestatis admirabili« (příl. II., str. 8* nn.).

[4]) Robert jest »non electus sed iniectus, non vocatus sed vi locatus«. Kardinálové byli při volbě Urbanově smrtí jeho předchůdce a strachem před davem poníženi a proto pokorněji vzývali Ducha sv., při volbě Robertově byli již volni ke hříchu a vzývali ducha odboje a pýchy (příl. II., str. 9* n.).

Volbu jeho ospravedlnil, t. j. pravou a správnou prohlásil *Bůh* různými *zázraky* a *viděními,*[1]) jakož i ochranou proti odbojným kardinálům a různým spiklencům, ospravedlnili ji sami *kardinálové,* jak patrno z jejich prohlášení volby[2]) a z listů, jež poslali císaři Karlu IV., při nichž nelze již mluviti o strachu. Pravým papežem uznal Urbana i *král francouzský,* jenž v listech Očkovi a Jensteinovi poslaných jmenuje je kardinály, jimiž je přece učinil Urban; uznávají jej i Řekové, Židé a pohané, kteří k němu, nikoliv k Robertovi, se obracejí jako k papeži; také *Litev* jemu jest poddána; ba sami *duchové zlí* vydávají mu svědectví. Proto jest Urban od Boha také *oslaven* mocí papežskou, jež vyniká nad všecky jiné.

Traktát Jensteinův, polemikou proti Vojtěchovi a historickými poznámkami cennější než theologickým důkazem, jest nejlepším dokladem, jak byl arcibiskup o »pravosti Urbanově« přesvědčen, a jak ustálené a odůvodněné tradice vzdaly se Čechy, když odstoupily r. 1408 od Řehoře XII.

Pečovati o to, aby pravý papež uznán byl obecně a rozkol byl odstraněn, bylo na prvém místě povinností krále Václava jakožto krále římského a tím ochránce katolické církve. Jenstein mu také povinnost tu připomíná.[3]) Ale Václav byl v tom, jako v jiných povinnostech, liknavý[4]) a neužil své autority k upravení církevních poměrův. Horší však bylo, že církevní život v Čechách král přímo poškozoval, vystupuje proti arcibiskupovi a duchovenstvu násilnicky a obmezuje církevní pravomoc.[5]) Úředníci jeho volali duchovní před svůj soud, věznili je a

---

[1]) Sám Jenstein prý měl podobné vidění. To asi myslí ono, jež uveřejnil Loserth v Arch. 55 str. 351—359 »Epistola missa Urbano pape de quodam somnio consolatorio«.

[2]) Výmluvu kardinálů, že jednali ze strachu, odmítá Jenstein stejně jako právníci: Takový nátlak dál se při volbě papežské často a netýkal se v tomto případě Urbana, nýbrž jen Římana. Odpovědí Jensteinových na námitky Vojtěchovy dotkl jsem se již při traktátu »*De scismate*«.

[3]) List Jensteinův Václavovi viz v Cod. epist. Arch. 55 str. 338—339.

[4]) R. 1382 píše mu z Verony *Antonius de Leniaco* (Legnano): »In tue maiestatis opprobrium proch dolor nephandus prodiit antipapa, qui nec deum timet nec cesarem reveretur.« *J. Palacký,* Über Formelbücher II, 34 n.

[5]) *Ludolf Zaháňský,* ač o králi Václavovi píše příliš podrážděně a nemírně útočně, přece poměr jeho k duchovenstvu v Catalogus abbatum Sagan. a v De longinquo schismate líčí správně: »Hic Romanorum et Bohemorum non

zbavovali statků, ač duchovní dle práva středověkého nebyl poddán soudu světskému, naopak zase církevním úřadům násilím se bránilo postupovati dle zákona proti těm, kteří se provinili, zvláště byli-li z okolí králova, ba zapovídalo se i prohlašovati církevní tresty.[1]) Proti vůli arcibiskupově uváděni byli v obročí kněží často nevhodní, statky církevní byly zabírány a klášterům se ukládaly nesnesitelné dávky.[2]) Zvláště proti arcibiskupovi počínali si král a jeho milcové (Čúch, Hess, Huller, Těvák) bezohledně, ba ukrutně, ač nelze neuznati, že Jensteinova někdy ukvapená a neopatrná horlivost pro církevní práva prchlivého krále dráždila a okolí, jemuž král příliš podléhal, jej popuzovalo, ba sami duchovní rádcové královi, biskup lavantský a děkan vyšehradský Václav Králík z Buřenic, přilévali oleje do ohně. Poměr mezi církevní a světskou mocí stal se tak velmi napiatým, a stesky na utiskování církve bylo slyšeti všude, nejen z úst arcibiskupových, nýbrž i z úst kazatelů, kteří církevní vrchnost, patrně kapitolu a rádce královy, kárají, že k tomu všemu mlčí. Tak *Matouš z Krakova* v synodálním kázání »Quid est...« naříká, jak shora již bylo zmíněno, na pokleslou vážnost k duchovenstvu a v »Sobrii estote« (1385) viní duchovní, že podporují utiskovatele církve,[3]) *Ště-*

---

tam rex quam carnifex in Bohemorum regno clero non detulit, sed prelatos et clericos in bonis eorum dampnificans in personis eorum nunc percussit, nunc captivavit, nunc occidit. Non pepercit doctoribus aut magistris, non religiosis aut monasteriis, omnibus violenciam fecit. Multa bona ecclesiarum abstulit, quibus alique earum inpresenciarum carent.« (*Loserth* v Arch. 60, str. 418 n.). Vinu ovšem měli často králové milci.

[1]) Vše to líčí *Jenstein* v »Acta in curia Romana«, jež po *Pubitschkovi* (Gesch. B. díl V. sv. 3. str. I nn.) a *Pelzlovi* (Urkundenbuch str. 145 nn.) znovu uveřejnil *Zítek* v Časop. katol. duch. 1909. V art. I. praví *Jenstein:* »Cum ergo... luculenter constet sacramenta conculcari, claves ecclesie et censuram ecclesiasticam contempni, iusticiam, processus et litteras apostolicas impediri, prophanari ecclesias, multos ad beneficia intrudi, clerum opprimi, bona eius diripi, libertates quoque ecclesiasticas a divis imperatoribus concessas et regibus... gravissime violari...« (*Zítek* 139.).

[2]) Následkem toho, praví Jenstein, »clericus tam vilis habetur, quod Iudei, inimici crucis Christi, melioris condicionis videntur esse quam clerici.« (*Zítek* 212.)

[3]) Quis umquam tyrannorum clerum invasit, cui non aliquis de clero favit, consuluit vel adhesit? Nunquam enim tam audacter tyranni clericos invaderent, si non de clericorum auxilio, defensione vel favore, consilio vel saltem dissimulacione sperarent. (Rkp. *krakov.* 2244 fol. 81ª.)

pán z Kolína pak v řeči »Induite novum hominem« (1395) líčí s bolestí ten bídný stav církve,[1]) vytýká, že někteří duchovní u dvorů panských popuzují proti svým bratřím, aby se sami povznesli,[2]) a napomíná důtklivě církevních představených, aby k tomu nemlčeli a duchovenstva se ujali.[3]) Zajímavo při tom jest, že právě mužové pro opravy nadšení ujímají se s arcibiskupem práv církve a duchovenstva proti králi a násilnickým pánům. Ač znají nedostatky a touží po nápravě, nenapadá jim ani svěřiti ji *rameni světskému*, jak to později po příkladu Viklefově učinil Hus. Vždyť náladová a prchlivá povaha Václavova, v níž hrubá krutost se střídá s dobrotou, závislost na oblíbencích, kteří nevynikali ani zbožností ani mravní jemností, a zkušenosti již učiněné špatnou dávají záruku, že by opravné snahy odtud vycházející byly na prospěch církve.

Jak absolutisticky pojímal Václav poměr světské moci k církvi, viděti nejlépe z událostí r. 1393. Václav chtěl zříditi nové biskupství v Čechách, aby mohl biskupem učiniti svého milce Václava z Buřenic, a zamýšlel je dotovati statky kláštera

---

[1]) ... iam hiis pravis temporibus sanctuarium dei polluitur, contaminantur sancta et calcibus sacrilegis sacerdotes, qui vasa dei et templum sunt spiritus sancti, passim in vicis et platheis a filiis dyaboli conculcantur, bona cleri diripiuntur nonnullique ex ipsis, quod est gravius vel amarius, suffocantur! (narážka na Jana z Nepomuka?) Et revera si quis nunc diligenter advertat, tunc plus laycus in clericos quam in ethnicos grassari inveniret et debachari. Unde quis modo tot ludibriis et yroniis exponitur sicut clerus et quorum nunc latronum aut furum tam inpunem et inultam necem (!) ceu cleri? Quilibet enim facinorosus lege dictante prius in iudicium adducitur et de crimine convincitur quam ultimate tortorum execucioni deputetur — solius cleri heu [pena] prevenit iudicium, ne sanguis innoxius de manu contra legem agentis et iniqui per cleri ordinarium requiratur (rkp. *víd.* dv. 4518 fol. 83ª).

[2]) Sic modo heu non unus sed plures pseuduli prophete succreverunt, curiis se magnatum ac principum adiungentes, sic quod eis ibi aliqua mendosa et placencia predicant, ut alios diffamare sibique beneficia acquirere valeant, alios dignos et bene meritos eisdem spoliando (ibid. 84ª).

[3]) Vos autem moderni officiales et clericorum presides in vestri cleri scandalum non solum linguas laxari sed et bona eorum insuper et personas admittitis dissipari ... Nonne bonus pastor ponit animam suam pro ovibus suis (Joh. 10)? Bonus igitur pastor non est, qui se pro sibi commisso grege luporum morsibus non exponit (83ᵇ) ... Ad que tamen omnia et singula vos tamquam canes muti latrare quidem non valentes ... quam periculose obmutescitis, ipsi queso perpendite, quia tunc socii furum et latronum effecti per consensum, consimili plectendi estis sentencia. (84ª.)

kladrubského. Ale arcibiskup, věda, že nepředcházelo jednání s Apoštolskou stolicí, a chtěje zameziti zrušení slavného kláštera, zmařil plán králův, přikázav, aby po smrti opata *Racka* nový opat hned byl potvrzen. Tak se také stalo. Nově zvolený opat *Olen* byl dne 8. března od generálního vikáře Jana z Pomuku potvrzen.[1]) Zpráva o tom naplnila krále takovým hněvem, že oficiál a generální vikář opustili rychle Prahu a utekli se k arcibiskupovi do Roudnice. Když pak arcibiskup, vyhovuje hrubému, německy psanému rozkazu Václavovu[2]) a domluvám jeho rádců, přišel se dvorem svým do Prahy, přijal ho král s proklínáním a hrozbami, dal jej a úředníky jeho zatknouti a vésti do kapituly, kde jílcem meče zranil do krve stařičkého děkana kapitulního Bohuslava, a odtud do soudního domu, kde dal generálního vikáře Jana z Pomuku, oficiála Mikuláše Puchníka, hofmistra arcibiskupova Nępra a probošta míšenského Václava ve své přítomnosti mučiti, ba první dva sám mučil, pále je ohněm na bocích a jinde, patrně aby na nich vynutil přiznání, kdo jest původcem zmaření jeho záměru.[3]) Potom, hroze jim utopením, jako již dříve byl hrozil arcibiskupovi, donutil je, aby přísahali, že nikdy nebudou mluviti o tom, že byli vězněni a mučeni, Jana pak z Pomuku, jenž byl tak zmučen, že by nebyl mohl dále žíti, kázal skutečně utopiti ve Vltavě (dne 20. března).[4])

---

[1]) Tadra, Soudní akta III, 125.

[2]) Tu archiepiscope, michi castrum Rudnicz et alia castra mea restituas et recedas michi de terra mea Boemie. Et si aliquid contra me attemptabis vel meos, volo te submergere litesque sedare. Pragam veni! (*Zítek* 327.)

[3]) ... videbo, de quorum consilio hoc est factum. (*Zítek* 328.)

[4]) Že svatý Jan Nepomucký jest totožný s tímto Janem z Pomuku, to dokazovati mám dnes již za zbytečné. Druhý Jan, umučený r. 1383, jest vytvořen nekritickým *Hájkem*, jehož vypravování, byvši vzato za základ v kanonisačním procesu, zavinilo chyby, jež se v něm staly. S *neomylností* papežskou nemají podobná historická data co činiti. Slova *Tomkova* (Děj. města Prahy III² str. 375 pozn. 51): »Z vypravování tohoto jde na jevo, že se neshoduji se spisovateli staršími, ani novějšími, kteří generálného vikáře Jana z Pomuka pokládají za svatého, t. j. za sv. Jana Nep. Nemohu k tomu přisvědčiti z té příčiny, že svatořečení Jana Nep. od stolice papežské nebylo míněno této osobě, tak jakož i zbožné mínění lidu na začátku minulého století, ku kterému při svatořečení tom obrácen byl zřetel, nevztahovalo se k tomuto Janovi z Pomuka, nýbrž k jiné osobě« právem nás naplňují podivem. Vždyť ke které *osobě* se vztahovala zbožná úcta lidu a které *osoby* se týkal kanonisační proces, víme zcela dobře, a v tom

O *tom* Janu praví *Jenstein*, že se stal již *mučedníkem* (»factus« nebo »sanctus« — na tom nezáleží), *toho* jmenuje *Ludolf Zaháňský* »ctihodným mužem, milým Bohu i lidem, Němcům i Čechům«,[1]) o *tom* píše životopisec Jensteinův: »Ctihodný Jan, generální vikář, milostí Boží stal se mučedníkem, byv pálen, nohama šlapán a posléz utopen, načež *zářícími divy* objeven jest.« Ten tedy jest *svatý* Jan Nepomucký, *mučedník* Boží.

Jiná ovšem jest otázka, jaká byla *příčina jeho umučení*. Jednu příčinu známe ze žaloby Jensteinovy a z Letopisů přesně: *potvrzení nového opata kladrubského*, a ta by nám stačila úplně k vysvětlení jak mučení ostatních trpitelů, tak i utopení Janova. Král chtěl vynutiti na nich přiznání, na čí rozkaz se to stalo, a proto je vyslýchal trpným právem; ježto pak potvrzení bylo skutkem generálního vikáře, mučil tohoto více, a protože byl již tak zmučen, že nemohl žíti, kázal jej vrhnouti do Vltavy. A to samo stačilo by již, aby Janovi z Pomuka byl přiznán titul svatého mučedníka«.[2]) Nelze zajisté upříti, že arcibiskup právem se postavil proti absolutistickým choutkám Václavovým ve věcech církevních a že Jan z Pomuka dal život za toto hájení církevních práv, jako na př. *Tomáš*, arcibiskup kanterburský v Anglii.[3]) Vždyť Václav teprve potom jal se vyjednávati o povýšení Kladrub na sídlo biskupské s kurií, jež svěřila 1. listop. 1393 vyšetření komisi (Mon. Vat. V, 416 n.), a teprve r. 1397 přiřkla Václavovi Králíkovi (ibid. 614) příjmy z Kladrub, jichž

---

nestala se žádná mýlka. Je to ten *muž*, jenž »jest pochován na hradě pražském u sv. Václava, tu, kdež jeho jméno vytesáno jest na kameni a kříž na témž kameni, na kterýžto kříž i podnes ižádný nerad nohama vstúpí«, jak píší Staří letopisové čeští k r. 1393 (*Pal.* 5). K *osobě tam pochované* nesla se stále úcta lidu, *ten hrob* byl za kanonisačního procesu dvakráte otevřen v přítomnosti hodnověrných, přísežných svědkův, a *jazyk té mrtvoly* shledán byl neporušený, a *ta osoba* byla prohlášena za svatou. Kterak tedy možno pro chybné datum tvrditi, že *té osoby* netýkala se kanonisace a že *sv. Jan Nep. vůbec neexistoval*, když přece známe a máme jeho hrob a ostatky, jež tvoří bezpečnou kontinuitu mezi dějem umučení a dějem svatořečení?!

[1]) De longaevo schismate, *Loserth* l. c. str. 419.

[2]) Srv. co píše *Nürnberger* o zprávě Ludolfově ve *vratisl.* Jahres-Bericht 1904.

[3]) Srv. co praví o mučednictví Tomášově *Viklef*, De civ. dom. I 289 nn., a jak vysvětluje mučednictví sv. Václava *Hus* v Postille v rkp. *vid.* 4310 fol. 11ª.

dosud byl požíval legát *Pileus* (ibid. 451). Klášter však zrušen nebyl a přání Václavovu nevyhověno.[1])

Ale prameny udávají ještě jinou příčinu umučení Janova: že *nechtěl prozraditi zpovědního tajemství královnina.*[2]) Tak vypravuje učený mistr vídeňský *Tomáš Ebendorfer z Haselbachu* v Liber augustalis dle pověsti (»ut fertur«), kterou slyšel v Praze, když tam r. 1433 dlel jako vyslanec sněmu basilejského, a nezávisle na něm r. 1471 kanovník *Pavel Židek* ve Správovně. Ani těchto svědectví, ačkoliv se opírají jen o lidové zvěsti a jsou relativně pozdní, nelze úplně odmítnouti. Mlčení Jensteinovo a starších zpravodajů neznamená proti nim mnoho, protože arcibiskupovi k jeho účelu stačilo vylíčení fakta a nebylo pro něho ani vhodno uváděti motiv tak choulostivý, jejž nebylo lze dokázati, druzí pak kronikáři nebyli dobře zpraveni. Při známé povaze Václavově a okolnostech, jež doprovázely mučení (přísaha!), nebylo vůbec radno o tom mluviti, takže si lze dobře mysliti, že prozrazení od některého z mučených neb katův — a jiný při tom nebyl — stalo se později v soukromí a soukromě se šířila a udržovala zpráva ta dále.[3]) S druhé strany pak těžko si vysvětliti, proč by bezdůvodně byla vznikla taková zvěst. Vždyť katolíkům, chtěli-li snižovati krále Václava, stačila k tomu úplně fakta historická, a prostředí husitské nebylo takové legendární tvorbě příznivo.[4])

---

[1]) *Olen* arci také nebyl potvrzen. Hodnost opata jest *neobsazena* a v bulle 11/4 1397, jíž užitky přiřknuty Václavovi, mluví se jen o *Rackovi*. Že však již za života Rackova byla důstojnost ta vyhrazena provisi apoštolské, jak se tu praví, jest řečeno ve smyslu žádosti Václavovy a se skutečností se nesrovnává. Jinak by se o tom byla zmínila bulla 1/11 1393.

[2]) Žofie Bavorská stala se manželkou Václavovou již r. 1389, ač korunována byla teprve r. 1400; srv. *Palacký* II/2, 275 v pozn.

[3]) Odtud lze i pochopiti, že o tom neví *Ludolf Zaháňský*.

[4]) Narážku na Jana z Pomuka bylo by lze viděti v questiích, smí-li kněz prozraditi zpověď, hrozí-li mu smrt; ale toto theologické thema jest vždy zpracováno zcela všeobecně. Na téhož generálního vikáře mohla by se vztahovati zpráva anonymního instruktora duchovních v Norimberce, jenž píše: Unde contigit semel ex casu supervenire me Pragensi existens (!) in studio, quod officialis doctor decretorum quendam plebanum de villa venientem et petentem presentacionem ab eodem ad ecclesiam sibi collatam; ubi vidi primo, quod officialis illi plebano presentando aperuerat unum missale et digitos tres suos posuisse super crucifixum et promisisse obedienciam suo episcopo et fideliter velle expedire curam sibi iniungendam animarum, sic procumbenti et genua flectenti et pro-

Umučení Jana z Pomuka jest jistě obraz smutný! A jiné, jež kreslí Jenstein ve zmíněné žalobě, nejsou o mnoho lepší. Stolice apoštolská pak, k níž se arcibiskup utekl, měla tolik ohledu na veliký význam Čech v době rozkolu, zvláště poněvadž Václav byl spolu králem římským a císařem,[1]) třebas nekorunovaným, že nestíhala těch skutků žádnými tresty církevními, takže na konec Jenstein byl donucen opustiti Čechy.

Následky církevního rozkolu a nezdravý poměr světské moci k církvi v Čechách vysvětlují v životě a činnosti Husově mnoho. Veliká část jeho úspěchů byla za jiných poměrů nemožna. Neboť jak mohla energicky zakročiti Apoštolská stolice v zemi, na níž jí tolik záleželo, jejíž vladař jí mohl velmi prospěti, ale ještě více uškoditi? Jak se mohl postaviti proti vůli králově arcibiskup, jemuž hrozilo stále nebezpečí, že naň král zvolá: Ty arcibiskupe, vrať mi *mé* statky a kliď se mi ze země? A kdo byl s to, aby zastavil hnutí, jež se opřelo o krále, činíc svou věc věcí jeho a popuzujíc krále k násilnostem náchylného zákonem Božím?

---

mittenti hec et hiis similia verba sibi dicere: *Ecce* inquit *ego tibi committo curam animarum redemptarum Christi sanguine, ut illas animas tibi commissas verbo et exemplo custodias, pascas et protegas in quantum in te fuerit fideliter et salubriter, prout tu rediturus teneris racionem reddere domino nostro Jesu Christo pro eis in extremo iudicio. Non tibi oves, boves et bruta animalia committo, ut eas habeas, non luera et proventus temporales, sed oves illas, pro quibus dominus noster Jesus mori dignatus est, ut sis pastor bonus sicut Christus Jesus, qui tuas cognoseas oves, qui ad pascua eterne salutis educas, qui animam tuam si opus fuerit pro eis ponas, qui eas sancta vita, doctrina et conversacione pascas. Et hoc promittere nune miehi te facturum debes. Sie te deus adiuvet et omnes sancti. In nomine patris et filii et spiritus sancti.* Že jest tato investiturní promluva *Pomukova,* soudím z toho, že tou dobou asi náš anonym, řeholník nějaký, Polák rodem, jenž píše po r. 1408 v Norimberce, byl na universitě pražské, patrně učitelem (neboť jak by se dostal student náhodou ke generálnímu vikáři?). Srv., co píše o mistru *Vojtěchovi.* Než je-li i jiného generálního vikáře, ukazuje pěkně, jak důrazně vštěpovala duchovní vrchnost farářům jejich povinnosti.

[1]) Dle *Ludolfa* byl si toho král Václav dobře vědom: »Gloriabatur apostolicum se habere in pera.« (De long. schism. l. c. 420.).

7. Národnost. Věci hospodářské.

(Šlechta proti převaze německé. — Karel IV. — Literatura. — Činnost Tomáše ze Štítného. — Universita. — Anonym „Contra Teutonicos". — Hospodářské otázky: Majetek církevní. — Svoboda lidu selského: Jenstein, Vojtěch Raňkův, Kuneš z Třebovle o odúmrtech. — Otázka úvěru.)

Myšlenka národní jest stálou složkou českých dějin. Ve středověku není to ovšem moderní uvědomělé snažení, nýbrž více praktický, zdravě egoistický odpor proti přílišnému vlivu cizímu a odstrkování živlu domácího. Již za posledních Přemyslovců měl královský dvůr v Čechách ráz úplně německý, větší města a bohatší kláštery ovládali Němci, česká šlechta dávala svým hradům německá jména, a v životě veřejném panovaly německé zvyky. Za Jana Lucemburského nebylo lépe, a když se stala Praha hlavním městem říše, posílil se tím přirozeně ještě prvek německý.

Proti tomu ozývá se již za krále Jana česká *šlechta,* majíc arci více na mysli své zájmy a výsady než práva jazyka a národa, probouzejí se *města,* a kronika t. ř. *Dalimilova* nalézá již tóny úplně nacionalistické.[1]) *Císař Karel IV.* vážil si jazyka českého, ve Zlaté bule doporučoval jej kurfiřtům, nařídil, aby pře u soudů městských byly konány i po česku, a vymohl pro Emauzy slovanskou bohoslužbu. Universita měla dle jeho vůle sloužiti dobru národa českého, a Nové město pražské, jím založené, dávalo svým téměř výhradně českým rázem příklad městům jiným.

Důležité poslání měla tu, jako vždy, *literatura.* Překlad Písma sv., četné legendy, Alexandreida, překlady knih apokryfních, velikonoční a pašijové hry a různé skladby mravoučné, jak z ducha národního křesťanskou kulturou oplodněného vyplývaly, tak jej dále budily a posilovaly.

Zvláště *spisovatelská činnost Tomáše ze Štítného* († 1401) měla význam veliký. Zeman štítenský, ač vystudoval jen fakultu artistskou, ani v ní nedosáhnuv mistrovství, jal se překládati theologické spisy, ovšem více obsahu mravoučného a mystického, sv. Augustina, Řehoře, Bonaventury, Hugona a Richarda de s. Victore, Holgkota, Davida Augšpurského, Bertholda

[1]) Srv. *Jakubec,* Dějiny literatury české, Praha 1911, str. 37 n.

Řezenského a jiných, ale pak také vykládati populárně otázky věroučné. Výklad tří božských ctností, páteře, desatera, traktáty o sedmi svátostech, sedmi darech Ducha sv., osmeru blahoslavenství, čtyřech ctnostech stěžejných, dvanácti radách, o třech stavech onoho světa a j. ukazují, jaké hluboké vědomosti theologické získal si laik a jak dovedně je uměl v českém rouše činiti přístupnými. Zvláště však tu vynikají »*Řeči besední*«. Ve formě rozmluvy otce s dětmi luští Štítný otázky o Bohu a jeho vlastnostech, o nejsv. Trojici, o vtělení Syna Božího a vykoupení, o andělech, o stvoření člověka a jeho pádu, o lidské svobodě a Boží milosti, o sedmeru hlavních hříchů, vkládaje tu a tam otázky z theodicee a praktické mravouky. Je to tedy Summa theologická, jíž chybí ovšem nauka o svátostech a eschatologie, jež však Štítný zpracoval zvláště.

Úžasné to věru dílo! V době, kdy i na universitě soustava theologická se podává jen výkladem Lombardových Sentencí, a ovšem jen latinsky, chce ji zeman štítenský učiniti přístupnou člověku českému. Ježto obvyklá forma scholastická jest lidu nezáživna, uchyluje se k oblíbené formě rozpravné a vykládá tajemství náboženství křesťanského tak bystře, že mu theolog nemůže upříti uznání. Není sice všude *původní*,[1]) ale vždy jest *samostatný*. A výklad jeho jest podáván ryzí češtinou, slohem jasným a živým, a jest vyzdoben hojnými příslovími, obrazy a průpovědmi. V dějinách *české práce bohoslovné* mají proto Štítného Řeči besední a s nimi i Knížky šestery o obecných věcech křesťanských, Knihy naučení křesťanského a Řeči nedělní a sváteční místo úplně *jedinečné*, v dějinách pak *české literatury* vůbec patří k nejlepším jejím plodům.[2]) *Husův* Výklad a Postilla obsahem theologickým stojí mnohem níže než tyto práce Štítného, protože je Hus prostě překládá z Viklefa,

[1]) V první části používá Hugonova Liber VII. Didasc. a v části o hlavních hříších Pseudo-Augustinova »De conflictu vitiorum et virtutum«. Srv. *Stejskal*, Řeči besední Tomáše ze Štítného, Brno, Bened. kniht., 1901, str. 14.

[2]) Srv. *Jakubec*, Děj. lit. č., str. 77—85. Protože Štítný zůstává úplně na půdě filosofie a theologie scholastické a ač po opravách touží, neútočí na katolickou církev, nebyl a posud není doceněn jeho význam. Jakubec sám praví: »Pro nedostatek silnějšího ducha reformního literární činnost Štítného v době, kdy živý proud literární u nás jest udržován skoro výhradně od nekatolíkův, uváděna v zapomenutí.« (l. c. 84).

jazykem pak a slohem nad ně nevynikají. *Uvědomění národní* pak jest u Štítného daleko větší než u Husa, neboť Štítný píše pouze česky a z důvodův ideálních, háje i proti kruhům universitním práva jazyka českého,[1]) Hus však píše česky teprve v posledních letech života a z důvodův agitačních.

Na *universitě*, jež byla pod naprostou vládou latiny, začala se ozývati otázka národnostní z příčin praktických. Když totiž mezi mistry i žáky živel český počal vzrůstati, pociťovalo a neslo se stále trpčeji, že v kolejích Karlově a Václavově, zřízených přece popředně pro národ český, mají místa mistři němečtí. R. 1384 vypukl konečně spor dlouho připravovaný plnou silou.[2]) Arcibiskup jako kancléř universitní rozhodl 2. pros. ve prospěch národa českého, přikazuje pod trestem klatby církevní proboštům a kolegiátům koleje Karlovy a Václavovy, aby příště do obou kolejí volili jen mistry české. Mistři němečtí podali proti tomuto rozhodnutí odvolání do Říma, ale po dlouhých sporech, při nichž došlo až k násilnostem, spokojili se výrokem dvou rozsudí (Puchníka a Soltova), aby v koleji Karlově pět a pět míst bylo vyhrazeno Čechům, šesté pak a dvanácté aby bylo obsazováno bez rozdílu, a dle téhož poměru aby se dálo obsazování míst v koleji Václavově. Někteří z mistrů německých potom opustili Prahu (Oyta, Soltau, Marienwerder), a napětí jakés trvalo dále.

Že se spory z kruhů profesorských přenášely i na *studentstvo*, jest při vznětlivé povaze tohoto pochopitelno a dokazují nám to potupné verše, jimiž se stíhají scholarové různé národnosti.[3])

---

[1]) O takových věcech, tvrdili mistři, sluší psáti jen jazykem latinským. Ale, odpovídá Tomáš, mohl-li sv. Pavel kázati Židům židovsky a Řekům řecky, jest dovoleno i pro Čechy psáti česky. Kruhy *církevní* nečinily Štítnému žádných překážek. Sám o tom praví v řečích nedělních a svát.: »Věděl mistr *Vojtěch*, že já píši, *arcibiskupovi* jsem ukazoval, *korektor* věděl od dávna. *Mistr František*, zvláštní jeden z papežových, chválili to, ježto píši, ižádný mi z nich nebránil« (*Stejskal* l. c. 9 n.).

[2]) Srv. *Tomek* III [2] 332—334.

[3]) Několik takových veršů zachoval nám rkp. univ. *praž.* VIII H 22 na deskách. Čech praví:

Teuton demon erat, qui theotunicos generabat,
quociens merdabat, tot mille lia (!) creabat.

Odpor proti přílišnému vlivu cizímu stupňuje se někdy až v nespravedlivé záští nacionalistické, jež ve druhé národnosti vidí původ všeho zla. Tak jest naladěn písař, jenž v rkp. kapit. praž. O 44 na předním přídešti napsal verše:

Toxica Theutonica gens perfida, pestis iniqua
vergit in obliqua, nullius gentis amica.

Takového smýšlení jest především anonymní spisovatel traktátu proti Němcům, jenž jest ve dvou rkpp. univ. pražské.[1]) Dle něho zmocnili se Němci lstí nebo násilím zemí, jež mají, a zbavivše císařství, jemuž měli sloužiti, příjmů, ponížili je. Rozptýleni jsouce mezi všemi národy, hledí nejprve pokornými a lichotnými službami získati si přízně, a když nabudou moci, osobují si nejvyšší důstojnosti a nejlepší beneficia. Různými bratrstvy řemeslnými (cechy) spoutali řemesla a zdražili výrobky. Nespolehlivi jsou v radě, ve vyslanectvu i ve válce. Král by jich neměl kolem sebe a v zemi trpěti.[2])

Toto národnostní záští, jež u našeho autora nabývá forem až nechutných, vyplývalo i zde, jako u vyšší šlechty a v kruzích universitních, ze závisti a ze snahy vytisknouti cizince z obročí — autorem byl asi kněz — a z důstojností v Čechách, a rozšířeno bylo asi hlavně v měšťanstvu, nižším duchovenstvu a nižší šlechtě, jež poměry těmi trpěly nejvíce.

Za Husa dostává se myšlence národní, dosud více praktické, i *podkladu ideového* — ten však není národní, nýbrž *náboženský*. Němci totiž již od r. 1403 jsou odpůrci viklefismu a tudíž (prý) pravdy Boží, oni hlavně národ český kaceřují, proto jest odpor proti nim tím intensivnější. A pro toto spojení s myšlenkou náboženskou má snaha národnostní v činnosti Husově a dále v husitství veliký význam.

Němec odpovídá:

Est bos et mus de iure dictus Boemus,
sicut bos potando, sicut mus furtum faciendo.

Nebo:

Teotunici sunt nati, venerunt de culo Pilati,
Boemi sunt tristi (!), venerunt de corpore Cristi.

[1]) III G 11 fol. 121[a]—130[a] a XIV G 45 fol. 24[b]—26[b], nadepsán: »Diffamacio Theotunicorum.«

[2]) Utile, iustum, consuetum foret ursum in silva, vulpem in antro, piscem in aqua, in Theutunia Theutunicum permanere. Ale tu prý nemyslí autor Němců domácích. Viz traktát ten ve Studiích a textech II.

Mocně působily také v době předhusitské i za Husa poměry *hospodářské*. Nelibost budil veliký *majetek církevní*, jenž zaujímal více než *čtvrtinu království*.[1]) Arcibiskupství bylo nadáno četnými statky a značný majetek měly staré kláštery. Z toho arci neplyne, že byly *důchody* jejich skvělé. Muselyť ke správě statků vydržovati množství úřednictva,[2]) jež často pracovalo více pro sebe než pro pána;[3]) povinnost *pohostinství* pohlcovala velikou část důchodů, ježto král a šlechta s celým komonstvem se dávali i delší čas hostiti; platy byly značné,[4]) a za právní nejistoty, jaká byla v době Václavově, byl majetek církevní vydán v šanc útokům loupeživým.[5]) Tak se stalo, že statky arcibiskupské byly tolik *zadluženy*, že Jenstein nemohl nalézti žádného úvěru a z této příčiny také mimo jiné stolec svůj opustil.[6]) Také kláštery měly značné dluhy. Ale nicméně veliký majetek církevní plnil mnohé, zvláště menší a zchudlé šlechtice, závistí a činil je pro heslo *chudoby duchovenstva* velmi vnímavými.

---

[1]) Tak praví Hus v aktu univ. »Domini temporales...« (Opp. I 122[b]). Ačkoli toto místo doslovně jest přejato z Viklefa De eccl. 338, přece dí pravdu, jak vidno z výpočtu majetku církevního u Tomka III [2], kde jsou na str. 33—41 statky arcibiskupství, 50—83 statky kostelů pražských, 83—139 statky pražských klášterův.

[2]) Srv. *Tomek* l. c. 42—50.

[3]) Arcibiskup *Jenstein* stěžuje si na to v druhé knize »De fugiendo seculo.« Když prý se jim to vytýká, jsou uraženi, žádají na oko, aby bylo účtováno a jim byla dána stvrzenka, že sloužili věrně, vystupují i násilně. Srv. příl. V., str. 61*.

[4]) *Tomek* l. c. 139 nn.

[5]) Nelze jinak, praví Jenstein ve spisku »Libellus Apologorum«, hájiti statků vlastních a chudiny, »nisi vim vi repellere, que utique fecissem, si faciendo deum et proximum non offenderem«. Nutno válčiti, což Jenstein nechce, »cum experienciam armorum sicut David non habebam, quibus hostes devincerem«. Viz příl. VI., str. 75*. *Olbram* to činil a také mu to nepomohlo.

[6]) ... sumptus magnos feci et dampna maiora percepi et ad antiqua debita alia maxima adauxi ... nec sumptus habere potui nec ullum mutuum vel subsidium in toto regno ... (Srv. příl. VI., str. 75*.). Vinu na tom nemalou měl arci také lesk arcibiskupského dvora, ale toho nemohl Jenstein odstraniti, kdyžtě z něho žilo tolik lidí, kteří nikdy nebyli spokojeni s málem. Píše o tom nuceném pohřížení ve věci světské sám ve spise »De fugiendo seculo« (příl. V., str. 60*). Vydání bylo toliké, že praví Jenstein: »tocius anni victum cum censibus paucis diebus expendendo«. Proto žil v Benátkách velmi skromně, aby mohl splatiti dluhy (příl. VI., str. 75*.).

Poddaný lid selský měl na statcích církevních postavení lepší než na jiných. Když za posledních Přemyslovců vlivem německé kolonisace nevolnictví selského lidu počalo se uvolňovati a na místo neupraveného, s nepravidelnými platy a robotami spojeného poměru odvislosti nastupovalo *právo emfyteutické,* dle něhož poddaný za určitý roční plat jest *dědičným majitelem* pozemků,[1]) byly to prvně kláštery, jež tento poměr zaváděly a jej pak, když již za Karla IV. se počala jeviti snaha připoutati poddaného k půdě, nejdéle udržovaly. Že při tom vedle motivů hospodářských působily i myšlenky náboženské, viděti nejlépe z *Jensteinova* boje proti *odúmrtem.*

Odúmrti (devolutiones) slovou statky poddaných, kteří zemřeli bezdětni. Ti totiž o majetku svém nemohli činiti pořízení, ježto připadal pánu. Arcibiskup *Jan z Jensteina* prohlašuje tento zvyk za *pohanský,* příčící se zákonu Božímu, právu přirozenému i lidskému, a nařizuje, aby na církevních statcích každý mohl volně o svém majetku činiti pořízení, kdyby pak zemřel bez závěti, aby majetek jeho připadl *příbuzným.*[2]) Tohoto nařízení Jensteinova bude v sociálních dějinách českých vždy vděčně vzpomínáno jako uvědomělého pokusu o emancipaci selského lidu, třebas se nepodařilo arcibiskupovi je provésti. On sám sice odúmrtí nebral,[3]) ale reforma jeho vyvolala nelibost královu a šlechty a setkala se s odporem i v kruzích *církevních.* Častěji zmíněný mistr *Vojtěch Raňkův* postavil se proti nařízení arcibiskupovu hned, když je generální vikář *Kuneš z Tře-*

---

[1]) Srv. *Loserth* v Arch. 57, str. 245—247; *Krofta,* Přehled dějin selského stavu v Čechách a na Moravě, Čas. pro české agr. děj. I. (1914), str. 32 nn.

[2]) ... reperimus consuetudinem in bonis ecclesie sponse nostre, quam paganicam reputamus, quod rustici censite et subditi censuales, quos tamen liberos vita progenuit, si sine liberis morerentur, possessiones et iura non ad consanguineos, sed ad mensam nostram sine distinccione qualitatis veniebant, et quod execrabile est, dum tales agerent in humanis, heredes instituere non valebant, ad pias causas quidquam donare non poterant per modum testamenti. Licet autem alias consuetudinis non est levis auctoritas, tamen huiusmodi consuetudinem, utpote animarum periculum et doctrinam pravam, supersticiosam, legibus et canonibus et racioni naturali et iuri divino, cui per consuetudinem derogari non potest, contrariam ipsam *nostri honorabilis capituli accedente consensu* presentibus exigente *catholica iusticia* reprobamus ...

[3]) ... mortuorum devoluciones sumere nolui, peccatum incurrere pertimescens, praví v Libellus Apol. (příl. VI., str. 70*.). A nástupci jeho, aspoň Olbram a Zbyněk, ho v tom následovali.

bovle předčítal v kapitule. Řekl prý: »rustici sunt *ribaldi* et *servi*, solum nudum usum habentes, quodque nullus eis deberet succedere in iuribus et bonis quam ecclesia«. Odkaz Kunšův na Num. XXVII odbyl Vojtěch pravě, že text onen nezavazuje v N. Z. a kdo jej chce zachovávati, že jest nejhorší Žid. V tom smyslu napsal také traktát, jenž tvoří třetí díl jeho Apologie.

Proti Vojtěchovi hájil lidských práv poddaného lidu sám arcibiskup [1]) a jmenovaný již generální vikář *Kuneš*. Jeho traktát jest zvláště hoden pozornosti. [2]) Sedlák český, praví Kuneš, není otrokem, nýbrž jest *svoboden*. V církvi, na př. vzhledem ke svěcením, má táž práva jako šlechtic. Má tedy pravé *vlastnictví* toho, čeho nabyl rukama svýma a potem svým, nikoliv pouhé užívání. [3]) Proto také jeho majetek přechází dědičně na jeho potomstvo a příbuzenstvo až do sedmého kolena. *Kuneš* to dokazuje ze St. Z. [4]) a z kanonického práva. Poddaný může o svém majetku činiti také poslední pořízení a odkazy, [5]) a *zákon světský*, jenž to zapovídá, jest neplaten, [6]) jako neplaten jest i *opačný zvyk*, jenž ani dlouhým trváním nemůže se státi právem, protože odporuje zákonu přirozenému a Božímu. [7]) Poškozuje se tím konečně i země, protože se rolníci pak méně starají o půdu. Proto nechť arcibiskup pohanský zvyk ten vyhubí. [8]) Třebas Jenstein cíle toho nedosáhl, přece ušlechtilá a neziština

---

[1]) Srv. *Loserthův* článek o Vojtěchu Raňkově v Archivu 57, pak V. U. S. 1882 str. 167 nn., kde *Kalousek* pojednává o »Traktatu Jana z Jenst. proti Vojtěchu Rankovu o odúmrtech,« a *Jirečkův* Právnický život, str. 135 nn.

[2]) Excerpty uveřejnil *Höfler* SS. II 48—50. *Víd.* rkp. dv. 4483 má na fol. 46 také krátký excerpt.

[3]) Sunt ergo rustici *emphiteutite* et *censite* et non sunt servi nec usuarii, sed rerum suarum et iurium veri *domini* ...

[4]) Num. XXVII o dcerách Salfatových. Zákon ten dle Kunše platí i nyní, a Kuneš, jenž to tvrdil, není »pessimus Judeus«, nýbrž Vojtěch, jenž to popíral, jest »inpius christianus«.

[5]) Ale, dí s důrazem *Kuneš*, »inpium, crudele et furtivum est velle sibi ecclesiam heredem instituere vel testamenta condere exhereditatis heredibus suis vel legitimis«.

[6]) Tales igitur raptores habent cor durum ut pharao.

[7]) Ostatně, tvrdí Kuneš, takového zvyku není: »omnes civitates regni Boemie ex pia disposicione principis illam sanctam catholicam et canonicam legem tenent de successionibus ...« To se ovšem může týkati jen měst, nikoli však venkova.

[8]) Idcirco, pater reverendissime, illam consuetudinem paganicam evellatis.

snaha jeho a částečně i tato polemika probudila svědomí mnohých, takže otázka odúmrtí se potom ozývá stále. I *Hus* jest v táboře jejích odpůrcův.

Venkovský lid tedy neměl proč si stěžovati na statky církevní. Nebylo mu na nich zle a z míst nejvyšších jevilo se takové porozumění pro jeho práva a svobody, jaké zřídka nalézáme v dějinách. Že potom přece proti nim vystupuje, jest následek stálé agitace a vyplývá asi také z naděje, že si lid takto svobody vybojuje a nabude majetku. V tom se arci trpce zklamal. Stálými boji byl o majetek připraven a nevolnictví bylo ještě utuženo.

V některých krajinách působily proticírkevní náladu v ohledu hospodářském nauky *valdské* a částečně i zásada, že *desátky jsou pouhé almužny*, kteroužto větu slyšíme také již v době předhusitské.

Ve městech stává se palčivou otázka *úvěru*. Kanonické právo zapovídá jakýkoliv úrok z půjčky, nazývajíc všeliký úrok *lichvou*. Peníze dle něho spotřebují se užitím a netvoří nových hodnot. Proto kdo vrátil, kolik si vypůjčil, dostál úplně závazku; žádati od něho více, jest hříšné. Zatím však obchod a průmysl pokročily tolik, že zásadou tou nebylo lze se říditi. Nebylo zajisté snadno nalézti někoho, kdo by bez náhrady půjčil peníze, jež přestaly již býti pouhým platidlem. [1]) I hledají se nové formy, jimiž by přísný zákon o lichvě bylo lze obejíti. Neuzavírá se formálně *půjčka*, nýbrž *smlouva kupní*, při níž zisk nad jistinu jest dovolen. Ve městech je to zakoupení ročního platu na domě, zavedené dle platu zakoupeného na pozemcích, který již obecně byl připouštěn. Synodální statuty, jež stále lichvu zapovídají a kárají i různé obcházení zákona (r. 1381, Höfl. 31), nezmiňují se sice o tomto censu. Ale přísní kanonisté a kazatelé potírají i zakupování platů, hlavně na domech, jako lichvářství, nemohouce ovšem pokroku hospodářského života zastaviti. Od *Miliče*, jenž na nové ty formy úvěrové útočil a tím vyvolal spory o tom

[1]) Učinil-li tak někdo přece, hleděl si je pochopitelně zabezpečiti nejsilnějšími tehdy prostředky, přísahou a církevními tresty. Reformatoři brojí sice proti těmto »obchodnickým« přísahám a exkommunikacím, ale sami jich používají často také (Hus).

předmětu, probírá se otázka zakupování platů stále a ozývá se i v době *Husově* a v jeho okolí, ač Hus sám k ní nezaujímá určitého stanoviska.

---

8. Předchůdci Husovi.

(Waldhauser. — Milíč. — Matěj z Janova: bludné nauky r. 1389; Anonym proti nim; Regulae V. et N. T. — Protiva. — Universita. — Viklefství. — Valdství.)

Obraz doby předhusitské, bez něhož nelze řádně posouditi činnosti Husovy, byl by neúplný, kdybychom si nevšimli mužů, kteří té činnosti razili dráhu.[1]) Jsou dvojího druhu: reformní kazatelé a učení kritikové řádů církevních.

Z kazatelů[2]) vyniká výmluvností Němec *Konrád Waldhauser* (z Valdhús), Augustinián, jejž císař Karel IV. asi r. 1360 povolal do Prahy a jenž působil nejprve jako kazatel u sv. Havla, pak jako farář v Týně (zemř. r. 1369). Anonymní instruktor duchovních v Norimberce[3]) praví o něm, že neviděl a neslyšel mu rovného, chválí jeho obratnost, s jakou dovedl kárati i chyby vyšších, ale právem vytýká spory, v něž se zapletl s řeholníky. Neboť ač řeholníci nebyli prosti chyb, pro které Waldhauser na ně útočí,[4]) přece odpor farního duchovenstva proti nim plynul více ze závisti a zištnosti než z horlivosti pro mravní dokonalost, a nechutné hádky, volající na pomoc i nejvyšší autoritu církevní,

---

[1]) Základním dílem o činnosti »předchůdcův Husových« jest posud *Palackého* spis: »Die Vorläufer des Hussitenthums in Böhmen«, Prag 1869.

[2]) Srv. *Hrubý,* České postilly, Praha 1901, str. 1—11.

[3]) Viz příl. I. Uveřejňuji úryvky ty z rkp. *seitenstetského* č. 262. Spis jest také v rkpp. *praž.* univ. I A 35 a XIII G 6, kdež jest nadepsán »Regula et modus vivendi sacerdotum«. Všimli si ho již *Klieman* (»Zpráva o cestě po knihovnách« ve V. Ak. 1893, str. 68) a *Menčík* (»Konrád Waldhauser« v Poj. U. Sp. 1881 (VI 11), str. 13). Autorem však není Matouš z Krakova, jak myslí Menčík, nýbrž polský řeholník kterýs, jenž studoval v Paříži a v Praze a působil jako kazatel v Praze, ve Zhořelci a posléze v Norimberce.

[4]) Srv. apologii Waldhauserovu u Höflera SS. II., str. 17—39.

jednak znemožňovaly klidnou opravnou práci, jednak také budily v lidu chtivost sensace a snižovaly duchovenstvo.[1])

Nad Waldhausera vynikl *Milíč z Kroměříže*, jenž vzdav se r. 1363 kanovnictví při kostele pražském, jal se kázati proti mravní zkáze v měšťanstvu pražském, nejprve u sv. Mikuláše na Malé straně, pak u sv. Jiljí na Starém městě. Ve sbírkách jeho kázání »Abortivus« a »Gratiae dei« neshledáme sice zvláštního umění kazatelského, ale přísně asketický život Milíčův, neúnavná horlivost a zbožné nadšení[2]) působily úchvatně na posluchače a získaly Milíčovi úspěchů neobyčejných. Zvláště četná obrácení nevěstek, pro něž z pověstných pražských Benátek zřídil útulek pokání, kterýž nazval *Jerusalemem*, zjednala mu slávy. Ale mysl Milíčova k mysticismu skloněná, studium apokalyptických částí Písma a vliv doby zavedly jej v *eschatologické blouznilství*, v němž předpovídá blízký *konec světa*, ba určuje jej na léta 1365—1367, a důsledně dobu svou prohlašuje za dobu vlády *antikristovy*. Působení antikristovo pak shledává Milíč ve všech stavech lidských, zvláště v kněžském a řeholním, a ve všech projevech života náboženského a církevního, jež se nesrovnávají s láskou a pokorou Kristovou. Sám císař Karel IV. jest mu velikým antikristem. Proces, jejž pro tuto nauku měl r. 1367 v Římě a z něhož přízní císařovou vyvázl bez pohromy, pohnul jej, aby s ní nevystupoval veřejně, ale nevzdal se jí,[3]) a nálada, jím vzbuzená, udržuje se pak obecně v kruzích horlitelů pro mravní a náboženské opravy.

Ještě dvěma naukami má Milíč mezi předchůdci Huso-

---

[1]) V rkp. *kielské* univ. knih. č. 44 jest na fol. 181^{1a}—188^{2a} traktát o umění kazatelském, začínající se »Oro ut caritas vestra magis ac magis habundet« a končící »quas moverit, sit obscurus«; písař jej na konci připisuje Waldhauserovi: »Explicit *libellus artis predicatorie* factus et compilatus per dominum *Conradum* pie memorie quondam *predicatorem in Praga existentem plebanum ad b. Virginem in Leta Curia.*« Obsah traktátu nepodává nic zvláštního.

[2]) Anonym norimb. o něm praví: »fuisse vite *sanctissime* et *strictissime* et in predicacione sua loqui eciam *devotissime* ... modum in sui corporis et capitis non habuit *castigacione* ... (příl. I., str. 2*). Srv. *Vita ven. Milicii* ve FRB I 403—430.

[3]) Srv. úryvek vyšetřování, jejž uveřejnil *Menčík* »Milíč a dva jeho spisy r. 1367« ve V. U. Sp. 1890. K činnosti Milíčově srv. *Klicman*, Studie o Milíčovi z Kroměříže v L. filol. XVII (1890).

vými místo význačné: hlásáním *častého přijímání* a požadavkem *chudoby duchovenstva.* Myšlenka, častějším svátostným spojením s Kristem duši nadpřirozeně živiti a pro boj mravní posilovati, jest pěkným projevem mysticky vznícené mysli Milíčovy, a třebas on sám i jeho stoupenci v ní přestřelovali, ukládajíce časté přijímání jako *podmínku spasení* a nařizujíce je i těm, kteří teprve nedávno se kajícně obrátili, takže církevní vrchnost byla nucena stavěti se proti ní, přece myšlenka zvítězila a stala se mostem k utrakvismu. A volání po *chudobě kleru* po Milíčovi již neumlká.

Ač spory s řeholníky a útočné řeči proti duchovenstvu způsobily Milíčovi mnoho nepřízně a nauky jeho v lecčems budily právem obavy, nicméně dovedl Milíč vždy udržeti se na půdě církevní a neodchýlil se v ničem od víry katolické. Roku 1373 byla sice proti němu do Avignonu podána žaloba o 12 článcích[1]) a papež Řehoř XI. nařídil bullami ze dne 10. ledna 1374[2]) přísně věc vyšetřiti a rozšiřování článků brániti, ale Milíč, jenž se na svou obranu odebral do Avignonu, zemřel tam dříve, než vyšetřování bylo skončeno (29. června 1374), takže nelze posouditi, byl-li v článcích jeho jaký blud.

Dědicem snah Milíčových stal se M. *Matěj z Janova* (zemř. 30. pros. 1394), jenž vystudovav v Paříži,[3]) domohl se listem milostným kanovnictví při kostele pražském (r. 1381) a spolu byl farářem ve Velké Vsi. Myšlenka častého přijímání nalezla v něm rázného zastance a horlivého šiřitele, jenž se nedal odstrašiti ani dekretem synody provinciální o sv. Lukáši r. 1388, nařizujícím, aby se laikům nepodávalo častěji než jednou za měsíc,[4]) ani rozhodnutím university, že nemají věřící býti vybízeni, aby přistupovali denně ke stolu Páně.[5]) Ba, tato vynesení popudila Matěje a jeho druhy tak, že se jali útočiti na úctu svatých, obrazův a ostatků, kterouž prý úcta ke svátosti oltářní se zastiňuje. Útoky ty nabývaly tvarů tak pohoršlivých,

---

[1]) Články ty uveřejnil *Palacký,* Über Formelbücher II, 183 n.
[2]) Viz je u *Raynaldiho,* Annales eccl. k r. 1374.
[3]) Proto slove »Magister Parisiensis« neb i prostě »Parisiensis«.
[4]) *Kybal,* Regulae I, 76 n.
[5]) Ibid. IV, 283.

že proti nim vystoupil soud inkvisiční a odsoudil *Matěje z Janova* a dva kazatele, *Jakuba* a *Ondřeje*, aby bludy hlásané odvolali. Stalo se tak na synodě svatolukášské r. 1389. Z odvolání jejich, jež uveřejnil *Palacký* v Doc. 699—702, [1]) zřejmo, že Janov mluvil dosti mírně, kazatel Jakub však velmi neuctivě. [2])

Proti Janovovi a druhům jeho napsal neznámý augustinián, [3]) jenž byl při vyšetřování, [4]) důkladný traktát, v němž nejprve všeobecně mluví o kacířství, udávaje vnitřní *příčiny*, jež vedou k němu, *známky*, po nichž se pozná kacíř, a *způsob*, jak se má proti kacířům bojovati, [5]) potom potírá nové bludy, jež v postě r. 1389 byly šířeny. Noví ti kacíři zapovídají ve svých kázáních ctíti *těla a ostatky svatých*, řkouce, že jsou to kosti mrtvých lidí, jež nemají žádné moci a nemohou přispěti ani sobě ani jiným, oni pak že jsou *živí svatí*, kteří znají a mohou lépe se modliti za lidi než onino mrtví. I proti *uctívání Panny Marie* vystupují, pravíce: »Co s Marií? Byla žena jako každá jiná a jen pokorou svou zasloužila, že byla od Boha vyvolena za matku Kristovu; kdyby nebyla měla té ctnosti, byla by zavržena jako každá pohanka. Jest plna milosti, jako nádoba plná vody nebo tělo pokrmu — jakmile z té plnosti něco by se odňalo,

---

[1]) Ve vydání však nutno opraviti některé chyby: 699 ř. 9. není secundo, nýbrž *sed*, 700 ř. 1 místo »dicto meo« má býti »*dicto modo*«, ř. 13 et quicunque — rukopis má: *et egomet* et quicunque; ř. 7. zd. aliqua — *quedam*, ř. 5. zd. heretica sunt talia — heretica sunt *tria*, 701 ř. 10. sunt — *sint*, 702 ř. 13. feci unam contumeliam — feci *enim* contumeliam, ř. 11. zd. qui est ulterius — qui est *ultimus*.

[2]) Byl suspendován s kazatelství na 10 let, Matěj pouze na $^1/_2$ roku.

[3]) Praví: »patris mei Augustini« a augustiniána Šimona z Cassie nazývá »*frater noster*« a Aegidia Římského »*doctor noster*«.

[4]) ut probatum est per ydoneos testes *me presente* (příl. III., str. 22*); qui statutus *coram nobis* et multis dixit (str. 39*).

[5]) Je podobno *Reinherovi*. Valdské karakterisuje: Waldenses odientes prelacionem clericorum dicunt *deo esse obediendum et non homini*, et si sacrarum auctoritate literarum convincuntur, dicunt *bonis* tantum esse prelatis obediendum et *nec sacrum presbyterorum ordinem* dicunt *esse necessarium nec eisdem confiteri* debet quis, sed cuilibet iusto, qui absolvere potest et non episcopus vel sacerdos, quorum absolucio nichil valet. Et si hec ita sunt, *nec suffragia ecclesie prosunt mortuis*. Item timentes errores suos per iuramenta publicari, dicunt *in nullo casu esse iurandum*. Item timentes se occidi, dicunt *in nullo casu esse occidendum* ... (rkp. *oseck.* č. 2, fol. 213[a]).

již by nebyla plná; ježto tedy sama té milosti potřebuje, nemůže jí nikomu poskytnouti.«[1])

Druhý blud jejich jest, že *zamítají úctu obrazův*, odkazujíce na St. Z. Matěj z Janova[2]) řekl veřejně: »Ve St. Z. bylo usmrceno 20.000 lidí, protože se klaněli zlatému teleti, podobně klaněli se měděnému hadu, jejž proto král Ezechiáš dal spáliti, aby se židé nedopouštěli *modloslužby*. Tak se zdá, že mnozí se klanějí obrazům a dopouštějí se modloslužby, jakž se mi jedna žena zpovídala. Proto nemají býti obrazy. Zázraky, jež skrze ně se dějí, nepůsobí moc božská, nýbrž *ďábelská*.« Řekl také, že kdo jest ve hříchu, nemá se znamenati *křížem*, ježto mu to není ke prospěchu, nýbrž k většímu zahanbení.[3])

Třetí blud jest, že naváději věřící, zvláště vdovy a stařeny, ke *stálému přijímání*. Praví, že jsou *živí svatí* a proto vždy hodni přijímati, a nepodá-li jim kněz, že mají tělo Páně z rukou jeho vydrati,[4]) jako vyrval Josef z Arimathie tělo Páně Pilátovi. Odtud vzniklo mezi věřícími mnoho zlořádův. Někteří přijímali na vánoční Boží hod *třikráte*, řkouce, že jsou vnitrně více posvěceni než kněží; jeden pak docela nosil hostie v kapse a přistoupiv k celebrujícímu knězi, řekl: Posvěť mi to.

Anonym potírá bystře nauky ty důvody z Písma i rozumovými, hlavně první a druhou. Proti častému přijímání by nic neměl, kdyby člověk se dovedl zachovati tak čistým, aby při-

---

[1]) To jsou slova kazatele *Jakuba*, jež odvolává jako první nauku kacířskou, pátou kacířstvím zavánějící a pátou bludnou (Doc. 701). Náš autor uvádí ještě jeho slova: »Ego servivi ei VII annis, nullam michi graciam fecit, ideo penitet me et revoco coram omnibus vobis stans in ambone.«

[2]) Autor dí: *unus talium magister*. Že jest míněn Janov, patrno z prvního článku jeho odvolání.

[3]) Ten výrok jest v odvolání *Jakubově* třetí mezi bludnými. Náš autor jej připisuje také *Matějovi:* ille fatibulus, quem non doctrina sana *magistrum*, sed pileus in capite autenticat... Ostatně tak mluvili všichni a častěji:... multis vicibus et temporum intervallis eadem quasi erronea predicaverunt ipse idem et sui discipuli et in diversis temporibus et locis...

[4]) V článcích *Jakubových* druhý mezi polokacířskými. K této i ostatním naukám Jakubovým srv. jeho *omluvy*, jež psal v odvolání do Říma. Jsou v listině, kterouž dne 13. prosince 1390 papež Bonifác IX. nařizuje arcibiskupovi, aby věc vyšetřil (Mon. Vat. Boh. V, str. 231—234). O omluvách těch, jež přirovnáme-li je k našim úryvkům z inkvisičního procesu, nemůžeme nazvati než *výmluvami*, zmínil se již *Krofta* v ČČH. 1900, str. 278—280.

jímal hodně; ale většinou není tak a proto jest radno přijímati řídčeji.[1]) Mimo to jest obava, aby se nepodporovala podvratná nauka *obecného kněžství.*[2])

Touže dobou, kdy se jednalo o odsouzení jeho nauky, začal *Matěj z Janova* psáti své »*Regulae Veteris et Novi Testamenti*«. O tomto velikém díle Matějově napsal Vlast. *Kybal* zdařilou studii[3]) a vydal již tři první knihy jeho,[4]) takže není třeba obšírně se jím obírati. Theologicky jsou nejcennější *čtyři traktáty o sv. přijímání.* Myšlenku Milíčovu, že v častém spojení duše s Ježíšem svátostným jest lék pro všecky rány, probírá tu Matěj tak všestranně, doporučuje ji všem tak nadšeně a hájí ji proti útokům tak obratně, že lze tyto traktáty řaditi k nejlepším, jež byly kdy o sv. přijímání napsány. Ostatní traktáty však trpí nesoustavností a nedostatkem logického postupu myšlenek. Tytéž nářky a útoky opakují se v nich znovu a znovu, stejné obrazy, někdy kreslené až nechutně, vyskytují se opět a opět, tak že se nutno diviti vynalézavosti Matějově, s jakou dovede tutéž myšlenku odívati stále v nové roucho a vnutiti ji zrovna do textu.

Obsahově jest dílo Matějovo velmi *radikální.* Církev moderní, tvrdí, odchýlila se od církve prvotní; různé *nálezky* své a tradice, obřady, odpustky, obrazy, řády, bratrstva atd. cení více než *zákon Kristův,* jenž přece jest jediným postačitelným pravidlem křesťanského života. *Duchovní* shánějí se po majetku, důstojnostech a požitcích a nejsou tudíž kněžstvem Kristovým, nýbrž antikristovým, a *papež* jest nejvyšší *antikrist.* Na venek jest sice v církvi vše krásné, zbožné, plné učenosti a svatosti, ale není v tom duch Kristův, nýbrž duch *pokrytství.* Je to *ohavnost zpuštění* na místě svatém. Proto dopustil Bůh, že v této církvi zlých vznikl *rozkol,* aby odhaleno bylo to pokrytství a zničen byl

---

[1]) Proti *dennímu* přijímání vyslovuje se také *Biceps* v Lektuře: »Ex hac radice infero, quod *laici non sunt inducendi ad cottidianam communionem* propter periculum, quod in multis accideret... A septingentis enim annis iste mos non fuit et iam introducitur a *begardis,* qui dicunt: Non curo, si sunt centum mali, dummodo unus vel decem sint boni« (rkp. kapit. *praž.* C 19, fol. 153[2b]).

[2]) Traktát má inc. *Almifice matris ecclesie* a jest v rkp. *oseckém* č. 2 fol. 208[a]—253[a]. Uveřejňuji odtud zmíněnou část apologetickou jako přílohu III.

[3]) M. Matěj z Janova, jeho život a spisy. Praha 1905. Srv. také článek *Kybalův* »M. Matěj z Janova« v ČČH. 1905, str. 373—390.

[4]) Innsbr. I 1908 (kn. I. a II.), II 1909 kn. III. trakt. 1—4, III 1910 kn. III. trakt. 5, IV. 1913 kn. III. trakt. 6.

duch antikristův. *Církev svatých,* jež lne ke své hlavě Kristu, není rozdvojena. Náprava církve není možná, leč vrátí-li se k *církvi prvotní* v celém svém zřízení, zvláště pak ohledně sv. přijímání.

Janovova kritika přítomného stavu církve a jejího zřízení, biblickými citáty přeplněná a apokalypticky zbarvená, působí na čtenáře neodolatelně, třebas síla dojmu zmenšena jest rozvláčností a opakováním. Přemrštěný *mysticismus Viléma de S. Amore,*[1]) *Milíčovo* nadšení pro eucharistii, *valdské* horlení o chudobu a pokoru v církvi a *Viklefovo* zdůrazňování zákona Božího proti nálezkům lidským[2]) sdružují se v Matějovi a zabezpečují mu význačné místo v dějinách náboženských.

Divno jen, že v posledním desítiletí XIV. stol. nepozorovati patrnějšího vlivu Regulí na současníky. Janov napsal je v letech 1388—1392 a r. 1392 byl pro některý traktát z nich[3]) vyšetřován,[4]) ale jinak o nich neslyšeti. Teprve prostřednictvím *Jakoubkovým,* jenž z Regulí svá kázání a kvestie prostě vypisuje a důvody z nich vzatými podepírá utrakvismus, nabývají takového vlivu pro náboženské hnutí české, že je lze stavěti po bok spisům Viklefovým. Není pochybnosti, že působily i na *Husa,* ač literární souvislosti až na nepatrné výjimky není.[5])

---

[1]) Mimo jeho traktát »De periculis novissimorum temporum« působil na Janova, hlavně při I. trakt. I. knihy, velmi intensivně obšírný spis téhož autora »*De pseudopredicatoribus*« distincciones V, začínající: »Sapienciam antiquorum omnium exquiret sapiens.« Viz jej v rkp. *oseckém* č. 1 fol. 1—182[b] (zde připsán v subskriptu *Janovi* de Amore dei) a v rkp. kapit. knih. *praž.* C 68/1 fol. 1[a] až 113[b] a C 68/2 fol. 1[a]—154[a].

[2]) Podobnost myšlenek Matějových s Viklefovými je mnohdy tak nápadná, že měl při edici Regulí poměr obou důkladně býti prozkoumán.

[3]) Asi »de abominatione«, jak soudí Kybal v úvodu ke IV. sv. str. IV. VII. n.

[4]) Srv. *Tadra,* Soudní akta III., str. 61.

[5]) V traktátu »De arguendo clero« jest mezi 10 užitky, jež uvádí Hus pro veřejné kárání duchovních (Opp. I, 150[a] n.), a mezi šesti důvody Matějovými (Kybal I, 283 nn.) značná podobnost, a někde jest patrno, že Hus vypisuje z Matěje:

Quarta utilitas, ut boni clerici et plebei malos clericos *tamquam oves contagiosas* et lupos rapaces fugiant ... *Mat. 13: Mittet filius hominis angelos suos* i. e. sacerdotes sanctos *et colligent* de tercio ... excommunicantur de multitudine fidelium *tamquam oves contagiose et pestifere* ... Quod convenienter de *verbo predicacionis* est accipiendum; et alibi ad idem scriptum est:

Mimo tyto hlavní sloupy hnutí českého před Husem měli by zde býti připomenuti všichni, kteří po příkladu Waldhauserově a Milíčově usilovali o nápravu mravův a kázně křesťanské, i na duchovenstvo a řády církevní útočíce. Vyniká mezi nimi *M. Jan Protiva,* jehož betlemská kázání (1391—1396) mají hojně rysův opravných,[1]) *M. Jan Štěkna,* a většina kazatelův, jichž jmen neznáme, pluje tímto proudem doby.

V druhém směru, *v učené kritice* řádů církevních, zasluhuje býti jmenován *M. Vojtěch Raňkův* pro zmíněné již theologické spory s Oytou a arcibiskupem Janem z Jensteina, hlavně pak pro spis »De schismate«. Vojtěch byl Janovovi, s nímž bydlel a s nímž jej pojilo studium pařížské, rádcem a pomocníkem. Vlastním střediskem tohoto směru však jest *universita.*

Universita středověká má a chce býti baštou katolické pravověrnosti, a největší chloubou jest jí, může-li tvrditi, že na ní nikdy nebyla shledána skvrna kacířství. Ale samostatné myšlení a vědecká práce vede k myšlenkám novým, mnohdy odchylným od dosavadních, tradicí posvěcených. A třebas scholastická filosofie a theologie se pohybuje v pevných drahách, přece poskytuje ve zpracování látky a v různých aktech universitních hojně příležitosti k rozpietí lidského ducha a dává i dosti volnosti. Již *protestací,* že se chce ve všem podrobiti autoritě církevní, kterou předesílá před každým aktem, jest profesor chráněn před výtkou kacířství, a stíhán-li jest přece, může

---

sc. *per verbum predicacionis de regno eius ... scandala ...*

Quinta *utilitas,* ut *simplicitas plebei populi lupos* in moribus *non sequatur.* Propterea dicit veritas *Mat. 7: Attendite vobis a falsis prophetis.*

Sexta utilitas, *ut tollatur excusacio et defensio laicorum peccancium, qui solent dicere ... Quid me corrigis,* tamen *sacerdotes hoc faciunt. Mittet filius hominis angelos suos et colligent de regno eius omnia scandala.*

Quarto ideo est *utile ... ut simplicitas populi plebei lupos* rapaces *non sequatur ... Mat. VII: Attendite vobis a falsis prophetis ...*

Quinto *ut tollatur excusacio et defensio peccancium laycorum, qua ... solent* allegare et *dicere* ad suos correctores: *Quid me* sceleris in hoc *arguis?* Nonne *hoc* et simile *faciunt* religiosi et *sacerdotes?*

[1]) Úryvek uveřejněný Truhlářem ve V. Ak. 1900 str. 625, jímž se kazatel kterýs hájí proti výtce, že veřejně kárá vady kněžstva, je z kázání *Protivova* na den sv. Štěpána (rkp. *víd.* dv. 4136 fol. 192b). Rozbor kázání Protivových podává *K. Krofta* v ČČM. 1900, str. 196—206.

potupnému odvolání ujíti prohlášením, že myšlenku předložil jen za účelem disputace. Tak vznikají neb odjinud se přijímají a hájí na universitách nauky nové, o něž se pak vedou čilé spory.

Na *universitě pražské* dlužno tu připomenouti zmíněné již nauky *Oytovy*. Jiných nových myšlenek tu neshledáváme, leč by snad články Münczingerovy měly původ ještě z doby jeho pražského studia. Za to však záhy a horlivě přijímány byly nauky cizí, najmě oxfordského mistra *Jana Viklefa.*[1])

České viklefství jest starší, než myslili posud naši dějepisci.[2]) Již r. 1381 ozývá se Viklefova nauka o svátosti oltářní,[3]) proti níž polemisuje dominikán *Mikuláš Biceps*[4]), a po sňatku *Anny* s králem anglickým Richardem (1382) doneseny do Čech i jiné nauky Viklefovy a snad i spisy, nejen filosofické, nýbrž i theologické. Aspoň r. 1385 potírá arcibiskup *Jan z Jenštejna* ve spise »*De consideratione*« článek Viklefův, že desátky

---

[1]) *Jan Viklef* (tak jest psán důsledně v českých pramenech, nikoli Viklif) nar. asi 1324, byl představeným v koleji Balliol-hall, pak Canterbury-hall v Oxfordě a spolu farářem ve Fillinghamu, potom Ludgarshallu; od r. 1374 byl profesorem theologie v Oxfordě a zároveň farářem v Lutterworthu. Od r. 1366 byl v stálém boji *proti řeholníkům a majetku církevnímu* a jako »peculiaris regis clericus« hlavním rádcem ve snahách dvora *proti papežství a církvi,* jež úplně podřizuje státu. To jsou také hlavní body jeho spisů, k nimž se od r. 1381 druží nauka *o svátosti oltářní.* Arcibiskup canterburský Vilém Courtenay zavrhl 19. (21.) května 1382 na synodě londýnské 24 věty Viklefovy, načež se tento uchýlil na svou faru v Lutterworthu, kde 31. pros. 1384 skonal. — Viklefovy spisy, jichž nejúplnější, ač ne úplně správný seznam vydal *Shirley* (Catalogue of the original works of John Vyclif, Oxford 1865), publikuje *Viklefova Společnost,* zřízená r. 1885. Dosud vyšly 34 svazky. Hlavní spis theologický »Trialogus« byl vydán již r. 1869 *Lechlerem,* od něhož jest také nejlepší životopis Viklefův (»Johann von Wiclif und die Vorgeschichte der Reformation«, Leipzig 1873). Po Lechlerovi obírali se Viklefem a jeho dílem *Buddensieg* (»Johann v. Wiclif und seine Zeit«, Gotha 1885) a hlavně *Loserth* (»Studien zur Kirchenpolitik Englands im 14. Jahrh.«, Wien. Sitz.-Ber. 136 (1897)), jenž i nejdůkladněji prostudoval poměr *husitství k Viklefovi.*

[2]) Srv. *Loserth,* »Über die Bez.« v Mitth. I. Ö. G. XII 257.

[3]) Toho roku ji Viklef teprve rozhodně vyslovil!

[4]) Rkp. kap. *praž.* C 19 fol. 158[1b] 159[1a]. Srv. *Flajšhans,* »Předchůdcové Husovi« ve V. Ak. 1905, str. 173. Také *Protiva* mluví proti ní, ale nejmenuje Viklefa: »... ne crederent, quod caro continetur in hoc sacramento eukaristie tantum *sicut in signo* ...« (rkp. *víd.* dv. 4136 fol. 118[2b]).

a oblace mohou duchovním býti odňaty,[1]) a v rukopisných sbírkách našich jsou opisy theologických knih Viklefových již z rozhraní stol. XIV. a XV.[2]) V *nejstarším kruhu viklefském*, k němuž vedle neznámých profesorův universitních patří i pařížští mistři *Vojtěch* a *Janov*, neznamenati ještě odvislosti literární, ale *druhý kruh*, v němž vynikají *Štěpán z Kolína* a *Stanislav ze Znojma*, používá již slovně spisů Viklefových; *třetí* pak *družina viklefská*, s *Husem* a *Jakoubkem* v čele, jest na mistru anglickém závislá úplně.

K reformnímu kazatelství a učené kritice, kterouž víc a více živí nauka Viklefova, pojí se jako třetí přípravný činitel *lidová nálada proticírkevní*, buzená *sektářstvím* a stupňovaná *zlořády*, zvláště *rozkolem* církevním. V jižních a jihovýchodních Čechách bylo dříve rozšířeno *valdství*,[3]) jehož odpor proti papežství a římské církvi jako sbornici satanově, proti zpovědi a obrazům, a nauky o chudobě církve, volnosti kázati, zápovědi přísahy a usmrcování, neexistenci očistce, pomísené i bludy katharskými[4]) a spiritualistickými, nedaly se z lidu tak snadno vykořeniti. A leckde asi sbory valdské potají trvaly, neboť lidové sektářství udržuje se velmi houževnatě. V těch vrstvách našla arci každá akce proticírkevní úrodnou půdu. Proto se také Husova nauka v těch krajích rozšířila nejrychleji.[5])

---

[1]) Někdo mu namítá: »... oblaciones et decimas... licite tolli ab eis (clericis) diiudico, victu tantum et amictu contentos esse, sicut in primitiva erat ecclesia...« Jenstein mu odpovídá: »Sed sencio bene cum illo heresiarcha nephandissimo *Wikleph* in Anglie partibus heresim te sentire temere, qui hec falsa astruxit...« Viz Studie a texty II., seš. 1.

[2]) V rkp. kapit. *praž.* D 35 De incarnatione z r. 1400, ve *vid.* dv. 3937 De simonia z r. 1401.

[3]) V letech 1351 nn. působí proti nim inkvisitoři hlavně v arcijáhenství *bechyňském* a *píseckém*. Srv. *Haupt,* »Waldenserthum und Inquisition« v Deutsche Zeitschr. für Geschichtswis. Freiburg 1889, 1890. Zlomek akt inkvisičních s Valdskými v Čechách v letech 1393/4 uveřejnil *Truhlář* ve V. A. 1899 str. 353 až 355.

[4]) Srv. *Döllinger,* Geschichte der gnostisch-manichäischen Sekten, München 1890.

[5]) V žalobě Michalově podané papeži Janovi XXIII. v Kostnici je také: »Habet pro se etiam omnes quasi haereticos, quia ipsorum pavit errores, vid. *Leonistas, Runcarios* et *Waldenses*...« (Doc. 198.).

II. Léta přípravy a úspěšné práce.

1. Na filosofii.

(Mládí Husovo. — Studie a promoce. — Smýšlení jeho r. 1393. — Opis traktátů Viklefových. — Spory o realismus a nominalismus v Praze. — Hus promotorem.)

Mistr Jan Hus narodil se v Husinci asi r. 1370.[1]) Otec jeho slul *Michael*,[2]) o matce svědčí Hus, že byla zbožná.[3]) Že měl *bratra*, patrno z prosby jeho před smrtí, aby M. Martin dal syny jeho bratra na řemeslo (Doc. 120). Jinak nám o rodině té nic není známo.

Prvního vzdělání nabyl Hus na farní škole v *Prachaticích*, načež se odebral na studie do *Prahy*. Zde měl život chudého studenta. Bydlel »in domo pauperum« nebo v burse u některého mistra a hledal si živobytí, vypomáhaje zpěvem v kostelích;[4]) později dostal se do bursy při koleji Václavově. Že byl

---

[1]) O rodišti nemůže býti pochybnosti — mistr sám se jmenuje i v úředních záznamech jest nazýván »z Husince«. Jméno *Hus* jest zkrácenina jména rodiště, obvyklá pro rodáky husinecké již dříve. *Místo* rodného domku Husova zachovala asi tradice věrně — ostatní vše jest legendární smyšlenka. *Roku* narození nelze přesně určiti. Opora, kterouž dává Hus sám, pravě r. 1414, že mu ještě není 50 let, není dosti určita a z let studií nelze také souditi bezpečně. *Palacký* a *Tomek* rozhodují se dle pozdního svědectví Kodicillova pro r. 1369, *Flajšhans* (Hus 15) ponechává volbu mezi r. 1373 a 1375.

[2]) V matrice ordinovaných: Joannes Michaelis de Hussynecz.

[3]) V menším výkladu na páteř praví: »A matka má mě učila řiekati: Amen, tak bóh daj« (Erb. I, 358). Co vypravuje *Žalanský* (J. V. Novák, Šestero kázání hist. kn. Havla Žalanského, ve Sborníku Rezkově IV., str. 51) o matce Husově, že vedouc jej do Prachatic do školy, cestou několikráte poklekla a za něho k Bohu se modlila, jest legenda, jako jiná podobná vypravování.

[4]) Ve výkladu páteře dí: »... jakož i já, když sem byl žákem a zpieval sem s jinými vigilie, tak sme zpievali, jedné bychme odbyli...« (Erb. I, 307).

mravně bezúhonný, o tom není důvodu pochybovati, ač mladistvou veselostí a jinak chováním od žákův ostatních se nelišil.[1]) Že se s druhými účastnil jednou rozpustilých her žákovských v kostele (»byl kraboškou«), jakž tamže na sebe žaluje, nemáme mu za tak veliký hřích. Byl to nepěkný zvyk, z něhož se student nemohl tak snadno vyprostiti. Arcibiskup Jan z Jensteina jej odstranil, začež jej Hus právem chválí. Na universitě poslouchal sedmero svobodných umění, neznámo u kterých mistrův. Není však pochybnosti, že byl mezi učiteli jeho *Stanislav ze Znojma,* jenž se stal r. 1385 bakalářem[2]) a r. 1388 asi mistrem umění.

Dokončiv studie, podrobil se Hus v září r. 1393 zkouškám[3]) a byl nedlouho potom promován na *bakaláře svobodných umění* spolu s Jakoubkem, Václavem z Prahy a Janem z Litomyšle.[4])

Tolik můžeme vyčísti ze suchých záznamův universitních. Ale rádi bychom věděli více. Jak působily na vnímavou mysl mladíkovu současné události? Dověděl se něčeho o sporech učeného scholastika Vojtěcha s arcibiskupem? Dotkla se mysli jeho pohoršlivá kázání Janovova a jeho druhův? Jak naň působilo jejich odvolání? Věděl o Regulích, jež tehdy vznikaly? Všímal si Štítného a jeho práce literární? O tom všem nemáme zpráv, ale soudíce z toho, že v životě a činnosti Husově nenalézáme žádného ohlasu událostí těch, musíme uzavírati, že byl Hus tolik zabrán studiem a starostmi o potřeby životní, že jinému nevěnoval mnoho pozornosti. Vždyť i na dlouhý konflikt arcibiskupův s králem Václavem, vrcholící v umučení Jana z Pomuku, nezůstala nám u Husa jiná vzpomínka, než že nesouhlasil, aby proto byl dán na Prahu interdikt (Doc. 165), a to jest ještě projev smýšlení Husova z r. 1401, nikoliv z r. 1393. Pravý obraz Husův, jakým byl v této době, kreslí kronikář krátkou zmínkou o jubileu r. 1393. Jako jiní, hleděl i Hus získati plnomocných od-

---

[1]) Dokud sem byl mladý v letech a rozumu, také sem byl z té *rubriky bláznivé* (Erb. I, 302).

[2]) Monum. univ. I/1, str. 231.

[3]) Ibid. str. 286. V lokaci jest mezi 22 *šestý,* Jakoubek ze Stříbra *druhý.*

[4]) Ibid. str. 287. Promotorem byl M. *Jan z Mýta.* Neznáme ani determinace Husovy ani promluvy promotorovy.

pustkův a dal na ten účel almužnu.[1]) Nedbal tedy ani horlení Janovova proti nálezkům lidským ani učených útoků dominikána Bitterfelda na odpustky — nestaral se o ně, nevěděl ani o nich.[2]) Nebylo v něm tehdy ještě pochybností ani opravných myšlenek.

Jako bakalář studoval Hus filosofii dále, přednášeje spolu a účastně se předepsaných cvičení a různých aktův universitních, načež po svátku Tří králů roku 1396 podrobil se opět zkouškám[3]) a byl *promován na mistra.*[4]) Bližší okolnosti tohoto slavnostního okamžiku v životě Husově jsou nám neznámy. Nevíme, kdo byl promotorem,[5]) neznáme promluvy, již při té příležitosti měl promotor, nemáme Husovy incepce.

Také z *učitelské činnosti* Husovy na fakultě artistské nic se nám nedochovalo. Mladému mistrovi byla hned při incepci přiřčena kniha Aristotelova, kterouž měl první rok vykládati, a ještě druhý rok přednášel jaksi pod dozorem fakulty, pak teprve stával se plnoprávným mistrem (»magister actu regens«). Co přednášel Hus v tom bienniu, nevíme, ale jak se připravil na přednášky jako magister regens, víme: *opsal si čtyři filosofické traktáty Viklefovy*: »De individuatione temporis«, »De ideis«, »De materia et forma« a »De universalibus«. Opis ten, mající subskript: a. d. MCCCLXXXXVIII in die s. Jeronimi Slawy per manus Hus de Hussynecz, jest zachován v rukopise *stock-*

---

[1]) Tak vypravuje Kronika univ. praž. FRB. I. 568. Pohnula prý ho k tomu kázání *Štěknova* na Vyšehradě. Později toho ovšem velice litoval: »*multipliciter doluit* et in ambone publice predicando *de sua fatua peregrinacione* confessus fuit.«

[2]) Útoky faráře *Václava Rohle,* jenž dle Kron. univ. praž. (ibid. 568) odpustky nazýval »non indulgencias, sed decepciones,« snadno mohly býti Husovi neznámy, protože Rohle mluvil tak jen potajmu.

[3]) Monum. univ. I/1, str. 309. Jest mezi 16 *desátý; Zeiselmeister,* později farář u sv. Filipa a Jakuba a Husův odpůrce, jest *první. Jakoubek* dosáhl mistrství o rok později (ibid. str. 319).

[4]) Pro bakaláře a mistry byla předepsána uniforma, bez níž se nesměli objeviti při slavnostních aktech universitních. I Hus ovšem v ní chodil, čehož později zbytečně lituje jako pýchy. Píše v traktátu O svatokupectví: »Pohřiechu! také sem měl ty taparty, sukně s křídlami i kápě s běliznami; neb tak sú zahradili to mistrství, že nelze k němu přijíti, nebude-li těch přístrojóv míti« (Nov. 120 nn.).

[5]) Záznamy děkanské v Monum. univ. jsou mnohdy neúplné.

holmském [1]) a jest nejen jako autograf Husův vzácnou po něm památkou, nýbrž i důležitým dokladem, jakým směrem se bralo jeho vzdělání filosofické a jakým duchem byly provanuty jeho přednášky. [2]) Jeť dojista příznačno pro celou pozdější činnost Husovu, že hned na počátku akademické dráhy shledáváme jej v táboře *Viklefově* a poznáváme v něm stoupence *výstředního realismu,* jehož anglický mistr tak důrazně hájil. Spolu jest z toho patrno, že Hus, ač toho nelze doložiti jeho vlastními spisy filosofickými, jichž nemáme, měl účast již na *filosofických sporech v Praze,* jež předcházely před theologickými.

Na universitě pražské zajisté byly od počátku zastoupeny oba hlavní směry filosofie středověké, rozlišující se naukou o pojmech obecných (»universalia«), *realismus* a *nominalismus.* Zdravý *realismus thomistický,* učící, že universalie jsou *co do bytnosti* své reálně ve věcech, *co do všeobecnosti* své však jsou toliko pomysly rozumovými, měl aspoň na theologické fakultě, na niž veliký vliv měla škola *dominikánská,* rozhodnou převahu. *Nominalismus,* jejž z *formalismu* Skotova vytvořil *Vilém Okkam* († 1347), obnoviv falešné názory *Roscelinovy* a *Abaelardovy* [3]), začal se šířiti v Praze spisy žáka Okkamova *Jana Buridana* († po 1358). [4]) Ale nauka jeho, že universalie jsou jen *společná jména* (flatus vocis), jimiž vyjadřujeme množství věcí sobě podobných, v nichž však není nic předmětně reálního, [5]) nezpůsobila na universitě pražské znatelného hnutí.

---

[1]) Srv. *Dudík,* Forschungen in Schweden, Brünn 1852, str. 198—205. Nový popis tohoto rukopisu, *Lundströmův,* pojal *Dziewicki* do úvodu Viklefových Miscellanea philosophica I (1902), str. XLVII—LXIII.

[2]) Důležity jsou i *české poznámky Husovy na okraji,* z nichž patrno, jak si váží Viklefa, na př.: »Za zlato stogy czos slyssal,« známé: »*O Wycleff, Wycleff negednomu ty hlawu zwykless*« a »Myly Wycleph, dayt boh nebeske kralewstwye.« Překvapuje někde silně nacionalistický (»haha niemczy, haha *ven, ven*«), někde obhroublý tón.

[3]) Srv. *Reiners,* Der Nominalismus in der Frühscholastik, Münster 1910.

[4]) Povšimnutí zasluhuje, že spisův Okkamových v rukopisné sbírce university pražské vůbec není.

[5]) Jsou jen něco činností rozumovou vytvořeného, myšleného, a lze je proto zváti »ficta, fictiones«. K historii sporů viz *Loewe,* Der Kampf zwischen dem Realismus und Nominalismus im Mittelalter, v Abh. der böhm. Ges. der Wis. 1876; k předmětu sporů srv. *Pospíšil,* Filosofie podle zásad sv. Tomáše Akvinského, Brno 1883, str. 192—214.

Mikuláš Biceps zmiňuje se sice o ní v Lektuře a odmítá ji pohrdlivě,[1]) ale o větších sporech neslyšíme. Po r. 1380 však počaly v Praze nabývati půdy filosofické nauky a při čilém styku Čech s Anglií brzo i spisy oxfordského mistra *Jana Viklefa,*[2]) jenž *universaliím v jejich všeobecnosti* připisuje *realitu ve věcech samých* a platonské ideje přejímá ve formě křesťanské. A tento *výstřední realismus* dal podnět k prudkým *filosofickým sporům* na universitě pražské na konci XIV. a počátku XV. stol.

Viklefského realismu ujali se hlavně *mistři čeští:* Štěpán z Kolína, Stanislav ze Znojma, Petr ze Znojma a Štěpán z Pálče. Vůdčí úlohu měl, tuším, *Stanislav*; neboť kdežto o filosofických spisech Kolínových a Petrových nic nevíme, napsal *Stanislav* veliký *spis o universaliích* (»*Universalia realia*«), jenž jest tak prostoupen myšlenkami Viklefovými, že jej *Dziewicki* vydal jako dílo Viklefovo, vlastního traktátu Viklefova pominuv.[3]) Stanislav dokazuje v něm nejprve, že jsou *universalie v Bohu,* množství *idejí* totiž, dle nichž Bůh vytváří svět (hl. I—IV.);[4]) potom dovozuje, že jsou *reálně ve věcech samých,* luště při tom různé otázky filosofické; v poslední pak kapitole (XXIII.) pojednává o jejich hodnotě. Polemika Stanislavova směřuje tu sice jen proti *nominalismu,* nikoliv proti mírnému realismu, ale Stanislav sám odlučuje se od *thomistův*[5]) a universaliím připisuje realitu ve věcech samých bez ohledu na lidský rozum, takže nauka jeho jest *výstředně realistická.* Tomu nasvědčuje i nauka o *ideách,* o *první hmotě* a vůbec celková *závislost na Viklefovi.*

Proti Stanislavovi a jeho druhům postavili se nejen nominalisté, nýbrž i mírní realisté, jež odpůrcové s nominalisty stotožňují. Spory vedly se zatím v přednáškách s katheder uni-

---

[1]) In ista materia materiam errandi ministrant discipuli fratris Wilhelmi *Occam,* quos vener. Anshelmus vocat dyabolice hereticos... *ridiculum* est non ponere reales species et realia genera. (Kod. kapit. *praž.* C 19, fol. 14[2b]).

[2]) Hus praví v traktátu proti Stokesovi (Opp. I, 105[a]), že se v Praze čtou od 20 a více let — to vede před rok 1390.

[3]) Johannis Wyclif, Miscellanea philosophica II, Lond. 1905, str. 1—188.

[4]) »*Mundus architypus*«. Na důkaz uvádí Stanislav, jako Viklef, slova sv. Jana: »quod factum est, in ipso vita erat«, jež rozděluje se sv. *Augustinem,* odmítaje naši interpunkci (»sine ipso factum est nichil, quod factum est. In ipso vita erat«), již má Jeronym a Chrysostom (l. c. str. 11 n.).

[5]) Et illi qui ponunt sicut *thomiste,* praví l. c. 127.

versitních. Obrázek z nich zachoval nám traktát »*Replicatio de universalibus*«, jejž si Hus ve zmíněném kodexu stockholmském opsal z rkp. *praž.* univ. III G 10[1]) a jejž vydal Dziewicki (I, 129—161) mezi spisy Viklefovými. Mladý mistr některý ozval se proti svému učiteli, nejspíše Stanislavovi, jenž v determinaci dnes neznámé předkládal *realismus*, a vyvrací nyní v Replice vývody, jimiž jej Stanislav potíral. Rozhovor jest velmi čilý a bystrý — škoda, že neznáme opponenta. Že jím nebyl Hus, jest nepochybno; Hus stál věrně při Stanislavovi.

Jako »magister regens« vykonává Hus různé funkce akademické. Roku 1398 v prosinci byl zvolen z národa českého za examinatora bakalářův[2]) a 9. března r. 1399 vystupuje ponejprv jako promotor při promoci *Matěje z Knína*, řečeného *Pater*.[3]) V promluvě, kterou tu Hus dle zvyku universitního měl,[4]) kárá studenty *líné*, přirovnávaje je k želvě, *naduté*, již jsou podobni nafouklé žábě, a *nepozorné*, kterýmž cituje Boëthia o kůži oslí, a doporučuje pilnost, pokoru a vzdělanost. Promluva jest pěkně rozvržena a vyzdobena citáty ze spisovatelů ve škole používaných.

Téhož roku ještě determinoval pod Husem *Matěj z Újezda*,[5]) roku následujícího pak *Václav ze Sušice*[6]), jejž povzbudil Hus krátkou promluvou k mravnému životu,[7]) a *Martin Kunšův z Prahy*.[8]) V celém školním roce 1400/1401 byl Hus ve sboru *dispensátorův* universitních za národ český,[9]) důkaz to, jaké důvěry požíval mezi svými.

---

[1]) Rukopis jest z r. 1397; odtud opisoval Hus traktáty Viklefovy.

[2]) Monum. univ. I/1, str. 336.

[3]) Ibid. str. 339.

[4]) Na thema z Aristotela: *Discens factus est sciens.* Uveřejnil jsem ji ve Studiích a textech I, 124—128.

[5]) Monum. univ. I/1, str. 343.

[6]) Ibid. str. 347.

[7]) »*Recte vivas*« u *Höfl.* SS. II, str. 95 n.

[8]) Monum. univ. I/1, str. 353.

[9]) Ibid. str. 357, 366.

2. Mistr Jan Hus knězem.

(Proč zvolil Hus stav kněžský? — Kdy byl vysvěcen? — Kázání jeho u sv. Michala: prameny, forma, reformní obsah, dogmatická pravověrnost.)

V městech universitních mistři svobodných umění, aby měli lepší příjmy, z pravidla stávali se *kněžími*. Platy na fakultě artistské nebyly tak skvělé a do lepší koleje nedostal se mistr také hned. Vysvěcení na kněze pak bylo nejbezpečnější cestou, opatřiti si vedlejší příjmy; neboť pak mohl mistr snadno dosíci *oltářnictví*, kterýchžto prostých beneficií bylo zvláště v Praze hojnost, mohl se státi *kazatelem* při některém kostele a, co je hlavní, mohl *se ucházeti o různá beneficia* v celém světě křesťanském. Neblahá soustava provisí apoštolských, tehdy kvetoucí, umožňovala nabýti obročí, na něž mistr nikdy nenastoupil, maje v místě vikáře a sám dostávaje odtud smluvené příjmy. Nebyl to zajisté důvod ideální, ale patřilo jaksi k postupu universitnímu státi se knězem, a bohudíky nebyl to vždycky důvod jediný.

I Mistr Jan Hus bral se touto obyčejnou drahou. Že i jemu při tom tanulo na mysli lepší zaopatření, přiznává sám, pravě ve spise »O svatokupectví«: »Protož já vyznávám svú zlú žádost, že když sem byl žáčkem, tehdy měl sem mysl, abych brzo byl knězem, abych tak měl dobré bydlo a rúcho a byl lidem vzácen.« [1]) Přes to však netřeba pochybovati, že *měl Hus povolání ke stavu kněžskému*. Dosavadní bezúhonný život jeho a vznešený názor o kněžství, jejž projevuje v celé činnosti a ve spisech svých, jsou toho nejlepším dokladem. Vždyť proto hřímá později proti svatokupectví, pýše, lakotě a nemravnosti duchovenstva, že se tím snižuje kněžství, proto stíhá také neplnění povinností, nehodné sloužení mše sv., zanedbávání kázání atd. Ale k hodným kněžím projevuje úctu [2]) a závazků, jež jsou spo-

[1]) Nov. 74.

[2]) V odpovědi na žaloby r. 1408 dí: »Znám mnohé faráře, jimž nejsem hoden obuv sníti a jichž nohy chtěl bych velmi rád pro jejich svatý život políbiti« (Doc. 158).

jeny s kněžstvím, váží si tolik, že by se povinnosti coelibátu nedal zbaviti ani dispensí papežskou.[1])

Kdy byl Hus na kněze vysvěcen, nelze říci s jistotou. V odpovědech na žaloby r. 1414 (Doc. 175) praví, že r. 1399 nebyl ještě knězem, a v Kostnici dí, že rok 1401 byl *první* rok jeho kazatelství.[2]) To potvrzuje také matrika ordinační, jež pro ta léta jest zachována v rkp. kapit. archivu *pražsk.* č. XVII. Tam jest na fol. 39^{2b} mezi jáhny svěcenými 3. dubna 1400[3]) *Joh. Michaelis de Hussynecz.* Těžko si mysliti, že by to byl někdo jiný než náš Mistr Jan Hus. Chybí sice titul »magister«, ale ten nebývá vždy, a jáhen tento jest svěcen na titul arcijáhenství boleslavského, ale to snad proto, že odtud čeká nějaké obročí. A jinak by v matrice, jež arci nemá všech svěcení, Hus nebyl vůbec! Na kněze byl pak nejspíš vysvěcen v sobotu suchých dnů adventních (18. prosince)[4]) a rok 1401 byl vskutku prvním rokem jeho kazatelství.

Že po vysvěcení zastával Hus úřad *kazatelský*, praví nám sám, ale kde, o tom nám prameny nepraví ničeho. Zde jest nám vítaným svědectví *Protivovo*, jenž r. 1414 ve výpovědi proti Husovi praví, že toho času kázal Hus *v kostele sv. Michala* na Starém Městě pražském.[5]) A Hus sám dí, že někteří mají jeho kázání z toho roku:[6]) připravoval se tedy pilně, píše každé kázání, jakž u mladého kněze jest žádoucno, a kázání ta byla později od přátel Husových opisována. Tato sbírka kázání, pro posouzení Husa v počátcích jeho života kněžského důležitá, jest nám bohudíky zachována.[7]) Jsou to *Puncta* ve *víd.* dv. rkp. 4310.

---

[1]) V *Lektuře* na Sent. (IV. 38) píše: »Ale já směle vyznávám, že v zdrželivosti, kterou jsem slíbil Bohu, bez božího zjevení dovoleného sproštění nikomu z nich bych se neodvážil důvěřovati bez hryzení svědomí, leč by Pán, jemuž jsem slíbil zdrželivost, mne rozvázal od toho.«

[2]) V traktátu »Sepius rogasti« Opp. I, 39^b.

[3]) Sabbato Sicientes t. j. v sobotu před nedělí pašijovou.

[4]) Sabb. Veni et ostende, kteréhož svěcení v matrice pro ten rok není.

[5]) Doc. 175: et tunc temporis predicavit in ecclesia eadem s. Michaelis.

[6]) Ibid.: qui habent sermones meos de primo anno praedicacionis mee.

[7]) Že je to *nejstarší* sbírka kázání Husových, je patrno z celého obsahu kázání, zvláště přirovnáme-li je k Postille z r. 1405. Bylo by arci možno mysliti také na r. 1402 neb 1403, ale o těch letech nevíme, psal-li v nich Hus kázání. O prvním roce kazatelství pak dosvědčuje nám to Hus sám a předpokládá, že

Mistr si tu sbírá látku pro kázání, obyčejně naznačuje schematicky disposici (puncta), někdy ji rozvádí a některé řeči vypracovává úplně. Pramenem jsou mu sv. Otcové a spisovatelé církevní: Origenes, Augustin, Chrysostom, Leo, Remigius, Haymo, Beda, *Bernard*, Petr Damianův, cituje však také Seneku, Ovidia, Juvenala. Pramene, z něhož vypisuje body disposice, neznáme, *není to však Viklef*, jemuž takový způsob jest cizí. Že však *již tehdy Hus Viklefovy theologické spisy znal* a jeho kazatelských prací používal, patrno z řeči na III. ned. po Zjevení Páně, kde tři důvody, proč Kristus zakázal malomocným mluviti o zázraku, jsou vypsány z nedělní *Postily Viklefovy*.[1])

Mistr poučuje posluchače o pravdách náboženských a kárá jejich vady způsobem prostým, někdy *osobně* vystupuje v popředí,[2]) oživuje řeč příklady z přírody neb přirovnáními,[3]) fabulemi a historkami, někdy apokryfními, někdy i zázrač-

---

r. 1414 někteří tuto sbírku mají. Zajímavo je, že víd. kod. 4310 jest psán právě r. 1414. V rkp. *víd.* chybí něco málo na začátku a na konci. Celou sbírku objevil *Flajšhans* v rkp. kapit. *praž.* O 10, fol. 162b—217b a popsal ve V. Ak. 1902, str. 593 n.

[1]) *Loserth*, I. Lond. 1886, str. 43 n. Tu jest pramen také udán: »*Hcc Joh. Wy., sicut scis*« (kod. uv. fol. 28b), ale také dále výklad, proč se divil Pán, jest z Viklefa. Obě místa přejal Hus i do české Postily, ale poněkud změněná. (Srv. Studie a texty I, str. 266, 268.)

[2]) 3b: nato regis filio nunccii precurrunt, de quorum numero *ego* minimus; 45b: sanctitas vite... quam heu *ego* non habeo; 63a: misterium trinitatis iuvatur racionibus, quas *dimitto* magistris et studentibus.

[3]) Jako pramen uvádí Aristotelovo »de animalibus«. Příklady ty jsou četné: *draco* dolose sugit sanguinem *elephantis* et elephas debilitatus cadit super draconem et occidit eum (6a); *gallina* videns pullos infirmari infirmatur... pullos suos protegit alis, *aquila* provocans pullos expandit alas (6b); pueri sunt *cera* mollis (16a); sicut *testudo* (z Aviana — srv. Husovu řeč při promoci Knínově), sicut *cancer* (55a); similes pueris vestigantibus *papilionem* (57a); aliqui habent caritatem ad proximum sicut *philomela* in Maio ad rubum et sicut *cicada* estate (57b); *fenix* secundum naturales... (68b); quidam habent pennas corvinas, vulturinas, strutionis, milvi (72b); inter lapides preciosos carbunculus, inter metalla aurum, inter liquores balsamum eminet (75a); *pulli corvi*... albi pascuntur rore celesti (78a); scriptura sacra est quasi *canis* sagax (87b); tales similes sunt *aspidi* (88a); virgo = *lilium* (104a); sophista similis est *auripigmento* (113b); girphalcus (114b); superbi similes sunt *vespertilioni* (115b)

nými,[1]) a častými řečnickými zvoláními a allokucemi.[2]) To psal patrně ještě Hus, jenž nebyl dosud *probuzen* Viklefem. Zná jej sice již, ale není posud v jeho vleku. Jak začal po příkladu Viklefově horliti proti »bajkám a nepravdivým historiím«, jimiž kazatelé věřící klamou, pozbyl části řečnických prostředků, jimiž se dosahuje názornosti a živosti, a nahrazuje ji partiemi útočnými.

Vhodně používá Hus v těchto kázáních církevních zpěvů, zvláště v řečích marianských (69^{b} n.) a o sv. Václavu (104^{b}—106^{a}), překládá již mezi řádky neb i v textu některá slova, zvláště v hymnu »Cum rex glorie Christus«[3]), a fol. 56^{a} podává celou českou strofu utvořenou anagramaticky na slovo Alleluja.[4]) Z řečí jeho o českých patronech, sv. Václavu, sv. Ludmile, sv. Prokopu, a z některých výroků vane *národní uvědomění.*[5])

---

[1]) 4 : Rome visa est ymago Virginis circa solem, 7^{a} dlouhé apokryfní vypravování o Nathanaelovi, jenž je stotožněn se Štěpánem, 16 : dic fabulam de capra, 21^{b} zázračná událost z Řehořových Dialogů, 26^{a}: historka z Jeronyma, 62^{b}: legitur de quodam, qui invasus a lupo..., 63^{a}: narrat Eubertus (tři kapky spadly s nebe na oltář a spojivše se v jednu, utvořily krásný drahokam, jejž když položil na kříž, spadly s něho všecky drahokamy ostatní), 80^{a}: refert Petrus Manducator, 86^{a}: interrogatus quidam philosophus, 101^{a}: nota de tunica usurarii, 103^{b}: dic de symea, 115^{b}: leo rex fecit concilium.

[2]) 15^{a}: Recordare igitur, o homo..., 17^{b}: Sed heu multi sunt, qui non resurgere volunt, 18^{b}: Ecce in oriente orta est multiplicitas viciorum, 28^{a}: Sed heu non sequitur turba christianorum, 32^{b}: Heu cavet homo onerare iumentum, ne corruat, et non cavet se onerare peccato, ne in infernum cadat, 37^{a}: Sed heu deficit seminator, 43^{a}: O quot sunt nunc muti, 45^{b}: Ecce utraque pars deficit... ecce salvator atd.

[3]) Srv. *Menčík,* O dvou spisech Husových v ČČM. 1897, str. 77—79.

[4]) Al: Ale hořemi mého milého zamúcenie
le: lepším sem božím vykúpením nynie
lu: lucipera (nebo lucka) sě neboje
ja: já již hřiechóv nemaje...
Protož vesele začni »Buoh všemohúcí«. Tato píseň i ona strofa na Alleluja, jež i v pozdějších postilách bývá opsána s celým výkladem ostatním, jest předhusovská.

[5]) K sv. *Václavu* volá: »Propter quod te, s. Wenceslae, laudabunt fratres tui. Fratres tui sunt generaliter omnes christiani, speciales omnes *Slowany,* specialiores omnes Boemi, ymo frater tuus est Christus« (fol. 106^{a}); o sv. *Ludmile* dí: »ibi requiescit *mater nostra* et *matrona nostra* s. Ludmilla« (fol. 11^{a}). Pojednav o hříších smilstva, pýchy, lenosti, zrady, modloslužby a lakoty, praví:

Po té stránce však nepoznáváme ze sbírky kázání Husa úplně. Národní vědomí ozývalo se v jeho kázáních častěji a mělo někdy ráz dosti útočný. Vímeť z vlastní jeho výpovědi (Doc. 177), že když vtrhli toho roku Bavoři a Míšňané do království Českého a pálili vesnice a mučili a pobíjeli chudé Čechy, pravil Hus v kázání, že s této stránky jsou Čechové ubožší než psi nebo hadi, ježto pes hájí pelech, na němž leží, a kdyby ho chtěl jiný pes odehnati, bojoval by s ním a podobně had, Čechové však nehájí, ač mají spravedlivou příčinu, svého království. [1])

Celý ráz řečí jest, jakž se u kázání rozumí samo sebou, *opravný* ve smyslu *mravním*. Hus bičuje neřesti, obecně i jednotlivé, hlavně smilstvo a nepoctivost, lichvu a čáry. [2]) Rodičům káže, aby děti trestali, ale jich netrýznili, [3]) a vystříhali je zlých příležitostí, zvláště krčem a tanečních zábav, [4]) a při vhodné příležitosti tepe chyby různých stavův. [5]) Příznačné pro tuto dobu Husovy činnosti jest, že příliš jemnocitné posluchače, kteří nesnesou ostřejšího slova, nazývá *beghardy*. [6])

Také proti nedostatkům v *duchovenstvu* vystupuje Hus již v této době. Líčí vlastnosti, jež má míti dobrý pastýř duchovní (61[a]), žádá, aby ti, kteří mají očišťovati jiné, byli napřed sami

---

»Timendum est heu, ne [nacio] *Bocmorum* pereat propter hec omnia« (fol. 43[a]). Jednou cituje latinsky české přísloví: »Nechceš-li zblouditi, jdi cestou vyšlapanou« (Tene viam ferratam, si non vis errare — fol. 33[a]).

[1]) Co praví dále o *úřadech*, jest asi ze soukromých rozmluv a z doby o něco pozdější.

[2]) To vedlo ho asi k překladu *Augustinova* kázání proti kouzlům a čárům.

[3]) ... non pede percuciant, non ad omnes querelas per crines trahant, sicut faciunt quedam matres (16[a]).

[4]) Mulieres nunc ducunt (filias) ad *coreas* ... ignorantes, quod puella chorisans caput Johannis fecit decollare (21[a]), Christus primum currit ad domum patris, sed nostri ad *tabernam* (21[b]).

[5]) Quid habes, quod non accepisti? Hic videant *magistri, baccalarii, scolares, artifices!* (95[b]). Dic de ypocritis, de *consiliariis* et de *venditoribus* (113[a]). Ve chvále sv. Václava: pravas societates vitabat, nam immundos *adulteros a curia sua removebat et consiliarios bonos habebat* (fol. 104[b]) lze viděti narážku na krále Václava.

[6]) Durus est nobis sermo hic, [dicunt] delicati *begute*, loquere nobis placita (fol. 54[a]). To praví Hus zřejmě ještě pod vlivem staré kazatelské tradice. Matěj z Janova již horšil se velmi na takové pikardování, jako později Hus na viklefování.

čisti (30[a]), a *kazatelé* aby dobře plnili úřad pro Krista,[1]) stěžuje si častěji do svatokupectví, vytýká, že preláti meč slova Božího svěřují vikářům (62[b]) a chtějí *vládnouti*,[2]) a naříká, že náboženství Kristovo jest umrtveno falešnými kněžími.[3])

Z toho jest vidno, že Hus hned na počátku své kazatelské činnosti mluvil proti chybám kněží k lidu. Je to výraz jeho přesvědčení, že hříchy kněží nejvíce poškozují církev, je to projev jeho povahy, jež nedovoluje k chybám mlčeti, a je to i duch doby; neboť, jak shora bylo řečeno, od doby Waldhauserovy a Milíčovy zvykli si kazatelé kárati hříchy kněžské s kazatelny (*Protiva*). Ale celkem jeví se tu u *Husa* chvály hodná umírněnost. Raději ukazuje positivně, jací mají býti duchovní, než aby útočil. O hříších kněží praví docela, že jich mají věřící *oplakávati*.[4])

Po stránce *dogmatické* ukazují nám tato kázání *Husa jako pravověrného katolického kněze*. Nikde nepozorovati duševních bouří, nikde neznamenati pochybností. Přísně odsuzuje kacíře — ti jsou mu vlky v rouše beránčím (79[b], 80[a]) —, klidně mluví o církvi bojující, z níž andělé odloučí zlé v den soudný[5]) (75[b]), Petr jest mu hlavou církve[6]) a církev jest lodička Petrova (33[b]). K vykonávání kazatelského úřadu jest třeba *poslání* a nelze se odvolávati na slova Kristova: »Jdouce do celého světa, učte všecky národy« (116[a]); *hříšníku* jest se obrátiti na kněze, protože kněžím jest od Krista svěřena *moc klíčů* (99[b]). Nauku

---

[1]) Vlastním rozsevačem jest Kristus, kazatel jest *rozsívka*; nezáleží na rozsívce, nýbrž na vzácnosti semene. »Sed heu,« dí Hus, »deficit seminator in lumine et auditor in capacitate; seminator *mercedem, vanam gloriam* aut *symoniam* recipiens et auditor nequiciam aut propriam voluntatem in malicia retinens« (37[a]). Na toto místo myslil asi Hus, když se později dovolával svých prvních kázání, že učil, že nezáleží na tom, je-li kněz dobrý nebo zlý.

[2]) Non ad dominandum, sed ad salvandum mittebat eos, *contra nostros apostolos* (116[a]).

[3]) Hic signatur mortificata religio Christi per falsos sacerdotes (35[b]) Heu pastores conversi sunt in lupos (1[a]).

[4]) Debemus prelatos deflere, quando cadunt (85[a]).

[5]) Ale zrovna tak klidně mluví fol. 48[b] o církvi svatých v nebi, trpících v očistci a praedestinovaných na zemi. Jsou to tradiční formule theologické, jež prostě přijímá.

[6]) Cum enim Petrus esset *vertex* ecclesie, sicut excellebat in dignitate, ita excellere debuit alios in imitacione (8[a]). Ta věta, s mravního hlediska pravdivá, k jakým vedla později důsledkům!

o *sv. Trojici* mají věřící prostě přijímati a nehloubati o ní všetečně (63[a]), o *svátosti oltářní* mají věřiti, že jest tu Kristus *reálně*, nikoliv jen obrazně,[1]) a vroucně mají cíti všichni, spravedliví i hříšníci, *Pannu Marii*, v níž jsou všecky poklady milosti.[2])

Jsme povděčni, že nám první sbírka Husových kázání dovoluje nahlédnouti do kněžské jeho duše na počátku kazatelské jeho činnosti. Jiných pramenů nemáme. Ale můžeme si mysliti, že Hus, jako každý dobrý kněz, denní *modlitbou breviáře* povznášel se s Žalmistou od věcí pozemských k nebeským, zdokonaloval se v poznání Písma, povzbuzoval se k následování svatých a vzdělával se homiliemi velikých učitelů církevních, z *oběti eucharistické* pak že vážil lásku ke Kristu a nadpřirozenou sílu k práci pro něho a pro spásu duší.

---

3. První srážka o Viklefa.

(Činnost Husova na universitě r. 1401—1403. — Stanislavova posice na obranu universalií. — Posice Pálčova. — Münsterberk proti realistům. — První odsouzení článků Viklefových.)

Kazatelství bylo Husovi pouze vedlejším zaměstnáním, hlavní činnost jeho byla na universitě. V roce 1401 zaznamenala matrika fakultní dvě promoce, při nichž byl promotorem: 11. března promoci bakalářů *Mikuláše z Jistebnice* a *Mikuláše*

[1]) 64[b]: *realiter* et non *figurative*; vzhledem na starší polemiku Bicipitovu lze v těchto slovech viděti odmítnutí nauky Viklefovy, jemuž Hus zůstal věren po celý život.

[2]) Z pozdější doby máme hojně dokladův o něžné úctě Husově k Matce Boží, s jejímž jménem na rtech Hus umíral, tento však jakožto nejstarší zasluhuje, aby aspoň částečně byl uveden: »Et ut transire possemus (a peccato), invocemus auxilium eius salutantes eam. Ego miser, quomodo laudabo virginem gloriosam, que est maior omni laude? Nullus eam sufficienter laudare potest, quam salutavit angelus..., quam reverenter filius dei audivit..., cui se commisit spiritus s..., quam totus admiratur mundus... Ad ipsam igitur cum timore et reverencia debemus accedere et ipsam laudare. Si isti non sunt digni, quomodo peccatores digni erunt? Et tamen nec iusti nec peccatores a laude cessare debent... Est igitur in ea omnis gracia patris et filii et spiritus sancti, in ea gracia permanens quoad ipsam, in ea gracia effluens quoad nos« (fol. 69[b] n.).

z Miličína[1]) a po 25. květnu promoci *Petra z Nahosic.*[2]) Pro zimní běh — od sv. Havla do sv. Jiří — roku 1401/2 byl Hus zvolen za *děkana fakulty,* čímž mu k povinnostem řádným přibyly ještě mimořádné,[3]) v roce pak následujícím (1402/3) zastával v témže období nejčestnější úřad akademický, jsa *rektorem* třífakultní university. Jsa děkanem, promoval Hus 20. února 1402 *Řehoře z Budína* a *Václava z Chrudimě* a 22. února *Václava z Chebu* na mistry[4]) a 5. března *Martina z Kříže* na bakaláře.[5]) V prosinci r. 1403 vidíme jej opět mezi *examinatory* bakalářův.[6])

V době té udála se na universitě *první srážka o Viklefa.* Mistři němečtí potírali Stanislavův spis »O universaliích« a viklefský realismus v něm hlásaný, prohlašujíce jej docela za kacířský a snažíce se vymoci jeho odsouzení i v Římě.[7]) To přimělo Mistra *Stanislava* a jeho druhy, že se postavili *na obranu universalií.*[8])

Stanislav předložil na universitě posici: *Res communes et nature generales et speciales existunt in creatis et in divinis.* Neboť, praví, *všichni* a jednotliví tvorové jsou pod mocí Boží, a to »všichni tvorové« není ani věc jedinečná ani složená z jedinečných, tedy *pravda* ta jest *obecná* existence všech tvorův pod mocí Boží. Podobně dobré jest, že všichni tvorové jsou, a to *dobro* jest tedy opět *obecná* existence všech tvorův. Kdo by toho nechtěl uznati, musil by připustiti jako správné věty: »Není rozumno ani dovoleno, aby *všichni* laikové křesťané byli poddáni moci papežově,« »není vhodné ani spravedlivé, že *všichni*

---

[1]) Monum. univ. I/1, str. 363.

[2]) Ibid. str. 365.

[3]) Jeho záznamy v matrice universitní str. 368—370 jsou důkladné, jako potom *Křištanory* (376—380).

[4]) Ibid. str. 369.

[5]) Ibid. str. 370.

[6]) Ibid. str. 377.

[7]) To praví výslovně *Stanislav* v úvodu své posice: »ut eciam apud sedem apostolicam interpellare conentur, quatenus res huiusmodi preciose ... auctoritate sedis illius de finibus ecclesie proscripte et a fidelium mentibus prorsus fugate forent« (příl. VII., str. 81*). O tomto prvním zakročení v Římě, týkajícím se nauk filosofických, není nám známo nic bližšího. Událo se asi v druhé polovici r. 1402.

[8]) Dosvědčuje to Hus sám, píše Pálčovi: »Iam te cum Stanislao non poneres ad defendendum librum de universalibus.« (Contra Páleč, Antihus str. 73).

tvorové jsou pod mocí Boží,« »Bůh nemůže rozuměti tomu, že *všichni* tvorové jsou pod jeho mocí« a »Bohu se nelíbí, že *všeliké* dobré jest dobré.« Lze doufati, že apoštolská stolice odstraní nauky, jež vedou k takovým bludným závěrům.

Totéž dokazuje *Stanislav* autoritami. *Genese* praví, že Bůh stvořil vše dle rodů a druhů, tedy *rody* a *druhy* jsou *věci* nějaké, nikoliv pouhá *znamení* myšlená, mluvená nebo psaná. Sv. *Pavel* mluví o »fides *communis*« a spisovatelé církevní i filosofové připisují universaliím *věcnost*. Stanislav jich cituje celou řadu.

A nelze namítati, že pak táž podstata jest Bůh, člověk, kámen atd., neboť ona podstatná totožnost není numerická, nýbrž *analogická*.

Posice Stanislavova připomíná ve mnohém jeho veliký traktát a spis Viklefův; zvláště věta »Quod factum est, in ipso vita erat,« na níž realismus Viklefův a Stanislavův jest zbudován, spojuje ji s nimi. Po stránce filosofické neuspokojuje: nejde do hloubky, a důvody i citáty zde uvedené jsou stejně platny při realismu mírném. Že také zde jest otázka filosofická odůvodňována theologicky a spiata s dogmatickými otázkami, hlavně s naukou o nejsv. Trojici, jest u středověkého filosofa vůbec a u Stanislava zvláště pochopitelno.[1])

Ve smyslu Stanislavově ujal se universalií také druhý český filosof, jehož jméno později se Stanislavovým jest nerozlučně spojeno, totiž mistr *Štěpán z Pálče*. Obsah jeho kvestie jest přesně udán trojí otázkou v nadpise: »1. Utrum universalia solum nude habeant *esse ydeale sive intellectuale in mente divina*, quod est esse maxime fixum et maxime nobile. 2. Vel utrum universalia *solum per operacionem mentis create habeant esse intencionale et intellectuale*, quod est esse valde debile et continue variabile. 3. Vel utrum universalia preter illa

---

[1]) Jest v rkp. *víd.* dv. knih. 4483 fol. 48ª—50ª se subskriptem: »compilatus a Mgro Stanislao a. inc. dom. MCCCCVIII. fer. VI. in vig. Michaelis«. To přesné datum udává patrně den, kdy písař dopsal traktát; spis sám jest starší. Ale písař rkp. téže knihovny 4296 (fol. 57—62), jenž ze 4483 opisoval, měl je za datum spisu a připsal na konci: »compilatus ab eodem a. d. MCCCC 8 in studio Pragensi«. Je také v rkp. univ. *praž.* VIII E 11, fol. 207ª—209ª. Uveřejňuji tento pro dějiny filosofických sporů pražských důležitý traktát v příl. VII., str. 81*—93*.

duo esse habeant *esse reale*, quod est firmum et stabile.« Ty tři otázky probírá Páleč ve třech artikulech.[1]) V *prvním* dokazuje, jako Stanislav v traktátu větším, jehož vliv na Pálče jest patrný, existenci *ideí* v Bohu (»*mundus architypus*«), ve druhém a třetím pak jedná o universaliích *in re*. Odmítá nauku *Platonovi* neprávem prý přičítanou, dle níž universalie *reálně jsou rozlišny* od věcí jedinečných, i nauku *Tomášovu, Egidiovu* a *Aristotelovu*, dle kteréž universalie jsou *obecné formy vytvořené rozumem*, odmýšlejícím od věcí jedinečných znaky individuální, a rozhoduje se pro *střední* prý nauku, že totiž universalie jsou *obecné, reální formy mnohým jedincům sdělené* a od nich se jen formálně lišící.[2]) Že nauka tato jest *Viklefova*, praví Páleč sám v rkp. *víd.* dv. knih. 4483, kde jeho traktát jest poněkud delší a méně uspořádán,[3]) uváděje ji slovy: »Est adhuc alia opinio de universali in re, que videtur omnium *firmissima*, et est reverendi Mgri *Johannis dicti Wycleff*, sacre theol. professoris egregii et loyci arguti« (fol. 66[a]). Na dotvrzení této nauky uvádí 18 *důvodů rozumových*,[4]) jež ovšem zase platí i při realismu mírném.[5])

Účastnili-li se i jiní čeští mistři, hlavně Štěpán z Kolína a Mikuláš z Litomyšle, srážky té činně, nevíme. Také *Hus* zůstává v pozadí. Snad jest z té doby jeho kvestie: *Utrum materia prima, nunc sub una nunc sub alia forma existens, sit in-*

---

[1]) Pálčovu posici uveřejnil *Dziewicki* ve Viklefových Miscel. II, 173—188 celou; chybí jen nadpis.

[2]) Universalia realia sunt ponenda, quorum singulum secundum essenciam est omnia sua supposita collectim et divisim ab eisdem et a quolibet eorum differt formaliter (l. c. 181). Subducta consideracione intellectus creati universale habet esse quo est (180).

[3]) Písař autora neznal, neboť nadepsal kvestii: »Disputacio cuiusdam alterius magistri.« Kvestie zde zní: »Utrum universale est aliquid extra animam preter operacionem intellectus.«

[4]) »Sed tamen ut veritas istius opinionis appareat... hec induco argumenta,« praví ve *víd.* 4483, fol. 67[a], ale důvody nenásledují, nač písař upozorňuje: »defectus est hic, quia ipsa argumenta non sunt posita«. Jsou však za kvestií Pálčovou v rkpp. *praž.* univ. VIII E 11, fol. 203[a]—206[a] a X H 18, fol. 106[a]—107[a].

[5]) Tyto dvě kvestie, Stanislavova a Pálčova, jsou ony posice, o nichž Hus ve spise Proti Pálčovi posměšně dí: »Proiecistis forte vestras posiciones ad cloacas. Iam enim non audebitis ea fateri pre confusione, que vocaliter et vere fatebamini. Cum fuistis *realiste*, iam sitis *terministe* (Antihus str. 73.).

formis, již vane duch Viklefův.[1]) Ale buď tomu jakkoliv, jistě stáli Hus i druzí čeští mistři při Znojmovi a Pálčovi.

Kteří němečtí mistři polemisovali proti Stanislavovi a Pálčovi, nedovedeme určiti. Později vystupují v popředí *Jan Hübner* a *Ludolf Meisterman*, ale spisů jejich neznáme. Zachována jest nám[2]) pouze kvestie Mistra *Jana z Münsterberka*. *Münsterberk* klade si otázku: *Utrum sint aliqua universalia in rebus condistincta a signis, vel utrum tantum signa sint universalia.* Uved důvody pro a proti, rozhoduje se proti Okkamovi *pro* existenci universalií, rozlišných od znamení — *není* tedy *nominalista*, nýbrž *mírný realista*. *Odmítá* i *realismus Platonův*, odpovídaje na otázku »Utrum universalia sint separata a singularibus« záporně, i *realismus výstřední*, nechtěje připustiti »*universalia in essendo*« a definuje: »*Res intellecta universaliter est universale.*« Důvody protivníků, jež nazývá pohrdlivě »*truphatores realistae*«,[3]) potírá obratně a vyvrací argumentaci *Viklefovu*, jejž několikrát výslovně jmenuje.

Jiní odpůrci Stanislavovi snad zašli dále, hájíce s Okkamem nominalismu, nebo byli také mírní realisté — zjistiti toho nelze[4]) —, všichni však potírají výstřední realismus jako *kacířský*, tak jako Stanislavovi zase nominalismus jest kacířstvím. A ježto boj se týká *Viklefovy* nauky, obracejí se odpůrci Stanislavovi přímo proti *Viklefovi*, poukazujíce na to, že učení jeho vůbec jest kacířské a jako takové již r. 1382 bylo odsouzeno. Tak se *filosofický* spor přesunuje na pole *theologické* a boj proti filosofickému viklefství stává se bojem proti viklefství vůbec.

Již na počátku r. 1403 opatřil si mladý mistr německý *Jan Hübner* 24 články, jež byly r. 1382 zavrženy na synodě londýnské, a připojil k nim 21 nových, jež arci s dřívějšími z části jsou totožny,[5]) čímž vzniká na půdě české slavných *45 článků*

[1]) Část jí uveřejnil zase *Dziewicki* ve Viklefových Misc. phil. II., str. 170—172 až po »Si ergo« (6. řádek). Celá jest v rkp. univ. *praž.* X H 18, fol. 25a—26b.

[2]) Opět ve vzácném rkp. *víd.* knih. dv. 4483, fol. 54b—60b; autor udán na počátku in marg. a v subskriptu: »Disputacio Mgri Minstrberg«.

[3]) Jsou to většinou argumenty *Stanislavovy*.

[4]) Realismem míní se v těchto půtkách *realismus výstřední*, vše ostatní jest *nominalismus*.

[5]) Srv. Několik textů I., str. 64.

Viklefových, o něž se dále vede boj. Hübner nazýval články kacířskými a za kacíře prohlašoval všecky, kteří spisy Viklefovy čtou, o nich disputují nebo jich hájí. Předložil také články kapitule — stolec arcibiskupský byl náhlým úmrtím zvoleného Puchníka (19. září 1402) uprázdněn — a tvrdil, že kapitula je zavrhla. Viklefa ujal se opět *Stanislav ze Znojma* listem, v němž praví, že nemůže býti nazýván kacířem, kdo *školsky* předkládá bludné nauky, jinak by i velcí učitelé církevní byli kacíři, a tím méně lze zváti kacíři ty, kdož knihy jeho čtou a jich hájí, činí-li to k účelům školským, ba s protestací. Kapitula pak nic nerozhodla pro Hübnera, nýbrž naopak ustupuje, pravíc, že byla špatně informována. Ostatně rozhodnutí její nic by neplatilo, protože její členové jsou sami svatokupci. [1])

S listem Stanislavovým obrátil se Hübner znova na kapitulu; ta však nerozhodla sama, nýbrž uložila rozhodnouti universitě. Na rozkaz kapituly svolal rektor *Harasser* universitu na den 28. května 1403, aby články ony zavrhla. Ale *čeští mistři* postavili se tomu rozhodně na odpor. M. *Mikuláš Litomyšlský* obořil se na Hübnera: »Tys vyňal falešně, nespravedlivě a chybně z knih články, jež tam tak nejsou.« A *Hus* řekl: »Takoví padělatelé knih měli by spíše býti upáleni, než byli upáleni tihle,« míně Berlína a Vlašku, kteří tehdy byli upáleni, že falšovali šafrán. [2]) *Stanislav* pak dokazoval, že články nemají býti odsouzeny, a mluvil tak pohoršlivě, že někteří němečtí mistři odešli. [3]) O *Pálčovi* praví Hus, že hodil knihu Viklefovu (de universalibus?) mezi mistry, řka: »Nechť povstane kdokoliv a

---

[1]) List jest na zadním přídeští rkp. univ. *praž.* X B 1. Část uveřejnil *Truhlář* ve V. Ak. 1900, str. 353 n., ostatek prý je těžko čísti. Že adresátem jest Hübner, je v listu zřejmo; z následujícího pak boje o Viklefa jest patrno, že pisatelem jest *Stanislav*. Rok 1404, jenž na konci listu jest uveden, jest nemožný, jakž poznamenal již Truhlář — list se hlásí jasně na začátek r. 1403. Otiskuji jej celý v příl. VIII., str. 94* nn.

[2]) To vypravuje Hus sám v odpovědech na žaloby Jana Pekla r. 1414 (Doc. 178 n.).

[3]) »Pamatuješ-li se na důkaz svého soudruha Stanislava, jímž ve shromáždění universitním dokazoval, že články nemají býti odsouzeny?« praví Hus ve spise Proti Pálčovi (Opp. I 260[a]), a proti Stanislavovi dí: »Druhdy zajisté na shromáždění university pražské... dokazoval, že oněch 45 článků není bludných, kacířských nebo pohoršlivých ani že jsou hodni odsouzení, takže pro tento jeho důkaz starší mistři odešli ze shromáždění, nemohouce toho snésti«.(Opp. I 265[b]).

útočí na jediné slovo, já je chci hájiti«, [1]) což však dle odpovědi Pálčovy učinil mistr jiný. [2])

Po dlouhém hádání odsouzeny články Viklefovy většinou hlasův a nařízeno, aby žádný člen university ani veřejně ani potajmu jich nevyznával a nešířil v kázání nebo přednáškách pod trestem porušení přísahy universitě učiněné (Doc. 327—331).

Vskutku, dramatická scéna, jež ve formě zcela změněné se opakuje r. 1408 a 1412. Není divu, že Husovi utkvěla v mysli tak, že ji ještě po letech se všemi podrobnostmi připomíná. Vůdcem českých mistrů je *Stanislav,* ale Hus a ostatní zasahují v jednání činně. Český národ na universitě stojí tu sjednocen proti třem národům německým při Viklefovi v otázkách filosofických i theologických, a *národní* myšlenka jest z hlavních opor, že se nauky Viklefovy přes zákaz udržují a šíří dále. Výtka viklefství proti národu českému od té chvíle putuje světem a Viklef stává se na nějakou dobu krystalisačním bodem dějin českých. A třebas zatím na obranu Viklefovu se jen poukazuje k tomu, že články nejsou tak v jeho spisech, [3]) přece jest patrno, že jim bylo již učeno a že se tudíž čeští mistři ocitli na kluzké dráze deviací věroučných. Neklamný doklad toho podal vůdce jejich *Stanislav ze Znojma,* jenž nedlouho po rozhodnutí universitním, někdy ve druhé polovici r. 1403, ujal se Viklefa v bodu nejchoulostivějším, v *nauce o svátosti oltářní.*

---

[1]) Opp. I 260[a].

[2]) Antihus, str. 79. O Stanislavovi praví tu Páleč (str. 78), že nechtěl zabrániti odsouzení, nýbrž jen ukvapení, on pak že nechválil toho důkazu jeho, nýbrž jiného o universaliích, jejž učinil proti jednomu mistru. Byla tedy i na shromáždění universitním debata o universaliích.

[3]) Co do věci jest oblíbená omluva tato nepravdiva; i Hübnerovy články jsou všecky v traktátech Viklefových, ač ne vždy »in forma«. Ostatně Hübner je vyňal většinou ze 260 bludných nauk, jež z Viklefa sestavili mistři oxfordští.

4. Kazatel v Betlemě.

(Založení kaple betlemské. — Kazatelé při ní. — Husova kázání r. 1403. — Postila betlemská z r. 1405: obsah mravokárný a reformní, poměr k Viklefovi.)

V té době měl Mistr Jan Hus již stálé místo kazatelské při kapli betlemské.

Kapli tu, poměrně velmi prostornou [1]), založil r. 1391 bohatý měšťan pražský *Václav Kříž,* kramář, blízko kostela sv. Filipa a Jakuba na Starém městě a zasvětil ji Mláďátkům betlemským, odkud zvána obecně *Betlemem.* [2]) *Jan z Milheimu* dotoval ji skvěle, zaručiv správci kaple a pak i druhému kaplanovi roční důchod 20 kop grošů, jenž za nedlouho zvýšen na 30. Za to měl rektor povinnost kázati každou neděli ráno a odpoledne, v adventě a postě pouze ráno, *česky*; neboť dle zakládací listiny byla kaple proto zřízena, aby se odpomohlo nedostatku českých kázání. [3]) Po zřízení druhého místa kaplanského měli oba kaplani kázati *střídavě.* Aby se předešlo pohoršením a nebyla živena lakota, ustanovil Milheim, aby offertoria a jiné dary, jichž se dostane kapli, nepatřily kazatelům, nýbrž byly ukládány do společné pokladny, a aby se odtud platilo 90 grošů faráři u sv. Filipa a Jakuba, z ostatního aby se opravovala kaple a kaplanka, kupovaly se knihy pro kapli a studium kazatelovo a zřizována byla při kapli místa pro studující theologie, každé s ročním důchodem 5 kop. [4]) Že ovšem i z toho měl rektor prospěch a příjmy, jest patrno, ale spolu z toho viděti, že s intencemi *národními* pojily se u zakladatele intence *reformní.*

Prvním kazatelem byl *M. Jan Protiva* [5]) (1391—1396), s nímž od r. 1393 působil při kapli betlemské *Jan Štěkna*; nástupcem Protivovým pak byl slavný mistr *Štěpán z Kolína*, výborný řečník a nadšený vlastenec, myšlenkám Viklefovým pře-

---

[1]) Bylo v ní místa pro 3000 posluchačů.

[2]) Dokumenty Betlema a kaple Božího Těla se týkající jsou uveřejněny v Monum. univ. II., str. 297 nn.

[3]) Aby prý nemusili »predicantes ipsi specialiter vulgaris boemici eloquii plerumque per domos et latebras divagari ... quemadmodum sepius notabiliter est compertum« (l. c. 301).

[4]) l. c. 369 n.

[5]) *Tingl,* Libri confirmationum II, str. 92.

jící. Jest přirozeno, že se za horlivé desítileté činnosti prvních dvou kazatelů seskupila kolem Betlema zvláštní duchovní obec, národně cítící a pro opravy náboženské a církevní horující, jíž se kazatel musil přizpůsobiti, v níž však také, dovedl-li ji ovládnouti, měl nezlomnou oporu. Když tedy po resignaci Kolínově správa kaple byla dne 14. března r. 1402 svěřena *M. Janu Husovi,*[1]) bylo to jak pro minulost uznáním jeho vlastenecké a náboženské horlivosti, tak pro budoucnost udáním směru, jakým se má činnost jeho bráti. Kaple betlemská a Viklef učinili z Husa, čím byl. Jednak že měl na kazatelně v Betlemě vždy příležitost myšlenky Viklefovy hlásati a své osobní záležitosti probírati, jednak i že ho posluchačstvo betlemské nutilo, chtěl-li mu vyhověti, stále více přichylovati se k Viklefovi, a na konec ho i strhlo v odboj proti autoritě církevní, jenž se mu stal osudným.

Hned na počátku správy kaple bylo Husovi podstoupiti spor s Mikulášem Zeiselmeistrem, farářem u sv. Filipa a Jakuba. Kaple betlemská totiž zasahovala značně v práva farního kostela a poškozovala je. Farníci činili *odkazy* kapli pro rektora, na bohoslužebná roucha a pro žáky,[2]) dávali se v kapli *pochovávati,* a mše zpívané v pozdních hodinách (po kázání) odluzovaly od bohoslužeb farních.[3]) Na to si právem stěžoval farář. Rozhodnutím konsistoře (1. dubna 1403) schválena dohoda, aby kaple platila ročně faráři *tři kopy* (dosud 1½) a *polovici odkazů,* jež pro ni učiní farníci Zeiselmeistrovi,[4]) mše zpívaná pak aby byla před ranním kázáním,[5]) po kázání pak jenom mše tichá;

[1]) l. c. 397 n.

[2]) R. 1401 věnuje kněz pražský Duchek se svou sestrou Markétou roční důchod 1 kopy pro clericis moram trahentibus in domo prope capellam SS. Innoc. alias Bethlehem nuncupatam (l. c. 386 nn.).

[3]) Na to pamatováno již při založení kaple, při němž se mše vůbec rektorovi neukládá a nařizuje se mu, aby kázání neprotahoval, aby se věřící nezdržovali od bohoslužeb farních (l. c. 304). Teprve r. 1396 zřídil Kříž oltář k poctě sv. Markéty, Kateřiny a jiných panen a oltářníkovi (Matěji z Tučap) uložil, aby v neděli a ve svátek, v adventě a postě pak každý den před kázáním měl zpívanou mši de beata M. V. (ibid. 320 nn.). Ale po čase konány v Betlemě bohoslužby jako ve farním kostele.

[4]) Ale nic z toho, co odkáží cizí farníci neb co dá kdokoliv za živa, rovněž nic z offertorií a darův »ad sacculum«.

[5]) Jenom mše o slavnostech kaple a při pohřbu neb exequiích může se zpívati i po kázání.

pohřby při kapli však dovoleny. [1]) Z toho narovnání lze si spolu učiniti pojem o *oblíbenosti* kaple betlemské a *velikých příjmech* jejích a ovšem i rektorových.

Důkazem veliké vážnosti, jakou měl *M. Jan Hus* v kruzích uvědoměle českých, jest, že když bratrstvo obruče daruje národu českému při universitě kapli Božího Těla, na náměstí Nového města postavenou, [2]) žádá 28. června 1403 za potvrzení donace Hus. [3]) Nedávný rektorát universitní a správa kaple betlemské jistě k té vážnosti přispěly.

O *Husových kázáních* z této první periody betlemské nemáme zpráv. Ze sbírek jeho kázání hlásí se sem z Postily sváteční [4]) homilie na sv. Kateřinu, jež jest z r. 1403. [5]) A tu shledáváme Husa již *úplně závislým na Viklefovi.* Celé citáty z Jeronyma a Chrysostoma a výklad jich vypisuje z Opus evangelicum a poslední tři odstavce přejímá doslovně. [6]) Viklefa jmenuje tu ponejprv »*doctor evangelicus*«. Snad jsou z toho roku i homilie na Narození P. M., na sv. Matouše, sv. Michaela archanděla, a zvláště Všech Svatých a sv. Mikuláše, jež jsou podobně z části neb úplně vypsány z *Opus evangelicum.* [7]) To by tedy byl vedle Dekalogu a Sermones *první pramen viklefský,* jehož Hus používá. Snad proto, že jest to jen text Písma (Mat. V.—VIII., XXIII.—XXV. a Jan XIII.), vykládaný dlouhými citáty z Augustina, Chrysostoma a Jeronyma. Že však při tom i útoky Viklefovy ohlasu nalézaly u Husa, lze si mysliti a jest patrno ze zmíněné homilie na sv. Kateřinu, kde jest první *útok na odpustky.*

---

[1]) l. c. 399 nn.

[2]) Potvrzena 22. ledna 1397 Bonifácem IX. (l. c. 342 nn.), a všem, kdo ji kajícně navštíví, povoleny odpustky tří let a tolikéž quadragen (ibid. 364 nn.).

[3]) l. c. 406 nn. Při této kapli zřízena r. 1406 nákladem 110 kop beneficia pro mistry a studenty z národa českého (ibid. 416 nn.).

[4]) Vyd. *Flajšhans,* Spisy M. J. Husi, sv. VII. a VIII.

[5]) Hus v ní praví: »tempus ab ascensione Christi ... iam enim duravit 1403 annis ...« vyd. uv. str. 235.

[6]) Opus. ev. *Los.* II, 234 nn.

[7]) Srv. *Loserth* v Mitth. des I. Ö. G. 1908, str. 673 nn. Celé Postily sváteční nelze klásti do r. 1403. Je to snůška kázání z různých let a *není úplná.* V první části jsou sebrána některá kázání mariánská, ve druhé pak jsou homilie na svátky od sv. Víta až po sv. Mikuláše, ostatek jsou kázání porůzná a de communi, jenom homilie na vánoční svátky bylo by lze připojiti ke druhé části.

Ale vliv Viklefův na kazatele betlemského nestupňoval se tak rychle, jak bychom očekávali. O kázáních r. 1404 nevíme sice ničeho, avšak z roku následujícího jest nám zachována památka, jež nám poskytuje možnost pozorovati Husa na kazatelně betlemské. Je to betlemská postila z r. 1405. [1])

I tato kázání měla, jak se rozumí samo sebou, ráz moralistní. Při vhodné příležitosti kárá Hus chyby věřících a napomíná k nápravě, k níž jest vedle lítosti třeba zpovědi. [2]) Důrazně mluví proti *tanci,* udávaje, jak při něm hřeší jednotlivé smysly a jak Bůh trestá ty, kdož se prohřešují tancem; [3]) proto *horlitel pro zákon Boží* musí proti tanci statečně vystupovati a vrchnosti musí jej zamezovati. Při každé příležitosti mluví Hus proti poutem *vilsnackým,* jež toho roku, částečně i jeho zásluhou, arcibiskup Zbyněk zakázal, [4]) a napomíná kazatelův,

---

[1]) Začíná se: *Ad te levavi ... Nota tria ...* Je v rkp. univ. *praž.* III A 6, fol. 146—184 až po III. neděli po sv. Troj., III F 16 až po XXII. neděli po sv. Troj., IV B 2, fol. 98—198, v *olom.* kapit. 123 celá a dle Flajšh. v *praž.* kapit. F 30. Že je *Husova,* ukazuje obsah a dva úryvky v rkp. univ. *praž.* VIII G 33, fol. 220[a] a 221[a], nadepsané »*Fletus domini de collectis Mgri Johannis*« a »*De locucione Mgri Hus,*« jež jsou z této postilly (III F 16, fol. 118[b] a 26[a]). Do roku 1405 ji vročiti káží *narážky na zázraky vilsnacké.* Postila tato vykládá text epištol i evangelií nedělních celého roku církevního.

[2]) Signat hominem, qui habet motum *compunccionis,* sed venire negligit ad actum *confessionis* (48[b]).

[3]) Na ned. IX. po sv. Troj. fol. 111[a]—112[a]: Ante luxuriam *corizare,* in qua corizacione homo quasi secundum omnia membra dedicat se dyabolo. Primo enim oculi ... os ... manus ... pedes ad saltus per modum crucis, ut corizans ostendat, quod de *passione* domini est ingratus ... et in huius signum corea tendit ad sinistram ... Sed nunc audiant choreantes, qua pena in choreis sint puniti, nam Ex. 32 ... Si ergo vir mitissimus tot de illis, qui choros ducebant, occidit et per hoc meruit, quanto magis *zelator legis gracie* etsi non interficere, debet tamen audacter *choreas prohibere.* Ad illas enim consequitur fornicacio. Si Loth, Sampsonem, si David, si Salomonem femina decepit, quis modo tutus erit? S Husovým traktátem »De chorea« je tu značná podobnost. Srv. Studie a texty I, 429—435.

[4]) Presbiteri, qui propter replendam crumenam fabricant reliquias et *rubricant hostiam* (32[a]); et istam veritatem si cecus populus, querens *sanguinem* Christi visibiliter nunc in terra videre, perpenderet, *non tam stolide seductus verbis et signis mendacibus ad pretensum et false vocatum sanguinem anhelaret,* sed magis elevaret mentem ad sanguinem in Christi corpore regnante et fidem dirigeret ad sanguinem in sacramento venerabili meritorie latitantem (58[b]); quam multi sunt falsi christiani et seductores et seducti ... et presertim *circa sanguinem domini Jesu Christi et miracula,* quibus seducuntur insensati (107[a]);

aby ve smyslu zápovědi Zbyňkovy proti nim a vůbec proti chtivosti zázraků vystupujíce, vedli věřící k tělu a krvi Páně ve svátosti oltářní.

Na *duchovní* doráží Hus již častěji a ostřeji než v kázáních prvních. Mají býti dokonalejší než kněží Zák. St. (124[a]), protože se obírají tělem a krví Páně, zatím však mnozí pracují pro *zisk* (137[a]), hledají povýšení,[1]) káží bajky a věci zábavné místo slova Božího (66[b], 94[a], 120[a]), hlásají falešné odpustky, ostatky, vidění a zázraky (26[a]) a dopouštějí se svatokupectví,[2]) vrchnosti pak taxami, odúmrtmi a jinými způsoby odírají lid (33[b], 122[a]). Kam se obrátí, všude vidí Hus zkaženost, všude přestupování zákona Božího, a kde ho neznamenati zjevně, tam tuší pokrytectví. Výtky jeho jsou řečnicky účinné a nezřídka dojemné.[3]) Celkem však jsou části útočné ještě umírněné a zvláště na papeže[4]) a církevní představené přímých útoků není.

Vliv Viklefův jest zde sice zřejmější než v prvních kázáních, ale Viklef není nikde citován a slovné závislosti, jakou jsme shledali v homilii na sv. Kateřinu r. 1403, zde skoro není.

---

primo debent predicantes invehere contra *querentes miracula in sanguine domini et in visione* in hostia sui corporis sensuali, quam optant multi... Veri Christi discipuli, videntes Christum in spiritu, debent illos increpare, quatenus contenti de fide ewangelii expectent in spiritu humili revelacionem domini Jesu Christi, qui ubique est presens ut deus et sedens in dextera patris ut homo, corpus suum et sanguinem dans in hostia invisibiliter manducandum et bibendum usque ad consummacionem seculi exclusive. Quare o veri Christi discipuli, *nolite signa querere*... (163[b]).

[1]) Spiritus vanitatis ad cor dicit: Ascende ad prelacionem, quia sufficiens es, optime ministrabis, digne reges, profectum ecclesie facies, compesces malos, proteges bonos, pauperes nutries et animam salvabis — ecce rana pulcre coaxat, sed latet anguis in herba (109[b]).

[2]) Sic hodie derident *clerici,* qui suam non possunt saciare avariciam, ex qua *plura* occupant *beneficia,* alii in effectu, quidam in affectu, alii *vendentes sacramenta,* alii spoliantes populum per mendacia, per ypocrisim et ludicra (135[b]).

[3]) Tak když na evang. »Recumbentibus undecim« praví: »O Christe, si nunc ad recumbentes in mensa, presertim *clericos,* descenderes, quam putas incredulitatem et duriciam cordis invenires! Forte aliquem aut heu quemlibet, qui manducat panem tuum et magnificat super te subplantacionem; quomodo? evertens humilitatem, opprimens castitatem, gulam fovens, avariciam colligens et reliqua, tue domine que sunt cognita maiestati« (65[b]).

[4]) Jenom fol. 162[ab] mluvě o brnění Božím, dodává: »Illo ergo gladio pugnet *papa* et sui clerici.«

Homilie na epišt. V. ned. po Velik., kde Hus staví proti »*soukromým řeholím*« *jedinou pravou řeholi Kristovu,* jež jest nejkratší, nejlehčí a nejjistější (60[b]), připomíná polemiku Viklefovu proti řeholníkům; rovněž požadavek, aby kazatel hlásal zákon Boží, nikoli »fabulas, ludicra, mendacia«, vede na Viklefa, [1]) a jednou se vyskytující »*zelator legis gracie*« (111[b]), »*etas ultima seculi*«, »*leges antichristi*« (112[b]) jest z něho. V kázání »Nisi habundaverit« jest delší část (98[b] n.) zpracována z Viklefova *Dekalogu,* v »Notum facio« (120[b]) jest úryvek o slově »*abortivum*« doslovně z Viklefových *Sermones.* [2]) Viklefa se asi týká také zdůrazňované »*Nolite iudicare*« (91[a]) a rozhorlené odmítnutí těch, kteří jiné kacеřují, sami jsouce kacíři. [3]) Ale pramenem, v tom smyslu jako u pozdějších spisů Husových, nelze tu Viklefa zváti. Hus vypisuje tu výroky sv. Otců ze sbírky citátů, delší asi ze spisů jejich (zvláště z Augustina, z něhož jsou pěkné řečnické části a někdy i celé kázání), body disposice pak z nějaké sbírky kázání. Ráz homilií jest zcela jiný než Viklefových.

Na vlivy domácí mohl by vésti silný obraz o *hříchu,* jenž jest také u *Stanislava,* ale snad jej mají oba z jiného zdroje. [4])

[1]) Mohlo by arci také býti z Janova, ale vlivu Janovova nikde neznamenati, a v prvních kázáních požadavku toho není, tak že nelze mysliti na kontinuitu.

[2]) Loserth II, 387 n.

[3]) Tak mluvil a, jak bylo řečeno, i Hübnerovi psal o Viklefovi *Stanislav,* u Husa pak s podobnými vývody setkáváme se stále. Pro dobu, kdy literárně vlivy Viklefovy nejeví se ještě tak silnými, jest passus ten cenný: ... temerarie condempnant proximos, de occulto dei iudicio se intromittentes, qui revera blasphemant, quia ut sic necesse est eos asserere, quia iudicatorum ab ipsis corda *finaliter inpenitencia* cognoverunt, quod cum sit deo proprium, patet quod inpie garriunt et blasphemant, nisi forte dicant, quod iam fuerunt met ipsi in dampnacione inferni et sic illos viderunt vel quod ipsi sint deus aut consiliarii ipsius, sine quibus non potest quemquam dampnare, vel minime quod ipsis illorum dampnacionem divinitus revelavit. Et patet ulterius, quod dampnantes aliquos, quos *scriptura sacra* non dampnat nec *divina revelacio,* quod tales, nisi peniteant, sunt dampnandi. Patet, quia intromittunt se de occulto dei iudicio, quod dominus Luc. 6 prohibuit dicens: *Nolite iudicare* ... (155[b]).

[4]) Et quid plus fetet deo quam peccatum? Plus enim incomparabiliter displicenciam facit homo peccans mortaliter, quam si clericus nudus pape sedenti in sede in apparatu suo, cardinalibus omnibus et patriarchis presentibus, retrograde discoopertum culum ostenderet et demum in faciem stercorizaret, ymmo ipsum recipiens in cloacam pedibus detruderet (21[b]). Podobně *Stanislav* »De peccato et gracia« v *praž.* univ. rkp. V H 27, fol. 114[b] o *císaři.*

Národní vědomí projevuje tu Hus pouze tím, že nazývá sv. Jeronyma »gloriosus Slavus« (153[b], 154[b]) a že platy za absoluci odvozuje z Němec, jak prý lze souditi ze jména »*peserunk*«, jímž se označují [1]) (167[b]).

Nauk bludných není ani v těchto kázáních. Hus se i tu ještě jeví jako pravověrný katolický kněz, jemuž lze jako kazateli vytýkati, že útočí stále před lidem na duchovenstvo, ale nelze jeho kázání viniti z bludu. Ani podvratně reformního rázu nemá tu jeho činnost. Avšak *Viklef*, jehož spisy studuje a jehož se proti výtce kacířství ujímá, již otvírá jeho oči. Z dalšího bude patrno, že tou dobou již počíná »srozumívati Písmu« [2]), ač ještě »z nestatečnosti pravdy upřiemo a zjevně kázati nesmí«. [3])

---

5. Opravné snahy.

(Volání po opravách na poč. XV. stol. — Stanislavův list Hübnerovi. — Hus a Stanislav. — Husovo kázání „Abiciamus“. — Zázraky vilsnacké. — Stanislav a Hus proti poutem do Vilsnaku. — Hus pro reformu kostelního zpěvu.)

Že se Hus pohřížil do Viklefa hlouběji a že si jeho spisy učinil zbrojírnou i v ohledu opravném a theologickém, jako dříve v ohledu filosofickém, na tom má opět největší zásluhu jeho učitel *Stanislav*.

Opravné snahy jsou v prvních letech XV. stol. v Čechách okolnostmi časovými víc a více hnány v proudy radikální. Rozkol církevní zdá se nezhojitelným a zlo z něho plynoucí se stále

---

[1]) Překlady slov z latiny do češtiny, zde již často mezi řádky i v textu se vyskytující, vyplývají z praktické potřeby. Na fol. 113[a] upozorňuje Hus: »Et videtur forte secundum ydyoma *bohemicum* sic apostolum intendere construccionem ...« a 131[a]: »Castitas autem in *bohemico* caret affirmativo nomine, sed per abnegacionem vicii oppositi dicitur »*nesmilnost* neb *nesmilstvie*«. Ze svého života vypravuje, že se ptal jednou kteréhos Řeka, jak se má vyslovovati slovo evangelium (120[a]).

[2]) O svatokup., Nov. 74.

[3]) Tamtéž, Nov. 121.

stupňuje. Soustava provisní dostupuje za Bonifáce IX. vrcholu [1]) a dotýká se zemí českých zvláště citelně. Odpustky za almužnu se množí, trestů církevních se nadužívá. Sesazení krále Václava s císařství r. 1400 a rozkaz, aby Čechové ho neposlouchali, [2]) jakož i politické zmatky domácí, vrcholící v dvojím uvěznění krále Václava, a zápověď vladaře krále Zikmunda (9. srpna 1403), aby se z Čech neodváděly žádné platy komoře papežské a žádné bully nebo rozkazy od papeže se nepřijímaly, živí náladu proti autoritě vůbec a proti církevní zvláště. *Majetek církevní* zdá se horlitelům kořenem všech zlořádův a oporou jich jeví se jim *svatokupectví,* za něž pokládají i taxy a všeliké poplatky při úkonech duchovních.

V čele reformních horlitelův u nás stojí v té době *Stanislav.* Vidíme to ze zmíněného listu jeho Hübnerovi. *Římská kurie* může dle něho býti nazývána *sbornicí satanovou,* neboť se v ní zahnízdilo největší kacířství — *svatokupectví.* Ježto pak Bonifác IX. jest svatokupec, netřeba mu věřiti; podobně nezasluhuje víry kapitola pražská, protože skoro všichni její členové jsou poskvrněni svatokupectvím. Církevními zákony a příkazy papežovými není třeba vždy se říditi. A duchovenstvo má žíti v *evangelické chudobě.* Tak načrtl Stanislav příležitostně opravnou myšlenku, jejíhož protipapežského a podvratného rázu nelze neviděti. A myšlenka tato jest hned v počátcích spojena s *Viklefem,* nejen tím, že list celý jest napsán na obranu Viklefa, nýbrž že celá část o kacířství a svatokupectví jest *doslovně vypsána z Viklefova spisu »De simonia«* a konec o evangelické chudobě závisí na Viklefově *Dialogu* nebo přídavku *Trialogu.* To jest pro další hnutí příznačné! Myšlenky, hlásané *Milíčem* a důkladně zpracované *Janovem,* budují se znovu na Viklefovi, u něhož ovšem látka ta jest tak úplná obsahem a tak bystře útočná formou, že si nelze přáti ve směru tom nic lepšího. Mistři pak němečtí, ač po opravách církevních touží neméně než čeští, odsuzujíce r. 1403 články Viklefovy, *odsuzují i tyto protipapež-*

---

[1]) Srv. co o něm praví *Niem:* Hic Bonifacius suique secretarii et cubicularii in principio sui pontificatus unius anni plus offerentibus vendiderunt tam inverecunde ac frequenter, quod passim devenit in derisum eciam populorum illa vendicio (De schismate II., cap. 8).

[2]) Srv. co píše *Hus* Křišťanovi (Doc. 58) a proti radě doktorův (Doc. 500).

ské a podvratné směry, jakž patrno z článkův Hübnerových, jež se jich většinou týkají.

Hus byl i v opravných snahách žákem Stanislavovým. Jeho prostřednictvím přejímá, aspoň částečně, reformní tradice domácí, jím jest veden na Viklefa, s ním sdílí i myšlenky nahoře vyslovené. Že jich neslyšeti ještě s kazatelny betlemské, nevadí; tam si Hus posud ukládá jistou zdrženlivost. Že však tomu tak jest, dosvědčuje již pro rok 1401 *Protiva* v žalobách r. 1409. Když totiž ve známém hovoru o utopení Jana z Pomuka v domě Václava češíře bylo Husovi namítnuto, že církevní zákony v takových případech nařizují interdikt a že se toho drží římská církev, odvětil prý, udeřiv rukou na stůl: »Což *římská církev?* Tam *antikrist* pevně zapustil nohu, jíž nesnadno jest hnouti.« [1])

Nastoupením nového arcibiskupa, mladistvého *Zbyňka Zajíce z Hasenburka,* [2]) jenž v listopadu r. 1402 byl jmenován a v srpnu r. 1403 úřadu se ujal, dostalo se Husovi příležitosti, aby přispěl k opravám církevním, pokud byly v oboru pravomoci arcibiskupovy. Zbyněk totiž přiklonil se hned s počátku k českým mistrům, jednak že stáli při Václavovi, jednak i že přál opravám, [3]) a M. Janu Husovi, jehož si zvláště oblíbil pro jeho horlivost kazatelskou, dal dovolení, aby, kdekoliv by shledal jaký nedostatek, jemu to oznámil. [4]) Není pochybnosti, že Hus

---

[1]) Doc. 166.

[2]) Čtrnáctiletý obdržel proboštství na Mělníce (Mon. Vat. Boh. V., str. 186 n.). a arcibiskupem stal se, maje 25 let (ibid. str. 1158). Měl jen nižší svěcení a zastávaje úřad krajského hejtmana, musil častěji táhnouti i do boje. Po náhlé smrti Puchníkově, za něhož jeho rukojmí *Kbel* a *Malešic* měli platiti poplatky, ač na stolec arcibiskupský nenastoupil (Hus, O svatokupectví, Nov. 38), chtěl Zikmund míti arcibiskupem svého stoupence *Jana Litomyšlského,* jehož také kapitula zvolila, ale Bonifác IX. jmenoval arcibiskupem *Zbyňka,* jejž snad již dříve žádala strana Václavova. Srv. *Stejskal*: Arcibiskup Zbyněk Zajíc z Hasenburka a jeho první statuta synodální z r. 1403 a 1404, v Čas. katol. duch. 1913, str. 208 nn.

[3]) Nevadilo mu jejich viklefství. Jeho vědění theologické, ač mu nelze upříti obyčejného tehdy vzdělání, nebylo tak hluboké, aby si byl mohl uvědomiti důsledky hnutí.

[4]) Hus to praví sám r. 1408 v dopise Zbyňkovi: »Sepissime reitero, qualiter in principio vestri regiminis mihi pro regula Paternitas Vestra instituerat, ut quociensc umque aliquem defectum erga (circa?) regimen conspicerem, mox personaliter aut in absencia per literam defectum huiusmodi nunciarem« (Doc. 3).

používal přízně arcibiskupovy a upozorňoval ho na zlořády, aby byly odstraněny. Horlivý arcibiskup svolal hned o sv. Lukáši r. 1403 synodu diecésní a mimo jiné obnovil tu staré předpisy, aby kněží nenosili roucha nápadného, vystříhali se hospod, hry v kostky, honův a jiných lehkostí,[1]) na druhé pak synodě o sv. Vítě r. 1404 zakročil přísně proti nezdrželivosti kněží, poroučeje, aby pod trestem *vězení* a *kletby* církevní propustili souložnice, faráři pak aby své vikáře, děkani faráře nezdrželivé, svatokupce a lichváře udali *korektorům*. Spolu zapovídá kněžím míti podíl na *tancích* a *turnajích* a *vymáhati* něco při zpovědi nebo pohřbu.[2]) Ježto pak se začaly rozmáhati pověrečné pouti k borovici u *Mnichova Hradiště* a na *Blaník*, nařizuje Zbyněk farářům, aby jim bránili pod trestem kletby církevní.[3]) Již v těchto synodálních dekretech lze viděti následky tohoto dobrého působení Husova.[4])

Arcibiskupova přízeň umožnila Husovi, že směl na konci r. 1404 výtky, jež duchovenstvu činil s kazatelny betlemské, přednésti mu přímo. Při památce na císaře Karla, konané dne 1. prosince u sv. Havla,[5]) měl Hus kázání ke shromážděnému kněžstvu. Obrav si za thema slova z epištoly předchozí první neděle adventní: »*Odvrzmeš tedy skutky temnosti a oblecme se v odění světla*«, útočí na hříchy kněží, pro něž jest církev seslabena a povalena jako Jerusalem, zvláště na smilství, pokrytství a lakotu, kteráž se projevuje *svatokupectvím* a *mnohoobročnictvím*.[6]) Řeč není sice dobře rozvržena[7]) — myšlenky se v ní stále opakují — a nevyniká řečnickou silou, ale vane z ní vřelý

---

[1]) *Stejskal* l. c. 315.

[2]) *Stejskal* l. c. 606 n.

[3]) *Stejskal* l. c. 315, 606. Srv. *Hus*, De sanguine Christi, Flajšh. str. 37, kde to Hus s pochvalou připomíná.

[4]) Projevem důvěry Zbyňkovy k Husovi jest také, že dobyv hradů loupežívého rytíře *Zúla* z Ostředku a zajav jej a 50 jeho tovaryšů, svěřil Husovi, aby Zúla připravil na smrt. Hus provázel Zúla dne 9. července r. 1404 na popravu na Šibeniční horu u Prahy a přiměl jej, že před smrtí zvolal k přítomným: »Svatá obci, prosímť vás, proste za mne Pána Boha« (Staří letop. čeští, str. 4).

[5]) V rkp. univ. *praž.* VIII F 2, fol. 65[a] jest určení: »a. d. 1404, fer. II. post festum s. Andree in ecclesia s. Galli Prage in anniversario imperatoris«.

[6]) Opp. II. 37[a]—39[b].

[7]) Co znamená »daemonium meridianum«, o tom vůbec nemluví.

cit pro církev, a to posud pro církev bojující,[1]) a pro mravnost duchovenstva, což Husovi jistě zjednalo souhlasu mnoha posluchačův, jako zase upřílišené výroky některé vzbudily odpor.[2]) Záliba v ostře reformních citátech z *Bernarda* a vliv *Viklefův*[3]) jeví se pak ve všech podobných kázáních Husových a látka proti svatokupectví se také jen doplňuje.

Je-li již z tohoto kázání patrna škola Stanislavova, shledáváme roku následujícího Husa v opravné činnosti se Stanislavem úplně sdružena v otázce *poutí vilsnackých.*

Malá osada vilsnacká, náležející ke statkům biskupa havelberského, byla r. 1383 rytířem Jindřichem Bülowem spálena; ve zříceninách kostela našly se tři hostie neporušeny a jako krví zbarveny. To pokládáno bylo za zázrak a brzo počaly se konati pouti do Vilsnaku »k svaté krvi«. Odpustky povolené na ten účel r. 1384 papežem Urbanem VI. a doporučení sousedních biskupů je povznesly, a četné zázraky, namnoze ovšem podivné, až absurdní, jež prý se tam staly, zjednaly Vilsnaku takové slávy, že se řadí k nejpřednějším poutním místům na konci středověku. Střízlivějším duchům byl arci Vilsnak podezřelý. Vždyť ani první tajemné objevení hostií ani potomní zázraky nebyly nikým zkoumány, věřilo se neznámým lidem, zištnost i podvod byly leckde patrny. Proto vystoupil biskup verdenský, bývalý profesor pražský několikrát shora připomenutý, *Konrád Soltau* (1400—1407) proti poutem vilsnackým, rozkázav poutníkům strhovati měděné hostie, jež se ve Vilsnaku prodávaly.

Také z Čech konaly se četné pouti do Vilsnaku a vypravovaly se tu různé zázraky. Arcibiskup Zbyněk, byv asi upozorněn Husem, jejž jsme již slyšeli v Betlemě horliti proti pověrečnému uctívání svaté krve, svěřil tříčlenné komisi,[4]) aby prozkoumala vypravované zázraky. Komise, v níž byl *Stanislav, Hus,* a třetí

---

[1]) Kdož by tě dcero Jerusalemská t. j. *církvi bojující* zhojiti mohl?

[2]) »Málokteří duchovní dojdou spásy«, »většina duchovních jest stižena svatokupeckým kacířstvím.«

[3]) V tomto kázání není tak značný; jen části na začátku jsou vypsány z Viklefovy homilie na tutéž epištolu (*Loserth,* Sermones III str. 3, 4) a antithese Krista a duchovních vede na Viklefa.

[4]) *Hus,* De sang. Christi, Flajšh. str. 33.

neznámý mistr,[1]) shledala, že to byly smyšlenky, a poradila arcibiskupovi, aby pouti do Vilsnaku zakázal. To se také stalo na červnové synodě r. 1405. Pouti zakázány pod trestem klatby, reservované arcibiskupovi nebo jeho vikáři, a farářům a kazatelům v celé diecési nařízeno, aby to aspoň jednou za měsíc oznamovali věřícím.[2])

Stanislav a Hus měli o tom předmětě v druhé polovici r. 1405 i *disputaci* na universitě, v níž votum svoje, více prakticky odůvodněné, hleděli zdůvodniti také *theologicky. Stanislav* probíral kvestii: »Utrum caro aut sanguis Christi visibiliter in sua propria forma totaliter aut secundum aliquam sui partem habeatur in terra«, v níž uvedl napřed *šest* důvodů *pro*, potom dovodil, že těla a krve Páně takovým způsobem na zemi není, na konec důvody *pro* odmítl.[3]) *Hus* odpovídal na otázku: »Utrum Christus omnem sanguinem, qui de corpore suo effluxit, in eodem corpore hora resurreccionis glorificavit.« Ve třech závěrech dovodil stručně, že Kristus všecku krev svoji, ba každý vlas svůj v hodině vzkříšení oslavil a že tudíž věřící nemají nic, co viditelně na zemi jest, uctívati jako krev Kristovu nebo vlas jeho.[4]) Aby prý scholastickou kvestii učinil přístupnou i prostým lidem, připojil k ní Hus *traktát*,[5]) jenž však jest obtížnější

---

[1]) Snad *Štěpán z Kolína* — Flajšh., De sang. Christi, str. VII.

[2]) Doc. 332.

[3]) Že tato kvestie jest Stanislavova, patrno z filosofického zbarvení, jež jest Stanislavovi vlastní. S Husovou kvestií bývá v rukopisech spojena, na př. ve *víd.* dv. 4692 jest fol. 201—213 »Utrum Christus...« a 214—220 »Utrum caro...«, v *seitenstet.* 262 naopak napřed fol. 218[1a]—222[2b] »Utrum caro...« a za ní 222[2b]—232[1b] »Utrum Christus«, mezi nimi pak drobnějším písmem vložena poznámka, spojující je v jeden celek: »Ex iam dictis patet solucio racionum pro utraque parte dubii principalis preter quintam et sextam ante oppositum et ultimam post oppositum; pro quibus expediendis dubitatur«. Jistě není dílem mistra vídeňského; — slova: »ostenditur eciam hic Wyenne in quadam tabula aurea aliquid de eadem carne prepucii« vložil písař.

[4]) Theologicky to není správné. *Možnosti,* že by na zemi byla krev Kristova neb jeho vlas, nelze popříti. Ovšem nebyla by to krev oslavená, ale přece vzácná reliquie; Hus tomu hledí marně dále ujíti zcela nerealistickou sofistikou: prý to jest *červeň* krve Kristovy *bez podmětu.* Husovu zálibu v silných slovech ukazuje nepěkná věta: Kdo by ctil něco takového a říkal, že je to krev Kristova, neméně by zneuctíval krev Kristovu, než kdyby jako krev Kristovu ctil *smrdutou krev pošlého koně.*

[5]) Celý spis, zvaný »De sanguine Christi«, jest v Opp. I. 154[a]—162[b]. Znovu jej vydal *Flajšh.* ve Spisech 1903. Opraviti tu dlužno na str. 10, ř. 13:

než kvestie sama. Vyvrací v něm sofisticky námitky protivníkův, odmítaje zvláště chtivost zázraků, kterouž Kristus sám v evangeliu kárá; vždyť mnohé z těch zázraků jsou pouhý klam zištných lidí a zázraky mohou činiti i špatní lidé i zlí duchové. Lépe tedy jest ctíti skutečnou krev Páně, jež ve svátosti oltářní jest všude mezi námi, než pověrečně vyhledávati viditelnou krev Páně na zemi.

Společná opravná práce Stanislavova a Husova měla tedy v otázce poutí vilsnackých pěkný úspěch.

Podobného úspěchu dosáhl Hus v záležitosti *církevního zpěvu*. Již arcibiskupové Arnošt a Jan Očko [1]) zapovídali světský zpěv, tak řečené *rondely*, v kostele, za Jana z Jensteina však se zmohly opět. Na popud Husův asi zakázal je *Zbyněk* znova, nejspíše na synodě r. 1406, a Hus mu za to vzdává zaslouženou chválu malým traktátem, [2]) v němž upozorňuje na nebezpečí, jež hrozí z divadelního zpěvu kostelního zpěvákům i věřícím.

6. Nauka remanenční.

(Stanislavův traktát remanenční. — Souhlasil s ním Hus? — Štěkna proti Stanislavovi. — Proces Stanislavův a jeho odvolání. — Následky bludu.)

Třebas vlastním podnětem prvního odsouzení článků Viklefových bylo *šíření jeho realismu* v Čechách, přece důvody oposice proti němu tkvěly, jak z řečeného vidno, hlouběji. Ke jménu Viklefovu pojí se již všichni činitelé, kteří v hnutí dalším mají význam rozhodující. S ním jsou, jak z listu Stanislavova patrno, spojeny *snahy opravné*, jež, jako starší ve spise »De praxi romanae curiae« a poněkud pozdější ve »Speculum aureum«, mají ráz protipapežský a podvratný, k němu druží se víc a více *myšlenka národní*, ježto se tábory pro Viklefa a proti

sed *exemplum* non sequitur = *exinde*; str. 12, ř. 5. quamdiu vivamus = *viamus*; str. 16., ř. 17.: ex nichilo preter se creare = ex nichilo *omnia* preter se creare; 3. ř. zd.: convertebatur in *altera* = in *alteram*; str. 18., ř. 19.: Et quemadmodum? Si statua... resumitur. Ita deus = Et quemadmodum si statua... resumitur: ita deus...; str. 19., ř. 3.: et ne indecens longitudo fieret, et sic *in proporcione* membrorum = *inproporcio*.

[1]) Höfler, Conc. Prag., str. 13. a 15.

[2]) »Contra cantores francigenas in ecclesia.« Uveřejnil jsem jej v Několika textech I, str. 9.—11. z rkp. *víd.* 4546.

němu utvářejí dle národnosti, s ním konečně souvisí také a při odsouzení jeho článků spolupůsobil již *čtvrtý činitel,* nemající přímé souvislosti s opravami, ale vyplývající z jeho nauk filosofických, totiž *bludy věroučné.* To jest patrno ze Stanislavova *remanenčního traktátu o svátosti oltářní.*

Viklef útočil v posledním období své literární činnosti ve všech spisech, hlavně v traktátech »De eucharistia«, »De apostasia«, »De blasphemia« a v Trialogu, na katolickou nauku *transsubstanciační,* definovanou na IV. sněmu lateránském r. 1215, dle níž při proměňování podstata chleba a vína mění se v podstatu těla a krve Páně a Kristus jest pravdivě a věcně přítomen pod způsobami chleba a vína, jež trvají bez své podstaty. To prohlašuje výstřední realista Viklef za prostě nemožné a za největší kacířství. Dle něho podstata chleba a vína zůstává (nauka *remanenční)* a Kristus jest přítomen v chlebě jen jako ve znamení (»ut in signo«, »figuraliter«). Této druhé části nauky Viklefovy nepřijal ani Stanislav ani druzí Čechové,[1]) ale první část, *remanence,* budila již na konci XIV. stol. u realistů českých pochybnosti.[2])

A v této bludné nauce ujal se Viklefa nejbystřejší theolog český *Stanislav ze Znojma.* Již v Lektuře na Sentence (asi r. 1402), nyní bohužel nezvěstné, předložil učení remanenční a hájil Viklefa proti výtce kacířství podobným způsobem, jako proti Hübnerovi,[3]) ba hlásal je bez pochyby již dříve.[4]) Po od-

[1]) Při úmyslné nejasnosti, s jakou Viklef mluví o této nauce, a sofistických kličkách, jimiž největší bludy odívá v roucho katolické, mohli jej omlouvati, že ani této nauky nemíní tak zle, jako ho omlouvali později *Jakoubek* a *Chelčický.*

[2]) Dosvědčuje to r. 1401 *Štítný,* jenž píše: »Aj, již mi jde léto sedmdesáté, avšak ještě sú mnú někteří mistři pohnuli, tak že neuměl bych na jisto povědieti, jestli ve svátosti oltářní ještě chléb, pod nímž by bylo také tělo boží, čili tu již zhyne chléb býti a obrátí se v tělo boží.«

[3]) *Hus* uvádí ve spise proti němu jeho slova: »Quidam doctor Joh. Wiklef in aliis *altus theologus et philosophus* ponit in toto istam sententiam sic superius expolitam et publice et sepe protestatus est, ut in suis scriptis habetur, quod paratus est ut fidelis filius ecclesie ad credendum, si doctus fuerit de contrario, imo si oportuerit, per mortem paratus est pro illo emendari. Et multi minus videntes *hereticant eum in hoc facto et maculant famam eorum, qui scripta sua legunt,* non advertentes, quod inter spinas pulcherrime rose colliguntur...« (Opp. I. 267[a]).

[4]) Protivník jeho praví o něm: »tenuisset sua dicta pro fide cum aliis, qui *secum erraverunt eciam ab antiquo in hoc*« (Euch. trakt., str. 48).

souzení pak článků Viklefových, když Hübner a jiní neustávali mistra oxfordského kaceřovati, vytýkajíce vedle článků protipapežských hlavně nauku eucharistickou, napsal *Stanislav* traktát, v němž hlásá remanenci jako *nauku katolickou*. Vyznání *Berengariovo* prý ji obsahuje, Písmo a sv. Otcové jí učí. Všemohoucnost Boží může způsobiti, aby chléb zůstal a stal se tělem Kristovým, jako lidská přirozenost při vtělení Syna Božího a při našem oslavení zůstává a stává se božskou. Že případky zůstávají bez podstaty, církev nikde nerozhodla, a doktorům, kteří tak učí, není třeba věřiti. Snad by bylo lze říci, že podstata chleba před tělem Páně ustupuje do pozadí a tak jest utajena (»esse *sopitum*«). Věřící tedy nechť věří obecně vše, co o té svátosti jest věřiti, v jednotlivostech pak ať nechají víru »in suspenso«.[1]) Stanislavův traktát, myšlenkami Viklefovými prosáklý,[2]) zásadu *neutrality*, jež se dříve, jakž bylo shora řečeno, hlásala na universitě o Neposkvrněném Početí, přenášející na nauku o svátosti oltářní, byl velmi nebezpečný. Vždyť jasnou nauku katolickou zatemňuje a blud Viklefův hlásá jako katolickou pravdu, a jsa podepřen autoritou čelného theologa, byl s to, aby vzbudil pochybnosti a rozsil kacířství v srdcích. Tak se také stalo. Stanislavovi posluchači, nepochybně i čeští bakaláři a mladší mistři, hlavně na fakultě artistské, a širší vrstvy lidové byli tou naukou nakaženi.[3])

Souhlasil-li také *Hus* již tenkráte s tímto učením Viklefovým, nemůžeme říci s jistotou. On sám připomíná později v listu Křišťanovi, že se ho Stanislav tázal, chce-li s ním v tom držeti (Doc. 56), ale nepraví, co Stanislavovi odpověděl. Že proti svému učiteli Hus, student theologie, nebránil nauky katolické, lze si mysliti, zvláště když dle svědectví Protivova již r. 1401 na

---

[1]) Remanenční traktát Stanislavův, jenž s druhým katolickým traktátem byl spojen v jeden pravověrný celek a proto byl nezvěstný, určil jsem dle poznámek odpůrce Stanislavova (asi Hübnera) v rkp. *víd.* dv. 4483 a uveřejnil jsem jej při studii »Eucharistické traktáty Stanislava ze Znojma«, Brno 1906, str. 33—42.

[2]) Zvláště z traktátů »De apostasia«, »De eucharistia« a z Trialogu (ibid. 28).

[3]) Glosátor v rkp. uv. dí: »*Plures* seducti fuerunt... ergo *simplices multi* dubitare ceperunt« (Euch. trakt. 47). A komise vyšetřující praví: »Nedum in alienis partibus, verum hic inter *scolares* et *magistros* et eciam *vulgares* plebeiosque homines fides de sacramento posita est in dubio« (tamže, str. 46).

faře u sv. Michala jal se rozmlouvati o svátosti Těla Páně, tvrdě, že zůstává tam chléb.[1]) Podobá se tedy, že byl Hus se Stanislavem viklefistou jak v názorech filosofických a opravných, tak i v theologických, třebas toho neprojevil veřejně.

Traktát Stanislavův způsobil hotovou bouři v Praze. Mistři, patrně zase hlavně němečtí, jej potírali[2]) a hleděli blud ten vykořeniti, ale nedařilo se jim.[3]) I obrátili se na nového papeže *Innocence VII.*, jenž nastoupil 17. října 1404, se žalobou na bludy Viklefovy šířené v Praze.[4])

Zatím však vystoupil proti Stanislavovi Mistr *Jan Štěkna*, jenž tou dobou byl již profesorem na universitě krakovské a snad z rozkazu biskupa krakovského, v jehož diecési blud ten se již šířil, přišel do Prahy, aby proti němu pracoval. *Štěkna* kázal proti nauce remanenční a napsal proti ní traktát,[5]) útoče na Viklefa a Stanislava, konečně pak učinil udání u arcibiskupa.[6]) Stanislav však prohlásil proti němu sebevědomě, že bude musit Štěkna před ním kleknouti na kolena a prositi ho, by mu odpustil, že se opovážil nazvati jeho traktát novou setbou bludnou.[7])

Než tu došla do Prahy bula Innocence VII. ze dne 25. června 1405,[8]) napomínající arcibiskupa Zbyňka, aby se pečlivě staral o vyplenění bludův a kacířství Viklefových. Nyní již arcibiskup nemohl váhati. Záležitost svěřena byla komisi, jež

---

[1]) Hus toho nepopírá, nýbrž praví jen, že to byla *disputace* (Doc. 174).

[2]) Mistr *Ludolf Meisterman* nazval jej ve shromáždění universitním *kacířským* (Hus contra Páleč, Opp. I. 255[b]). Krátký traktát proti remanenci jest v rkp. univ. knih. *praž.* V B 5, fol. 172—174, obšírný, ale pozdější asi, v rkp. *seitenstet.* 262, fol. 10[2b]—23[1b] s inc. *Cogor ex professione veritatis theologice* a expl. *pollicitus premium per infinita secula seculorum. Amen.*

[3]) Professores ecclesie pragensis ... magnum laborem habuerunt, ut possint aliquos inde avertere, nec potuerunt quid proficere (Euch. trakt., str. 47).

[4]) K nim se snad připojila nebo na jejich popud sama žalobu podala kapitola, těžce nesouc, že arcibiskup Zbyněk nic proti bludu nepodnikal. Aspoň Kronika univ. praž. praví o bule Innocencově: »Hanc monicionem *prelati* procuraverunt« (FRB. V., str. 569).

[5]) Úryvek kázání uveřejnil jsem ve studii »Euch. trakt.« str. 45 n.

[6]) Et tunc post denuncciatus per episcopos regni Kracovie et Mgrm Joh. dictum Sczekna archiepiscopo pragensi per eundem Mgrm (Euch. trakt., str. 47).

[7]) Hus Křišťanovi, Doc. 56.

[8]) *Raynaldi,* Annales eccl. ad a. 1405.

traktát uznala bludným a předvolavši Stanislava, tázala se ho, učil-li tak tvrdivě, či jen školsky za účelem disputace. Stanislav ovšem prohlásil druhé a tvrdil, že neví, jak se jeho spis dostal do veřejnosti, ježto není ještě úplný, nemaje druhé části *proti* remanenci. Komise uznala Stanislavovu výmluvu, ale ježto bylo dáno pohoršení a víra ve svátost oltářní u mnohých byla zviklána, navrhla, aby Stanislav 1. totéž prohlásil před arcibiskupem a co největším shromážděním, 2. aby přímo vyznal, že po proměnění nezůstává podstata chleba, nýbrž způsoby bez své podstaty, 3. aby ve škole a s kazatelny hleděl napraviti dané pohoršení, 4. aby arcibiskup nařídil na synodě, aby nikdo nemluvil pro remanenci, ani »disputative«, pod trestem kletby vyhražené papeži, 5. aby poslal biskupům polským list, že učinil proti novému bludu potřebná opatření, a 6. aby smířil Mistra Stanislava s těmi, kteří ho udali. [1])

Arcibiskup jednal s oblíbeným mistrem velice mírně. Spokojil se prohlášením podobným tomu, jež učinil Stanislav před komisí, a nařídil mu, aby napsal slíbenou druhou část traktátu, v níž by remanenci vyvrátil, ba dovolil mu, aby ji přednesl soukromě ve své komnatě v koleji Karlově, [2]) aby tak cti jeho bylo ušetřeno. Zvláštním dekretem pak a znova na červnové synodě r. 1406 dal nařízení, aby všichni věřili, že jakmile se při mši sv. pronesou slova konsekrační, nezůstává podstata chleba, nýbrž jen tělo Páně, a poručil, aby kazatelé to ohlašovali lidu na Boží Tělo a po tři neděle po sv. Janu Křtiteli a častěji o tom lid poučovali. [3])

Viklefství české bylo tedy již zde *usvědčeno z bludu věroučného* a stalo se podezřelým i ve svých snahách opravných. Zjevný blud byl sice potřen na venek, ale nikoli vnitřně. Ani o Stanislavově odvolání nelze říci bezpečně, že bylo upřímné, [4]) o žácích jeho pak jest jisto, že se remanenční nauky nevzdali.

---

[1]) Votum komise viz v Euch. trakt., str. 45 n.

[2]) Et in commodo suo collegii Karoli de licencia venerabilis in Christo patris domini Sbinconis, Prag. arch., publice pronunciatus — rkp. *břevnovský* F I 2 fol. 51^{2b}.

[3]) Doc. 332 n; 335.

[4]) Neznámý protivník jeho prozrazuje, že Stanislav kdesi řekl, že nebýt usvědčen, byl by setrval při svém učení jako článku víry, a vytýká mu i ve druhém traktátu věty, z nichž vyznívá pochybnost (Euch. trakt., str. 15).

Odvolání Stanislavovo, jež asi těžce nesli, zastrašilo je sice na chvíli a dekret arcibiskupův nutil je k opatrnosti, ale smýšlení jejich se nezměnilo. Ukáže nám to nedaleká budoucnost.

---

7. Na fakultě theologické.

(Studie. — Výklad listů kanonických. — Výklad Žalmův. — Výklad I. Kor. — Oxfordské svědectví o pravověrnosti Viklefově. — Kvestie „Utrum supremus rector“ a „Utrum Moyses“. — Vliv Viklefova traktátu „De veritate sacrae scripturae“.)

Studium filosofie nebylo středověkému vzdělanci cílem, nýbrž obyčejně prostředkem ke studiu vyššímu, jež zabezpečovalo lepší postavení společenské, na fakultě právnické, medicinské a zvláště theologické. Hus pomýšlel od počátku na profesuru theologickou. K tomu cíli bylo mu poslouchati po dvě léta výklad Písma a dvě léta výklad Sentencí Lombardových, jež byly na středověkých universitách příručkou věrouky a mravouky. Mistři filosofie byli často se studiem theologickým hotovi v době kratší. Hus začal poslouchati na fakultě bohoslovecké buď krátce před svým vysvěcením r. 1400 nebo snad až roku následujícího. Studoval, tuším, *Stupnův* výklad evangelia Matoušova a exegesi Isaiáše proroka dle přednášek Mistra *Štěpána z Kolína,* Sentence pak dle výkladů *Znojmových.* Podrobiv se zkouškám, byl r. 1404 promován na bakaláře theologie a začal na podzim toho roku vykládati Písmo,[1]) a to tak řečené *listy kanonické.*[2]) Promluvu, jíž přednášky začínati bylo zvykem, měl na slova sv. Jakuba: »*Potřebuje-li kdo z vás moudrosti, žádej ji od Boha*«, kterými pak začínal i každou knihu Sentencí. Ve výkladě opírá se o *glosu,* uvádí Bedu, Lyru, Augustina, Řehoře, Bernarda, ale také Seneku, Boëthia a Ovidia. Každou kapitolu rozděluje dle myšlenek v ní obsažených na tři neb čtyři díly, vysvětluje je prostě a připojuje kvestie a dubia. Časté členění látky připomíná kázání Husova z r. 1401 a 1405. Tu a tam pro-

---

[1]) »*Cursus* sacrae scripturae« — odtud bakalář *kursorista.*

[2]) Opp. II. 105[a]—228[b] a dále 4 neoznačené listy.

náší Hus myšlenky reformní, jimiž z posluchačů svých vychovává své budoucí stranníky. Potírá *svatokupectví*,[1]) povzbuzuje kněze k mravnému životu, kárá lakomství,[2]) varuje před poslušností prelátů ve zlém.[3]) Velebí zákon Boží jako zákon dokonalé svobody (111[a], 124[b]), jehož nikdo nesmí opravovati[4]) a jehož hlásání nesmí brániti;[5]) neboť zrádcem pravdy jest netoliko ten, kdo ji zapře, nýbrž i ten, kdo jí svobodně nehlásá.[6]) Jednou mluví ironicky o *odpustcích*[7]) a obšírně jedná o kacířství, veden jsa k tomu obsahem spisů, jež vykládá, nikde však nepraví ještě, že *jej* prohlašují za kacíře.[8]) Nepopíratelný jest v těchto částech vliv *Viklefův,* zvláště jeho spisu »*De veritate sacrae scripturae*«, ač Viklef nikde není jmenován.

Tak nám výklad kanonik doplňuje obraz Husův na počátku r. 1405 a potvrzuje, co bylo řečeno nahoře, že vývoj jeho pokročil již dále, než by se dalo souditi z kázání betlemských.

V následujícím školním roce (1405/6) vykládal Hus *Žalmy 109—118.*[9]) Výklad tento jest krotší než předešlý; výroky glosy

---

[1]) Gratis accepistis, gratis date; contra istud faciunt symoniaci et Gezite (117[b]); symoniaca extorsio vocatur ius debitum (128[b]); dei nostri graciam transferunt in luxuriam, qui sacramentis ecclesie abutuntur, ut sunt symoniaci, avari et adulterantes verbum dei et predicantes principaliter propter questum (226[b]).

[2]) O quam gravis sentencia, proch dolor, nobis clericis, qui egentes fratres conspicimus et abundantes in superfluis vestibus et cibis viscera misericordie claudimus (130[b]).

[3]) Subditus debet resistere prelato suo, dum ad malum pellitur... *subditi possunt corrigere superiores de peccato* (188[a]).

[4]) Emendet hanc legem quis et credam, quod est sine dubio antichristus (208[a]).

[5]) Resistencia ewangelisacionis est actus ecclesie nocivissimus et Christo displicentissimus, ut sit actus principalissimus antichristi. Nam cum Christus sit veritas, omnis antichristi renitencia veritatis et sic contraria ewangelice veritati (!). Et hoc debent pensare avari presbiteri et crudeles tyranni ewangelium nequiter prohibentes (191[b]).

[6]) 115[b], 188[a] dle Pseudo-Chrysostoma.

[7]) Sed miror, quod Petrus existens immediatus et certus vicarius Jesu Christi, non dedit *indulgencias,* per quas potuisset subditos ad vitam meritoriam allicere et de penis purgatorii cicius liberare, sed monuit eos, ut in fide perficientes opera virtuosa de vocacione et eleccione sua forent certi (181[a]).

[8]) Zde také již uvádí Augustinovo: »credere in deum, deum, deo« (132[b]) a »Deus est retributor adverbiorum, non nominum« (225[b]).

[9]) Opp. II, 229[a]—339[a]. Více asi nevykládal; již starý katalog bibl. univ. má v rkp. P 28 Hus Super Ps. 109—119 (asi omyl, místo 118). (*Loserth,* Mitth.

a dlouhé citáty z Augustinových »Enarrationes in Psalmos« objasňují text, osobnost Husova a jeho myšlenky nevystupují nijak v popředí. Patrně zastrašil jej proces Stanislavův.

Po kursu oddával se bakalář theologie ještě rok studiím, účastně se disputací a cvičení na fakultě a připravuje se na výklad Sentencí. V tom roce (1406/7) sestavil si asi Hus »*Gesta Christi*« [1]), »*Passio secundum 4 evangelistas*« [2]), »*Expositio decalogi*« a *Výklad na prvních 7 kapitol I. listu ke Kor.* [3]) V tomto posledním odvolává se na svůj traktát »De sanguine Christi« [4]), zdůrazňuje, že jediné Kristus jest základem církve a jen on že odpouští hříchy (91[a] n., 85[b]), a napomíná posluchačův, aby odporovali antikristovi. Obšírně jedná o *manželství* (100[a]—101[b]), jež jest pak stále oblíbeným jeho thematem, výkladu *o církvi* však se vyhýbá. [5]) Látku vypisuje z glosy, delší části ze spisův Augustinových a Řehořových; na fol. 95[b] jest dlouhý úryvek z kázání Viklefových, jenž jest výslovně jmenován. [6])

Jak velice v té době zmohutněl vliv Viklefův v Čechách a jak věrně stáli při něm čeští mistři na universitě pražské, patrno z podvrženého listu, jímž universita oxfordská dotvrzuje pravověrnost Viklefovu. Dva studenti pražští, Mikuláš Faulfiš a Řehoř z Knihnic, dlíce r. 1406 a 1407 v Anglii, opisovali tam traktáty Viklefovy [7]) a přinesli odtud kousek kamene ze hrobu Viklefova, jenž byl v Praze pak ctěn jako vzácný ostatek, [8]) a ono svědectví o Viklefovi [9]), datované 5. října 1406 a opatřené

I. Ö. G. 1890.) Opp. udávají tu sice rok 1404, ale ten jest nemožný. Z thematu incepce, jež jest ze sv. Jakuba, jest patrno, že Lektura na kanoniky *předcházela*; incepce na Žalmy vůbec nemáme, ale thema její bylo dojista totéž.

[1]) Opp. II, 1[a]—6[b].

[2]) Opp. II, 7[a]—24[a].

[3]) Opp. II, 83[a]—104[b].

[4]) Mluvě proti chtivosti zázraků, dodává: de quo scripsi multum in tractatu De sanguine Christi (l. c. 87[a]).

[5]) Hic est loquendum de ecclesia secundum exigenciam auditorii (83[a]).

[6]) Hec doctor ewangelicus super ev. dom. serm. 48 (96[a]).

[7]) Rkp. *víd.* dv. 1294; je tam »De veritate sacrae scripturae«, »De ecclesia« a »De dominio divino«. Srv. *Loserth,* Mitth. I. Ö. G. XII, str. 259.

[8]) Tak vypravuje Páleč ve třetím veřejném slyšení Husově v Kostnici. Doc. 313.

[9]) Angličtí biskupové a mistři prohlásili v Kostnici listinu tu za podvrženou (Doc. 313); to přesvědčení měli již protivikleftští mistři v Praze, z nichž jeden (Hübner?) v rkp. *víd.* 4483 na vloženém lístku za fol. 174 k ní pozna-

pečetí kancléře oxfordského. Hus listinu předčítal s kazatelny betlemské[1]) a ukazoval pečeť na důkaz, že jest listina pravá. Také na universitě dokazována jí pravověrnost Viklefova proti německým mistrům; ti však odmítli listinu jako podvrženou a rozšiřovali proti ní listinu opáčnou, odsuzující Viklefa, jež arci také nebyla pravá. Takovými prostředky bojovalo se o mistra evangelického!

Ze spisů Viklefových působil na Husa v této době nejvíce traktát »De veritate sacrae scripturae«. Je to patrno již z Výkladu listů kanonických, ale ještě lépe to viděti ze *dvou kvestií* Husových, jež se nám zachovaly z těchto let jeho universitní činnosti. První: »Utrum supremus rector universi secundum optimas leges possibiles regulat universum« jest formou prostinká, avšak zajímavá závěrem, že žádnému zákonu nemá člověk učiti, žádný jiný plniti, leč zákon Boží, jenž jest nejsnazší, nejkratší, nejúplnější a nejužitečnější.[2]) To jest jistě ohlas zmíněného spisu Viklefova. Ve druhé kvestii: »Utrum Moyses legislator fuit sacerdos« dovozuje Hus, že ač nebyl Mojžíš knězem ustanoven, nicméně byl knězem, ježto obětoval sebe pokorně Bohu a za lid přinášel oběti modliteb a dobrých skutkův. A v tom

---

menal: »Nullus hic in bulla nominatur auctor, solum quedam bona et vera, nulla falsa et erronea ponuntur. Constat autem, quod iste *Viclef* errores plures et hereses in suis libris scripsit et incorrectos mortuus reliquit. Specialiter dicitur a suis discipulis, quod eis congregatis et querentibus respondit, quod de venerabili sacramento sic firmissime, sicut scripsit et docuit, tenerent et crederent, adiciens quod eciam in hac fide vult mori, sicut statim post mortuus est. Debent autem litere seriem facti tocius continere, alias non valent (de cohab. mul. et cler. Super eo, de sent. et re iud. Inter monasterium). Ideo videtur, ut plures dicunt, [quod] bulla hec *subrepticie* scripta est (Extra de rescr. Super literis et Extra de confirm. utili et inut. Porrecta est)«. V rkp. pak Cer. II, 234 *mor.* arch. zemsk. v Brně jest před listem poznámka: »Non obstantibus premissis articulis (a. 1403 condemnatis) tenorem infra scripte litere seu declaracionis producunt Wyklefiste et in universitate Prag. produxerunt pro excusacione ipsius Wyklef ac pro defensione erroris sui, qui sunt de secta sua. Creditur autem et verosimiliter putatur, quod talis litera sub tali tenore per cancellarium studii Oxon. ac de scitu et consensu universitatis ipsius nunquam sit data, sed quod sit dolose excogitata et fabricata per illos, qui sunt de secta sua«.

[1]) Od Faulfiše měl Hus různé zprávy z Anglie, jež patrně také vypravoval s kazatelny, na př. o kuchaři, jenž se přel s biskupem. (Postila Erb. II, 95.).

[2]) Srv. příl. X. str. 106 *.

smyslu *jest každý dobrý křesťan knězem,* [1]) kdežto *špatní kněží nejsou pravými kněžími,* ba *ani ne pravými křesťany.* Proto chtěl by Hus raději býti dobrým křesťanem než špatným papežem nebo biskupem. Ukázav pak podle Augustina a Origena, jaký jest úkol zákonodárce, kněze a proroka, napomíná Hus přítomného *arcibiskupa,* [2]) aby jako Mojžíš *hájil zákona Božího, k dobru nutil,* zlo zamezoval a *nových nálezkův se vystříhal.* [3])

Jsou to opět myšlenky zpracované již Janovem v Regulích, ale Hus jich nepřejímá z Janova, nýbrž z Viklefa. Jako ho kazatelská činnost pohnula, aby se seznámil s kázáními Viklefovými a s jeho »Opus evangelicum«, tak jej přiměl povinný výklad Písma, že se dal do studia Viklefova traktátu »De veritate sacrae scripturae«, a ten mu otevřel oči nadobro. Našel v něm učitele evangelického celého. Byl oslněn jeho nadšením pro Písmo, jež jako zákon Boží samotné má spravovati církev a život jednotlivcův. Pravdivými se mu jevily věty Viklefovy: »Lidské zákony, církevní rozhodnutí a nařízení jsou nálezky a tradice lidské, platné jen potud, pokud se opírají o Písmo. Od plnění slova Božího ničím se nesmí dáti odstrašiti křesťan, je hlásati jest hlavní povinností kněžskou, uloženou Kristem, v níž knězi nikdo nesmí brániti. Svatá církev jsou predestinovaní a hlavou jich jest Kristus. Církev má následovati své hlavy v chudobě a utrpení a proto majetek její a vláda musí býti odstraněny. Světská moc má prováděti v ní opravy. Církev římská, papež a kardinálové, jest církev částečná, jíž není třeba věřiti, leč pokud se shoduje s Písmem.« Tyto nauky, Viklefem v traktátu »De veritate sacrae scripturae« bez obalu vyslovené, Hus odtud přijímá a odůvodnění jich doplňuje z jiných traktátů Viklefových. Spis Viklefův »De veritate sacrae scripturae« učinil již Husa materiálním bludařem, a bylo třeba jen vnějších popudův, aby Hus

---

[1]) *Omnis bonus christianus est sacerdos,* quia est dans se sacrum deo (příl. X., str. 109*.).

[2]) Kvestie byla tedy předložena při nějakém slavnostním aktu universitním, při čemž byl také arcibiskup jako kancléř university. Smělost, s jakou tu Hus mluví k arcibiskupovi, jest důkazem, že si byl vědom jeho veliké přízně, ale také, jak snadno Hus zapomínal hranic povinné úcty a ohledu k představeným.

[3]) Compellite ad bonum, prohibete mala... Sitis Moyses zelanter defendendo legem domini... fugite novas adinvenciones, restaurate legem Christi (příl. X., str. 114*.).

dle něho jednal a nauk jeho neústupně hájil a tak se projevil kacířem formálně.

8. Husova kázání synodální.

(Neznámého kazatele „Testimonium Christi“. — Stanislavovo kázání „Vos testimonium“. — Husovo kázání „Diliges“; vliv Viklefova „De ecclesia“ a „Dialogu“. Církev jest veškerost předzřízených. — Husovo kázání „State“. — List Husův o domu duchovním a přísaze.)

Obraz, jehož jsme nabyli o Husovi z dosavadní jeho činnosti, dokreslují jeho *kázání synodální*. Hned od počátku zajisté jeví se u něho *snahy o nápravu duchovenstva*, jež se v kázání »Abiciamus« a v řečích betlemských r. 1405 stupňují, v kázáních synodálních pak dostupují zákonného vrcholu.

Příležitosti, jež se při diecésní synodě naskytovala, vytknouti mravní chyby kněžstvu shromážděnému a přispěti k jeho reformě, používali synodální kazatelé na konci XIV. věku u nás, jak jsme slyšeli, velmi vydatně. A kazatelé za vlády Zbyňkovy, vědouce, že arcibiskup přeje opravám, jich v tom následovali. Tak již na první synodě Zbyňkově neznámý kazatel (Ondřej z Brodu nebo Štěpán z Pálče), mluvě na thema »Testimonium Christi confirmatum est in vobis«, líčí živě shon po obročích, [1]) kárá prostopášný život prelátů, [2]) vytýká farářům, že utiskují věřící a kleriky, [3]) a kněžím vůbec, že jsou nečinni. [4]) Kázání

[1]) Quid agitur? Curritur, obligantur patrimonii bona, de antris veteribus exeruntur pecunie ... lassantur equi, ymmo franguntur laboribus, pressuram faciunt, aperiunt large marsupia, unus alium in dando contendit precellere, ut ipse presit et alius supprimatur (rkp. univ. *praž.* VIII F 2, fol. 87ᵇ).

[2]) Ad quid, karissimi, canonicis ioppule sericee, ad quid accipitres, ad quid preciose induvie, et fortassis de patrimonio Christi meretricibus propinate, ut audeat aliquis pelles mardurinas emere scorto, qui Christi pauperem non curat contegere griseo tegumento? (ibid.).

[3]) O quanta solercia illum vilem denarium aucupantur, nunc per cantus multiplices clericorum, nunc per tactus flexibiles organorum, nunc per apparatus solempnes altariorum, ut quos ad offerendum propria non flectit devocio, inflectat vel ostentacio reliquiarum ... Gravant illos pauperes clericos adeo, quod propter cantus nimios vix possunt ... studere; a mane canunt usque meridiem et quando forte laici sua iam finierunt prandia, oportet illos pauperculos per vicos et platheas pro panibus cursitare. Deberent plebani eorum labores attendere et eos laucioribus saltem elemosinis recreare. Peiores pro certo sunt ferarum venatoribus ... (rkp. uv. fol. 88ᵇ).

[4]) Sed heu nostri temporis presbiteri tardi nimium sunt ad sciencias ca-

roku 1404, jichž bohužel neznáme, nebyla jistě mírnější. Roku 1405 pak svěřil Zbyněk důležitý úkol ten Stanislavovi a Husovi, takže je tu Hus zase sdružen se svým učitelem, jako v záležitosti vilsnacké.

Stanislav mluvil na synodě svatovítské o slovech evangelia »Vos testimonium perhibebitis de me.« [1]) Používaje starších kázání Kolínových žádá, aby duchovní vydávali Kristu svědectví *pokorou, čistotou* a *chudobou,* ale shledává všude opak. Preláti tyransky vládnou [2]) a vyvyšují se nad jiné, [3]) z kněží mnozí jsou oddáni smilstvu a obžerství a shánějí majetek odúmrtmi, sbírkami, obchody i svatokupeckým zneužíváním úřadu. [4]) Stanislavovo kázání, pěkně rozvržené a mohutně reformní, jistě se neminulo s účinkem. [5])

Hus o synodě svatolukášské zvolil si za thema slova evangelia minulé neděle: [6]) »*Diliges dominum deum tuum.*« Všichni,

---

pescendas, libros odiunt, aleam diligunt, lecciones fugiunt... In hoc notabili Pragensi studio plures in theatro quam in lectorio, plures in publicis spectaculis quam salubribus gymnasiis, plures in meretricum contuberniis quam in vesperarum solempniis (ibid. fol. 89[b]).

[1]) Vyd. v Opp. II, 25[a]—27[a].

[2]) Abutendo privilegio clericali ex inpaciencia et arrogancia sepius verbo et frequenter facto dicimus: Citabo, vexabo, compescam ribaldum, deducam super eum acutum gladium spiritualis potestatis, et si pauper incautus sentencia excommunicacionis percussus fuerit, gaudemus et gloriamur... Et tantum eos non ex charitate et amore iusticie, sed ira et zelo vindicte dire dominando opprimimus, quod eciam malum proverbium contra nos confixerant dicentes: *Si offenderis clericum, interfice eum, alias nunquam pacem habebis cum illo* (l. c. 26[a]).

[3]) Gloriamini in veste nimis ampla scissura, sumptuosa in habitu a planta pedis usque ad verticem multipliciter pompatili, in frequencia clientele, in equorum pluralitate, in edificiis superfluis, in multa supellectile, in congregacione pecunie, in pauperum exaccione (ibid.).

[4]) Currunt in vobis *devoluciones* hereditatum ipsorum pauperum, quas studiose exquiritis... currunt in vobis mangones, mercatores, tabernarii et similes, merces suas, equos, vinum et alia vendentes... Pro edificiis eciam ecclesiarum secundum sanctos pomposis et nimis superfluis instituuntur inaudita festa... ubi plus, ut dicitur, per mendacia quam per humiles peticiones burse pauperum evacuantur. Et prelati scire debent, quod per unum mendacium mortale plus offenditur deus, quam per unam fabricam magne ecclesie eciam totaliter auree posset ipse placari. Currunt extorsiones pecuniarum pro falsis literis, sentenciis et concessionibus, pro sepulturis, pro sacramentis... (ibid.).

[5]) Opp. II, 27[b]—31[b].

[6]) Perikopa ta byla na XVIII. ned. po sv. Trojici, nyní jest na XVII. ned. po sv. Duchu.

praví, mají milovati Boha, zvláště však kněží. Boha milovati však jest přikázání Boží plniti; kdo tedy hřeší, nemilují Boha, nejsou jeho syny, nýbrž jsou odpadlíky. Tak odpadli od Boha kněží oddaní *smilstvu* a *lakotou* pohřížení ve věci světské, světští i církevní představení, vymáhající od poddaných různé platy, řeholníci, přivtělováním kostelů, bratrstvy, okázalými slavnostmi a falešnými zázraky olupující lid. Od Boha odpadli také arcijáhnové a korektoři, kteří přijímají úplatky a netrestají provinění; faráři zabývající se krčmářstvím a obchodem a lákající od lidí peníze zádušními mšemi a světským zpěvem kostelním, a hlavně všichni, kteří *svatokupecky* duchovního úřadu nabyli a svatokupecky jej spravují.

Řeč Husova nemá daleko té působivosti jako Stanislavova. Je rozvláčná, jako »Abiciamus« nedosti výlučně rozvržena, zvláště v částech opravných, a mimo viklefský útok na 30 mší a na světský zpěv v kostele nepodává nic nového.[1]) Nejcennější v ní jest pro nás *úvod*. Hus v něm mluví o *duchovním* domě, kterýž má každý křesťan postaviti věrou, nadějí a láskou,[2]) rozeznává *troji církev:* hmotnou, částečnou[3]) a obecnou, jež jest *veškerost predestinovaných* a dělí se v církev vítěznou, bojující a trpící, v církvi bojující pak určuje *tři stavy:* dělný lid, světské pány a kněze. Dvě věci pro vývoj Husův důležité poznáváme z tohoto úvodu: 1. že již r. 1405 používá Hus Viklefových traktátů »*De ecclesia*« a »*Dialogus*«, z nichž jsou tyto nauky, a 2. že již toho roku jest ve věrouce Husově viklefský *pojem církve*. Ponejprv bylo tu před valným shromážděním kněžstva prohlášeno, že církev svatá jest společnost všech předzřízených, římská církev pak že jest ve své pravomoci závislá na mravném životě, a nikdo se neozval proti tomu! Patrně posluchačstvo neodva-

---

[1]) Nemůže působiti na př. příliš vyhrocená věta: »hleděti jest..., zda papež, kardinál, arcibiskup, biskup, opat, jáhen, arcijáhen, probošt, děkan, zpovědník nebo farář ovci, ba duchovní dceru, zabíjí prostopášností, zda ji poskvrněnou vlastním smilstvem nákladně vdává z dědictví Kristova, zda zdobí ji drahocennějším šatem než malovaný obraz, zda krmí ji hojněji než chudého Kristova...« nebo neodůvodněný přívlastek »*monstruosi* monachi«.

[2]) Obšírněji ve Výkladu I. Kor. Opp. II. 91[b].

[3]) Takovou jest také církev *římská,* totiž papež a kardinálové, vcházejí-li dveřmi a napodobují-li Pána Krista ve ctnostech; jinak jsou zloději a lotři a následovně církev antikristova.

žuje slov kazatelových vážkami theologickými a poznává dosah nauky teprve, až se z ní činí praktické důsledky.

Druhé kázání synodální měl Hus na sv. Víta r. 1407 [1]) o slovech sv. Pavla: »*Stůjtež, majíce bedra přepásána pravdou . . .*« Kněží, dí, mají býti vůdci věřícího lidu v duchovním boji a proto mají dokonale následovati Krista; jinak nejsou ani *pravými křesťany,* nýbrž *antikristy.* Těžký zajisté jest boj duchovní, neboť nepřátel jest mnoho a jsou statečni, ale *dobrého kněze* posiluje naděje na odměnu, kterou mu slibuje Pán; *špatným* kněžím však jest se obávati trestů věčných. Každému, a knězi zvláště, jest třeba k tomu boji *duchovního brnění.* Má býti přepásán *čistotou,* nad jejímž zachováním církevní představení bedlivě mají bdíti — ale, běda, mnoho jest kněží prostopášných a vrchnosti jich ze strachu nebo pro dary netrestají. Oděn má býti kněz v pancíř *spravedlnosti* vůči Bohu a bližnímu — ale mnozí od Boha odpadávají pýchou a špatným životem, bližních pak nevzdělávají, jsou nesvorni mezi sebou a odírají věřící odúmrtmi. K hlásání evangelia pokoje má býti kněz obut *dobrým úmyslem* činiti vše pro čest Boží a spásu duší — ale většina hledá svého zisku výsadami mnišství, nepravými odpustky, ostatky a obrazy, svatokupeckým vymáháním poplatků za úkony kněžské před nimi nebo po nich a mnohoobročnictvím.

I v tomto kázání vadí účinnosti rozvláčnost a hromadění citátů z Písma a svatých, hlavně ze sv. *Bernarda,* ale rozvrh jest lepší než v »Diliges«. Některé myšlenky a doklady, přednesené již v kázání »Abiciamus«, opakují se v »Diliges« i »State«. V reformním materiálu jsou útoky na *smilstvo* a *svatokupectví* kněží a na *řeholníky* společny všem třem kázáním Husovým, ve »State« však Hus mimo to potírá po příkladu Stanislavově *odúmrtí* a při štolových poplatcích odmítá rozlišování, zda se vymáhají *před* úkonem či *po* něm. Jinak neposkytuje toto synodální kázání Husovo ani v ohledu opravném ani ve věroučném nic hodného pozornosti. [2])

---

[1]) Z r. 1406 máme pouze synodální kázání M. *Petra ze Štupna* na thema: »*Renovamini spiritu mentis vestrae*«, také silně reformní.

[2]) Začáteční věty při jednotlivých bodech druhé části jsou z *Viklefovy* homilie na tutéž epištolu (Serm. III. 478 nn.), ale pronikavějšího literárního vlivu Viklefova tu neviděti.

Činnost na fakultě theologické a synodální kázání zjednaly Husovi důvěry u mnohých kněží, takže se na něho obraceli v pochybnostech theoretických a praktických. Tak táže se nedávného kursoristy venkovský kněz některý na smysl slov sv. Pavla v I. Kor. 3, 11—13 a slov Páně u Mat. 5, 37 a Luk. 19, 27. Hus mu vykládá slova Pavlova o domě duchovním téměř doslovně stejně jako ve Výkladu toho listu.[1]) Církev jest mu i zde »*predestinatorum numerus*« a skála, na níž jest zbudována, jest *Kristus*. Slova Páně: »Budiž řeč vaše ‚ano ano, ne ne'« vysvětluje Hus dle sv. Augustina, že totiž má křesťan pravdu říci *bez přísahy*, neboť přísaha jest následek zla; u toho, kdo špatně přisahá, následek zla vlastního, u toho, kdo dobře, následek zla nevědomosti jiných.[2]) Konečně výrok Kristův u Luk. 19: »Nepřátele přiveďte a usmrťte přede mnou« jest rozuměti o předzvěděných, kteří v den soudný budou od Krista zavrženi. Mimo to táže se onen kněz Husa, co má činiti, byv citován biskupem — Hus odpovídá, by prostřednictvím pána svého a jiných hleděl dosíci zbavení citace nebo aby se dostavil »sub treugis«, ježto mu jinak hrozí kletba církevní.[3])

Jiný kněz-*řeholník* táže se, snad byv pohnut útoky Husovými na mnichy, dovoleno-li řeholníku míti *soukromý majetek*. Hus mu dokazuje výroky zakladatelů řeholí, že ti, kteří mají slavné sliby, mají míti vše společné. List posílá po nějakém Ondřejovi, jejž adresátovi doporučuje, a pozdravuje opata.

---

[1]) Opp. II. 91[b]. Srv. co bylo řečeno při synodálním kázání »Diliges«. Z části jsou pak tyto vývody i v české Postile.

[2]) Podobně zase v Postile, kde jest týž citát z Augustina obšírněji.

[3]) Že list tento *jest Husův*, nelze pochybovati. V současném rejstříku rukopisu *víd.* 4902 je *tento* list připsán Husovi (Epistola describens edificium ecclesie apostolice), nikoliv následující »Epistola de regulis fratrum omnia abrenunciancium«, ač nepochybně i ten jest Husův, a slovná shoda s Husovým Výkladem I. listu ke Kor. a s Postilou to dotvrzuje. Pochybnost může vzbuditi poslední bod o *citaci* — Hus v době svého odboje proti církevní autoritě nemohl tak psáti. Nutno tedy vložiti list do r. 1407 nebo na počátek r. 1408. Ostatně i druhý list, ač jest datován do r. 1412 (dominica Reminiscere — srv. Studie a texty II., seš. 1.), hodí se lépe do r. 1407 — snad vzniklo XII. ze VII. Uveřejňuji první list z rkp. *víd.* 4902 v příl. IX., str. 99* nn.; druhý jest v Doc. 14 n., ale místo »*prope* tres aureos« (14. ř. 2. zd.) jest čísti *propter*, a 15. ř. 11. zd. jest za »papam« vynechána věta: »Item b. Augustinus in sermone [de communi vita] clericorum, de quo habetur 12. q. 1. c. Habebat dominus loculos.«

Druhým synodálním kázáním končí se první období života Husova, jež možno zváti *dobou klidné a úspěšné práce.* Pilně přednáší na fakultě filosofické a pak theologické, s kazatelny betlemské horlí pro mravní povznesení lidu a nápravu duchovenstva, a jsa v přízni Zbyňkově, přispívá v kázáních synodálních jakož i osobním zakročením u arcibiskupa k reformám církevním. Ale jako žák Stanislavův jest s učitelem svým od počátku v táboře *Viklefově.* Se Stanislavem a Pálčem zastává se Viklefova realismu, ujímá se Viklefa proti výtce kacířství a studuje jeho spisy. Nejprve kázání a Opus evangelicum, pak Decalogus a De simonia, potom De veritate sacrae scripturae, Dialogus a De ecclesia. Tím jest vnitřní vývoj jeho ukončen. Vnímavá, ale více passivní, neproduktivní mysl jeho jest nyní tak oslněna Viklefem, jako byla dříve Stanislavem. Viklef jest mu »učitel evangelický«, tu pravdu, které se z něho naučil, nedal by za kapli betlemskou plnou zlata (Doc. 185). Pro své nadšení opravné nalézá Hus ve Viklefovi novou a novou látku a přisahaje na jeho slova, přijímá z něho bez kritiky a pochybností nejen útoky na nemravnost a svatokupectví duchovenstva a na zlořády v řeholích, nýbrž i jeho myšlenky o církvi, o papežství, o moci a majetku církevním. Přijímá je tím snáze, že nejsou naprosto nové, nýbrž z veliké části domácími tradicemi posvěcené, a užívá jich v dobách bojů, jež mu nastávají, jako hlavních zbraní obranných i útočných.

III. První bouře.

Rok 1408 znamená obrat v životě Husově. V jeho osudech i v práci veřejné. Ne že by byl Hus dříve nemluvil *proti duchovenstvu* — hříchy kněží káral Hus s kazatelny betlemské vždy —, ale že až po ten rok byl *v přízni arcibiskupově* a mohl netoliko v Betlemě, nýbrž i v kázáních synodálních a soukromým zakročením u arcibiskupa způsobiti mnoho dobrého, od toho roku však jest v stálých *sporech s duchovní vrchností*, jež ho vedou k prudčím vždy útokům na církevní představené a konečně jej vhánějí v *odboj*. Mimo to až do té doby jeví se Hus více jen pomocníkem Stanislavovým; výtka kacířského *viklefství* směřuje proto přímo proti Stanislavovi, třebas se pronáší, ať právem či neprávem, proti všem mistrům českým a třebas soukromě již Hus jest viněn z viklefství. Od roku 1408 však, když viklefství, byvši poněkud potlačeno, znovu pozvedá hlavu, nastupuje na místo Stanislavovo, kterýž odvoláním pozbyl vůdčího postavení, jeho žák *Hus*, jenž nyní nauku z Viklefa poznanou zjevně začíná hlásati. Od té chvíle výtka viklefství směřuje především proti němu. Současně mění se i jednající osoby: předchůdci Husovi a jeho přátelé a dosavadní spolupracovníci, Stanislav a Páleč, ustupují, a mladší síly, Jakoubek, Mikuláš, Jesenic, Jeronym a jiní mladí bakaláři, řadí se kolem Husa. Mají více bezohledné rozhodnosti, ale méně theologických vědomostí a méně jemnocitu ve věcech víry. Jest pochopitelno, že s těmito pomocníky opravné snahy Husovy nabývají nové tvářnosti.

1. Druhé odsouzení článků Viklefových.

(List a traktát Ondřeje z Brodu. — Bula Řehoře XII. — Proces Knínův. — Schůze Národa u Černé Růže. — Odsouzení a zápověď článků Viklefových. — Proces Abrahamův. — Valdství.)

Nauka remanenční byla odvoláním Stanislavovým a zákazem synodálním poněkud zatlačena, ale nevymizela a koncem r. 1407 počala se znovu ozývati veřejně. Tentokráte vystoupil proti ní český mistr *Ondřej z Brodu* důkladným spisem, v němž rozumově a výroky sv. Otců dokazuje transsubstanciaci a vyvrací námitky protivníkův.[1]) Spis ten poslal Ondřej arcibiskupu Zbyňkovi, upozorňuje ho zároveň *listem*, že se šíří stále v Čechách bludy Viklefovy, zvláště o svátosti oltářní.[2]) Touže dobou obrátil se za německé mistry *Ludolf Meisterman* na papeže Řehoře XII. se žalobou, že v Čechách bují *viklefství* a Stanislav že traktátem svým zavinil blud o eucharistii. Na toto udání nařídil papež Řehoř, jako dříve jeho předchůdce, arcibiskupovi, aby učinil opatření proti kacířství, a Stanislava citoval k zodpovídání do Říma.[3])

Na rozkaz Zbyňkův následovala pak četná[4]) vyšetřování v Praze, z nichž jest blíže znám proces Knínův. Mistr *Matěj z Knína*, jemuž byl Hus kdysi promotorem, byv obviněn Janem Eliášovým a Janem Cifrou z remanenčního bludu o svátosti oltářní[5]), byl uvězněn a vyslýchán 14. května generálním vikářem Kbelem v přítomnosti arcibiskupově v jeho paláci na Malé straně. Nařízeno mu, aby se kanonicky očistil a bludu se od-

---

[1]) Srv. Euch. trakt. str. 15 n.

[2]) Část listu má *Cochlaeus*, Historia Hussitarum str. 17; celý uveřejnil *Höfler*, SS. II, 170 n.

[3]) *Vid.* rkp. 4483 fol. 159[a]: Tractatus iste condempnatus est per papam Gregorium XII. et *auctor eius citatus ad curiam* ad instanciam venerabilis magistri Ludolphy Magisterman (Euch. trakt. str. 16). Byl-li traktát Stanislavův odsouzen, nelze říci s jistotou. Že však byl Stanislav citován, svědčí i Hus, udávaje v apelaci ke Kristu mezi důvody, proč nešel do Říma, také: »tum quia me aliena fecerunt pericula cautum, [vid.] mgrorum Stanislai et Stephani Palecz spoliacio et incarceracio, qui ... volentes *citati* parere ...« (Doc. 466). Proč byl citován Páleč, nevíme; snad ho vinil Ludolf, že se Stanislava ujímal.

[4]) Kron. univ. praž.: Item eodem anno et sequenti *multi* ex sacerdotibus et laicis ... sunt examinati (FRB. V. 569).

[5]) Kron. univ. praž., ibid. 570.

přisáhl. Knín se napřed zdráhal, ale když se mu hrozilo dalším vězením, ze strachu odvolal.[1])

Ježto však pohana viklefského kacířství, v sousedství Čech o národu českém rozšiřovaná, listem Řehořovým byla vyslovena s nejvyššího místa církevního, chtěl král i arcibiskup, aby vyvrácena byla způsobem co nejslavnostnějším, aby tak pověst Čech byla očištěna. Proto byla na 20. května svolána *schůze celého českého národa* při universitě do domu Národa *u Černé Růže* na Příkopech.[2]) Účast na ní byla obrovská. Bylo tu přes

[1]) Notářský akt, jejž si o tomto vyšetřování dal Knín zhotoviti *Jesenicem* (Doc. 338—340), jest důležitý i pro jména svědků, kteří jej podepsali. Byli to rektor Kliment z Mnichovic, farář Jakub ze Sušice, mistři *Mikuláš z Miličína* a *Prokop z Plzně*, bakaláři *Zdislav ze Zvířetic* a *Mikuláš ze Stojčína*. Máme tu několik osob z viklefského kruhu r. 1408 — třem z nich byl promotorem *Hus*.

[2]) Notářského záznamu, jaký se nám zachoval o schůzi r. 1403 a 1412, o této schůzi nemáme. Ale slavné shromáždění to připomíná se později často, takže si o něm lze učiniti spolehlivý obraz. *Štěpán z Pálče* dokazuje z něho v Antihusovi, že si Hus odporuje, když se vzpírá r. 1412 odsouzení článků Viklefových, a líčí je takto: »Tu enim in condempnacione articulorum facta in domo nacionis in Fossato cum tuis coapostolis affuisti, ubi fuerunt *bene LXX vel LXXX magistri* nacionis congregati, ubi *singuli et tu inter alios super illa condempnacione fuistis requisiti* et omnes nullo contradicente ad illam condempnacionem consensistis et *ego coram baccalariis et studentibus nacionis* ibidem congregatis *alta voce et intelligibili singulos illos articulos sub gravibus penis pronuncciavi condempnatos*, sicut de hoc sunt multi testes et habemus *protocolum notarii Michaelis* tui compatriote de manu sua super illa condempnacione facta« (Antihus str. 115 n.). Menší poněkud počet mistrův udává *Jan z Příbramě*, jenž v boji proti Paynovi a viklefistům této schůze stále se dovolává. V *Apologii* píše: »Ecce nuper, ante annos circiter XVIII, preclara nacio boemica, in qua *circiter LX erant doctores* et magistri eruditissimi, fere mille baccalariis et studentibus eiusdem nacionis presentibus« a v traktátu »*De non remanencia*« (rkp. kapit. *praž.* D 47 fol. 42ª) popisuje ji: »... saltem facta et exempla illustrium virorum, magistrorum et doctorum pene omnium universitatis Pragensis bohemice nacionis... perpendant. Qui omnes et singuli ante annos quasi XX plene celebrato consilio *presente inter eos Mgro Jo. Hus et tamquam principali vota dante ad vota singulorum aliorum, omnes pariter nullo prorsus contradicente reprobaverunt et refutaverunt et prohibuerunt articulos Joh. Wikleff*, panem materialem in sacramento [non] remanere contestantes, publice coram magna multitudine eis tunc assistente, me quoque presente et hec audiente et vidente, pronuncciaverunt quoque et dixerunt...« Dekret schůze, jejž dále cituje, vypisuje asi Příbram z protokolu Michalova; ježto jest odjinud neznám, uvádím jej v textu. V rkp. *třeboňském* A 16 uvádí Oldřich Kříž z Telče počet účastníků: LXIV magistri, centum quinquaginta baccalarii, mille studentes de natione Bohemorum (*Palacký* III, kniha XI., čl. 2., pozn. 109), ale odkud má ten přesný počet mistrů, těžko říci.

60 mistrů, 150 bakalářův a asi tisíc studentův. Úkolem schůze bylo odsouditi články Viklefovy. Toho arci nebylo snadno dosíci. Vždyť mistři čeští vzepřeli se odsouzení již na schůzi universitní r. 1403 a veliká většina jich byla i nyní proti odsouzení, bakaláři pak a studenti stáli až na nepatrné výjimky při Viklefovi. Ježto však vůli arcibiskupově a hlavně králově musilo se vyhověti, nalezena formule, kterou mohli podepsati i nejhorlivější viklefisté. Ti se totiž ujímali Viklefa, že neučil bludům a články jeho že mají i *dobrý smysl*, správně-li se vykládají — připojeno tedy k odsouzení článkův obmezení: »*ve smyslech jich kacířských, bludných a pohoršlivých*«.[1]) Mistři pak byli jednotlivě tázáni, souhlasí-li s odsouzením, a když všichni bez výjimky projevili souhlas, četl *Štěpán z Pálče* povýšeným hlasem *prohlášení*, jímž národ český články Viklefovy ve smyslech jich kacířských, bludných a pohoršlivých zavrhuje a nařizuje, aby jim nikdo neučil pod trestem vyloučení z národa. Prohlášení to znělo dle *Příbrama*: »Notum sit universis, quod nos omnes et singuli nullo penitus contradicente articulos infrascriptos Jo. Wikleff reprobamus, refutamus et prohibemus *in sensibus eorum hereticis, erroneis et scandalosis*, mandantes omnibus et singulis sub pena exclusionis a nacione nostra, quatenus nullus hos articulos audeat tenere vel docere publice vel occulte.«

Jest patrno, že se takovým odsouzením nedosáhlo vlastně ničeho. Viklefisté se mohli vymlouvati, že článků mistrových nedrží ve smyslech jich bludných, a mohli jim učiti dále. K bakalářům a žákům mluví sice shromáždění důrazněji,[2]) zapovídajíc jim přísně[3]) bez toho omezení, aby nikdo článkům těm

---

[1]) Mezi těmi, kteří žádali naprosté odsouzení Viklefa, vynikali *Ondřej z Brodu* a *Jan Eliášův. Stanislav ze Znojma* a *Štěpán z Pálče* ukládali si z ohledu na odvolání Znojmovo zdrželivost. Pro obmezené odsouzení jednal hlavně *Hus*, rozumíme-li dobře Příbramovu: »*tamquam principali* vota dante«, a učinil se již tím podezřelým u arcibiskupa.

[2]) Toto nařízení jest jen v rkp. *mikulov.* II 24 (Dudík, Handschr. zu Nikolsburg, Wien 1868, str. 54 n.) a je to asi druhá část rozhodnutí, jímž se má bakalářům a studentům ukázati přísnější tvář, nikoliv koncept, jenž byl pak změněn, jak jsem soudil ve článku »Pálčův Antihus« str. 31.

[3]) Kdo by jim učil, »corporea careat communitate et commodis nostre nacionis et tota nostra nacio habeat (eum) publice pro erroneo, putrido et infructuoso membro« (*Dudík* l. c. 55).

neučil a z *Dialogu*, *Trialogu* a *De eucharistia*[1]) si nebral vět k aktům universitním, ale praehistorie toho rozhodnutí činila i je neúčinným.

Ale král se neupřímným zavržením článků Viklefových spokojil a arcibiskupu nezbývalo, než spokojiti se také. Pro jistotu však, aby se nauka remanenční dále nešířila, obnovil na synodě svatovítské dekret z r. 1406[2]), nařizuje, aby, kdo by jednal proti němu, byl mu udán jako kacíř, aby dle zákonů církevních byl potrestán.

Tak následovalo v druhé polovici června zase několik vyšetřování, z nichž pro *Husa* zvláště bylo významné vyšetřování *Mikuláše z Velenovic*, kazatele u sv. Ducha, řečeného *Abraham*. Byv obviněn, že káže bez církevního poslání a že učí bludům, byl povolán Abraham dne 30. června před generálního vikáře Kbela; jsa tázán, jakou mocí káže, odpověděl, že mocí svého kněžství a mocí Kristovou, a prohlásil, že i *laikům* jest dovoleno kázati. Pro tento *valdský* blud odevzdal jej generální vikář inkvisitorům[3]), biskupu sareptskému Jaroslavovi a Mistru Maříkovi, kteří ho vyslýchali některý den potom v přítomnosti vikářově. Před výslechem, maje přisahati, že bude mluviti pravdu, zdráhal se *přisahati na evangelium a kříž*. Když ho proto inkvisitoři vinili z valdství, ujal se ho Hus, řka, že jim přisáhl při Bohu živém a že sv. Jan Zlatoústý nazývá pošetilými ty, kdo žádají přísahu při stvoření, jakoby bylo více přisahati při stvoření než při Bohu. Byv zakřiknut Kbelem, vytýkal, že chtějí nevinného odsouditi z valdství, a více o tom mluvil.[4])

Z procesu Abrahamova patrno, že se v Praze šířily také *nauky valdské*, hlavně nauka o přísaze a obecném právu kázati, jež působily i na učení Husovo. Hlasatelem valdství byl německý kanonista *Mikuláš z Drážďan*, jenž asi po procesu Abrahamově napsal první svůj traktát »*De iuramento*«, ve kterém zavrhuje přísahu vůbec a vyslovuje se proti usmrcování kacířův.[5])

Hus, ujav se Abrahama, neprospěl ani jemu ani sobě. Abraham byl odsouzen a vypověděn z diecése, Hus pak zvýšil

---

[1]) Právě spisy, na něž upozorňoval Zbyňka *Ondřej z Brodu*.
[2]) Doc. 333
[3]) Doc. 342 n.
[4]) Doc. 184 n.
[5]) Srv. Studie a texty I., str. 73 nn.: Vlivy valdské.

podezření, jež na něm lpělo, že přeje bludům. To tím více, když dovolávaje se staré přízně arcibiskupovy, důrazným listem mu vyčítá, že hříšní kněží nejsou trestáni, kněží však pokorní, kteří ne pro zisk, nýbrž pro Boha chtějí pracovati na vinici Páně, jsou jako kacíři vězněni a ze země vypovídáni.[1]) Zde Hus z přílišné horlivosti přestřeluje. Vždyť zakročení proti Abrahamovi neplynulo z nenávisti proti slovu Božímu a vypověděním jeho neměla se zameziti opravná práce kazatelův; Abraham kázal, nemaje církevního poslání, a při samém výslechu projevil bludné smýšlení, proto jej církevní vrchnost trestala. Toho Hus nedbaje a káraje arcibiskupa, že zapovídá kázání, jež Kristus poručil řka: »Kažte evangelium všemu stvoření«, křivdí arcibiskupovi a naznačuje, že církevní vrchnosti upírá právo kázání někomu zapověděti. Poměr jeho k arcibiskupovi stal se tím ještě napiatějším.

---

2. Vůdce viklefistův.

(Rozmluva Jakuba z Nouviona s viklefisty v Praze: majetek duchovenstva, autorita církve, odpustky, řehole. — Jakoubek ze Stříbra o chudobě kleru. — Štěpána Dolanského Antiviklef. — List Jana z Rakovníka Husovi.)

Jednání před odsouzením článků Viklefových a různá vyšetřování odhalují poněkud názory pražské r. 1408; jasnější však obraz dává *disputace Mistra Jakuba z Nouviona* s viklefisty v Praze.[2])

Dne 25. května 1408 odstoupila Francie od obedience obojího papeže a král vypravil poselstva po Evropě, aby i ostatní dvory byly získány pro neutralitu. Do Prahy přišlo poselství francouzské v prvních dnech července. Vedl je sekretář králův, jenž již dříve se súčastnil různých poselství v záležitosti rozkolu, mistr pařížský *Jakub z Nouviona.* Mistři čeští pozvali vzácného hosta dle zvyku akademického k hostině, při níž se rozpředla

---

[1]) Doc. 3 n.

[2]) Srv. můj článek v Hlídce 1908: Rozmluva Jakuba z Nouviona s husity v Praze r. 1408 a v Tractatus causam Mgri J. Hus e parte catholica illustrantes, fasc. I.: Jacobi de Noviano, Mgri Parisiensis, Disputatio cum Hussitis, Brunae 1914.

zmíněná disputace. Někteří mistři čeští tvrdili, že k odstranění rozkolu jest nutno, aby *duchovní neměli majetku,* jejž jim Písmo a sv. Otcové zakazují. Nouvion vyvrací jejich důvody a tvrdí, že dle Písma jest duchovním dovoleno míti majetek, zlořády pak že jsou následkem zneužívání jeho a byly by při chudobě možná větší než při majetku.[1]) Velicí svatí, jež církev kanonisovala, měli majetek, a církev je přes to ctí. Odpůrci mu namítají, že *se církev může mýliti,* zvláště tato *církev satanova,* jejíchž dekretů neschvaluje *církev svatých* a na jejímž stolci zasedala i žena — ostatně snad činili onino světci před smrtí pokání. Mistr Jakub dokazuje naproti tomu *autoritu církve,* kterouž ve věcech víry chrání Kristus bludu[2]) a na níž závisí i autorita evangelií. Její ustanovení nelze zamítati jako *nálezky lidské.*[3])

Z autority církevní přecházejí viklefisté k *odpustkům,* jichž nejen nectí, nýbrž i posměchem je stíhají. Tvrdí, že druh nemůže za druha dostičiniti; odpustky že neplatí, leč pokud je schvaluje Kristus, ten pak jich neschvaluje, leč dle zásluhy kajícníkovy, takže jest jedno, dávají-li se odpustky či nic; že neprospívají leč těm, kteří jsou v milosti, papež však neví, je-li kdo v milosti a prospívají-li mu odpustky, uděluje je tedy nerozumně.

Potom útočí mistři na *řehole.* Mniši *nepracují* a jsou tudíž církvi neužitečni; zavazují k plnění předpisů, jichž nedal Kristus; růzností oděvu a způsobu života ruší jednotu církve a lásku; přísností řehole poškozuje se často zdraví lidské a pro lidské *tradice* opouští se zákon Boží.[4])

---

[1]) Et cum dicitur: omnia mala ecclesie ortum habent ex hiis diviciis, hoc bene potest esse occasionaliter, et si fuisset paupertas, forte fuissent maiora, cum ista mala oriuntur per se ex malicia et abusu sacerdotum (Tract. I, 16).

[2]) Discedit eciam a scriptura sacra, qui auctoritati ecclesie detrahit. Nam testimonio sacre scripture ecclesiam universalem a spiritu sancto regi credere debemus *nec posse errare in hiis presertim, que sunt fidei* (l. c. 9).

[3]) Caveant, ne vehementer errent, illud improbando per legem Christi velut ei repugnans, quod sancti doctores et tota ecclesia non sibi prohibitum crediderunt ex lege Christi ... Nimia est eorum temeritas, si putent se veracius et melius legem Christi intelligere quam illos sanctos doctores et universalem ecclesiam (l. c. 17).

[4]) K tomu dobře podotýká Nouvion: Ad quintum, cum dicitur, quod per has tradiciones humanas lex Christi deseritur, istud nego per se loquendo, ymmo maxime promovetur, cum ad nichil aliud sint institute, nisi ut religiosi Christi perfeccionem saltem a longe imitarentur in diversis gradibus secundum diversitatem religionum (l. c. 16).

Mistr pařížský obratně potírá tyto výtky a na pamět své disputace spisuje ještě v Praze traktát, jenž, jak patrno z obsahu, jest velmi cenný dokument historický, tím cennější, že jest příležitostný a úplně bez tendence. Z něho zajisté poznáváme neprostředně, jak daleko zašlo již r. 1408 viklefství české a jak neupřímné bylo odsouzení článků Viklefových u Černé Růže. Z disputace vyznívá Viklefův Dialog, traktát »De ecclesia« a jeho polemické spisy proti řeholím; některé články Viklefovy slyšíme tu doslovně. Po »dobrém smyslu« nějakém není stopy, vše se pronáší zcela v duchu a bludném smyslu Viklefově.

Hlavní bod rozhovoru: *chudoba kleru*, byl sice již hlásán v době předhusovské, vysloven byl Stanislavem v listu k Hübnerovi a nesměle probleskuje z kázání Husových; v té jasnosti však jako naprostý požadavek reformy předstupuje před nás ponejprv. S ním vystupuje spolu po prvé v popředí druh a pomocník Husův Mistr *Jakoubek ze Stříbra*, jehož kázání k duchovenstvu »*Pulverem pedum vestrorum excutite*« dalo asi k rozhovoru příčinu.[1]) Jakoubek také odůvodnil požadavek ten obšírným kázáním »*Beati pauperes spiritu*« na Všecky svaté r. 1408.[2]) K *trojí* chudobě jsou dle něho zavázáni duchovní: co do *majetku*, *těla* a *vůle*. V prvním ohledu mají se nejen zříci nepotřebných statků časných, nýbrž i odložiti nezřízenou péči o potřebná dobra pozemská. Majetek jest jim překážkou v plnění povinností, ježto nemohou lid účinně vésti slovem i příkladem. A jméno jejich již naznačuje, že jest údělem jejich jen Bůh a nic jiného. To jest *zákon chudoby*, *Kristem* daný duchovním, jehož nevymyslil Jakoubek ani *Viklef* aniž který kacíř,[3]) jímž však duchovenstvo se neřídí, shánějíc se po penězích a jsouc vesměs oddáno lakotě. V *druhé* části žádá Jakoubek, aby duchovní byli ochotni snášeti protivenství i smrt pro Krista, a

---

[1]) Srv. Studie a texty I, str. 362 n.: Husův pomocník v evangeliu. Že by traktát Jakoubkův »*Magne sanctitatis ille vir*« byl z r. 1407, kamž jej klade rkp. univ. *praž.* VIII F 2, nepodobá se.

[2]) Srv. Studie a texty I, 377—392.

[3]) Ecce fides nostra et religio de voluntaria paupertate spiritus respectu bonorum fortune, ad quam clerici obligantur! Quam quidem sentenciam *non ego neque Wigleph neque aliquis hereticus* neque aliqua levis persona, sed preclare ecclesie columpne ... nobis reliquerunt, ymmo *Christus et sui apostoli* hanc fidem confirmaverunt et docuerunt verbo et opere. *Quis ergo auderet hanc sentenciam hereticare* nisi blasphemus (l. c. 380).

v *třetí*, aby vynikali *pokorou*; proti tomu proviňují se kněží, odmítajíce pyšně všeliké napomenutí, nazývajíce karatele *viklefisty* a krutě stíhajíce bližního církevními tresty, mnohdy z příčin malicherných.[1])

Není pochybnosti, valdsko-viklefský postulát *chudoby církve* jest již r. 1408 programovým bodem hnutí českého, a jako jest *Jakub ze Stříbra* předním jeho hlasatelem, tak jest *Jakub z Nouviona* prvním apologetou katolické církve proti němu.

Že obraz, jejž nám skýtá o viklefství českém disputace pražská, jest věrný, toho důkazem jest spis *převora Dolanského Štěpána* téhož roku napsaný, zvaný *Antiviklef* nebo *Medulla tritici*. Štěpán, jenž jest v čilém spojení s Prahou, doslechl a sám zkusil, že se viklefské nauky šíří všude po českých vlastech, ba pronikají až v ústraní klášterní.[2]) Proto posílá generálnímu vikáři *Kbelovi* jakožto odpůrci těch bludů svůj spis, v němž potírá hlavně *Trialog*, útoče na Viklefa velmi prudce.[3]) Vyvrací jeho nauku *o svátosti oltářní*, remanenci a figurativní přítomnost, hájí *řeholí, hierarchie* a *odpustkův*, ujímá se *majetku du-*

---

[1]) Nam si quis zelum dei habens caritative corrigere publice vel private voluerit vel cum moderamine eos ammonere de eorum avaricia vel fornicacione vel ambicione ..., mox tales remurmurant et ad iracundie fomitem se convertunt et caritative se corrigentem errantem *wiglefistam*, hereticum, seductorem vel quomodolibet alium suspectum derisorie et subsanatorie appellabunt (l. c. 386).

[2]) Sed et ecce econtra audivi crebrius et quadam apostatica leccione cuiusdam *Dyalogi* et *Trialogi* didici et obstupui, qualiter quidam *insani magistri et homines pestiferi wikleffistici ordinis*, ut dicitur, canina rabie concitati, cursu precipiti prophanis et sacrilegis sentenciis et arte dyabolica confectis *articulis* sancte matris ecclesie magisterio sancti spiritus bene et optime dispositum ritum et ordinem dedecorant et commaculant et ausu temerario fabulaciones nequissimas sic inpudenter in medium proferunt, ut non solum post discursum peregrinarum nobis terrarum et districtuum, sed eciam *in terris nostris Bohemie et Moravie aulas principum, collegia et cathedras sacerdotum, scolas studencium, promiscui sexus popularem tumultum fidelium, antra deserti claustralium, sed eciam segregatas in partem et pacem silencii Carthusienses cellulas* tuba illorum ululans et pestifera muros et bonos mores transgrediens cum terrore valido replevit vehementer (rkp. *mor.* arch. zemsk. Cer. II 303 fol. 75[0ab]. — Pezova Thesauru nemám po ruce.).

[3]) Kdo zná nemírné útoky Viklefovy na řeholníky, nebude se nad tím pozastavovati. Štěpán se sám omlouvá, že se řídí zásadou: »vim vi repellere licet« (cod. cit. fol. 791[a]).

chovních a končí zase obranou katolické nauky eucharistické.[1]) Jak patrno, shoduje se z veliké části obsah Medully s disputací pražskou[2]), a jest zajímavo přirovnávati, kterak o téže věci jedná Nouvion krátce a výstižně, Štěpán pak dle zvyku svého obšírně a důrazně se stálým oslovováním Viklefa. *Otázka eucharistická,* kterouž má Štěpán Dolanský nad Nouviona, hodí se do rámce roku 1408 dokonale.

Takové jest tedy viklefství české roku 1408. *Vůdcem* pak *viklefistů pražských,* kteří s mistrem pařížským polemisují a proti nimž píše Štěpán Dolanský, jest *Hus.* Tak bychom mohli souditi již z obsahu spisův, a pro disputaci pražskou dosvědčuje nám to rkp. univ. praž. IV H 2.[3]) Že však tehdy již *obecně* Hus jest uznáván hlavou a vůdcem hnutí, pro to máme doklad *v listě Jana z Rakovníka Husovi,* jímž se obraz nakreslený Nouvionem ještě doplňuje.

Rakovník, jenž sám pro opravy jest nadšen a Husovu činnost po té stránce obdivuje,[4]) varuje Husa před společností Viklefovou. Stačí mu přece Písmo sv., nač hledati zdroje nečisté! Již jej všude nazývají čelným viklefistou a viní ho z kacířství. Rakovník mu píše: »Iam propria cum iunctivo perdidistis vocabula, *a Wycleff suscepistis cognomen, ubique factus estis fabula et rumor in populo ... Huius ducis reprobati Wycleff pre aliis vos asserunt gestare vexillum* ... adversariorum contrarietas heresiacam pravitatem obicit.« A žáci jeho, mladí bakaláři a studenti, na venkově v hostincích a při přástkách šíří Viklefovy bludy, mluvíce *proti papeži,* že mu nepřísluší titul »nejsvětější«,

---

[1]) Srv. *Loserth,* Die literarischen Widersacher des Hus in Mähren, Zeitschrift d. Ver. für die G. M. u. Schl. I (1897), Heft 4.

[2]) Štěpán nechce probírati celý obsah Trialogu; píše: Verumtamen non omnia, sed quedam dumtaxat de multis paucissima illorum sompnia et nepharia dictamina, que in orbe terrarum hincinde scripta discurrunt *per cartulas,* hic commemoranda duxi (l. c. fol. 800[a]). Cartulae obsahovaly *články Viklefovy.*

[3]) Fol. 110[a]: Mag. Jacobus Parisiensis, postquam venit Pragam ambasiator regis Francie, invitatus est per *Hus et alios Wiclefistas,* cui subscriptam questionem *proposuerunt.* Srv. Tractatus fasc. I, str. X.

[4]) Píše: »Danielis spiritus ... vestrum pectus inhabitat ... iuvenilibus sub annis senes atteritis, montes verbi divini compellitis fumigare. Revera positus estis in lucem gencium, qui ut lucerna posita super candelabrum dei lucetis in domo« (List Jana z Rak. Husovi str. 12). Rakovník činí mu právě proto výtky, že jeho snahy opravné viklefskými směry utrpí.

a proti arcibiskupovu zákazu písní[1]), snižujíce *úctu svatých* a *řeholníky* ostouzejíce. Rakovník věří, že by Hus mohl vznikající roztržku zameziti, a prosí ho o to. Lakota a ziskuchtivost kleru jest sice veliké zlo a zasluhuje pokárání, ale porušení jednoty církevní a neposlušnost jest zlo nepoměrně větší a nesmí býti pomíjeno mlčením.

Varovný hlas Rakovníkův a jistě i jiné podobné minuly se účinkem — Hus zůstal hlavou viklefství v Čechách.

---

3. Proti arcibiskupovi.

(Prohlášení Zbyňkovo. — Apelace k Řehoři XII. — Hus viní arcibiskupa z kacířství. — Jakoubkův traktát remanenční. — Husův spis „De corpore Christi" (Impugnantibus). — První žaloby na Husa. — Jeho odpověď. — Henclínovo poselství k Řehoři XII. — Stanislav a Páleč uvězněni v Bologni.)

Dekrety synody svatovítské nebyly s to, aby rozptýlily pochybnosti o pravověrnosti Čech. Král Václav žádal proto od arcibiskupa, aby výslovně prohlásil, že v zemi bludů není. Zbyněk věděl sice dobře, jak neupřímné bylo odsouzení článků Viklefových u Černé Růže, a vyšetřování, jež dle přání králova nařídil[2]), také nesvědčila o pravověrnosti, ale vůli králově neodvážil se odporovati. Na mimořádné synodě dne 17. července vydal žádané prohlášení, že v provincii pražské neshledal nikoho bludařem nebo kacířem.[3]) Jak málo však se shodovalo toto prohlášení s arcibiskupovým přesvědčením, vidno z toho, že hned

---

[1]) Na synodě svatovítské toho roku zapověděl Zbyněk nové písně mimo obvyklé již: Buoh všemohúcí, Hospodine pomiluj ny, Jezu Kriste štědrý kněže a Svatý náš Václave (Doc. 334). Důvodem zákazu nebyl ovšem odpor proti lidové písni duchovní, jak tvrdí *Nejedlý* (Počátky husitského zpěvu 383), nýbrž šíření nauk viklefských písněmi.

[2]) *Hus* v apelaci: »de consensu et voluntate expressis serenissimi principis et domini d. Wenceslai ... facta et habita diligenti eciam et exacta inquisicione« (Doc. 392).

[3]) *Hus* tamže; dle odpovědi na články Doc. 161 byla učiněna zvláště zmínka o nauce remanenční. — Vážné pochybnosti o existenci této synody vyslovil *Novotný* (Listy Husovy, str. 7., pozn. 5.), ale odmítl je sám. Datum Husovo jest vskutku příliš určité. Snad to nebyla synoda diecésní, nýbrž jen shromáždění prelátů pražských.

připojil nařízení, aby mu byly vydány knihy Viklefovy, by mohly býti prozkoumány.[1]) Dle Kron. univ. praž. (F R B V, 570) radili k tomuto nařízení hlavně Ondřej z Brodu, Jan Eliášův, Jiří z Boru a kanovník Adam z Nežetic.[2]) Chtěli tím strhnouti gloriolu, jíž byl v Čechách ozdoben Viklef, doufajíce, že vypleněním jeho nauk vrácena bude zemi čest pravověrnosti.

Pro viklefisty české byla to trpká zkouška. Nemohli přece dopustiti, aby spisy mistra evangelického byly nazvány kacířskými a tím on sám uznán byl kacířem! Někteří tedy sice knihy vydali, mezi nimi také Hus, ale jménem všech podalo několik studentův[3]) odvolání od tohoto rozkazu k papeži Řehoři XII., poukazujíce na výsady universitní, jež jsou tím porušeny, a na hanobení království českého. *Hus* sice odvolání toho nepodepsal, ale ve druhé apelaci řadí se sám k těm, kteří je podali.[4])

Hus však učinil ještě více. V dekretu Zbyňkově o svátosti oltářní, jenž asi zároveň znovu byl obnoven, nalézá Hus blud a viní proto v apelaci arcibiskupa z poblouzení věroučného. Arcibiskup totiž káže učiti, že po proměňování nezůstává nic z podstaty chleba, nýbrž pravé tělo Páně, a v kalichu nic z podstaty vína, nýbrž pravá krev Páně. Ta formule byla a jest zcela katolická, Hus však namítá proti ní, že přítomna jest i duše Kristova a jeho božství. Než to se rozumí samo sebou a arcibiskup jest dalek, aby to vylučoval; chce jen jasně vyloučiti *remanenci*, jakž z protikladů »chléb — tělo« a »víno — krev« zřejmě vysvítá.[5]) Viníce arcibiskupa z bludu, zastírají vikle-

---

[1]) *Zbyněk* v dekretu Doc. 378 a *Hus* v apelaci Doc. 388.

[2]) Zbyněk praví: de consilio nostri capituli et nonnullorum doctorum et magistrorum sacre theologie et iuris canonici (Doc. 378).

[3]) *Zbyněk* je jmenuje: Přibík z Húzné, Hroch z Podvěk, Michal z Drnovic, Petr z Valencie a Jan z Landsteina.

[4]) In *appellacione per nos interposita,* a qua nos non recessisse nec recedere velle publice protestamur (Doc. 389).

[5]) Formule Zbyňkova jest táž jako r. 1406 a toho roku nevinil ji nikdo veřejně z bludu. *Novotný* upozorňuje sice, že kázání, které v rkp. kapit. *praž.* E 37 jest vloženo do r. 1411, jest v univ. III B 20 s datem 1406. Z toho by ovšem plynulo, že Hus již r. 1406 formuli Zbyňkovu v kázání na Boží Tělo přesněji vysvětloval, ale jistě nemluvil *proti* arcibiskupovi a *veřejně* ho nevinil z bludu; dodatek, na nějž klade Novotný takový důraz, jest zřejmě pozdější. Nelze si ani dobře mysliti, že by po takovém vystoupení proti arcibiskupovi Hus mohl býti ještě r. 1407 synodálním kazatelem. (Srv. Studie a texty I, 471 n., Novotný ČMM. 1914, str. 445 a Studie a texty II, čís. 2.)

fisté otázku, o niž vlastně běží, a jsouce podezřelí z kacířství, činí se před papežem obránci pravé víry.

Než ani to jim nestačilo; chopili se ponejprv prostředku, jenž jest sice velmi účinný, ale zavádí hnutí na dráhy revoluční a budí vášně, jež pak těžko jest krotiti — *volají na pomoc proti arcibiskupovi ulici.* O Zbyňkovi zpívají se posměšné písně a šíří se a všude nalepují hanlivé listy [1]), že kaceřuje Čechy, že bloudí v nauce o svátosti oltářní a že přikazuje vydati knihy Viklefovy. Snad se dály i jiné výtržnosti, o nichž se nám zprávy nezachovaly.

Zatím však touže dobou *nauka remanenční* zapouští mezi viklefisty vždy hlubší kořeny. Mistr *Jakoubek ze Stříbra,* přítel a hlavní spolupracovník Husův, napsal tehdy *traktát o svátosti oltářní,* jenž o smýšlení jeho a celého okolí Husova nepřipouští pochybností. Ze slov Skutků apoštolských, že věřící trvali na modlitbách a »v lámání chleba« a z výroku sv. Pavla: »Chléb, kterýž lámeme, není-liž účastenství těla Páně« činí závěr, že chléb po posvěcení zůstává. To jest dle něho *víra katolická a apoštolská, jíž nikdo nesmí pro nějaké klatby a hrozby knížat kněžských nebo pro odpor domácích protivníků popříti.* Ten *chléb* jest po posvěcení v pravdě a svátostně *tělem* Páně, jakž to praví jasně vyznání *Berengariovo* za Mikuláše II. Mluví-li sv. Otcové o tom, že mizí podstata chleba, myslí tím, že mizí v úvaze věřících, jichž pozornost jest úplně obrácena na přítomné tělo Páně, nebo že tělo Kristovo není případky chleba a vína dotčeno. Případky zajisté nemohou býti bez svého podmětu.

Traktát Jakoubkův [2]) vrhá na viklefství české světlo málo příznivé. Všecky dosavadní spory o články Viklefovy točí se po stránce věroučné skoro výhradně kolem remanence. Pro ni měl vyšetřování Stanislav a Knín, pro ni hlavně odsouzeny znovu články Viklefovy u Černé Růže. S odsouzením všichni souhlasí,

---

[1]) Dne 5. srpna ráno byly vyvěšeny »plures litere diffamatorie nimis grosse contra dom. Zbynkonem archiep. Prag. et canonicos et quosdam bohemos magistros« (Chron. Lips. *Höfler* SS. I, 9), asi proti těm, kteří radu tu dali arcibiskupovi.

[2]) Srv. o něm můj článek »Jakoubkův traktát remanenční« v Několika textech z doby husitské, řada II., str. 3—18, kde 11—18 první část traktátu jest uveřejněna.

obecně i ústy arcibiskupovými se prohlašuje, že nikdo nebyl shledán v tom článku bludařem, a zatím se píše traktát, který úplně přejímá a bezohledně hlásá onu nauku Viklefovu, dokazuje ji celým jeho aparátem filosoficko-theologickým a odmítá jeho kličkami nauku katolickou! A ježto druhý traktát *Stanislavův* byl nejostřejší zbraní proti remanenci, obrací se Jakoubek ve druhé části spisu přímo proti němu a potírá jeho vývody.

Při tom pak nutno si všimnouti, s jakým důrazem prohlašuje Jakoubek nauku remanenční za *zjevenou pravdu Boží, od níž se křesťan nesmí dáti odvrátiti* ani hrozbami ani tresty církevními![1]) To jest již úplné, neústupné kacířství, jímž jest následkem vlivu Viklefova okolí Husovo r. 1408 proniknuto.[2]) Skutečnosti té nemůže vyvrátiti prohlášení *arcibiskupovo*, okolnostmi vynucené, ani příkrá slova listu, ode dvora *Václavova* kardinálům tehdy poslaného, v němž ti, kteří z toho bludu viní Čechy a krále označují jeho ochráncem, jsou nazváni *vzteklými psy*, a každému, kdo by byl z toho bludu usvědčen, se hrozí, že jej dá král *upáliti*.[3])

Jak se měl k nauce remanenční vůdce viklefistů, Hus?[4]) Viděl-li v ní kacířství, bylo zajisté na něm, aby ji jasnými a

---

[1]) Videtur sequi, quod non propter aliquas *excommunicaciones nec aliquos terrores* coram principibus sacerdotum hec *apostolica* fides est neganda, sicut nec huius fidei *katholice* contrarium a christifidelibus propter *domesticos inimicos* subdole adversantes est concedendum (l. c. 12).

[2]) Také *Mikuláš Dráždanský* byl remanentista a *Příbram* napsal i remanenční traktát, jehož se později dovolává Payne, jejž však posud nepodařilo se objeviti.

[3]) Licet nonnulli detractores scelerati ausu temerario false dicere presumpserint (narážka na bullu Řehořovu), quod in regno Boemie sint heretici, tenentes quod panis materialis maneat in sacramento altaris post verba consecracionis prolata ac alios errores perniciosos cuisdam Wycleff et quod rex Boemie in talibus erroribus quosdam defendat et protegat contra ecclesiasticam iurisdiccionem: falsitas autem talium canum rabidorum ad liquidum est manifesta. Nam facta inquisicione diligenti, si aliqui Boemi sic errarent heretice, nullis tamen talibus repertis in examine, nichilominus dominus rex noster voce clara sua hoc significante paratus fuit et est hodie eciam *supplicio combustionis facere puniri*, si quispiam per huiusmodi errores involutus reatu mortis reperiretur teneri obnoxius (*Höfler* SS. II, 137).

[4]) Srv. Studie a texty I, 450 nn.: Učil Hus remanenci?

určitými slovy odsoudil a přátele své od ní odvrátil. Vždyť běželo o čest země české, o čest strany i jeho vlastní! Hus však nejen tak neučinil, nýbrž postavil se proti arcibiskupovi a tím po bok svých bloudících přátel.

Po příkladu Viklefově totiž zdůrazňovali remanentisté, jak vidno z Jakoubka, název »*chléb*«, jímž v evangeliu, u sv. Pavla i sv. Otců jest označována svátost oltářní, a rozšiřovali tak nauku remanenční.[1]) Arcibiskup proto chce, aby se svátost nenazývala chlebem, nýbrž *tělem Páně* pod *způsobami* chleba a vína.[2]) Proti tomu zdvihla se mezi remanentisty bouře odporu a Hus sám napsal traktát »*De corpore Christi*« čili (dle prvního slova) »*Impugnantibus*«[3]), v němž otázku tu luští proti arcibiskupovi.

Hned v úvodu staví se proti němu velmi útočně. »Těm«, praví, »kteří *odporují slovům evangelia a neznají neklamné pravdy* o svátosti těla Páně a nedosti jsou pevni, *zbývá předem odporovati* a katolickou pravdu k užitku církve veřejně hlásati. Jsou totiž takoví, kteří *chtí popírati, že Kristus jest chléb.*«[4]) Ta slova vztahují se popředně na arcibiskupa, jakž Hus sám vyznává v druhé audienci (Doc. 276). A proti tomu dí Hus, že »dlužno *neoblomně učiti, kázati a držeti, že Kristus jest chléb,*« a dokazuje to výroky Písma a sv. Otců, dodávaje, že ovšem není chléb obyčejný, nýbrž *nadpodstatný*. V dalších kapitolách pak dovozuje, že *lámání, vidění, dotýkání a požívání* netýká se těla Kristova, nýbrž svátosti.[5])

Traktátem tím osvědčil se Hus opravdu *hlavou* viklefistů. Opposicí proti arcibiskupovi a látkou, převzatou z většího trak-

---

[1]) Patrně i v nových písních, jež *proto* Zbyněk zapovídá. Aspoň Husova píseň »Jezu Kriste, štědrý kněže«, jež jest pouhé přepracování písně starší, zdůrazňuje stále, že tělo Boží jest »*chléb* vezdajší«. (Srv. *Nejedlý*, Počátky hus. zpěvu str. 464 n.)

[2]) Hus praví ve druhé audienci: archiepiscopus mandaverat, quod *non nominetur ille terminus »panis«* (Doc. 276). Zákazu takového neznáme, v dekretu Zbyňkově ho není.

[3]) *Novotný* ČMM. 1914, str. 444 n. chce jej klásti do r. 1406, ale důvod, jejž uvádí, toho nedokazuje, ježto traktát nesouvisí s kázáním, a okolnost, že Hus ještě r. 1407 byl synodálním kazatelem, činí to naprosto nepodobným pravdě.

[4]) Arcibiskup nepopíral, že *Kristus* jest a může se nazývati duchovním chlebem, nýbrž že *svátost oltářní jest* chléb.

[5]) Traktát »De corpore Christi« tištěn v Opp. I, 163[a]—167[a] a znovu jej vydal *Flajšhans*, Spisy Husovy sv. 2.

tátu Viklefova De eucharistia, jíž Viklef a remanentisté dokazovali svou nauku [1]), přidal se k nim a utvrdil je v bludu, ač sám remanenční nauky jasně nevyslovil, vlastní otázce, zůstává-li *podstata* chleba, opatrně se vyhnuv.

Že tím vzrostlo *podezření kacířství proti Husovi,* jest zajisté pochopitelné, jakož i že páska přátelské přízně, jež dříve pojila Husa s arcibiskupem, byvši již Husovým jednáním na schůzi u Černé Růže a jeho vystoupením ve při Abrahamově uvolněna, nyní přervána byla nadobro.

V té době, asi koncem července r. 1408, ozvaly se také ponejprv hlasy *proti kazatelské činnosti Husově.* Duchovní pražští nesli jistě již dříve těžce stálé útoky v Betlemě [2]), jimiž i dobří kněží byli snižováni, a když v posledním čase stávaly se prudčími a směřovaly i proti představeným církevním, zvláště proti papežství, stěžovali si všeobecně na hanlivá kázání u arcibiskupa, jenž proto na synodě svatovítské zapověděl mluviti k lidu pohoršlivě o prelátech a duchovních a o římské církvi. [3]) Nyní pak, když Hus pozbyl přízně Zbyňkovy, obracejí se přímo proti němu [4]), stěžujíce si, 1. že 17. července 1407 před veškerým množstvím lidu nazval svatokupectvím, vymáhají-li se poplatky za úkony církevní, nerozlišuje, děje-li se tak před úkonem či po něm; 2. že v témže kázání pravil: »Nevzal bych celý svět, abych chtěl zemříti s tolika obročími jako *Petr Všerub*«, a 3. že hned v neděli po zmíněném synodálním zákaze ostouzel pražské kněžstvo. *Hus,* jemuž byla stížnost předložena, aby se o ní vyjádřil, odpovídá na ni štiplavou ironií a vytáčkami [5]). Nemluvil

---

[1]) Zvláště vyznání Berengariovo a výklad jeho a odmítnutí autority Ambrožovy — srv. zmíněný článek ve Studiích a textech I, str. 460 n.

[2]) Již na začátku r. 1408 byla kaple betlemská podezřelá a hrozilo jí nebezpečí. Proto žádal Kříž papeže Řehoře XII., aby ji potvrdil. Řehoř však, jsa nedávným obviněním Čech z kacířství učiněn opatrným, svěřil listem ze dne 15. května 1408 (Monum. univ. III, 425—427) záležitost tu arcibiskupovi, jenž však kaple *nepotvrdil.*

[3]) Doc. 333: »per verba inutilia et scandalosa christifideles animas offendunt et corda inficiunt, indiscrete describendo statum clericorum et prelatorum.« Dobře dodává arcibiskup: »ut presumitur, ex dicti Wiclef opinionibus« — jeť to ohlas Viklefova Dialogu, De simonia a De civili dominio.

[4]) Žaloby ty a Husovu odpověď na ně viz v Doc. 153—163.

[5]) *Jan z Rakovníka* píše o ní Husovi: Responsio quidem *non clara facie, sed dyalectica velata caligine* offertur aspectibus. (List Jana z Rakovníka Husovi, str. 17).

prý nic před *veškerým* lidem, ježto veškeren lid nebyl tehdy v Praze — nebylť tu lid římský, lid jerusalemský[1]) atd. Při *svatokupectví* nerozlišují ani kanony, zda před či po se tak děje, zvyk protivný pak nelze zváti chvalitebným. O Všerubovi mluvil, aby kněze odvrátil od mnohoobročnictví, a proti kněžstvu nekázal výstupně[2]), jinak by z toho provinění bylo viniti i *Krista*, proti němuž reptali fariseové, když káral jejich chyby.

Odpověď Husova jest příznačna pro další jeho činnost opravnou. *Svatokupectvím* jest mu všeliké braní poplatků při úkonech duchovních — to hlásali před ním kazatelé a reformátoři u nás i jinde, a Hus se tu mohl skutečně odvolávati na zákony církevní, ačkoliv zvykové právo zavádělo všude štolové poplatky a mešní stipendia místo mizících naturálních darů dřívějších a neviděl v nich svatokupectví, pokud se na nich úkon nečinil závislým. Nejsou to platy *za* úkony duchovní, nýbrž *při* úkonech těch. Právního vývoje toho nemohla zastaviti žádná opravná snaha. Více naděje na úspěch měl boj proti *mnohoobročnictví* a proti mravním zlořádům v duchovenstvu, ale Hus si tu zvolil nevhodné forum, *věřící lid*, jenž není povolán, aby prováděl opravy, a v němž útočná kázání podkopávala důvěru a úctu ke kněžstvu vůbec. Hus však jest tu nepřístupen jakékoliv výtce — v každé vidí nenávist těch, které kárá, a těší se příkladem *Kristovým*, na něhož fariseové pro jeho kázání také nevražili. Ty myšlenky, v něž se úplně vžil, jsou mu pak i obranou proti *výtce bludu*.

V prvních žalobách není sice přímého obvinění z bludu — žalobcům běží jen o čest duchovenstva —, ale věta, že Všerub »*nerozsévá bludů*,« Hus pak že řekl v přítomnosti arcibiskupově, že by chtěl býti tam, kde jest duše Viklefova, jenž přece jest původcem bludu o svátosti oltářní, z něhož posud *zbytky trvají*,[3]) jest velmi významná. Hus také se hájí v úvodu své odpovědi

---

[1]) K tomu glosátor ve *vid.* rkp. dv. 4483 správně podotýká: Indigna auditu gravi, quia *puerilis zophistrie* responsio. (Několik textů, řada II, str. 21.)

[2]) Kázati výstupně prý jest lživě, lstně nebo ze strachu kázati. Glosátor l. c. 23 dobře k tomu poznamenává: *Excessive* eciam videtur esse, ubi *reprehensione nimia vel incauta clericorum boni presidentes vilescunt* et subditi contra eos insolescunt.

[3]) Hříčka slovní: »*remanencie remanent*« naznačuje, jaký blud se míní.

proti výtce bludu protestací, vysvětluje výrok svůj o Viklefovi [1]) velmi neuspokojivě známým odkazem na Kristovo: »Nesuďte a nebudete souzeni«, a skrytou výtku remanence odbývá, dovolávaje se výroku arcibiskupova, že nikoho v tom bludu neshledal. To arci nemohlo uspokojiti ani arcibiskupa ani ty, kteří věděli, co předcházelo.

Zatím však žaloba duchovenstva pražského neměla pro Husa žádných následkův. Arcibiskup byl totiž proti zmíněné apelaci, vypravil kanovníka *Henclína* [2]) k papeži Řehoři XII., aby upozornil, že všecky roztržky v Čechách jsou následkem bludných nauk viklefských, a aby žádal, by rozkaz arcibiskupův o vydání knih Viklefových byl potvrzen. [3]) Chtěl tedy vyčkati rozhodnutí papežova a nepodnikal zatím žádných kroků nových.

Proti žalobě Zbyňkově měli před papežem Řehořem XII. dokázati pravověrnost národa českého mistři *Stanislav* a *Páleč*, kteří v podání německých mistrů byli označeni jako přední viklefisté [4]) a citaci Řehořově dosud nevyhověli. Měli patrně poukázati na odsouzení článků Viklefových a na prohlášení arcibiskupovo a očistiti traktát Stanislavův z nářku bludu. Avšak na mistrech českých spácháno bylo na cestě veliké bezpráví. Kardinál *Baltasar Cossa* dal je v Bologni zatknouti a uvězniti, podezíraje je nejspíše, že mají nějaké politické poslání k Řehořovi, a přes přímluvu university a národa českého u kollegia kardinálův (8. prosince — Doc. 345 n.) a rozkaz téhož kollegia (12. února 1409 — Doc. 363 n.) propustil je teprve po formál-

---

[1]) Glosátor l. c. 23 poznamenává: »*manifeste hereses Viclef* debent omnino iudicari et condempnari... in heresi de sancto sacramento mortuus est, ergo ut sic locus eius in inferno esset. Precaveat omnipotens deus ergo, ut alicuius christiani anima in loco Viclef esset«.

[2]) Mikuláš Henzlův ze Sulejovic. Jeho jednání bylo přiloženo k informaci poslů r. 1409. (Chron. univ. Prag FRB V, 571.)

[3]) Item eodem anno (1408) Gregorio XII pontificatum papalem regente Sbinko archiep. transmisit *processus* contra Wiklefistas ad curiam cum informacionibus, utinam veris, supplicans, ut processus eius de reposicione librorum Wiclef et combustione confirmaretur (Chron. univ. FRB V, 570). Obsahu těchto informací neznáme, ale lze jej tušiti z informací daných Jinochovi a Jaroslavovi r. 1409, jež Chron. univ. tamže uvádí.

[4]) *Hus* contra Stanisl.: »dříve byl jeden z nás, o němž strana, jíž nyní lichotí, skláněje před ní hlavu i kolena, tvrdila po dlouhou dobu, že jest nejpřednější z nás«. (Opp. I, 292[a]).

ním odpadu Václavově od Řehoře.[1]) Traktát Stanislavův byl pak z nařízení arcibiskupa z Bordeaux prozkoumán theology, a když ti nenalezli v něm nic bludného, nařízeno Stanislavovi, aby připojil jasné prohlášení, že se podrobuje ve všem autoritě církevní, načež mu bylo dáno vysvědčení pravověrnosti, které potvrdil pak i papež Alexander V.[2]) To byl poslední krok Stanislavův a Pálčův pro viklefství české.[3])

---

4. Dekret kutnohorský.

(Otázka neutrality. — Hus se přikloňuje ke králi. — Spor o tři hlasy. — Hus a Mikuláš Augustinův. — Mistři v Kutné Hoře. — Vydání dekretu. — Spory o dekret.)

K otázce věroučné a opravné připojila se ještě otázka církevně-politická, jež přivodila první zjevnou roztržku Husovu s církví. Kardinálové obojí strany vypověděli již 12. května 1408 poslušnost papežům a působením dvora francouzského přiklonil se k nim i král Václav, maje mimo jiné také osobní důvod hněvu proti Řehoři XII., protože se tento přidal ke straně Ruprechtově.[4]) Z rozkazu patrně králova poslán byl z Prahy kardinálům dříve již zmíněný list, jímž se vyslovuje bolest nad dlouho trvajícím rozkolem a prohlašuje se, že Václav jako král římský chce kardinálům všemožně přispěti k obnovení jednoty, ačkoliv by měl právo žádati, aby napřed odstraněn byl rozkol v moci císařské.[5]) V tom smyslu chtěl Václav upraviti církevní otázku

---

[1]) Do Čech se vrátili až po odchodu Němců.

[2]) Srv. *Pálčův* Antihus, str. 11 a *Stanislav* »Alma et venerabilis«, *Loserth* Archiv 75 str. 400, Euch. trakt. Stan. str. 17 nn.

[3]) Srv. *Hus* Contra Stanisl.: »arguebat audacter in congregacione universitatis, donec ... fuit a sancta romana curia vexatus et ab illo, quem nunc dicit caput sancte catholice ecclesie, spoliatus. (Opp. I, 288[a].)

[4]) Václav zapověděl, aby se nepřijímaly nové provisní listy Řehořovy v Čechách a starých aby se nedbalo, dokud papež nenapraví křivdy spáchané proti cti králově, t. j. pokud ho neuzná králem římským. (*Palacký,* Über Formelbücher II, 68.)

[5]) *Höfler* SS. II, 134—138.

nejprve v Čechách, a proto nařídil, aby duchovenstvo i universita učinily příslušné rozhodnutí. Než tu setkal se s neočekávaným odporem. Arcibiskup Zbyněk a preláti církevní nechtěli ustoupiti od Řehoře XII., jenž byl v Čechách vždy uznáván pravým papežem[1]), a universita vyslovila se takovou většinou proti úmyslu královu, že se rektor Hening z Baltenhagenu neosmělil votum university ani vyhlásiti.[2])

Úplný souhlas s králem však vyslovili viklefští mistři čeští, hlavně na radu Husovu a Jeronymovu. Po roztržce s arcibiskupem totiž hledá a nalézá Hus oporu *v králi a jeho světské moci.* Vedly ho k tomu Viklefovy spisy, hlavně »De veritate sacrae scripturae« a »De officio regis«, a přiměly jej k tomu časové okolnosti. *Opravné* snažení zajisté vrcholí v boji proti bohatství a vládě v církvi a žádá chudoby duchovenstva; ježto se tomu kněží vzpírají, jest úkolem ramene světského, aby to provedlo. Mimo to národ český jest stále pro přilnutí k Viklefovi viněn z kacířství — král jest na prvém místě povinen cti jeho hájiti. S tím konečně souvisí i zájem národa českého *na universitě.*

Při vysokém učení pražském[3]) totiž vytvořilo se dle vzoru pařížského a právem zvykovým se upevnilo rozdělení na *čtyři národy:* český, polský, saský a bavorský, z nichž stejným počtem se volili členové do sborův universitu spravujících. Kdežto však na universitě pařížské většina t. zv. národů byla francouzská, byli v Praze dva, a poněvadž i v polském národě byli většinou Němci, tedy tři národové němečtí a Němci měli tudíž ve správě

---

[1]) *Tomek,* Děj. Prahy III² 466 míní, že proti kardinálům a nastávajícímu koncilu popudili se *protivníci snah o opravu,* protože »je pojal strach, že by se nyní mohlo *pomásti posavadní jejich svatokupecké a rozkošnické řádění,*« a arcibiskup že byl od nich opanován a naveden. To jest neodůvodněný dohad. Mistry německé nelze přece nazvati odpůrci oprav. Spíše lze říci s Palackým, že se tu setkal *dvojí proud reformační,* ač právě zde se nejeví tak jasně, nebo ještě lépe, jak má Palacký dále, že na straně české »setkávaly a soustředily se najednou ty nejrozmanitější interesy, duchovní i hmotné, církevní i světské, vysoké i nízké.«

[2]) Chron. univ. Prag. FRB V, 570. Hening byl rektorem od 15. října 1410 — schůze universitní mohla tedy býti teprve koncem října. *Tomek* l. c. 467 klade ji až do konce prosince, ale byla asi ještě před odchodem Stanislavovým a Pálčovým. (Doc. 346.)

[3]) Srv. k následujícímu: »Dekret Kutnohorský«, přednášky a stati Václava Novotného, Kamila Krofty, Josefa Šusty a Gustava Friedricha, Praha 1909.

university tři hlasy proti jednomu českému. S počátku, pokud veliké množství studentstva bylo z Německa a také mistři většinou Němci, nepociťoval se tolik nepoměr onen; ale když zřízeny byly v sousedství Čech nové university (vídeňská, heidelberská, kolínská, erfurtská, krakovská), čímž počet studentův i mistrů německých v Praze valně se zmenšil, takže Češi měli velikou převahu, jevil se stav ten nespravedlivým a na dlouho nebylo jej lze udržeti. Tak vznikly koncem r. 1408 na universitě *spory o tři hlasy*, podobné sporům o koleje r. 1384. Bližších zpráv o nich sice nemáme, ale z událostí souvěkých můžeme souditi, že vedle hlavního prvku národnostního jednou z hybných sil v nich bylo také *viklefství* české. Protože totiž němečtí národové na universitě již od r. 1403 se stavěli proti naukám Viklefovým a pověst národa českého hyzdili, měla moc jejich býti zlomena. Nyní se k tomu naskytovala vhodná příležitost. Od arcibiskupa zajisté nebylo lze v těch okolnostech nic očekávati [1]), jen král mohl změniti řád universitní, zvykovým právem posvěcený. Proto kázala opatrnost, aby v důležité pro krále otázce neutrality Čechové souhlasili s ním. A výhodné bylo pro ně, že se k nim přidali sloupové strany protiviklefské, Mistr Ondřej z Brodu [2]) a Mistr Jan Eliášův, kteří z důvodů národnostních odložili obavy o víru a církev, jichž jistě nebyli prosti. Hus získal pro tu myšlenku i vlivného milce králova, pana *Mikuláše Augustinova*, vrchního písaře urbury královské v Kutné Hoře, jehož zásluhou pak byla provedena. [3])

---

[1]) O místech v kolejích rozhodoval r. 1384 arcibiskup jako kancléř universitní.

[2]) Že po tom toužil i Ondřej, svědčí Hus, vypravuje, že k němu Ondřej pravil: »Ó Huse, nedostane se nám v tom nějakého vysvoboditele?«, načež Hus odpověděl: »Doufám, že budeme míti vysvoboditele« (Doc. 181), míně pana Mikuláše nebo krále.

[3]) Že se Hus přičinil o vymožení tří hlasův, o tom nelze pochybovati. Sám praví proti žalobě Brodově: »ego enim libenter procuravi iuxta fundacionem universitatis literas a rege, quas adhuc habet universitas« (Doc. 181). Této práce své Hus také později nepopírá, nýbrž odmítá jen, že by on byl vypudil Němce z Prahy. Přímo ovšem nevymohl dekretu králova Hus, nýbrž *Mikuláš Augustinův*, zvaný také Mikuláš z *Prahy*. Jemu připisuje zásluhu o tři hlasy sám Hus, jenž dle výpovědi notáře Václava z Voděrad po vydání dekretu kutnohorského kázal: »Pueri, laudetur deus omnipotens, quia Teutonicos exclusimus et habemus propositum, pro quo instituimus, et sumus victores; et specialiter regraciamini

K souhlasu českých mistrů s neutralitou nemohl arcibiskup mlčeti. Veřejným listem prohlásil Husa, jenž k tomu radil, za neposlušného syna svaté matky církve a zapověděl mu kázati. Nepochybně působily spolu zprávy o bludech hlásaných a žaloby farářů pražských. Hus odpověděl na suspensi dopisem [1]), v němž vytýká arcibiskupovi, že proti němu zakročil, nevyšetřovav ho, a vykládá neutralitu v ten smysl, že se nezdráhá poslouchati papeže, ba kteréhokoli stvoření, ve věcech dovolených, ale že nechce rozhodovati ve sporu o prvenství. [2]) Podrobil-li se zápovědi arcibiskupově, nevíme; dalo by se tak souditi z jeho slov: »ego autem debeo pati humiliter,« ale v adventě již kázal zase — snad ho Zbyněk suspense zprostil.

V lednu r. 1409 [3]) dospěla konečně otázka tří hlasů k rozluštění. Ke králi Václavovi, jenž se byl tehdy vrátil z Vratislavě, přišlo do Kutné Hory skvělé poselství ode dvora francouzského a university pařížské, aby ho pohnulo k definitivnímu rozhodnutí pro kollegium pisanské. Král, který již 28. listopadu r. 1408 slíbil kollegiu, že ke sněmu svolanému na 25. březen 1409 pošle své vyslance, přijme-li je sněm jako vyslance krále římského [4]), a k jednání o tom poslal do Pisy Mistra Jana z Reinsteina, řečeného Kardinál, chtěl si nyní zabezpečiti souhlas university a povolal zástupce její do Kutné Hory. Mistři němečtí, jež vedl rektor Hening, prosili hned [5]), aby je král zachoval v právech,

---

dom. *Nicolao Augustini, quod iste ad preces nostras coram rege effecit*« (Doc. 183 n.). Potvrzuje to také »Invectiva in Hussitas«, napsaná r. 1432 velmi dobře informovaným autorem, v níž se praví: »Item dictum *Chudy Mikulaj,* prothonotarium regni, qui nacionem eorum h. e. Boemorum pestifera dissensionis materia in universitate tunc Pragensi rege adhuc Wenceslao vivente *de vocibus* exorta coram ipso rege totis promovit viribus et desiderium cordis eorum in effectum perduxit, dignis laudis preconiis attolebant et beatificabant« (rkp. *kapit.* praž. D 51 fol. 307, *Höfler* SS. I, 625; *Palacký* kn. XI. čl. 2., pozn. 131).

[1]) Doc. 5—7.

[2]) Toho smyslu ovšem neutralita nemá, ale Hus tu odhaluje svůj názor o církevní poslušnosti a vládě — primát jest mu pouhá »*maioritas laudis*«.

[3]) Dne 7. prosince r. 1408 měl v Praze Mistr *Jan Falkenberg* disputaci »*de renuntiatione papatus*«, o níž srv. *Besse* v Zeitschr. für Kirchengesch. XVI, 385 nn.

[4]) Doc. 343 n.

[5]) Z toho patrno, že spory o hlasy předcházely, což Palacký popírá (kn. XI. čl. 2., pozn. 136).

jež jim dal jeho otec, a král jim to slíbil milostivě. Čeští mistři, Hus, Jeronym, Ondřej z Brodu a Jan Eliášův, žádali ho zase o tři hlasy, ale král rozhněván osopil se na Husa a Jeronyma, volaje: »Vy dva mi působíte stále roztržky; neučiní-li opatření ti, jimž to náleží, dám vás já upáliti.« [1]) Hněv králův byl patrně následkem slyšení mistrů německých a zvrhl se za chvíli v opak, když při jednání o neutralitu všichni němečtí mistři se postavili proti ní. Rozhněván nezvyklým odporem a zahanben před posly francouzskými, byl král ochoten užiti proti nepoddajným prostředků nejpřísnějších. Té příležitosti použil *Mikuláš* Augustinův, upozorňuje, že, vyhoví-li král spravedlivé žádosti Čechův a odejme-li tři hlasy Němcům, bude míti většinu university při sobě, a ubezpečuje, že to bude zcela v duchu založení Karlova. Francouzští poslové pak vysvětlili, že v Paříži mají skutečně domorodci tři hlasy, a rozptýlili tak všecky pochybnosti Václavovy. Dne 18. ledna 1409 vydal Václav památný dekret kutnohorský, jímž ve všech radách, soudech, zkouškách, volbách a jakýchkoli jiných aktech a řízeních universitních národu českému se přidělují tři hlasy [2]), a dne 22. ledna nařídil, aby nikdo v Čechách neposlouchal Řehoře XII. [3])

Dekret způsobil v Praze obecné překvapení. Němci zajisté spoléhali na slib králův a Češi nečekali po slyšení kutnohorském nic dobrého. Hus, jenž dostal opis listiny (od Mikuláše Augustinova?), tázal se Brody a Jana Eliášova, kteří ho přišli v nemoci navštíviti, bylo-li by spravedlivo, aby měli tři hlasy? A když oni odpověděli: »Ó by to Bůh dal! toho nikdy nedosáhneme,« řekl: »Hle, právě přišel posel od krále s listem k universitě, tu máte opis, čtěte!« Přečetše list, radovali se a chválili Husa, jenž jim pravil: »Hle, já jsem na smrt; zemru-li, usilujte o spravedlnost a osvobození národa našeho.« [4]) Ozdravěv pak, velebil Hus krále v kázání a napomínal posluchačův, aby byli za to vděčni králi a panu Mikulášovi.

---

[1]) Tak líčí událost ve druhé audienci Husově kanovník Náz, jenž byl při tom. (Doc. 282.)

[2]) Doc. 347 n.

[3]) Doc. 348—350.

[4]) Tak Hus proti výpovědem Brodovým (Doc. 181).

Universitě ohlášen byl dekret králův ve shromáždění všech národů dne 26. ledna [1]) a přijat byl od mistrů českých ovšem s velikou radostí, od mistrů německých pak s odporem. Tito podali dne 6. února králi protest [2]), žádajíce, aby byli při dosavadních zvycích ponecháni nebo aspoň aby český národ byl od ostatních národův odloučen. Připomněli králi založení university císařem Karlem, z jehož laskavosti hned z počátku byla universita rozdělena na čtyři rovnoprávné národy, a úmluvu mezi národy králem schválenou, jakož i přísahu, kterouž i čeští mistři byli slíbili zachovávati stanovy universitní, a vyslovili obavu, že dekret bude míti za následek zkázu university.

Zároveň zavázali se všichni ze tří národů německých přísahou, že pod trestem křivé přísahy, klatby, zbavení cti a pokuty jednoho sta kop grošů nedopustí, aby Češi měli tři hlasy, raději že z university odejdou a na ni se již nevrátí [3]); napřed však že se má vše nutné podniknouti u krále a jiných vlivných osob, aby dekret byl odvolán. Čeští mistři zase obhajovali dekret *právem královým*, jenž dle zákona Božího, církevního i státního má o řádech universitních rozhodovati, *právem národa českého*, jenž doma má býti první, a *počtem Čechů* na universitě. Zvyk opačný pak odmítali, ježto se příčí *duchu* založení Karlova a právům národa českého. Důvody ty a vyvrácení námitek německých pěkně shrnul v obraně dekretu kutnohorského Mistr *Jan z Jesenice.* [4])

Potom následovalo dlouhé jednání mezi stranami a s králem, k němuž dojížděli mistři obou stran na Žebrák a na Točník. [5]) Ale král zatím již listem ze dne 16. února slíbil kardinálu Landulfovi, že jako král římský snahu o sjednocení církve vše-

---

[1]) Chron. Lips., *Höfler* SS. I, 9.

[2]) Doc. 350—352.

[3]) Doc. 252 n.

[4]) Doc. 355—363. Arci praví-li: »Nam nacio bohemica non movit litem contra naciones vel nacionem teutonicam, sed grate donacionem serenissimi acceptans principis vult iuste de donacione trium vocum gaudere,« není to zcela pravdivé a vyvrácení námitek německých jest někdy poněkud sofistické.

[5]) Staří let. čeští 11: »O to se mnoho súdili před králem Václavem, jezdiec obojí na Točník i jinam.« Ve vídeňském procesu Jeronymově vypovídá Jan z Vohburgu, že viděl jeti Jeronyma s Husem ke králi na Žebrák. (*Klicman*, Processus iudiciarius 19.)

možně bude podporovati, na sněm do Pisy že pošle slavnostní poselstvo a poslušenství Řehoře XII. že zamezí [1]), načež Landulf připověděl, že sněm poselstvo Václavovo přijme jako císařské, postará se, aby i nový papež Václava uznal králem římským, a přispěje, aby Ruprechtův odpor byl zlomen.[2]) Dne 15. března pak Václav poselstvo své skutečně jmenoval[3]). V těch okolnostech neměli arci mistři německých národův ani nejmenší naděje, že by jim král vyhověl.

---

5. Viklefství na universitě.

(Hus sentenciářem. — Prameny Lektury. — Vlivy Viklefovy. — Kvodlibet Knínovo. — Jeronymova řeč. — Jeronymova posice o universaliích.)

V letech prvních bouří, v nichž jsme pozorovali Mistra Jana v ruchu života veřejného, nutno si ho všimnouti také na kathedře universitní. Hus plní tu druhou část svého úkolu jako bakalář theologie, vykládaje Lombardovy Sentence.[4]) Roku 1407/8 vykládal I. a II. knihu Sentencí. Lektura jeho nemá tu po stránce theologické nic pozoruhodného. Krátce rozvrhuje a objasňuje vždy slova textu Lombardova, vkládá verše z Langensteina a připojuje kvestie, jež scholasticky luští. V nauce o nejsv. Trojici jest mu vůdcem sv. *Augustin*, v otázkách spekulativních pak sv. *Tomáš* Akvinský, Scotus, Bonaventura, Hugo a Richard od sv. Viktora, Anselm, ale také Jan Pařížský, Durand a Petr z Tarantasie. Jako dílo Akvinatovo, uvádí zde i později spis Hugona Strassburského »De veritate theologiae (Compendium)«. Titíž autorové jsou citováni i ve knize II., mimo ně však také Richard de Media Villa, Grossetest, Bernard a Okkam. Že porůznu slyšeti i slova jiných velikých učitelů první církve a že také filosofická díla jsou uváděna, rozumí se u středověkého díla theologického samo sebou.

---

[1]) Doc. 364—366.
[2]) Doc. 366—368.
[3]) Doc. 368—371.
[4]) Odtud název bakalář *sentenciář*.

Jsou-li výroky ty z původních pramenů či opisuje-li je Hus z nějakého díla jiného, nelze říci s jistotou. Při delších spekulativních kvestiích jest sice pravděpodobno, že je Hus odněkud vypisuje, ale pramene toho nepodařilo se dosud zjistiti. Divno jest zvláště, že není pozorovati vlivu Viklefova spisu »De trinitate,« Trialogu a »De statu innocentiae«.[1])

Příznačnou pro Husa jest nauka, hned v předmluvě položená, že *církev svatá* jest shromáždění všech věřících, kteří mají býti spaseni, a její hlavou jest Kristus. Praedestinaciánský pojem církve předkládá tu v lektuře školské Hus s takovou jistotou, jako již r. 1405 v kázání synodálním »Diliges«.

Druhý díl výkladu (na III. a IV. knihu), přednesený r. 1408/9, neliší se podstatně od prvního. Ale v pramenech jest zajímavá změna. Třetí kniha má hned v otázce incepční celé části opsány z Viklefova traktátu »*De benedicta incarnatione*« a také dále vědecké otázky o vtělení Syna Božího jsou částečně odtud[2]), v partii o ctnostech pak jsou úryvky z *Dekalogu* Viklefova. Po schůzi u Černé Růže jest v tom cosi demonstrativního, třebas v zákaze tyto spisy nebyly výslovně jmenovány.

Ve výkladu *čtvrté* knihy používá Hus častěji lektury *Tomáše ze Strassburku* a vypisuje četné úryvky z *Compendia,* z něhož také v třetí knize jest několik částí.[3]) Z *Viklefa* přejal sem Hus pouze úryvek o kacířství v dist. XIII., o rozdílu hříchu těžkého a všedního v dist. XXI. a o přímluvách za zemřelé v dist. XLV.; za to však v dist. XX. ujímá se ho proti těm, kteří ho jmenují kacířem a říkají o něm, že jest na věky zavržen, připomínaje jim jak obyčejně Kristovo: »Nesuďte a nebudete souzeni.«[4]) Tak se hlava viklefistův i před žáky hlásí k svému učiteli.

Také jiné kvestie mají jasné stopy bojů, v nichž jest náš

---

1) Znal snad Hus Viklefovy spisy »De intellectione dei«, »de sciencia dei« »de volicione dei«, »de potencia productiva dei ad extra«? (Shirley, Cat. č. 8.) V našich knihovnách jich nikde není.

2) Srv. Studie a texty I., str. 436—459: Pramen Husovy Lektury na III. knihu Sentencí.

3) Srv. Studie a texty II, str. 125 nn.: K pramenům Husovy Lektury na Sentence.

4) Praví: »Já, chtěje se vyhnouti soudu nerozvážnému, doufám, že jest z počtu určených ke spáse. A je-li v nebi, buď pochválen slavný Pán, jenž jej

sentenciář. Hlavně distinkce o *svátosti oltářní* (VIII.—XII.), ačkoli Lombardovu nauku podávají věrně, připomínají převzetím celých částí z traktátu »Impugnantibus« eucharistické spory z r. 1408. Vývody dist. XVIII. o *svazování a rozvazování* a obšírný výklad o *exkommunikaci* mají patrně smysl *obranný*, a s nepatrnými změnami nalézáme je pak u Husa stále. Podobně otázky o *bratrském trestání* v dist. XIX. a o *svatokupectví* v dist. XXV. obsahují krátce to, co v důkladnější podobě čteme později na stěnách kaple betlemské [1]) a v jiných spisech Husových. Mimo to není pochybnosti, že Hus jako v kázáních, tak i v přednáškách universitních dotýkal se událostí současných a provázel je poznámkami, jichž není v Lektuře psané, a získával tak posluchače pro své snahy.

V témže duchu působil na fakultě theologické bakalář *Jakoubek ze Stříbra*, většinou však byla fakulta theologická proti novému hnutí. Ale fakulta *artistská*, na níž měli Češi velikou převahu, přidala se ke směrům viklefským a stala se jich baštou. Jak hluboko v nich tkvěla již na počátku roku 1409, patrno z *kvodlibetu* toho roku.

Disputace »de quolibet«, v níž vždy po Novém roce fakulta artistská se zastkvěla svou učeností před vzdělaným světem, konala se r. 1409 zvláště okázale, ježto při ní byl na pozvání Jeronymovo biskup brabantský a šlechtici, kteří byli v brabantském poselstvu, jednajícím s králem Václavem o sňatku Elišky Zhořelské s Antonínem Burgundským. Ale účast fakulty byla slabší než léta dřívější. Mistři německých národů totiž zdrželi se většinou kvodlibeta, protože kvodlibetářem byl Mistr *Matěj z Knína*, jenž se k úkolu tomu sám byl nabídl [2]), a mistři

---

tam umístil; je-li v očistci, osvoboď ho milosrdný Pán rychleji; a je-li v pekle, zůstaň ve věčném trestu dle spravedlivého soudu Božího« a končí: »Je-li tedy k užitku církve, byl-li Mistr Jan Viklef zatracen, prosme Pána, aby k uklizení nesvornosti mezi kážícími a proucími se to zjevil.«

[1]) O svatokupectví již dříve v kázáních synodálních a v odpovědi na první žaloby.

[2]) Tak ve vídeňském procesu Jeronymově vypovídá *Schwab*, řka, že proto Haraser, Storch, Hoffman a jiní se quodlibeta zdrželi (*Klicman*, Processus 16). *Jeronym* praví ovšem: »tu te ultro obtulisti, ymo ut verius dicam *tibi oblatum honorem per dominum decanum* facultatis arcium et magistrum reverendum *cum honore accepisti*« (*Höfler* SS. II, 126); ale že by byl rektor nabídl čestný úkol ten Knínovi, nepodobá se.

nechtěli poslouchati podezřelého z kacířství. Byl tedy při disputaci český národ samoten a měl v jednání úplnou volnost. Vůdcem byl Knín jen dle jména, ve skutečnosti stál v čele přítel Husův, Mistr *Jeronym Pražský.*

Jeronym, stav se r. 1398 v Praze bakalářem umění,[1]) odešel do Anglie[2]), aby se na universitě oxfordské zdokonalil ve vědách, a seznámil se tam se spisy Viklefovými, jež i opisoval a posílal do Čech.[3]) Odtud jest Jeronym nejčilejším hlasatelem filosofických nauk Viklefových, zvláště jeho výstředního realismu, jehož na svých potulkách všude zastává, potíraje břitce nominalismus. Dosáhnuv na universitě pařížské mistrství, vrátil se koncem r. 1406 do Prahy a byl r. 1407 přijat do sboru mistrů pražských.[4]) S Husem ujímal se práv národa českého při universitě — myšlenka *tří* hlasů vyšla snad původně od něho —, s Husem byl také viněn z viklefství, to tím více, že bylo o něm známo, že měl mezi obrazy filosofů též obraz Viklefův se svatozáří kolem hlavy.[5])

Při kvodlibetu způsobil horkokrevný Jeronym výstup, jenž na smýšlení české nevrhá světla nejlepšího. Když byl totiž *Knín* determinoval hlavní otázku: »Utrum summum bonum immutabile sit creator et conservator singulorum encium universi«[6]) a odpověděl na námitky opponentův, povstal Mistr Jeronym a měl řeč na oslavu sedmera svobodných umění.[7]) Vylíčiv je jako sedm ozdobených panen, jal se útočiti na mistry a žáky, kteří se kvodlibeta zdrželi[8]), a na ty, kteří svatosvatý národ český kaceřují,

---

[1]) Monum. univ. I/1, 333.

[2]) *Hus* mu vymáhal oproštění od povinných dvouletých přednášek — ibid. 338.

[3]) Jak se sám přiznává v procesu *kostnickém,* opsal Dialog a Trialog (Hardt IV, 635); v procesu *vídeňském* svědčí Jan z Vohburgu, že psal Jeronym z Paříže Štěpánovi z Kolína a Stanislavovi ze Znojma, že jim pošle knihy, z nichž budou míti radost (*Klicman,* Processus 22).

[4]) Monum. univ. I/1, 391.

[5]) Hardt IV, 654.

[6]) Srv. Studie a texty I, str. 3.

[7]) *Höfler* SS. II, 112—128.

[8]) Erubescerent clerici magistrique quam plurimi, qui se harum puellarum amatores gloriantur sophistice, eo quod ad solempnitatem earum comparere invitati non ausi sunt, matrem nostram facultatem arcium quantum in eis est dehonestando (*Höfler* l. c. 119 n.).

tvrdíce, že jsou v Praze jacísi *viklefisté*. Staré přísloví jest, že žádný ryzí Čech není kacířem. [1]) Té cti národa musí hájiti studenti, konšelé a hlavně *král*. »Já se přiznávám před vámi,« volá Jeronym, »že knihy Mistra Jana Viklefa jsem četl a studoval jako knihy jiných doktorův a mnoho dobrého jsem se z nich naučil. Proč bychom jich neměli čísti, když tě jest v nich nekonečně mnoho svatých pravd velmi vkusně podáno? Proto vás důtklivě napomínám, abyste spisy jeho, zvláště filosofické, četli a studovali; bude-li se vám něco v nich zdáti proti víře, toho nehajte a nedržte, ale od světlých pravd, jež jsou v nich, již více neustupujte a nebojte se je studovati pro libovůli lidí lživých a budoucně již nevydávejte knih jmenovaného mistra těm, kteří jim nerozumějí.« [2])

Jak působila na posluchače tato prudká slova, jichž tendence proti rozkazu arcibiskupovu i proti usnesení schůze u Černé Růže jest zřejma, lze si mysliti. Jsou utvrzeni v přesvědčení, že všichni odpůrci viklefistů jsou *lháři* a lidé poskvrnění všemi *zločiny*, a jsou posíleni ve *vzdoru* proti arcibiskupovi i každému, kdo jest proti Viklefovi. Vyšetřování Knínovo líčí jim Jeronym v poslední části řeči jako mučednictví, v němž jen krutost nepřátel způsobila, že Knín neobstál. [3]) Že při takovém smýšlení o Viklefovi musilo dojíti k roztržce s autoritou církevní, pochopíme snadno, vzpomeneme-li, jak se hlásala v Praze nauka remanenční a jak se hájilo článků Viklefových.

Viklefství své projevil *Jeronym* hned po řeči přednáškou, kterouž konal o otázce: »Utrum a parte rei universalia sit necessarium ponere pro mundi sensibilis armonia« [4]), na niž

---

[1]) Tak i v písni o arcibiskupu Zbyňkovi: »Jest příslovie staré dobré, plémě české, poctivé, nelze by bylo bludné, všecky země pějí« a jinde: »Čechové pomněte, svým dětem to pravte, kacieřem nebyl Čech ani ještě v těchto dnech móž nalezen býti« (*Nejedlý*, Počátkové husitského zpěvu str. 423, 436).

[2]) *Höfler* l. c. 122 n.

[3]) Quis est, qui ambigit, quin te deus *viris diabolicis* in manus tradiderit... cur domino placuit inquiri te *duris dirisque hominibus veluti leonibus* tradere?... Nec te quispiam abinde despiciat, si sub pregravi onere derelictus a singulis *erecte ut decuerat stare nequiebas* (*Höfler* l. c. 126 n.).

[4]) Jest v *pražsk.* univ. rkp. X E 24 fol. 250b—253b se subskriptem: »Expliciunt dicta rev. mgri Jeronimi de Praga a. d. MCCCCIX in quolibet rev. mgri Mathye de Knyn enunciata. Viz Studie a texty II, čís. 2, kde Jeronymova posice a druhý traktát »De universalibus« jakož i část Vlkovy polemiky jsou otištěny.

ovšem odpovídá kladně a dokazuje reálnost universalií ve věcech samých autoritami a důvody rozumovými. V Čechách, zdá se, toto nové prohlášení viklefského realismu nevyvolalo větších sporů — slyšíme jen o odporu staršího mistra *Vlka* a Jeronymově replice proti němu [1]), ale jinde, v Heidelberce, Kolíně, Krakově, v Uhrách, hlásal Jeronym tyto nauky Viklefovy a zápasil o ně s protivníky, potvrzuje tak všude pověst o viklefství českém. [2])

Řeč Jeronymova způsobila pobouření mezi mistry německých národů, na něž tak prudce bylo v ní útočeno; stěžovali si na ni u arcibiskupa i u krále, a snad pro ni obořil se král na Husa a Jeronyma v Kutné Hoře.

---

6. V trestech církevních a hodnostech světských.

(První exkommunikace Husova. — Jesenicova posice: Utrum iudex corruptus. — Provedení dekretu kutnohorského. — Vzrůst viklefství. — Interdikt na Prahu a pronásledování duchovenstva. — Smíření a nové vyšetřování.)

V postě roku 1409 byl Hus od arcibiskupa Zbyňka stižen *církevní klatbou*. Tak svědčí ve vídeňském procesu Jeronymově *Tesser* [3]), bližší okolnosti však nejsou nám známy. Za důvod asi uváděno podezření z kacířství a útočná kázání, hlavní příčinou však byla asi opět otázka *obedience*; protože Hus přes opětovné napomenutí arcibiskupovo hájil neutrality, nyní ovšem více a rozhodněji než dříve, sáhl arcibiskup k nejpřísnějšímu trestu církevnímu. Již před tím, v lednu, potrestal stejně Mistra *Marka z Hradce*, jenž zastával shora zmíněné apelace u dvora papežského, a nejspíš i jiné. Exkommunikace byla Husem a jeho

---

[1]) *Klicman*, Processus 26.

[2]) Starší viklefská mše, napsaná r. 1410, jak správně soudí *Nejedlý* (Počátky husitského zpěvu str. 441), jmenuje v sekvenci a v »liber generacionis« čelné osoby z r. 1409 a 1410 a Jeronymovi dává titul: »athleta antichristi« (Loserth, Wiclif u. Hus 229—303).

[3]) *Klicman*, Processus 25.

druhy prohlášena za nespravedlivou a neplatnou a nebylo jí dbáno. Hus, mluvě ve středu před nedělí smrtnou [1]) o uzdravení slepého od narození, zvolal v Betlemě: »Hle, Kristus jest klet od církve zlých, jako všichni jeho učedníci jsou kleti, ba on sám se všemi apoštoly ... v pravdě, tak praví učedníci Ježíšovi jsou kleti od církve duchovenstva císařského, zvláště ti, kteří vyznávají pravdu Páně proti jejich rouhání, pýše a svatokupeckému kacířství. Však nechť se radují učedníci!« A dodal: »Ó preláti, jak dobře znáte ovci! Nečistou nazýváte čistou a čistou nečistou!« V sobotu pak týž týden pravil: »Kdyby všichni lidé svědčili, že jsem *kacířem*, neb jinak vinen, a jediný Bůh by o mně vydával svědectví, že jsem spravedliv, h ... o bych se chtěl svědectví jich všech báti, ježto jest křivé, odporné nejlepší a nekonečné pravdě.« [2])

Kletba byla snad spolu následkem poselstva Henclínova vydána z příkazu papeže Řehoře XII. nebo jím pak schválena. Aspoň nějaké rozhodnutí papežovo předpokládá posice *Jesenicova* »Utrum iudex corruptus ferens sentenciam pro parte corrumpente gravius peccet quam pars corrumpens«, konaná v červnu 1409. [3]) Jesenic, vysvětliv po způsobu školském jednotlivé termíny, dovozuje v ní, že soudce porušený hřeší více a zvláště je-li to soudce nejvyšší, živící rozkol a prodávající věci duchovní, jako Řehoř. A hřích je větší, je-li soudce porušen penězi, než je-li porušen strachem nebo přízní neb hněvem. Takový soudce jest modloslužebník a jest roven zrádci Jidášovi.

Předcházela tedy patrně nějaká sentence Řehořova, týkající se viklefistův a hlavně asi Husa, o níž tito tvrdí, jako později o Alexandrově, že byla vymožena penězi. Jesenic s ní spojuje na konci provedení dekretu kutnohorského, jež mu k posici dalo neprostřední příležitost.

---

[1]) V úterý po Reminiscere (5/3) praví Hus: »*mandant excommunicantes*«, byl by tedy termín exkommunikace mezi 5. a 20. březnem. Tedy asi v polovici března byl Hus exkommunikován.

[2]) Quadragesimale, rkp. univ. *praž.* I C 12 fol. 93[2a], 104[1a].

[3]) Otiskuji zajímavou tu posici v příl. XIII. z rkp. univ. *praž.* X E 24. *Jesenice* jmenuje autorem písař, dodávaje na konci: »Jesenic mistr mój.« Datum jest zřejmo z obsahu; neboť autor praví o Řehořovi, jejž nazývá *Errorius*, že byl »*nunc in concilio Pysano* generali dampnatus« a mluví o některých »*in practica presentis anni*, qui amore beneficiorum Errorio adherentes et ... cardinales redarguentes ... in concilio tamquam erronei condempnati sunt« (str. 176[a]).

Mistři německých národů totiž vzpírali se vší silou, aby dekret nebyl proveden, odmítajíce i nabízený ústupek český, aby rektor universitní jakož i děkan a examinatoři fakulty artistské byli voleni střídavě Čechy a Němci, vždy na půl roku.[1]) Při volbách examinatorů pro zkoušky bakalářské volili dle starého řádu po jednom ze čtyř národův, a protože se tomu čeští mistři opřeli, zmařili konání zkoušek. Stejným způsobem zmařena v dubnu volba rektora. Král Václav ustanovil tedy provésti dekret mocí. Dne 9. května svoláno shromáždění universitní, do něhož přišel jako komisař královský známý *Mikuláš Augustinův* a dostavili se i konšelé Starého Města.[2]) Mikuláš vyzval rektora Heninga, aby vydal pečeť universitní a matriku[3]), a prohlásil, že král jmenuje rektorem *Zdeňka z Labouně* a děkanem fakulty artistské Mistra *Šimona z Tišnova.* Němci pak splnili přísahy dříve učiněné a odešli 16. května počtem asi 2000 z Prahy, z části na nově zřízenou universitu *lipskou,* z části pak na jiné university v Německu.

Tím stal se sice český národ jediným pánem na své universitě, ale studium pozbylo tím rázu vědeckého ústředí středoevropského, jenž ovšem ponenáhlu mizel sám sebou zřizováním nových universit v sousedství, a *viklefství* byly otevřeny brány dokořán.[4]) Universita, opírajíc se o krále Václava, stala se mocí nesmírné váhy, a Viklefovy nauky, jimiž hlavně nejpočetnější její část, fakulta artistská, byla prosáklá, mohly se na ní a z ní volně šířiti. Vůdce viklefistův *Hus* stal se tím rozhodující osobou na universitě, jež jest mu pak vedle Betlema druhým forem působnosti a zdrojem úspěchův. Odtud zajisté ovládá inteligentní dorost a skrze něj venkov, tak jako s kazatelny betlemské ovládá pražský lid. A jest zcela pochopitelno, že se nyní vrací na fakultu filosofickou, netoliko proto, že mu na theologické fakultě

---

[1]) Tak vypravuje vratislavský kanovník *Mikuláš Tempelfeld* (*Loserth* v A Ö G 61: Die Denkschrift des Breslauer Domherrn Nikolaus Tempelfeld von Brieg, str. 135).

[2]) Chron. Lips. *Höfler* SS. I, 9.

[3]) Hening ji vydal »metu compulsus«, dí Chron. Lips. Udály-li se nějaké násilnosti, o nichž mluví dle *Tempelfelda* l. c. 137, *Cochlaeus,* Hist. Hus. 14, těžko rozhodnouti.

[4]) Et tunc mox *viklefia cepit invalescere* et ab obediencia spirituali Mgr Hus cum complicibus recesserunt *cum favore secularium* (*Höfler* SS. II, 73).

další kariéra tresty církevními jest znemožněna, nýbrž také proto, že theologické fakulty, třebas dosud nestojí jako celek proti němu, nemůže ovládnouti. Když byl tedy v říjnu při prvních volbách, dle nového řádu konaných, zvolen *rektorem Hus*, bylo to jednak uznáním jeho činnosti pro tři hlasy, jednak i projevem skutečného stavu, že totiž on jest »rector universitatis«, jako jest »rector capellae Bethlehem«.

Špatným následkem vystěhování německých národů bylo také v souvislosti s předchozím, že *pověst Čech*, již dříve pošramocená, utrpěla ještě více. Němečtí mistři a žáci rozhlašovali [1]) všude jako jedinou příčinu svého vypuzení kacířství české, jemuž odporovali [2]), a označovali Husa jako hlavního šiřitele kacířství a krále Václava jako jeho podporovatele. Král je proto jako *spiklence* proti své osobě a proti království vyhlásil za vypověděné ze země [3]), což *Jesenic* v uvedené posici schvaluje, [4]) ba žádá radikálně, aby byli vypověděni i ti, kteří v Praze pokoutně mluví v jich prospěch, litujíce asi škod *hospodářských*, jejich odchodem způsobených. [5]) Tím ovšem pověst Čech nebyla napravena.

K utvrzení a posílení hnutí českého nemálo přispěl *sněm v Pise*. Prohlásiv 5. června Řehoře XII. a Benedikta XIII. za sesazeny, dal za pravdu králi a straně Husově proti arcibiskupovi a mistrům německým. Kletby, jež byl Zbyněk pronesl na

---

[1]) I verše proti Praze byly skládány — srv. »Praga modo doleas« v Několika textech I, str. 20.

[2]) Srv. sekvenci ve starší viklefské mši (*Loserth*, Hus u. Wiclif str. 300 n.; *Nejedlý*, Počátkové hus. zpěvu str. 500 n.).

[3]) Srv. *Höfler* SS. II, 156.

[4]) Moderni conspiratores... contra totum regnum Boemie et universitatem nostram Prag. *conspirarunt*, ipsam non solum falsis testibus, criminosis accusacionibus mendaciter coram principe regni accusantes, sed in diversis regnis et provinciis suis scriptis et literis proditorie, quantum est in eis, diffamarunt dicentes: »Boemi sunt heretici et erronei et rei mortis.« Sed princeps et dominus noster... eosdem iuste de regnis et dominiis suis *bannivit et exulavit*. (Příl. XIII, str. 180*.)

[5]) Omnes titinilli pro eis garrientes in angulis sicut garuli de regno Boemie post eos iuste sunt banniendi et expellendi (ibid.). To jest totéž, co vytýká Broda Husovi, že byl každý, kdo se ozval proti, označován za zrádce krále a království (Doc. 181).

Husa a jeho druhy, jevily se nyní ovšem nespravedlivými a kázání Husova proti papeži byla skvěle potvrzena. Když pak počátkem července došla do Prahy zvěst o volbě nového papeže *Alexandra V.* a Zbyněk s duchovenstvem trvali i potom v obedienci Řehořově, dostalo se straně Husově, jež s králem se připojila k Alexandrovi, pomoci od ramene světského. Zbyněk totiž dal pro neposlušnost na Prahu a okolí *interdikt* a popudil tím na sebe znovu krále, jenž přikázal, aby se interdiktu nedbalo a služby Boží aby se konaly jako jindy. Obávaje se hněvu králova, prchl arcibiskup z Prahy na Roudnici, vzav s sebou poklady s hrobu sv. Václava [1]), a jeho příkladu následovali jiní duchovní, vidouce, že zachovávání interdiktu jest velmi nebezpečno. A skutečně proti těm, kteří zůstali a chtěli se říditi příkazem arcibiskupovým, zakročeno bylo mocí: někteří duchovní jsou uvězněni, jiní ztýráni, jiní oloupeni a vypuzeni a obročí jejich zmocnili se viklefští kněží. [2])

Hus s těmito násilnostmi nejen souhlasil, nýbrž k nim i povzbuzoval. Mluvil s kazatelny betlemské proti klatbě a interdiktu a útočil na arcibiskupa tak, že se jednou po jeho kázání hnali zástupové před palác arcibiskupův, a kdyby jich arcibiskup obratnou řečí nebyl přiměl k rozchodu, byli by snad sáhli na něho. [3]) V počínání králově pak viděl Hus provádění oprav, k nimž světská moc dle evangelia prý jest zavázána a k nimž proto Hus dle vzoru Viklefova krále vždy důrazněji napomíná. Tak v kázání na X. neděli po nejsv. Trojici dovozuje, že Kristus, vyhnav prodavače z chrámu, dal příklad *knížatům*, že mají svatokupce z církve vyháněti a že mají začíti od *kněží*, ježto od nich vychází zkáza církve. [4])

---

[1]) To praví Hus ve druhém slyšení v Kostnici (Doc. 283). Dle poznámky v rkp. *třeboň.* A 10 událo se to kolem sv. Maří Magdaleny (22. července). Srv. Doc. 732 n.

[2]) Žaloba praví: »strages, sacrilegia aliaque horribilia et execrabilia orta et secuta sunt«. Hus líčí události ty příliš nevinně, řka: »quem secuti sunt alii prelati et clerici et recusantibus illis regi adherere et divina peragere ac fugientibus alii se de eorum rebus intromiserunt« (Doc. 283).

[3]) Tak Protiva v žalobách r. 1409 (Doc. 168).

[4]) Toto kázání (rkp. *praž.* univ. III B 3 fol. 117[a]—121[a]) opakoval Hus skoro doslovně r. 1411 a měl o ně spor s Maříkem.

Jak patrno, buduje Hus již r. 1409 reformu církevní na základě necírkevním, nepochybně následkem studia Viklefových spisů »Dialogus«, »De civili dominio« a »De officio regis«. Světské moci, králi a šlechtě, jakož i chudému duchovenstvu byl ovšem program tento příjemný, ale Hus vydával se tím v nebezpečí, že opravné snahy budou u mnohých jen záminkou k dosažení zištných cílů, jež jemu byly cizí, a že dílo jeho bude poskvrněno nespravedlnostmi, jimž se při násilném provádění ani nelze vyhnouti.

Arcibiskup Zbyněk, vida utrpení duchovenstva a cítě, že v boji s králem nekyne mu naděje na vítězství, přistoupil dne 2. září s veškerým duchovenstvem k obedienci Alexandrově, [1]) což bylo oslavováno v Praze slavným Tedeum, vyzváněním, zapalováním hranic před domy a vytrubováním. [2]) Tak bylo dosaženo smíru mezi stranami a tresty Zbyňkovy byly zrušeny. Ale ve sporu započatém r. 1408 nemínil přestati ani Hus ani Zbyněk, pouze forum se změnilo.

Na Husa byly zatím podány arcibiskupovi *nové žaloby,* jichž původcem byl hlavně farář u sv. Klimenta na Poříčí Mistr *Jan Protiva.* [3]) Vytýkají se tu Husovi starší některé výroky pronesené na faře u sv. Michala a u češíře Václava, pak pobuřlivá kázání proti kleru a arcibiskupovi, pohoršlivé výroky o Viklefovi a kletbě a vystupování proti Němcům. Hus odpověděl na žaloby ty krátce před inkvisitorem Maříkem [4]) a arcibiskup jich asi použil při stížnosti poslané papeži.

Protože se podobné výtky šířily o Husovi veřejně, vydal, jsa již rektorem university, *veřejnou vyhlášku,* v níž pomluvy ty odmítá, hlavně že by byl kacířem a že by on byl vyhnal Němce z Prahy. [5]) Houževnatost, s jakou se výtky ty udržují a opakují, nedává Husovi mnoho dobrého tušiti pro budoucnost.

---

[1]) Doc. 372 n.

[2]) Chron. Lips., *Höfler* SS. I, 10.

[3]) Doc. 164—169.

[4]) Odpovědi v Doc. psal Hus teprve krátce před odchodem do Kostnice r. 1414.

[5]) Dokument, autograf Husův (Doc. 354), jest značně porušen; třetí pomluvy nelze se dohadnouti ani z kontextu.

7. Reformátor betlemský.

(Postila z r. 1409: proti zlořádům v duchovenstvu, proti řeholím, proti papeži; po stránce *dogmatické*; provedení oprav mocí světskou. — Quadragesimale. — Cesta k sektářství.)

Od r. 1409 má kazatelská činnost Husova vtištěnu známku úporného boje. Hlavní obsah jest sice stále mravoučný, ale k němu se pojí vášnivé útoky, jako později v české Postile a ve Výkladu, mísí se s ním osobní a časové reflexe, jimiž se posluchači uvádějí v těsné spojení s kazatelem a činí se účastnými jeho snah a zápasův. Kazatel má pak v kazatelně místo agitace a obranného i útočného boje, a ve vděčném, stejně s ním smýšlejícím a v útocích si libujícím posluchačstvu nalézá posily k boji dalšímu.

Taková jsou nedělní kázání Husova r. 1409.[1]) Hlavní zřetel obrací ovšem zase k *duchovenstvu*. To jest vinno úpadkem náboženství.[2]) Duchovní představení jsou neschopni, zaslepeni *ctižádostí*[3]) a touhou po úřadech[4]), jichž povinností neplní;[5])

---

[1]) K roku 1409 vedou slova Husova na Zelený čtvrtek: »Contra aliquos, qui *indiscrecius se facere statuerunt, quod eis non prodest.* Nam ostendendum est eis, quod non sunt habituri partem cum domino Jesu, dum *presumptuosum decretum* observant, *eciamsi iureiurando ex multo impetu illud firmaverunt*« (A 121[a]). To se patrně týká úmyslu Němcův odejíti z Prahy a kázání to jest konáno tedy ještě před jejich odchodem. Jinak ve sbírce roku 1409 nic nebrání, leda že by nejasné narážky na nedovolené buly (B 85[b], 112[b]) se mohly vykládati o době pozdější. — Bohatý materiál rukopisný této postily, vykládající evangelia i epištoly nedělní, prozkoumati a určiti poměr různých kodexů, musí býti přirozeně ponecháno edici. (Srv. *Flajšhans* v úvodu k »Sermones de sanctis« str. VI.) Používám pro I. část rkpu univ. *praž.* I C 27 (A) a pro část II. rkpu téže knih. III B 3 (B).

[2]) Propter scelera christianorum et presertim propter errorem cleri nomen dei in gentibus blasphematur (A 10[b]).

[3]) Quare infidelitas magna est in illis, qui videntur regere populum, quod ponunt in eum tales cecos prepositos (A 209[b]). Quis rogo nunc prelatus est verus medicus sanans vulnera subditorum? (A 118[b]). Et revera iste cecus est clerus noster, quem ambicio excecavit (A 87[a]).

[4]) Nunc quidam imitantur Luciperum, qui superbiendo superioritatem querunt (A 11[a]).

[5]) Primi in ecclesia stantes ociosi sunt clerici et specialiter prelati, qui de labore se intromiserunt, sed laborare nolunt et tamen mercedem laboris accipere volunt, sed certe non accipient... Unde dicunt: Habeo vicarium (namyest-

jsou poskvrněni *lakotou* [1]) a zvláště *svatokupectvím*; [2]) mají více obročí [3]) a jsou pokrytci, svá ustanovení cenice nad zákon Boží a malé hříchy poddaných kárajíce, svých velikých pak nedbajíce. [4]) Příčinou všeho zla jest *bohatství*; pokud nebylo tak velikého majetku, oplývala církev ctnostmi, nyní pak oplývá hříchy (A 72[ab]), neboť pro statky pozemské připodobňuje se kněžstvo ve všem světu. [5])

Častěji doráží Hus *na řeholníky*. S Viklefem vyslovuje se proti soukromým řeholím vůbec, ježto v nich není nic nad do-

---

nika) et qui satisfacit per alium, per se facere videtur, inquiunt iuriste. Audiant hii Bernhardum dicentem: Qui vicarium posuit in ecclesia in operacione, vicarium habebit in premii accepcione (A 71[b]. Srv. O svatokupectví Nov. 60).

[1]) Et proch dolor ministerium nostrum nunc ex avaricia maxime vituperatur (A 89[a]). Ach ve heu nobis sacerdotibus, quam gravi mola azinaria propter scandala avaricie, superbie et luxurie sumus digni! (A 217[b]).

[2]) Navicula ecclesie... iam quasi tota fluctibus symoniace heresis est operta (A 61[b]). Ewangelium dicit Mat. X: Gratis accepistis, gratis date — illi signo contradicit quasi totus clerus; ewangelium dicit: Non potestis deo servire et mamone Luc. 6 — illi contradicunt quasi omnes (A 33[a]). Ach quot Scariothite de collegiis non a Christo institutis sed a mamon crepescent medii, qui in viam Scariothis et Gezi abierunt (B 176[b]).

[3]) Sollicitudo omnium ecclesiarum... et hic habetur, quod apostolus fuit pluralis in beneficiis curatis; si placet avaris clericis, fundent se hinc et colligant in se prius afflicciones pro verbo ewangelii (A 77[b]). V B 181[ab] jest *Husova polemika proti řeholníku kterémus,* jenž v kázání tvrdil, že jest dovoleno míti deset i více beneficií, a sám měl dvě obročí vzdálená od sebe 50 mil.

[4]) Umbra alia est negocium ambulans in tenebris, quod est ypocrisis, per quam proch dolor maior pars ecclesie eclipsatur (A 5[b]). Ewangelio pretermisso et ritu pristine ecclesie statuta propria propalabunt (A 162[b]). Cecitas autem phariseica, que in prelatis nostris eciam habundat, est quod minuta peccata ut festucam preponderant et considerant in subiectis, sed manifesta peccata et gravia ut trabem non considerant in seipsis... omnes tales sunt abiecti ypocrite (A 210[a]).

[5]) Legamus ergo in lege digito dei scripta, si dives clericus regnum dei faciliter ingreditur? Et patet, quod cicius camelus acus foramen gibbosus pertransit. Videamus, si lex precipit clerum dominari? Et videmus, quia reges gencium dominantur eorum, clerici non sic. Legamus, si clerici debent divicias possidere? Et pungit lex cor dicens: Nolite possidere aurum neque argentum; nec solum prohibet possessionem talium, sed volicionem possessionis, cum precipiens dicit ‚nolite'. Videamus, si clerici debent mollibus esse induti et purpurei? Et legimus, quia dives clericus induebatur purpura et bisso et sepultus est in inferno (B 113[a]).

konalou řeholi Kristovu [1]), kárá, že někteří vstupují do řehole pro chléb [2]) a že řeholníci zápisy, bratrstvy a jinými způsoby věřící připravují o majetek [3]), a všeobecně útočí na řeholníky pražské. [4])

Zcela bez ohledu a úcty mluví Hus o *papežství*. Papež prý jest tak *pyšný*, že kdyby přišel Kristus v té podobě, v jaké žil na zemi, papež by nedovolil, aby si sedl vedle něho (B 170[a]) nazývá se »nejsvětějším, nejblaženějším« a osobuje si vládu nad celým světem, ačkoliv si ve zdánlivé pokoře dává titul »služebník služebníků Božích« [5]); všecka práva prý jsou na něm závislá a on jest z nich vyňat. [6]) Nástupci Petrovi jsou *lakotou* a *bohatstvím* spiati se světem a proto u nich není dobrých skutkův.

---

[1]) B 59[b]: Diligat fratrem suum — absolute dicit, non de religione privata Francisci vel alterius, quia ille non est pater omnium predestinatorum. Non enim debent esse plures patres, cum tantum una sit mater ecclesia et unus pater deus... Fratrea Francisci vel alterius nichil necessarii superaddit super dignissima fratrea sive fraternitate predicta.

[2]) Sed aliquis efficitur monachus, ut que non habuit in mundo, possideat in claustro (A 67[a]).

[3]) Opprimendo proximum illaqueando debitis per usuras vel mercancias malas, ut faciunt eciam clerici fratres monachi per literas intitulacionis et sic de aliis circumvencionibus, quas spissim dyabolus presertim in clericis seminat (A 95[b]).

[4]) ... nunc sunt in Praga religiosi, qui sunt Christo multipliciter contrarii, ymmo sunt Judei religiosi, habent enim religionem, quam Christus reliquit... O quot sunt religiosi tales in Praga culpabiliter se habentes (A 168[a]).

[5]) Patet in papa, qui non dedignatur se fateri mundo dignissimum, ceteris *sanctissimum* necnon scientissimum, ex quo in sui pectoris archano sive scrinio omnia iura habet fundamentaliter subinclusa. Si autem non sic est, neget se esse dignissimum et sanctissimum et scientissimum, ut fecit Johannes, et credimus ei. Sed non faciet negativam, quamvis se verbaliter humillimum et infimum, quin *servum servorum dei* affirmative in bullis mortuis confitetur. Sed dicat voce et facto realiter adulanti dicentique ‚pater sanctissime': Cur me appellas sanctissimum? Non sum, sed sum vox longe Johanne debilior in deserto... Quod si fecerit, non se *universalem dominum* iuxta suos discipulos nominabit. (A 11[b]). Petrus... se non ab errore eximit, sed se nominare voluit peccatorem, licet non *patrem beatissimum,* verbotenus *omnium servorum dei servum et habentem super universo orbe* seculariter *potestatem* (A 144[a]). Hoc nunc papa cum suis complicibus non curaret, quia si posset, *totum mundum civiliter possideret,* per illud mandatum domini Mat. X: Nolite possidere aurum (B 174[a]).

[6]) Sed a Christi regula papa excipitur, quoniam nulli legi secundum suos satrapas asseritur subiacere (A 15[a]).

Všecka obročí zatížili *taxami, svatokupectví* jsou oddáni a *odpustky* odírají chudé. Nelze tedy kazateli zapovídati, aby proti těm hříchům nemluvil. [1])

Po stránce *věroučné* jsou tu již v zárodku téměř všecky nauky Husovy. *Církev* jsou *predestinovaní* [2]) a její jedinou *hlavou* jest Kristus. [3]) Svátost oltářní jest *chléb* života. Žádný tvor nemůže dáti Ducha sv., tudíž ani biskupové při svěcení kněží ani duchovní při zpovědi nedávají Ducha sv. [4]), jako nejsou při proměňování tvůrci svého stvořitele. [5]) O *odpustcích* vyslovuje Hus pochybnost, odpouští-li se vina a trest applikováním utrpení Kristova, ježto papež neví, je-li ten, jemuž dává odpustky, predestinován a tudíž je-li takového odpuštění

---

[1]) O Petre, tuos nunc interroga vicarios (!), si a terra pusillum reduxerunt, qui contradictorie relictis omnibus Christi et tuis operibus amplexati sunt stercora, oculos avaricie in terram pre mundialibus diligencius statuentes. Ipsi enim habundantes in seculo obtinuerunt *divicias* et dormientes in peccato *nichil boni operis* inveniunt in operibus suis... Sed iam vicarius (!) Petri in altum duxit, quia *beneficia ad maximum taxavit* laxavitque recia avaricie nimis late, dum per singulas sibi provincias subditas *duxerit suos satellites pauperum in capturam.* O execrabilis laxacio, Petri laxacioni contraria, que nichil capis virtutis, sed omnia vicia colligis! (A 212[b]) Non ergo arguat satrapa pape, quod non licet contra *pape symoniam et superbiam* murmurare, ymo ardenter loqui (B 112[b]).

[2]) Ecclesia ergo katholica est congregacio omnium predestinatorum... ecclesia *militans,* que est *congregacio omnium viancium predestinatorum,* qui miliciam adversus tenebrarum principes iuvante duce Christo strenue persecuntur (A 182[b]). Ale i zde ještě pronáší druhý názor o církvi: Nupcie accipiuntur hic pro coniunccione *ecclesie* cum Christo *militantis,* nam *in illa sunt boni et mali* (B 183[b]).

[3]) Unum ovile... in presenti ecclesia militans et post iudicium finale triumphans et in utraque est tantum unus et verus pastor Christus (A 147[a]).

[4]) Nulli creature pure potest competere dare spiritum s., quod non multi sed stolidi magnificantes sed verius deprimentes potestatem sacerdocii asserere non verentur... Istud scripsi lacius, quia sepe audivi sacerdotes asserere, quod episcopi in collacione ordinum darent spiritum s. et in absolucionibus peccatorum (A 166[ab]). Ale spolu povzbuzuje Hus ke *zpovědi* (A 104[b], B 152[a]) a *nepraví* zde, že *kněží pouze ohlašují* kajícníkovi, že mu odpouští Bůh; hněvá se však na ty, kteří »zelantes pro fastu sacerdotum non concedunt, quod sine absolucione ipsorum posset quis a peccato absolvi« (B 151[b]).

[5]) Illi autem rudes, qui dicunt se creare Christum per suam consecracionem, habent concedere, quod sanctum faciunt, sed non ego, cum nullam sanctitatem sibi addere, sed cupio ab eo michimet sanctitatem (B 87[b]).

trestů schopen.[1]) Pak by ovšem bylo nutno papeži vůbec upříti moc dávati odpustky. Několikráte mluví Hus odmítavě o *obřadech* a znameních, v nichž hledají nerozumní spásu místo v zákoně Kristově.[2]) Nejvíce však horlí proti *moci církevní.* Preláti prý chtějí, aby se jich *poslouchalo ve všem*[3]), *zapovídají kázati* proti rozkazu Kristovu, jenž apoštolům to ukládá za hlavní povinnost[4]), a stíhají tresty; ale horliteli pro dobro nemůže nic uškoditi, leč si napřed sám uškodí těžkým hříchem, ježto Kristus blahořečí ty, kteří protivenství trpí pro spravedlnost (B 87[a]). A proti *interdiktu* praví Hus: »Nikdo nesmí *ze strachu před někým* tomu, kdo se chce dáti pokřtíti nebo káti, odepříti křest nebo poučení k spáse duše« (A 174[b]). Tím vším hájí patrně Hus sebe a své druhy proti arcibiskupově suspensi a později klatbě a interdiktu. Nesprávně učí, že hříšníku dobré skutky nic neprospívají (A 85[a]) a předurčeným že prospívají i hříchy, pro kteroužto nauku prý jej a jiné Mistr *Hübner* rozkřičel z kacířství, ale později to odvolal.[5])

---

[1]) Et hic fabricant sacerdotes multa de remissione pene et culpe per applicacionem passionis Christi, sed ego vere nescio diffinire, sed sufficit michi, quod cui Christus Jesus meruit beatitudinem, quod illam habet, et quem liberabit a pena, ipse scit. Non enim sequitur: Papa dicit, quod illi habent remissionem a pena et culpa, ergo ita est; cum papa nescit, si Christus illis beatitudinem meruit, sicut nescit, si illi sunt predestinati, et sic nescit papa, si illi sunt capaces (A 139[b]).

[2]) Ut faciunt privilegiati cerimoniis adinventis (A 46[a]); sed proch dolor istud cum signis humanitus inventis desponsati non advertunt (A 120[b]).

[3]) Subditi estote ... hoc prelati discoli allegant, quod in omnibus est eis obediendum, quod si est verum, Christus non est deus (A 148[b]). Dle Protivy Doc. 168 mluvil Hus na to thema o exkommunikaci — toho zde není, ale v kázání na ned. X. post Pent., mluvě o exkommunikaci smrtelně hřešícího, praví Hus: »Et istam excommunicacionem plus timeo quam papalem« (B 122[b]).

[4]) Actus precipuus apostolorum domini consequens implecionem decalogi est populo verbum domini predicare (B 172[b]). Ipsi, qui vocantur christiani, Christum persecuntur in suis membris, qui resistunt veritati et *extinguere volunt predicacionem* (A 41[b]). Si Sodomite propter perdicionem seminis generativi filiorum carnalium dampnantur, quid erit illis, qui *semen verbi dei* impediunt? (A 81[b]). Si hoc sano animo facerent, profecto non tam avide perplexi invidia, ut faciunt, *predicacionem ewangelii prohiberent* (A 214[a]).

[5]) Istud non legerat forte Mgr *Hübner,* qui *quosdam ex nobis de heresi infamaverat,* quod predicatum fuisset *peccata prodesse* ... sed parcendum est sibi, quia postea publice emendavit (A 140[a]).

Opravné snahy opírá tu Hus, jak již shora bylo řečeno, úplně o *moc světskou*. Král a knížata jsou povinni vyháněti svatokupce z chrámu a trestati hříchy kněžstva.

Tímže duchem jako tato postila jest provanuto a stejnými myšlenkami oplývá *Quadragesimale* [1]), jež jest také z r. 1409. Mistr horlí tu stejně proti *svatokupectví*, jež jest největší kacířství (85[2a]) a jež tolik jest rozšířeno, že »kdyby chtěl Pán nyní všecky svatokupce vyhnati a stoly jejich zpřevracovati, od prvního velekněze, jenž nyní zasedá na stolci, ... sotva by kdo zůstal v jeho církvi« (20[1b, 2a]); kárá *život duchovních*, kteří Krista nenásledují v chudobě a mravnosti [2]), a nechtějí býti pro hříchy své veřejně trestáni [3]); mluví proti *papeži*, jenž za peníze uděluje milosti [4]) a *odpustky* [5]) a v němž není ani jiskřičky

---

[1]) Srv. *Flajšhans*, Lit. čin. str. 106 n. Používám rkp. univ. *praž.* I C 12. Že jest také z r. 1409, lze souditi z toho, že v něm na postilu odkazuje (44[1b]): De isto in ewangelio »Esto michi« — tvoří tedy obě sbírky jaksi celek, — a že *Protiva* jedno kázání zde obsažené klade výslovně do r. 1409 (Doc. 176). Není sice kázání to (praedicatores = boves) v úterý nebo ve středu po Judica, jak praví Protiva, nýbrž v pondělí po Laetare, a rozlišení přikázání Božích a ustanovení lidských není v něm přesně provedeno; ale taková malá mýlka mohla se Protivovi přihoditi tím snáze, že v pondělí po Judica mluvil Hus o »paleae fabularum«, přirovnávaje kazatele k *holubicím* — spojil tedy Protiva dvě kázání.

[2]) Numquid sacerdotes, qui debent esse imitatores Christi, laborant sicut Christus, qui dicit per prophetam: »Pauper sum ego et in laboribus a iuventute mea?« Laborant quidem in voluptate carnis, in ebrietate et luxuria, sed non laborant in salute animarum sicut Christus (73[2a]). Scribe et pharisei et sacerdotes verbo licet preferant humilitatem, tamen appetitu carnis sue sequuntur honores; item verbo indicant dei imitacionem et sequuntur facto carnis voluptatem; item iudicant propria pauperibus largiri et soli omnia carnaliter aliena qualitercunque usurpare; item iudicant alios in penitencia, sed soli secundum carnem suam alleviant facta (104[2a]).

[3]) Clerus, qui plus est corrigendus quam vulgaris populus, cum proch dolor pluribus viciis cernitur sauciatus, cum tamen ad legem domini maxime sit constrictus, correccioni predicacionis publice resistit, arguens se incorrigibilem coram populo et dumtaxat a maioribus corripi fore dignum (64[1ab]). Srv. také 40[2b], 41[1a].

[4]) Dicit se prestare scolaribus gracias, dum pro beneficiis habundanter hauserit pecunias (85[1a]). Sacerdocium communiter vendebatur et sic propter maius lucrum sacerdos omni anno mutabatur. Et isti duo modi latissime nunc currunt in ecclesia domini nostri Jesu Christi (122[2b]).

[5]) Quodcunque solveris ... nichil de *purgatorio* et tamen papa dicit ad hoc se habere potestatem, quod si voluerit, potest suis *indulgenciis* debellare (65[2a]).

svatosti [1]), ač falešně se nazývá nejsvětějším; a potírá *světskou vládu* v církvi (45 [2a]), *exkommunikace* (41 [1b], 93 [2a]) a požadavek naprosté *poslušnosti* (41 [1b], 41 [2a]). Pravý učedník Kristův má býti poddán každému stvoření pro Krista (65 [1a]), ale nesmí poslouchati ve zlém, neboť tu jest mu poslouchati více Boha než lidí.

Krátce, odevšad vyznívá bojovná nálada a útočný tón, střídá se ostrá invektiva a trpká ironie, slyšeti slova bolestná a hněvivá, často generalisující a přestřelující. Příznačný jest odpor proti *tradicím* lidským a proti *právníkům*, kteří ty tradice tvoří a hlásají (67 [2a], 68 [1b]), jakož i poměr k *církevní autoritě*. Představení církevní jsou dle Husa zákonníci a fariseové Starého zákona, Hus a jeho druhové jsou praví učedníci Kristovi. Co mluví Kristus o fariseích, vykládá Hus, jako *Viklef*, jehož postil zde Hus již hojně používá, o *prelátech* církevních (srv. homilii »Super cathedram Moysi«, 40 [2b]—42 [1b]), co praví Kristus o sobě nebo o svých učednících, to vše shledává Hus splněno na sobě a svých druzích. Kdo se vžil v takovou náladu duševní, nesnese odporu, nedá se ničím a nikým přesvědčiti, že v něčem pochybil, nedovede se podříditi autoritě, nařizuje-li mu něco nepříjemného, zvláště je-li pln přesvědčení, že úmysly jeho jsou dobré a cíle šlechetné. Tak se rodí *kacířství* a *sektářství*, v němž neomylnické lpění na vlastních názorech, domněle vyvozených z Písma nebo z rozumu, jest hlavní složkou, a jež jest tím nebezpečnější, čím jest v něm méně vzdělanosti a náboženského rozhledu. Hus jest na nejlepší cestě k němu. [2])

---

[1]) Heu nulla scintillula in pontificibus apparet sanctitatis, quamvis false *sanctissimi* nuncupentur (123 [2b]).

[2]) Mimo četné překlady slov a obratů jsou nám v těchto sbírkách kázání zachovány i celé české věty Husovy. Tak volá Hus k sv. Pavlovi: »Pavlíku, szobni ten šilink židovský pro svého mistra; proč si se nevaroval školy židovské, jako já se varuji?« (A 76 [b]) a k bohatci a Lazarovi: »Protož tleskni bohatče rukama a vstup do pekla; ale ty bratře jdi vzhóru nohama a obejmi Abrahama Jezu Krista« (A 195 [b]).

IV. Kritický rok.

Již roku 1409 byl poměr Husův k církvi zkalen. Z úst jeho slyšíme porůznu výroky, jež censura církevní nazývá pohoršlivými, pobuřlivými, bludnými neb i kacířství blízkými, zvláště v nauce o svátosti oltářní dává se oposicí proti arcibiskupovi strhnouti ke stanovisku viklefskému, v praksi pak zříme jej v církevní klatbě, jíž nedbá. Ale lze ho ještě snad omlouvati, že horlivost pro opravy vnuká mu pod vlivem spisů Viklefových výroky neopatrné a v roztržce se Zbyňkem že běží více o církevně-politickou otázku, v níž Zbyněk, přistoupiv konečně sám k obedienci Alexandrově, dal Husovi za pravdu. Teprve rok 1410 rozvedl Husa s církví nadobro, naukově i prakticky. Dotýkajíce se Viklefa a kaple betlemské, dotkli se Zbyněk a Kolonna zřítelnice oka Husova a přiměli jej, že Viklefovy bludné nauky o církvi vyslovil zřejmě a jednaje dle nich, sešel na scestí odboje, odkud při jeho povaze a při pokročilém vývoji v jeho okolí byl návrat těžký. Tak jest rok 1410 v životě Husově *rokem kritickým*.

---

1. Rozhodné slovo.

(Půhon na Zbyňka. — Bula Alexandrova. — Husova apelace »ad papam melius informandum«. — Prozkoumání a odsouzení spisů Viklefových. Spálení jich.)

Že po přistoupení Zbyňkově k papeži Alexandrovi, jímž církevně-politické spory v Čechách byly odklizeny, došlo ke sporům novým, stalo se přičiněním Husovým a jeho strany. Jsouce si vědomi, že od počátku pracovali pro kolegium kardinálské,

doufali, že od Alexandra V. dosáhnou příznivějšího vyřízení v záležitosti apelace než od Řehoře XII. A vskutku se jim to podařilo. Mistr *Marek z Hradce,* předkládaje apelaci, vyložil u kurie, že arcibiskup Zbyněk jednal proti nim nespravedlivě, že je stíhal pro neutralitu a že přikazoval učiti bludně o svátosti oltářní, a dosáhl toho, že papež svěřil záležitost tu auditorovi *Jindřichu Krumhartovi* z Westerholze s příkazem, aby *arcibiskupa pohnal* ke kurii; spolu nařízeno arcibiskupovi, aby zatím proti apelantům nic nepodnikal.[1])

Půhon došel do Prahy 8. prosince[2]) a způsobil v táboře viklefském velikou radost, jež však neměla dlouhého trvání. Arcibiskup vypravil hned ke kurii *Jaroslava,* biskupa Sareptského, a kanovníka *Jarka* řečeného Jinoch s poselstvím podobným, jaké měl Henclín r. 1408. Měli upozorniti, 1. že roztržka v království vznikla z *nauk viklefských,* jež tu strana Husova hlásá, zvláště z bludné nauky *o svátosti oltářní*[3]); 2. že působením viklefistů vzmohla se *neposlušnost* k arcibiskupovi, protože tvrdí, že *censury církevní* nic nejsou a že *moci světské* přísluší napravovati klerus, nikoliv biskupovi; 3. že navádějí *krále, aby zabíral statky církevní,* což skutečně činí.[4]) Že udání tato, jichž pravdivost z událostí a kázání Husových z r. 1409 jest patrna, nemohla zůstati bez následků, lze si mysliti; zvláště když poslové připomenuli, že již Innocenc VII. a Řehoř XII. kázali bludy v Čechách vyšetřovati a že odsouzení článků Viklefových r. 1408 stalo se jen na oko, ve skutečnosti však že se nauky jeho šíří dále. Papež odvolal půhon vydaný na Zbyňka, odňal Krumhartovi pravomoc, kterouž mu byl svěřil, a bulou, danou z Pistoje 20. prosince, nařídil Zbyňkovi, aby přibera čtyři mistry theologie a dva doktory práv, dal spisy a články Viklefovy jimi prozkoumati a na jich radu aby autoritou papežskou zapověděl, by článkům těm nikdo neučil a jich nehájil, nechce-li býti pokládán za ka-

---

[1]) Tak vypravuje Hus v apelaci r. 1410 — Doc. 389.

[2]) Chron. Lips., *Höfler* SS. I, 11.

[3]) Alexander praví v bule: »Nuper siquidem ad audienciam nostram ... deducto, quod olim a quibusdam proxime lapsis temporibus ... in civitate Pragensi et regno Bohemie ac marchionatu Moravie ... *nonnulli articuli erronei,* qui heresim seu scissuram in fide catholica sapiunt, *presertim circa sacramentum eucharistie ... pullularunt*« (Doc. 374).

[4]) Chron. univ., F R B V, 570 n.

cíře. Aby pak nemohly se dále šířiti potají, přikázal papež, aby nikdo nekázal v kaplích soukromých, i kdyby měl k tomu výsadu apoštolskou, nýbrž pouze v chrámech katedrálních, kolegiátních a klášterních. A kdo by zmíněných článků nechtěl odvolati nebo knih Viklefových, články ty obsahujících, arcibiskupovi, aby je odstranil s očí věřících, vydati, má býti zbaven obročí a jinak trestán, i s dovoláním se ramene světského. Všeliká apelace jest nepřípustna. [1])

Bula Alexandrova měla býti smrtící ranou pro viklefství v Čechách a měla zastaviti hnutí, jehož hrozivost již Zbyněk pozoroval [2]), ale nedosáhla účelu, jednak protože bylo hnutí již příliš pokročilo, jednak že světská moc se postavila proti provedení buly. Osten její směřoval hlavně *proti Husovi a kapli betlemské* — o tom není pochybnosti, ale z opatrnosti, aby nenastal zjevný rozkol, jest koncipována všeobecně. [3]) Opatrnost ta ovšem málo prospěla, neboť v Praze rozuměl každý dobře, kdo jest bulou míněn. Husovi nastával nyní okamžik v životě rozhodný.

Do Prahy došla bula Alexandrova teprve počátkem března r. 1410 [4]), snad pro nepohody zimní (Tomek), snad i že odeslání buly bylo v Římě Husovým zástupcem zdržováno. [5]) Jakmile se

---

[1]) Doc. 374—376.

[2]) *Tomek* III² 488 dobře praví, že tím náboženské hnutí české strženo bylo na *cestu odboje*. Ale není správné, že se před tím vyvíjelo pokojně a zákonně, aspoň od roku 1408 nikoli, a tím méně jest pravda, že arcibiskup Zbyněk a jeho rádci chtěli *úskočným způsobem užiti církevní moci ku potlačení snah o napravení církve*. Tomek arci neznal eucharistické literatury té doby a Husových kázání.

[3]) *Páleč* v traktátu De ecclesia proti Husovi praví v hl. 42: »Illo zelo fidei motus (Alexander) noluit ex nomine Bethlehem singulariter interdicto supponere, ne persone, que ibi sermonem audiverunt, confunderentur et scisma fieret in populo et discidium, dum Bethlehem non visitantes ipsis heresim obicerent visitantibus, sed super hoc provida paternitate et paterna provisione cupiens providere, loca privata capellarum predicacionis ad tempus supposuit interdicto, ut et officio suo satisfaceret et nidum errorum Vicleff capellam Bethlehem absque confusione destrueret personarum. Vere sanctum, iustum et racionabile fuit mandatum, omnino placens deo« (příl. XVII, str. 284*).

[4]) Chron. Lips.: venitque Pragam circa dominicam Judica me deus (9. března). *Höfler* SS. I, 11.

[5]) Zbyněk v mandátu prováděcím dí, že *Marek z Hradce*, »suo et procuratorio dictorum appellancium magistrorum et studencium ac eis adherencium

v Praze rozšířila zpráva o bule, Hus, nedbaje zákazu v ní obsaženého, podal *apelaci* k papeži, jenž by lépe byl zpraven,[1]) a dosáhl, že byla záležitost zase — nedosti důsledně — svěřena kterémusi auditorovi. Ale než se počalo o ní jednati, zemřel Alexander.[2])

Zatím doma přičiňovali se Hus a jeho druhové všemožně, aby vzbudili náladu proti arcibiskupovi a bule. Před *králem* a šlechtou líčen byl arcibiskup jako *zrádce* království, ježto je hanobí jako Němci, vyslovovány pochybnosti o bule a uváděny důvody proti odsouzení knih Viklefových a zápovědi kázání. Lid pak s kazatelny betlemské byl plněn hněvem proti těm, kteří mistra evangelického kaceřují a kapli betlemskou chtějí zničiti, aby jejich zlořády nemohly býti kárány.

Zbyněk však, nedbaje toho, zřídil dle rozkazu buly komisi

---

et adherere volencium nomine coram rev. patre d. Matheo electo Vabrensi, dicti domini pape vicecancellario, huiusmodi mandatum apostolicum approbando et ratificando in nos Sbynconem ... tamquam iudicem a sede apostolica delegatum iuxta formam commissionis apostolice *sponte et libere consensit,* se et dominos suos *nostro examini et iudicio subiciendo,* sicut patet per legitima instrumenta publica (Doc. 379, krátce opět 381). *Hus* to sice popírá, ale z jeho vlastních slov lze vyčísti, že *Marek souhlasil,* ovšem nemaje k tomu speciálního mandátu od svých (Doc. 392). Ostatně jakmile Alexander apelaci Husovu odmítl jako bezdůvodnou a odkázal jej na arcibiskupa jako delegovaného soudce apoštolského, byl souhlas nebo nesouhlas Markův bez významu.

[1]) Contra octo doctores cap. XI. V »Řádu postupu« praví, že byl Alexander »sinistre et mendose informatus« a jeho reskript »fuit tacita veritate [et] suggesta falsitate surrepticie impetratum«, ale pohodlným odkazem na to, že žádný Čech až po tu dobu nebyl shledán kacířem (Doc. 189), nedokazuje Hus, že byl Alexander *špatně informován.* Nicméně i v apelaci k Janu XXIII. nazývá bulu »*surrepticia* et vehementer de *falsificacione* suspecta« (Doc. 391), ač k podezření podvrženosti nemá dostatečného důvodu (srv. ibid. 390). Zbyněk také podobné podezření rozhodně odmítá (ibid. 379). Ještě méně může dokázati Hus, co v častých pozdějších zmínkách o bule opakuje, že ji Zbyněk *koupil* a Alexander vydal *za peníze* (Postila na IV. ned. postní a V. po Troj., Proti knězi kuchmistrovi hl. VI.). Třetí pak důvod apelace, uvedený v Řádu postupu, že totiž Zbyněk dal knihy Viklefovy spáliti neprozkoumané, ba nečtené, nesrovnává se s pravdou a nehodí se k apelaci k Alexandrovi, o níž tam Hus mluví; neboť Alexander zemřel 3. května, a knihy byly spáleny teprve 16. července. Podobně nesprávně líčí postup ve druhém slyšení. Doc. 280.

[2]) Tak *Hus* v Processus causae; »causa fuit publice per proposicionem consistorialem certo commissa auditori. Tandem causa appellacionis nondum inchoata et domino Alexandro defuncto ... « (Doc. 189).

čtyř mistrů bohosloví a dvou doktorů práv [1]) a uložil jim, aby spisy Viklefovy prozkoumali a dle svědomí svého soud o nich pronesli. [2]) Komise prohlásila, že v 18 spisech Viklefových, jež měla v rukou, jsou zjevné bludy a kacířství, zvláště o svátosti oltářní [3]), a že tudíž zasluhují odsouzení. Arcibiskup pak, poradiv se s kapitulou a jinými učenými muži, rozhodl se ony spisy Viklefovy zavrhnouti. Na synodě svatovítské dne 16. června po řeči synodální (dnes neznámé) prohlášen byl dekret, jímž arcibiskup zavrhuje a odsuzuje k spálení 18 zmíněných spisů Viklefových, ostatní knihy, jež mu posud nebyly vydány, vyhrazuje si ještě k prozkoumání; vyzývá pět studentů, kteří r. 1408 knih Viklefových nevydali, a s nimi jejich prokuratora Marka z Hradce a všecky stoupence jejich pod trestem klatby, aby do šesti dnů knihy odevzdali; nařizuje, aby nikdo článkům Viklefovým neučil, jinak že bude trestán zbavením obročí a vězením od ramene světského a pokládán bude za kacíře; konečně zapovídá kázání v soukromých kaplích pod trestem klatby. [4])

Ačkoliv dekret Zbyňkův nebyl než prováděcím nařízením k bule Alexandrově, obrátil se nyní všechen hněv na něho. Především běželo o to, aby bylo zamezeno spálení knih Viklefových. Universita, t. j. fakulta artistská, již před synodou usnesla se ve valném shromáždění svém nesouhlasiti se spálením, poněvadž

---

[1]) Z bohoslovců byli jistě v komisi Ondřej z Brodu a Jan Eliášův, s nimi asi Jan Hildesen a augustinián Heřman; z právníkův Jiří z Boru a snad Šimon.

[2]) Doc. 379. O novém vydávání knih Viklefových se zde nemluví — prozkoumávány byly ty knihy, jež byly uloženy v paláci arcibiskupově od r. 1408. Teprve po odsouzení knih žádáno znovu, aby majitelé je vydali, ale *Hus, Jeronym, Jesenic a Stanislav* neposlechli. Dle svědectví Mikuláše Czungla ve vídeňském procesu Jeronymově jmenoval je dominikán *Petr z Uničova* veřejně s kazatelny. (*Klicman,* Processus iudicarius 23.)

[3]) Ze jmen spisů viklefisty vydaných jest vidno, že nevydali všech. Mimo Trialog, Dialog a De eucharistia, jichž nebylo lze skrýti, vydali jen spisy nevinnější, hlavně filosofické. Nejsou mezi nimi traktáty De ecclesia, De potestate pape, De officio regis, De apostasia, De blasphemia, De veritate sacrae scripturae a j. Dle *Štěpána z Dolan* (Antihus l. c.) chlubili se viklefisté veřejně, že arcibiskup spálil sice vzácné knihy, ale ne všecky; většinu že jich mají a shledávají odevšad jiné, aby byly opsány (Loserth, Wiclif u. Hus 112). Při Betlemě byla hotová dílna, kde chudí žáci Viklefa opisovali, pro Husa i pro jiné. Hus pak opisy opravoval nebo dával opravovati (Nedoma, Boleslavský kod. 42, Několik textů III, 3).

[4]) Doc. 378—385.

by to bylo hanbou pro universitu a království a poněvadž tak velikého počtu knih v tak krátké době nelze prozkoumati [1]), nyní pak, když nařízení přece bylo dáno, oznámila vyhláškou ze dne 21. června nesouhlas svůj veřejnosti. Že se o tom hovořilo i theoreticky, lze si mysliti předem a jest patrno z malého traktátu »Libri hereticorum sunt legendi et non comburendi« (Opp. I, 102[a]—104[a]) [2]), jenž spálení zavrhuje, ježto i Jeronym měl bludné knihy Origenovy, zákon církevní pak, na nějž se odvolávají stoupenci Zbyňkovi, může býti odvolán a spálení knih Joachimových nic nedokazuje. Protože však Zbyněk přes to se chystal dekret provésti, obrátili se viklefisté na *krále,* jenž arcibiskupa vyzval, aby s provedením posečkal až do příchodu markrabí moravského *Jošta,* od něhož jakožto muže učeného si chtěl Václav vyžádati úsudek o knihách Viklefových. [3]) Ale markrabí nepřicházel dlouho, proto Zbyněk nedal se déle zdržovati a poručil dne 16. července knihy na nádvoří paláce arcibiskupského spáliti. Kronika univ. praž. vyslovuje domnění, že lepší knihy byly zachovány a místo nich byla spálena stará registra. Přítomná kapitula, preláti a četní duchovní pěli při tom Tedeum, doufajíce, že jest to konec soužení, kdežto to byl, jak zmíněná Kronika dobře poznamenává, teprve začátek.

2. Znovu blud o svátosti oltářní.

(Husovo kázání na Zelený čtvrtek r. 1410 — schválení remanence. — Kázání na Boží Tělo. — Některé výroky Husovy o remanenci. — Dekret Zbyňkův o svátosti oltářní.)

V boji Zbyňkově proti viklefství nešlo však jen o knihy a články Viklefovy všeobecně, nýbrž zvláště se vytýká blud o svátosti oltářní. Neblahá nauka remanenční, Jakoubkovým trak-

[1]) Tak Hus v apelaci Doc. 393 n. Shromáždění to klade zde Hus na sobotu 14. června, ve vyhlášce universitní Doc. 386 však jest datum 15. června.

[2]) Srv. rkp. *vid.* knih. dv. 4296 fol. 93[a]—98[a]. Je-li traktát Husův, nelze říci s jistotou, ale nic tomu nebrání.

[3]) Chron. univ. Prag.: »ad instanciam dom. Wenceslai, Romanorum et Bohemie regis, distulit suam vesanam sentenciam usque ad adventum dom. Iodoci antiqui Moravie marchionis« (F R B V, 571).

tátem byvši prohlášena za zjevenou pravdu, udržovala se totiž stále. Jarek a Jaroslav upozorňují proto hlavně na ni. Hus pak, jenž již od r. 1408 byl z bludu toho podezřelý, potvrzoval r. 1410 podezření to jak v soukromých rozmluvách tak i veřejně v kázáních.

V žalobách r. 1414 zmiňují se kazatel Beneš a M. Ondřej z Brodu hlavně o kázání Husově, jež měl na Zelený čtvrtek.[1]) Kázání to jest zachováno v Quadragesimale[2]), i lze z něho poznati, pokud jsou oprávněny výtky činěné Husovi.

Používaje slovně *Viklefova* většího spisu »De eucharistia« a Kolínova kázání »Homo quidam fecit«, vykládá tu Hus, proč kárá sv. Pavel Korintské, co jest památka Páně, co svátostné a duchovní přijímání, a pak ukazuje, jak se mají věřící na sv. přijímání připraviti. Mají býti vyzdobeni bezúhonným životem a třemi božskými ctnostmi: věrou, nadějí a láskou.

Obšírně pojednává pak Hus o *víře*. Tázán-li jest křesťan, jak věří o svátosti oltářní, nechť odpoví, že věří vše, čemu učil Kristus a sv. Pavel, jenž tu víru přijal od Krista, a *nechť se nedá od nikoho moderní naukou nebo hrozbami od toho odvrátiti*. Víra ta pak jest, že Kristus vzav *chléb* řekl: Toto jest *tělo* mé.

Bude-li tázán dále, jak věří o *chlebě a víně*, jež se posvěcují na oltáři, ať odpoví stejně, že věří všemu, co žádá Kristus, aby věřil, *odmítaje moderní nauky*, jež přestřelují přes ustanovení Kristovo a svatých apoštolův. Nechť vyzná *víru římské církve za Mikuláše II.* ustanovenou, jak ji vyznal *Berengarius*. Aby pak jí lépe rozuměl, ať uváží, že Berengarius zbloudil uče, že chléb po proměňování jest *toliko* chléb a ne tělo Kristovo, a proto byl přinucen vyznati, že chléb po proměnění není *toliko* chléb, nýbrž pravé tělo Kristovo.

Toto Husovo poučení věřících nemůže nikdo nazvati katolicky pravověrným. Hus přece znal dogmatickou definici IV. sněmu Lateránského, z níž jeho učitel Stanislav ve druhém traktátu eucharistickém dovozuje, že opak remanence nejvyšší

---

[1]) Doc. 179, 182.

[2]) Otiskl jsem je ve Studiích a textech I, 482—491. Poněvadž Postila má již kázání na Zelený čtvrtek, jež obsahem svým se jasně hlásí k r. 1409, jest zelenočtvrteční kázání v Quadragesimale nejspíše z roku následujícího.

učebnou autoritou církevní jest prohlášen za víru [1]); věděl, že proti této »*nové*« víře Innocencově stavěli Viklef a druzí remanentisté »*starou*« víru, vyznanou *Berengariem* za Mikuláše II.; a nebylo mu neznámo, čeho se týkal proces Stanislavův a Knínův a dekret Zbyňkův z r. 1406 a 1408. A posluchači jeho v Betlemě věděli to také. Táže-li se tedy, co jest křesťanu věřiti o svátosti oltářní, měl odpověděti, že jest »tělo a krev Páně pod způsobami chleba a vína«, a ptá-li se přímo, jak věřiti o chlebě a víně, měl říci, že podstata jich celá přechází v tělo a krev Páně, takže nic nezůstává z podstaty chleba a vína, a způsoby že trvají bez své podstaty. To by bylo katolické poučení věřících a jasné vyloučení bludu remanenčního. Zatím Hus nejen remanence nezamítá a katolické nauky přesně nevyslovuje, nýbrž i odkazem na víru Berengariovu a jakoubkovským napomenutím, aby se nikdo nedal »moderní« naukou nebo hrozbami od ustanovení Kristova odvrátiti, remanenci přímo *schvaluje!* Nikdo zajisté nemůže rozuměti slovům jeho jinak, než že ustanovení Kristovo jest víra Berengariova a »moderní« nauka že jest víra Innocencova. Vždyť *hrozby* Zbyňkovy týkají se od počátku remanence. [2])

Že toto kázání Husovo způsobilo pobouření v táboře protiviklefském, lze snadno pochopiti. Arcibiskup cítil dobře, že jest to obnovení oposice se strany Husovy, jenž byl proti němu po-

---

[1]) Preterea ecclesia sub Innocencio III. determinavit et firmiter se credere professa est, quod sub speciebus panis et vini post consecracionem corpus et sanguis Christi veraciter continentur transsubstanciatis pane in corpus et vino in sanguinem potestate divina. Et circa illam determinacionem et fidem fuit mens et intencio ecclesie, quod talis esset transsubstanciacio panis in corpus et vini in sanguinem Christi, que poneret accidencia sine subiecto et per consequens ipsam substanciam panis non remanere. Nam quod fuerit de intencione Innocencii III., quod accidencia in sacramento altaris stent sine subiecto, hoc patet ex verbis suis in cap. Cum Marthe. Et cum ipse Innocencius ut papa habens plenitudinem ecclesiastice potestatis super terram fuerit diffinitor capitalis et determinator predicte confessionis et determinacionis ecclesie, igitur ipse papa cum ecclesia intendebant per confessionem et determinacionem suam ex modo transsubstanciacionis *accidencia stare sine subiecto et ipsam substanciam panis non remanere in sacramento altaris.* (Rkp. *víd.* dv. 4308 fol. 213^{ab}).

[2]) *Novotný* v kritice Studií a textů I. v Č. Mat. Mor. 1914 str. 443 toho všeho *pomíjí,* aby mohl tvrditi úplnou pravověrnost Husovu v tomto bodě, ale ani pak se mu to nedaří; neboť věta, že traktát Impugnantibus jest »*zcela katolický, jako také všecky jiné příslušné výroky Husovy*«, není Novotným a nemůže býti nikým dokázána, protože není pravdiva.

drážděn bulou Alexandrovou nedávno do Prahy došlou. A z opposice té mluvil nyní Hus častěji o svátosti oltářní [1]), zdůrazňuje stále slovo »*chléb*«. Tak *na Boží Tělo*, káže na thema »Ego sum panis vitae«, dovozuje, že Kristus jest chléb, ovšem ne takový hmotný, jaký jedli Israelité na poušti, a polemisuje proti Zbyňkovi a jiným, kteří se horší nad podobnými výroky, řka: »Židé se pohoršovali nad tím, že Kristus učil: Já jsem chléb života, ale Pán věda, že dobrým prospěje, nechtěl jim pro pohoršení zlých té nauky odepříti; tak i my, vědouce, že učení naše dobrým prospívá, *nesmíme mlčeti*, třebas se zlí nad tím pohoršují.« [2]) Dobrými rozumí tu Hus své posluchače, zlými arcibiskupa a jiné, kteří se pohoršují nad větou »Kristus jest chléb«, protože se jí kryje a utvrzuje nauka remanenční. V souvislosti s kázáním předchozím viděli právem i v tomto více, než pouhé hájení *slova* »chléb«, zvláště když Hus v něm několikráte opakoval: »*Hle, zde praví: Já jsem chléb a ne tělo*« a uhodiv do knihy perikop nebo Písma, již měl v rukou, volal: »Ať vyříznou z této knihy ta slova: Já jsem chléb. *A já pravím, že je Bůh a je chléb po posvěcení, protože vidíš bělost a okrouhlost, cítíš vůni chleba a lámání slyšíš.*« [3])

Nyní docházely na Husa stížnosti i od kněží *z venkova*, kam se dostala zpráva o jeho kázáních a nepochybně se šířila i nauka remanenční. Hus, výtkami těmi popuzen, vešel jednou do světnice M. Ondřeje z Brodu v koleji Karlově a pravil mu: »*Hle tihle kněží venkovští haní mne, že jsem kázal, že chléb zůstává v posvěcené hostii; a rád bych věděl, co se tam láme, nezůstává-li tam chléb.*« [4]) Z těch slov nemohl Broda a nemůže i dnes theolog nic jiného vyčísti než vyznání remanence. Podobně i z věty, kterou notář Václav z Voděrad dosvědčuje: »*půjčte, že kněz pojí z těch způsob tolik, že se nasytí a z kalicha se napije tolik, že se opojí*« (Doc. 184), což jest obyčejná námitka remanentistů proti trvání způsob bez podstaty.

---

[1]) Hardt IV, 413.

[2]) Viz kázání to ve Studiích a textech I, 491—497.

[3]) Tak svědčí kazatel Pavel (Doc. 180) a kdosi v Kostnici (Hardt IV, 419).

[4]) Když tento výrok ve svědectvích r. 1414 Broda proti Husovi uvádí (Doc. 182 a Mikuláš z Podviní Doc. 183), Hus ho nepopírá, nýbrž potvrzuje slovy: »*ba sám mistr hlubokých smyslů by rád věděl*«, čímž se zřejmě přiznává k remanenci, jak již glosátor v rkp. *budyš.* IV° 24 poznamenal. (Doc. 182 pozn.)

Ježto z nauky remanenční proces Zbyňkův proti viklefistům vznikl a kolem ní se stále otáčel, chtěl Zbyněk i nyní především vyhladiti tuto bludnou nauku a vydal na synodě červnové spolu s dekretem o knihách Viklefových a kázáních v kaplích i *dekret o svátosti oltářní.* Faráři a správcové kaplí mají každého, kdo by se opovážil tvrditi neb i jen disputovati o tom, že po posvěcení zůstává chléb s tělem Páně, každou neděli a svátek se všemi obvyklými obřady prohlašovati za *exkommunikovaného kacíře,* a mají jasně věřící poučovati, že ve svátosti po posvěcení není leč tělo Kristovo a že v ní nezůstává chléb, podobně v kalichu že jest pravá krev Kristova a ne víno, a že případky jsou tam bez podmětu. Aby pak nebylo lze se vymlouvati, že toho kazatel nedovede říci česky [1]), dává Zbyněk i českou formuli: »*ve svátosti jest bělost, okrúhlost, chuť, vóně bez chleba dřevnieho*«. Pod tímže trestem klatby zapovídá pak všecka kázání pohoršlivá, bludná a neopatrná o svátosti oltářní. [2])

Není pochybnosti, že dekret tento jest vydán následkem kázání *Husových,* tak jako byl podobný dekret r. 1406 následek traktátu *Stanislavova* a dekret r. 1408 následek bludů *Knínových.* Měla tedy nauka remanenční v životě Husově, v jeho procesu pražském, daleko větší význam, než se posud myslilo. Od r. 1408, kdy se Hus staví v čelo viklefistů, jest viněn z remanence a r. 1410 směřuje dekret synodální přímo proti němu. Že nikoliv neprávem, patrno z jeho kázání zelenočtvrtečního a některých výrokův. Není to tedy bod žaloby později smyšlený a lživě svědky dosvědčený, třebas to Hus sám tvrdil a historikové po něm opakovali.

---

[1]) Srv. omluvu Husovu r. 1414 — Doc. 179, 182. Ale již *Štítný* dovedl nauku tu pěkně česky vysloviti — viz Studie a texty I. str. 466, pozn. 2.).

[2]) Srv. *Höfler,* Conc. Prag. 69 n.

3. Odboj proti Zbyňkovi.

(Apelace k papeži Janu XXIII. — Klatba a její následky. — Hus řídí odboj s kazatelny betlemské. — Universitní obrana Viklefových spisů: Hus »De trinitate«, Jakoubkova řeč »Videns Jesus civitatem«, Šimonova obrana traktátu »De probationibus propositionum«, Jičín »De materia et forma«, Prokop »De ideis« a Zdislav »De universalibus«)

Proti oběma dekretům Zbyňkovým podáno bylo odvolání k nově zvolenému papeži Janu XXIII. Obšírný akt [1]), datovaný 25. června 1410, má, jako první odvolání z r. 1408, původcem Husa; tentokráte však Hus jej sebevědomě podpisuje první, s ním pak pan Zdislav ze Zvířetic a několik bakalářův a studentův.[2]) Líčí se v něm celá předchozí pře se Zbyňkem, odmítá se bula Alexandrova a polemisuje se proti prováděcímu dekretu Zbyňkovu. Proč prý by měly býti ničeny knihy Viklefovy, když ve Starém zákoně Mojžíš a Daniel nabyli vzdělání knihami pohanskými a v Novém zákoně sv. Pavel a jiní apoštolové přejímají z takových spisů, co v nich našli užitečného, na universitách pak se čtou knihy Aristotelovy a Averroesovy, a v mnohých spisech učitelů církevních, na př. v Origenovi i v Lombardovi, jsou nauky nesprávné? Mimo to odsouzeny jsou i filosofické spisy Viklefovy, v nichž jsou četné vznešené a překrásné pravdy. *Kaple betlemská* pak jest schválena králem Václavem a arcibiskupem Janem k povznesení úcty Boží a šíření víry katolické, a dle Písma slovo Boží nemá býti spoutáno, nýbrž volně hlásáno, jako Kristus kázal všude a apoštolům poručil, aby jdouce do celého světa, kázali evangelium všemu stvoření. Dekret Zbyňkův jest tedy nespravedlivý a neplatný.

Arcibiskup viděl v apelaci, jež přece bulou samou byla zakázána, pokus zameziti provedení buly a proto, dav knihy Viklefovy bez ohledu na apelaci spáliti, odejel na Roudnici a odtud pronesl 18. července *klatbu na apelanty a jejich přívržence* jako na neposlušné a odbojné, nařizuje všem správcům chrámův, aby za obvyklých obřadů jako exkommunikované vyhlašovali ty,

---

[1]) Doc. 387—396.

[2]) Jan z Brandýsa, Beneš z Lysé, Petr ze Sepekova a tři z apelace první: Petr z Valencie, Michal z Drnovic a Jan z Lansteina.

kteří odvolání podepsali, jménem, ostatní pak přívržence jejich obecně. [1])

Přísný postup právní neměl účinků, jež od něho Zbyněk očekával. Naopak, strana Husova byla jím ještě více podrážděna a dala se strhnouti k projevům velmi povážlivým. [2]) Nejen že proti arcibiskupovi byly šířeny hanlivé písně [3]), i násilně se vystupovalo proti němu a proti těm, kteří se chtěli říditi jeho rozkazy. Když dne 22. července měla na dómě býti prohlášena slavná klatba, nastal takový hluk, že musil pontifikant a 40 jiných sloužících odejíti od oltáře, a kazatel u sv. Štěpána, byv z téhož důvodu přepaden šesti ozbrojenými muži, málem by byl poslušnost zaplatil životem, takže kazatelé ze strachu dále klateb neohlašovali. [4]) Na hradě zase kůrní žáci, spatřivše některého přívržence Husova, zavlekli jej do obecnice a mrskali metlami nemilostivě. [5]) Rozbroje ty přiměly konečně krále Václava, že pod trestem smrti zapověděl hanlivé písně, nařizuje však spolu, aby klatba zůstala bez účinkův, a slibuje, že arcibiskup musí škodu spálením knih způsobenou nahraditi. [6])

Středem odboje byla ovšem kaple betlemská a vůdcem jeho byl Hus. Kázání jeho nabývají víc a více rázu osobního a agitačního. Tak v jednom pravil: »Hle papež nedávno zesnulý píše v listě arcibiskupu pražskému o vyplenění jakýchsi bludů, jež prý Mistrem Viklefem jsou v Čechách a na Moravě a jinde rozsety, jakož jste slyšeli z listu, jejž jsem vám nedávno četl, že jsou tu mnozí články Viklefovy držící proti víře, jejichž srdce jsou nakažena kacířstvím: a já pravím a děkuji Bohu, že jsem neviděl žádného Čecha kacířem«, načež lid zvolal: »Lže, lže.« [7]) A po

---

[1]) Doc. 397—399.

[2]) Již před tím vzrostla rozvášněnost tolik, že polský posel, jenž zlořečil Viklefovi a jeho příznivcům, byl v den sv. Marka na Starém městě v pravé poledne zmrskán. (Chron. Lips., *Höfler* SS. I, 11.)

[3]) »Zbyněk Zajíc abeceda spálil knihy a nevěda, co jest v nich napsáno« a jiná: »Zbyněk knihy spálil, Zdeněk je podpálil, učinil hanbu Čechóm, běda bude všem nevěrným popóm.« (Invectiva in Hus. — *Höfler* SS. I, 622.)

[4]) Chron. univ. Prag. FRB V, 572.

[5]) Staří let. čeští, str. 13.

[6]) Štěpán Dolanský v Antihusovi, rkp. zemsk. arch. mor. Cer. II. 133 fol. 38ab.

[7]) Dle Husa: »lhou, lhou«, což nic nemění na věci.

několika slovech pravil Hus: »Hle plní se proroctví Jakuba z Terama, že roku 1409 povstane muž, jenž bude pronásledovati evangelium, epištoly a víru Kristovu, totiž papež nedávno zesnulý, nevím, je-li v nebi či v pekle, jenž píše na oslích kůžích, aby arcibiskup spálil knihy Viklefovy, v nichž jest mnoho dobrého,« a dodal: »Hle odvolal jsem se proti rozkazům arcibiskupovým a nyní se odvolávám — chcete přece státi se mnou,« k čemuž lid odpověděl: »Chceme a stojíme.« »Nuže vězte,« pravil dále Hus, »že chci dále kázati, protože buď budu kázati, nebo budu vyhnán ze země nebo zemru v žaláři; papežové zajisté mohou lháti a lhou, ale Bůh nelže: proto rozvažte, kdo chcete při mně státi, a nebojte se klatby, protože dle řádu a zvyku církevního jste se odvolali se mnou,« dodávaje: »Věru, bylo by třeba, jako ve Starém Zákoně nařízeno bylo Mojžíšem, aby každý, kdo chce hájiti zákona Božího, přepásal se mečem a byl připraven, tak abychom my se přepásali a hájili zákona Božího.«

To jest odboj proti autoritě církevní řízený s kazatelny, se strany Husovy hotová demagogie.

Než Hus vnesl odboj ten i na *universitu*. Koncem července (27.—31.) a počátkem srpna (6.) konáno bylo na universitě *šest* přednášek na obranu spisů Viklefových, tak řečený *první turnaj viklefský*. První vystoupil na kathedru *Hus*, patrně jakožto původce té myšlenky, aby hájil Viklefova traktátu »*De trinitate*«. Ujímá se cti nejkřesťanštějšího království Českého, tvrdě, jako v právě zmíněném kázání a jako již dříve Jeronym, že žádný pravý Čech nebyl shledán zatvrzelým kacířem. Prohlašuje, že nechce tvrditi nic, co by bylo proti Písmu nebo jinak bludné, a že se chce podrobiti každé osobě církevní, jež by ho poučila Písmem nebo platným důvodem rozumovým.[1]) Potom vykládá krátce podle Viklefova spisu, jak lze rozumově vysvětliti tajemství nejsvětější Trojice, a obrací se proti spálení knih Viklefových a zápovědi kázání, potíraje je týmiž důvody jako v apelaci a jinde. Neustoupí ani z bázně před smrtí, nýbrž doufá, že mu Bůh dá vytrvalost, a shledá-li jej hodným toho, ozdobí jej *korunou mučednickou*.[2])

[1]) Již touto protestací staví se Hus mimo půdu katolickou, ježto úmyslně vynechává autoritu církevní, zvláště autoritu Apoštolské stolice.

[2]) Opp. I, 105[a]—107[b].

Druhý den měl Mistr *Jakoubek* hájiti Viklefova *Dekalogu*. Ale zmínil-li se Hus jen krátce o obsahu traktátu, jehož hájil, a větší část řeči věnoval polemice proti dekretu arcibiskupovu, Jakoubek se obsahem spisu vůbec neobírá. Odsouzením Dekalogu, praví, jest odsouzena *pravda evangelická*, jíž křesťan až do smrti musí brániti a proto musí býti opatřen zbraněmi duchovními, aby potřel obry stojící v čele církve a zničil antikrista a jeho stoupence. Jako plakal Kristus nad Jerusalemem, tak jest plakati věřícím nad *zkázou církve*. Zchladla v ní láska, kněží i lid zapomněli pokorného, chudého a strastiplného života Kristova, dům Boží stal se peleší lotrovskou.[1]) Vládnoucí *svatokupectví* působí v ní ohavnost zpuštění, mistři a doktoři schvalují shon po bohatství, pravdu pak života a učení Kristova a svatých apoštolů potírají a šlapou nohama.[2]) Odpovídaje pak na otázku, proč Bůh dopustil ta zla na církev, upozorňuje Jakoubek, že pravá církev, jež jest společnost *svatých*, není rozdělena, nýbrž církev antikristova, proti níž třeba jest bojovati zbraněmi duchovními, hlavně *kázáním prostých a chudých kněží*, jimž Bůh pravdu svou zjevuje.[3]) A nastává-li *pronásledování*, nechť se ho nelekají, nýbrž ozbrojí se trpělivostí a myšlenkou na odměnu věčnou. Nikdo nesmí z bázně se státi *zrádcem pravdy*, jež na konec jistě zvítězí.

Jakoubkova řeč, vlastně kázání na thema předchozí neděle (X. po Troj.) »Videns Jesus civitatem«, družící se zcela ke

---

1) Ploremus coram domino, quod clerici carnales et consequenter laici per eos seducti obliti sunt humilis et pauperis et penalis vite domini Jesu Christi, sic ut iam domus dei sit nimis deserta et desolata... domus dei facta est spelunca latronum. (Rkp. *víd.* 4518 fol. 138a.)

2) K duchovním volá Jakoubek na konci první části: O margarita aurea, quomodo in lutum proiecta es et in stercore iaces! Quomodo cecidisti de celesti conversacione quasi lucifer, qui mane oriebatur! (ibid. fol. 139a).

3) Unde ob superbiam et ypocrisim sapientibus et prudentibus huius seculi proiectis dominus suam salutem parvulis sacerdotibus et quibusdam aliis de plebe habundancius revelat et ministrat. Ideo, o *sacerdotes dei humiles et pauperes*, qui diligitis Christi ewangelium, per vicos et platheas, in domibus et cubilibus predicate ewangelium omni creature contra falsos prophetas... Ecce nunc tempus acceptabile, in quo *sathanas solutus in suo antichristo* cum milicia sua arma ubique terrarum per ecclesiam diffundit. (Rkp. univ. *praž.* X E 24 fol. 132b, 133a.)

kázání, jež měl Jakoubek na I. ned. postní toho roku [1]), karakterisuje hnutí české r. 1410 lépe než všecky řeči ostatní. Strana, za niž mluví Jakoubek, rozešla se již s církví úplně. Církev prý jest naprosto zkažená, vládne jí *antikrist*. Proti této církvi směřuje prý boj církve pravé, církve *svatých*, jež jest nepatrná počtem členův a pronásledována antikristem, ale konečně zvítězí. Společnost, v níž tyto myšlenky zapustily pevně kořeny, jest již náboženskou *sektou*, pro niž není smíru s církví. *Regule Matěje z Janova*, z nichž Jakoubek myšlenky ty sestavuje [2]), počínají působiti mohutným vlivem.

Jen Hus a Jakoubek mluví o Viklefových spisech theologických, ostatní čtyři hájí spisů filosofických.

Řečnicky účinně mluvil M. *Šimon z Tišnova*, kterému připadla obrana traktátu »*De probationibus propositionum*«. Připomenuv, co předcházelo před odsouzením knih [3]), oslovuje traktát: Ó můj traktátku, nevinný a spravedlivý, cos učinil zlého? Káral jsi snad pyšnou ctižádost prelátův? Nikoli, to jest v »De civili dominio«. Trestal jsi nenasytnou lakotu? Ne, to činí Viklefova kázání. Stíhal jsi tedy svatokupecké kacířství? Ne, to jest obsah traktátu »De simonia«. Či jsi doporučoval chudobu, prelátům nemilou? Nikoliv, to hlásá Dialog a Trialog. Obávám se tedy, že jsi odsoudil nevědomost duchovních a lenost. Nechť lká mládež, jež jest spálením traktátu připravena o duchovní pokrm, ať lkají dospělí, že se dočkali něčeho takového! [4])

Jičín v obraně traktátu »*De materia et forma*« [5]) vzývá Boha o pomoc, aby 1. *příkazu neposlechl*, 2. klatby se nebál, 3. spálení spisů káral a 4. traktátu zmíněného statečně hájil, a obrací se zvláště proti tvrzení, že Viklef jest zavržen. [6])

---

[1]) »Contra clerum cupidum« na thema: »Hec omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me«, viz Studie a texty I. 375 n., 414—428.

[2]) Čtrnáct důvodů, proč Bůh dopustil rozdvojení církve, jest vypsáno z Janova doslovně (Kybal II, 193 nn.), i jiné části jsou z něho.

[3]) Ve všech aktech mimo Jakoubkův zdůrazněn motiv *vlastenecký*. Šimon praví: »Gens bohemica est universaliter mundissima ab heretica feditate.« Řehoře XII. nazývá jako Jesenic a Niem *Erroriem*.

[4]) *Loserth*, Hus und Wiclif, str. 271—276.

[5]) V intimacích není uveden; mluvil nejspíše 30. července.

[6]) *Loserth* l. c. str. 289 n. podává jen několik excerptův.

Pátou přednášku měl 31. července M. *Prokop z Plzně* na obranu spisu »De ideis«. Z lásky k vlasti, které se odsouzením spisů Viklefových stala pohana, a z lásky k pravdám, jež jsou v těch spisech [1]), nesouhlasí s odsouzením. Stalo-li se to z *nevědomosti*, proč se krčí odpůrcové v temnotách a nejdou veřejně disputovat? Proč neodsoudili Aristotela, Origena, Talmud a jiné knihy? Ale příčinou jest spíše *zloba*, že knihy Viklefovy kárají jejich skutky. [2]) Spis »De ideis« zajisté neobsahuje žádného bludu, neboť existenci ideí učí sv. Augustin, sv. Tomáš a jiní spisovatelé stejně jako Viklef. [3])

Konečně dne 6. srpna promluvil pan *Zdislav ze Zvířetic* o Viklefových *Universaliích.* [4]) Odsouzení jich jest nejhorší *nevděk.* V Oxfordě se čtou a vykládají, a zde byly spáleny, že obsahují bludy. To by musil býti spálen celý svět a každý člověk, ba samo Písmo, protože všude jsou věci bludné! Staří filosofové již učili universaliím a Viklef je proti žákům Biridanovým a Okkamovým jen obnovil. Těch nelze spáliti, třeba byl spálen spis Viklefův o nich, jako nelze zničiti pravd obsažených ve spálených spisech Viklefových »De ypoteticis« [5]) a »De attributis«. Jen nevědomost staví se proti nim a *závist*, že v půtkách universitních, jež často byly o ně sváděny, realismus vítězil. Ale pravdy nelze zdolati. [6])

---

[1]) ... considerans altarum et subtilium veritatum ... a multo tempore pridem oblitarum et abiectarum per ipsum ut spero bonum Wikleff innovatarum ... et in veritate dicendo *nostram Pragensem universitatem ymmo totum regnum illuminancium* ... sublacionem ab hominum memoria ... (*Loserth* l. c. 278).

[2]) ... Wykleff, qui a plurimis ut speratur bonis hominibus et signanter in Anglia *doctor ewangelicus* appellatur ... veritas in libris eius conscripta nostris consuetis operibus gravis et contraria, urgens nostras consciencias ut pilus in oculo et artus calceus in pede. (*Loserth* l. c. 280 n.)

[3]) Tomu ovšem není tak — mezi realismem Tomášovým a Viklefovým jest veliký rozdíl. V dalším dotírá Prokop na odpůrce nemírně útočně, pravě na př.: Sicut ergo quid asino ad liram, [qui] cum cytharisare nesciat, eciamsi cythara comburatur, minime curat, sic quid inexperto bubulco aut experto ceco ad pensandum aurum veritatis, cum neuter eorum ipsum valeat discernere (l. c. 284). Řeč Prokopovu otiskl *Loserth* l. c. 277—285.

[4]) De universalibus realibus, que sunt cause efficaces, formales et finales individuorum universi, sine quibus non potest ipsum universum consistere. (*Loserth* l. c. 285.)

[5]) Tak čti místo Loserthova (287) »de ypocritis«.

[6]) *Loserth* l. c. 285—289.

Přednášky tyto byly míněny vlastně jako *úvod* k disputaci, jež se měla vždy konati o obsahu spisu, k níž však nikdy nedošlo, protože nebylo opponentův. S katolické strany byla demonstrace ta ignorována. A že neběželo než o demonstraci proti arcibiskupovi, ukázal obsah promluv, v nichž se opakují v různé formě známé vývody Husovy a nešetří se ani ironickými obraty a silnými slovy. Ve skutečnosti nejsou ani tyto spisy Viklefovy tak nevinné, jak je líčí demonstranti. Výstřední realismus, s nímž Viklef spojuje remanenci, jest theologicky nebezpečný a bludné nauky vyskytují se i ve spisech filosofických. Ale ať jest soud o vhodnosti spálení těchto traktátů jakýkoli, krok Husův nutno nazvati vždy neblahým. Propast mezi ním a arcibiskupem stává se tím nepřeklenutelnou, rozvášněnost již panující se stupňuje a vnáší se v kruhy, v nichž ji nesnadno jest krotiti.

---

4. Husova kázání dogmaticko-polemická.

(Kázání devítníkové o církvi. — Na den Nanebevstoupení o klatbě. — Na V. ned. po Trojici o poslušnosti. — V den sv. Petra a Pavla o moci církevní. — O odpouštění hříchův. — Na svátek sv. Jakuba a později opět o poslušnosti a klatbě.)

Okolnosti přiměly Husa, že r. 1410 vyslovil přesněji také názory své věroučné, jichž se byl v kázáních a universitních výkladech dotkl jen mimochodem. Ježto se totiž zprotivil církevní vrchnosti, nepodrobiv se ani bule Alexandrově ani dekretu Zbyňkovu, musil se omluviti nějak před svým svědomím a před posluchačstvem betlemským; a lepší omluvy nemohl nalézti, než jaká jest v nauce o *církvi* a *církevní moci* evangelického mistra *Viklefa*. K té se tedy přiklonil nyní Hus úplně, zpracoval ji dle spisů Viklefových a hlásal s kazatelny, používaje jí spolu k útokům na hierarchii.

Již na neděli Devítník reprodukoval Viklefovu nauku o církvi, jež se mu měla státi osudnou.[1]) Vinicí Páně, o níž

---

[1]) Kázání to na thema »*Ite et vos in vineam meam*« jest v rkp. univ. *praž.* IV G 6, odkud je uveřejňuji v příl. XI, str. 116*. Obsah i zpracování svědčí, že jest Husovo, třebas většina kázání v rkp. jest Jakoubkova. Časově nelze je určiti bezpečně, ale na počátek r. 1410 hodí se nejlépe.

mluví evangelium, jest *církev svatá.* Tou rozumí se někdy v širším smyslu slova společnost všech vyznávajících víru Kristovu, předzřízených i předzvěděných, někdy také papež s kardinály, v pravdě však jest *církev svatá společnost předzřízených.* V církvi svaté nejsou předzvědění a nemohou býti jejími pravými členy, kdežto předzřízení z ní nikdy nevypadají, ani když nejsou ve stavu milosti. *Hlavou* této tak svaté církve není leč Kristus; neboť jen on jest hlavou svatých andělů, kteří jsou také členy svaté církve. A tuto svatou církev, jež se dělí ve tři části: část vítěznou, trpící a bojující, vyznáváme v symbolu, tu nazývají sv. Otcové *církví římskou.* Nazývají-li někteří hlavou církve *papeže,* lze to připustiti v tom smyslu, že jest hlavou tak veliké církve, jak velikou spravuje a jak veliká jest mu k rozumné poslušnosti zavázána. Rovněž titul »*nejsvětější*« může mu býti dáván, pokud mu odpovídá skutečnost. Ale třeba se varovati pochlebnictví a dbáti opatrnosti, neboť superlativ »nejsvětější« jest výrazem úcty *latrie,* kteráž papeži nepřísluší, a poslušnost, kterou jsme mu povinni [1]), smí se týkati jen těch přikázání, jež se shodují se zákonem Božím a nebloudícím rozumem; vždyť papežem byla i žena Anežka a mnozí papežové upadli i v kacířství.

Jak z obsahu kázání viděti, jest Hus r. 1410 Viklefovou naukou o církvi již úplně proniknut. Prostudoval traktát Viklefův »De ecclesia« a hlavní myšlenky jeho sestavil ve formu kázání. [2]) Ve svém spise »De ecclesia« užil částečně těchže míst a doplnil je pouze z traktátu »De potestate papae« a »De fide catholica«. Toto kázání a pozdější »Tu es Petrus« jsou vlastně kostrou a krátkým obsahem jeho traktátu »De ecclesia« a mohla jej v Kostnici nahraditi. Jistota, s jakou bludnou nauku Viklefovu přednáší, ukazuje, že mu mistr evangelický již úplně hlavu

---

[1]) Quia igitur dominus papa est prepositus sancte matris ecclesie, *ut supponimus, non autem diffinimus,* restat ut propter deum suis salutaribus stemus preceptis, semper de quanto sunt conformia legi dei et non erranti racioni (příl. XII, str. 123*). Non autem debemus ad tantum insanire, quod dicamus papam et suos cardinales, qui ex eleccione sepe erronea suum habent statum, non posse deviare (ibid. 124*).

[2]) Zpracování jest dosti samostatné: vypisuje z Viklefa str. 409, pak 82, 2 n., 17, 8, 9, 23, 420, 85—88, 92, 96, 95, 9—11.

zviklal. S jakousi opatrností mluví sice ještě o *papežství*, ale prudčí nárazy vnější přimějí jej, že i té opatrnosti zanechá.

Když pak již dekret Zbyňkův byl připraven a potom vydán, měl Hus *šest kázání*, jež jsou v rukopisech zachována jako zvláštní sbírka.[1])

V neděli v oktávě Nanebevstoupení užil Hus slov Kristových »Ven ze škol vyženou vás«, aby pohovořil o *církevní klatbě*. Nikdo, praví, nemůže býti vyobcován z církve, leč koho napřed vyobcuje Bůh pro *hřích smrtelný*. Kdo tedy má smrtelný hřích, jest vyobcován Bohem samým. Ježto pak církevní klatba má účel léčivý, aby hříšník se napravil, jest představenému ji pronášeti s bázní, aby nevyobcoval někoho nespravedlivě. Než i nespravedlivé klatby má se křesťan dle slov sv. Řehoře báti, předně proto, aby církevní představený nespravedlivým trestem neškodil sobě, 2. aby nebyl netrpěliv a 3. aby nevzali bližní pohoršení; nemá se však báti, že by mu klatba uškodila na duši, nýbrž doufati, že mu bude požehnáním u Boha. Toho mají dbáti kazatelé, jsou-li vyobcováni pro hlásání evangelia, a všichni věřící, jsou-li pro pravdu Kristovu stíháni.[2])

Účel tohoto kázání jest zřejmý: Hus chce jím předem hájiti sebe, nebude-li klatby dbáti, a chce k témuž pohnouti i posluchače. Nedbá při tom zásady právní, kterou mu již dříve na jeho dopis podobného obsahu připomínali Kbel a Jiří z Boru, že i nespravedlivá klatba váže a že se jí nutno podrobiti[3]), a

---

[1]) *Flajšhans* je nazval »De obedientia« (úvod k Serm. de sanctis str. VII.) lépe: »De ecclesia eiusque potestate.« Všecka jsou v rkp. *olomouckém* lyc. 34; v *praž.* kapit. N 7 fol. 207[a]—216[b] jsou 1. 2. 3. 4. 5.; v *praž.* univ. X H 13 fol. 185[b]—203[b] jsou 1. 2. 3. 6. 5., tamtéž XI D 9 fol. 41[a]—55[a] jsou 1. 2. 3. 5. 6.; jinde jsou jen některá z nich: III G 16 fol. 92[a], 140[a] (3. 1. části), VI F 18 fol. 95[a]—97[b] (1), VIII G 34 fol. 46[a]—48[b] (5. 6. části), X E 24 fol. 139[a]—142[b] (3. část, 1.), X H 17 fol. 18[b]- 20[b], 79[a]—80[a], 85[ab] (1., z 5. 6. části), XIII F 21 fol. 88[a]—90[a], 91[a] (1. 6, excerpty). V VIII G 34 následuje na fol. 48[b]—50[a] kázání na thema »Nisi habundaverit...«, jež se k oněm šesti druží obsahem i časem. Otiskuji tato pro vnitřní vývoj Husův důležitá kázání v příl. XII, str. 127*, ponechávaje pořadí rukopisův, ačkoliv správně by měla býti seřaděna: 5. 6. 1. 2. 3. 4.

[2]) Quomodo ista verba audiens veritatis discipulus timeret verba exprobrancium, minas excommunicacionum et terrores occisionis, ut sic a veritate discederet? (příl. XII, str. 158*).

[3]) Srv. »Lístek Husův Kbelovi« v Několika textech III, 18—22.

slova Řehořova, že se jí třeba báti, vykládá dle příkladu Viklefova sofisticky.

K témuž cíli směřuje druhé kázání (v pořadí rkpů šesté), jež konal Hus na V. ned. po nejsv. Trojici, tedy v neděli po prohlášení dekretu Zbyňkova.[1]) »Moderní zákonníci,« dí, »zapovídají kázati v kaplích soukromých; proti tomuto nespravedlivému zákazu já, chtěje poslouchati více Boha než lidí a raději se přizpůsobiti jednání Kristovu než jejich, odvolávám se nejprve k Bohu, jenž prvotně dává pravomoc kázati, pak ke stolici apoštolské, jež má vyšší pravomoc než naši preláti. Ale ježto arcibiskup má moc od Boha, mohlo by se zdáti, že neposlouchaje arcibiskupa, odporuji vůli Boží.« Proti tomu dokazuje Hus výroky svatých Otců, že nikdo nesmí poslouchati představeného *ve zlém*, poněvadž by tím byl neposlušen Boha, jenž velí činiti dobré. Neposlouchaje tedy arcibiskupa, jenž zapovídal kázati, neprotivil se Hus Bohu, nýbrž byl ho poslušen dle Písma: »Poslouchati sluší více Boha než lidí.«[2])

Téže argumentace užívá Hus na svou obranu v listě poslaném touže dobou[3]) kterémusi pánovi[4]), a v pozdějších polemikách opakuje ji stále. Ale předpoklady její, že Kristus každému knězi při svěcení závazně ukládá kázati a církev že nemá práva někomu kazatelskou činnost zapověděti neb omeziti, jsou nesprávné a tvrzení, že Zbyněk poroučel něco zlého, jest nepravdivé. Štěpán Dolanský v Antihusovi a v Dialogu a Štěpán z Pálče ve spise »De ecclesia« dobře ukazují, na jak slabých nohou spočívá ta omluva Husova. Hus ji ovšem přejal zase

---

[1]) Na thema »Cum turbe irruerent«. To jest ono kázání, z něhož úryvky uvádí Zbyněk v žalobě; zde nejlépe možno pozorovati, jak málo se vázal Hus v českém kázání na latinský koncept.

[2]) Útočného místa: »Numquid *in Christi nomine* et *virtute sancte obediencie* debet predicacio prohiberi? Revera pocius deberent dicere: antichristi nomine invocato in virtute maledicte obediencie mandamus, ne verbum dei in capellis predicetur!« (příl. XII, str. 163*) v žalobě není.

[3]) *Novotný,* Listy Husovy 12.

[4]) Estne in lege Christi posita ista regula, ut nullibi quam in parrochiis et claustris ewangelium predicetur? Vere, forte vult istam deglutire regulam: Ite in universum mundum... At illi predicaverunt ubique... Numquid ego debeo obedire archiepiscopo in mandato suo, mandato dei contrario? Absit! Magis enim oportet deo obedire... (*Nedoma,* Boleslavský kod. str. 41 n.).

z učitele svého *Viklefa,* z něhož má i termin »*obedientia resistiva*«.[1])

Týden po tom, na svátek sv. Petra a Pavla, rozvinul Hus znovu a odůvodnil Viklefovu nauku o *církvi.*[2]) *Církev* jsou všichni predestinovaní a základem, na němž jest zbudována, jest jediný Kristus, nikoliv Petr. *Moc klíčů* dal Kristus v Petrovi celé církvi, takže ji mají všichni údové církve k tomu způsobilí, následující Krista ve mravech.[3]) Moc ta záleží v tom, že hříšníkům *ohlašují,* že jim Bůh hříchy odpouští, a že svazují a rozvazují ty, které svazuje a rozvazuje Bůh; liší-li se soud jejich od soudu Božího, jest neplatný.

Bludnost těchto vývodů jest s hlediska katolického patrná. Hus snaží se sice podepříti je četnými citáty z Augustina a jiných Otců, ale nevšímá si, že jinde mluví Augustin o církvi jinak, výroků uvedených pak že nelze vykládati o viditelné církvi bojující. Boj proti duchovenstvu svádí Husa, že s Lombardem upírá duchovním moc *odpouštěti* hříchy, připouštěje jen moc odpuštění Boží *ohlašovati,* a že činí moc tu závislou na *stavu milosti* u kněze přisluhujícího. O této nauce jedná Hus znovu v kázání následujícím »*In illo tempore respiciens*«[4]), v němž dovozuje, že *nižší smí a má napomínati vyššího,* poněvadž jsa ve stavu milosti, jest vyšší než on, a zase upírá kněžím moc odpouštěti hříchy[5]); a opět ji probírá v kázání »*Cum descendisset Jesus*«,[6]) kde mluví proti *smilstvu* a moc odpouštěti hříchy vyhrazuje Bohu tak, že knězi ponechává jen právo říci: »Ego nuntio tibi peccatorum tuorum remissionem«, ačkoliv ne-

---

[1]) Viklef jej připisuje Grossetestovi, Hus Augustinovi.

[2]) Na thema: »*Tu es Petrus*« — srv. De ecclesia, kde celá část o církevní moci jest založena na tom citátě.

[3]) Quod tota illa ecclesia secundum singulas eius partes ad hoc habiles habeat illas claves, que sunt spiritualis potestas et noticia sciencie ewangelice ... que sequentibus Christum in moribus sunt collate (příl. XII, str. 134*).

[4]) To thema v perikopách nedělních není, ale Hus o něm kázal v neděli 5. července, neboť se v něm dovolává kázání na sv. Petra jako *předcházejícího* (příl. XII, str. 139*).

[5]) Argumentace jest Viklefova a jest značně zmatená: přiznává se kněžím *jen právo ohlašovati* odpuštění a upírá se jim právo odpouštěti *vlastní mocí* hříchy; ale mezi tím dvojím právem jest ještě moc *odpouštěti služebně,* a to jest nauka katolická.

[6]) V pořadí rukopisném *čtvrté.*

prostředně před tím dobře praví, že kněz rozvazuje a odpouští jako *nástroj*.

Exkommunikace, kterou dne 18. července s ostatními apelanty byl stižen, pohnula Husa, že na svátek sv. Jakuba vrátil se k thematu o *poslušnosti* a *klatbě*.[1]) Používaje Viklefova spisu »De officio regis«, uvažuje, co jest poslušnost, probírá její druhy[2]) a dokazuje, jako na V. neděli, že *ve zlém* se nesmí poslouchati. Když představený nařizuje něco proti vůli Boží, jest poslouchati *negativně*, t. j. odporovati mu. Tím právě trpí církev, že rozmnožen jest počet prelátův a řeholí, kteří dávají příkazy nad zákon Kristův a jeho rady, a kdo nechce jejich nařízením se podrobiti, toho stíhají klatbou a trestají jako nepřítele církve.[3]) Věřící však nesmějí se báti hrozeb a nespravedlivých klateb[4]), nýbrž musí pohrdnouti lidskými tradicemi a přidržeti se Písma.

O klatbě mluvil Hus zase některou neděli následující.[5]) Hned z počátku kázání útočil na farizeje a pokrytce, kteří smýšlejí censury a hříšnou poslušnost, »jako nyní naši, zapovídajíce kázati evangelium v kaplích a klatbu prohlašujíce, aby kazatelům a posluchačům odňali slova evangelia«.[6]) Kristus kárá takové, volaje jim osmkráte »běda«[7]), a jest proto od nich pronásledován i posluchači jeho — ký div tedy, že i kazatelé jeho evangelia zakoušejí hněvu moderních zákonníkův a fariseů, že je tito nazývají kacíři, pronásledují je a klnou jim a že také věrné posluchače jejich vyobcovávají? Ale to zlořečení jest jim požehnáním u Boha.

---

[1]) Na thema: »Fratres obedite prepositis vestris«; v pořadí rukopisném jest třetí.

[2]) Poslušnost církevní jest mu dle Viklefa: obediencia secundum adinvenciones sacerdotum ecclesie preter auctoritatem expressam scripture. (Příl. XII. str. 142*.)

[3]) Příl. XII, str. 145*.

[4]) Dodatkem: »sicut ego iam excommunicor« naznačuje Hus dobu kázání.

[5]) Thema »*Nisi habundaverit*« jest na VI. ned. po Troj., ale na tu připadal r. 1410 svátek sv. Petra a Pavla a z obsahu kázání jest patrno, že byl Hus již exkommunikován — bylo tedy konáno až po 18. červenci.

[6]) Příl. XII, str. 164*.

[7]) Hus tu vypisuje z Viklefova spisu »De ve octuplici«.

Také v jiných kázáních dotýkal se Hus těchto otázek [1]), vyzývaje, aby věřící přes zákaz pilně poslouchali slovo Boží, a káraje preláty, že se vyvyšují nad Krista, ježto zapovídají, co on přikázal. [2])

Tak utvrzoval Hus s kazatelny betlemské sebe a své věrné v odboji proti autoritě církevní a zdokonaloval svůj program, jejž pak dal napsati na stěny kaple betlemské.

Znajíc tato kázání, s podivem asi poslouchala universita promluvu, kterou k ní měl Hus při mši universitní v den sv. Augustina téhož roku na thema »*Vos estis sal terrae*«. [3]) Mluvil v ní o vlastnostech dobrých kněží, přejímaje doslovně z Viklefa pěkné partie o soli a světle [4]), hájil se pak proti těm, kteří brání kázati, tvrdíce lživě, že mistři lpějíce na bludech vypudili cizí národy, že bludně rozumují o těle Kristově a že říkají, že papež nic není, a na konec napomínal k modlitbě za papeže Alexandra V., zhřešil-li snad všedním hříchem, a za Jana XXIII., aby ho Bůh chránil zlého, neboť pak prý bude *svatý otec, anděl Páně, kněz Boha nejvyššího, veliký biskup, obzvláštní velekněz, výborný učitel, služebník svatých, dědic apoštolů, ... mocí Petr, pomazáním Kristus.* Hus tak mluví patrně z ohledu na svůj proces u dvora papežského a chvála papežství, kterou tu pronáší, není upřímná. S kazatelny betlemské mluvil tehdy Hus o papežství zcela jinak.

---

[1]) Srv. také obranu proti podobným výtkám v listu k Závišovi, faráři Prachatickému, a k Lounským (Doc. 9—12).

[2]) Dva zlomky zachoval nám rkp. univ. *praž.* VIII G 34, jež otiskuji v příl. XII, str. 168*—170*. Nikde však nevidím výroků, jež dosvědčují svědci v Praze: »Kdyby celý sbor kardinálský s papežem řekl, že spálení knih Viklefových jest spravedlivé, já bych nesouhlasil« a »ať přijdou sem všichni mistři z Paříže, já chci se hádati s těmi, kteří spálili knihy naše, v nichž byla čest celého světa.« (Hardt IV, 428. 426.)

[3]) Opp. II, 44[b]—46[b]. O témže textu mluvil Hus již dříve (*Flajšhans,* Spisy H. I, 138—141). Roku 1410 měl také na Letnice řeč při mši universitní o slovech »*Spiritum nolite extinguere*« (Opp. II, 42[b]—44[a]), v níž útočil na ducha antikristova, jenž odporuje duchu Kristovu, a bystře tepal výmluvy hříšníků, doporučeje zvláště chudobu.

[4]) Dobré tři čtvrtiny jsou z Viklefova kázání na totéž thema v Serm. II, 376—384. Upozornil na to již *Loserth,* W. Sermones I, XXV n. Ale tytéž části jsou také v Opus evangelicum I, 71 nn.

5. Pře Husova u dvora papežského.

(Kolonna soudcem. — Universita bolognská proti spálení knih Viklefových. — Poselství Zbyňkovo. — Přímluvy české. — Kolonnovo rozhodnutí. — Nové přímluvy z Čech. — Kolonnova klatba na Husa. — Zabarella soudcem. — Dětřichova invektiva. — Brankas soudcem.)

Zatím projednávala se apelace Husova a jeho druhův u dvora papežského v Bologni. Jan XXIII. svěřil záležitost tu kardinálovi *Odovi* z Kolonny (potomnímu papeži Martinovi V.), aby strany pohnal a vyslechl a spravedlnosti zjednal průchod. Ježto shromáždění mistrů bolognských, pařížských a oxfordských při universitě bolognské, od níž si Jan XXIII. vyžádal úsudek o knihách Viklefových, rozhodla počátkem srpna 1410 proti jejich spálení, aby se tím nezpůsobila hanba universitě oxfordské a pražské a aby nebyly zničeny knihy filosofické, mravoučné a theologické, ve kterých jest mnoho pravdivého, dobrého a užitečného: [1]) byli asi papež i Kolonna náchylni apelaci vyhověti. Tu však přišlo do Bologně poselství Zbyňkovo, přinášejíc k apelaci Husově vysvětlení, že arcibiskup prováděl tím jen nařízení papeže Alexandra V., a žalujíc na nová pobuřlivá kázání Husova. [2]) Tím nastal obrat v neprospěch Husův. Papež nařídil Kolonnovi, aby vyhověl žádosti arcibiskupově, by směl v procesu pokračovati, Husa pak aby pohnal k osobnímu stání před soudem papežovým. [3])

O nepříznivém obratu podal Jesenic zprávu Husovi a tento chopil se posledního prostředku, jenž tu mohl pomoci: obrátil se na *vrchnosti světské* s prosbou, aby přímluvou svou zamezily schválení dekretu Zbyňkova. Vyhověno mu ochotně. Král Václav poslal 12. září listy papeži a kolegiu kardinálskému, téhož dne

---

[1]) *Jesenic* vyžádal si o tom od tehdejšího děkana theologické fakulty, dominikána Tomáše z Udine, dne 25. listopadu prohlášení, jež notářsky ověřené přinesl do Prahy (Doc. 426 n.). Jak píše Hus kterémusi knězi, nesl Kolonna velmi nelibě, že se dokument ten dostal do Prahy (*Nedoma,* Boleslavský kod. 42). O pravověrnosti Viklefově byli však i mistři bolognští tak málo přesvědčeni, že zároveň rozhodli, aby nikdo v Čechách neučil článkům, které Tomáš vybral z Dialogu, Trialogu a De eucharistia. Přinesl ty články Jesenic také do Prahy?

[2]) List Zbyňkův zachován jest v dekretu Kolonnově, Doc. 404—406.

[3]) Audiat idem rev. pater d. cardinalis, procedat et mandet et eciam omnia faciat, ut petitur, et citet eciam personaliter et ex officio inquirat. (Doc. 406.)

psala papeži a kardinálům [1]) královna Žofie a dne 16. září přimlouvala se znovu u papeže a kardinála Kolonny, také pánové z Kravař, z Potensteina, z Michalovic a jiní, jakož i rady měst pražských poslali v těchto a následujících dnech přímluvné listy do Bologně. [2]) Všecky listy mají stejný ráz inspirace Husovy. Král, královna a obec připomínají v úvodu, aby si naklonili papeže, že jeho legáta Antonia z Montecatina přijali se vší úctou a papežovy příkazy že splnili, ve všech listech zdůrazňuje se motiv vlastenecký a opakují Husovy vývody o důležitosti a svobodě slova Božího; královna, páni z Kravař a Staré město přímo žádají, aby kaple betlemská byla papežem stvrzena, universita pak podává svým rektorem Janem Šindelem žádost, aby jí bylo dovoleno užívati spisů Viklefových. [3])

Ale záplava přímluv těch nemohla míti žádného účinku, ježto byla hned v původu svém zpozděna; neboť již 28. srpna nařídil Kolonna arcibiskupovi Zbyňkovi, aby v procesu pokračoval až do dovolání se ramene světského [4]), a citoval Husa osobně. Bula a půhon došly do Prahy koncem září [5]) a způsobily Husovi a příznivcům jeho nemilé překvapení. *Osobní půhon*

---

[1]) Tohoto listu Palacký v Doc. neotiskl. Zní: [Sophia collegio cardinalium.] Gratam benivolenciam cum desiderio omnis boni. Reverendissimi in Christo patres et domini. Nuper ad nostram pervenit audienciam, quod causa, que processit a quadam pretensa sentencia de prohibicione predicacionis verbi dei et comburendis libris Vestris Revmis Paternitatibus sit commissa. Quapropter Vestras humillime rogitamus Reverencias, quatenus legis dei aspicientes iusticiam et fructum sancte perpendentes ecclesie prefatam sentenciam, que verbum dei in regno nostro quoad capellas in detrimentum ecclesie molitur constringere et libros in confusionem nostram comburere, mediante iusticia rescindere dignemini (ps.: decidere dignaretur). Vnde speramus in hac prima peticione, honori dei, saluti populi et honori nostro congrua, a Vestris benignis Reverenciis exaudiri. Datum ut supra XII. Sept. Sophia. (*Víd.* dv. rkp. 4902 fol. 116b. *Höfler* SS. II, 190.)

[2]) Doc. 409—415.

[3]) List ten u Höflera a v Doc. neotištěný viz příl. XV, str. 197*.

[4]) Doc. 401—408.

[5]) Chron. Lips. praví: »die s. Remigii (1. Oct.) ... citatus est M. J. Hus personaliter ad curiam romanam« (*Höfler* SS. I, 12), ale půhon byl v Praze již aspoň 29. září, neboť král píše již 30. září proti němu. (Srv. *Tomek* III², 490.) Arcibiskup ztížil již 24. září klatbu, protože dekretu jeho nebylo uposlechnuto (Doc. 202). Měl-li však již bulu Kolonnovu, není jasno.

pro podezření z kacířství, tedy »*in causa fidei*«, byl zajisté věcí velmi vážnou a dle právních norem nezbývalo než ho poslechnouti. Kdyby byl Hus tak učinil, snad by se mu bylo podařilo vyváznouti nějakým prohlášením; vždyť hlavní spisy, jež v Kostnici rozhodovaly, nebyly ještě napsány a proti výtce viklefství byl by se dovedl Hus hájiti, u dvora papežského pak byl by působil ohled na Čechy. Snad by byl Hus při té příležitosti i poznal nebezpečnost nauk Viklefových, jako ji poznali Stanislav a Páleč. Hus však tuto příležitost promeškal. Spoléhal se napřed, že *na přímluvu dvora* bude osobního půhonu zproštěn, potom doufal, že *zástupcové* jeho, jichž ovšem kanonické právo v takovém případě nepřipouští, vyřídí záležitost v jeho prospěch. Působila naň obava, aby se nezdálo, že při proti Zbyňkovi prohrál, a bázeň, aby přece nebyl odsouzen. Nedůvěřoval sobě a své věci a tím už ji ztrácel. Vzdálenost dvora papežského, nebezpečí cest a zanedbání slova Božího byly pouhé výmluvy.

Dvůr královský ujal se Husa velmi energicky. Král činil důrazné výtky Mistru *Jeronymu Seidenbergovi*, že místo aby cti království hájil, vymáhal procesy proti Čechům [1]), a nařídil *Janu Názovi*, aby zakročil pro Husa u papeže pohrůžkou, že by král mohl vlastní mocí potlačiti pomluvy a zkrotiti nepřátele Čech, ale že z ohledu na stolici apoštolskou toho nečiní. [2]) Důtklivým listem žádal [3]), aby procesy pro knihy Viklefovy byly staveny, kaple betlemská stvrzena a osobní půhon proti Husovi zrušen. Kdo mu má co vytýkati, ať to učiní před universitou pražskou nebo jiným příslušným soudcem. Zrušení citace žádal také od Kolonny, vyslovuje spolu přání, aby kardinál sám přišel do Čech a dal zde Husovi slyšení. Podobně psala královna Žofie papeži, prohlašujíc, že sama často slyšela v kapli betlemské slovo Boží, a kollegiu kardinálů, hrozíc, že jinak její manžel sám učiní pořádek. [4])

K jednání s kurií poslal král Václav Mistra Jana z Reinsteina, řečeného Kardinál, jenž se měl k doktoru Názovi, v Bologni již dlícímu, připojiti a s ním pro Husa pracovati. Na pa-

---

[1]) Doc. 421.
[2]) Doc. 425 n.
[3]) Srv. stále opakované »*volumus*«.
[4]) Doc. 422—425.

peži měli žádati, aby na útraty královy poslal své legáty do Čech, aby tam opravili, čeho by bylo třeba.[1]) Hus sám vypravil v říjnu ke dvoru papežskému tři své prokurátory, mistry Jana z Jesenic, Mikuláše Stojčína a Marka z Hradce, aby za něho vedli při. Těm dostalo se u kardinála Kolonny několikráte slyšení; i uváděli důvody, proč se nemohl Hus dostaviti osobně, a nabízeli se, že budou za něho odpovídati na vše, co by se mu vytýkalo. Ale Kolonna nepřipustil jejich proposicí, trvaje na osobním dostavení se Husově.[2]) Proto podali odvolání k papeži, jenž je svěřil auditorovi Janu de Thomariis. Kardinál soudce však, postupuje dle práva, vyčkal tříměsíční lhůty, jež byla Husovi dána, a když se nedostavil, aby odpovídal na články, jež byly proti němu sestaveny[3]), odsoudil jej nepřítomného a vydal naň klatbu[4]), jež byla u kurie a mimo ni veřejně vyhlašována v únoru r. 1411.[5]) V Praze byla vyhlašována ještě 15. března ve všech chrámech mimo chrám sv. Michala a sv. Benedikta na Starém městě.[6])

Nyní zakročili prokurátoři znovu[7]) a dosáhli, že papež odňal Kolonnovi vedení pře i auditorovi Janovi záležitost apelace a svěřil vše komisi čtyř kardinálů, v jichž čele byl kardinál *aquilejský* a po brzké smrti jeho kardinál *florentský František Zabarella.* Tento si počínal velmi mírně: připustil články, jimiž prokurátoři omlouvali Husa pro nestání, vyslýchal o nich svědky a dal již sestaviti krátký obsah přelíčení[8]), chtě pronésti již rozsudek.

---

[1]) Hus v Řádu postupu. (Doc. 190.)

[2]) Nové poselství Zbyňkovo, v němž byl kanovník Zdeněk Dlouhý a Mistr Kuneš, pracovalo proti zrušení půhonu. Kron. univ. praž. (F R B V, 570) praví, že cíle dosáhlo hojnými dary; ale i bez darů, jež bohužel u kurie tehdy byly obvyklé, mohly informace Zbyňkovy Kolonnovi stačiti, aby nepovoloval.

[3]) Doc. 202. Byly to asi články Michalovy. (Doc. 169—174.)

[4]) Tak líčí svou při Hus v Řádu postupu. (Doc. 190 n.)

[5]) Doc. 202.

[6]) Chron. Lips. *Höfler* SS. I, 12.

[7]) Také král Václav se asi znovu důtklivě přimlouval, že se papež v rozhodný okamžik odhodlal k tak náhlému obratu. Papeži odnětí pře Kolonnovi navrhl Mistr Marek, a Jesenic o tom psal Husovi a Mikuláši Augustinovu do Prahy. (*Nedoma,* Boleslavský kod. 42.)

[8]) Doc. 191.

Postup Zabarellův hrozil skončiti vítězstvím Husovým, aspoň potud, že by byl Hus zproštěn osobní citace. Proti tomu ovšem vystupovali zase prokurátoři Zbyňkovi, naléhajíce na papeže, aby nedal kacířství triumfovati. Vydatnou pomoc našli u kurialisty *Dětřicha z Niemu,* který tenkráte (6. března 1411) napsal prudký útok na pražské viklefisty, v němž kárá celé posavadní vedení pře. Viklefství, praví, jest zjevné kacířství, hlavně v nauce o svátosti oltářní, a rozmohlo se v Praze tak, že odpůrci jeho byli z Prahy vypuzeni. Proti procesům arcibiskupovým kryjí se apelací podanou ke kurii, jejíž projednávání se vleče již čtvrtý rok. Chybou bylo, že apelace byla připuštěna a pře u kurie začata. Mělo býti svěřeno arcibiskupovi pražskému, aby přibera několik doktorů theologie a jiných řádných a vzdělaných mužů, požádal nebo tresty církevními donutil správu města Prahy, aby ony kacíře zatkla a jemu předvedla, arcibiskup pak měl je uvězniti a kdyby neodvolali, vydati rameni světskému. Nechť tedy papež všecky pře, jež v té záležitosti v Římě nebo mimo Řím byly začaty, odvolá, apelace, jež proti procesu arcibiskupovu byly podány, prohlásí za neplatné a arcibiskupovi svěří, aby tak *sumárně* při provedl. [1])

Zakročení zástupců Zbyňkových a útok Dětřichův měly aspoň ten účinek, že pře byla odňata Zabarellovi, jemuž bylo nařízeno, aby akta odevzdal kardinálovi *Ludvíku Brankasovi.* Před Brankasem byly jednotlivé body pře znovu probírány a mezi stranami hádky o ně vedeny, aniž klatba a citace osobní s Husa byly sňaty.

---

[1]) Invektivu tu uveřejnil *Erler* v Zeitschr. für vaterl. Gesch. u. Altertumskunde Westfalens 1885; otiskl jsem ji znovu ve Studiích a textech I, str. 45—55.

6. Hus kvodlibetářem.

(Promoce. — Hus se nabídl za kvodlibetáře. — Jeho »quaestio principalis«. — Jakoubkova kvestie »Utrum potest summus princeps . . .«)

Po skončení přednášek theologických pracoval Hus zase čile na fakultě filosofické.[1]) Jako rektor promoval 19. listopadu 1409 Jiřího z Kašavy a 10. prosince Jana z Velhlav[2]) na bakaláře[3]), roku 1410 pak fungoval jako promotor při *pěti* promocích: 22. ledna stal se pod ním Prokop z Prahy bakalářem, 11. března Zdislav ze Zvířetic, 3. dubna Šimon z Jaroměřic a Mikuláš z Pavlíkova, 6. července Mikuláš ze Stojčína promováni jím na mistry a téhož dne Sigmund z Brodu na bakaláře.[4])

Jak Hus ovládal fakultu artistskou a jak s ním tato byla za jedno v odboji proti autoritě církevní, patrno z kvodlibeta roku 1411. Když se dle stanov universitních před sv. Janem Křtitelem r. 1410 konala volba kvodlibetáře na příští rok, neměl nikdo chuti volbu přijati. *Štěpán z Pálče* a *Šimon z Tišnova,* byvše zvoleni, vymlouvali se a odmítali volbu — patrně odstrašovaly je spory s arcibiskupem, jež tehdy právě byly nejtužší. Tu nabídl se Hus dobrovolně k obtížnému tomu úkolu. Pohnula ho k tomu, jak sám praví v úvodu, péče o universitu, aby nedostatkem cvičení ve vědách nezjalověla, a ohled na Němce, aby nerozhlašovali, že po jejich odchodu ani kvodlibet nemohlo býti konáno.[5]) Nabídka Husova byla přijata — bylo to tedy asi ještě

---

[1]) Od roku 1404, kdy byl Hus promotorem mistrů *Jana Kardinála* z Reinsteina, *Mikuláše z Jistebnice* (Monum. univ. I/1, 378) a *Bernarda z Přemyšlu* (ibid. 379), až do roku 1409 nepřipomíná matrika děkanská žádného aktu Husova na fakultě artistské. Víme však, že r. 1405 promoval na bakaláře pana *Zdislava ze Zvířetic,* při čemž měl promluvu na thema: »Quaere, quid sit virtus, et esto exemplar honesti« (*Höfler* SS. II, 96—100), a, neznámo kdy, *faráře Pavla,* jejž povzbudil slovy »Instrue praeceptis animum« (ibid.). Roku 1408 pak byl examinátorem při lednových zkouškách mistrův (ibid. 396).

[2]) Při promoci Velhlavově determinoval Hus kvestii: »Utrum possunt ira et passiones cetere inexistere sapienti« (rkp. *praž.* univ. X E 24 fol. 340^{b}—341^{b} a X H 18 fol. 74^{a}, 75^{b}—76^{a}, kde připsána Husovi).

[3]) Mon. univ. I/1 405, 406.

[4]) ibid. 407, 409, 412.

[5]) Ego autem, qui ad hoc sum minimus ydoneus, gerens curam cordialiter assiduam, ne alma nostra universitas sine exercicio in scienciis sterilesceret et ne emulis latrantibus detrahendi prestaretur occasio, laborem malui disputacionis de quolibet suscipere. (Studie a texty I, 8.)

před 18. červencem, kdy Hus posud nebyl v klatbě. Ale i když byla vyhlášena naň klatba a když Kolonnou byl pohnán k zodpovídání ke kurii, nebyl zbaven čestného toho úkolu. Tak dostalo se Praze podívané, jež na středověkých universitách nebyla obvyklá, že mistr vyobcovaný a podezřelý z kacířství řídil slavnostní disputaci kvodlibetální.

Hlavní kvestie kvodlibeta byla: »*Utrum a primo ente intellectivo et immutabili, omnipotenti, omniscienti dependeat optima disposicio universi.*« Hus udává v úvodu slovy Viklefovými účel disputace a důvod, proč se úkolu toho podjal [1]), a probírá pak kvestii scholasticky, hledě očividně dáti jí učený ráz, jenž by posluchačům imponoval. Potom odpovídá na námitky opponentů, jichž bylo 24.[2])

Kvestie Husova, ač pečlivě vypracovaná, nebyla s to, aby vzbudila zvláštní pozornost. Pohybovala se úplně v mezích školských, nebylo v ní nic časového, nic útočného. Hrdinou kvodlibeta byl *Jakoubek ze Stříbra,* jenž odpovídal na kvestii: »Utrum potest summus princeps in execucione sui mandati a minore principe impediri«. V kvestii tají se narážka na zákaz kázání: Kristus přikazuje kázati, proto arcibiskup a papež nemají v tom brániti. Ale o tom Jakoubek nejedná, nýbrž rozšiřuje thema tak, že z kvestie vzniká *programová řeč.* Knížata pozemská, dí, jsou k tomu ustanovena, aby budila v lidu křesťanském úctu a lásku k nejvyššímu knížeti Ježíši Kristu; knížata duchovní zajisté mají bdíti nad plněním zákona Kristova a pánové světští mají především zákon evangelický mocí hájiti. Vždyť jen nejvyšší kníže umí a může dáti zákon obecný, vhodný každému člověku, na každém místě, v každé době a za všech okolností, a zavázati k němu všecky bez rozdílu. Takových přikázání dal deset a

---

[1]) S důrazem připomíná na konci úvodu nejdokonalejšího filosofa Krista, jehož katolík nesmí z disputací vylučovati: Sed numquid moralis silebit sciencia, quam non dico Aristoteles gentilis tradidit vel Seneca, sed moralissimus et optimus philosophus dominus noster Jesus Christus, quem non licet catholicis a disputacione excludere. Nam qui ipsum excluderet, veritatem absque dubio excluderet et sic in tota disputacione falsitas sophistica remaneret. (Studie a texty I, 9.)

[2]) Viz kvestii ve Studiích a textech I, 8—21. Odpovědí Husových na námitky v rukopisech nenalézám.

v N. Z. shrnul je v jedno přikázání *lásky*. Tento zákon Kristův, nejkratší a úplně postačitelný, nejsnazší a nejdokonalejší, zákon dokonalé *svobody*, víže všecky a nikdo se nemůže vymlouvati, že by jej nemohl plniti. Rozmanité lidské zákony, nauky a nálezky jsou zbytečné *pověry* a dílo lidí. Jen ti, kteří trvají v plnění zákona Kristova, jsou praví jeho učedníci, vskutku duchovní a synové Boží, kteří dovedou rozeznati, co jest nutno ke spáse, a dle toho jednati, lsti satanovy pak odhalovati a jich se varovati.

Věrný a spravedlivý vladař pozemský musí tedy poddané vésti především k plnění zákona vladaře nejvyššího a učiti je, aby činili veliký rozdíl mezi jejich přikázáními lidskými a vznešeným zákonem Kristovým; neboť proti zákonu lásky jsou jejich přikázání malé ceny a spíše jen rady než přikázání. Naproti tomu moderní knížata kněžská vše přísně nařizují a hrozí klatbami, a duchovní i věřící výše cení různé předpisy a nálezky lidské než zákon Boží a více se jich bojí, hledajíce v nich svou spravedlnost a spásu. Tyto nálezky lidské, ceremonie a tradice musí býti odstraněny nebo aspoň částečně zmenšeny, aby vyvýšen byl jediný Pán a jeho zákon lásky.

Ačkoliv tedy zákony lidských knížat nemohou brániti plnění zákona knížete nejvyššího, pokud jest v něm, přece mohou mu brániti, pokud jest v lidech; neboť ty nauky a tradice lidské brání mu skutečně, pozornost věřících a zákona Božího odvracujíce, dávajíce jim příležitost k pokušení a přestupkům, a leskem svým je oslňujíce nebo zase pro obtíže k odporu proti lidským zákonům a pak i proti zákonu Božímu je popuzujíce. Tak skvělá *kázání*, moudrostí světskou vyzdobená, odvádějí od prostoty kříže Kristova; lascivní *zpěv a hudba* ničí ducha zbožnosti; denní říkání četných žalmů v *hodinkách* a dlouhé modlitby brání vnitřně zabývati se Bohem a klaněti se mu v duchu a v pravdě. Rozmanité předpisy o dávkách církevních, pověrečných *postech, řeholích*, dekretálky o *nabývání obročí a hodností*, zákony o *soudech a trestech* jsou vypočteny na obdiv věřících a na získávání peněz. Nové *ostatky*, nejisté a smyšlené, a slavnosti jejich odvádějí lid od následování Krista a jeho přikázání a zastiňují úctu ke svátosti oltářní. Rovněž *sochy a obrazy* ve chrámech, jimž lid vzdává zvláštní úctu a připisuje moc zázračnou, odvádějí od Boha a zmenšují vděčnost k němu. A mnoho

jiných jest pověrečných zvyků a obřadů pohanských v lidu, kněžstvu a na universitách.

Všecka tato ustanovení lidská nezavazují křesťanův, leč pokud usnadňují plnění zákona Božího. Spravedliví, kteří jsou vedeni Duchem svatým, jich nepotřebují, ba jsou jim škodlivá, ježto obtěžují jejich svědomí a uvádějí je v otroctví nesnesitelné. Jim stačí zákon evangelický, v němž jsou *svobodni svobodou Ducha svatého.*

To jest Joachimova církev Ducha svatého a spiritualistický program bratří svobodného ducha, sektářský synkretismus Matěje z Janova, z jehož Regulí Jakoubek celou posici excerpuje a obratně sestavuje. Historická církev Kristova mizí tu úplně, její sprostředkování spásy stává se zbytečným. Tytéž myšlenky vyskytují se porůznu i u Husa a jeho církev predestinovaných vede nutně k týmž důsledkům, ale u Husa jsou to nedomyšlené útoky Viklefovy, kdežto u Jakoubka jest to přejatý celý program Janovův.

Jaký vliv měl Hus na universitě vůbec a toho roku jako dobrovolný kvodlibetář zvláště, patrno z ukončení sporu university s konšely pražskými. Obec zasahovala často v práva universitní, věznic a trestajíc pro přestupky studenty, kteří patřili před soud rektorův. [1]) Universita hájila svých výsad a král byl při ní. Koncem ledna r. 1411 došlo konečně ke smíru. Z rozkazu králova přišel rektor s deputací 12 starších mistrů [2]) na radnici a

---

[1]) Ale na druhé straně nelze upříti, že rektoři nepotírali zlořádů dosti energicky a že neměli k tomu ani dosti prostředkův. Aspoň v promluvě v rkp. univ. *praž.* VIII E 5 fol. 118[b]—120[a] jest nastupující rektor pln úzkosti (»anxietas michi undique«), jak dostojí svému úkolu, a praví: »Amicorum habere copiam valde opus esset istis temporibus ad cohercendum rebelles, ad resistendum violentis.« A v X E 24 determinant kýs, odpovídaje na otázku: »Utrum omnis racionatus rector, supremi rectoris subditus legibus, debeat subditos precellere sapiencia et virtute«, dí v konklusi: »Esse rectorem racionatum et non exercere ius rectoratus in compescendo insolentes et rebelles et excedentes ob *defectum loci detencionis*, est directe contra deum, naturam et consuetudinem.« Vždyť v každém městě, hradu, vsi a klášteře jest místo trestu a vězení, jenom rektor ho nemá, proto: »*rector et universitas cottidie stant in periculo ob defectum loci detencionis; layci derident nos propter insolenciam et inpunitatem scolarium delinquencium*« (fol. 289[b]). Pak arci pochopujeme, že se město bránilo vlastní mocí nevázanosti studentské, nedbajíc mnoho výsad universitních.

[2]) Z theologů byl tu děkan fakulty Hildessen, Petr ze Znojma a Stanislav ze Znojma, z mediků Jan Šváb, z filosofů Petr Polic a Hus.

Mistr Jan Hus přednesl tu konšelům stížnosti a požadavky university. Purkmistr Johánek Ortl odpověděl, že byli vždy a chtějí býti i nadále ochránci výsad universitních; proviní-li se někdo z university, nechť ho soudí universita, provinění člověka městského proti členu university bude trestati právo městské. Odpověď tato byla shodná s návrhem Husovým a spor byl tak urovnán. [1])

---

7. Styky s Lollardy.

(Listy skotské. — Dopis Richarda Wyche Husovi a odpověď Husova. — List Cobhamův Voksovi z Valdšteina. — Husův list Cobhamovi. — Cobhamovo psaní králi Václavovi.)

Viklefskému hnutí českému dostávalo se posily z Anglie, kde Viklefovy nauky žily v sektě Lollardův. Zbožňování Viklefa a podobnost snah pojily české sektáře s anglickými a nutily je vyhledávati styky s nimi, zvláště když domácí i okolní kruhy se stavěly proti nim. Povšimnutí zasluhuje, že již Faulfiš a Knihnic opisovali nebo opravovali traktáty Viklefovy v Kenmertonu a Braybrooku, kde byly silné osady lollardské. [2])

Záhy dostaly se do Čech zápisky žáka Viklefova *Viléma Thorpa* o jeho vyšetřování a rozmluvě, kterouž měl r. 1407 s arcibiskupem kanterburským Tomášem *Arundelem* na jeho zámku Saltwoodu. Bohatost látky, prostota a živost líčení, hlavně pak neohroženost, s jakou hájil Thorpe nauk Viklefových, získaly knížce té veliké obliby. [3])

Zvláště čilé styky však začínají od roku 1410, kdy sami vůdcové Lollardů věnují českému hnutí zvýšenou pozornost, ježto se jim zdá, že s pomocí krále Václava bude lze v Čechách uskutečniti, co se jim nezdařilo provésti v Anglii.

Od anglických Lollardů patrně dostaly se roku 1410 do Čech tak zvané *noviny skotské*. Jsou to čtyři listy, v nichž jakýsi

---

[1]) Monum. univ. III, 41 n.

[2]) Srv. *Loserth* M J Ö G XII, str. 259.

[3]) Srv. *Lechler,* Joh. v. Wiklif und die Vorgeschichte der Reformation II. (Leipzig 1873) str. 66 nn., kde také jest zmínka o edicích. Je též v rkp. kapit. *praž.* O 29 fol. 187[a]—208[a].

rytíř škotský *Kvintin Folkhyrde* oznamuje, že chce vésti válku proti zkaženému kněžstvu. [1])

V prvním listě rozeznává v církvi tři strany: pracující lid, pány světské a kněžstvo, a udává jejich povinnosti. Páni mají zákona Božího hájiti, služebníky Kristovy ochraňovati a antikristovy potlačovati. Kněžstvo má starostí světských se zříci a druhé dva stavy kázáním slova Božího a bezplatným udělováním svátostí oživovati. Protože však kněžstvo povinností těch neplní, hříšně žije, věřících neučí, o chudé nepečuje, čímž hubena jest církev, páni pak o nápravu se nestarají, vypovídá Folkhyrde duchovenstvu válku.

Ve druhém listě oznamuje to *arcibiskupovi glasgovskému a všemu duchovenstvu škotskému.* Nechť mu dokáží, že není pravda, co psal o povinnostech kněžských, a chce se napraviti; jinak neustoupí od svého úmyslu, pokud bude živ, a neuzavře s nimi míru. Jsouť kněží jen jménem, nikoliv skutkem, jsou vlci v rouše beránčím; potlačují zákon Boží a utiskují lid. Proto chce raději v boji proti nim zemříti, než aby jich netrestal.

Totéž prohlašuje ve třetím listě *pánům světským,* udávaje, které kněze nutno míti za špatné a proti nim bojovati. V posledním konečně listě napomíná *svého faráře,* aby povinnosti své řádně plnil, pak že jej chce ochraňovati, jinak že proti němu jako proti druhým začne boj prudší než proti židům a Saracenům.

Není jasno, běží-li tu o pouhou mystifikaci lollardskou či o skutečné spiknutí. Jméno *Folkhyrde* (pastýř lidu) jest sice symbolické, ale při útočnosti, kterou se vyznamenávali Lollardi, jest zcela dobře možno, že se utvořila sekta, jež chtěla program Viklefův prováděti násilně. Pečeť její prý měla uprostřed štít a na něm kříž se třemi hřeby, nad štítem trnovou korunu a dokola nápis: »Pomoz, pane Bože všemohoucí.« [2]) Heslem sekty bylo: »Buď vůle Boží nyní i vždycky.«

Než ať již listy ty jsou skutečné nebo smyšlené, vždy jsou projevem smělosti a snahy, vnésti hnutí proti kněžím ve vrstvy

---

[1]) Upozornil na ně již *Loserth* M J Ö G XII, str. 261 n. a *Truhlář* V A 1900 str. 624 n. Otiskuji v příl. XIV. *latinský* text z rkp. *budyš.* VIII° 7 a *pražsk.* univ. X E 24, *český* pak z *víd.* dv. 4916.

[2]) Příl. XIV, str. 186*, 193*.

nejširší.[1]) Závislost na Viklefovi[2]) a původ lollardský jsou nepochybné, a vliv jejich na okolí Husovo nebyl nepatrný. Nechyběli zajisté ani mezi přáteli Husovými mužové rozvážní, jimž plán Jakoubkův a Husův, provésti opravy násilím ruky světské, zdál se málo nadějným a nebezpečným. Listy škotské pak byly s to, aby rozptýlily jejich obavy a přesvědčily je o nutnosti toho kroku. K témuž cíli byl později přeložen do češtiny traktát Viklefův »*Dialogus*« čili »Speculum ecclesiae militantis«, spis, v němž Viklef nejdůrazněji potírá dotaci církve a majetek duchovenstva a pobízí k zakročení moc světskou.

Jak pozorně sledovali Lollardi události české, patrno nejlépe z korespondence čelných jejich mužů s Husem a jeho okolím. Kněz z družiny Viklefovy *Richard Wyche*[3]) poslal 8. září 1410 Husovi list[4]), v němž napomíná ho a jeho druhův, aby vytrvali v útrapách, kteréž je stíhají. Bůh dopouští utrpení, aby upevnil své sluhy. Všichni světci ve Starém i Novém zákoně trpěli pronásledování a Kristus podstoupil i potupnou smrt kříže. Proto nechť Hus káže směle slovo Boží a příkladem obrací hříšníky. Pro frivolní tresty církevní a antikristovy klatby nesmí pravda evangelia býti tajena. Wyche i jiní v Anglii byli plni radosti, když slyšeli, že v Čechách pro pravdu Boží podstupují vězení, vyhnanství i smrt. Pozdravuje všecky, zvláště Husova »pomocníka v evangeliu« *Jakoubka.*[5])

Že pochvala vyslovená od druha Viklefova lichotila viklefistům českým, nelze se diviti. Hus četl list zástupům shromážděným v Betlemě[6]) a zvolal: »Ejhle, nejmilejší, jakou starost

---

[1]) Zoufalství ubožáků, jež v nich nalézá Flajšhans, Hus 257, těžko z nich vyčísti.

[2]) Tři části církve, jež se uvádějí v prvním listě, nejsou sice z Viklefova Dialogu, jak poznamenal písař rkp. *budyš.* VIII° 7 na okraji (příl. XIV, str. 182*), ale z Viklefa jsou. Autor je vypisuje z Viklefova kázání nedělního na thema »Nisi habundaverit« (*Loserth,* W. Sermones I, 252 n.), odkud je častěji přejímá též Hus.

[3]) O knězi Richardu Wychovi srv. *Lechler,* Joh. v. Wiclif II. 309 n., 351 n., a *Loserth,* Über die Beziehungen, M I Ö G XII, str. 260 n.

[4]) Opp. I, 101[ab]; *Höfler* SS. II, 210—212.

[5]) Omnes fideles legis dominice amatores ex intimis meis precordiis nunc saluto et specialiter vestrum in ewangelio coadiutorem Jacobellum. (Höfler l. c. 212.)

[6]) Ale počet 10.000 jest značně nadsazen.

o vaši spásu mají nejvěrnější kazatelé Kristovi v cizích zemích, že touží život svůj dáti, aby vás zachovali v zákoně Páně! Ejhle, nejmilejší, bratr náš Richard, druh mistra Jana Viklefa v pracích pro evangelium, poslal vám tak povzbuzující list, že kdybych neměl jiného písma, musil bych se pro evangelium Kristovo vydati na smrt [1]), a učiním to s pomocí Pána našeho Ježíše Krista.« Na posluchače působil list Wychův tak, že prosili Husa, aby jim jej přeložil do češtiny, což také Hus patrně učinil. Hus pak sám se listu toho častěji dovolával; tak na př. v dopise kterémusi příteli píše, že ho Richard napomíná, aby pro klatby nepřestával kázati. [2])

List Wychův dostal se do Prahy teprve 16. února r. 1411. Wyche jej dal Šimonovi kémus, jenž jsa v poselstvu do Uher vzal jej tam s sebou a teprve na zpáteční cestě jej odevzdal. [3]) Hus naň odpovídá asi v březnu r. 1411 tónem vzníceným, z něhož cítiti radost a sebevědomí. Děkuje za milosti, jichž se dostalo Čechám z Anglie. Koukole a kopřiv bylo v Čechách tolik rozseto, že se nemohlo ujmouti žádné zrnko pšeničné — nyní však lid, vyveden byv z temnoty na světlo pravdy Boží, nechce slyšeti než Písmo sv. a v zástupech se sbíhá, kdekoliv se objeví kazatel svaté pravdy. Hus dotekl se teprve ohonu antikristova a již naň chrlí klatby v okolních zemích, doma však se naň neodvažuje. Kazatelé chtějí vytrvati i smrt podstoupiti, aby potřena byla i hlava jeho. Král, páni i obecný lid v Čechách jsou pro zákon Kristův. [4])

Nevíme, psal-li Hus Richardovi častěji, ale jisto jest, že přátelé Husovi podávali Richardovi zprávy o všem, co se dálo v Čechách, buď přímo nebo prostřednictvím *Mikuláše* (Faulfiše), jemuž do Anglie dopisovali [5]) a jenž byl s Richardem ve styku.

---

[1]) Kdyby prý všecka jiná písma antikrist spálil, toto samotné by stačilo věřícím ke spasení, praví Hus. V listech Husových opakují se později často myšlenky Wychovy.

[2]) Dopis ten jest ztracen, ale úryvek z něho zachránil nám Páleč v traktátu »De ecclesia«. (Viz příl. XVII, str. 248*.)

[3]) Tak praví Hus sám v odpovědi na list Wychův: »Litere portate sunt nobis primo in 2. dominica ieiunii, quia Symon fuit in Ungaria cum eis.« Höfler tohoto místa nemá. (Srv. Několik textů III, 3.)

[4]) *Höfler* SS. II, 212—214; Doc. 12—14.

[5]) »De aliis Nicolaus, cui *scribunt*, faciet mencionem«, praví Hus ve své odpovědi. Höfler této věty zase nemá.

Mimo Richarda byl ve spojení s viklefisty českými sám protektor Lollardův anglických, lord *John Cobham de Oldcastle.* Tento horlivý obránce a šiřitel nauk Viklefových psal téhož dne jako Richard [1]) list *Voksovi z Valdsteina* [2]), v němž napomíná, aby statečně vyznával pravdu a jí hájil. To jest povinnost pánů světských, jako povinnost kněží jest pravdu hlásati. Nechť ho neodstrašuje bázeň před hanbou, ztrátou majetku nebo smyšlenými klatbami lidskými a nechť neujímá se těch, kteří brání, aby slovo Boží nemohlo volně prospívati církvi. Jeť zrádcem pravdy dle sv. Chrysostoma nejen ten, jenž ji zapře, nýbrž i ten, kdo jí volně nehlásá nebo nebrání. [3])

Také na tento list *odpověděl Hus,* jemuž byl jistě Voksou odevzdán, ježto se týkal celé družiny Husovy. Zmínil se v odpovědi mimo jiné o zásluhách Václavových, jenž provádí opravy ramenem světským a vypleňuje v Čechách koukol špatných kněží, pravé kněze Kristovy utvrzuje v ideálu evangelické chudoby. [4]) Také jiní [5]) psali »dobrému lordovi« o královych krocích. [6]) To naplnilo Cobhama takovou radostí, že poslal 7. září

---

[1]) Oba listy nesl asi týž posel.

[2]) V jeho nepřítomnosti měl býti dán Zdislavovi ze Zvířetic.

[3]) Quia quicunque impediverit verbum dei, ne libere ecclesie sue proficiat, tunc fit indubie antichristus. Povšimnutí zasluhuje podobnost s *listy škotskými* a citát z Pseudo-Chrysostoma, jenž jest u Husa často. List otiskl *Nedoma,* Boleslavský kodex 44—46, a *Loserth,* Über die Beziehungen l. c. 266 n.

[4]) List jest ztracen, připomíná jej Cobham v dopise králi Václavovi. *Novotný* jej klade do června r. 1413 (Listy Husovy 85), souhlase s *Loserthem* (Über die Beziehungen l. c. 268), jenž odloučení koukole od pšenice vykládá o vypovědění Stanislava a Pálče (Listy Husovy 12, pozn. 7) a proto list Cobhamův králi Václavovi vročuje za duben r. 1413. Ale toho roku taková důvěra ke králi nebyla již odůvodněna a Cobham sám měl již tolik starostí, že se sem list jeho nehodí (*Lechler,* Joh. v. Wiclif II, 84). Mimo to v září toho roku nebyl Cobham v Londýně, odkud jest list psán, nýbrž na hradě Cowlingu. A list jeho má zřejmé narážky na Husovo kázání »Exi in vias«. Pravděpodobnější tedy jest, že Hus psal Cobhamovi koncem června r. 1411 a Cobham králi Václavovi 7. září toho roku. Odloučení koukole od pšenice týká se násilného nastupování králova na klerus.

[5]) Voksa, Zdislav?

[6]) Fama vestre strenue milicie in ewangelio Christi michi per Mgrm Hus, iudicio meo Christi sacerdotem, necnon alios literatenus intimata animum meum leticia quam plurimum cibavit.

r. 1411 z Londýna *list králi Václavovi*[1]), velebě jej jako vzor a zrcadlo králů, že odlučuje koukol od pšenice a věrné kněze Kristovy utvrzuje v evangelické chudobě. Jak to podivné a neslýchané dnes, aby král plnil povinnost svého stavu, slouže Bohu, spravuje své zákony dle zákona Kristova, hubě odpůrce zákona Božího a nutě lid k plnění Božích přikázání! Kéž mu dá Bůh vytrvalost, aby vyhubil všecko zlo a zničil falešné bratry a preláty, kteréž jeho pohled děsí jako řev lví! A kéž dá takové srdce všem králům a vzbudí všude takového *Daniela,* jenž by tak pracoval pro zákon Boží! [2])

Tak byl listy lollardskými povzbuzován král, šlechta i lid, a hnutí českému dostávalo se ze samého zdroje viklefství posily nad jiné vydatné. [3])

---

[1]) *Loserth,* Über die Beziehungen l. c. 268 n.

[2]) Jako jest v Čechách Hus.

[3]) Na počátku r. 1411 vidíme Husa také ve styku *s Polskem.* Listem králi Vladislavovi poslaným vyslovuje Hus účast nad vítězstvím u Grunvaldu, připisuje je králově pokoře, a napomíná ke smíru s uherským králem Sigmundem (*Nedoma,* Boleslavský kod. str. 42 n.). V témže smyslu mluví o vítězství polském v listě k některému knězi, udávaje, co doslechl o podmínkách míru (tamže str. 42 a Několik textů III, 3). O snahách reformních nemluví, ale lze je předpokládati z listu r. 1412 a z činnosti *Jeronymovy* v Polsku. (*Hardt* IV, 642.)

V. Vrchol a pád.

Vývoj Husův jest nyní dokončen již i na venek — rok 1412 jest vrcholem jeho života. Zvítěziv nad arcibiskupem Zbyňkem, jest Hus duchovním samovládcem Prahy. Nový arcibiskup *Albík z Uničova,* dotud osobní lékař Václavův, jehož kapitula zvolila, aby se zavděčila králi [1]), nebyl s dobu tak bouřlivou, moc světská Husovi přála, lid a universita byli při něm. Volně mohl nyní snouti opravné plány, volně přednášeti nauky Viklefovy. Proces římský dřímal klidně v rukou Brankasových a doma nedbal nikdo, že osobní půhon na Husa a tresty církevní nejsou zrušeny. Ale nový záchvěv — spor odpustkový — přivodil obrat. Král odňal ruku pomocnou a bývalí přátelé, jimž dosud ohled na pověst Čech a na krále, částečně i na vlastní minulost, zavíral ústa, promluvili a způsobili Husův pád.

1. Vítězství nad Zbyňkem.

(Klatba na úředníky královské a konšely. — Násilnosti proti duchovenstvu. — Interdikt na Prahu. — Husovo kázání »Exi in vias«. — Universita proti interdiktu. — Rozhodnutí rady královské. — Zbyňkův útěk z Prahy a smrt jeho. — Zbyněk a Hus.)

Opětné vyhlašování klatby na Husa, jímž se potvrzovala pověst o kacířství Čech, dohněvalo krále Václava tak, že, jednaje

[1]) Že si Albík *koupil* stolec arcibiskupský, jest pomluva ničím nedoložená, příčící se povaze Albíkově, jak dobře praví Palacký kn. XI. čl. 3. Jako kdysi volili kanovníci Puchníka, tak volí nyní Albíka, aby měli pokoj s králem, a

asi také pod nátlakem viklefistů, chopil se znovu *prostředků násilných*. Pod záminkou, že arcibiskup škody způsobené spálením knih Viklefových nenahradil, dal kolem velikonoc zabaviti některé statky arcibiskupovy a na slavnost Ukazování ostatků (24. dubna 1411) dal s věže kaple Božího Těla oznámiti veřejně, že zabírá statky kanovníků kostela pražského, kaple Všech Svatých a všech farářů, vikářův a oltářníků, protože ho nejsou poslušni a že zostudili mu království. [1])

Tak se také stalo. Arcibiskup odpověděl na násilnictví královo *exkommunikací,* kterouž dne 2. května z Roudnice stihl úředníky královské a konšely, jižto byli vykonavateli králova rozkazu (Doc. 429—432). Ale tím přilil jen oleje na oheň. Král Václav zabezpečil si nejprve poklady svatovítského kostela, prohlédnuv je osobně 6. května [2]) a dav je zavézti na hrad Karlstein, a začal pak stíhati neposlušné ještě důrazněji. Strana Husova přispěchala mu v tom na pomoc; vystoupila nyní s valdským ideálem chudoby církve a s programem sekularisačním, proti němuž bojoval již r. 1408 Jakub z Nouviona, jenž však ozýval se stále. Ústy *Jakoubka ze Stříbra* prohlášeno a na základě Viklefova spisu »De officio regis« výroky Písma a sv. Otcův odůvodněno, že k odstranění rozkolův a bludů v církvi jest nutno, aby duchovenstvo se zřeklo majetku a světského panování a žilo v evangelické chudobě; kdyby nechtělo tak učiniti, jest povinno *rámě světské majetek mu odníti.* [3]) Nic nemohlo býti

---

Jan XXIII, ač obsazení stolce vyhrazoval sobě, potvrdil Albíka 25. ledna 1412 také z ohledu na krále. Ve spise O svatokupectví praví Hus (Nov. 109), že »jich stálo o arcibiskupstvie jedné čtyrmezcietma«. Tomek III², 507 z toho vyvodil: »kteří se o ně zasazovali, ovšem podávajíce za ně peněz, jak mnoho kdo mohl, buď u papežského dvora buď jinde«.

[1]) Krátká kronika *ostrovská* uveřejněná Hořčičkou v Mitth. V G D B XXVII (1899) str. 320 nn.: »rex Wenceslaus ... fecit in Ostensione reliquiarum publice intimari populo in turri, que eminet in ecclesia Corporis Christi in Nova Civitate, quod ea de causa intromittit se de censu et bonis canonicorum ecclesie Pragensis et capelle Omnium Sanctorum, vicariorum, altaristarum, plebanorum omnium, quia sunt ei inobedientes et quod infamassent ei regnum. Quod et factum est«. Srv. také pozn. v rkp. *třeboň.* A 10 u *Palackého* l. c. pozn. 184.

[2]) Dal i kopati, nejsou-li někde poklady skryty. (Doc. 735.)

[3]) Si clerus noluerit de diviciis secularibus secundum regulas supra dictas cedere brachio seculari, tunc manus sinistra sive brachium seculare vel verius totum corpus misticum ecclesie secundum istam manum debet et tenetur supra

králi a jeho okolí milejší než takto svěřené *právo reformační*, jímž duchovenstvo bylo vydáváno na milost a nemilost světských pánů, dávno již úkosem hledících na majetek a moc církve. Tehdy začalo visitování far mocí světskou, při němž mnoho duchovních potupeno, uvězněno nebo vypuzeno.[1]) Zvláště Voksa z Valdsteina a Racek řečený Kobyla vynikli v tom napravování kleru.[2]) Mimo to vynesen 5. června nález zemského sněmu, dle něhož všeliké překročení pravomoci duchovní má býti trestáno zabráním statků a zadržením příjmů.

Ježto tedy klatby církevní nebylo dbáno, ba v násilnostech se pokračovalo, vyhlásil arcibiskup Zbyněk dne 12. června *interdikt* na Prahu a okolí do dvou mil.[3]) Právník *Jiří z Boru* vydal pak z jeho rozkazu krátkou instrukci, čeho mají věřící a kněží v době interdiktu šetřiti.[4]) Ale účinek přísného trestu nebyl lepší než roku 1409. Král přikázal, aby se konaly služby Boží dále, a zakročoval proti těm, kteří se chtěli říditi vůlí arcibiskupovou. Mnozí proto raději prchli z Prahy, druzí pak inter-

---

dicta dominia statui cleri nimis contraria auferre a clero, tantum eis de necessariis victus et vestitus providendo, residuum vero pro communi utilitate ecclesie convertendo, ut clerus sic exoneratus liberius et conformius antique ecclesie suum debite expleat officium (rkp. univ. *praž.* VIII F 2 fol. 108b). Jakoubkův akt, začínající »Magne sanctitatis ille vir« jest ve zmíněném rukopise vročen do r. 1407, kam jej také klade Tomek, ale na ten rok jest program sekularisační již příliš pokročilý.

[1]) Sem se hodí nejlépe, co vypravuje Chron. univ. F R B V, 571: »facta est visitacio plebanorum per manum secularium per totam Bohemiam ex mandato regis Wenceslai. Tunc spoliati sunt omnes plebani et quidam varie confusi et captivati, in mediastinum civitatis positi nudi cum mulieribus ducti, luto maculati, in aquas proiecti, post confuse de civitatibus expulsi. Tunc cessavit honor cleri«.

[2]) »Voksa, Racek Kobyla ta sta korrektory byla, kněží velmi šacováchu a což sú měli, jim vše pobiráchu« pějí »Počátkové husitství« (Staří letopisové 470).

[3]) »Anno domini 1411 in octava Corp. Christi fuit cessacio a divinis et multi sacerdotes fugerunt de Praga«, poznamenává kdosi v rkp. univ. *praž.* X H 17. *Palacký* Doc. 736 vykládá to o osmém dni po Božím Těle (18. června). Kronika *ostrovská* u Hořčičky l. c. dí: »fer VI. post Viti posuit interdictum dom. archiepiscopus in civitatem Prag. et infra duo milliaria«, což by bylo až 19. června. Ale »in octava« může znamenati celý oktav, tedy již pátek po Božím Těle, a kázání Husovo ze dne 14. června interdikt již předpokládá.

[4]) V rkp. *skotského* kláštera ve Vídni č. 268 fol. 251a : Collecta per M. Georgium dictum Bora quomodo sit agendum tempore interdicti; inc.: Infra dicta servabitis, quando locus interdictus est ... (*Hübl*, Catalogus 299, čte Sora).

diktu nedbali. U sv. Víta jen mansionáři pěli své hodinky, na zpívání mší pak a na řádné pění hodinek denních ustanovil král náhradníky.[1])

Hus s tímto jednáním královým souhlasil a chválil je. Hned v neděli po Božím Těle (14. června) měl kázání na thema »*Vyjdi na cesty a mezi ploty a přinuť vjíti*«, v němž prohlásil, že *král*, jemuž všichni, světští i duchovní, mají býti poddáni, *má povinnost všecky nutiti k dobrému*. Nelze proti tomu namítati, že král nemá pravomoci na kněze, když dle slov Augustinových král jest náměstkem božství Kristova, kněz pak jen náměstkem člověčenství; ba kněží, domáhající se hodností a vymýšlející tresty pro zisk, nejsou ani náměstky Kristovými, nýbrž obhájci antikristovými. Aniž lze vytýkati, že takové vynucené plnění zákona jest nedobrovolné a tudíž bez zásluhy; jeť v jistém smyslu dobrovolné a konečně záslužné. Proto král, nutě kněze zadržováním platů k plnění úřadu, vykonává moc Bohem svěřenou, arcibiskup pak, vydávaje proto interdikt na Prahu, protiví se moci Boží a všichni kněží, kteří ho poslouchají, jdou v zavržení věčné. Zapomínají zajisté na slova Kristova: »Neodpírejte zlému« a »Udeří-li tě kdo v tvář, nastav mu i druhou«, a neřídí se jeho příkladem. On snesl i odnětí šatův a za nepřátele se modlil na kříži, a jeho učedníci radovali se, že mohli proň trpěti. Nyní pak pro mamon stavují se služby Boží, pro těžké hříchy však nikoliv.[2])

Tak vydává Hus církev úplně v šanc moci světské a pobízí pány k násilnostem, maje zrovna za *zázrak*, že ti, kteří jindy bránili v kázání a udílení svátostí, nyní k němu kněze přinucují. Není pochybnosti, že tu na Husa mocně působí *Viklef*, z něhož větší část kázání jest prostě vypsána[3]) a od něhož jest přejata myšlenka, provésti opravu církve zabráním jejího majetku mocí světskou. Neboť ač ideál chudoby církve hlásal již

---

[1]) Kronika *ostrovská*, Hořčička l. c.

[2]) Opp. II, 47[a]—48[a].

[3]) Hus sám cituje Viklefovu »Conclusio de officio regis«. Tato konkluse, vyskytující se o sobě v rukopisech (*Shirley* 24 č. 69), jest spojená konkluse XXXIII. a XXVIII. ze spisu Conclusiones 33 (*Loserth*, W. Opera min. 71, 61 n.); v traktátu »De officio regis« jí nenalézám, ačkoliv i toho traktátu Hus zde užil. Další však jest opsáno z Viklefova kázání na totéž thema. (*Loserth*, W. Sermones I, 233 n.)

Milíč a proti majetku a panování v církvi psal Janov, přece v takové strohosti požadavku toho u nich nenalézáme.[1]) Že se mu arcibiskup Zbyněk vzpírá, jest jistě pochopitelné, a sofistika, jíž Hus po příkladu Viklefově odpor ten odmítá, jest již proto nesprávná, že dokazuje příliš mnoho.[2])

Proti interdiktu mluvil pak Hus častěji, odkazuje hlavně, jako v uvedeném kázání, na *prvotní církev*, jež pro odnětí statků nebo žalařování nestavovala služeb Božích, nýbrž horlivěji ještě se modlila.[3]) Odpor jevil se i v kruzích *církevních*[4]), *universita* pak učinila ústy *Štěpána z Pálče* klasické prohlášení, že interdikt byl neplatný, 1. protože arcibiskup myslil, že statky byly zabrány konšely z vlastní moci, kdežto se to stalo z nařízení krále[5]), 2. protože nebyl zachován postup právní[6]) a 3. protože

---

[1]) Roku 1385 sice již byl pronášen, jak svrchu str. 75 bylo řečeno, ale arcibiskup Jenstein již tehdy jej označuje jako viklefský.

[2]) Lze tu studovati psychologii *sektářství*. Když se vžili do jistého kruhu myšlenek, mají se sektáři za neomylné. Jen jejich nauka shoduje se s Písmem, sv. Otcové, rozum, ba i církevní zákony ji potvrzují; nepohodlné výroky opačné vykrucují nebo prostě odmítají. Užití *moci* církevní a dovolávání se ramene světského prohlašují za odporující zákonu Božímu, ale sami neváhají užiti i moci světské, aby zdolali odpůrce. Brání-li se tito, staví se jim před oči Kristova pokora a zásada neodporovati zlému. V tom byl zvláště *Viklef* opravdovým mistrem.

[3]) Zlomek takového kázání zachoval mezi samými excerpty z Husa rkp. univ. *praž.* XIII F 21 fol. 90[b]. Jest nadepsán: »De eo, quod tempore interdicti cultus divinus non debet arestari« a zní: »Potest hoc reduci per tale exemplum: Si unus rex foret et unum nequam servum a sua curia exularet, qui adhuc foret in sua vel circa suam curiam, ex eius tamen adhuc presencia omnes eius servitores ceteri fideles ei inde non deberent servire, illicitum esset et contemptibile ipsi regi. A forciori ob unius nequam sacerdotis, qui ob suam avariciam divinum cultum arestavit (to jest Zbyněk!), ceteri fideles ad ipsius procuracionem si a servicio dei cessaverint, magnam indignacionem dei incurrent. Sed si aliquis dixerit: Tunc ego rapiam, spoliabo, respondetur: Si spoliabis, suspenderis. In primitiva ecclesia si aliquis detinebatur sacerdos sanctus, non inde minorabatur laus et cultus dei, sed augebatur, ut patet de primo apostolico Petro, qui dum incarceratus fuerat, oracio pro eo ab ecclesia fiebat sine intermissione. Et idem patet de Paulo et ceteris« (rubr.: de s. Johanne Baptista, qui unum sedit annum in carcere).

[4]) Dle kroniky *ostrovské* (Hořčička l. c.) omnes abbates fecerunt appellacionem et divina peregerunt.

[5]) To přece nic nemění na věci!

[6]) Ale exkommunikace předcházela a »contumacia crescebat«.

se tím král a obec ještě více popudili proti duchovenstvu; [1]) může prý tedy arcibiskup interdikt odvolati a rozhřešiti i ty, kteří sloužili, odvolavše se k papeži. [2])

Zbyněk byl nyní v takové situaci, jako kdysi Jenstein. Vydán jsa hněvu královu, před nímž se vše chvělo, a opuštěn jsa od svých, ký div, že podlehl tlaku, jako r. 1408. To tím spíše, ježto ani od Apoštolské stolice nemohl se tehdy nadíti pomoci proti králi Václavovi, jehož prostřednictvím Jan XXIII. doufal získati pro svou obedienci Sigmunda, který po smrti Joštově měl býti jediným králem římským.

Dne 3. července svěřili arcibiskup a mistři universitní [3]) tuto i dřívější pře rozhodčím, totiž králi a jeho radě, podrobujíce se jejich rozhodnutí bez výhrady (Doc. 434—437). To bylo pro Zbyňka zřejmě nevýhodné a pro nestranné rozhodnutí málo slibné. Byť král vlastně sám jednou ze stran a jeho rada byla na něm zcela závislá. Rozhodnutí, které již po 3 dnech bylo proneseno, bylo také podle toho. Arcibiskup má se podrobiti králi jako pánu svému a *prositi* ho, aby ráčil psáti svatému Otci, jakož se bude zdáti jemu a jeho radě. Také arcibiskup má psáti papeži podle rozkázání králova a jeho rady, že se dobrovolně podrobil rozhodnutí královu a že *neví žádných bludů v zemi české,* král pak má přibrati biskupy, preláty, mistry a světské pány a shledá-li jaký blud, má jej dle jejich rady vyčistiti a pomstiti. Dále má psáti arcibiskup papeži, aby *všichni, kteří jsou v klatbě, byli rozhřešeni* a soudy všecky aby byly staveny; i své klatby a interdikt má arcibiskup zrušiti. O zabrané statky církevní má *prositi* krále, aby je přikázal vrátiti a uvězněné kněze aby propustil. Kostel pražský, arcibiskup, preláti, universita i páni a zemané mají zůstati při svých právech dosavadních. [4])

Rozhodnutí toto bylo pro arcibiskupa nejen pokořující, nýbrž přímo zdrcující. Podrobiti se mu, zvláště v tom, co se mu

---

[1]) Bylo tedy provinění ještě větší!

[2]) Doc. 432 n.

[3]) Vlastně fakulta artistská čili strana Husova — z theologické fakulty jsou podepsáni jen dva bakaláři: Páleč a Malenic. Jak patrno, neběží jen o poslední interdikt, nýbrž o celý dřívější »spor« Husův se Zbyňkem.

[4]) Doc. 437—439.

přikazovalo psáti papeži, bylo pro něho mravní sebevraždou. Roku 1408 učinil sice v slabé chvíli, podléhaje témuž nátlaku, prohlášení podobné, ale to bylo jen doma a v začátcích hnutí. Nyní však, po třech letech, měl psáti Apoštolské stolici, že neví žádných bludů v Čechách[1]), on, jenž podával pro bludy žaloby u dvora Řehořova, Alexandrova a Janova a se souhlasem a z rozkazu Apoštolské stolice bludy ty hleděl vymýtiti, měl zrušiti své tresty církevní, jimiž dle nejlepšího vědomí a svědomí stihl vinníky, a prositi o zrušení trestů papežských[2]), jež sám byl vymáhal! Měl psáti, že jest přičiněním královým a jeho rady smířen s Husem, ač o tom smíru nebylo vůbec jednáno! Hus by byl přece musil aspoň zavrhnouti články a spisy Viklefovy, vysloviti lítost nad svým odbojným chováním a dáti arcibiskupovi satisfakci!

Rozhodnutí to bylo tudíž pro Zbyňka naprosto nepřijatelné. Zbyněk pokusil se tedy dosíci jeho zmírnění osobním zakročením u krále, ale ačkoliv pět neděl v Praze dlel a o to usiloval, nedostalo se mu, mimo jednou, slyšení. Jednání pak strany viklefské bylo po úmluvě takové, že Zbyňkovi nedodávalo chuti podrobiti se. Slyšme jej samého: »Neb již po té úmluvě *druzí kněží zjevně vedú a kážie bludy a porúhánie proti svaté cierkvi.* Item druzí bezděky zpoviedají v kostelích, praviece, že jmají túž moc jako papež ... Item nynie *velmi šeredné a nepočestné listy na mě jsú bity* i metány ... Item některým mistróm, prelátóm a kněžím požitky jsú staveny, některým vinice jsú pobrány, druhým jest v jich dvořiech vše obílé vymláceno. Item farář od sv. Mikuláše jest hanebně jímán, ale bez viny, a pobráno mu, což jest byl do domu zase nanesl; jiní mnozí jsú z země vypovědieni. A to se vše po té úmluvě stalo, protože sú v poslušenství

---

[1]) Diligenti inquisicione facta et habita ... errores hereticos in regno Bohemie in civitate Pragensi et marchionatu Moravie nescio nec aliquis super hac re convictus est, pro qua foret aut fuisset ecclesiastice puniendus (Doc. 441). Mimo to ani rozhodčí rada nevylučuje existenci kacířství v Čechách, nařizujíc, aby král, shledá-li jaké, je vyčistil a pomstil.

[2]) Ad Vestre Sanctitatis clemenciam confugio supplicando, quatenus super christianissimo regno Sanctitas Vestra piis dignaretur moveri visceribus, excommunicacionem et censuras exinde ortas cassare et annullare et honorabilem mgrm Johannem Hus, s. theol. bac. form., a compariciones personali absolvere, eciam de non comparendo absolucionis beneficium graciosissime largiendo (Doc. 442).

podle mne stáli ... Item mnozí kněžie nejsú ještě k svému zboží a k obrokóm navráceni ... Item což sem koli o to stál, *aby kletí svatých mší neslúžili*, nekázali a nezpoviedali, nemohl sem nikudyž na to zvésti. Také řiedký den, což sem tu v Praze byl, by moji protivníci na mě před Tvú Milostí některakých falešných klamóv nevznesli.« [1])

Vida tedy arcibiskup, že není naděje na uklidnění církevních poměrů v Čechách, rozhodl se nepodrobiti se králi a žádaného listu papeži neposlati [2]); ježto však se měl obávati pronásledování od krále a strany Husovy, umínil si vyžádati si ochrany a prostředkování Sigmundova a vydal se tajně na cestu do Uher. Z Litomyšle poslal dne 5. září králi bolestný list, [3]) jímž odůvodňuje svůj krok, pravě mužně, že psáti sv. Otci, jak mu bylo přikázáno, a prohlásiti, že nehřešili ti, kteří za interdiktu sloužili, jest *proti jeho duši a proti jeho cti*, a dodávaje: »A vždyť prosím Tvé Milosti, aby se ješče ráčil milostivě rozpomenúti a mě s mým žákovstvem při duchovniem řádu ostaviti a ráčil kázati, což jest kostelóm a kněžím pobráno, zase navrátiti a neráčil přepustiti duchovenstvie viece hubiti.« Ke králi Sigmundovi však se Zbyněk nedostal; cestou onemocněl a skonal v Prešpurce dne 28. září. Tělo jeho bylo převezeno do Prahy a pochováno u sv. Víta, jak praví Staří letopisové (str. 13), »s velikú poctivostí a s žalostí«.

Byl' arcibiskup Zbyněk muž bezúhonný, dobrého srdce a šlechetných úmyslův. [4]) Přál opravám a proto si oblíbil Stanislava a Husa, ale, jsa si vědom své povinnosti, neváhal proti nim za-

---

[1]) Vybíjeli falešné listy s papežovým interdiktem na celou zemi, viníce arcibiskupa, že on je vybíjel, a štvali tak proti němu krále i lid!

[2]) Důvody byly tedy mnohem hlubší a věcnější, než jak je udává Tomek III² 498, řka: »litoval úmluvy, ježto se přes příliš vydal v moc krále, a že jej také podněcovali jeho rádci, kterých záměrům proti nenáviděné straně Husově úmluva ta byla velikou překážkou; pročež hleděli ji zase podvrátiti«.

[3]) Doc. 443—445.

[4]) Staří letopisové svědčí tamtéž: »neb ho mnozí lidé chválé i podnes, ktož sú jeho znali, žej' byl dobrý člověk, by ho byli kanovníci a kněžstvo svú radú nekazili«. Převor dolanský Štěpán píše o něm v Antihusovi: »Qui reverendus pater etsi etate satis iuvenis, morum tamen honestate canus et gravis ... pro temporis congruencia furori cedens persequencium, affectus non confectus tedio ... exivit de terra« (*Pez* IV/2 str. 418 n.; totéž má ze Štěpána *Cochlaeus* str. 20). Páleč nazývá Zbyňka »dyocesanus pius et catholicus« (Antihus 147).

kročiti, když se jejich působením šířily bludy. Se Stanislavem jednal mírně, protože odvolal; byl by jistě s touže mírností jednal s Husem, kdyby se Hus nebyl stavěl v čelo viklefistů tak rozhodně a útočně. Způsob, jak se postavil Hus proti arcibiskupovi, jejž dříve vynášel do nebe [1]), nelze zajisté nazvati šetrným, ba ani ne dosti slušným. Zklamán jsa v nadějích a uražen ve své ješitnosti, vystupoval Hus proti dosavadnímu příznivci svému jako proti osobnímu nepříteli. Vytýkal mu nevědomost, vinil jej z kacířství [2]), označoval jej za zrádce krále a národa, způsobil, že se pozdvihla proti němu i ulice. [3]) Mohl při tom spoléhati na přízeň lidu, na souhlas university a hlavně na podporu dvora královského. Nelze se tudíž diviti, že arcibiskup ve věci, kterou měl za spravedlivou, užíval proti terroru dvornímu a lidovému přísných trestů, jež mu skýtalo církevní právo.

Že z boje toho vyšel Hus vítězem, jest v těch okolnostech snadno pochopitelno, ale pro Zbyňka není porážka, kterouž utrpěl, nečestnou. [4])

---

[1]) »Cum quo dum in amicicia iunctus fuisses, eum usque ad celum exaltasti«, praví *Páleč* v Antihusovi 147.

[2]) Páleč v *Antihusovi* 119: »domino Sbinkoni sancte memorie et suis vicariis et aliis prelatis pluries de corpore Christi crimen heresis coram populo, false tamen et inpudenter, refricasti propter incautam scripturam et errorem in cancellaria commissum«.

[3]) »Ubi eciam dyocesano tuo reverendo olim domino Sbinkoni, prelatis et toti clero sevissimam tribulacionem tuis publicis sermonibus excitasti, cui eciam usque ad mortem cum contemptu recalcitrans durius rebellasti«, dí Páleč De ecclesia (příl. XVII, str. 294*. Srv. také Antihusa str. 154). A v Antihusovi praví: »adversus ... dominum Sbinkonem sancte memorie, dyocesanum pium et catholicum, gravissimum in populis seminabas et ponebas scandalum, ut populum ab eorum obediencia et reverencia abstraxisses« (128). Veliký podíl měl tu ovšem i *Jeronym,* jenž dle žaloby kostnické proti arcibiskupovi vybíjel hanlivé listy a jednou »in Bethlehem capella de quadam fenestra caput exponens tempore sermonis Johannis Hus, dominum Sbinconem bone memorie infamavit graviter coram tota et maxima multitudine populi et contra ipsum populum concitavit« (*Hardt* IV, 640).

[4]) *Štěpán Dolanský* vytýká Husovi nejvíce, že se ze smrti arcibiskupovy radoval a prohlašoval ji za trest Boží: »Equidem idem Mgr. Huss sic suo contempto prelato adeo se et suam rebellionem iustificans, magna leticia cum suis omnibus vociferans affirmabat eundem antistitem tamquam primum et capitalem adversarium in vindictam et cause sue triumphum sic esse tamquam profugum exstinctum« (Antihus, rkp. uv. fol. 39a).

2. Proti Maříkovi a Stokesovi.

(List Husův k papeži Janu XXIII. a kardinálům. — Kázání na X. ned. po nejsv. Trojici. — List Maříkův a Haškův. — Husův traktát »Contra occultum adversarium«. — Rozmluva s Mistrem Stokesem. — Husova determinace proti němu. — Kázání »Dixit Martha«.)

Když bylo již patrno, že Zbyněk nepošle papeži slíbeného listu, na němž Husovi záleželo nejvíce, pokusil se Hus sám nakloniti kurii k mírnosti. Napsal list papeži Janovi XXIII. a aby mu dodal váhy, žádal od rektora university, aby ve shromáždění mistrů byl list notářsky ověřen a opatřen pečetí universitní. Rektor Šimon z Tišnova, Husův stoupenec, svolal dne 1. září 1411 mistry do poradní síně v koleji Karlově, kde Hus list svůj přečetl a žádost opakoval. Mistři vyslovili souhlas [1]) a Hus poslal list, opatřený pečetí universitní, s datem téhož dne papeži. [2])

Vyznává v něm nejprve, že Kristus jest pravý Bůh a pravý člověk a jeho zákon jest neklamný, církev »svatá« pak že jest založena na pevné skále, takže jí brány pekelné nemohou přemoci. Raději chce v důvěře k hlavě církve, Kristu, podstoupiti smrt, než by něco tvrdil kacířsky. Lživě tedy obvinili jej protivníci, jakoby učil, že ve svátosti oltářní zůstává podstata chleba hmotného; že při pozdvihování hostie jest Kristus přítomen, když však se hostie položí, že tu Krista není; že kněz ve hříchu smrtelném neproměňuje; že mají páni kněžím odníti majetek a lid jim nemá dávati desátků; že odpustky nic nejsou; že radil hmotným mečem duchovenstvo stíhati; že vyhnal Němce z Prahy. Odvolal se od rozhodnutí Zbyňkova ke stolici apoštolské, protože v Čechách není bludův. Kaple betlemská není pri-

---

[1]) List byl předložen v Kostnici deputovaným čtyř národů dne 31. května 1415. — Doc. 271 n.

[2]) Plésti se do sporu tak pokročilého bylo pro universitu velmi odiosní. Že se k tomu odhodlal Šimon Tišnovský, chápeme, že však mistři jednomyslně souhlasili, nelze vysvětliti jinak, než že to byli většinou artisté Husovi oddaní. Notářský akt je tu velmi málomluvný — nejmenuje žádného z mistrův, a svědci podepsaní jsou osoby skoro neznámé. Jeden z nich jest *Moravan: třebíčský* benediktin Vít, probošt měřínský, jenž asi dlel v Praze na studiích, dva jsou klerici *záhřebští*. To, jako dříve promoci Martina z Kříže, lze míti za doklad sympatií Jihoslovanů s Husem.

vátní a zničiti ji bylo by na škodu duší a dalo by veliké pohoršení. Osobní citaci nevyhověl, poněvadž mu všude hrozí smrt, zvláště od Němcův. Ježto jest nyní přičiněním rady královské s arcibiskupem Zbyňkem smířen, prosí pro Boha, aby byl osobní citace zproštěn; neboť ho nikdo z bludu neusvědčil. [1])

List Husův, jenž začátkem svým připomíná list *Viklefův* k papeži Urbanovi [2]), jest dílo diplomatické obratnosti. Co arcibiskup nechce papeži psáti, protože by to bylo proti jeho svědomí, o to se opírá Hus. Naukám, jež odmítá, vskutku v té formě neučil, ale co kázal o svátosti oltářní, odnímání statků duchovním, odpustcích, nebylo katolické. Církví, kterou v úvodu vyznává, míní, jakž víme z kázání z r. 1410, církev predestinovaných, ale zabaluje blud ve formy pravověrnosti. Papeži dává titul »supremus pontifex« a nazývá jej »Jeho Svatostí«, [3]) ač dříve v kázáních titul ten odsuzoval. Nelze věru Husa ušetřiti tu výtky, že mu účel posvěcoval prostředky.

Současně [4]) psal Hus za stejným účelem *kolegiu kardinálskému.* [5]) Také v tomto listě jeví se zřejmá snaha Husova, ukázati se ve světle co nejpříznivějším. Všecku vinu na sporu se Zbyňkem svádí na svou práci pro opuštění obedience Řehořovy a pro přilnutí ke svatému kolegiu a připomíná kardinálům, že tenkráte slibovali svým stoupencům se odměniti. Dovolávaje se tohoto slibu, prosí na kolenou, aby ho zprostili

---

[1]) Doc. 18—20.

[2]) *Loserth,* W. Opera minora, str. 1 n.

[3]) »Vestre humiliter Sanctitatis imploro clemenciam, quatenus . . .« a na konci: »Sanctitatis Vestre presbiter minimus.« To mu vytýká *Páleč* v Antihusovi 60: »Scio tamen et veraciter scio, quod post concordiam pretensam factam inter dominum Sbinkonem, s. m. archiepiscopum Prag. catholicum, ex una et te parte ex altera, antequam de sublacione citacionis personalis et censurarum desperasti, ipsi domino apostolico scribens pro predictorum sublacione ipsum in superscripcione tua patrem sanctissimum appellasti« (srv. tamže str. 101). Toho nadpisu náš list v Doc. nemá! Míní-li Páleč, že Hus teprve *potom* začal mluviti proti titulu »sanctissimus«, není to správné. Hus proti němu brojil již dříve.

[4]) *Novotný,* Listy Husovy 16, určuje meze listu 1.—5. září, ale myslím, že je to zbytečné. Oba listy týkají se téže věci a nesl je týž posel, měly tedy asi datum stejné.

[5]) Doc. 20 n.

půhonu a trestův. Přílišná uctivost v úvodu listu[1]), ač jinak byla v korespondenci s kardinály obvyklá, nepůsobí u Husa příjemně — kontrastuje příliš s tím, co mluvil o kardinálech s kazatelny betlemské a co psal za nedlouho proti Maříkovi. Vane z té nucené devotnosti chlad neupřímnosti a nepravdivosti. Také ve sporu s arcibiskupem neběželo ani v začátcích *pouze* o obedienci[2]), a později o ní nebylo řeči vůbec.

Není nám známo, jak byly listy Husovy u kurie přijaty, zjevného účinku však neměly.

Na konci r. 1411 dostalo se Husovi dvakráte silného popudu, aby zpytoval svědomí, jež i nyní sotva bylo tak klidné, jak Hus ukazuje na venek.[3])

Na X. ned. po nejsv. Trojici (16. srpna) měl Hus v Betlemě kázání, jež podle obsahu, kterýž udává Hus sám v odpovědi Maříkovi, bylo skoro totožné s oním, jež měl na tutéž neděli r. 1409. Mluvě o Kristu, plačícím nad Jerusalemem, pravil, že Kristus plakal pro hříchy kněží a že vyháněje prodavače z chrámu, dal příklad mocným tohoto světa, aby nejprve potřeli zlobu kněží a vyplenili svatokupecké kacířství. Odpoledne téhož dne našel Hus na kazatelně lístek inkvisitora *Maříka Rvačky*, v němž mu tento vytýká, že kázáním svým ničí zákon Boží a kněžství. Hus odpověděl na lístek traktátem, jenž bývá nadepsán »*Contra occultum adversarium*« nebo »Contra Mauricium monachum«.[4])

---

[1]) Hus píše: »Patres in Christo reverendissimi, qui apostolorum typum geritis, cum sitis positi velut precipua luminaria, que debent singula mundi illustrare climata, cumque sitis positi in potestate, ut possitis mundi tollere crimina, de faucibus satane animas eripere oppressisque in Christi nomine subvenire . . .«

[2]) Tehdy Hus v listu k arcibiskupovi svou práci pro neutralitu skoro popíral a nyní ji zveličuje.

[3]) Ale ani na venek nemůže Hus toho neklidu úplně zakrýti, stále omlouvaje svou neposlušnost k zápovědi kázání a k půhonu papežovu. Sem patří také list *Bradáčkovi* a *Krumlovským* (Doc. 16—18), v němž Hus svého jednání hájí týmiž citáty, jako v obou kázáních »de obediencia« r. 1410. Pro tuto podobnost a pro slova Husova: »primo incipio tentari« (Doc. 16) nutno tento list vložiti na konec července r. 1410, kdyžtě důvod pro datum 25. května 1411 odpadá. (Srv. Studie a texty I, str. XXVIII n., kde jsem jej chtěl ponechati v r. 1411.)

[4]) Opp. I, 135[a]—143[b]. Zde je na konci datum: »finita a. 1411 in die s. Scholastice« (10. února r. 1411 úterý), jež však s traktátem jistě nesouvisí

Tón odpovědi Husovy jest podrážděný a útočný. Bylo mu asi podobné výtky poslouchati často, proto na ně odpovídá tak rázně. Rámě světské má moc trestati kněze, neboť jsou mu poddáni. [1]) Dle slov Maříkových Kristus sám byl by rušil zákon, když káral farizeje. Svobodu takovou, aby činili kněží, co chtějí, nejsouce trestáni králem, bude Hus vždy ničiti. Král Václav začal již kněze nutiti k zákonu Božímu, přikázav, aby každý ve svém řádě sloužil věrně Bohu, a Hus doufá, že v tom bude pokračovati. Arcibiskup dal interdikt na Prahu a okolí do dvou mil, protože se kněžím zabírají platy, a kněží, kteří slouží, odvolavše se od bezdůvodného interdiktu, jsou nazýváni znesvětiteli [2]) — proč se tak nejmenují ti, kteří neplní výslovného zákona *Božího*? [3]) A proč vyhlašuje arcibiskup interdikt, že se zabírá knězi majetek, a nevyhlašuje ho, když kněz bere laikovi manželku, když̌tě přece žena je vzácnější než majetek a cizoložníci jsou také arcibiskupa *neposlušni*? Na námitku Maříkovu, že i špatní kněží jsou náměstky Kristovými, odpovídá Hus, že jsou náměstkové dvojí: *praví* a *falešní*; praví jsou ti, kteří následují Krista ve mravech, falešní ti, kteří mají sice úřad, ale v očích Božích jsou zavrženi.

Spis proti Maříkovi jest z nejzdařilejších polemik Husových. Kdo posuzuje interdikt pouze s hlediska mravního, nemůže jej potírati šťastněji, než to činí Hus. V praksi církevní však proti mravním pokleskům jednotlivců se užívalo klatby, kdežto interdikt sloužil více proti mocným tohoto světa a proti křivdám, na církvi spáchaným. Pro příliš břitkou kritiku církevní prakse a jasně vyslovené podrobení církve moci světské zdál se traktát v Kostnici Husovi samému nebezpečným a proto si přál, aby komisařům nebyl vydán.

Z poslední části traktátu proti Maříkovi poznáváme také,

(srv. *Novotný,* Listy fil. 1900, str. 491), nýbrž znamená den, kdy písař dopsal traktát, a patrně jest chybné (snad ze 1417). Způsob, jak Hus mluví v traktátu o stavení služeb Božích, a podobnost s kázáním »Exi in vias« ukazuje jasně na r. 1411. (Srv. Studie a texty II, čís. 2.)

[1]) Citáty, jimiž to Hus dokazuje, jsou většinou v Jakoubkově traktátu »*Magne*«.

[2]) »Prophanatores«, »prophanare« absolutně.

[3]) Tak mluvil Hus v kázání (sed *quesivi* causam); v psané postile toho ovšem není.

jaký podklad měla výtka již dříve Husovi činěná, že dle něho kněz ve hříchu smrtelném není knězem a tudíž neposvěcuje. Z důvodů reformních mluví Hus o »falešných« kněžích, kteří mají sice úřad, ale před Bohem nejsou kněžími, ježto Bůh je ustanovuje netoliko v moci, nýbrž i ve vědění a svatosti, a posluchači tomu rozumějí ve smyslu Viklefově. To tím snáze, ježto Hus při tom používá argumentace Viklefovy a katolické formule (»*hodně*«) nepřipojuje, ačkoliv ji v rozhodném okamžiku vždy nalézá.[1])

Ve Viklefově zásadě, napraviti kněžstvo odnětím majetku mocí světskou, je tedy Hus neochvějně pevný. Stejnou pevnost projevil nedlouho po tom ve své oddanosti k Viklefovi při *srážce s mistrem anglickým Janem Stokesem.*

Stokes byl vyslán s rytířem Hartungem Cluxem od krále Jindřicha Anglického ke dvoru Sigmundovu do Uher.[2]) Vracejíce se odtud, zastavili se v Praze, kde byli, jako kdysi Nouvion, od českých mistrů pozváni k hostině.[3]) Při hovoru, jenž se tu rozpředl, zajímali se viklefští mistři čeští zvláště o to, jak se soudí o Viklefovi v Anglii. *Stokes* odvětil, že v Anglii jest Viklef pokládán za kacíře, nauka jeho že jest odsouzena a spisy spáleny. List oxfordské university z r. 1406 prohlásil za padělek a varoval mistry české před stálým studiem Viklefových knih. Neboť, pravil, kdo se jimi stále zabývá, i když jest k dobrému nakloněn, stane se za nedlouho kacířem. Nepochybně se mluvilo také o nedávných událostech v Čechách, o sporu se Zbyňkem a jeho odchodu ze země, a Stokes káral počínání mistrův, dosvědčuje, že jsou Češi v cizině vyhlašováni za kacíře.[4])

---

[1]) Pro totéž kázání napsal Husovi list také Mistr *Hašek* (viz Několik textů I, 12—14). Dokazuje Husovi, že světští vladaři nemají pravomoci na osoby duchovní, takže bludně vyzýval Hus: »Auferatis eis bona, expellatis eos.« Blud je také, co pravil: »Sacerdotes in peccatis mortalibus non habent potestatem dei«, a Hus chybil, že nedbal klatby biskupovy a papežovy. List končí nechutnou narážkou na jméno Husovo — všude prý jej nazývají »škodnou husou«. Ježto papežská klatba byla vyslovena Kolonnou teprve v únoru 1411, je to nový doklad, že traktát »Contra occultum adversarium« je z toho roku.

[2]) Zmiňuje se o tom poselství Sigmund v listu k Jindřichovi po 12. březnu 1412 (*Finke,* Acta concilii Const. I, str. 91).

[3]) »Facto prandio pro exhibenda reverencia« dí Hus Opp. I, 108[a].

[4]) »Multa verba honorem nostrorum regnicolarum tangencia eo tempore fluxerunt« praví Hus tamže.

Řečí Stokesovou byli čeští mistři velmi nemile dotčeni a Hus jako hlava jejich měl mistra anglického veřejně usvědčiti z nepravdy. Veřejnou vyhláškou pozval jej na neděli po Narození P. Marie (13. září) na universitu k disputaci o jeho větě, že každý, kdo studuje spisy Viklefovy, postupem času stane se kacířem. Stokes však odpověděl, že, jsa nyní v poselstvu královském, nemůže disputovati; ať přijdou do Paříže nebo na některou jinou nestrannou universitu, tam že jim chce státi. [1])

Ačkoliv se tedy Stokes nedostavil, Hus měl přece v udaný den přednášku proti němu.[2]) *Viklefa nemá za kacíře*; nedovoluje mu to výrok Kristův: »Nesuďte a nebudete souzeni,« a láska k bližnímu, jakož i Viklefova pověst u dobrých kněží, spisy jeho, jimiž hledí kněze vésti k životu Kristovu, jeho protestace a láska ke Kristovu zákonu. Z toho, že jej duchovenstvo francouzské, české a jiné má za kacíře a že spisy jeho byly spáleny, neplyne, že skutečně kacířem jest. Proti větě Stokesově uvádí své staré argumenty proti zákazu a spálení knih Viklefových, dodávaje, že kdož jsou Kristovi, nemohou býti zavlečeni v kacířství, a kdo jest z Boha, nehřeší.

Jak patrno, nic nemůže otřásti Husovu úctu k Viklefovi; neuzná ani staré pravdy, že kdo se tak pohříží v nauky bludné, jako se on ponořil v učení Viklefovo, nezůstane dlouho ušetřen bludu, ač sám jest té věty dokladem nejlepším.

Pro opravnou činnost Husovu jest příznačné jeho kázání »Dixit Martha« na Dušičky r. 1411.[3]) Ostrými slovy tepe okázalou nádheru při pohřbech boháčů, mluví proti třiceti mším a proti přímluvám za mrtvé. Z *Lektury* na Sentence přejímá sem partie zcela pravověrné, v nichž dokazuje, že *očistec jest* a za jakých podmínek modlitby živých prospívají mrtvým; vypisuje v úvodu kázání *Viklefovo* na totéž thema[4]) a dále útočné kázání jeho na thema »Omne, quod dat michi«;[5]) ale má tu také části, jež v pochybnost uvádějí existenci očistce a zamítají přímluvu za zemřelé, jež doslovně nalézáme v traktátu *Mikuláše*

[1]) Obě vyhlášky jsou v Doc. 447 n.
[2]) Opp. I, 108[a]—110[b].
[3]) Opp. II, 48[b]—53[b].
[4]) *Loserth*, W. Sermones IV, 11 n. 15 n.
[5]) ibid. 94 n.

Drážďanského »De purgatorio«, popírajícím očistec naprosto. [1]) Je tu pěkně viděti nesamostatnost Husovu a neujasněnost theologických pojmů, jíž práce jeho trpí. Nedomysliv nauk víry do důsledků, dává se v horlivosti opravné unášeti proudy kacířskými, viklefskými a valdskými. Nechce z nich sice bráti nic kacířského, ale nemá dosti jemnocitu, aby hned rozpoznal, co jest kacířské, ani dosti resistenční síly, aby prvkům bludným odolal. Napřed jest jimi zachvácen neuvědoměle, potom, když se v ně vžil, hájí jich i vědomě. Je to tragika intelektuální nezralosti a slabosti vůle, jížto v žáru nadšení pro dobro strhován jest v kacířství, kdo kacířem býti *nechce*.

---

3. Papež — antikrist.

(Směry proticírkevní. — Kvodlibet Čížkovo. — Jakoubkova posice De antichristo. — Stanislavův traktát proti ní.)

V Husově straně vládl na konci r. 1411 již duch úplně *proticírkevní*. Zásady její o církvi a moci církevní jsou ty, jež Hus hlásal s kazatelny betlemské, a v praksi jeví se neuctivé pohrdání autoritou církevní. [2]) Husova nevšímavost k trestům církevním působila tu jistě špatným příkladem [3]), ale *kořeny* těch proticírkevních směrů tkví, jak shora bylo řečeno, ve *zlořádech* při ústřední správě církevní [4]), jež stupňovány byly *roz-*

---

[1]) Traktát ten jest ovšem až z r. 1415, ale existoval asi již dříve kratší traktát Mikulášův o témže předmětě, jehož asi použil Hus. Srv. mou studii »Mikuláš z Drážďan«, Brno 1914, str. 46 nn.

[2]) *Páleč* De eccl.: »Alii vero dixerunt: quodsi papa dirigeret plenum currum de bullis, nullo modo per illas bullas nos compellet ad comparendum« (rkp. *krakov.* 1761 fol. 118[1a]).

[3]) *Páleč* píše v Antihusovi 126 n.: »Cum autem tuis adherentibus in speculam sis positus, qui te beatum predicant et facta tua esse iusta et sancta pronuncciant... tuis adherentibus tua pertinaci rebellione exemplas, ut similiter ipsi nullam obedienciam et reverenciam habeant ad prelatos et censuras ecclesie vilipendant.«

[4]) Hus jest viněn Protivou, že již v rozmluvách v domě Václava češíře řekl: »Quid curia romana? Ibi antichristus fixit pedem« (Doc. 166) a v žalobách Michalových, že nazval kurii valdským názvem »synagoga sathane«, k čemuž Hus odpovídá: »sic audivi dici ab illis, qui veniebant de romana curia« (ibid. 170).

kolem a k nimž nyní přistupovaly zvěsti o nehodném životě Janově.

Na *vývoj* toho proudu v Čechách působilo více složek. *Viklefova* nauka o církvi podvrátila nejpevnější hráz, jež se mu stavěla v cestu, totiž *primát* římský, a věta, že moc jest závislá na mravním stavu představeného, pochovala vlastně veškeru autoritu. Viklefovy nemírné výpady na papežství a stále opakované antithese Krista a jeho protivníka papeže nemohly se netknouti Husa a jiných viklefistů českých. K tomu se přidružily *prvky valdské*, proniklé záštím proti papežství. *Drážďanští* mistři *Petr* a *Bedřich*, přišedše na konci roku 1411 z Drážďan do Prahy, šířili ve své škole u Černé Růže nauky valdské a proticírkevní směr, *Mikuláš Drážďanský* pak, jenž se k nim připojil, napsal asi již dříve svou »*Cortinu*« čili »*Tabulae veteris et novi coloris*«, kde štiplavou ironií bičuje bohatství a nádheru církve a vtipně volenými protiklady ukazuje, jak papežství, spočívající na kanonickém právu, protiví se Kristu vylíčenému v Písmě. [1]) Nejsilněji však působil, ač zasáhl později než vliv Viklefův, prvek domácí, *Regule Matěje z Janova*. Formuli Milíčovu, že antikristem jest *císař*, převedl Janov na jinou: antikristem jest *papež* a odůvodnil a rozvedl ji v traktátu »De antichristo« tak, že jí *Jakoubek*, jenž ve studiu a znalosti Regulí byl specialistou, byl zcela oslněn. Ozývalo-li se dříve jaksi nesměle z úst Husových slovo antikrist a věta »odporovati antikristu«, mluví Jakoubek již r. 1410 v obraně Dekalogu bez obalu, a Hus, jenž téhož roku nazval papeže Alexandra V. antikristem, mluví proti antikristu Janu XXIII. tím směleji, čím více pozbývá naděje na zproštění osobního půhonu a trestů církevních.

Proticírkevní formule ta dozrála nyní tak, že *v lednovém kvodlibetu roku 1412* byla veřejně prohlášena, jaksi definována a odůvodněna. Když byl kvodlibetář Mistr *Michal z Malenic*, řečený Čížek, determinoval hlavní kvestii: »*Utrum deus ... mundum sensibilem ex nichilo temporaliter productum conservet, ne in nichilum redigatur*« a odpověděl na námitky 35 oponentův, mezi nimiž byl také Hus[2]), vystoupil *Jakoubek ze Stříbra* s kvestií: »*Utrum sicut ex scriptura plane constat Chri-*

[1]) Srv. Mikuláš z Drážďan, str. 9—14.

[2]) Srv. Studie a texty I, 3.

stum in plenitudine temporis personaliter advenisse, ita evidenter sit deducibile ex eadem antichristum in complemento seculi propria venire in persona.«

Antikristem, praví Jakoubek, nebude nějaký pohan nebo žid, ani mocný křesťanský vladař, zjevný pronasledovatel Ježíše Krista, ani jednotlivá osoba křesťanská vynikající mocí nebo bohatstvím, nýbrž je to křesťan životu a nauce Kristově se protivící, nejvyšší stupeň zloby zdánlivou svatostí kryjící, mající nejvyšší moc nade všemi kněžími i laiky a veškeré bohatství a čest světa, zneužívající k vlastní pýše a zisku toho, co jest od Krista ustanoveno ke spáse. Takový člověk zajisté jest úplnou protivou Krista, jsa plný lži a ukrutnosti, plně vůli svou až k potupě Boha, vydávaje k vůli svému blahu celý svět v nebezpečí záhuby, vyvyšuje se nade vše, co se jmenuje nebo uctívá jako Bůh; údové jeho pak jsou plni nesvornosti a všech neřestí, zvláště pokrytství.

Že takový antikrist přišel na svět, nepozná mysl lidská, opuštěná od ducha Ježíšova, protože se antikrist proměňuje v anděla světla; ale ti, kteří jsou od Boha poučeni, jsouce maličcí v Kristu a nemoudří v očích svých, poznávají, že antikrist již na svět přišel. Jeť církev, jež v počátcích svých byla jedna mysl a jedno srdce, úplně rozervána a spory a rozkoly naplněna; je v ní odpad od poslušnosti církevní a od víry a přikázání Kristových; ctí se v ní modly, svět a tělo, více než Bůh. Splnilo se již, co psal Milíč a Matěj Janovský o největším soužení, jež bude snášeti svatým v posledních dnech.

Antikrista tedy pojímá Jakoubek ve smyslu *mystickém:* jsou to všichni křesťané, protivící se svým životem Kristu, zvláště ti, kteří stojí v čele církve, a *papež jest antikrist nejvyšší.*

Tak se ocitá hnutí české zásluhou Jakoubkovou, či vlastně Janovovou, z něhož Jakoubek posici svou vypsal skoro doslovně [1]), v nezdravých proudech *apokalyptismu,* v němž fantasie a vášeň panuje nad zdravým rozumem a jenž plodí bloudnilství a fanatismus. Ujme-li se ve vrstvách lidových heslo, že papež a představení církevní jsou vůdci odpadu od Krista, že

[1]) Srv. *Kybal* v ČČH 1905: »Mistr Matěj z Janova a Mistr Jakoubek ze Stříbra.«

zákony jejich mají zničiti zákon Páně, a tresty jejich že jsou soužením, které předpovídá Písmo spravedlivým na konci věků, pak jest autorita církevní pochována a náboženské hnutí vytvořilo rozkolnickou *sektu*, z níž církvi nekyne náprava, nýbrž hrozí nebezpečí podvratu.

Theologická fakulta, jež jest povolána, aby hájila ryzosti víry, pozorovala již od r. 1410, k jakým koncům spějí snahy Husovy. Sami bývalí přátelé Husovi, Stanislav a Páleč, napomínali ho častěji, aby se mírnil v útocích na církev [1]), nyní pak, když se ovoce proticírkevní činnosti začalo ukazovati zjevně, rozhodli se vystoupiti proti němu. Jakoubek předložil svou posici notářsky ověřenou theologické fakultě [2]) a tato svěřila nejbystřejšímu svému členu, *Stanislavovi ze Znojma*, aby psal proti ní.

Stanislav dokazuje ve svém traktátu »De antichristo«, jejž potom Páleč přejal téměř celý do velikého traktátu »De ecclesia«, že výroků Písma nelze vykládati o papežích. Nesplnilo se ještě, co dle Písma má předcházeti před příchodem antikristovým, a Písmo mluví o *reálním* antikristovi, o *jedné* osobě, jež bude dokonalou protivou Krista, o *době* jejího příchodu a její činnosti. *Papež není takovým protivníkem Kristovým;* vždyť věří v Krista, vyznává jej, jeho víru, zákon i náboženství, nazývaje se Kristovým zástupcem! A není hlavou všech bludařův a protivníků víry Kristovy; vždyť dovoluje křtíti děti ve jménu sv. Trojice, nezakazuje jim vyznávati náboženství Kristovo, nezapovídá svátostí! Aniž jest hlavou všech zločinů; vždyť tvrdí,

---

[1]) *Páleč* praví v Antihusovi 7 n.: »a tua recessimus societate et defensa, quia sepe correctus per nos, ut lingue tue parceres et pompe, obedire contempsisti.«

[2]) To praví Štěpán z Pálče v traktátu »De ecclesia«: »sequitur ... error cuiusdam ex Wyclefistis, qui publice dogmatizare non erubuit et *scriptum suum facultati theologice de hoc presentare*, quod antichristus primo modo dictus pro una persona humana excellenter et capitaliter super omnes alias iniquas mala esset de religione christiana in summa dignitate et auctoritate ecclesie Christi sedens, puta in principatu et dignitate papali« (viz mou studii: »Pálčův spis proti Husovu traktátu »De ecclesia« str. 22). A později píše: »Cum unus ex eis in scolis [in] quodlibeto Michaelis de Malenicz alias Czysskonis publice hanc sententiam diffinivit et illum antichristum esse presentem romanum pontificem appellavit, sicut de hoc sua scriptura habetur *sub manu publica* per doctores« (rkp. *krakov.* 1761 fol. 119[2b]). Srv. také příl. XVII, str. 256*.

že má moc klíčův, a odpouští hříchy, nepopírá pekla a života věčného! Stoupenci toho mínění, jež se příčí výkladu sv. Otcův a učitelů Písma a názoru celé církve, chybují, že zanedbávají slovný smysl Písem a že zapomínají, jak hrozný by z toho plynul stav v praksi, ježto by každému bylo volno všecko ve víře odmítati a nebylo by žádné autority ve věcech náboženských. Proto nechť věřící tohoto bludného výkladu nepřijímají, nýbrž litujíce chyb svých duchovních a světských vrchností, vykládají ona místa Písma sv. doslovně o *osobě* antikristově, jež přijde na konci věkův.[1])

Důkladný spis Stanislavův minul se účinkem. Jakoubek kázal dále o antikristu v témže smyslu, ale mnohem útočněji,[2]) a Hus mluvil a psal nyní o papeži-antikristu jako o věci známé a jisté.[3]) Škoda, že neznáme bezpečně jeho kázání z té doby a že nemáme jeho spisku »De antichristo«.[4])

Papež-antikrist, to je konec vývoje proticírkevního směru viklefského v Čechách a začátek rozkolného vývoje dalšího. Zavedení utrakvismu, odtržení od Apoštolské stolice, blouznilství chiliastické a násilnosti táborské s ním souvisí.

Nikoliv teprve pře odpustková, nýbrž již tyto podvratné nauky rozvedly bývalé přátele s Husem.

---

[1]) Srv. mou studii »Spis Stanislava ze Znojma De antichristo«, Hlídka 1907 str. 1—6.

[2]) Srv. jeho kázání k duchovenstvu »Non enim viae meae viae vestrae«, »Dilexerunt homines magis tenebras quam lucem« a zvláště plamennou výzvu k duchovenstvu, aby bojovalo proti antikristu, ve Studiích a textech II, čís. 3.

[3]) »Cum iam de sublacione citacionis desperasti, censuras super te senciens fulminatas, tunc ausus es ore rabido papam antichristum supremum appellare et eius auctoritatem ac ecclesie censuras inpudenter obpugnare« praví *Páleč* v Antihusovi 15.

[4]) *Novotný* narážky Husovy ve spise »O svatokupectví« a v Postile vykládá o spise »O šesti bludích«. Ale spis ten byl latinsky napsán na stěnách betlemských již dříve.

4. Sporné otázky.

(Tři pochybnosti olomoucké. — Štěpána Dolanského Antihus. — Kvestie Jana Holešovského: Sluší-li věřiti v církev a papeže? — Výroky kazatele plzeňského. — Husův list a traktát proti nim.)

Mírněji útočí Hus na papežství, tvrdě, že nesluší *věřiti v papeže.* Sporná otázka ta opírá se o Augustinovo rozdělení trojího druhu víry: věřiti Boha, věřiti Bohu a věřiti v Boha. První jest věřiti, že Bůh jest, druhé míti jeho slova za pravdivá, třetí pak láskou k němu směřovati.[1]) Toto třetí věření tedy jest projevem úcty klanění a přísluší jediné Bohu. Hus o tom měl již dříve[2]) determinaci na universitě, kde dokazoval z toho pojmu, že se nemá věřiti v církev ani v papeže, protože jsou to bytosti stvořené, na něž se nesmí přenášeti pocta božská. Nyní pak obnovena otázka ta *třemi pochybnostmi,* na něž aby Hus odpověděl, žádal kdosi z Olomouce.[3])

Otázky zněly: Je-li věřiti v papeže? Jest možno, aby byl někdo spasen, nevyznal-li se ze hříchů knězi? Byli kteří z Egypťanův utonulých v Rudém moři nebo ze Sodomských spaseni? Otázky vznikly patrně ze zvěstí o Husových kázáních nebo snad již ze »šesti bludů«, napsaných na stěnách betlemských. Hus odpověděl na první otázku ve smyslu kvestie De credere záporně, protože kdo věří v papeže nebo v jiného člověka, věří o něm, že jest Bůh všemohoucí a vynáší jej tak nade všecko, co slove Bůh, neboť věřiti v něco jest klaněti se tomu; na druhé dvě pochybnosti odpověděl kladně.

Odpověď, dopsanou 3. března 1412, dal si Hus notářsky ověřiti a poslal ji do Olomouce. Tam se dostala do rukou pře-

---

[1]) Credere in aliquid est fide et dileccione propter se in id tendere. (Opp. I, 170[a].)

[2]) Že dříve, snad r. 1410, souditi lze z toho, co praví o papeži: »sed credendum est, quod papa sit *immediatus vicarius Jesu Christi et supremus sacerdos hic in terris*«, arci s omezením: »si et in quantum immediacius imitatur dominum Jesum Christum«, ale s dodatkem: »*habens auctoritatem absolvendi et excommunicandi, indulgencias dandi et alia,* que ad claves pertinent, *supreme faciendi*« (ibid.). To se do r. 1412 již dobře nehodí. Kvestie »de credere« jest v Opp. I, 169[b]—170[b].

[3]) De tribus dubiis factis in Olomuc, Opp. I, 167[b]—169[a].

vorovi kartouze dolanské *Štěpánovi,* proti jehož výtkám bludu a neposlušnosti se Hus pak hájil listem [1]), a byla mu podnětem, že napsal útočný spis proti Husovi, jejž nazval »*Antihus*«. [2])

Ale také v Praze vyvolala odpověď Husova spolu se »šesti bludy« polemiku o první bod nikoliv nezajímavou. Kterýsi benediktin *břevnovský,* nejspíše *Jan z Holešova* [3]), napsal proti Husovi traktát »An credi possit in papam«, [4]) v němž nejprve dokazuje, že lze věřiti v *církev.* Vyznání Nicejské má ve starších misálech předložku »v«, Alexander Haleský a jiní učitelé to schvalují. Augustinův výrok, jejž uvádí Hus, jest správný, ale kon víry může míti dvojí předmět: poslední a prostřední, Augustin pak zakazuje věřiti v církev jen jako v cíl poslední. Proto jest dovoleno věřiti i v *papeže.* Jeť papež úřadem svým nejsvětější a kanony jej nazývají hlavou církve druhotnou a bezprostředním náměstkem Kristovým. Ježto tedy papež, jeho nařízení, odpustky a jiná ustanovení jsou prostředky k poslednímu cíli, jest dovoleno věřiti v papeže jako v náměstka Kristova a prvního prostředkovatele spásy [5]), i kdyby byl špatných mravův. Kdo to popírá a zapovídá tak kázati, jest podezřelý z kacířství. Námitky, jež se činí proti tomu, nic nedokazují.

Spor Holešovského s Husem zdá se na první pohled malichernou hádkou o předložku »v«, ale není tomu tak. Holešovský dobře pozoruje vývoj hnutí pražského a vidí, že starostlivost

---

[1]) Doc. 31 n. List jest psán asi v červenci nebo srpnu 1412 (*Novotný,* Listy Husovy, 17—20), Antihus pak byl dokončen někdy na konci téhož roku.

[2]) *Pez,* Thesaurus IV/2, str. 361—426. Srv. *Loserth,* Die literarischen Widersacher des Hus, v Zeitschr. Ver. Gesch. M. u. Schles. I (1897).

[3]) Ten jediný z břevnovských řeholníků jest nám z té doby znám jako spisovatel výkladem písně »Hospodi pomiluj ny« (viz *Nejedlý,* Dějiny předhusitského zpěvu v Čechách, Praha 1904, str. 313—327) a traktátem o štědrovečerních zvycích »Largum sero«. (Vyd. *Fasseau,* Largissimus vesper, Olom. 1761.) Co však o jeho životě má *Pelzel* v Abbildungen IV, Prag 1782, str. 1—4, *Richter* v Hormayrově Archivu VII (1816) str. 186, *Wintera* v Mitth. Ben. u. Cist. O. 1895 str. 241 a *Kinter,* Vitae monachorum, Brunae 1908, nelze většinou nijak doložiti.

[4]) Otiskl jsem jej v příl. Hlídky 1911 str. 1—24.

[5]) Unde eciam necessario oportet pape credendo adherere, in eum ire i. e. preceptis eius, decretis et consiliis efficaciter et facto obedire, omnia facta eius et ecclesie pro posse observare et agere sicque corpori eius i. e. Christi ecclesie incorporare (l. c. 15).

o přesnost formule tají v sobě boj proti papežství.[1]) Neboť ač má Hus, přísně vzato dle distinkce Augustinovy, pravdu, ježto není dovoleno věřiti v papeže jako v Boha, a ač cíl Husův, jenž chce tak patrně čeliti nemírnému vyvyšování moci papežovy se strany kanonistů, jest dobrý, přece jest jisto, že církev a papežství jsou *předmětem náboženské víry*, což se nepotřebnou[2]) jemností distinkce snadno zastírá. A Holešovský ví, že viklefisté skutečně také z toho důvodu potírají formuli »credere in papam«. Uvádí některé výroky jejich, z nichž jest vidno, jak působila Husova kázání z r. 1410 a jeho srážka s autoritou církevní. Říkají, že mohou býti spaseni bez papeže a jeho ustanovení,[3]) že základem církve jest jediné Kristus, nikoliv Petr[4]), neslaví svátku »Cathedra Petri«[5]), praví, že kněz při zpovědi nic jiného nečiní, než že rozhřešení *oznamuje* (l. c. 14), a kdo jest v těžkém hříchu, že není v církvi ani členem jejím (20). V tom prostředí jest i potírání formule »credere in papam« zbraní proti autoritě církevní. Proto jí Holešovský hájí, odmítaje při tom bystře bludné články Husovy o církvi a její moci. Tak jest *Jan Holešovský prvním apologetou katolické nauky o církvi* proti Husovi, vyzbrojeným důkladnou znalostí kanonického práva a sv. Otců, jenž razí dráhu a připravuje materiál Pálčovi a Stanislavovi.

Zmíněnému sporu podobá se polemika Husova proti které-

---

[1]) Praví: »quod per hoc averterent se et alios a debita obediencia pape et ecclesie romane, ne curaretur« (l. c. 16).

[2]) Nepotřebnou proto, že ani theolog ani prostý věřící formulkou »*credere in papam*« nestaví papeže na roveň Bohu. Ostatně nelze v mnohém případě ani té jemnosti vysloviti — lze říci na př. víra papeže?

[3]) Quomodo ergo quidam dicunt verum esse, se posse sine papa et aliis predictis salvari? Certe hoc falsum est de communi lege et dei ordinacione (l. c. 10).

[4]) Quod est expresse contra illos, qui solum hic exponunt fundamentum Christum et non Petrum. Licet enim Christus fundamentum est principale, ... est tamen eciam fundamentum secundarium Petrus (l. c. 11).

[5]) Zvláště mladí mistři a kazatelé vrhají se střemhlav v bludné proudy: »minores eciam magistri non bene docti ac inexercitati disciplina et moribus predicatores, licet quandoque scienciam maiorem habeant, tamen in docendo eam, quia adhuc nondum purgati sunt a passionibus suis, presertim propter iuventutem suam inmature docentes plurimum excedunt, errant et insolescunt. Ita contra papam et ecclesiam docentes festum Cathedre non celebrant nec b. Petrum laudant ...« (l. c. 11).

musi *kazateli plzeňskému.* Husovi bylo z Plzně oznámeno písemně, že tam kdosi kázal: »Nikdo smrtelně hřešící není služebník nebo syn ďáblův«, »Kněz sloužící mši jest otec Boží a tvůrce těla Božího«, »Nejhorší kněz jest lepší nejlepšího laika.« Hus připojil hned důraznou odpověď na tyto články [1]) k českému listu, jímž právě káral nesvornost a rozbroje v Plzni, [2]) a napsal proti nim potom zvláštní traktát. [3]) První výrok nazývá Hus *kacířským* nesprávně, neboť kazatel jej mínil v jiném smyslu, než jej pojímá Hus; druhý a třetí však kárá Hus právem. Jsou to přestřelky, jež ze spisu »Stella clericorum« přecházely hlavně do kázání primičních a velebily nemírně *důstojnost* kněžskou na úkor mravného života. Husovi byla tím dána příležitost zopakovati starší vývody »de creare« [4]) a napsati břitkou invektivu proti špatným kněžím, účinnou zvláště protikladem takových kněží a Panny Marie, nad niž někteří kazatelé vyvyšovali kněze. Vřelost, s jakou tu mluví Mistr o Matce Boží, dojímá velmi mile.

---

5. Husův program.

(Čtyři body ve spise O církvi. — De sex erroribus. — Reformatio cleri. — Prostředky opravné. — Oprava církve.)

Pozorujíce Husa na vrcholu života, jsme povinni tázati se, jaký úkol vytkl činnosti své a svých druhů, čili jaký byl jeho program. Vůdčí myšlenky načrtl Hus ve spise De ecclesia v kap.

---

[1]) Píše Plzeňským: »Ó srdnatí křesťané, zda jste již všichni zemřeli, že dáte bludy vésti a božie slovo súžiti?«

[2]) Doc. 24—27. Přibližné datum listu určuje *Novotný,* Listy Husovy 16 n., na počátek května 1412. Před červen jíti nutí okolnost, že není v listě zmínky o sporu odpustkovém, kterou bychom tu jinak čekali. Ježto pak druhý výrok byl učiněn v *kázání primičním* a obyčejné terminy svěcení před červnem jsou soboty Intret (v suchých dnech jarních — 27. února) a Sitientes (před nedělí smrtnou — 19. března), nutno list položiti do března nebo na počátek dubna.

[3]) Contra praedicatorem Plsnensem, Opp. I, 144[a]—148[b].

[4]) Ale v češtině sloveso »*stvořiti*« blíží se etymologicky více latinskému »*conficere*«, a nerozumí se jím v tehdejším názvosloví nutně vytvoření z ničeho; srv. obranu v pozn. na str. násl.

XVII, kde píše: »Snaha naší strany není sváděti lid od pravé poslušnosti, ale aby *lid byl jeden svorně řízený zákonem Kristovým. Po druhé* jest snaha naší strany, aby *ustanovení antikristova* nemátla nebo neoddělovala lid od Krista, ale aby čistě vládl *zákon Kristův se zvykem lidu*, schváleným ze zákona Páně. A *po třetí* jest snaha naší strany, aby *kněžstvo žilo čistě dle evangelia* Ježíše Krista, odloživši nádheru, lakomství a chlipnost. A *po čtvrté* žádá a přikazuje naše strana, aby *církev bojující byla smíšena čistě dle částí, které zřídil Pán,* totiž z kněží Kristových, kteří čistě zachovávají jeho zákon, ze světsky vznešených, nabádajících k zachovávání zřízení Kristových, a z lidí obecných, sloužících oběma těmto částem dle zákona Kristova.« [1])

Tu máme tedy čtyři programové body, napsané sice teprve r. 1413, ale platné pro celou dřívější činnost. První a druhý nutno vlastně spojiti: Hus chce, aby v církvi vládl *ryzí zákon Kristův.* Požadavek a cíl kněze jistě důstojný a chvalitebný. Než co myslí »ustanoveními antikristovými, jež věřící oddělují od Krista«? Co zvyky lidu, schválenými ze zákona Páně? Toho Hus nepraví, i nutno hledati odpověď jinde.

Jakýmsi doplňkem k tomu bodu jest traktát »*De sex erroribus*« [2]), jemuž Hus sám vtiskl pečeť programu, dav jej na počátku roku 1412 napsati latinsky na stěny betlemské, kde bylo také česky napsáno Věřím v Boha, desatero a snad i Otče náš jakožto souhrn náboženství křesťanského. Genesi šesti bludů pozorovali jsme v Husových kázáních a sporech, a jen odtud mohli jim rozuměti věřící, kteří měli před sebou pouze řady latinských citátů. V českém spise, dokončeném 21. června 1413 v Praze, dal Hus k jednotlivým článkům vysvětlivky. Aby věřící lid nebyl bludnými naukami *sveden,* dokazuje Hus řadou výroků, že kněz není stvořitelem [3]) svého tvůrce a že není důstojnější

---

[1]) *Flajšhans,* Spisy Husovy I, 354.

[2]) Opp. I, 191[b]—196[a]. Srv. Výklad a Postilu, kde se Hus k 6 bludům stále vrací.

[3]) V rkp. *víd.* dv. 4483 fol. 248[b] kdosi, vykládaje c. 72 de cons. dist. II, hájí proti husovským útokům slova »*creare*«. Když uvedl Augustina a slova mešního kánonu: »per quem hec omnia *creas,* sanctificas ...«, praví: »Unde et dicitur vulgata bohemica locucione: *knez boxxye telo stworxyl* i. e. *tvarnosty sacramenta sloxxyl,* quod proprie sonat in latino *conficere et* non tam creare, quia boemica locucio non habet pro creari i. e. de nichilo aliquid fieri terminum proprie correspondentem. Quo patet, quomodo *errant, qui negant creacionis verbum circa*

Panny Marie (*creare*); odmítá formuli »věřiti v církev, v papeže, v Pannu Marii« (*credere*); tvrdí, že kněží nemají moci hříchy odpouštěti [1]), nýbrž pouze *ohlašovati* odpuštění Boží (*remittere*); citáty ze sv. Otců dovozuje, že nemáme představených poslouchati ve zlém (*obedire*); a uvádí výroky o *exkommunikaci* a proti *svatokupectví.*

Články ty žádají odstranění některých skutečných chyb v tehdejším životě církevním. *První* jest úplně správný, rovněž *druhý* ve smyslu Augustinově, ač se ho užívá, jak bylo řečeno, za nástroj proti papežství. *Třetí* hlásá na stěnách betlemských nauku nesprávnou, že kněží pouze *ohlašují* odpuštění, ač ovšem jest pravda, že nemohou *svémocně* odpouštěti, komu by chtěli. Také při *čtvrtém* nelze upříti, že poslušnost nesmí býti tak slepá, aby konala i nařízené zlo, ale Hus tu omlouvá svou neposlušnost a skrývá zde »svobodu slova Božího«, jakž víme z kázání z r. 1410 a jak sám praví v úvodě. [2]) Klatby církevní se tehdy opravdu zneužívalo a Husův boj proti tomu v článku *pátém* jest oprávněn, ale nemůže býti dovoleno nedbati jí. Ještě oprávněnější jest odpor proti *svatokupectví,* Hus však je pojímá příliš široce.

Celek jest směs dobrého s chybným, zbarvená příliš subjektivně a dosti neujasněná. [3]) A snah Husovy strany nepodává úplně. Nic neslyšíme o odpustcích, ostatcích, řeholích, obřadech

---

sacramenta, maxime in boemico sermone. Cum eciam sermo ex communi intellectu debet intelligi et accipi secundum regulam iuris, que dicit: Verba ex communi usu sunt intelligenda. Manifestum enim quod populus non intelligit creari corpus Christi i. e. ex nichilo vel ex pane fieri corpus Christi, sed tantum pro *confici* vel transsubstanciari sumit. Superflue ergo eos turbant curiosi quidam dicentes mentiri eos, quia corpus Christi non potest creari i. e. ex nichilo fieri, quod eciam credunt prius totum prefuisse perfecte.«

[1]) V českém úvodu připisuje jim moc *služebnou,* ale v citátech není o tom nic.

[2]) Též brání-li papež kázati v kaplích slova Božího a brání-li sloužiti kněžím, kteří umějí kázati a žádost dobrou mají, aby sloužili, jsouce dobře živi.

[3]) *Páleč* (Antihus 21 n.) vytýká ještě *jednostrannost* ve výběru citátův. Hus uvádí výroky, že lítost samotná stačí ke spáse, a necituje sv. Otců, že jest potřebí zpovědi a dostičinění; dokazuje, že jediné Bůh může odpouštěti hříchy, a neuvádí citátů, které praví, že kněží odpouštějí hříchy atd. Tato jednostrannost byla ovšem dána polemickým rázem traktátu, ale v okolí Husově byla, jak praví Páleč, pojímána *výlučně,* takže stoupenci Husovi říkali: »Nemusíme se zpovídati knězi, vyzpovídali jsme se lítostí v srdci nejvyššímu knězi — Bohu. Kněz nemůže hříchy odpouštěti, odpustky dávati, exkommunikovati, to může jenom Bůh« a j.

atd. Má je Hus za ustanovení antikristova a chce od nich také zákon Boží očistiti? V jeho straně takové směry byly, jak naznačil již Holešovský a tvrdí později Páleč; Hus však se spokojuje, jak obyčejně, širokým rámcem, do něhož se dá mnoho vložiti. Není to zajisté nejlepší vlastnost vůdce, jenž přece má druhým určovati cíle a cestu k nim.

Nejsympatičtějším jeví se *druhý bod programu Husova* (jeho třetí): *mravnost kněží*. Že tu bylo rozlehlé pole činnosti a že je Hus obdělával horlivě, víme z jeho kázání a polemických traktátův. Ale máme zachovaný i spis, jenž tyto reformní snahy jeho podává soustavně. V husovském rukopise cís. knih. *olomoucké* I 34 jest na fol. 189^{b}—198^{b} traktát, jejž by bylo lze nadepsati »*Reformatio cleri*«. Je to snůška citátů patristických a kanonistických, týkajících se života duchovních a rozvržených pod různé tituly. Že Hus měl podobnou sbírku citátů, v níž snadno nalézal potřebné doklady, jest nepochybné. Ježto pak rukopis má mnoho věcí Husových a četné výpisky jeho, ježto časté veršíky a mezířádkové glosy v traktátu odpovídají zvykům Husovým a sbírka jest jistě z té doby, lze ji s jistou pravděpodobností spojiti s osobou Husovou.

Sbírka jedná nejprve všeobecně o nehodnosti kněží a jejich neschopnosti kázati. Pak má rubriku: »Clerici a mundi voluptatibus se abstineant«, kde doporučuje *střídmost*; zapovídá navštěvovati *divadla* [1]) a účastniti se *hostin*, káže varovati se *lichvy* a mrzkého výdělkářství, zvláště krčmářství. Duchovní mají se vystříhati *lakoty* a *násilnosti* proti věřícím [2]), světského zaměstnání, *svárův* a závisti, a pilně mají dbáti *čistoty*, kterou mají ukazovati i zevnějškem. [3]) Hodnosti ať nehledí získati jen ze ctižádosti, ale ať se řádně vzdělají ve vědách a zabývají se stále studiem, četbou a žalmy. [4])

Ušlechtilé to a zcela církevní nazírání na kněžství! Hlásaly je synody církevní všude a v Praze zvláště, vyslovovali je

---

[1]) Rubr.: Spectaculis non intersint.

[2]) Ambrožovo: Arma episcopi lacrime sunt et oraciones.

[3]) Clerici viduarum et virginum frequentaciones fugiant. Verbis et factis clerum decet esse pudicum. Clerici verecundiam mentis simplici habitu incessuque ostendant. Srv. Husovo napomenutí kněži ve vyd. Post. r. 1564.

[4]) Ignoranciam a se repellant et que scire debeant. Clerici doctrine, leccionibus, psalmis, ymnis, canticis, exercicio iugiter incumbant.

opravní kazatelé i před Husem.[1]) Jenom že *prostředky,* jimiž se Hus snaží je provésti, byly jednak neúčinné, jednak i chybné. *Útočná kázání* před věřícím lidem špatných kněží nenapravovala, nýbrž roztrpčovala je, dobré pak snižovala a podvracela vůbec úctu ke kněžím a duchovním představeným.[2]) A hesla Viklefova, že opravu mají provésti páni *odnětím majetku duchovenstvu* a lid *odepřením desátků,* jak Hus blíže vyložil o něco později v obraně článků Viklefových, byla podvratná a chybná.

Třetí (čtvrtý) *bod Husova programu* týká se *církve.* Viklefským rozdělením členů církve praví tu Hus příliš málo o svých cílech, ale píše to v traktátu »O církvi«, kde právě tu část programu vykládá obšírně; odtud ji můžeme sestaviti a také předešlé dva body v lecčems doplniti. Poněvadž svatá církev Kristova jest společnost předzřízených a hlavní značkou předzřízení jest mravný život, jsou jen svatí členy církve. Hlavou její jest jediný Kristus, ale papež a biskupové jsou představení církve na zemi, pokud žijí dle zákona Kristova, a věřící mají jim býti poddáni, pokud se jejich předpisy srovnávají s evangeliem.

---

[1]) Dobře dí *Páleč*: »Ab antiquis temporibus, cum adhuc Huss fuit in lumbis patris sui, predicatores in regno Bohemie autentici et solempnes predicaverunt contra symoniacam heresim et contra alias hereses ubicunque vigebant, contra avariciam, voluptatem, superbiam et luxuriam cleri; et quia in talibus predicacionibus errores 45 articulorum non miscuerunt, populum communem sentire et credere sicut romana ecclesia credit docuerunt... talis dissensio in clero regni Bohemie non surrexit« (De eccl., příl. XVII, str. 265*). A *Ondřej z Brodu* píše Husovi: »Ego pauper homuncio dico, si non alia, propter hoc, quod predicatis contra clericos, nullus vos, ut estimo, excommunicaret; nam et ab antiquis temporibus Milicius, Conradus, Scekna et alii quam plurimi contra clericos predicaverunt, nullus tamen propter hoc excommunicacionis fuit sentencie subiectus«. (Doc. 520.)

[2]) *Páleč* vytýká: »Vos autem tanto contemptui vestris non sermonibus, sed pocius detraccionibus, dignitatem sacerdotalem exposuistis, ipsam propter maliciam aliquorum ad tantum vilificantes, quod iam Judei maiori libertate et honore quam sacerdotes pociantur« (Antihus 82 n.). A Husovi praví: »Ecce, rebellis venisti tuam facere voluntatem, non patris, in omnibus operibus tuis et sancte universali ecclesie rebellibus predicacionibus non que sunt Jesu Christi et communis pacis et discipline, sed que ad inobedienciam et irreverenciam prelatorum et sacerdotalis dignitatis laycos provocant, incessanter predicasti (ibid. 128). Srv. De ecclesia v příl. XVII, str. 244*.

Tato část Husova programu jest úplně bludná, podvrací zřízení církevní a vrhá stíny i na život občanský, ježto nejen moc duchovní, nýbrž i moc světská a právo majetkové činí se závislými na stavu milosti. A v hlavních rysech jest hotova již r. 1410, jak z Husových kázání o církvi a její moci jest patrno.

---

6. Proti bule odpustkové.

(Tiemovo poslání. — Husův protest, okružní list a dopis příteli. — Hlásání odpustků. — Husova kázání proti nim. — Schůze mistrů bohosloví. — Shromáždění universitní. — Disputace Husova. — Lidové a studentské projevy proti bule a odpustkům. — Pokus o smír Husa s doktory.)

Za čtyřletých bojů vytvořili Hus a jeho druhové v Čechách takové ovzduší, že mohla každou chvíli vypuknouti bouře.[1]) Bylo potřebí jen nějakého podnětu, silnějšího nárazu. Podnět ten dal *spor odpustkový.*

Jan XXIII. postavil se proti snaze posledního stoupence Řehoře XII., krále neapolského Ladislava, jenž chtěl ovládnouti celou Italii, a dav jej do klatby, vyhlásil proti němu křížovou výpravu, slibuje bulami ze dne 9. září a 2. prosince[2]) 1411 plnomocné odpustky všem, kdož se súčastní výpravy nebo na ni přiměřeně přispějí. Do Prahy přinesl buly spolu s palliem pro arcibiskupa Albíka děkan pasovský *Václav Tiem* v květnu 1412 a žádal krále i arcibiskupa o dovolení, aby směl odpustky hlásati a sbírati peníze na ten účel. Hus učinil sice pokus pohnouti krále, aby hlásání buly a odpustků zapověděl nebo aspoň aby svolal universitu, jež by se vyslovila proti tomu, ale nepochodil.

---

[1]) *Palacký* nevystihuje programu Husova, neznaje jeho kázání z r. 1410, a podceňuje proto výsledky dosavadní jeho činnosti, mysle, že »v této teprve době reformace česká vzala na se tvárnost odboje proti Římu, ale i skutečnou povahu tu, která neuchranně vedla k roztržce s církví katolickou ... až do měsíce máje 1412 bylo vždy ještě možné jejich znenáhlé a neškodné ulehnutí a upokojení, ale nový podnět ten vyvrátil nadobro a navždy všecky takové čáky a uvedl ve skutek to, co za naší doby mnozí nazývají ‚zásadou revoluční' v církvi«. Revoluční zásady byly v programu Husově již dříve a vývoj hnutí byl již od r. 1410 takový, že vedl nutně k roztržce s církví katolickou, leč by se byl Hus vzdal Viklefových názorův o církvi.

[2]) Opp. I, 171[a]—172[a] a 172[b]—173[b].

Král neviděl v tom nic nepřístojného a neměl chuti vystoupiti přímo proti papeži. I napsal Hus *ostrý protest* (decem rationes) proti hlásání buly, k Apoštolské stolici velmi neuctivý [1]), tvrdě, že bula jest proti zákonu Božímu, odpustky že jsou *lživé* a z hlásání jich že vzniknou sváry. Ale ani král ani arcibiskup nedali se tím pohnouti, aby Tiemovi odepřeli dovolení. Král hlásání buly dovolil, nařizuje, aby komisařům nikdo nečinil překážek, arcibiskup pak dovolil je s podmínkou, aby odhadování a určování příspěvků nedálo se při zpovědi. [2])

Hlásání odpustků tedy začalo. Slavnostně, bubnováním, oznámeno to na veřejných místech v Praze, a komisaři, Tiemem ustanovení, i jiní kazatelé jali se v kázáních povzbuzovati lid, aby hleděl odpustků získati. Fakultami opatření kněží zpovídali horlivě a věřící odváděli své příspěvky buď osobně komisařům [3]) nebo do tří velikých schránek, jež byly na dómě za oltářem sv. Víta, v chrámě vyšehradském a týnském. [4])

---

[1]) Píše: »sic destruendo sua astucia unum regnum, dum nollet ei suffragari et auxilium ferre, destrueret secundum et post tercium... Apostolicus capiens multam pecuniam ab hominibus, nichil boni per hoc disponit, sed ad suam pompam et superbiam expendit et inter cardinales dividit... verius et cercius esset paganis credendum, quia quod promittunt, fidelius et ampliu[s] tenent«. Viz Několik textů II, str. 29—33, kde jsem protest Husův otiskl.

[2]) To znamená Husovo: »quod populus in confessionibus non taxetur« (Doc. 451) — aby se mu ve zpovědi neurčovala taxa k dosažení odpustků; má tedy býti ponecháno penitentovi, jak veliký příspěvek může a chce dáti. Nařízení to bylo bez zásluhy Husovy hned v povolovacím listě, nikoliv, jak míní *Loserth*, Archiv 75, str. 295, »der Erzbischof verlangte nur, freilich zu spät, als schon deutliche Beweise groben Unfugs ans Tageslicht traten, dass das Volk in der Beichte nicht durch Geldtaxen besteuert werde«. Dálo-li se tak přece, jak tvrdí Hus v odpovědi na 42 článků (Doc. 223), bylo to proti příkazu arcibiskupovu.

[3]) Že místo peněz přijímali komisaři i různé zboží, praví posměšný popěvek, jenž se také zmiňuje o bubnování:

»Bubeník ten je nosí v voze,
raduje se každé koze,
ktož mu ovci, krávu dá,
všecky římské odpustky má,
pekla i propasti.«

(*Nejedlý*, Počátky hus. zpěvu 424).

[4]) Staří letop. 15 praví: »tři *truhly* dobře okované« a dále: »jedna truhla nebo *kapsa*« — tedy velké schránky. Nad tím, tuším, není potřebí se pohoršovati — i dnes je v chrámech na různé almužny schránek dosti, a tři pokladny, jež měly pojati almužny celé Prahy, musily býti přiměřeně veliké.

Na *způsobu,* jak byly odpustky hlásány, bylo lze leccos vytýkati. Celek měl příliš *obchodnický* ráz, ačkoliv, jak shora (str. 9) bylo řečeno, o prodeji odpustkův a o svatokupectví nemůže býti řeči. Zvláště články komisařů zdůrazňují příspěvky, takže sám Páleč pravil Husovi, že jsou v nich bludy makavé, a nedovolil jich ve svém chrámě ohlašovati.[1]) Podobně kazatel Brikcí a jiní stavěli se proti nim. Také komisaři a někteří kazatelé nemírně velebili moc papežovu a odpustky, nekladouce patřičné váhy na lítost a dostičinění. Nejvíce však uráželo, že hlásání buly na venkově pronajímal Tiem za smluvené obnosy kněžím, někdy k takovému úkolu málo vhodným.[2])

Ale Husova strana nestaví se proti odpustkům jen pro tyto zlořády, jež kritiku připouštějí, ba volají po ní. Hus již v protestu a v okružním listě a ještě více v disputaci mluví proti odpustkům *zásadně:* upírá papeži právo na světské panství i na hájení ho, popírá, že by mohl papež dávati odpustky »za peníze«, ba že by mohl udělovati odpustky vůbec; proto nazývá odpustky lživými a tvrdí, že věřící ničeho nezískají. To nutno míti na paměti při následující srážce.

Jsa si vědom, že má universitu a většinu lidu za sebou, odhodlal se Hus vystoupiti proti bule a odpustkům veřejně. V Betlemě i jinde konaly se o tom tajné porady čelnějších osob, kde se účastníci přísahou i písemně zavazovali k vespolné ochraně, kdyby měl někdo proto býti stíhán.[3]) Pak staral se

---

[1]) Srv. Hus v Doc. 223 a Contra Steph. Páleč, a Pálčovu odpověď v Antihusovi 143 a 147. Podobně Hus De ecclesia hl. XVI. a Páleč De ecclesia v příl. XVII, str. 280* n., kde o nich Páleč praví: »esse in illis articulis errores manu palpabiles, ex eo quod illi articuli venacionem continerent pecuniarum et quod legati vel questores illos articulos confingentes rethe ad venandum pecunias extenderunt«. Dále mluví Páleč o Brikcím.

[2]) Hus v Kostnici: »Prefatus Wenceslaus conveniebat sub certis pecuniis archidiaconatus, decanatus et ecclesias, sicut solet convenire paterfamilias domos vel tabernas tabernariis vel pincernis; et conveniebat sacerdotibus ignaris, dyscolis, concubinariis vel lusoribus, qui multa comiserunt scandala et populum mirabiliter taxarunt in confessionibus.« (Doc. 223.)

[3]) *Páleč* De ecclesia: »... cum notorium sit et luce clarius pateat, quod doctores colligacionem nunquam quesierunt, sed ipsi *se per iuramenta et instrumenta in Bethlehem reclusi* et in aliis locis ad defensam mutuam *constrinxerunt*«. Páleč to nazývá *spiknutím:* »Idcirco spirituales et seculares, prelati et domini, deberent illam *conspiracionem* et maledictam colligacionem suffocare (příl. XVII, str. 275* n.).

Hus, aby protest jeho byl všude rozšířen, a v listě některému známému knězi napsal *novou polemiku* proti odpustkům, útoče na ně pěti důvody Viklefovými.[1]) Také *Jakoubek ze Stříbra* vyslovil se krátce proti bule, protože prý odporuje *lásce* a nemá tudíž schválení Kristova.[2]) Tak usilovali Hus a Jakoubek, aby odboj byl postaven na základ co nejširší.

V Praze obrátil se Hus o pomoc na obě bašty své činnosti: *lid* a *universitu*. K lidu mluvil nyní v Betlemě stále proti bule a odpustkům.[3]) Odpouštěti hříchy a dávati odpustky může jediné Bůh — toho si má lid býti vědom a proto má nekřesťanské bule *odporovati* a lživých odpustků svatokupecky nezískávati. Pronásledování pro zákon Boží ať se nebojí, neboť zlořečení takové jest dobrořečením u Boha a smrt přináší korunu mučednickou.[4])

Na *universitě* dosáhl Hus snadno od rektora Marka z Hradce, že svolal, jak to Hus dříve žádal od krále, *shromáždění universitní*, aby o bule učinilo rozhodnutí. Doktoři bohosloví, obdrževše pozvání na schůzi, sešli se napřed sami, aby se na schůzi připravili. Od Jakoubkovy posice o antikristu bylo jim zjevno, že strana Husova spěje v rozkol, a proto se již tenkráte postavili proti ní; nyní pak nebylo lze pochybovati, že roztržka se uskutečňuje a že Hus v odboji chce se krýti auto-

---

[1]) Má inc.: »*Pro salutacionis affectu.*« Otištěn mnou v Několika textech II, str. 26—28. Zde zamítá Hus odpustky vůbec, an píše: »Nec memini me umquam legisse, quod Gregorius papa vel Augustinus vel Jeronimus, Ambrosius donassent has indulgencias vocatas iam currentes vel quod aliquid de eis scripsissent vel quod eas approbassent, nec in lege dei alicubi sunt fundate, ut videtur« (l. c. 27).

[2]) ibid. 26.

[3]) Staří letop. 16: »Mistr pak Hus téměř na každém svém kázání v Betlemě vedl lidi, aby peněz na ty odpustky nedávali.«

[4]) Rukopis cís. knih. *olom.* I 34 zachoval nám zlomek takového kázání Husova na fol. 82ᵇ—83ᵃ; je to delší úryvek řeči na Nanebevstoupení Páně (12. května). Hus v něm uvádí šest důvodů, proč nynější preláti nečiní zázraků, jako kdysi. Čtvrtý důvod jest, protože neodpouštějí rádi křivd: »Et hoc patet in bullis papalibus nunc currentibus, ubi datur remissio a pena et a culpa dantibus pecuniam ad bellum super Ladislaum regem ad ipsum occidendum et ipsum usque ad generacionem quartam condempnantes (!), cum fortasse non perveniet ad generacionem quartam in sua genealogia et si deveniat, condempnabunt nondum natos, qui fortasse sunt predestinati. Ecce iusticia!«

ritou university.[1]) Soudili dobře, že pro vysoké učení je v tom veliké nebezpečí a národu českému že hrozí ještě větší zostuzení před katolickým světem. Z viklefských myšlenek, jimž dříve někteří z nich, hlavně Stanislav ze Znojma a děkan Štěpán z Pálče, byli nakloněni, vyléčil je již dávno vývoj událostí v Čechách, a bránily-li jim dříve ohledy na krále a vlast, že viklefství českého zjevně nepřiznali a nepotírali, byly to nyní, kdy Husův boj proti odpustkům nebyl než napodobením Viklefova vystoupení proti kruciátě Urbanově, tytéž důvody vlastenecké, že prohlásili, co se nedalo již tajiti, že totiž Viklefovy nauky jsou kořenem chybných směrů v Čechách.[2]) Proto zavrhli ve své schůzi napřed znovu 45 článků Viklefových.[3]) Pak se usnesli, jaké prohlášení učiní na schůzi a že na dotazy, jež na ně chystala strana Husova, nebudou odpovídati.[4])

Shromáždění universitní bylo velmi živé. Jako předmět jednání byla mu předložena otázka, mají-li buly papežovy o křížové výpravě proti Ladislavovi býti schváleny. Doktoři bohosloví učinili ústy děkanovými prohlášení, na němž se byli usnesli, že nechtějí odporovati příkazům královým aniž chtějí

---

[1]) Viz, co praví Páleč De ecclesia (příl. XVII, str. 279*): »Eciam per illam convocacionem, quam secte sue discipuli et sancte romane ecclesie antichristi fieri subordinaverunt, doctores sicut oculati involucionem periculosam perceperunt. Pretendebant enim ipsi convocatores bullam pape non reverenter tractare, sed oppositum bulle diffinire et sic involvere doctores et universitatem.«

[2]) Nelze tu souhlasiti s *Tomkem,* jenž doktorům podkládá motivy nekalé, an píše (l. c. 516): »protivníkům strany Husovy jednalo se pořád o úplné vykořenění snah jejích, které se příčily panující soustavě v duchovenstvu; a zbraň, které nejraději proti ní užívali, byla pořád, viniti ji z kacířství«. Míní-li Tomek »panující soustavou v duchovenstvu« *zlořády,* svatokupectví, nemravnost, zneužívání odpustků a církevních trestů atd., pak není pravda, že Stanislavovi a Pálčovi běželo o »úplné vykořenění snah« Husových; má-li se však »panující soustavou« rozuměti ústava církevní, pak bylo právě v těch snahách Husových dle názorů katolických *kacířství,* o jehož vykořenění protivníci usilovali právem.

[3]) To je *třetí* odsouzení článků Viklefových v Čechách; ponejprv odsoudila je r. 1403 *universita,* arci jen německou většinou, po druhé r. 1408 český národ na universitě, ale neupřímně, nyní pak theologická fakulta. Tuto trojí »condempnacio per tres communitates famosas« připomíná často Páleč v Antihusovi a De ecclesia.

[4]) Et hoc doctores previdentes fatuis quesitis et capciosis et non propter literam regis (dovolující hlásání odpustků) respondere denegarunt, nedum in publico, sed animo deliberato *in sua convocacione secrete celebrata* hoc faciendum decreverunt (příl. XVII, str. 279*).

býti proti papeži a jeho bulám přijatým od krále, arcibiskupa a kapituly; listů papežských pak nebudou posuzovati nebo nějak o nich rozhodovati, protože k tomu nemají autority, nýbrž budou jako poslušní synové příkazův apoštolských pevně poslouchati a opačným pokusům dle svých sil se protiviti (Doc. 449). Na to povstal Hus a žádal mistry jménem bakalářův a žákův university, aby ukázali ze zákona Božího a dostatečně z rozumu, zda bula zavazuje pod trestem smrtelného hříchu každého žáka, aby pomohl římskému biskupovi ze statkův hmotných, a zda má býti kázána jako víra.[1]) Rovněž několik nastrčených žáků kladlo podobné otázky, prosíc pro Boha, aby je doktoři poučili.[2]) Doktoři odepřeli odpověď, odkazujíce na své prohlášení, načež větší část university vyslovila souhlas s nimi (Doc. 449).

V nadějích skládaných na universitní shromáždění byl tedy Hus zklamán. Strach před králem a rozhodné vystoupení mistrů bohosloví zviklalo i mnohé z jeho stoupenců. Ale Hus se tím nedal odstrašiti. Co nechtěla prohlásiti universita, prohlásí on sám na universitě. Vyhláškami všude na veřejných místech nalepenými[3]) oznámil, že bude ve veliké síni koleje Karlovy dne 7. června konati disputaci o otázce: »Je-li dle zákona Kristova dovoleno věřícím a prospívá-li ke cti Boží, ke spáse lidu a ku prospěchu království schvalovati papežskou bulu o zdvižení kříže proti králi apulskému Ladislavovi a jeho spojencům?« Lze si mysliti, jaký rozruch způsobila vyhláška v Praze. Doktoři bohosloví snažili se vší silou hádání zameziti. Proto poslali dva ze sebe k arcibiskupovi, aby disputaci zakázal (Doc. 449). Albík povolal Husa a legáti papežští tázali se ho, chce-li býti poslušen rozkazův apoštolských. Hus odpověděl, že přikázání apoštolská ochotně chce plniti. Když však legáti, vykládajíce odpověď Husovu ve smyslu své otázky, s radostí se obrátili k arcibiskupovi, řkouce: »Hle, pane arcibiskupe, tento chce již poslechnouti přikázání našeho pána«, pravil Hus: »Rozumějte mi dobře, pánové! Řekl jsem, že chci plniti při-

[1]) *Hus,* Contra 8 doctores v hl. II. a III, De ecclesia v hl. XVI, v české Postile ned. na II. po Naroz. P. (Opp. I, 294[a], 227[b]; Erb. II, 29.)

[2]) Páleč De ecclesia: »scolaribus eius secte de bulla pape querentibus et ad *questiones sex vel octo burdosas* per eos factas in convocacione universitatis *respondere noluerunt* (příl. XVII, str. 278*).

[3]) Staří letop. 15.

kázání apoštolská a ve všem jich poslouchati; ale přikázáními apoštolskými nazývám učení apoštolů Kristových. Pokud se rozkazy římského biskupa shodují s učením apoštolů dle pravidla zákona Kristova, potud chci jich ochotně poslechnouti; ale shledám-li co protivného, neuposlechnu, ani kdybyste mi před oči stavěli oheň k spálení mého těla.« [1]) Arcibiskup pak Husovi disputaci zakázal.

Také fakulta theologická učinila ještě poslední pokus, zameziti hádání *autoritou vlastní.* Proti vyhlášce Husově vydala veřejnou vyhlášku svou, opatřenou pečetí fakulty, na níž předeslala nejprve tuto protestaci: »Věříme prostě, jako věřili naši otcové a jako věřilo po staletí celé křesťanstvo, že papež může dáti plné odpuštění všech hříchů, jakž otcové naši zavedli k tomu cíli leta jubilejní a mnohé odpustky povolili různým kostelům; věříme také, že papež může v případě potřeby volati na pomoc věřící a žádati od nich příspěvky na obranu města Říma a církve, kde jest sídlo svatých apoštolů Petra a Pavla, náměstků Kristových, a na zkrocení a obrácení protivníkův a odbojných nepřátel církve a křesťanů, jakožto rozkolníkův a kacířův, uděluje takovým, mají-li lítost a vyzpovídají-li se, plné odpuštění všech hříchův« (Doc. 450); potom pod tresty, jež určí fakulta, zapověděla, aby žádný bakalář theologie neopovážil se proti bulám papežovým determinovati nebo rozhodnouti.

Nedbal-li Hus rozkazu papežova a arcibiskupova, dbal ovšem tím méně nařízení fakulty, jež bylo mířeno proti němu jakožto bakaláři bohosloví. Na zákaz její odpověděl posměšně, aby prý si zřídili v koleji karcer, a že nezapověděli dobře, aby žádný bakalář nedeterminoval proti bule, když*tě* ji *arcibiskup* již ve dvou věcech omezil. [2])

Disputace se tedy dne 7. června přece konala. Hus v ní uvedl [3]) nejprve 10 zdánlivých důvodů pro bulu papežskou, potom polemisoval proti ní. Svou argumentaci rozdělil na tři části: v *první* položil osm důvodů Viklefových [4]) proti odpouštění

---

[1]) Tak vypravuje Hus Contra 8 doctores hl. I. (Opp. I, 293[b].)

[2]) Doc. 450 n.

[3]) Opp. I, 174[a]—189[a].

[4]) Vyd. *Loserth,* str. 549, 585, 583, 584. Srv. *Loserth,* Hus u. Wiclif 209—213.

hříchův a odpustkům [1]), ve *druhé* dokazoval z Písma a sv. Otců, že papež nemá bojovati, nýbrž modliti se za nepřátele, v *třetí* kritisoval znění buly. Vlastní polemika proti *odpustkům* jest v části třetí, kde je Hus potírá zase většinou důvody Viklefovými. [2]) Papež nemůže dávati odpustků, protože nemá zjevení a tudíž ani jistoty, dává-li je Bůh; neví, je-li hříšník predestinován; podvrací tím kajícnost; může zrušiti očistec — ty a podobné výroky ukazují, jak chybně pojímá Hus odpustky. Na konec odpovídá na zdánlivé důvody, jež uvedl na počátku, pravě při třetím důvodu: »A proto hledal jsem a až podnes hledám, kdo ze svatých dal odpustky, a nenalézám« a při sedmém docela: »překážeti bule té, jak zní s připojenými poznámkami komisařů, náleží k spáse duší« a »spíše jest vyvoliti býti proklatu a dáti s sebou nakládati nejukrutněji, než na oko býti rozvázánu od trestu a viny.«

Dlouhá posice Husova potkala se jistě na mnoha místech s živým souhlasem posluchačův. Ale dle Starých letopisů (16) útočněji ještě mluvil *Mistr Jeronym,* jenž dlouhou řečí výmluvně útočil na bulu a pak hned s velikým zástupem studentů chtěl jíti na radnici, aby konšelé zakázali hlásání lživých odpustkův. Rektorovi Markovi z Hradce stěží se podařilo uklidniti je poukazem na rozkaz králův. Jeronym naň volal: »Slyšíš-li, mistře Marku, však ty za mě svého hrdla nedáš, ját sám za se svú šiji dám« a hned zas latinsky volal: »Nonne s. Paulus dixit: Scio, cui credidi et certus sum, quia potens est depositum meum servare in illum diem?« Když pak akt byl dokonán, šlo více studentů s Jeronymem než s Husem, protože je radikální a smělý mistr uchvátil.

Doktoři bohosloví na hádání nebyli — poslali tam jen protestaci, kterou byli předložili na shromáždění universitním. [3])

---

[1]) S Viklefem mluví Hus více o odpouštění hříchů než o odpustcích. Mohla ho k tomu svésti formule: »absolutio ab omnibus peccatis quoad poenam et culpam«, jež však se rozumí vždy ve spojení se zpovědí. Odpustky jsou i dle tehdejších názorů jen odpuštěním časných trestův a »dle kolikosti času« udělují se vzhledem ke staré kajícné praksi církevní. Co má Hus proti odpustkům, to z veliké části již pěkně vyvrátil *Jakub z Nouviona.*

[2]) *Loserth,* Hus u. Wiclif 213—218.

[3]) Hus ji uvádí v posici na konci důvodů pro bulu: »To potvrzuje se také *dnešním* prohlášením Mistra Štěpána z Pálče...«

Opponoval-li někdo Husovi, nevíme, ale nepodobá se. Staří letopisové mluví sice o Vlkovi a Kbelovi, ale Vlk byl již mrtev a Kbelova přítomnost jest pochybná.

Arcibiskup Albík pokusil se zastaviti dravý proud, zakázav na synodě svatovítské mluviti a jednati proti bule, a nařídiv, aby ji kazatelé doporučovali, ale Hus dekret jeho hned paralysoval *okružním listem* k duchovenstvu, začínajícím se »*Pax Christi*«, ve kterém své vývody z disputace shrnuje krátce ve 12 nepřístojností (*duodecim inconvenientia*), jež plynou z buly, a velí, aby se raději kázalo, by se lid nedával okrádati ostatky, svatokupecky odírati při zpovědi a aby se varoval hříchův. [1])

Následky kázání Husových, jeho spisův a disputace dostavily se brzy. Boj proti bule počal se vésti populárními, málo vybranými a ještě méně ušlechtilými prostředky na ulici. Zpívány potupné popěvky [2]), opisy buly, přibité v chrámech, a schránky na almužny pomazávány smolou a lejnem [3]), profesorům bohosloví všelijak spíláno. Tak kterýsi horlivec strany Husovy napsal a 20. června vhodil do schránky na hradě lístek s tímto pěkným začátkem: »Vobis *Asmodeistis, Belialistis, Ma-*

---

[1]) Opp. I, 189[b]—191[a], kde také udáno datum: replica facta post Viti post s. synodum.

[2]) Legát přijel do Prahy,
zbudil kanovníky,
byť k němu přistúpili,
krále s obcí lúpili
po vší české zemi.

Jiná strofa »Bubeník« uvedena již shora, další zní:

Mistrovi Husovi to divno,
svatému písmu protivno,
že se bohem činí člověk
a nejsa budúcí věk
zde na tomto světě.

Srv. *Nejedlý,* Počátky str. 423 n. z Pelzla.

[3]) *Páleč* De ecclesia: »sui coapostoli, magistri et predicatores sui adherentes, scolares et laici, [contra] bullas pape publice oblatrarunt, ipsas mendosas et iniquas appellantes, *copiasque, bulle in ecclesiis affixas cum cistulis, ad quas fideles subsidium reponere debuerunt, cum pice et cum stercoribus maculando* in vilipendium sedis apostolice« (příl. XVII, str. 279*).

monistis et principaliter *omnibus doctoribus*, ad quos presens domini scriptum pervenerit. Quia dicitis licite ditissimum antichristum contra seculare brachium pugnare et [estis] eiusdem ditissimi complices, hoc quod habemus in hanc mamone *truhlam* ex parte omnipotentis dei ammonicionem presentamus.« A následuje: duchovní nesmějí nikdy bojovati, lid jest neřestnými odpustky antikristovými klamán, doktoři poslouchají více zjevného antikrista než přikázání Božích, proto jsou od Všemohoucího exkommunikováni. Neboť, končí s »Victimae paschali«, »credendum est magis soli Mgro Hus veraci quam prelatorum turbe fallaci sc. concubinariis et symoniacis«.[1]) Květy revoluce a ovoce štvaní! Kazatelům pak bylo stále poslouchati výkřiky, že lhou, a hlasy hněvivého odporu, jakmile se osmělili dotknouti se Husa.[2]) Přímo ošklivý výjev však způsobil jeden z králových milců Vok zvaný *Voksa z Valdštejna*[3]) dne 24. června. Žák jeden byl přistrojen za veřejnou nevěstku a maje na krku zavěšeny papežské buly, v průvodu šašků vezen byl ke dvoru arcibiskupskému, odtud po mostě Karlově a Starým městem vedle dvora králova na příkopy Nového města, kde pod pranýřem učiněna byla hranice a na ní buly spáleny.[4]) Měla to býti odveta za spálení knih Viklefových arcibiskupem přede dvěma lety.

Mistři bohosloví, na něž z katolické strany bylo naléháno, aby psali proti útokům Husovým na odpustky, vymáhali od Husa posici jeho. Ale Hus ji nechtěl vydati, ani když to bylo nařízeno králem. Proto povoláni jsou všichni doktoři bohosloví a Hus se svými druhy před radu královu do fary žebrácké, aby

---

[1]) *Höfler* SS. II, 201—203.

[2]) *Páleč* De ecclesia: »tuos discipulos, studentes et laicos per te et tuos coapostolos ad reclamandum et deridendum bullas pape incitando« (příl. XVII, str. 281*. Srv. Antihus 147). »Unde multi ex predicatoribus contra Hus predicabant et populus laicalis eis reclamabat in ecclesia, quia Hus adherebant« (Doc. 736).

[3]) Že Voksa byl původcem, praví se ve stížnostech na krále Václava r. 1416 (Doc. 640), kde jest děj i popsán. V Kostnici viní z něho svědci M. *Jeronyma* (*Hardt* IV, 672), od něhož snad byla myšlenka spálení bul, ne však okolnosti.

[4]) *Lupáč* připomíná ten uličnický kousek, jak jej nazývá *Lenz*, M. Jan Hus 1907 str. 61, v listě k příteli, ale klade jej omylem do r. 1408 (*Truhlář*, Manualník M. V. Korandy, str. 150; *Höfler* SS. II, 171—173).

se porovnali. [1]) Páleč četl tu výtky, jež činí doktoři Husovi: [2]) Fakulta theologická musí bdíti nad tím, čemu se na ní učí, a proto má právo žádati od bakalářův, aby jí přednášky předložili. Hus, byv vyzván, toho neučinil, je tedy podezřelý z bludu. V disputaci žádal, aby mistři bohosloví dokázali dovolenost buly z Písma a z rozumu, nikoliv z Otcův a církevních zákonů — tím ukazuje, že je ze sekty Arménské, jež jediné Písmo má za pramen víry. Doktoři nechtějí toho učiniti, aby se nezdálo, že jest Husova žádost spravedliva. Nevěří-li Hus, že papež může dávati odpustky, jest v bludu valdském. [3])

Na výtky ty odvětil Hus, že mluvil veřejně a že není povinen spisů svých nikomu vydávati, bludům pak že neučil [4]), jakž chce dokázati pod trestem ohně, zaváží-li se doktoři společně k podstoupení stejného trestu (poena talionis). Doktoři to odmítli a rada králova je propustila, řkouc: »Pěkně se spolu porovnejte.« [5])

Viděla-li rada králova ve sporu Husa s doktory bohosloví jen nechutné theologické hádky, jak by se dalo souditi z posledních jejích slov, měla brzo býti poučena o jiném.

Hus se nepodrobil fakultě ani po tomto jednání na Žebráce [6]) a proti bulám a odpustkům bouřil se svými dále.

---

[1]) Schůze ta jistě byla před schůzí radniční, neboť od té jest stále řeč o článcích Viklefových; mezi 10.—16. červenec se nehodí — nebylo na ni času, zbývá tedy konec června. *Tomek* l. c. 517 rozeznává *dvojí* konfrontaci, ale toho není potřebí.

[2]) »Cum in nullis...«, jak svědčí Hus na začátku polemiky Contra 8 doctores. Spis ten uveřejnil *Loserth* v Archiv 75, str. 333—339. Rkp. *praž.* univ. III G 16 nazývá jej »tractatus *gloriosus*«.

[3]) Potom však nedůsledně položeny důkazy z Písma pro dovolenost boje a pro odpustky. Ta část bývá v rkpp. i samostatně (Probacio et fundacio indulgenciarum papalium), na př. ve *vid.* rkp. dv. 4933 fol. 72ª—76ª, a Páleč ji snad připojil později.

[4]) Obšírnou odpověď napsal Hus ve spise »Contra octo doctores«; ten však byl ukončen až po traktátu »De ecclesia«.

[5]) Tak vypravuje *Hus* na začátku Contra 8 doctores. (Opp. I, 292ᵇ.)

[6]) Ještě 10. července praví doktoři: »non stat per magistros theologiae, quod nichil scribitur et non est scriptum contra dicta M. Joannis Hus de bullis pape, quia sepius requisitus dictorum suorum non dedit copiam nec hucusque dare voluit magistris suprascriptis« (Doc. 456).

7. Schůze na radnici.

(Porada na Žebráce. — Poprava tří mladíkův. — Jednání na radnici. — Husova schůze universitní.)

Stále se opakující výtržnosti v kostelech i na ulici pohnuly konečně krále Václava, aby zakročil přísněji. Byloť se obávati, že soustavný odpor proti odpustkům popudí kurii a poškodí ještě více dobré jméno Čech a krále. Zapověděl tedy král pod trestem smrti, aby nikdo nekřičel v chrámě proti kazatelům, a k obnovení spořádaných poměrů v Čechách nařídil, aby v neděli dne 10. července sešla se v domě biskupa olomouckého na Žebráce rada jeho, k níž přibráni i konšelé pražští a někteří mistři, a ta aby se nerozcházela, dokud nenavrhne, co činiti k obnově dobrého jména Čech. [1]) Děkan Páleč podal tu po krátké předmluvě dobré zdání mistrů bohosloví, jež protonotář pražský Sigmund předčítal. Pro obnovu cti království žádají doktoři, aby arcibiskup pražský se souhlasem kapituly pražské a kapitul jiných, jakož i s výslovným souhlasem university a všech i jednotlivých mistrů dal na rozkaz králův znovu prohlásiti odsouzení 45 článků Viklefových a přikázal jim se říditi pod trestem klatby církevní a pod jinými tresty, jež by určil král a jeho rada. Kdo by nechtěl s odsouzením souhlasiti, budiž vypověděn z Čech. Mimo to navrhují mistři bohosloví, aby se ode všech žádal souhlas se 6 články, kterými se zavrhují hlavní bludy tehdy šířené, totiž: 1. že v nauce o svátostech a klíčích církve jest souhlasiti s církví římskou, 2. že antikristem není papež, 3. že jest zachovávati ustanovení svatých Otcův a chvalitebné zvyky církevní, 4. že ostatky jest ctíti, 5. že kněží vskutku rozhřešují a služebně odpouštějí hříchy, a 6. že papež má právo volati kře-

[1]) Hus vytýká doktorům, že na radnici odsoudili články po úradě s preláty, řka proti Pálčovi: »recepit articulos, qui sunt prelatis contrarii, et cucurrit ad eos, qui gavisi sunt videntes ipsum et Stanislaum cancrisantes«. Páleč však to popírá, odpovídaje: »iniuriam michi facis et aliis doctoribus, quod umquam ante condempnacionem articulorum in pretorio in aliquo tractatu fuissemus cum prelatis vel aliquis ex nobis fuisset, ipsos attrahendo vel aliquod consilium habendo. Sed notum est, quod illi articuli cum arenga quadam parvula non in pretorio per doctores, sed in medio consilio regis fuerunt presentati ex ipsius mandato serioso, ubi iniunctum fuit doctoribus, quod non deberent recedere, nisi dato consilio, per quod infamia regni tolleretur« (Antihus 73. 76).

sťany na pomoc proti nepřátelům církve a za podporu jejich udělovati jim odpustky, kají-li se a vyznají-li se z hříchův, a že tudíž rozkaz králův a rady pražské, aby nikdo nevystupoval proti odpustkům, byl rozumný. [1])

Tyto návrhy byly radou královskou přijaty, žádost mistrů však, aby jistým kazatelům, od nichž nepokoje vycházejí, bylo zapovědeno kázati, byla zamítnuta. Nebyloť naděje, že by ji schválil král, jenž se nedávno tak vřele ujímal »svobody slova Božího«. Přijetím návrhů doktorů bohosloví bylo znovu se strany české hnutí domácí označeno jako *viklefské* a dáno tak za pravdu pověstem a žalobám, jež se o Čechách ozývaly dávno.

Zatím však sběhly se týž den v Praze události, jež mohly a měly Husovi ukázati, že zašel příliš daleko. Ve třech kostelích, na hradě, v Týně a u sv. Jakuba, udály se opět výtržnosti, ani tři mladíci (Martin, Jan a Stašek) pokřikovali na kazatele hlásající odpustky, že lhou. Dle nařízení Václavova byli zatčeni a uvězněni v radnici staroměstské. Hus, zvěděv o tom, přišel v pondělí ráno s několika mistry a velikým zástupem studentů [2]) před radnici, a byv s mistry předpuštěn před konšely žádal, aby těm třem nic nečinili, ježto on jest toho příčina a chce následky toho nésti. [3]) Konšelé, zastrašeni sběhem studentstva a lidu, ujišťovali Husa, že se jim nic nestane, zatím však, když Hus odešel a zástupy lidu se rozptýlily, přikázali, aby mladíci byli popraveni. Pochopové vedli provinilce na náměstí novoměstské, kde měli býti sťati, ale ježto se zase shlukl lid, popravili je u vchodu s můstku na Příkopy.

Ukvapené vykonání ortelu příliš přísného, třebas dle práva spravedlivého, mělo opačný účinek, než byl očekáván. Zástupů zmocnilo se takové vzrušení náboženské, že na volání biřiců, hrozících stejným trestem každému, kdo by se tak provinil, mnozí dobrovolně se hlásili, že chtějí trpěti, a dávali se zatknouti. [4]) První krev, ve smyslu kázání Husových prolitá, lá-

---

[1]) Zápis o schůzi na Žebráce viz v Doc. 451—457.

[2]) Staří letopisové čeští, v nichž událost tu popisuje obšírně očitý svědek (16—19), praví, že jich bylo na 2000.

[3]) Štěpán Dolanský shrnuje Husovu řeč ve slova: »Iniuste isti dampnati sunt. Ego feci et ego feram« (rkp. uv. fol. 20[b]).

[4]) Vzrušení bylo toliké, že bekyně krev mladíků vytíraly šátky, ba prý i lízaly. Tak praví Štěpán Dolanský a po něm Páleč v Antihusovi 60 a De ec-

kala je k následování. Nemůžeť nikdo náboženské hnutí, jako vůbec hnutí mas, posíliti více, než kdo mu dává mučedníky. A v očích husitského lidu mladíci ti nebyli trestáni pro rušení bohoslužeb, nýbrž pro pravdu Boží — byli mučedníky. To smýšlení vyslovil jasně Mistr *Jan z Jičína*, jenž v čele mládeže universitní dal těla, zavinutá v bílá prostěradla, jež přinesla kterási paní, nésti do kaple betlemské, zanotovav první antifonu ze druhých nešpor hodinek o více mučednících »Isti sunt sancti«.[1]) V Betlemě byli mladíci pochováni, a Hus sloužil druhý den nikoliv mši zádušní, nýbrž o svatých mučednících, dávaje tak lidovému názoru za pravdu.[2]) V kázání první neděli po tom nezmínil se Hus o nich ani slovem, takže se po Praze říkalo, že mu biřici zavřeli ústa, ale následující neděli velebil je jako mučedníky, povzbuzuje věřící, aby se nedali ničím, ani smrtí, odvrátiti od pravdy.[3])

Nebezpečný ráz těchto událostí a obecné pobouření, jež z nich vzniklo, popudily nesmírně krále Václava, takže na do-

---

clesia (rkp. *krakov.* 1761 fol. 133[2b]): »ut non solum iliorum sic iuste decollatorum sanguinem lintheis maxime begute tue et quidam alii extergerent (panniculis pro reliquiis incorporarent), sed quasi pro illorum sanctitate lamberent«. Není ovšem jasno, jak to mohlo býti následkem kázání Husova, jež bylo až za 14 dní.

[1]) »Isti sunt sancti, qui pro testamento dei sua corpora tradiderunt et in sanguine agni laverunt stolas suas.« Snad se pěly cestou celé nešpory — bylo to patrně odpoledne.

[2]) Páleč l. c. vytýká mu: »tres laycos, rebelles mandatis apostolicis et regiis, contra omnem divinam iusticiam et sancte matris ecclesie consuetum ritum sanctissimum tamquam papa fuisses canonizasti et sanctos predicasti... In quorum sepultura et anniversario non missam defunctorum, sed responsoria Christum et sanctos ab ecclesia approbatos condecencia et missam de martiribus tui complices cantaverunt«. (Srv. De ecclesia — rkp. *krakov.* 1761 fol. 133[2a] a příl. XVII, str. 258*). V traktátu O svatokupectví píše o nich Hus: »Avšak milý pán buóh dal jest... ducha svatého... věrným laikóm, že sú hrdel svých směle nasadili a tři životy své bohu obětovali: Martin, Jan a Stašek, jenž sú pro odvolání lživých kázání v Praze stínáni... Chvála buď tobě, milý Kriste, že ještě dáváš svým věrným také dary, aby tvú pravdu vyznali« (Nov. 21). Srv. také poznámku, Husem samým prý v nějakém Passionále zapsanou a v Opp. I, 245[b] in marg. otištěnou, jež však popravu tří mladíků klade chybně před svátek apoštolů Petra a Pavla (*Novotný,* Listy Husovy 21. pozn. 4.), a třetí audienci kostnickou, kde o tom bylo jednáno (Doc. 312 n.).

[3]) Staří let. l. c. Srv. také Husův traktát De ecclesia hl. XXI, kteréžto místo bylo čteno v III. slyšení kostnickém, Doc. 313.

taz konšelů, co mají činiti, odpověděl: »A kdyby jich bylo tisíc, učiňte všem jako oněm; nemáte-li dosti katů, dám je přivésti odjinud.« [1]) Hned 12. července podepsal na Točníku dva listy, jeden universitě a druhý duchovenstvu pražskému, poroučeje jim, aby ve všem poslechli jeho radův, jinak že je potrestá na hrdle a statcích.

Rada královská svolala na provedení usnesení Žebráckých veliké shromáždění do radnice staroměstské na den 16. července. [2]) Sešli se tu patriarcha antiošský Václav a biskup olomoucký Konrád, purkmistr a konšelé staroměstští, rektor universitní M. Marek z Hradce, doktoři theologie všichni mimo Matouše ze Zbraslavě, mistři kanonického práva a svobodných umění, opati, převorové, probošti, kanovníci a faráři pražští — shromáždění bylo jistě i počtem i váhou přítomných imposantní. Ale účel schůze: přiměti autoritou královou i stranu Husovu k odsouzení článků Viklefových a šesti článků připojených, byl předem zmařen, ježto Hus a jeho přátelé se nedostavili. [3]) Protonotář pražský *Sigmund Weyburg* přečetl tu nejprve zmíněné listy královy, načež dominikán *Mikuláš, biskup nazaretský*, měl ke shromážděným latinskou promluvu. Pravil: Ježto z neopatrného kázání a učení vznikly v městě a v celém království spory, pro něž jsou Čechy u kurie a všude zostuzeny, jakoby v nich byly bludy, proto král Václav, chtěje říši očistiti od té pohany, přikazuje, aby nikdo nedržel žádného bludu a zvláště ne těch, pro něž vzniklo ono podezření, jež hned budou čteny. Kdo by se protivil, bude vypověděn z Čech.

Pak byly čteny 4 *články obecné*: 1. aby nikdo neučil bludu; vinník bude trestán od vrchnosti duchovní a vypověděn ze země;

---

[1]) Tak kanovník Náz ve 3. audienci kostnické (Doc. 312).

[2]) Průběh schůze radniční byl posud znám jen z narážek Husových, z nichž její obraz, jednak neúplný, jednak i nesprávný, sestavil Tomek l. c. 521 n. Obraz ten doplněn částečně Pálčovými spisy Antihus a De ecclesia, ale v jasné světlo postavil ji teprve *notářský akt*, jejž si o té schůzi dali napsati doktoři bohosloví, obávajíce se právem, že bude *jim* kladena za vinu. Objevil jsem jej v rkp. *jagel.* knih. v Krakově č. 1478 a otiskl ve Studiích a textech I, 55—65. Ale poznámek Husových a Pálčových nelze ani nyní pominouti.

[3]) V aktu notářském není o nich zmínky a Hus sám mluví o schůzi radniční tak, že jest patrno, že na ní nebyl; na př. proti Stanislavovi píše: Nechť odpovědí zákonníci a fariseové, kteří byli na schůzi na radnici pražské (hl. II.).

2. kdo by věděl o nějakém bludaři, má jej pod trestem klatby udati arcibiskupovi nebo jeho oficiálům; 3. kdo by jiného kacelřoval, buď přinucen obvinění dokázati a 4. arcibiskup přikazuje, aby se nezneužívalo bul. Na to čteno a zakázáno *45 článků Viklefových* a *6 článků přidaných*, jak byly umluveny na Žebráce.

Ježto pak král doslechl, že *schůzky bakalářův* a studentů, na universitě obvyklé, jsou příčinou hádek a neuctivosti ke starším [1]), zapovídá je pro budoucnost, poroučeje, aby mladší starším byli poddáni a všichni aby žili v pokoji. *Rektorovi Markovi* ukládá Mikuláš z nařízení králova, aby dal všecka ta ustanovení opsati, pod pečetí rektorskou je ohlásil a všem členům university nařídil, aby je plnili.

Až potud šlo jednání schůze hladce. Když však potom měli všichni z university a duchovenstva vysloviti souhlas s rozkazy královými, nastaly bouře. Rektor Marek z Hradce prohlásil, že některé z 45 článků Viklefových mají smysl dobrý a v tom smyslu jich nechce popříti, ale ve smyslu špatném jich nemíní držeti. Byv však tázán, které články to jsou, neuvedl žádného článku, nýbrž utekl se na svou obranu ke hříčce slovní, řka, že věta »Deus est« může míti špatný smysl, t. j. Bůh jí. Co pak se tkne *šesti článků*, žádal důkazy, že nutno je vyznávati. Tu povstal M. Štěpán z Pálče a uváděl různé doklady. Ale Marek a s ním jiní volali po důkazu z Písma, načež jim Štěpán četl z Písma Deut. XVII, 8—12, dokazuje, že k církvi římské nutno se utíkati ve věcech víry. [2]) Tomu někteří odporovali a Marek si na konec vyžádal opis oněch článkův a lhůtu na rozmyšlenou. Když pak Páleč žádal, aby ti, kteří s Markem souhlasí, se podepsali, aby to mohlo býti oznámeno králi [3]), podepsal se *Marek* a s ním pouze *Prokop z Plzně* a právník *Bedřich Epinge* [4]) a

---

[1]) Patrně narážka na schůzi, na níž studenti interpelovali doktory bohosloví?

[2]) Tak praví Páleč v Antihusovi: »Ad mandatum domini regis et consilii sui cum aliis doctoribus pretorium sum ingressus, ubi inter ceteras altercaciones et auctoritates allegatas, quia pars tua scripturam postulabat allegari, auctoritatem domini Deut. XVII legi« (str. 12). Viz také De ecclesia v příl. XVII, str. 277*.

[3]) Hus De eccl. cap. XVI. a Páleč v Antihusovi, příl. XVII, str. 274*.

[4]) Epinge není jmenován v aktu notářském, ale uvádí jej Hus ve spise Proti Stanislavovi, kde také výslovně praví, že se podepsali. Píše: »Jak tedy,

odešli ze schůze.[1]) Ostatní pak již nečinili obtíží. Doktoři bohosloví, mistři svobodných umění[2]) a práv vyslovovali jednotlivě souhlas s odsouzením, a když na konec biskup Mikuláš dvakráte vyzýval shromážděné, aby, chce-li kdo nařízení královu odporovati, odstoupil stranou, neučinil tak nikdo.

Tedy i skvělá schůze radniční[3]), podepřená autoritou samého krále, minula se účinkem. Jednomyslného odsouzení Viklefa celou universitou se nedosáhlo a rozhořčení vzrostlo na obou stranách. Hus nespokojil se odporem pasivním, nýbrž svolal následujícího dne[4]) schůzi fakulty artistské do veliké síně universitní, k níž pozval i doktory bohosloví. Tito se ovšem nedostavili, ale poslali tam svého prokurátora a notáře, aby protestovali proti jednání a usnášení schůze. Sešli se na ni mistři svobodných umění, bakaláři a studenti, ale také množství laiků, zkrátka celá strana Husova. Zde byla podána zpráva o včerejší schůzi radniční, její jednání bylo ostře kritisováno a odsouzení článků Viklefových bylo prohlášeno za nerozumné a nespravedlivé. Zástupcům doktorů, chtějícím podávati protest, nevedlo se dobře, jakož vůbec nebylo radno v tom shromáždění projeviti mínění odchylné.[5]) Doktoři bohosloví ohradili se proti tomu,

---

táži se, zostudili se těžce mistři naší strany, totiž M. Marek z Hradce Králové, toho času rektor university pražské, M. Bedřich Eppinge a M. Prokop z Plzně, žádajíce s více jinými na radnici, aby nebyla odsuzována pravda, a směle se podpisujíce, že s závěrem doktorů nesouhlasí?« (Opp. I, 266a.)

[1]) Tak lze srovnati výrok Husův s notářským aktem.

[2]) V zápise notářském jest jich jmenováno toliko *osm,* mezi nimi i Křišťan z Prachatic.

[3]) Usnesení její byla rozeslána i po krajích venkovských, jak praví Hus Contra Stanislaum hl. I. (Opp. I, 165a.)

[4]) V neděli, kdy se slavné schůze universitní konaly často.

[5]) Zmiňuje se o něm Hus v Postile na ned. VII. po Naroz. Páně: »Mnozí mistři a takměř věčcie strana jich a obec bakalářóv a studentóv k tomu potupení sú nepřistúpili, alebrž mistři stáli sú v obecné škole v koleji a dovodili sú písmem, že sú ti doktorové s rotú svú pravdu potupili, a volali sú ty doktory do školy, aby dovedli písmem, a oni sú nechtěli, neb sú nesměli, nemajíce písma, jímž by mohli dovésti svého potupenie« (Erb. II, 59). Krátce také o něm mluví na ned. Quinquagesima a Proti Pálčovi (Opp. I, 260a), jenž mu v Antihusovi (str. 76 n.) odpovídá: »Fateor te et tuos sequaces fuisse in loco publico disputacionibus deputato, ubi condempnacionem articulorum esse iniquam et irracionabilem non ostendistis nec in perpetuum ostendetis, sed temere et vesane inpugnastis, stipati viris cordatis, sutoribus, pincernis et ceteris laycis, qui scolas repleverunt; et si per quempiam

aby tohle usnesení bylo nazýváno nálezem university, kdyžtě všichni profesoři bohosloví a mnoho starších mistrů s ním nesouhlasilo, a *podali odvolání k Apoštolské stolici.* [1])

Že by byl král, na jehož přísné rozkazy to vše bylo zrovna posměchem, učinil nějaké kroky ke splnění svých hrozeb, nevidíme nikde. Záznam v rkp. univ. *praž.* X H 17 sice praví, že Hus odešel z Prahy a vrátil se až 6. srpna (Doc. 737), ale zpráva ta jest ceny velmi pochybné. [2]) Příznivcům Husovým v okolí králově podařilo se asi krále uchlácholiti a Hus zůstal nějaký čas v ústraní, připravuje se na obranu článků Viklefových.

---

8. Druhý turnaj viklefský.

(Husovy tři akty universitní na obranu šesti článků Viklefových. — Jakoubkova obrana čl. 32. — Epingův akt o čl. 11. — Stanislavova řeč proti 5 článkům Viklefovým. — Pálčovo kázání proti 2 článkům. — Druhé kázání Pálčovo u sv. Havla.)

Schůzí radniční vrací se pře Husova ke svým počátkům. Již r. 1408 jest hlásání článků Viklefových označováno jako původ bludův a svárů v Čechách a Hus jest nazýván hlavou toho směru. Ale spor má ještě ráz nacionální a proto se žádá, aby *český* národ při universitě odsoudil články Viklefovy. Ohled

---

vobis et vestris dictis fuisset contraventum, plagatus et cordatus de disputacione abscessisset, iuxta illud dictum: solvitur hoc cordo, quod non solvitur sylogismo. Evidencia eius ostenditur, quia procuratorem et notarium, per doctores directos ad loca vestre disputacionis et congregacionis ad faciendum protestaciones, male pertractastis, et quicunque ibidem factis vestris contradicebat, per vestre sortis complices pessime tractabatur.«

[1]) To víme z Pálčova kázání proti 2 článkům Viklefovým »Si spiritu vivimus«, kde praví: »illam practicam conclusionem universitatis appellare in voce et in scripto non verentur, cum tamen omnes et singuli professores sacre theologie huius universitatis cum maiori et saniori parte magistrorum seniorum pretense conclusioni minime assenserunt, ymmo ab illo gravamine et pluribus aliis ad sedem apostolicam appellaverunt« (příl. Hlídky 1911, str. 73).

[2]) Jako den ústupu udává svátek Rozdělení apoštolů (15. července), kdežto Hus byl ještě 17. července jistě v Praze. Odporuje jí také, co vypravuje ve Starých letop. očitý svědek o kázáních Husových 17. a 24. července. *Novotný* proto tohoto ústupu právem neuznává (Listy Husovy 20 n.).

na čest university a národa přiměl tehdy i protiviklefskou stranu českou, že se spokojila odsouzením málo upřímným. Ale další vývoj ukazoval stále zřejměji, že kořen zla jest ve Viklefovi — to vyslovili již doktoři bohosloví, odsuzujíce články Viklefovy na schůzi fakulty theologické, a proto žádají odsouzení článků Viklefových od Husa a jeho druhův.

Stanovisko obou stran jest různé. Hus žádá, aby se o *každém článku* dokázalo napřed, že jest kacířský, bludný nebo pohoršlivý, pak že chce s odsouzením souhlasiti — doktoři bohosloví mají to za dokázané dekretem synody londýnské, českým zavržením r. 1403 a 1408, jakož i bulami papežskými, jež přikazují, aby bludy Viklefovy byly vykořeněny, a souhlasem celé církve. Proto vyzývají Husa, aby řekl, *které články nemá za kacířské*, bludné nebo pohoršlivé, pak že mu to dokáží.

Po úradě s přáteli rozhodl se Hus výzvy doktorův poslechnouti a některých článků Viklefových hájiti. Tak došlo ke *druhému turnaji viklefskému* na universitě pražské, jenž se konal koncem července a v srpnu r. 1412.[1])

Hus sám hájil *šesti* článků Viklefových ve třech aktech universitních.[2]) V *prvním aktu* ujímá se článku 13. a 14. *o svobodě slova Božího:* »Kdo ustávají kázati nebo slyšeti slovo Boží pro klatbu lidskou, jsou proklati« a »Jest dovoleno některému jáhnovi nebo knězi kázati slovo Boží bez zmocnění stolice apoštolské nebo biskupa katolického.« V první části operuje Hus sofistikou Viklefovou. Omezuje z počátku článek Viklefův na případ klatby *nespravedlivé*, ač i tu nesrovnává se s církevním zákonem, a na některé imaginární případy (že by papež, jsa kacířem, zakázal mluviti proti kacířství, že by biskup zapověděl kázati proti cizoložství nebo kázati vůbec), v nichž by skutečně kazatel nesměl poslechnouti, ale předpokládaje, že knězi jest *přikázáno* kázati, a tvrdě, že »praví a pokorní« kněží Kristovi, mající *vnuknutí Ducha sv.*, nesmějí pro klatbu upustiti od kázání, zvláště *jsou-li k tomu schopni*, tak jako neustali apoštolové kázati pro zápověď velerady, hájí bludného smyslu Viklefova.

---

[1]) Jistě teprve po schůzi radniční, proti níž polemisuje (*Loserth*, Archiv 75, str. 300; *Novotný*, L. fil. 1900, str. 492), a po universitní, jíž se dovolává; a nikoliv hned, protože k tomu bylo potřebí přípravy. Stanislav a Páleč mluví proti němu teprve na konci srpna a na počátku září.

[2]) Opp. I, 111[a]—134[b].

To praví jasně ve druhé části, kde odmítá *každý zákaz*, protože se příčí přikázání Kristovu. Kněz schopný a vedený Duchem sv. může svobodně kázati evangelium Kristovo bez dovolení biskupova, protože má *poslání* od Boha. A nemusí toto poslání dokazovati *zázraky*, ježto zázraky činí učedníci antikristovi a vyznávati pravdu a činiti spravedlnost jsou zázraky největší.

Tak dokázal Hus v prvním aktu, že dva články Viklefovy o svobodě slova Božího drží ve smyslu jich *bludném*, což ostatně každému, kdo znal jeho život a činnost od r. 1408, bylo známo. Akt má celkem ráz *viklefský*, ale obrana článku 14., jenž mírně vyslovuje nauku valdskou, nabyla silné příchuti *valdské* tím, že ji Hus sestavil z traktátu *Mikuláše z Drážďan* »De quadruplici missione«, jenž má úplně ráz valdský, ač ovšem Hus prvky specificky valdské (že *všichni* jsou povinni kázati, že může kázati i *žena*) opatrně vynechal.[1])

Druhý akt jest věnován Viklefovu článku 16.: »Světští páni mohou dle své vůle *odnímati světské statky duchovním* habituálně hřešícím.« Argumenty jsou tu úplně vypsány ze spisů Viklefových »De civili dominio«, »De paupertate Christi«, »De ecclesia«, »De officio regis«, »De veritate sacrae scripturae« a z kázání jeho. Je to pestrá snůška excerptů z Viklefa[2]), sofistikou, někdy až frivolní, odpuzující. Omezení, v němž by článek jediné bylo lze připustiti, když totiž vrchnost církevní dovolává se pomoci ramene světského, odmítá se výslovně, a důkazy jsou namnoze takové, že z nich plyne právo světských pánů *libovolně* odnímati majetek církvi, i když se osoby duchovní habituálně neproviňují, což se dokonale shoduje s požadavkem Viklefovým, aby církev neměla majetku vůbec.

V *aktu třetím* hájí Hus článku 18., 15. a krátce 4.: »*Desátky jsou pouhé almužny*«, »*Nikdo není pánem občanským, nikdo není prelátem, nikdo není biskupem, pokud jest ve smrtelném hříchu*« a »*Je-li biskup nebo kněz ve smrtelném hříchu, nesvětí, neproměňuje, neposvěcuje aniž křtí.*« *První článek* dokazuje Hus tak, jak zní, tedy ve smysle jeho bludném. Přijal jej z Viklefa a hlásal jej s kazatelny betlemské za účelem opravným; jako povzbuzoval krále a pány, aby kněze nutili k mrav-

[1]) Srv. Studie a texty I, str. 79 n. (Vlivy valdské.)

[2]) Srv. Studie a texty II. čís. 2: »Husův akt Domini temporales . . .«

nosti odnětím statků, tak nabádal věřící, aby špatným kněžím nedávali desátků a darů, ježto jsou to pouhé almužny. Nedbal, že tím duchovní správce vydává na milost a nemilost libovůli lidu, jenž pro odepření povinných platů snadno se dá naladiti, jako je předešlým článkem vydal v šanc násilnosti panské. *Revoluci*, kterou tím zavedl v životě církevním, přenesl Hus větou »*Nikdo není pánem občanským, je-li ve hříchu smrtelném*« i na pole občanské. Viklef upírá tomu, jenž není ve stavu milosti, všeliké právo majetkové, a Hus obranu tohoto podvratného článku z Viklefa *doslova opsal.*[1]) Hájí tedy Hus článku Viklefova v *jeho* smyslu, třebas na konci jej omezuje: »Nikdo není hodně a spravedlivě pánem . . .« To činí podezřelým i druhý díl článku 15.: »Nikdo není prelátem a biskupem, je-li ve hříchu smrtelném« i článek čtvrtý. Hus tu sice praví, že takový není *v pravdě* nebo *vlastně* prelátem a biskupem a že hříšný kněz neposvěcuje *hodně*, což může míti smysl katolický, ale jisto jest, že *Viklef* tomu *tak* neučil a že Hus, sveden jsa Viklefovou sofistikou, mluvil nejasně, takže posluchači i odpůrci rozuměli jeho slovům ve smyslu absolutním. Věty, jako: kněz ve hříchu smrtelném není *pravým* knězem, není knězem *před Bohem*[2]), nemá moci Boží, jest zavržen od Boha, aby nebyl více knězem, nemůže udělovati Ducha sv., protože ho nemá, vedou k tomu výkladu a Hus svými citáty jej potvrzuje. Stačí přečísti si šest citátů při článku čtvrtém.[3])

---

[1]) Z traktátu De civili dominio I. Srv. Studie a texty II. čís. 3: »Husův akt *Nullus est dominus civilis*«.

[2]) Viklef De civ. dom. II, 93 argumentuje z výroku Jeronymova, jejž uvádí i Hus: »Ex quibus verbis videtur michi, quod sicut rex, princeps vel dominus pro tempore, quo est in mortali, non sortitur nomen illius officii nisi *nominetenus* et *satis equivoce*, sic nec papa, episcopus, sacerdos vel clericus, dum lapsus fuerit in mortale. Patet sic: Deest cuicunque tali pro tempore dignitas illius nominis *quoad deum*; sed si habet dignitatem huiusmodi, oportet quod a deo habeat — ergo deest tali pro tunc dignitas *simpliciter*.« A dále praví, že povstávajíce ze hříchu smrtelného, *opět nabývají* prvotní hodnosti. Tedy ji hříchem skutečně ztratili! A Hus toto místo *přejímá z Viklefa doslovně* do svého aktu, ovšem i s Viklefovým nelogickým závěrem: »tamen sacramenta, que ministrant, . . . satis rite prosunt ecclesie. *Potestas quidem clarium stans cum peccato mortali* in illis remanet *sacerdocio exspirante*«. Necítí Hus, že zmizí-li prostě kněžství, mizí i moc udělovati platně svátosti?

[3]) Srv. co o své obraně Viklefa mluví Hus ve II. slyšení kostnickém, Doc. 278 n.

V obraně Viklefově přidružil se k Husovi jeho »pomocník v evangeliu«, *Jakoubek ze Stříbra*. Mluvil asi v polovici srpna o článku 32.: »Ditare clerum est contra regulam Christi.« Již jméno »clerus« znamená, že duchovní mají jediným údělem Boha, že tedy mají žíti z almužen dobrovolně daných, nikoliv z vlastního majetku jako světští páni. Tak žili apoštolé, tak přikazuje žíti sv. Jeronym. Písmo sv. zapovídá kněžím starozákonním míti majetek, tedy tím více jest to zakázáno kněžím novozákonním, zvláště ježto majetek jim překáží plniti jejich úkol, totiž pohrdati světem a hlásati slovo Boží. Kristus žil život chudý a bědný, a duchovní ho mají následovati a kázati více příkladem než slovem. Vždyť mají býti dokonalí a proto netoliko k majetku nelnouti, nýbrž i skutkem se ho zříci, protože jest kořenem všeho zla v církvi. [1]) Nechť se nevymlouvají kněží, že Starý zákon již neplatí a že dle sv. Pavla mají pěstovati pohostinství — evangelium Kristovo mluví jasně.

Jakoubkův akt obranný nehledá, jak patrno, v článku Viklefově [2]) nového, přípustnějšího smyslu, nýbrž hájí ho doslovně. Jakoubek opakuje tu některé své vývody z »Magne« a sbírá příslušnou látku z traktátů Viklefových. Valdský ideál chudoby církve jest tím znovu jasně prohlášen. [3])

Třetím řečníkem byl učitel školy drážďanské, mistr umění a bakalář práv *Bedřich Epinge* [4]), jenž hájil Viklefova článku 11.: »Nullus praelatus debet aliquem excommunicare, nisi sciat ipsum prius excommunicatum a deo; qui sic excommunicat, fit

---

[1]) Clerus modernus tantum a Christo et a sua lege modernis temporibus apostatavit ad voluptates, vanitates sc. ad temporalia et ad seculi principatus, et hoc omni conamine non iure sed iniuria occulta et manifesta persequuntur et occupant (rkp. *víd.* dv. 4933 fol. 168ª). Que vero de ecclesiasticorum officiorum et beneficiorum temporalium distribucione fiunt inconveniencia, pertranseo (ibid.).

[2]) O Viklefovi se Jakoubek vůbec nezmiňuje a odsouzení článků dotýká se pouze větou: »igitur articulus iste est verus et katholicus, licet ab hominibus dampnatus« (l. c. 159ª).

[3]) Husovi líbil se elaborát Jakoubkův tak, že jej opsal doslovně ve IV. kap. své první nedokončené obrany proti doktorům, kterouž *Flajšhans* nazývá obranou proti Rokycanským. (Spisy H. II, 357—371.)

[4]) Hus připomíná obranu Epingovu v traktátu De ecclesia hl. XXII, nazývaje Epinga »zbožným křesťanem svaté paměti a velikým horlitelem pro zákon Kristův«. Dle toho byl Bedřich, když to Hus psal, již mrtev — skonal asi koncem r. 1412.

haereticus ex hoc et excommunicatus.« Zvoliv si thema »*Credo communionem sanctorum*«, rozeznává Epinge různé druhy obcování svatých[1]) a dle toho různá vyobcování, ukazuje, s jakou rozvahou má soudce užívati tohoto trestu a k jakému cíli, dovozuje, že jen pro hřích smrtelný a pouze na zatvrzelého smí býti pronesen a že spravedlivému neškodí, ačkoliv i nespravedlivé klatby jest se báti.

Kanonistická rozprava Epingova doplňuje, co o klatbě psal Hus již v Lektuře na Sentence a na stěnách betlemských. Obranný účel její a okolnosti udává sám autor[2]), obsah má ráz reformní[3]), ale vědecky klidný.

Tedy *osmi* článků Viklefových[4]) odvážila se strana Husova hájiti. Soukromě říkal sice Hus[5]) a říkali jistě i jeho přátelé,

---

[1]) Pokud se týká ten článek víry účasti na duchovních statcích církevních, jest dle Bedřicha hrozně znešvařen: »Sed heu, heu, quantum hodie laceratus per iniquas censuras, per vanas fraternitates, per falsas promissiones, per fatuas assecuraciones, per fictas indulgencias, per mendosas remissiones, hereticas et symoniacas declinaciones necnon iniquorum declinancium ypocritice ad obligaciones, quis recogitet in hoc seculo existens, ignoro« (rkp. *budyš.* VIII° 7 fol. 54ᵇ).

[2]) Praví na začátku: »Cum igitur inter XLV articulos condempnatos aliqui loquantur de censura ecclesiastica, ... ideo *ex permissione matris mee alme universitatis* studii Pragensis *iuxta conclusionem eiusdem* assumpsi tractandos articulos duos ... Et protestor una cum conclusione et protestacione predicte universitatis ...« (rkp. uv. 56ᵃᵇ). A při bodu V. píše: »Et tunc pro verificacione illius articuli sub intencione *conclusionis huius alme universitatis studii Pragensis nuper facte,* cui consensi, consencio et consentire propono deo constanciam largiente, ac protestacione eiusdem proxime facte necnon sub protestacione mea propria ...« (ibid. 62ᵃ).

[3]) ... ita quod amodo audiens confiteri veritatem legis eiusdem pro heretico habeatur et per iniustas censuras ab *antichristis* nunc regnantibus et ipsam legem oppressantibus vexetur (rkp. uv. 56ᵃ). Sed proch dolor multi nunc excedunt graviter blasphemantes et ea que dei sunt hominibus puris creaturis attribuentes (ibid. 64ᵇ). Non excommunicant Christum et eius legem et virtutes abnegantes, sed ipsum confitentes verbo vel opere (ibid. 68ᵃ).

[4]) Páleč předčítá v třetím slyšení kostnickém článků *devět* (Doc. 311) — buď rozděluje, jako Epinge, článek 11. ve dva články nebo spíše připojuje k Jakoubkovu čl. 32. ještě 33., jak bývá někdy i v rukopisech a jak činí v kázání »Gaude Maria« také Stanislav. V Antihusovi zase píše Páleč jen o *sedmi:* »septem enim articulos ex illis ad defendendum vos publice posuistis« (str. 77), míně tu oněch sedm, jež se Stanislavem potíral.

[5]) Praví to Páleč v Antihusovi 77: »prout sepius dixisti te velle eos defensare« a dosvědčuje to Peklo Doc. 178. Také v traktátu »De ecclesia« připo-

že by chtěli hájiti všech mimo jeden, totiž o figurativní jen přítomnosti Páně ve svátosti oltářní, ale veřejně se hlásí pouze k osmi. A obrana jejich ukazuje, že je vyznávají většinou i ve smyslu Viklefově, nikoliv v jiném dobrém smyslu. V témže smyslu přejalo pak hlavní myšlenky zde hájené: *svobodu slova Božího, chudobu církve* a *trestání duchovních* mocí světskou, husitství do *artikulů pražských*, připojujíc k nim požadavek *kalicha*, vytvořený Jakoubkem a Mikulášem z Drážďan a potvrzený Husem. Tak připravují v tomto turnaji dědictví husitské hlavní tři původcové jeho vzniku: *Hus, Jakoubek* a *škola drážďanská*, z níž arci by měl mluviti spíše Mikuláš než Bedřich, a v nich jsou zosobněny prvky, které ku vzniku vedly: *Viklef, Janov* a *valdství*.

Když Hus vyhověl přání doktorův a řekl, které články mají dle jeho mínění dobrý smysl, bylo nyní povinností odpůrcův, aby mu odpověděli. Úkol ten vzali na sebe sami vůdcové strany katolické, *Stanislav* a *Páleč*.[1]) Ježto pak na universitě odpovídati se neodvažovali, protože byla v rukou Husových, zvolili si k tomu účelu kazatelnu v Týně, kde se shromáždilo duchovenstvo protihusitské. V odpovědech svých nevšímají si obsahu aktův Husových vůbec, jednak že se taková polemika nehodila na kazatelnu, jednak i že neměli Husových aktů v slovném znění, dověděvše se pouze, kterých článků hájil; mluví tedy jen proti článkům samotným.[2])

Stanislav kázal v den sv. Augustina (28. srpna) proti *pěti* článkům Viklefovým: 15., 16., 18., 32. a 33., potíraje tak Husův druhý a třetí akt (část 1. a 2.) a obranu Jakoubkovu, a háje práva církevního na majetek. Krátce uvádí vždy výroky Písma, jež svědčí proti Viklefovi, a upozorňuje na *podvratný ráz článkův*. Kdyby nikdo nebyl občanským pánem, je-li ve smrtelném

---

míná to Páleč, řka: »Unde plures ex illis in scolis publice esse veros et catholicos determinaverunt, *unus autem ex eis dux eorum dixit pluribus fide dignis, quod negare non poterit, quia vellet omnes preter unum tamquam veros et catholicos defensare*« (příl. XVII, str. 265* a rkp. *krakov.* 1761 fol. 101 ^{2ab}).

[1]) Páleč praví v Kostnici: »contra quorum quinque ... sententiam Mgr. Stanislaus de Znoyma predicavit *in ecclesia b. Virginis ante Letam Curiam* publice presente multitudine cleri ... et ego similiter *ibidem* post contra illos predicavi (Doc. 311).

[2]) Obě řeči otiskl jsem v přílohách Hlídky r. 1911, str. 47—81.

hříchu, nebylo by o nikom lze říci s jistotou, že jest králem nebo pánem majetku — jaké zmatky by z toho vznikly ve společenském životě! A není-li biskup ve hříchu smrtelném biskupem, kdo bude poddán faráři, biskupovi nebo kterémukoli představenému církevnímu? — Pánové světští nemají práva odníti církvi majetek, protože jest zasvěcen Bohu, a kdo jej odejme, dopustí se svatokrádeže; duchovní ho užívají jako služebníci církve. — Desátky nejsou pouhé almužny, nýbrž dle zákona Božího povinné platy, na něž má duchovenstvo *právní* nárok jako na mzdu za své služby.[1]) — Dotace kleru není hříšna; neboť kněží starozákonní měli statky a v Novém zákoně majetek není sám sebou překážkou ctnosti.

Tak řekl Stanislav prostě a průhledně, slohem traktátovým, co lze namítati proti thesím Husovým o *chudobě církve* a *trestání duchovních* od pánův a poddaných věřících odnětím majetku.[2])

Následující neděli[3]) (4. září) odmítl *Páleč* znovu články Viklefovy, hlavně že kněz ve hříchu těžkém nemůže svazovati a rozvazovati, a mluvil proti heslu *svobody slova Božího,* potíraje tak článek Viklefův 13. a 14. a Husův akt první. V první části kreslí názorně obraz hnutí, jaké bylo tou dobou v okolí Husově. Noví bludaři v Čechách jsou podobni padělatelům; falšují listiny, t. j. *Písmo,* vykládajíce je po svém, falšují pečeti, t. j. svátosti, snižujíce ušní zpověď, křestní obřady, poslední pomazání a všechen ritus církevní podkopávajíce; falšují *klíče,* t. j. moc duchovních, říkajíce, že duchovní ve hříchu nesvazují a nerozvazují, a jsou-li ve stavu milosti, že pouze ohlašují, že jest někdo svázán nebo rozvázán; falšují *klenoty,* t. j. svaté Otce a učitele, říkajíce, že jsou zavrženi pro dotaci církve a ustanovení

---

[1]) Sunt itaque decime oblaciones, que secundum legem divinam sunt ad honorem deo offerende et sorti sue, puta clero, non ut indigenciori et abiecciori sed ut maiori et digniori in hac parte, tribuende ut possessio eius iusto divini iuris tytulo et ut precium iustum pro ministerio in sanctuario domini (l. c. 58).

[2]) *Hus* Stanislavovo kázání prohlásil veřejně za lživé a bludné, jakž svědčí Stanislav v Alma et venerabilis (Arch. 75 str. 367): »publice sentenciavit mendacem, erroneam et revocandam predicacionem ad clerum contra 5 articulos erroneos factam in ecclesia b. Virginis ante Letam curiam in die b. Augustini«.

[3]) Ned. XV. po sv. Duchu, na niž připadá thema kázání: »Si spiritu vivimus.«

řeholí, a zavrhujíce jejich zřízení jako lidské tradice. Po jak bludných to kráčejí cestách![1])

Proto byly právem články Viklefovy zavrženy[2]), protože žádný z nich není katolický, nýbrž každý jest kacířský, bludný nebo pohoršlivý, zvláště články 13. a 14. o hlásání slova Božího bez ohledu na klatbu církevní a bez poslání církevního, jež by podvrátily kázeň v církvi a otevřely by brány bludům.

Tato dvě kázání[3]) proti článkům Viklefovým a Husově obraně jich byla konána, jak shora podotčeno, v Týně hlavně k duchovenstvu a universitě, pokud byla smýšlení katolického, jazykem latinským a opisy jich byly podány arcibiskupovi.[4]) Ale Páleč kázal nedlouho potom proti Viklefovi také *česky k věřícímu lidu* u sv. Havla.[5]) Pravil, že Viklef může býti právem pokládán za kacíře, ba že nebylo chytřejšího kacíře nad něho, ježto své bludy podává opatrně, zabalené Písmem, takže

---

[1]) Úhrnně praví Páleč na konci: »Et per tales heu mota sunt fundamenta terre i. e. ecclesie hic in terris, cum omnia fere sacramenta ecclesie, potestatem clavium, indulgencias, reliquias sanctorum, dotaciones ecclesiarum, instituciones religionum, soluciones decimarum et oblaciones, super quibus olim fuit fundata religio christiana, nituntur funditus evertere et totaliter annullare« (l. c. 70). Tak vypadá viklefství české roku 1412, jistě více prací Jakoubkovou a Mikulášovou než Husovou, ale ne bez spoluviny Husovy, jenž přece jest hlavou hnutí a řečmi i skutky svými je utvrzuje. Pálčovým shrnutím bludů strany Husovy počínají se tvořiti »tres veritates«.

[2]) Actamen plures hoc non advertentes nec grave scandalum proximorum, nedum istius regni sed fere omnium circumcirca provinciarum, prefate conclusioni remurmurant et in confusionem non modicam universitatis Pragensis et tocius regni oppositum illorum articulorum publice practicant et private et illam practicam conclusionem universitatis appellare in voce et in scripto non verentur ... (l. c. 73).

[3]) Datum obou kázání určovalo se posud dle zmínky Pálčovy Doc. 311, že byl tehdy vévoda rakouský Arnošt v Praze, kterýžto pobyt klade Dynter do října r. 1413. *Novotný* (Listy Husovy 22 n.) chce je proto klásti do října r. 1412. Ale datum kázání je z nich samých úplně zřejmé a datum pobytu Arnoštova nutno určiti dle nich.

[4]) Páleč píše v Antihusovi 77: »Septem enim articulos ex illis ad defendendum vos publice posuistis et contra eosdem patule in ecclesia b. Virginis ante Letam curiam per magistrum meum Stanislaum et per me est predicatum et *sermones in forma sunt domino archiepiscopo presentati* ...«

[5]) Obsah kázání zachovala nám kronika universitní (F R B. V, 575), v rukopisech nelze ho nalézti. Tohoto kázání netýká se zmínka Pálčova v Kostnici Doc. 311.

musí čtenář býti velmi učený, aby jimi nebyl sveden. Učí, že papež nic není, kněží že nemají moci rozhřešovati, řehole že jsou nálezky lidské; mluví proti soukromé zpovědi, úctě ostatkův a obřadům církevním a potírá svobody duchovních, tvrdě, že kněží nemají nic míti.[1]) Ti, kteří se ho přidržují, jakou to mají víru plnou úzkostí! Nikam s ní nemohou jíti; neboť kdyby přišli do Říma nebo do Němec a nechtěli od ní upustiti, byli by upáleni jako kacíři! My však můžeme se svou vírou jíti kamkoli bezpečně.[2])

Nelze upříti, že doktoři bohosloví učinili, seč byli, aby své lidi utvrdili v přesvědčení katolickém a nedali je na pospas proudům viklefským. Že se tím třídění duchů v Praze vyvrcholilo a záští strany proti straně stupňovalo, jest zajisté pochopitelné. Že by pak Husa a jeho stoupence podařilo se obrátiti, té naděje neměl jistě ani největší optimista.

---

9. Anathema.

(Nové rozlišení stran. — Stížnost kleru. — Klatba Petrova. — Přijetí buly. — Husovo odvolání ke Kristu. — List Václavovi ze sněmu Římského. — Útok na Betlem. — Husovy rozpaky a odchod z Prahy.)

Od lednového kvodlibeta 1412, kdy Jakoubek papeže a veškeré duchovenstvo, zákonu Božímu odporující, prohlásil veřejně za *antikrista,* nabývaly útoky Husovy a jeho kněží na papeže a duchovní tvarů vždy horších. Když pak doktoři bohosloví povstali proti Husovi na obranu buly odpustkové a proti článkům Viklefovým, obracelo se ostří zbraní Husových hlavně proti nim. Zvláště bývalí přátelé Husovi, Stanislav a Páleč,

---

[1]) V čem viklefisté viděli hrdinnost mučednickou, to jest Pálčovi důkazem svůdnosti bludu a zatvrzelosti, proto nedávnou smrt tří mladíků prohlašuje za důkaz kacířství, an praví: »Sicut vidistis, quomodo quidam subiecerunt capita sua gladio dulciter et audacter; et hoc est magnum signum heresis, quia inter nos vix unus aut nullus reperiretur, qui se exponeret pro fide ad mortem.«

[2]) To znamená: naše víra jest *katolická,* víra viklefistů pak jest dle obecného souhlasu církevního *kacířská.* Jak z těch málo slov mohl *Tomek* (l. c. 523) vyčísti »lichou povahu« Pálčovu, těžko pochopiti.

byli soustavně haněni.[1]) Jejich jednání v záležitosti buly odpustkové bylo kritisováno, radniční odsouzení článků Viklefových bylo nazýváno nespravedlivým a nemoudrým, vytýkána jim nedůslednost, připomínány skutečné i domnělé chyby jejich z minulosti, podkládány jim nejnižší motivy: činí prý to ze strachu před rozkazem královým, aby se zavděčili prelátům, jsou obhajci svatokupcův a nemravův.

V ryku boje ustupuje tak v opravných snahách Husových kriterium *mravnosti*, jež spojovalo všecky lepší duchy, do pozadí, a hnutí staví se po delší již přípravě nyní zjevně pod prapor Viklefovy myšlenky o církvi a její moci, přijímajíc *kriterium dogmatických a církevně právních zásad*, jež rozlišují a odlučují *sektu* od *katolické církve*. Kdo v těch zásadách nesouhlasí s Husem, jest pokládán za nepřítele zákona Božího a jako takový stíhán, kdežto stoupenci Husovi, ať jsou mravů jakýchkoli, jsou prohlašováni za obrance evangelia.[2])

Proti takovému stranickému snižování ohražuje se ducho-

---

[1]) *Páleč* v Antihusovi 3 n.: »non inimicos, sed amicos quondam socios tuos et magistros seniores ac doctores multosque prelatos, canonicos ac predicatores et plebanos, tuis erroribus non faventes, ausus es in ambone et in scriptis iniuriose lacerare et ex nomine sine verecundia confundere et pudore, occulta facta predictorum coram populo detegens et quod deterius est, falsa pro veris astruens«.

[2]) *Páleč* v Replicatio contra Quidamistas: »Constat eciam evidenter, quod multi de clero hic in regno fuerunt et sunt probi et honesti, ab hiis viciis immunes, bona apud deum et homines providentes, qui tamen magni sunt inimici wyclephistarum et wyclephiste ipsorum econverso. Eciam multi sunt, in quibus apparet superbia secundum ornatum et pompam seculi, quidam eciam concubinarii notorii et adulteri et alii symoniaci manifesti, quorum wyclephiste sunt fautores magni et amici et econtra — ergo illa vicia non sunt causa dissensionis in clero« (*Loserth*, Archiv 75 str. 357 n.). A v Antihusovi 140 dí: »Sicut ergo hereticum pestiferum (Viclef) catholicum et sanctum reputatis, sic eciam omnes vobis adherentes, eciam desperatissimos, spirituales et seculares, qui vobis in opinionibus fidei et romane ecclesie contrariis consenciunt, promovent vel defendunt, iustos et probos reputatis, quia executores iusticie et veritatis defensores, cum tuis sequacibus attestantibus qui adheret tibi, veritati adheret et qui a te recedit, a veritate recedit. Sed numquid tu es veritas? Certe non!« Podobně píše *Ondřej z Brodu* Husovi: »illos, qui non sunt de secta Wiclef, eciam de parvulis increpatis, sed vestros sectarios periuros, blasphemos, homicidas, fures et adulteros leniter palpatis« (Doc. 519 n.).

venstvo důrazně [1]) a nemohouc nalézti ochrany doma, obrací se koncem května se *stížností k Apoštolské stolici.* Dle stížnosti té učinil *Michal z Brodu* podání k papeži, připomínaje v něm dosavadní proces Husův a žádaje, aby kroky Zbyňkovy byly schváleny a Viklef i Hus aby bez nového soudního jednání byli odsouzeni. [2]) Jan XXIII., na něhož se obracela již i některá knížata křesťanská a jiní pravověrní s prosbou, aby učinil rázně konec českému rozkolu (Doc. 459), povolil žádosti [3]) a vzav při z rukou Brankasových, svěřil provedení *kardinálu Petrovi* titulu sv. Angela.

Prokurátor Husův *Mikuláš ze Stojčína* pokusil se sice zameziti rozsudek, ale byl odkázán, aby se neujímal kacíře. Stojčín potom opustil Řím a vrátil se koncem října do Prahy. S ním vrátil se i hlavní zástupce Husův *Jesenic,* jenž již dříve, byv Michalem de Causis obviněn z kacířství a v Římě vězněn, prchl do Bologně, kde byl nyní z rozkazu kardinála Petra uvržen do žaláře, ale universitou byl vyproštěn. Petr jej pak stihl klatbou církevní dne 29. července 1412. [4])

---

[1]) Na obranu proti výtkám, jež se pro kázání Husovi činily, napsal Hus traktát »*De arguendo clero*« (Opp. I, 149[a]—153[a]), jenž bývá kladen do r. 1408, ale je teprve z počátku září 1412; neboť hned v úvodu jest papež zřejmě nazván antikristem a obsah traktátu předpokládá již půtky se Stanislavem a Pálčem, jichž apelací se Hus dovolává (srv. Studie a texty II. čís. 3.). V tomto traktátu použil Hus, udávaje užitky, jež plynou z kázání proti duchovenstvu (*10 utilitates*), Regulí Janovových (viz svrchu str. 72 n.).

[2]) Doc. 457—460. Že žaloba jest Michalova, praví Hus v odvolání ke Kristu: »excommunicacionem ... acquisitam specialiter per instigatorem, emulum et adversarium meum Michaelem de Causis« (Doc. 465). Ježto se v ní praví, že Hus již $1^1/_2$ roku trvá v klatbě vyslovené Kolonnou, byla podána teprve v polovici července 1412, ale stížnost z Čech byla poslána ještě před rozvířením sporu odpustkového (srv. *Novotný,* Listy Husovy 19).

[3]) Fiat per omnia ut petitur. Doc. 460.

[4]) Zmínky Husovy o prokurátorech nejsou dosti jasné. V Řádu postupu praví, že měl u kurie »*triplicatos procuratores*« (Doc. 190), míně patrně *tři* zástupce, které v říjnu r. 1410 ke dvoru papežskému poslal, ač »*triplicatos*« by znamenalo spíše *trojí.* Z těch se Marek z Hradce brzo vrátil, takže zůstali u kurie jen *Jesenic* a *Stojčín.* Dle slov Husových (ibid. 191) zapověděl jim již kardinál Brankas ujímati se Husa, prý z rozkazu papežova. Praví-li Hus dále: »dum ipsi procuratores adhuc semper instarent pro ministranda iusticia et audiencia exhibenda, quidam ex ipsis procuratoribus sunt crudeliter incarcerati et rebus variis spoliati«, nevíme si s tím rady. Jak může Hus říci »někteří«, byli-li pouze dva? A uvěznil-li je již Brankas, jakž by ze souvislosti Husových slov plynulo

Kardinál Petr, shledav žalobu akty dosavadní pře potvrzenu, ztížil koncem července[1]) klatbu Kolonnovu, zapovídaje spolu pod trestem klatby s Husem obcovati; kdyby do 20 dní zůstal Hus zatvrzelým, má po třech dnech znovu klatba býti ztížena a místa, kde by se Hus zdržoval, po tu dobu a ještě den potom mají býti podrobena interdiktu; kdyby pak do 12 dní od neposlušnosti své neustoupil, má interdikt trvati ještě *tři* dni po jeho odchodu, kdekoliv by prodléval. Vyhlašování aggravace a reaggravace má se díti obvyklým slavnostním způsobem.[2])

Do Prahy došla bula Petrova teprve po 4. září[3]) a byla přijata na straně katolické s radostným uspokojením, na straně Husově pak s hněvem a bouřlivým odporem. V táboře Husově ozývaly se proti ní hlasy velmi rozhodné. Klatba prý jest nespravedlivá, zákaz všelikého obcování s Husem nerozumný, rozšíření klateb na všecky příznivce jest protiprávní, obřady při ohlašování klatby jsou potupné (»gravamina«).

Na rozkaz arcibiskupův sešlo se duchovenstvo pražské, aby rozhodlo, má-li se bula prováděti. V tomto shromáždění asi předložil *Jiří z Boru* nebo Šimon dobré zdání[4]), v němž dokazuje, že postup Petrův jest správný a nutný.[5]) K tomu cíli ukazuje z kanonického práva, koho stíhá zákon větší ex-

---

a jak Tomek l. c. 524 vykládá, kterak vysvětlíme, že Jesenic teprve potom z rozkazu papežova byl v Římě uvržen do žaláře? Mimo to nelze přehlédnouti, že Hus i aggravaci připisuje zde omylem Brankasovi, ačkoli v apelaci (Doc. 465) a jinde (Contra 8 doctores hl. XI) mluví dobře o Petrovi. Podobá se tedy, že uvězněn byl *pouze Jesenic*, nikoli proto, že se ujímal Husa, nýbrž že ho Michal obvinil z kacířství. Petr pak nařídil, aby byl v Bologni znovu uvržen do žaláře, protože byl v žalobě Michalově (Doc. 458) výslovně jmenován. Na značný náklad, jejž Husa stál 1¾ roku trvající pobyt prokurátorův u kurie, přispěli mu přátelé dary v obnosu 1100 zlatých, jakž pravil Hus sám s kazatelny betlemské, uváděje dárce jménem (*Páleč* v Antihusovi 14 n.).

[1]) Tak v prvním podání promotorů sněmovních 1414: »a. d. 1412 et de mense Julii eiusdem anni« (Doc. 202).

[2]) Doc. 461—464. Na obřady, jež tu i Pont. Rom. III, 17 dle c. 106. XII, 3 předpisuje, horší se Hus častěji a kárá je i Jesenic v obraně Husově (Opp. I, 331[a]).

[3]) Jinak by si Páleč nebyl dal ujíti příležitost, aby v dlouhém kázání 4. září na ni neupozornil.

[4]) Otiskl jsem je v Několika textech I, 16—19. Dle prvního slova »item« jest asi neúplné — snad předcházelo o článcích Viklefových.

[5]) Ut igitur plane liqueat tibi *processus iste summopere utilis et necessarius* (16).

kommunikací, zdůrazňuje zvláště, že i souhlasící a příznivci podléhají stejným trestům, a dovozuje, že Hus jest kacířem, protože veřejně tvrdí, že papež není bezprostředním náměstkem Kristovým a že nemůže hříchy odpouštěti a dávati odpustky. Na konci upozorňuje, že disputace s kacíři jest nebezpečna [1]) a že hnutí má ráz rozkolu. Shromáždění pak se usneslo, že bula má býti přijata a prováděna. [2])

Faráři pražští začali tedy ztížení klatby Husovy ohlašovati. Ode dvora královského nemohl se tentokráte Hus nadíti pomoci, ježto Václav s hlásáním odpustků byl souhlasil, a odboj strany Husovy čelil také proti rozkazům královým. Hus tedy, nemíně se ani nyní podrobiti, *odvolal se ke Kristu Pánu*, jenž soudí každou při spravedlivě. [3]) Odvolání takové, v řádu církevním naprosto nemístné, nemohlo arci míti žádných následků právních a bylo v Kostnici Husovi vytýkáno jako posměch na pořad práva církevního. [4])

Protože se tedy Hus nepodrobil, nýbrž kázal a sloužil dále, stihl Prahu v terminu ustanoveném bulou (asi 28. září) *interdikt*. Již dvakráte v takovém případě zasáhl král Václav, poroučeje, aby duchovenstvo služby Boží konalo jako jindy, a trestaje ty, kteří se chtěli říditi církevními zákony. Tentokráte toho neučinil, jednak z důvodu svrchu uvedeného, jednak asi také proto, že dostal ze *sněmu církevního*, jenž byl o sv. Duše r. 1412 v Římě zahájen, zprávu, že tam došly žaloby na vše to, co spácháno bylo v Čechách proti papeži a pravověrné církvi a že se sněm strojí křivdy ty přísně potrestati nejen na pachatelích,

[1]) Patrně na omluvu doktorů bohosloví, proč se nepodjali disputace s Husem o odpustcích a článcích Viklefových.

[2]) *Stanislav* v Alma et venerabilis (Loserth, Arch. 75, str. 393): »processus illi contra Mgrm Joh. Hus per communitatem cleri in Praga *sunt recepti et eis paruerunt*«.

[3]) Doc. 464—466. Český překlad otiskuji z rkp. *starobol.* v příl. XVI.

[4]) Doc. 295. V Řádu postupu (Doc. 192) praví Hus, že se odvolal k budoucímu *sněmu* obecnému — to by mělo smysl, ale není to pravda. Hus sám v traktátu »De ecclesia« hl. XVIII se omlouvá, že »odvolávati se od papeže k budoucímu koncilu, jest na *dlouho*, a na *nejisto* hledati pomoci«, k čemuž *Páleč* podotýká: »Appellare namque ad concilium longum asserit et incertum auxilium, sed tamen appellando ad dominum Jesum Christum in valle Josaphat iudicaturum terminum recepit *longiorem*, in hoc evidenter ostendens, quod in appellacione ad concilium non longitatem sed pocius brevitatem. non suam promocionem sed errorum condempnacionem abhorrebat« (rkp. *krakov.* 1761 fol. 160[1a]).

nýbrž i na jejich příznivcích a obrancích, král pak že jest označován za ochrance viklefistův.[1]) Nečinil tedy Václav nic *proti* interdiktu, ale nezakročil také proti těm, kteří jej porušovali. A Hus v Betlemě nestavil služeb Božích, kdežto v jiných chrámech faráři jednali přísně dle buly. Hněv, jenž z toho vznikal proti Husovi v katolických kruzích, které byly interdiktem připraveny o bohoslužby, dosáhl první neděli (1. října), kdy se slavilo pražské posvícení a tudíž nedostatek oslavy církevní se pociťoval zvláště trpce, té míry, že se zástupy vedené farářem *Bernardem Chotkem* vrhly na Betlem, aby tam zamezili konání bohoslužeb, ale Husovi věřící je odrazili.[2])

Poměry v Praze vzbuzovaly nyní vážné obavy. Církevní vrchnost chtěla vykonávati svou pravomoc a nemajíc podpory dvora, volala na pomoc konšely městské. Strana Husova zase, jsouc si vědoma, že nečinnost dvora jest projevem přízně k Husovi, chopila se svépomoci, hledíc dle úmluv učiněných v Betlemě vyprostiti každého, jenž by měl býti trestán.[3]) Na straně katolické pak — netoliko mezi Němci — vzrostlo rozhořčení proti Husovi a jeho stoupencům tak, že se Hus počal obávati

---

[1]) List ten, datovaný 31. srpna, uveřejněn ve Studiích a textech I, 65—68. Autor v něm krále omlouvá, ale spolu viní: »Inflato quidem et alto spiritu se iustos reputantes et sub specie boni pro velamine dogmatis sepe fati *pecierunt in sua pretensa iusticia protegi et foveri, quibus regia maiestas* pro modulo *non potuit* sub obscuro *iusticiam denegare*« (66).

[2]) *Hus,* mluvě o tom, v české Postile ned. na ned. Laetare (Erb. II, 115), praví, že jim Pán Bůh zmátl cestu, takže nevěděli, co mají činiti. Nejspíše se lid Husův, dověděv se o tom, vyhrnul před kapli a útočníci, bojíce se krvavé srážky, ustoupili. Posměšná píseň pěje o tom:

Němci jsú zúfalí,
na Betlem běhali
v neděli na posviecenie,
připravivše sě v oděnie
jakžto na Ježíše.

(*Nejedlý,* Počátky 424). Také ve Výkladu na páteř zmiňuje se Hus o tom útoku (Erb. I, 329).

[3]) *Páleč* De ecclesia: »Cum enim contra eos predicatur vel per superiores attemptatur, statim sicut scrophe ad clamorem unius cum insultu pro unius tuicione et liberacione congregantur... sibi invicem adherentes et se tuentes nequaquam separantur, sed cum insultu et inportune absque rubore et reverencia se tuentur et defendunt« (příl. XVII, 275*). »Ecce ex illa *liga* percuciunt, inflamant, inclamant et faciunt quidquid volunt, nulla obediencia et reverencia conservata« (ibid. 276*).

o svůj život. Proto dal král Husovi pokyn, aby přestal kázati a k utišení myslí aby odešel z Prahy.

Hus neměl k tomu valné chuti. Příčilo se to zásadě svobody slova Božího, odporovalo to stálému jeho tvrzení, že jest jeho přítomnosti v Betlemě nezbytně třeba, bál se, že stranníci budou v tom viděti zbabělost a protivníci porážku. Radil se s přáteli, ale nenašel ani u nich shodného mínění. [1]) Jakoubkova strana byla proti ústupu, ale mírnější radili k povolnosti. Hus vzpomíná slov Kristových, že dobrý pastýř dává život za ovce své, ale zase si připomíná jeho výrok: »Pudí-li vás z místa jednoho, prchněte na jiné«, a odpověď Augustinovu k Honoratovi, že duchovní může odejíti, je-li o věřící postaráno. Tato myšlenka a pak druhá, že ústup jest dovolen tomu, o jehož život zvláště se ukládá [2]), přiměly Husa, že v polovici října opustil Prahu, [3]) rozloučiv se s přáteli tklivým listem, v němž vzpomíná své dvanáctileté práce mezi nimi a napomíná jich, aby vytrvali při evangeliu, nedbajíce těch, kteří od něho odpadli, a varovali se vlků dravých, kteří k nim přicházejí v rouše beránčím. [4]) Kapli betlemskou svěřil kazatelům *Havlíkovi, Mikuláši z Miličína* a *Martinovi z Volyně* a uchýlil se někam v ústraní nedaleko Prahy [5]), kde v klidu pracoval o dokončení Výkladu. [6])

---

[1]) Praví v traktátu O svatokupectví (Nov. 137): »Též mi se přihodilo, že jedni mi radili, abych kázal, když pohrom byl na bratří a kletby a služby stavenie, a druzí mi radili, abych nekázal.«

[2]) V jakém zmatku duševním byl tehdy Hus, viděti z listu k Mikuláši z Miličína a Martinovi z Volyně (Doc. 33 n.), jímž se jich ještě před odchodem táže na radu (*Novotný,* Listy Husovy 24 n.).

[3]) Proč, praví sám v české Postile ned. (Erb. II, 173): »A já zpoleh na milosti boží a *na radě mnohých lidí,* jichž nejsem hoden v paty líbati, a na této *řeči sv. Augustina,* vida, že *lid má dosti slova* božieho i jiné duchovnie potřeby, když *sú hledali mého bezžívotie,* ustúpil sem.« Z důvodů, jež pro *říjen* uvádí Novotný (Listy Husovy 22 n.), jest sice druhý (kázání v říjnu) neplatný, protože kázání ta byla na konci srpna a na začátku září, a první (volba rektora) nejistý, ježto, jak Novotný dobře praví, Hus mohl z opatrnosti k volbě nejíti, ale ústup Husův asi v polovici října jest bezpečný. Neboť byla-li situace v Praze již 1. října tak napiata, že byl učiněn útok na Betlem, nemohl Hus dlouho váhati.

[4]) Doc. 41—43; *Novotný,* Listy Husovy 25—27.

[5]) V Praze nebylo místo jeho pobytu obecně známo; píšeť: »queritant et colloquuntur sacerdotes similiterque alii, ubi sim ego« (Doc. 46).

[6]) Dokončil jej, jak sám praví na konci, před 11. listopadem.

VI. Ve vyhnanství.

Třebas se Hus ani nejpřísnějšími tresty církevními nedal pohnouti, aby hledal osobně smíření s Římem, přece měl interdikt výsledek. Ústup Husův, vynucený klatbou a stavením služeb Božích, byl pokládán za Husovu *porážku*[1]) a byl jí skutečně. Neboť ačkoliv Hus věděl o všem, co se dálo v Praze, a často se tam vracel, přece se jednalo o něm bez něho a vedení přejali Jesenic, Jakoubek a Mikuláš. Sváry mezi stranami neutišily se odchodem Husovým ani vyjednáváním ani vypuzením odpůrcův Husových, naopak přiostřily se ještě vývojem Husových nauk a zvláště zavedením utrakvismu. Spor má nyní ráz úplně *věroučný* — týká se pojmu církve a jejího zřízení — a Husův směr má v něm převahu. Vrchnost světská Husově straně přála a nový arcibiskup *Konrád z Vechty* byl příliš dvořan, než aby se byl proti ní odvážil přísnějších krokův. Hus zatím šířil své nauky slovem i písmem na venkově, připravuje tak český lid na obecný rozkol. Naděje odpůrcův Husových upínají se již jen na ohlášený obecný sněm v Kostnici.

---

[1]) Promotoři sněmu kostnického praví v prvních článcích: »idem Johannes Hus de a. d. MCCCCXII propter rebellionem et inobedienciam ... fuit de civitate Pragensi expulsus« (Doc. 203).

1. První ústup.

(Volba rektora. — Rozkaz zbořiti Betlem. — Činnost Husova na venkově. — Listy do Prahy. — List Stanislavův paní Plumlovské. — Soud v Praze. — Arcibiskup Konrád. — Jesenicova obrana Husa. — Vyhláška proti ní. — Husův návrat do Prahy.)

Odchodem Husovým z Prahy odstraněna byla hlavní příčina rozhořčení, ježto služby Boží zase mohly se konati, ale kýžený mír se nevrátil. Odešel vůdce, ale duch jeho zůstal. Protivy vyhranily se již a zasáhly tak široké vrstvy, že osoba Husova neznamenala již všecko. Ukázalo se to hned při volbě nového rektora kolem sv. Havla. Husova strana chtěla dle práva většiny voliti někoho ze sebe, doktoři bohosloví však tomu odporovali a odešedše ze shromáždění, zvolili Mistra Mikuláše Cacaba (Hrnce), bakaláře práv. Zbylí mistři zvolili pak přítele Husova Mistra *Křišťana z Prachatic*, jejž konečně uznali i doktoři Písma, protože na schůzi radniční byl vyslovil souhlas s odsouzením článků. Při slavnostním nastolení jeho měl při bohoslužbách kázáni sám Mistr *Stanislav ze Znojma*[1]) na thema »*Induite vos armaturam dei*«, v němž vypočet vlastnosti, jaké má míti rektor, napomíná ho, aby dobře řídil universitu v těžkých dobách, kdy na ní panuje taková neposlušnost a vzpoura, o jaké nikdy nebylo slýcháno.[2])

Mohla-li povolnost profesorů bohosloví a ochota, s níž Stanislav přijal inaugurační kázání, přispěti k upokojení, byla celá husitská veřejnost znovu nanejvýš pobouřena novým rozsudkem římským. Do Říma totiž došla zatím *apelace* mistrů bohosloví, poslaná po 17. červenci, a po Husově hájení článků Viklefových — asi v polovici srpna — podalo duchovenstvo pražské druhou žalobu na Husa, stěžujíc si na jeho útoky proti odpustkové bule a na kázání v Betlemě a žádajíc, aby papež rozkázal Husa za-

---

[1]) Nejlepší důkaz, že byl Hus již mimo Prahu; jinak by se slavnostní bohoslužby nebyly mohly konati.

[2]) »Eya ergo, domine rector, induite vos armaturam dei in hoc malo modo tempore, ubi universitas nostra cladibus et prope periclitacioni videtur exposita. Tantam enim inobedienciam et rebellionem, tantam indisciplinam et temeritatem, tantum nolle acquiescere, quod est quasi scelus ydolatrie (I. Reg. XV), in hac tanta universitate a diebus antiquis quis scit ostendere, sicut heu videtur hodie!« (rkp. univ. *praž.* X D 10 fol. 115[2ab]).

tknouti a Betlem zbořiti.[1]) Žádosti bylo vyhověno a příslušný rozkaz byl vydán; zároveň nařízeno, aby všichni příznivci Husovi, v žalobách jmenovaní, do 30 dní se odpřisáhli kacířství. List dostal se do Prahy ve druhé polovici října, již po ústupu Husově. Rada městská jednala o něm a protihusovští členové její souhlasili, aby rozkaz byl vykonán; tu však ujal se kaple Čech *Holubář*, prose přítomných Čechův, aby nedovolovali na potupu českého jména kapli zbořiti, a překazil tak úmysl odpůrcův.[2])

Stran odpřisáhnutí tázali se Pražané Husa na radu, a Hus jim odpovídá, aby toho nečinili, nýbrž stáli proti lži antikristově až do konce. Odpřisáhnouti se zajisté jest zříci se věřené víry; a tak, kdo by se odpřisáhl, buď by se zřekl pravé víry, kterou držel, nebo bludu a kacířství, jemuž byl oddán. Toto druhé myslí se v listu římském, jenž tedy Čechy viní z kacířství; nechť se tím nedají odvrátiti od pravdy.[3]) Pražané se zachovali jistě dle jeho rady.

Ve vyhnanství Hus, dokončiv Výklad, jal se upravovati Viklefův spis *O svatokupectví* pro české čtenářstvo, doplňuje jej četnými reminiscencemi osobními a nezřízenými útoky na kněžstvo a církevní představené[4]), ale spolu vykonával čilou agitaci v lidu venkovském, káže stále proti antikristovi a jeho svodům.[5]) Toužil sice po Praze, ale těšil se tím, že Bůh dal Praze za slabou a nestatečnou hus mnoho ostřížův a orlův, kteří jiné Kristu získávají (Doc. 40), a že by jinak stavením služeb Božích bylo znemožněno v Praze kázati proti zlobě duchovenstva (Doc. 40, 47), Pražany pak sílil a povzbuzoval listy svými, aby v pronásledováních byli stálí a nedali se půhony a tresty odvrátiti od poslouchání slova Božího v Betlemě.[6])

---

[1]) Doc. 460 n. jen úryvek, obsah v Chron. univ. Prag. F R B V, 575 n.

[2]) Hus o tom píše v české Postile ned. na ned. Laetare (Erb. II, 115) a v listech do Prahy horší se na to častěji; tak Doc. 39 praví: »již sú sáhli, jakož slyším, aby Betlem zbořili« (Studie a texty II, 115).

[3]) Doc. 34 n.

[4]) Dokončil jej na Hromnice 1413, jakž sám praví na konci (Nov. 155).

[5]) Doc. 40: »pro me quoque orate, ut et ego contra maliciam antichristi scribam copiosius et predicem ... quapropter alibi predico ...«

[6]) List v Doc. č. 17., 19. z října, č. 20. z konce listopadu, č. 23. z první polovice prosince, č. 21. krátce před vánoci. Listy č. 22. a 24. klade *Novotný* do r. 1413 a 1414 asi správně (l. c. 31., 33.).

Kázání druhův Husových byla nyní ještě útočnější než Husova. Církev a její zřízení, klatba a odpustky, Viklef a Hus byly jejich předmětem. Kněží strany protihusovské mluvili ovšem o téže látce, potírajíce vývody husitův, a hádkám nebylo konce. Až do lůna rodin vnikal rozvrat [1]), ničě svazky společenské i příbuzenské.

Doktoři bohosloví věnovali nyní zvýšenou pozornost nauce *o církvi* a bludům panujícím ve straně Husově. Lze to pozorovati již v kázáních Pálčových, ale lépe ještě v listě, jejž 25. listopadu 1412 poslal *Stanislav* ze Znojma *paní Kateřině Plumlovské.* [2]) Doporučí v něm víru katolickou, jež jest dokonalá v *církvi římské*; kdo se od ní v něčem odchýlí, jest pyšným bludařem, protože má víru svou za pravdivější a lepší, než jest víra římské církve. A v této církvi jest trojí stupeň moci: papežská, biskupská a kněžská. Papež může kajícím udělovati *odpustky* a věřícím prospívají, i kdyby papež je prohlašoval z lakoty a pro bohatství. *Viklefovy články* jsou bludné a pohoršlivé — nechť se jich i spisů Viklefových paní Plumlovská varuje.

Je to tedy ještě ohlas sporu odpustkového, ale jsou tu uvedeny i hlavní body sporův následujících, *církevní zřízení* a *Viklef*. O církvi římské pak praví Stanislav: »ubi supremus iudex in causa fidei est papa et summi assessores sunt totum collegium cardinalium« (294), a hlavní bludy viklefské shledává v nauce

---

[1]) *Páleč* v Antihusovi 84: »ex quo non redolere sed olere ceperunt vestre sacrilege predicaciones, surgit gens contra gentem, regnum adversus regnum, filius contra patrem, filia contra matrem, soror contra fratrem, in conventibus, in collegiis, in forensibus, in amicis et sociis inimicicie et grandia discidia, contenciones et litigia inaudita, suspiciones mutue in populo ex semine dyabolice vestre predicacionis hactenus increverunt«. Srv. De ecclesia v rkp. *krakov.* 1761 fol. 142[1b]. Podobně mluví *Jakoubek* v kázání »Ille arguet mundum«: »Sed huic spiritus sancti arguicioni atque divine scripture ewangelisacioni totus mundus in maligno positus contradicit, hinc *quasi singule domus divisionibus et divorciis implentur.* Nam et filium impugnat pater et filius patrem negat et maritum uxor odit et uxorem maritus, filie quoque cum matribus dissident, cognati cognatos, amici impugnant amicos et inimici eius omnes domestici eius; estque per omnes fere domos universale bellum et multiforme...« (rkp. univ. *praž.* IV G 6 fol. 44[a]).

[2]) Otiskl jej *Loserth* v Hus u. Wiclif 293—295 z rkp. cís. knih. *olom.* II. 91 (nikoliv 21). Je také v rkp. zemsk. arch. *brněn.* Cer. II. 303 fol. 1001—1004 a Cer. II. 234 fol. 22[b]—24[a], v tomto se subskriptem: »Scriptum *Prage in die s. Clementis*...« Není tedy psán na Moravě, jak jsem myslil v Hlídce 1907.

»de sacramentis ecclesie, de ordine, de clavibus, de ritibus, cerimoniis, de decimis, sacrificiis et oblacionibus«. Tak vznikají »tres veritates«, kolem nichž se točí spor roku následujícího.

Aby vzdor strany Husovy byl překonán, byla v první polovici prosince znovu slavnostně vyhlašována klatba na Husa a příznivce jeho [1]), ale bez výsledku. Neblahého stavu toho nemohli si nevšimnouti páni čeští, kteří se o suchých dnech adventních sešli do Prahy na zemský soud. Hus poslal jim z vyhnanství list [2]), v němž prosí, aby zjednali svobodu slovu Božímu, vytýkaje, že lid jest trápen klatbami a stavováním služeb Božích, a znovu vysvětluje, proč neposlechl půhonu. Chce však státi přede všemi mistry, preláty a pány a podrobiti se jejich soudu. Páni, kteří většinou souhlasili s Husem, předložili jeho stížnost králi, žádajíce ho, aby učinil opatření.

Nedlouho před tím stala se zase změna na stolci sv. Vojtěcha. Arcibiskupa Albíka omrzely stálé různice, i rozhodl se, nejspíše za sporu odpustkového, vzdáti se té důstojnosti. Dle vůle královy měl nastoupiti na jeho místo biskup olomoucký *Konrád z Vechty,* někdy mincmistr, tou dobou pak podkomoří královský, v Olomouci měl se státi biskupem probošt vyšehradský *Václav z Buřenic,* jenž měl titul patriarchy antiošského a dotud byl královým nejvyšším kancléřem, a proboštem vyšehradským chtěl míti král Albíka. [3]) Úmluva o tom učiněna již někdy v září, ale ježto potvrzení papežovo, jehož potřebovala směna, dlouho nedocházelo, nastoupil Konrád na stolec pražský asi na počátku prosince, zatím jako správce arcibiskupství. Husova strana skládala v něho jakožto královského dvořana veliké naděje, hlavně proto, že byl kdysi mezi rozhodčími ve při Husově se Zbyňkem.

---

[1]) Srv. list Husův v Doc. č. 23.

[2]) Doc. č. 11. *Palacký* klade jej nesprávně do prosince 1411 — srv. *Novotný* l. c. 31 n.

[3]) Král Václav staral se dobře o své dvořany a sobě hleděl zabezpečiti na důležitých místech lidi sobě oddané. Autor seznamu biskupův a arcibiskupův pražských podezírá tedy bezdůvodně směnu tu ze svatokupectví, pravě: »Mirabile cambium fecerunt, sed utinam illud cambium esset sine simonia maxima!« (Script. R. B. II, 446). Václav uvedl se na Moravě pěkně reformní synodou diecésní, kterou konal ve *Vyškově* 1. září 1413 (*Dudík,* Statuten der Diöcese Olmütz vom J. 1413, Brünn 1871), ale pro Čechy jmenování Konrádovo štěstím ovšem nebylo.

Těmi okolnostmi povzbuzen, měl hned po zasedání soudu, v neděli 18. prosince, přítel a bývalý prokurátor Husův Mistr *Jan z Jesenice* na universitě přednášku na obranu Husa a jeho přívržencův.[1]) Opíraje se o dekret Řehoře X. »Constitutionum«[2]), jejž vykládá, a vysvětliv terminy právnické[3]) probírá Jesenic různé druhy exkommunikace a tvrdí, že kletba vynesená *na účastníky* jest právně neplatna, protože předpisy Řehořovy nebyly zachovány[4]) a protože universita pražská jest exemptní.[5]) Postup pak Petrův proti Husovi, nedávno a nyní vyhlašovaný, jest dle Jesenice nespravedlivý, frivolní a ipso iure neplatný, protože není zjevné a rozumné příčiny a protože delegovaný soudce překročil meze svěřené pravomoci.[6]) Správce

[1]) Opp. I, 324[b]—333[a]. Slova jeho v úvodu: »*hiis diebus* heu contra caritatem dei et proximi nimis presumptuose ymmo blaspheme promulgatam et practizatam« (srv. také 328[a]) nedovolují pochybovati, že nedlouho před tím byla bula Petrova ohlašována znovu. O konci září a počátku října, kdy sám ještě nebyl v Praze, neřekl by Jesenic »hiis diebus«. Totéž plyne ještě jasněji z jeho slov 330[b]: »processus *nuper et nunc* contra ven. Joh. Hus temerarie et exorbitanter publicati«.

[2]) Cap. 9. in VI. 5, 11.

[3]) Skoro totožně jako v »Utrum iudex corruptus«.

[4]) Totiž že nepředcházelo trojí kanonické napomenutí speciální (se jménem vinníkovým). Ale tu zapomíná Jesenic na dodavek Řehořův: »*nisi facti necessitas aliter ea suaserit moderanda*«, jakož i že účastníci jsou, aspoň většinou, »*participantes in crimine*«.

[5]) Jesenic marně se pokouší zastříti rozdíl mezi *výsadou* a *exempcí*. Ze soudu nejvyšší instance není vyňat nikdo a výsada nechrání nikoho před trestem.

[6]) Ani v tom nelze Jesenicovi přisvědčiti. *Příčina* tu byla: Hus byl jako obviněný z kacířství *osobně* volán před stolici Apoštolskou a nedostavil se přes rok. Známé omluvy, že se král a jiní zaň přimlouvali, že poslal své zástupce, že je Řím daleko a cesty pro Husa nebezpečny, nepomáhají, trvá-li soudce na osobní citaci. Zabarella pohlížel sice na při Husovu okem mírnějším, ale to bylo ještě před sporem odpustkovým, a pak Zabarella nyní již nebyl soudcem. Kardinál Petr měl *pravomoc* od papeže a užil jí přísně, jak žádalo »periculum in mora«. Na obřady při vyhlašování klatby hněvá se právník Jesenic neprávem; ví přece, že nebyly zavedeny k vůli Husovi, nýbrž že byly obecně obvyklé. Vývody jeho pak nestávají se správnějšími, když tvrdí, že všichni, kdož procesů těch hájí. s nimi souhlasí a je provádějí, jsou *rouhači, svatokrádci, exkommunikováni a kacíři*, a když se dává ke konci strhnouti k větě, že byly ty postupy »ad instigacionem infamis instigatoris per ignarum notarium *muneribus et repletis marsupiis*, ut dicitur, *per inpinguatas et incrassatas regni Bohemie sues seductum* et corruptum conficti et confabricati« (332[a]). Srv. co praví o determinaci Jesenicově *Páleč* Contra quidamistas (Loserth v Arch. 75, str. 359) a *Stanislav* v »Alma et venerabilis« (ibid. 393—398).

arcibiskupství měl by postupy ty, jimiž země jest pobouřena a pohoršena, jako neplatné odmítnouti a slovu Božímu dáti svobodu. Vždyť je-li dílo t. zv. viklefistů z lidí, rozpadne se samo sebou.

Proti determinaci Jesenicově bylo vydáno se strany doktorů *prohlášení*[1]), klatbu a interdikt schvalující. V XVII. hl. Deut. hrozí se neposlušnému smrtí a smrt jest více než suspense a interdikt. Sv. Pavel vyloučil smilníka z církve, aby nenakazil druhých, a Hus svým vzdorem svedl tak mnohé.[2]) Ve II. listě k Soluňským pak káže Pavel neobcovati s těmi, kteří žijí nespořádaně, a Husova strana podvrací všechen církevní řád.[3]) Nesmysl je, žádají-li s Gamalielem, aby se vyčkávalo, až jak se sekta jejich osvědčí — to by bylo tolik, jako uváděti v pochybnost katolickou pravdu a dávati jim příležitost, aby rozšířili a upevnili své bludy. Věřící nesmějí postupů papežových kárati.[4])

Zakročení soudu zemského u krále a veřejná obrana Jesenicova dodaly nicméně straně Husově nové síly a odvahy, takže vyzvala Mistra, aby se vrátil do Prahy. Hus ještě nedlouho před vánoci na to nepomyšlel, neboť poslal k vánocům do Prahy povzbuzující list (Doc. č. 21), ale dověděv se o nové náladě, poslechl s radostí a vrátil se o vánočních svátcích do Prahy.

---

[1]) Nadepsáno jest: »Motiva ad obviandum illis, qui volunt inpugnare processus contra Hus fulminatos«. Otiskl jsem je z rkp. *vid.* knih. dv. 4512 v Několika textech III, 12—14.

[2]) Iste multos, ymmo permultos corrupit sua pertinacia, adeo ut multi et plurimi laudent illam pertinaciam et statum ecclesie et potestatem ecclesie vilipendant (13).

[3]) Totum ordinem ecclesie subvertere moliuntur: papam non curant, archiepiscopum contempnunt, regem infamant, senioribus non obediunt... Ecce quod veri luciperi sunt (ibid.).

[4]) Tenendi ergo sunt processus pape nec eos subditi reprehendere debent... Nos ergo, qui sumus oves et pastoris subsumus officio, processus eius et sentencias reprehendere non debemus (14).

2. Jednání o smír.

(Rada Jakoubkova a university. — Synoda svatodorotská. — Návrh Jana Litomyšlského. — Replika university a odpovědi Husovy. — Vyjednávání před smírčí komisí. — Návrhy fakulty theologické. — Vypovědění doktorů bohosloví.)

Vrátiv se, počal Hus v Betlemě zase kázati, což mělo za následek opětné prohlášení interdiktu.[1]) Nové nepokoje tím vzniklé nemohly býti lhostejny králi. Trpěla jimi víc a více pověst Čech i jeho vlastní. Ustanovil tedy dle rady pánův, aby učiněn byl ještě jeden pokus, zda by spory nemohly býti nějak odklizeny. K tomu cíli nařídil 3. ledna 1413, aby se na Hromnice konala synoda duchovenstva českého v Českém Brodě[2]), a biskupové čeští oznámili to z jeho rozkazu duchovenstvu.[3]) Místo mimo Prahu bylo zvoleno patrně proto, že se odpůrci Husovi zdráhali jednati v Praze, pokud tam byl Hus; zatím však Hus na pokyn králův ustoupil z Prahy znovu, vyžádav si k tomu na kázání svolení svých stoupenců[4]), a synoda byla svolána do paláce arcibiskupského v Praze na den sv. Doroty (6. února).

Ježto strana Husova neměla přístupu na synodu, vyžádal si král od ní, či vlastně formálně *od university,* zvláštní dobré

---

[1]) Hus v české Postile ned. (Erb. II, 173) praví: »vrátiv sě kázal sem opět... a vždy sú službu stavili« a v Conditiones (Doc. 492) se dí: »non debet interim poni interdictum, sicut *nuper* fuerat positum«.

[2]) Doc. 472 n. *Palacký* myslí, že místo mimo Prahu bylo zvoleno, aby Hus mohl býti přítomen — to je naprosto vyloučeno, ježto kde dlel Hus, byl interdikt; *Tomek* l. c. 534 soudí, že Albík nepostoupil ještě domu Konrádovi, ale to by nebylo překážkou.

[3]) Doc. 473 n.

[4]) Slova Husova: »a opět, kdy měl rok o smlúvu býti, k žádosti králově a ze svolení na kázání lidu opět jsem ustúpil« (Erb. II, 173) vykládá o tomto ústupu *Tomek* l. c. 534 a *Palacký* v Doc. 719, a myslím, že správně. Co praví Hus na jiném místě Postily (Erb. II, 206): »a věděvše dobře, že sem byl v Praze od vánoc až po velikú noc, slúžili sú«, odporuje tomu jen zdánlivě — Hus tu na krátký odchod únorový nemyslí. *Novák* (Rezkův Sborník hist. IV, 302 n.) vykládá »rok o smlúvu« o jednání před komisí, jež pak nutno položiti až na konec dubna. Ale 1. list přátelům a dopisy Křišťanovi nejsou psány v Praze — přátelé by se byli mohli s Husem dohodnouti ústně, i kdyby tam byl prodléval jen na zapřenou; 2. činnost komise začala již dříve, a 3. pobyt Husův v Praze v červnu r. 1413 není pravděpodobný.

zdání. Na schůzi universitní, jež se konala některý den před 6. únorem, asi ještě v přítomnosti Husově, pronesl Mistr *Jakoubek* myšlenku velmi radikální: Pokoj, pravil, jest dvojí: *pohanský,* jenž záleží v blahobytu pozemském, a *křesťanský,* jenž jest svornost všech křesťanů v zákoně Kristově. Tento druhý pokoj, k němuž jsou zavázáni všichni křesťané, jest nyní velmi porušen svatokupectvím, smilstvím, bohatstvím a světským panováním duchovenstva. Ten pokoj tedy ať král obnoví tím, že zreformuje duchovenstvo dle předpisův evangelia a vypleje všecky zvyky zavedené proti zákonu Kristovu. Protože pak Mistr Jan Hus ve svých kázáních vždycky o to usiloval, čímž právě zlé proti sobě popudil, nechť jest mu dána lhůta, aby se očistil od špatné pověsti. Nebude-li však lze dosíci pokoje tělesného a dobré pověsti světské, stačí pokoj duchovní.[1]) Kaceřování a lživá špatná pověst nemůže Čechám uškoditi.[2])

Rada tato byla sice důsledná a hodná Jakoubka, ale málo praktická. Shromáždění usneslo se podati králi i synodě návrh jiný, jehož původcem byl nejspíš Hus.[3]) Popírá se v něm rozhodně, že by byl v Čechách jakýkoliv blud, a špatná pověst Čech prohlašuje se za nepravdivou a lživou. Strana Husova žádá, aby se zachovával edikt rozhodčích mezi Zbyňkem a Husem z r. 1411 a aby království České bylo ponecháno při svobodách a právech, jaká mají jiné země. Hus, na němž Zbyněk neshledal žádného provinění, ať jest připuštěn na synodu a tam ať mu vytknou bludy a kacířství pod trestem odvety, nedokáží-li toho. Kdyby se tam nikdo nechtěl postaviti proti němu, ať král vyhlásí po celé říši, aby se v kanceláři arcibiskupově přihlásil, kdo ví na Husa jaký blud, a aby to dokázal před obojí stranou. Nikdo-li se nepřihlásí, nechť jsou přinuceni dokázati to ti, kteří do Říma udali, že jest v Čechách kacířství, a nedokáží-li toho, buďtež potrestáni. Rovněž doktoři theologie a práv a kapituly nechť jsou otázáni, znají-li jakého kacíře, a poprou-li, budiž o tom učiněn notářský zápis s jejich pečetí. Potom ať arcibiskup zakáže kaceřovati se vespolek a král ať

---

[1]) Šíře o tom mluví Jakoubek v kázání »Solliciti sitis servare unitatem«.

[2]) Doc. 493 n.

[3]) Consilia et modi concordie magistrorum pro parte M. Joh. Hus — Doc. 491 n.

nařídí, aby bylo vypraveno poselství o tom ke kurii, v němž by byly obě strany, Husova na náklad opatřený sbírkou v duchovenstvu, protivná strana pak na náklad vlastní. Zatím nebudiž pro přítomnost Husovu vyhlašován interdikt.

Příčinou roztržky v duchovenstvu jest dle Husa a jeho druhův evangelické kázání proti zlořádům v kněžstvu, proti svatokupectví, smilstvu a lakotě, nikoliv bludy nějaké. [1]) Synoda jest mínění právě opačného.

K duchovenstvu shromážděnému na synodě promluvil nejprve *Mistr Heřman* řádu sv. Augustina na thema »Seberte nejprve koukol a svažte do snopků k spálení«, udávaje, proč nařídil král synodu, a napomínaje, aby odloučili zlé od dobrých a vydali zlé na potrestání. [2]) Potom učinili mistři bohosloví a práv [3]) *prohlášení* [4]), co dle jejich mínění jest příčinou neshod, totiž že Hus a jeho druhové neuznávají pojmu *římské církve,* jejíž hlavou jest papež a tělem kolegium kardinálské, že hlásají bludné *nauky Viklefovy* proti učení katolické církve, a že se nechtějí podrobiti klatbě a interdiktu, jež byly kardinálem Petrem vysloveny. [5]) K tomu připojili kanonistickou úvahu o závazcích, jež ukládá interdikt a klatba.

Pak byl čten návrh memoranda, jež má synoda podati králi. Dle nadpisu v rukopisech [6]) předkládá jej celá fakulta theologická, ale původci jeho jsou *Stanislav* a *Páleč.* Doktoři bohosloví trvají tu na stanovisku, jež zaujímali na schůzi rad-

---

[1]) Tak *Jesenic* v replice proti radě doktorův (Doc. 498).

[2]) V řeči Heřmanově, již jsem otiskl v Několika textech I, 51—54, není Hus jmenován a strana jeho označuje se neurčitým »plerique, alii, plurimi«; vytýká se jí: »semetipsos excusant..., ad violenciam se convertunt..., vellent legem dei pervertere« (53) a na konci: »Sed revera sunt quam plurimi, qui de via veritatis recesserunt, subiectis plebeis scandalum inferentes, contradicentes sacris canonibus, oppositum publice et temerarie predicantes, inducentes populum ad inobedienciam superiorum« (54).

[3]) »Communicato iuris peritorum et aliorum in sacra pagina doctorum consilio« praví Konrád ve svolávací listině (Doc. 474).

[4]) Otiskl jsem je z části v Několika textech I, 48 n. Subskript zní: »Et sic est finis huius *protestacionis* doctorum.«

[5]) Tak formulují ponejprv »tři pravdy«, o nichž potom stále jest řeč.

[6]) Consilia et modi concordie magistrorum facultatis theologice (Doc. 475).

niční. Formulují nejprve přesněji a odůvodňují krátce »*tři pravdy*«, s nimiž strana Husova nechce souhlasiti a jež proto jsou příčinou roztržky: 1. Obec kněžstva českého věří s kněžstvem celého světa a s veškerým křesťanstvem o 7 svátostech, o církevních klíčích, úřadech, trestech, mravech, obřadech, právech, svobodách, posvátných věcech, o úctě ostatkův, odpustcích, řádech a řeholích v církvi tak, jak věří římská církev, jejíž hlavou jest papež a tělem sbor kardinálský; někteří z duchovenstva však přidržují se tu bludů Viklefových, tvrdíce, že odsouzení 45 článků bylo nespravedlivé. 2. Obec duchovenstva věří, že ve všeliké látce katolické a církevní jest se podrobiti rozhodnutí Apoštolské stolice a římské církve, ježto papež s kardinály, jsouce nástupci Petra a ostatních apoštolů, mají úkol rozhodovati o věcech církevních; někteří však to zamítají, chtíce míti soudcem *pouze Písmo sv.*, jež vykládají po svém. 3. Obec duchovenstva věří, že jest Apoštolské stolice a církevních představených poslouchati ve všem, kde se nepřikazuje pouhé zlo nebo nezapovídá pouhé dobro; někteří však zpěčují se v tom souhlasiti, svádějíce tím k neposlušnosti a neuctivosti k církevním vrchnostem.

Aby se tedy obnovila pověst pravověrnosti české a shoda v duchovenstvu, nutno 1. pod nejpřísnějšími tresty církevními a občanskými nařídíti, aby se v těch třech bodech nikdo neodchyloval od nauky katolické; kdo by se toho odvážil, budiž jakožto nepřítel cti královy a cti království stižen církevními tresty, a kdyby se nepolepšil, buď vydán rameni světskému, a nikdo se neosměluj ho hájiti. 2. Článků Viklefových, jež dávno již odsoudila universita, národ český a theologická fakulta, a jež dle vůle královy byly zapověděny na radnici pod trestem klatby a výpovědi z království, ať nikdo nehlásá a netvrdí; ostatním pak šesti článkům, jež na schůzi radniční byly schváleny, ať nikdo neodpírá. 3. Protože postupy proti Husovi byly správcem arcibiskupství a duchovenstvem v Praze přijaty, jest jich poslouchati; kněžstvo pražské nemá práva rozsuzovati, jsou-li spravedlivé, nýbrž musí míti za to, že jsou závazné.[1])

---

[1]) Doc. 475—480 a česky 480—485. V českém textu jest 485 ř. 10 zdola »nenie podobný smysl« chybně místo: »nenie *podobné* smysl«, 4. ř. zd. n . . . = *nižádná* a 2. ř. zd. obtiežena (jest) wiece = *obtiežená wieže.*

Posléze byla čtena *rada university*, na synodu poslaná, [1]) a usneseno návrh doktorů podati králi a obojí radu zaslati biskupu litomyšlskému, jenž nebyl na synodě. S tím se synoda rozešla; mělať jen porokovati o tom, v čem jest kořen neshod, a poraditi, jak by se daly různice odstraniti — další jednání nebylo jejím úkolem.

Biskup litomyšlský odpověděl arcibiskupu Konrádovi již 10. února.[2]) Radu doktorů schvaluje a přidává k ní ještě 1. aby byl zvolen místokancléř na universitě, jenž by napravoval bludy mistrův a studentův; 2. aby Hus a jeho stoupenci ustali od kázání; 3. aby nikdo nekázal bez církevního poslání a v Betlemě aby bylo zapověděno kázati; 4. aby postupy proti Husovi nařízené byly prováděny, a 5. aby české knihy, v nichž se bludy rozšiřují[3]), byly zavrženy. Potom odmítá krátce jednotlivé body rady Husovy, poukazuje, že nevinu svou má Hus dokázati u kurie, a vytýkaje úskočnost návrhův Husových.

Návrhy synody byly předloženy universitě, t. j. straně Husově, jež vydala proti nim *repliku*, sepsanou od Mistra *Jana z Jesenice* zcela v duchu Husově.[4]) Jesenic vytýká zvláště, že doktoři nazvali je duchovenstvem zkázonosným (clerus pestifer) a bludným[5]), čímž se znovu království hanobí a roztržka zvětšuje, a dokazuje, že vývody doktorů jsou nesprávné.

Radu doktorů dodal rektor Křišťan hned Husovi, a Hus odpověděl svým přátelům[6]) českým listem[7]), v němž radu doktorů jako hanebnou naprosto zavrhuje. Doktoři tvrdí, že jsou v Čechách kacíři — ať je jmenují a kacířství jim dokáží, jinak ať jsou trestáni jako hánci a zrádci cti království Českého. Dle své rady sami nejednali, nedavše Mistru Maříkovi stolice, jak jim přikázal papež. Odsuzují články Viklefovy, ač některé

---

[1]) Articuli M. Joh. Hus cum sibi adherentibus lecti in congregacione cleri in curia archiepiscopi (Doc. 491).

[2]) Doc. 501—504.

[3]) Myslí Výklad, O svatokupectví a hlavně překlady z Viklefa.

[4]) Doc. 495—499.

[5]) On zase jmenuje duchovní své strany »*clerus evangelicus*«, což zase kárá Páleč.

[6]) Nikoliv synodě, jakž patrno z listu. Z konce listu vyplývá, že Křišťan některé z doktorův exkommunikoval, ale bližší okolnosti nejsou nám známy.

[7]) »Proti radě doktorské« (Doc. 52 n.).

dříve sami drželi, a klatbu papežskou křivě nazývají spravedlivou. Podobnou odpověď napsal Hus stručně latinsky.[1]) Na otázku Křišťanovu pak, chce-li přiznati, že papež jest hlava církve římské a kardinálové její tělo, a chce-li se podrobiti všem rozhodnutím římské církve, odpověděl Hus Křišťanovi hněvivým listem[2]), plným nájezdů na papežství.[3]) S definicí doktorů nesouhlasí, neboť pak by papež a kardinálové byli celá církev, a definice jest nastražena, aby mohli jej odsouditi jako kacíře. Hlavou církve jest Kristus a sv. římská církev jsou všichni věřící *svatí* křesťané, bojující ve víře Kristově. Je-li papež *praedestinován* a plní-li pastýřský úřad, *následuje Krista ve mravech,* pak jest hlavou tak veliké církve bojující, jakou spravuje. A Hus chce ho býti poslušen, pokud přikazuje co *dle zákona Kristova.*

Na upozornění Křišťanovo, že běží o to, aby odstraněna byla roztržka v lidu, odpovídá Hus v druhém listě s Jakoubkem, že taková roztržka a špatná pověst neškodí, a kritisuje opět radu doktorův.[4])

Strana Husova má se tedy k radě doktorů naprosto odmítavě a těmto zase byly návrhy strany Husovy zhola nepřijatelny. Všeliké úsilí strany smířiti a obnoviti pokoj v zemi jevil se proto předem marným. Ale král Václav si přál, aby se smír stal, i musil býti učiněn pokus o to.

Vyjednávání o sblížení měl říditi čtyřčlenný sbor, jejž ustanovil král hned po synodě.[5]) Byli v něm arcibiskup *Albík,*

---

[1]) Doc. 499—501: »Contra falsa consilia doctorum Hus summarie collegit.«

[2]) Doc. 57—61. Že je to list jeden, dobře ukazuje *Novotný,* Listy Husovy 36 n.

[3]) Dato eciam, quod in loco Petri resideat satanas cum 12 superbissimis diabolis incarnatis, cuius maxima et principium est, quod quidquid ipse cum suo corpore monstruoso diffinierit, quod hoc est ut fides tenendum (57). Vellem scire, si papa Liberius hereticus, similiter Leo hereticus et Joannes papa, qui peperit puerum, fuerunt capita s. romane ecclesie? Et si sic, tunc non refert, quin aliquando post meretrix vel antichristus precipuus sit caput s. romane ecclesie, et tunc sine dubio vult antichristus parificari Christo... (58) et pape fuerunt heretici multi et valde lubrici et mulier presedit in capite (59). Druhý díl jest závislý na Viklefově »Expositio in XXIV. cap. Mat. (de antichristo)«. Srv. *Loserth,* W. Opera min. 360, 366 n.

[4]) Doc. 62 n.

[5]) Nikoliv teprve na konci dubna, jinak by materiál získaný radou synody a radou university byl dva měsíce ležel zcela ladem.

probošt u Všech Svatých *Zdeněk z Labouně*, děkan vyšehradský *Jakub* a rektor *Křišťan z Prachatic*. Poslední byl Husův přítel, ostatní tři byli úplně oddáni králi. Komise předvolala na pátek (nejspíše 17. února) do fary Křišťanovy mistry *Petra ze Znojma, Stanislava ze Znojma, Štěpána z Pálče* a *Jana Eliášova* ze strany doktorův, a *Jesenice, Jakoubka* a *Šimona z Tišnova* ze strany Husovy. Byvše vyzváni, aby se dle vůle královy smířili, jali se předvolaní debatovati o požadavcích rady doktorův. Husovi přívrženci vytýkali, že je doktoři jmenují »clerus pestifer« a že je kaceřují, doktoři zase, že strana Husova nechce přiznati tří pravd. Tu tázala se komise doktorů, chtějí-li se podrobiti rozhodnutí svaté římské a obecné církve v nauce o svátostech, klíčích atd. Doktoři ovšem přitakali — vždyť to byl jejich požadavek —, ale dobře cítíce past v nejasném »svaté římské a obecné církvi«, dodali, že římskou církví rozumějí papeže s kardinály. Potom byvše tázáni, chtějí-li se zavázati, že se zdrží všech urážek druhé strany, svolili konečně i k tomu a zavázali sebe i fakultu theologickou pod pokutou tisíce kop a vyhnanství, odmítajíce však od sebe název »strany« a ohražujíce se proti jakémukoli prohlášení komise. Tato nicméně předložila tytéž otázky straně Husově a když mluvčí její přisvědčili, rozumějíce ovšem svatou římskou a obecnou církví církev předzřízených [1]), prohlásil Zdeněk, že tedy jsou *svorni*, a nařizoval, aby tak mluvili před králem, arcibiskupem a pány, kdykoliv by byli tázáni. Doktoři však, jsouce rozhněváni, že nastražené pasti přece neušli, zvolali: »V čem jsme svorni?« a odešli.

Druhý den (v sobotu) povolala komise znovu profesory bohosloví a tázala se, trvají-li na svých včerejších výrocích. Odpověděli, že trvají na dvou bodech, k nimž se zavázali, ale nesouhlasí s prohlášením o svornosti. Stanislav předložil opět svou formuli o římské církvi, jejíž hlavou jest papež a tělem sbor kardinálův, a žádal, aby strana Husova slíbila, že *té* církvi se chce podrobiti, pak že jsou svorni. Páleč chtěl, aby se probíraly otázky jednotlivě, protože obecně snadno se vyslovuje souhlas. Stoupenci Husovi, byvše nyní zavoláni, projevili ochotu podrobiti se římské církvi, »jejíž hlavou jest nyní Jan XXIII. a tělem sbor kardinálský«, ale s dodatkem: »*jak jest povinen každý vě-*

[1]) *Stanislav* v »Alma et venerabilis« l. c. 363.

řící křesťan«. V tom dodatku viděli profesoři bohosloví vším právem pouhou vytáčku [1]) a odmítli jej.

Některý den později bylo pokračováno ve vyjednávání a doktoři zdráhali se tu naprosto dáti souhlas s formulí o svornosti. Nechť prý ji dá komise fakultě theologické písemně a ta na ni odpoví. Komise na ně naléhala důtklivě, vyhrožujíc jim hněvem královým, ale nepovolili [2]) a pozvání k dalšímu vyjednávání již nevyhověli.

K objasnění svého stanoviska usnesla se fakulta theologická podati písemně komisi nový návrh, v němž by rada daná na synodě byla praktičtěji stilisována a částečně doplněna požadavky biskupa Jana Litomyšlského.[3]) Doktoři bohosloví žádají v něm, 1. aby všichni mistři pod přísahou prohlásili před arcibiskupem, že nechtějí držeti žádného z 45 článků Viklefových, nýbrž o svátostech, klíčích atd. smýšleti tak, jak učí římská církev, jejíž hlavou jest papež a tělem sbor kardinálský; 2. aby přiznali, že ve věcech víry jest se podrobiti soudu římské církve a nauky Viklefovy že jsou bludné; 3. aby se totéž nařídilo všem členům university pod trestem klatby a vypovědění z království a arcibiskup aby to přikázal na synodách duchovenstvu a skrze kazatele lidu; 4. aby církevní pravomoc mohla, jak bývalo kdysi, bez překážky trestati ty, kteří by se provinili proti tomu; 5. aby potupné písně byly znovu zakázány a Hus aby dlel

---

[1]) Viz, jak to vysvětluje Stanislav v »Alma et venerabilis« l. c. 363—365: Kdyby se od nich žádalo, aby vyznali katolickou nauku o svátosti oltářní (proti remanenci), o primátu atd., řeknou, že v tom není povinen každý věřící křesťan se podrobiti. Že dodatek ten byl skutečně lstný, patrno ze známého smýšlení Husovy strany o papežství — Hus píše Křišťanovi, že by oné formule nepřijal, ani kdyby stál před hranicí. V takových kličkách byli později mistry Táboři.

[2]) Páleč o tom informoval na rychlo ostatní mistry, radě jim, aby se nedali osobně zaplésti do jednání o smír, a z jeho zprávy (Doc. 507—510) jest nám postup ten znám.

[3]) To jest »*consilium facultatis theologicae*« v Doc. 486—488. Že toto »consilium« bylo teprve teď napsáno, patrno ze slovné shody se zprávou Pálčovou o sobotním jednání na faře svatomichalské. Srv.: »si autem quispiam modum racionabiliorem ... repererit, ille practicetur, et nos parati sumus illum amplecti cum graciarum accione, ad modum autem insufficientem ... non possunt consentire« (Doc. 488, 507), »parati sumus dicere ... quod sumus concordes in materia fidei, aliter ... »mentiremur domino regi« (Doc. 488, 509) a hlavně: »et volumus eciam pro eis scribere ad curiam« (Doc. 488, 509).

mimo Prahu, pokud nedosáhne od kurie absoluce. Tím, soudí doktoři, lze roztržkám a nepokojům učiniti přítrž a dobré jméno Čech obnoviti, s nedostatečným však způsobem, jejž navrhuje strana Husova, nemohou souhlasiti. Pak jsou ochotni prohlásiti, že jsou svorni ve víře, jak se od nich žádá, jinak by lhali králi a celému světu, a chtějí psáti ke kurii, pokud a jak jim to dovolí jejich čest. Je tedy patrno, že nehledají své chvály ani zahanbení druhých, nýbrž jediné slávu Boží a čest krále i království, a že vina na nesvornosti nepadá na ně.

Mužná slova fakulty theologické, z nichž musí každý vycítiti hluboké přesvědčení, nemohla se ovšem líbiti komisi. Odpřisáhnouti články Viklefovy a podrobiti se římské církvi — to byly právě body, kterým se posud vzpírala strana Husova vší silou a jež komise hleděla obejíti obecnou formulí o svornosti. [1])

Tak odhalilo jednání o smír propast, zející mezi katolickými *doktory* a husovskými *mistry* čili mezi katolickou církví a Husovou rozkolnou sektou. Nikdo katolicky smýšlející nemohl s Husovou stranou souhlasiti. Vždyť učebná autorita Apoštolské stolice jako formální princip víry patřila k podstatě katolického učení a na všech universitách, jež se měly za bašty pravověrnosti, vyznávala se theoreticky i prakticky; a články Viklefovy byly tolikrát již navrženy a nedávno byly odsouzeny také Apoštolskou stolicí. Po schůzi universitní totiž, kde Husova strana zavrhla radniční odsouzení článků Viklefových, *byly články Viklefovy poslány z Čech na sněm římský* [2]) s žádostí, aby byly slavnostně zavrženy. Jan XXIII. zřídil k tomu komisi, jež projednavši záležitost spisů Viklefových v poradách a prozkou-

---

[1]) Nelze se dosti vynadiviti, k jak nedůstojným krokům se tu snížili hodnostáři církevní. Straníce předem Husovi, hledí stůj co stůj vymoci od doktorů prohlášení, že jsou s Husovou stranou svorni ve víře. Úskok, lstná formule, naléhání, křik a hrozby — vše jest jim dobré k tomu cíli. Dvorní klerus!

[2]) *Jesenic* praví v replice proti radě doktorů: »45 articuli per partem adversam coram domino papa moderno sunt producti et commissi dominis cardinalibus examinandi« (Doc. 496) a *Stanislav* v »Alma et venerabilis« odpovídá: »non per partem adversam ... sed forte per illos, ad quos pertinet, sunt domino pape exhibiti, ut per bullam sub uno contextu omnes illos in forma propria et expressa prohibeat dudum auctoritate apostolica condempnatos« (Loserth l. c. 372). Nejspíše byly poslány s apelací doktorů bohosloví, jistě po druhé žalobě svrchu zmíněné, jejíž ohlas také slyšíme v proposici komisařův.

mavši zvláště proces Zbyňkův o knihách Viklefových, podala sněmu obvyklou *proposici* [1]), poukazujíc na spousty, jaké způsobilo učení Viklefovo v Anglii, v Čechách a v Portugalsku, líčíc proces Zbyňkův a nepokoje odpustkové [2]) v Praze a žádajíc, aby památka a nauka Viklefova byla odsouzena a spisy jeho jakožto notoricky bludné byly zavrženy. [3]) Tak se také stalo. Bula zavrhovací »Inter omnes« byla v kongregaci sněmovní již 6. ledna 1413 přijata, ale teprve 10. února v slavnostním shromáždění, jež pro malý počet přítomných stále bylo odkládáno, veřejně prohlášena [4]) a spisy Viklefovy před chrámem sv. Petra spáleny. [5]) Jan XXIII. oznámil to novou bulou biskupům, zvláště českým [6]), nařizuje, aby spisy Viklefovy všude byly spáleny a proti těm, kteří by učili něčemu z jeho knih, aby bylo zakročeno jako proti podezřelým z kacířství.

V Čechách ani soud sněmu církevního a bula papežova nemohly podvrátiti úctu k Viklefovi. V očích viklefistů českých je to jen nový pokus svatokupeckého antikrista, utlačiti pravdu Boží. *Jesenic* napsal k bule hrubé glosy, jež Husovi později v Kostnici způsobily mnohé nepříjemnosti. [7])

---

[1]) Uveřejnil jsem dokument ten z rkp. *krakov.* 1478 ve Studiích a textech I, 68—74.

[2]) Et in tantam rabiosam frenesim deducti sunt nonnulli ex eis, quod ausu temerario dicere presumpserint, quod morientes pro defensione heretice doctrine dicti Wickleff et illius secte tamquam sancti martires sunt venerandi, et de facto quosdam morti traditos huius secte occasione per fideles et catholicos officiales iusticie temporalis civitatis Pragensis tamquam sanctos martires venerati sunt et adorarunt (72).

[3]) Doc. 467—469.

[4]) *Finke,* Acta concilii Const. I, Münster 1896 str. 123.

[5]) Zprávu o tom podává prokurátor Olen Jiřímu z Boru (Doc. 469).

[6]) Otiskl *Loserth* v Mitth. Ver. G D B XXV, str. 331—337 (s datem 8. února). V rkp. *mor.* arch. zemsk. Cer. II. 364 fol. 344—348 je tato bula adresována biskupům české provincie (s datem 10. února).

[7]) Doc. 470 n. Glosa byla připisována *Husovi,* ale Hus již při výslechu ve vězení řekl, že ji psal Jesenic, a ve třetím slyšení to opakoval; věděl prý to však jen z doslechu (Doc. 86, 109, 312 n.). Hus tvrdí, že jí nikdy ani neviděl, což je poněkud podezřelé — byl tehdy v Praze a jeho stoupenci se rádi pochlubili Mistrovi svou neohroženou činností pro zákon Kristův. Než máme-li i tuto výpověď za pravdivou, nemůžeme upřímnou nazvati výpověď další, kde Hus, tázán

Zatím Hus, nevida v jednání nic pro osvobození slova Božího [1]), vrátil se koncem února do Prahy[2]) a začal zase v Betlemě kázati. Před králem jest Hus nyní úplně omluven. On chtěl se podvoliti ve všem, profesoři bohosloví jsou vinni, že jednání o smír bylo zmařeno.[3]) Stanislav a Páleč jsou kazimíři, nikoliv Hus. Tak to králi líčili Zdeněk a Křišťan, tak mluvila strana Husova. Veřejné mínění v Praze staví se proti fakultě theologické ještě nepřátelštěji než dříve [4]), a na krále se naléhá, aby doktory potrestal vypověděním, pod nímž se byli zavázali. Ale král váhal učiniti krok tak násilný. Teprve když následkem kázání Husových znovu byl ohlašován interdikt a množily se nepokoje, rozhodl se odstraniti vůdce obou stran i nařídil, aby Hus odešel z Prahy; a vypověděl pak z království čtyři theology, kteří byli účastni jednání před komisí, zbaviv je úřadu profesorského i kanonikátu u Všech Svatých. [5]) Ježto Hus v Kostnici praví, že tehdy nebyl v Praze (Doc. 282), a z české Postily nedělní jest známo, že byl v Praze až po velikonoce (23. dubna),

---

jsa kardinálem, líbí-li se mu ta glosa, odpovídá záporně. Vždyť to byla jen kopie jeho glosy na bulu odpustkovou, tak v jeho duchu a tónu psaná, že byla jemu přičítána! Však byl také Hus při té odpovědi velmi bledý, sotva jen z bolení hlavy a zubů, jak to vykládá Mladenovic (Doc. 312).

[1]) Erb. II, 173.

[2]) Snad již při jednání před komisí byl v Praze tajně. Naráží na to fakulta v »consiliu«: »M. J. Hus non predicet... nec per sui presenciam *manifestam vel occultam* divinum officium in Praga impediat« (Doc. 487).

[3]) Doc. 509.

[4]) Sem patří asi, co dí Stanislav v Alma et venerabilis l. c. 380: »Sicque in moribus ecclesiasticis quantum deficiunt, in civilitate vero de irreverencia ad superiores, de inpudicicia in clamoribus cantilenarum turpium, de inurbanitate et infacesia in *defedacione turpi cum stercoribus humanis kathedrarum magistralium,* portarum, ianuarum etc., de iniuriis manifestis in percussione violenta aliorum, in spoliacione aliorum in beneficiis, in bonis ecclesie et aliis, et sic de consimilibus, quis ediceret quantum exorbitant de illis?«

[5]) Doc. 510 n. Odůvodnění jest zajímavé: »Quod (že se má odstraniti špatná pověst Čech) prescientes Stanislaus et Petrus de Znoyma, Stephanus Palecz, Johannes Helie, sacre pagine professores, utpote dictarum dissensionum patratores, se ab huiusmodi nostris conceptibus et mandatis absentarunt, se super huiusmodi dissensionum materiis notabiliter partem facientes. Propter quod ipsorum notabilem maliciam dignam animadversione refrenare volentes...«

nutno odchod mistrů bohosloví položiti až na konec dubna. [1]) Stanislav odešel asi na Moravu, Páleč skrýval se někde v Čechách; stopy ostatních dvou mistrů mizí úplně. [2])

---

3. Pojem církve.

(Stanislavův traktát »De romana ecclesia«. — Pálčův spis »De aequivocatione nominis ecclesia«. — Husův traktát »De ecclesia«. — Husova nauka o církvi a papežství. — »Replicatio contra quidamistas«, »Alma et venerabilis«.)

Theologické spory roku 1412 vyhraňovaly se, jak bylo řečeno, jasněji a jasněji v rozepři o pojem církve a rozsah její moci. Tím byly nuceny obě strany, aby přesně vyslovily svůj názor o té otázce. Ústně se to dálo již r. 1412 [3]), spory po synodě svatodorotské r. 1413 pak přiměly strany, aby své mínění předložily písemně. Za stranu katolických doktorův učinili to vůdcové její, *Stanislav* a *Páleč*, krátkými informativními spisy [4]), onen traktátem »*De romana ecclesia*«, tento pak úvahou »*De aequivocatione nominis ecclesia*« (O různém významu slova »církev«). Církvi, dovozuje *Stanislav*, bylo třeba, aby měla úřední, všem zjevný, světelný zdroj víry, jímž by všichni křesťané byli osvěcováni. Ten zdroj zřídil Kristus jako mystické složení, sestávající z hlavy Petra a z ostatních apoštolů jako těla. A ježto zdroje toho potřebuje církev stále, trvá v nástupcích apoštolů, papeži jako hlavě a kardinálech jako těle, čili

---

[1]) Že mezi jednáním před komisí a vypověděním doktorů jest delší mezera, patrno také z toho, že v této době psali Páleč a Stanislav proti radě university. Traktáty jejich »Replicatio contra Quidamistas« a »Alma et venerabilis« vznikly jistě v Praze, a to po jednání před komisí, jak vidno z úvodu Stanislavova v Alma, kde se již odmítají vytáčky strany Husovy.

[2]) Snad odešli i oni na Moravu; lze tak souditi ze slov Pálčových v druhé audienci Husově v Kostnici: »et adhuc aliqui ipsorum in Moravia die hodierna exulant« (Doc. 282).

[3]) Stanislavův pojem římské církve jest v listu k paní Plumlovské již hotov.

[4]) Otiskl jsem oba v příloze Hlídky 1911, str. 83—106. Excerpty uveřejnil *Loserth* Arch. 75, str. 339—342.

římské církvi [1]), jíž dal Kristus zdrojovou *plnost moci* a úřadu církevního, aby spravovala a vedla všecky církve částečné a veškeré věřící ve všeliké látce katolické a církevní. Jako jest v člověku smysl obecný a smysly částečné, tak v tomto mystickém složení jest v hlavě obecná moc, v těle pak moci částečné. K tomuto zdroji mají se utíkati všichni křesťané v pochybných otázkách, katolické církve se týkajících. *Hmotné* součástky tohoto složení, osoby papežův a kardinálů, mění se stále, ale *forma* jeho, totiž *plnost moci duchovní*, jest v něm stále táž a je vždy *svatá*, i když osoby hřeší, protože v ní sídlí a skrze ni jedná sám Kristus, jenž jest *duší* celé církve. *Římskou* může se nazývati tato vládnoucí církev, ať jest sídlo její kdekoliv, a jest i za rozkolu pouze *jedna*.

Názor, že katolická církev jsou jen *vyvolení a spravedliví*, je tedy naprosto bludný, ježto by pak nebylo v ní takového viditelného útočiště; nikdo zajisté neví bez zjevení o sobě neb o jiném, je-li vyvolen. Tím méně lze rozhodování ve věcech církevních přičísti *obci všeho křesťanstva* nebo *Písmu*, jež by si každý vykládal po svém. [2])

Traktát *Stanislavův* přijala celá theologická fakulta [3]) — snad vznikl ze společných porad — a ohlas jeho slyšíme pak stále. Pevným podkladem jest mu *kanonické právo*, z něhož

---

[1]) Neprávem tedy útočí Hus na doktory, že, je-li hlavou papež a tělem kardinálové, jsou *celá církev*. Doktoři bohosloví mluví zřejmě o *vládě církve* a v té rozeznávají hlavu a tělo. Definice Stanislavova není ovšem také úplně správná, ježto nástupci apoštolů jsou všichni biskupové, ale jinak pojímá »magisterium Petro-apostolicum« dobře. Sněm kostnický se výměru Stanislavovu opatrně vyhnul.

[2]) Na konci činí Stanislav o *církvi římské jakožto správkyni celé církve* závěr, jenž v dalších sporech jest heslem katolíků: »Sancte igitur et iuste a Christo et a spiritu sancto ordinata est sancta katholica et apostolica *Romana ecclesia* semper permanens eadem quoad formam, *in qua caput est papa, cuius corpus est collegium cardinalium*, existentes manifesti et veri successores principis apostolorum Petri et reliquorum apostolorum Christi *in officio ecclesiastico ad auctoritative illuminandum* ... in tota materia fidei et universa ecclesia katholica et auctoritative *cognoscendum et diffiniendum* in omni tali materia et errores circa talem materiam *corrigendum* et purgandum et ad *potestative regendum et dirigendum* omnes alias ecclesias et universitatem christianorum et curam talium habendi in tali materia« (l. c. 91 n.).

[3]) Srv. traktát *Pálčův* De ecclesia v příl. XVII, str. 217*—223*, kde Páleč vypisuje ze Stanislava.

hlavní doklady jsou připojeny, ale zpracování a odůvodnění jest zcela dílo Stanislavovo.[1])

Aby se předešlo nedorozumění, co míní doktoři slovem církev, protože se slovo to vyskytuje v různém významu, napsal o tom malý traktát *Štěpán z Pálče*. Rozlišuje v něm a citáty dokládá *šesterý* pojem slova církev. Někdy znamená hmotný chrám, jindy společnost zlých (ecclesia malignantium), jindy obecný sněm, jindy *představené církevní*. V tomto čtvrtém významu jest mnoho církví částečných, mezi nimiž však *matkou, hlavou a učitelkou jest církev římská*. V té jest hlavou papež a tělem sbor kardinálský a ona má moc a úkol rozhodovati ve všech otázkách katolických, souditi a chyby napravovati. Cokoliv tedy tato církev stanoví ve věcech víry, jest všem zachovávati.

Po páté pojímá se církev jako *obec všech předzřízených* nebo *věřících jsoucích ve stavu milosti;* ale tato církev nemá úkolu a moci rozhodovati ve věcech církevních. V *šestém* konečně smyslu jsou církví *všichni pokřtění křesťanskou vírou sjednocení.*[2])

Doktoři pojímají církev ve významu šestém, běžně katolickém, a správu její ve významu čtvrtém, Hus ve významu pátém.

Hus měl nauku o církvi, jak svrchu bylo podotčeno, hotovu již r. 1410. Učení Viklefovo hodilo se mu jak svým opravným rázem, tak zvláště účelností pro boj s autoritou církevní. Nepořádky v církvi a hlavně rozkol svedly Husa, jako již dříve mnohé, na př. v Čechách Vojtěcha Raňkova a Matěje z Janova, že hledal jinou církev, svatou a nerozdělitelnou, jak ji hlásal Viklef, a ve sporech se Zbyňkem a s Římem byl tento pojem církve pro Husa nejlepší omluvou neposlušnosti a nepodrobení se trestům církevním. Na zpracování názorů Viklefových připravil se Hus *obranou proti 17 článkům*, jež proti němu po hájení článků Viklefových rozšířili v Čechách doktoři a jež faráři

---

[1]) Formule »papa et collegium cardinalium« jest vzata ze sporů XIV. stol. Již *Viklef* polemisuje proti ní.

[2]) Jak na str. 42 bylo zmíněno, jest toto rozlišení pojmů církve přejato z *Raňkovova* traktátu »De scismate«, jen pátý bod je rozmnožen o pojem viklefský a šestý jest přidán.

četli s kazatelen.[1]) Hus ji napsal r. 1412 ještě v Praze a užil v ní, jednaje o plnosti moci papežské, o klíčích a odpouštění hříchů, hojně Viklefova traktátu »*De potestate papae*« a jeho *kázání*, v odpovědi na článek IV. pak opsal úplně akt Jakoubkův »*Ditare clerum*«. Bohužel máme zachovány pouze odpovědi na *sedm* článků; možná, že Hus ani více nenapsal, ježto mu bylo v říjnu ustoupiti z Prahy. Vrátiv se z prvního vyhnanství, jal se v lednu r. 1413 doplňovati své excerpty z Viklefových spisův a sestavovati nauku o církvi ve *vědecký traktát*.

Husův traktát »*De ecclesia*« (Opp. I, 196[b]—255[a]) jest po stránce literární dílo málo samostatné, jsouc veskrz prostoupeno výpisky z Viklefa.[2]) Je z něho patrno, jak mistrně ovládal Hus literární dílo Viklefovo a jak bedlivě je prostudoval pro svou práci. Vlastních myšlenek Husových tu arci nenajdeme.[3]) V prvních pěti kapitolách dokazuje a obhajuje s Viklefem thesi, že *jest pouze jedna svatá katolická církev a ta jest sbor všech předzřízených*. Předzvědění nejsou členy církve a nikdo nemůže tudíž bez zjevení věděti o sobě neb o jiném, je-li členem církve. *Hlavou církve jest jediné Kristus*. Vloživ v kap. VI. o církvi zlých, podává Hus v kap. VII.—XI. nauku o *moci církevní*, kterouž buduje originálně na slovech Kristových Mat. 16, zpravidla používaných k důkazu primátu. *Římská církev*, jíž mají všichni býti poddáni, aby došli spasení, jest obecná církev předzřízených. Základem, na němž ji Kristus zbudoval, jest on sám; nebof *o sobě*, nikoliv o Petrovi, řekl: »Na té skále vzdělám církev svou.« Petr nebyl hlavou církve ani jí celé neřídil. Ovšem ustanovil jej Kristus vůdcem mezi apoštoly, ale důvodem toho byly ctnosti Petrovy, víra, pokora a láska, jimiž vynikal nad ostatní apoštoly. Má-li tedy papež, náměstek Petrův[4]), tyto ctnosti, pak jest čelným biskupem církve, kterou řídí[5]); nemá-li jich, pak jest posel antikristův a protivník Petrův a Kristův. Nikdo zajisté nezaujímá v pravdě místa Kristova neb Petrova, leč následuje-li ho

---

[1]) Husovi byly poslány někým z Rokycan a Flajšhans nazval proto obranu »*Proti Rokycanským*«, ač v ní Hus jasně mluví proti doktorům. Tištěn jest pouze český překlad ve Spisech H. II, 336—389.

[2]) Srv. Studie a texty II, čís. 4: Husův traktát »De ecclesia«.

[3]) Srv. *Lenz*, Učení M. Jana Husi.

[4]) Tak nazývá Hus papeže, řídě se Viklefem.

[5]) T. j. částečné církve, pokud jest mu poddána.

ve mravech. Moc duchovní pojímá Hus s Viklefem jen jako moc svěcení (»claves ordinis«, nikoliv také »iurisdictionis«), a moc svazování a rozvazování pouze jako moc služebně odpouštěti nebo zadržovati hříchy, jež záleží v *ohlašování*, že *Bůh* hříchy odpustil nebo zadržel.

V těchto výkladech Husových bije přímo v oči *nedůslednost* názorův. Neboť je-li církev sbor předurčených ke spáse a Kristus její hlava, jež jí stále vlévá život a pohyb, pak není třeba papeže ani jakéhokoliv prostředkování spásy. Ba, papežství a kněžství jest vůbec *nemožno*, protože nikdo neví o sobě, a tím méně o jiném, je-li předurčen ke spasení. Ale Hus jest dalek, aby učinil tyto závěry. Jednak jej mýlí různé názory Viklefovy, z nichž těžko tvořiti jednotný celek, jednak tkví v jeho duši příliš hluboko učení katolické. Proto podržuje s praedestinatianským pojmem církve papežství, kněžství i prostředky milosti, zůstávaje tak zevně na půdě katolické. Hlásá sice bludně s Viklefem, že *papežství není předmětem víry*, že *není ke spasení nutno* býti poddánu římskému biskupu a že *nadřaděnost biskupa římského* nad jiné biskupy (primatus iurisdictionis) není *z ustanovení Kristova*, nýbrž jest dílo císařův, hlavně Konstantinovo, ale přijímá skutečný stav církve, v níž papežství jest, a chce papeži býti poddán, pokud co přikazuje *ve shodě se zákonem Božím.* [1]) Žádá jen, *aby papež nepanoval světsky* a vlády násilím se nedomáhal [2]), *a aby žil mravně.* [3]) Je-li však v mravech protivou Krista, pak jest zloděj a lotr a nejvyšší antikrist. [4])

---

[1]) Neboť papež se může mýliti ve mravech i v soudu pravdy. Primát, ovšem s mnohými nesprávnými restrikcemi, Hus připouští, infallibility však papeži naprosto nepřiznává, ač mu ji a její meze Páleč a Stanislav dokazují dobře. O impeccabilitě mluví Hus s Viklefem zbytečně — té papeži nikdo rozumný nepřipisoval.

[2]) To jest Husův protest proti bojům za rozkolu církevního; vyslovuje jej s Viklefem formulí: papež jest náčelníkem tak veliké církve, jakou ovládá. *Náčelníkem,* nikoliv hlavou, poněvadž tento název jest v Husově pojmu církve vyhrazen Kristu.

[3]) Tím smiřuje Hus tento ústupek s pojmem církve; neboť mravný život jest hlavním znamením předurčení, ačkoliv, jak Hus dobře ví, nikoliv zcela spolehlivým.

[4]) Pak ovšem *není* papežem a měl by býti sesazen; nestane-li se tak, věřící mu nemusí býti poddáni — částečné církve mohou spravovati dobří biskupové nebo svatí a pokorní kněží.

Tu nauku o církvi a její moci slyšeli jsme z úst Husových již r. 1410; mínění své o papežství stručně formuloval, jakž bylo svrchu řečeno, v listu Křišťanovi, pravě: »In isto volo stare: quod habeo papam pro vicario Christi in ecclesia Romana, sed *non est michi fides*. Item in isto: si papa est *predestinatus* et exercet officium pastorale *sequens Christum* in moribus, tunc est caput tante militantis ecclesie, *quantam regit*; et si sic regit capitaliter *secundum legem Christi* totam iam militantem ecclesiam, tunc est verus eius *capitaneus* sub archicapite domino Jesu Christo. Si vero vivit Christo contrarie, tunc est fur, latro ascendens aliunde et lupus rapax, hypocrita et nunc inter omnes viantes precipuus antichristus... Item in isto sto: quidquid s. Romana ecclesia, vel papa cum cardinalibus, decreverit vel mandaverit tenendum vel faciendum *secundum legem Christi*. illud humiliter ut fidelis Christianus volo revereri et venerabiliter acceptare... papa sicut et tota curia Romana errare poterit in via morum, sicut sepe errat in iudicio veritatis.« (Doc. 60 n.).

V traktátu o církvi Hus této nauky o papežství nezpracoval soustavně. Když byl dokončil prvních deset kapitol svého spisu, bylo mu k vůli synodě odejíti z Prahy, a rada doktorů, proti níž napsal zmíněné vyznání Křišťanovi, podráždila jej tak, že, vrátiv se po krátkém ústupu únorovém do Prahy, druhou část traktátu píše jako *polemiku proti radě doktorské*. Tím pozbyla stať o papežství (hl. XII.—XV.) žádoucí jasnosti a podružným otázkám o poslušnosti a trestech církevních jsou zbytečně věnovány úvahy příliš rozvláčné (hl. XVI.—XXIII.).

Proti Husovu viklefskému pojmu církve bylo doktorům bohosloví, hlavně Pálčovi a Stanislavovi, hájiti nauky katolické. První podnět k tomu daly jim odpovědi, které proti jejich radě napsali Jesenic a Hus. Asi v březnu a dubnu r. 1413, ještě než byli vypověděni z Prahy, napsali vůdcové katolické strany obranné spisy proti zmíněným odpovědem, *Páleč* »*Replicatio contra quidamistas*« [1]) a *Stanislav* traktát »*Alma et venerabilis*«. [2]) Páleč potírá jen odpověď Jesenicovu, Stanislav pole-

[1]) V radě doktorské užívá se častěji o straně Husově slova »quidam« — odtud vytvořil pro ni Páleč název »*quidamistae*«.

[2]) Vydal *Loserth* Archiv 75, str. 344—361 a 361—413.

misuje v první části také proti ní, ve druhé části však odmítá i odpověď Husovu. *Pramenem* byl Pálčovi v nauce o církvi Stanislav, ale v důkazech užil *Jensteinova* traktátu proti Mistru Vojtěchovi, spisu *Jana Holešovského* proti Husovi a Antihusa *Štěpána Dolanského*; Stanislav přejal do »Alma et venerabilis« skoro doslovně části svého traktátu »De romana ecclesia«. *Církev* není společnost jen předzřízených, nýbrž všech věřících. *Papežství* má dle katolické nauky základ v *ustanovení Kristově;* neboť Kristus učinil *Petra* náměstnou hlavou své církve, řka mu: »Ty jsi skála...« a »Pasiž ovce mé«, a jest tudíž *řádný nástupce Petrův,* římský biskup, hlavou církve. Jemu jest v Petrovi svěřena *od Krista plnost moci* duchovní a správa celé církve. On s kardinály má rozhodovati o všech otázkách církevních, k němu se mají *všichni věřící* utíkati a jemu býti poddáni, ježto bez toho *nelze dosíci spásy.* Tu moc dostává papež od Krista, jakmile byl řádně ustanoven (dle zákona zvolen), a *není závislá ani na předzřízení ani na mravném životě papežově.*

Tak odsuzují doktoři bohosloví krátce nesprávné nauky Husovy, ponechávajíce hlubší odůvodnění další polemice.

---

4. Poměry náboženské v Praze.

(Nauka o svátostech. — Klíče církevní. — Úřady. — Církevní tresty. — Zvyky a obřady. — Práva a svobody katolické církve. — Obrazy, ostatky a odpustky. — Řehole.)

Jaký výsledek měla činnost Husova v náboženském a církevním vzhledu, bylo lze porůznu již pozorovati v osudech Husových, ale v souvislosti s Husovou naukou o církvi hodí se utvořiti si o tom obraz celkový. Cennou pomůckou jsou tu výtky Anonymovy v listě »*Eloquenti viro*« [1]) a zvláště *Pálčův spis* »*De ecclesia*«, v němž Páleč Husův stejnojmenný traktát potírá, často se dotýkaje názorův a praktik jeho okolí. Disposici nabízejí nám doktoři bohosloví slavnou svou formulí, v níž shrnují

[1]) *Hardt* III, 338—391. Srv. studii »Počátkové kalicha«, v ČKD 1914, str. 80—84, a Studie a texty I, str. XXIII—XXVI.

všecky viklefské bludy Husovy a jeho strany [1]), pravíce o nich, že bloudí v nauce »de septem sacramentis ecclesie, de clavibus, officiis et censuris ecclesie, de moribus, ritibus, iuribus, libertatibus, cerimoniis et sacris rebus ecclesie, de veneracione reliquiarum, de indulgenciis, de religionibus et ordinibus in ecclesia«.

O svátostech jsou rozšířeny chybné nauky o *svátosti oltářní* a svátosti *pokání*. Viklefova věta, že po konsekraci zůstává podstata chleba, byla Jakoubkem důrazně prohlášena, Husem podporována a v okolí jeho obecně přijata. [2]) O svátosti pokání učí Hus, že kněz neodpouští hříchů, nýbrž jen ohlašuje odpuštění Boží [3]), a stoupenci jeho vyvozují z toho důsledky, jimiž se svátost vůbec podkopává. Tvrdí, že stačí zpovídati se Bohu, zpovídají se raději laikům než kněžím protihusovským, odmítají vůbec ústní zpověď jakožto zřízení lidské. [4]) Také o svátosti biřmování a svěcení kněžstva se ozývaly hlasy, že jsou biskupům vyhraženy jen pro zisk a světský lesk.

Učení o *klíčích církevních* jest ve straně Husově podvratnými názory Viklefovými úplně podryto. Církevní rozlišení mezi »claves ordinis« a »claves iurisdictionis« se odmítá — iurisdikci prý každý kněz dostává již při svěcení, při němž také dostává poslání kázati všude. Proto kněží Husovi káží v chrámech bez

---

[1]) *Páleč* je v Antihusovi a De ecclesia opakuje stále.

[2]) *Páleč* na m. uv.: »Sancti doctores concorditer clamant de non remanencia panis in sacramento altaris; ipsi oppositum tenentes et asserentes quomodo scripturam sanctorum doctorum non iuxta caput proprium interpretantur?« (rkp. *krak.* 119[2b]). V Kostnici vytýkal Páleč Husovi, že všichni, kteří chodili na jeho kázání, jsou nakaženi bludem remanenčním (Doc. 110). Mírnější z nich praví, že je to »*problema neutrum*«, a radí věřícím, »quod ipsi maneant de hoc in *suspenso*« (příl. XVII, str. 244*).

[3]) Protože Kristus odpouští a Kristus neukládal pokání, činí tak i někteří kněží, říkajíce penitentovi jen: »Jdi a již nehřeš více«, nebo ukládají pouze pokání nepatrné (*Páleč* na m. uv. 86[1a]).

[4]) *Páleč* na m. uv.: »ad parvipendendam oris confessionem sine omni limitacione hanc auctoritatem introduxit, que auctoritas illimitata per eum populo publice et frequenter predicata pluribus laicis hanc impressit presumpcionem, ut dicerent: Quid multum indigemus confiteri mortali secerdoti, quando summo sacerdoti corde contrito confitemur« (76[2b]). »In tantum clerum odiunt, quod pocius layci et layce alterutrum confitentur quam alterius partis catholice sacerdoti« (163[2a]).

vědomí i proti vůli faráře[1]) a neustávají ani kázati, jsouce v klatbě. Mohou se tu dovolávati příkladu Husova a jeho učení, že »každý kněz, který nehledá vlastní slávy, nýbrž cti Boží, prospěchu církve a spásy lidu a který koná vůli Boží a odkrývá úskoky antikristovy a káže zákon Kristův, ten má znamení, jež ukazují, že jej poslal Bůh«.[2]) Moc klíčů nemůže prý býti knězi odňata ani zúžena — proto nedbají reservátův a rozhřešují i exkommunikované[3]); někteří z nich se vymlouvají, že je to »articulus necessitatis«, protože jim jiní kněží nechtějí dáti rozhřešení bez peněz.[4]) S druhé strany zase, pojímajíce slova Husova, že kněz ve hříchu smrtelném není knězem a nemůže rozhřešovati, tak jak znějí, bez omezení »digne et meritorie«, odůvodňují je tvrzením, že bez přijetí Ducha sv. se nepřijímá svěcení a moc klíčův[5]). a vykládají, že nečistý nemůže druhého očišťovati, svázaný rozvazovati a mrtvý vlévati život.[6])

Úřady církevní jsou s dostatek sníženy již naukou Husovou. Hledí se na ně v zorném úhlu panování, bohatství a lesku. A v církvi nemá býti panování, duchovenstvo má žíti v chudobě a prostotě. Papež jest nadřízen ostatním biskupům mocí světskou, Kristus zřídil pouze kněze a jáhny[7]), všichni

---

[1]) Srv. Eloquenti viro (*Hardt* III, 350 n.).

[2]) De ecclesia hl. XVIII.

[3]) *Páleč* na m. uv.: »sicut in anno jubileo quoslibet ad se venientes absolvunt in quolibet genere peccatorum. Absolvunt enim claviuni contemptores, excommunicatos et prophanos, homicidas et presbyterorum percussores, spoliatores sacrilegos, bonorum spiritualium invasores, apostatas, apostatrices moniales, incendiarios, famosos libellos super prelato scribentes, pape et prelatis maledicentes et eorum potestatem abnegantes, indulgenciarum et sanctarum reliquiarum blasphematores, nec est peccatum nominabile, a quo non absolverent postulati. Et cum ab aliis sacerdotibus in partibus vel in Praga in hiis casibus non absolvuntur, omnes ad eos confluunt.« (75[1b]) Srv. Eloquenti viro l. c. 378 n. a Páleč v příl. XVII, str. 251*. Tak absolvoval kdosi v Praze i vyobcovaného Jeronyma (Hardt IV, 640).

[4]) *Páleč* ibid.

[5]) *Páleč* na m. uv. 69[2b]: »ut dicunt quidam heretici, quod sine recepcione spiritus sancti nullomodo recipiatur ordo sacerdotalis et claves consequentes ordinem«. Viz totéž spojení u Husa v kázání »Tu es Petrus« (příl. XII, str. 132*).

[6]) *Páleč* na m. uv. 31[1a].

[7]) De ecclesia hl. XV.

kněží mají stejnou moc.[1]) Bez papeže a tedy i bez biskupů by Kristus dobře spravoval svou církev prostými kněžími.[2]) Přimyslíme-li k tomu ještě heslo »papež — antikrist«, pochopíme i neslušné útoky na představené církevní[3]) i naprostou nepoddajnost úřadům církevním a násilnosti proti duchovenstvu.[4])

O *církevních trestech* máme výklad Husův v posledních kapitolách traktátu »De ecclesia«. Viklefova věta, že nikdo nemůže býti exkommunikován, leč jest vyobcován od Boha pro těžký hřích, dovoluje Husovi a jeho straníkům klatbou theoreticky i prakticky zhrdati.[5]) K jak nemoudrým až důsledkům dospívá tu Hus, viděti z první jeho obrany (Proti Rokycanským), kde v hl. VI. žádá, aby soud o tom, spáchal-li někdo zločin hodný exkommunikace, byl pronášen ne jedním biskupem nebo knězem, nýbrž *veškerostí věřících* v oné obci nebo někým vyšším a soudcem v oné obci k tomu ustanoveným, buď knězem nebo neknězem, ba spíše neknězem, a praví, že prohlášení klatby nepřísluší pouze jedinému prelátu anebo toliko sboru jich, nýbrž že *od svatých kněží podle božské moudrosti zasvěcených věrně má býti prohlašován soud podle zákona Božího lidu.*[6])

---

[1]) *Páleč* na m. uv. 72[1b]: »Tercius error, quo dicunt in omnibus sacerdotibus parem esse potestatem, sed consecracio locorum, absolucio maiorum casuum pape et episcopis reservata est propter avariciam«.

[2]) Contra Stanislaum hl. V.

[3]) *Páleč* na m. uv. 168[1b] n.: »Sequaces Hus et suorum coapostolorum, qui papam, episcopos et prelatos publice *confundunt, maledicunt et blasphemant,* ymmo cantilenas in modum famosi libelli per se confictas in ipsorum confusionem psallere non verentur per vicos et tabernas et *in abhominabilia convicia pape prosiliunt et prelatorum.* Numquid hec est *libertas* rectitudinis et non pocius inaudita malicia dyabolice *tyrannidis?*«

[4]) V *Klatovech* byl 2. října 1412 za zvuku zvonův a hlásání bířice *utopen* kněz Jan, v *Žatci* touže dobou jeden klerik *upálen* a jeden klerik a kněz *utopen.* Bulami ze dne 22. září 1414 káže Jan XXIII. zakročiti proti oběma městům exkommunikací a interdiktem (*Krofta,* Zur Geschichte der hus. Bew. Mitth. JÖG XXIII, str. 598 nn.).

[5]) *Páleč* ibid. 86[1a]: »Hus cum suis sodalibus excommunicacionem ab homine nichil esse asserunt nec posse ligari aliquem excommunicacione ab homine nisi a solo deo. Et ideo ligatos ab ecclesia propria auctoritate absolvunt et soli in excommunicacione divina peragunt officia absque consciencia et timore.« A 120[1a]: »excommunicaciones et censuras nichil esse asserentes parvipendunt«. Srv. také Eloquenti viro l. c. 344 n.

[6]) *Flajšhans,* Spisy H. II, 385 n.

Jak poklesla v očích strany Husovy autorita církve katolické, patrno ze stálých útoků *na zvyky a obřady církevní*. Jsou prý to jen nálezky a tradice lidské, jež od zákona Božího odvádějí a proto mají býti rušeny nebo aspoň umenšeny. Tak radikálně mluvil hlavně *Jakoubek* dle Janova [1]), a že jeho vývody nalézaly mezi stoupenci Husovými vnímavé posluchače, ukázalo se v počátcích husitství. Zda však již v této době začala se někde radikální theorie ta uváděti v život, neumíme povědětí.

Revoluční přímo názory jsou ve straně Husově o *právech a svobodách církve*. Kanonické právo, v němž katolická nauka o církvi, primátu a moci církevní jasně jest vyslovena, netěší se pochopitelně u husitův oblibě, ačkoliv sami z něho rádi citují, co se jim hodí. Dekretálky jsou prý soukromé listy, lidské nálezky a staré přikrývky papežovy. I výroky světcův jsou jen lidské řeči. [2]) Poslušnost, kterou kánony ukládají, jest zavedena proti zákonu Kristovu na ujařmení věřících. K opravě církve jest třeba, aby světští páni odňali hříšným duchovním majetek a věřící aby jim nedávali desátkův, jež jsou pouhé almužny. [3]) Tak vydávají stoupenci Husovi se svým mistrem církev na milost a nemilost moci světské, o niž se opírají, kdykoliv jim hrozí stíhání od autority církevní, a s jejíž pomocí zamezují provedení

---

[1]) Srv. Studie a texty II: »Obřady u Husa a husitův« a »Husův pomocník v evangeliu« II.

[2]) *Páleč* na m. uv. 114[2b] »tales sunt presens scriptor et sua pars *contemptores canonum* ... sed ex hoc contemptu iurium et canonum, quibus ecclesia regitur, ... clerici antichristi palam convincuntur, cum iura et canones patrum, que ecclesia acceptavit et approbavit, contempnunt tamquam humanas tradiciones«. A na fol. 163[2b] zachytil Páleč něco ze skutečných hovorů: »Audent palam dicere: Quid Augustinus, quid Jeronimus et quid Ambrosius? Homines fuerunt sicut et nos, erraverunt et errare potuerunt. Quid Gregorius? Mimus sive prlenecz fuit. Quid ille monachus Thomas de Aquino, qui sedi apostolice et prelatis noluit displicere? Quid papa pseudocristus et ydolum et verus antichristus! Quid cardinales nisi fures et latrones et abhominacio desolacionis in loco sancto sedentes! Quid decreta et canones nisi litere private et antiqua *coopertoria pape* et humane tradiciones!« Tuto poslední větu připisuje *Ondřej z Brodu* v traktátu »De sumpcione« Jakoubkovi: »Memini me audisse ab adversario necnon ab eius in hac parte sociis: Quid decretum? Humana tradicio! Quid decretales epistole? Verius »*coopertoria pape*«! (Srv. ČKD 1911 str. 240 pozn. 29.)

[3]) *Páleč* na m. uv. 138[2b]: »Vigilanter dicunt laicos posse licite clerum spoliare ipso delinquente, ipsi tamen graviter delinquentes nolunt per suos superiores nedum possessionibus sed occupacionibus privari beneficiorum, ymmo in ipsis ut permaneant, se tuentur brachio seculari«. Srv. příl. XVII, str. 292* n.

práva církevního. Násilnosti Václavovy proti duchovenstvu r. 1409 a 1411, donucování kněží, aby za interdiktu sloužili, a věřících, aby služby Boží navštěvovali, vypuzení četných kněží [1]) a zabrání jejich obročí kněžími Husovými [2]) jsou následky proticírkevních hesel Husových.

Zamítajíce nálezky lidské, stavějí se druhové Jakoubkovi také proti posvátným věcem v církvi, hlavně *obrazům* a *ostatkům svatých*. Uctívání obrazů nazývají modloslužbou, a ostatky prohlašují šmahem za nepravé; někteří docela odstraňují již obrazy (i krucifixy) a ostatky z chrámův a kaplí. [3]) Jak rozhodně a zásadně vystupují proti *odpustkům*, známe ze sporu odpustkového r. 1412, a že boj proti nauce církevní (nikoliv pouze praksi) v tomto bodě, jakož i v předchozím a následujícím, jest staršího data, víme z rozmluvy *Jakuba z Nouviona* s husity v Praze.

Konečně *řehole* jsou stálým předmětem útoků reformních. Hus sám potírá je často po příkladu Viklefově, třebas ne tak hrubě jako Viklef, a v okolí Husově jest odpor proti řeholníkům tím větší, čím důrazněji tito odporují jejich snahám. Opustili prý pro svůj soukromý zákon zákon Kristův, ruší jednotu náboženství Kristova, jsou služebníci antikristovi. [4]) Měli by se všichni vrátiti k řeholi Kristově, jež jest nejpostačitelnější a nejsnazší.

---

[1]) Srv. příl. XVII, str. 258* n., 262*, 277*.

[2]) *Ondřej z Brodu* v listu Husovi: »Ecce vestrates intrudunt se ad beneficia aliorum et ut dicitur, vos estis horum instructor et procurator.« (Doc. 521.)

[3]) *Páleč* na m. uv. 3^{2a}: »Huiusmodi autem picturas, ymagines, figuras et reliquias moderni Vyklefiste reprehendunt, dicentes *ydolatras* qui talia venerantur, propter quod plures de ecclesiis eorum et capellis ymagines crucifixi et sanctorum reliquias eiecerunt«. A 7^{2a}: »Nec obstat racio Viclefistarum, qua beate Virgini et suis reliquiis derogantes dicunt, quod peplum sit una plastella sicut alia vel panniculus sicut alius (srv. příl. XVII, str. 258*) et ipsa mulier sicut alia mulier. Et arguunt sic: Caput, os vel membrum alicuius sancti, Petri vel alterius, est beatificabile ultimo, et non peplum, cingulus vel camisia beate Virginis — ergo os uniuscuiusque sancti est magis venerabile.« Mistr *Jeronym* jest v Kostnici viněn, že v září r. 1412 u Karmelitánů v Praze ostatky rozházel (Hardt IV, 641.).

[4]) *Páleč* na m. uv.: »Errant ergo Wyklefiste, qui propter varietatem ordinum et habituum inpugnant *religiosos*, cum ex hac varietate non distrahitur unitas religionis christiane.«

Tedy úplný rozvrat v katolickém životě náboženském vidíme v táboře Husově. A nelze upříti, že je to z valné části ovoce činnosti Husovy. On jest vůdcem strany, on hlavním těch zásad hlasatelem. Ovšem ne do všech důsledků, jež z nich vyvodilo jeho okolí. Mocným vlivem působil tu Mistr *Jakoubek ze Stříbra,* jenž to, co Hus jen naznačoval, vyslovoval příměji a důsledněji. A prostřednictvím Jakoubkovým působil to *Matěj z Janova,* z jehož Regulí Jakoubek myšlenky ty vypisoval.[1]) Názory Viklefovy a Janovovy, tolik sobě podobné, prostupují a doplňují se zde tak, že jich často nelze rozeznati. Ale také třetí činitel, *valdství Drážďanských,* kteří v táboře Husově měli místo význačné, přispěl k tomu rozvratu nemálo. V Pálčově traktátu De ecclesia čteme i polemiku proti těm, kteří popírají potřebnost chrámů k bohoslužbě a přímluvu svatých.

Přirozený vývoj tohoto rozvratu vede v *táborství,* jež jest dědicem okolí Husova a pokračovatelem díla Jakoubkova a Drážďanských, jako jest *strana pražská* dědičkou snah Husových.

---

5. Na Kozím a na Krakovci.

(Dokončení traktátu De ecclesia. — Proti Pálčovi, Stanislavovi a osmi doktorům. — Mistr Sybart. — Česká postila nedělní. — Husova kázání na venkově. — Drobné spisy. — Pobyt v Praze. — List Jana XXIII. — Hus v Ústí. — Na Krakovci.)

Opustiv před koncem dubna r. 1413 znovu Prahu, odebral se Hus do jižních Čech na Táborsko, kde se zdržoval delší dobu na hradě Kozím pod ochranou pana Jana z Oustí.[2]) Zde dokončil v dubnu traktát »*De ecclesia*« a poslal jej do Prahy, aby byl v Betlemě veřejně přátelům prohlášen. Předčítali jej tedy

---

[1]) Srv. Studie a texty II, čís. 3. a 4.: »Husův pomocník v evangeliu II, III.«

[2]) *Lefler* (»Hus ve vyhnanství« v »Husitství ve světle pravdy« X (1913) čís. 1—4 str. 108) míní, že na Kozím hřbetě v Sedlčanském kraji; ale stará tradice jest podepřena Starými letopisy 19: »Jel na Kozí na tvrz blíž od Ústie Sezemova«, a hnutí, jež nedlouho potom vzniklo v Ústí, nejpřirozeněji se vysvětlí osobní činností Husovou.

v přítomnosti asi osmdesáti osob a dokončili ve čtvrtek před sv. Duchem (8. června).[1]) Potom jal se Hus psáti polemické traktáty »*Proti Pálčovi*«, t. j. proti jeho spisu »*Replicatio contra quidamistas*«[2]), »*Proti Stanislavovi ze Znojma*«, t. j. proti »*Alma et venerabilis*«, a »*Proti osmi doktorům*«, t. j. proti jejich obraně buly odpustkové, kterouž byl napsal Páleč a jež čtena byla konec června r. 1412 na Žebráce.[3]) Rázně odmítá nauku doktorův o církvi a papežství a opakuje vývody své bezohledněji a útočněji než v traktátu »De ecclesia«, na nějž častěji odkazuje. Proti bývalým přátelům vystupuje hněvivě a povýšeně, odbývá jejich důkazy mnohdy pohrdavě a argumentuje sofisticky. I zde jest mu pramenem *Viklef*, z jehož traktátů »De potestate papae«, »De civili dominio«, »Ad argumenta aemuli«, »De Christo et suo adversario antichristo« a z kázání části opisuje, ale celkem je tu závislost menší než v »De ecclesia«.

Práce ty zabraly asi květen a červen; již v polovici června asi píše Hus Reinsteinovi, že mu pošle traktát »Proti Stanislavovi«, až jej opíší.[4])

Koncem června dověděl se Hus, že mistr vídeňský *Sybart* kaceřuje českou universitu a zvláště Mistra Jeronyma pro jeho činnost u dvora krakovského.[5]) Ve Vídni byl totiž pro některé pohoršlivé výroky z rozkazu oficiála pasovského kolem 1. června zatčen žák pražské university Dominik ze Záhřebu a při výslechu se přiznal, že asi 16 článků Viklefových, jimž slyšel Husa učiti, měl za pravdivé[6]), a odvolal je. Sybart potom napsal listy

---

[1]) Tak subskript v rukopisech (*víd.* 4512): »quem pronuncciaverat publice in Bethlehem a. d. 1413 et eodem anno finivit fer. V. ante festum s. Spiritus«. Z toho by se dalo souditi, že jej předčítal Hus sám; ale *Páleč* v traktátu De ecclesia udává přesněji: »*ex ordinacione sua* in Betleem fere LXXX personis *pronunciato*«. Byl asi předčítán, aby jej posluchači hned opisovali, a vydán tedy v obrovském na tu dobu počtu osmdesáti exemplářův. Předčítání pak ovšem trvalo dlouho, takže lze říci, že traktát již koncem dubna byl hotov.

[2]) Dle Pálčova Antihusa (str. 4) nazval Hus svůj traktát *Quidamon*, což Páleč vykládá: »*quidam demon*, cum in eo maledicta et convicia congeris et errores ponis et ficticia scribis.«

[3]) Viz str. 241.

[4]) Doc. 57. *Novotný* l. c. 37 n.

[5]) Srv. co o pobytu Jeronymově v Krakově píše 2. dubna 1413 tamní biskup patriarchovi antiochijskému Václavovi v Doc. 506 n.

[6]) »Fatebatur se 16 errores Wycleff tamquam veros, iustos, sanctos aut Christi ewangelio consonos credidisse ac eos vel saltem aliquos a Mgro J. Hus

biskupu záhřebskému a kapitole, jimiž upozorňoval na šíření bludů v Praze a vyzýval, aby jich nedovolili šířiti v Chorvatsku; při tom se zmínil o Jeronymovi, že dle věrohodných zpráv rozséval bludy v Polsku. Na to obořil se naň Hus listem ze dne 1. července (Doc. 63 n.) a za universitu poslal rektor Michal z Malenic důtklivé psaní universitě vídeňské (Doc. 512 n.); rovněž rada Starého města pražského stěžovala si na Sybarta a na různá příkoří radě vídeňské. Universita vídeňská odpověděla na to dlouhým listem, v němž líčí událost, Sybarta omlouvajíc, zmiňuje se o procesu Jeronymově a žádá, aby se universita pražská přičinila, by viklefské bludy, v Praze hlavně činností Husovou rozšířené, byly vypleny.[1])

Je to pěkný doklad, jak se viklefství šířilo z Prahy i mezi Jihoslovany a jak soudila sousední universita o poměrech českých.[2])

Současně s polemickými spisy latinskými pracoval již Hus na Kozím o svém velikém českém díle, poměrně nejsamostatnějším a nejzralejším, o *Postile nedělní*. S počátku, jsa zaměstnán prací jinou, překládal sice veliké kusy z Postily Viklefovy[3]), ale čím dále pracoval samostatněji. Výklad evangelií psán jest většinou živě a působivě, vyzdoben osobními a časovými vzpomínkami a sesilován opravnými úvahami a útoky. Jadrný český sloh a ryzí jazyk zaručuje Husově Postile vždy

---

docente publice didicisse, contrarium eciam nonnunquam ab orthodoxe fidei doctoribus Prage predicare, docere audivisse« — to je patrně narážka na druhý turnaj viklefský a práci doktorů proti němu.

[1]) O *Husovi* píše: »Demum quesumus animadvertere dignemini, quam turpiter eundem ven. M. Johannem Sybart in suis literis tractaverit famose per universum orbem suspectus M. Joh. Huzz, approbatum dignis meritis s. theol. professorem in dignitate despiciens et sacerdotali dignitati in nichilo deferens, ipsum velut lenonem tuizans, mendacem et si quid peius excogitare potuit appellans, se autem tumide efferens magistrum vocitet, qui utinam esset veritatis discipulus et non erroris prodigus seminator! Sed et demencius apostolicum sibi titulum superbie inflatus spiritu usurpare presumit, scribens se servum Jesu Christi in spe, quo titulo nullus episcoporum, ymno nec summus pontifex utitur. Sed ipse sub Christi nomine ut timemus militando contra Christum, apostolico non veretur titulo gloriari.«

[2]) Listy Sybartovy a odpověď university vídeňské otiskl *Loserth* v Mitth. V G D B XXIV.

[3]) Srv. Studie a texty I, 257—282 »Pramen české Postilly Husovy«.

čestné místo v české literatuře. Dopsána jest, jak Hus sám praví na konci, ve vigilii sv. Šimona a Judy (27. října).

Zatím však vydal se Hus zase na pole činnosti kazatelské, jehož se na počátku tohoto vyhnanství zdržoval, vyhovuje příkazu krále Václava, jenž nechtěl, aby země byla znepokojována interdiktem.[1]) Ještě v homilii na II. ned. po Velik. píše: »A bude-li jeho svatá vóle, já odváže sě jich služby stavenie, ... budu kázati slovo božie, když vedle jeho svatého naučenie k tomu čas uzřím« (Erb. II, 175) — ještě tedy nekázal; ale již na II. ned. po Troj. praví: »nynie káži mezi ploty, podle hradu, jenž slove Kozí, mezi cěstami měst i vsí« (ibid. 256) a na ned. XII.: »Protož i já úfám jeho svaté milosti, žeť mi toho nepohyzdí, že káži proti prelátskému přikázánie« (ibid. 326).

Začav asi koncem června kázati, užíval Hus každé příležitosti, aby mohl mluviti k lidu. Zvláště posvícení, v různých chrámech na různé neděle slavené, bylo mu k tomu cíli vítáno. Z pravidla kázal v kostele, nezřídka i dosti daleko od Kozího[2]), někdy však, bránil-li farář mluviti v kostele nebo shromáždilo-li se mnoho lidí na Kozím, kázal i v širé přírodě.[3]) Pro rozšíření myšlenek Husových ve vrstvách lidových a na připravení půdy pro budoucí hnutí mělo toto živé slovo význam nemalý.

O činnosti Husově na Kozím Hrádku v zimě r. 1413 a z jara r. 1414 nemáme bohužel zpráv. Před vánoci poslal do Prahy krátké kázání (Doc. 47 n.), aby bylo čteno na Boží hod

---

[1]) Toho se týkají slova Husova v listu k Reinsteinovi: »Estimo, quod peccavi, ad voluntatem regis predicacionem dimittens; et ergo iam nolo sic peccare« (Doc. 57). Neplyne z nich, že měl Hus úmysl vrátiti se do Prahy, nýbrž že chtěl kázati na venkově.

[2]) V Postile na ned. XIV. po Troj. píše: »I já pohřiechu jezdím a v tom svú nestatečnost vyznávám, že nechodím pěš kázat... neviem, pomóž-li mi to, že bych pěš tak daleko a tak brzo nemohl přijíti« (ibid. 340).

[3]) Zmíněné výrazy: »mezi ploty, mezi cestami měst a vsí« jsou sice obrazné, vzaté z evangelia«, ale v ‚Knížkách proti knězi kuchmistrovi' vykládá je Hus sám doslovně, pravě: »velmi mne žádají v tom kraji, v němž sem kázal: v městech i ve vsech i na polích i na hradiech i pod hrady i v lese pod lipú u hradu, jenž slove Kozí« (Erb. III, 241). Pak jest arci možné, že Hus proti předpisům církevním i mši sv. sloužil ve stodole na Kozím, jak vypravuje rýmovaná kronika (Staří let. 471):

»Léta božieho 1413 mistr Jan Hus z Prahy pro kletbu vyhnán býše,
ten na Kozím v stodole slúžíše i kázáše
a mnoho na jeho kázání z Ústí býváše.«

s kazatelny betlemské [1]), a spisoval v té době drobné české traktáty: krátký výklad víry a páteře, Páteř zlých lidí [2]), Devět kusů zlatých, katechismus, Dcerku a snad i Pravopis. Z té doby jest asi také list zbožným ženám při Betlemě (Doc. 7 n.) a nezvěstný dnes spis O panenství. Vše to jest vlastně málo pro činorodého muže na vyplnění tak dlouhé doby.

K slavnosti Ukazování ostatků (20. dubna) přijel Hus do Prahy [3]) a zdržoval se v Betlemě na zapřenou až přes Boží tělo. Mnozí věděli sice o jeho přítomnosti, ale, ježto nekázal a veřejně nevystupoval, nebyly staveny služby Boží, patrně z ohledu na krále a na pokoj v městě. Odtud napsal listy kazateli Benešovi, jakémusi Petrovi a Mistru Ondřeji z Brodu, káraje je pro hanlivé řeči, jež o něm mluví; vědí prý přece, že jest v trestech církevních proto, že káral chyby duchovenstva. [4]) Na to odpověděl mu Beneš krátkým, ale rázným listem [5]), Ondřej z Brodu pak poslal mu vážný, duchem lásky bratrské provanutý list, nad nímž se Hus měl zamysliti. Pro Viklefa, praví, jest roztržka v národě. [6]) Kéž by se Hus vrátil k jednotě církve! Ale z listu jeho patrno, že chce raději zemříti než se vrátiti; píše, že očekává *mučednictví*. Zákon Boží píše na stěny Betlema a proti povinné úctě k představeným připisuje všem, od papeže až po prosté kněze, zločiny, jichž by nemohl dokázati, kdežto hříšníků, kteří jsou jeho stoupenci, se nedotýká. Praví, že pro kárání chyb jest v klatbě církevní. Ó by to bylo pravda! Ale veřejné mínění viní jej z bludů Viklefových, zvláště o svátosti oltářní, a on to

---

[1]) Psáno bylo ovšem nějaký čas před tím.

[2]) Srv. Několik textů II, 34—39; III, 15—18, a Studie a texty I, 249—256.

[3]) Tak v rkp. univ. *praž.* X H 17: »a. d. MCCCCXIV Mgr Johannes venit ad Ostensionem reliquiarum«.

[4]) Listy Husovy se nám nedochovaly, ale obsah známe z odpovědí. List Benešův otiskl *Loserth*, Hus u. Wiclif 291—293, list Brodův jest v Doc. 518 až 522.

[5]) Ad hoc vero, quod dicis et supponis, quod ego sciam te esse in sentenciis propter hoc, quod tu correxisti crimina cleri dissoluti, sicut tu asseris, ad hoc respondeo, quod erras et falsum supponis, quia ego te scio innodatum esse sentenciis papalibus propter hoc, *quod es sator et sectator secte Wiclefonis* heretici condempnati, et hec est assercio et vox omnium katholicorum virorum et mulierum, clericorum et laicorum« (292).

[6]) »ille Johannita, iste Wiclefista ceterique Machometiste nuncupentur, et divisus est Christus. Numquid Wiclef crucifixus est pro nobis? aut in nomine ipsius baptisati sumus?« (Doc. 519).

potvrzuje hájením článků Viklefových a spisem De ecclesia. Pro kárání chyb kněžských nebyl ještě nikdo stižen tresty církevními. Straníci Husovi zabírají obročí druhých a Hus je toho původcem, sám zasahuje v duchovní správu cizí. Marně se vytáčí, že není v klatbě před Bohem a že zákaz kázání jest nedovolený. Tak by se mohl vymlouvati každý kacíř. Broda shledává v jednání Husově nedostatek lásky a pokory.

Za svého pobytu v Praze napsal Hus český výklad autorit, jež byly latinsky napsány na stěnách betlemských (O šesti bludech). Dokončil jej 6. června.

Zatím však již zase stahovaly se mraky nad jeho hlavou. Na něčí upozornění z Čech poslal papež Jan XXIII. biskupu litomyšlskému důtklivý list, datovaný 30. dubna 1414 [1]), v němž vytýká, že Hus a jeho druhové šíří v Praze a v zemi bludy Viklefovy a řádně vyhlášených klatieb nedbají [2]), preláti pak že »sub quadam dissimulatione periculosa« nic proti nim nečiní; přikazuje tedy, aby Litomyšlský napomenul arcibiskupa Konráda, Václava Olomouckého a inkvisitora Mikuláše k větší bedlivosti, jinak že ustanoví inkvisitora nového. Zakročení Litomyšlského mělo asi za následek, že Hus musil po Božím těle opustiti Prahu.

Na Táborsku, kam se Hus opět vrátil, změnily se zatím poměry v jeho neprospěch. Jan z Oustí byl zemřel a s katolické strany pracovalo se proti Husovi. Pobyl tedy krátký čas v *Oustí,* kde napsal a 26. června dokončil »Jádro učení křesťanského«, a odešel na pozvání milce královna Jindřicha Lefla z Lažan na jeho hrad *Krakovec* na Křivoklátsku. Zde pokračoval v činnosti kazatelské [3]) a napsal »Knížky proti knězi kuchmistrovi«.

---

[1]) *Krofta* »Zur Geschichte der husitischen Bewegung« v M J Ö G XXIII (1902) str. 598 nn.

[2]) in sua perfidia gloriantur.

[3]) Staří let. 19: »odtud pak jel do jiného kraje, na Krakovec, blíž k hradu Křivoklátu. Tu jsa, vyjiežděl do městeček, do vsí kázat, a zvláště kde zvěděl posviecenie neb který sňatek, tam jel; a kudyž se kolivěk obrátil, tam po něm lidé v zástupiech šli a jeli a na voziech se se všech stran k němu vezli. Tu byl tak dlúho, až pak jel potom do Konstancie«.

6. Přijímání pod obojí.

(Původcem Jakoubek. — Anonymus (Petr z Uničova) proti Jakoubkovi. — Útok »dvou bratří«. — List Brodův. — Jakoubkův první traktát a jiné spisy. — Disputace universitní. — Kázání Mikuláše Drážďanského. — Účast Husova.)

Zatím co Hus dlel na venkově, začala se v jeho táboře v Praze hlásati a zaváděti novota, jež se měla státi vůdčím a jednotícím znamením husitství, totiž *přijímání z kalicha*. Původcem jeho byl *Mistr Jakoubek ze Stříbra*[1]), jenž je vyvodil z Regulí *Janovových*. Pohříživ se v životní dílo Mistra Pařížského, vssál z něho Jakoubek hluboké přesvědčení o velikém rozdílu mezi *zákonem Božím* a lidským zavedením církevním a naplněn byl horoucí touhou obnoviti zákon Boží v celé jeho ryzosti, jak jej zachovávala *církev prvotní*. Vše, co jest v církvi časem zřízeno proti tomu zákonu, musí býti odstraněno, neboť dle slov Kristových »omnis plantatio, quam non plantavit pater coelestis, eradicabitur«. Z Janovových traktátův eucharistických nadchl se Jakoubek hlavně pro Milíčovu ideu *častého přijímání* a zkoumaje důvody Janovovy, připadl na myšlenku, jíž Janov nevyslovil a jež tudíž Jakoubkovi se zdála Božím zjevením.[2]) Dle slov Kristových »Nisi manducaveritis ...« jest nadpřirozený život závislý netoliko na požívání jeho těla, nýbrž i na pití jeho krve; a při poslední večeři Kristus ustanovil a podal svátost apoštolům pod obojí způsobou a přikázal jim, aby tak podávali všem. Je to tedy zákon Kristův a musí tudíž býti podáváno pod obojí. Všecky důvody, jež uvádí Janov pro *časté* přijímání, platí stejně o *přijímání pod obojí*.

Přesvědčení takto nabyté předložil asi na počátku roku 1414 Jakoubek svým přátelům, mezi nimiž vynikali *mistři drážďanští Petr* a *Mikuláš*, a dosáhl snadno jejich souhlasu. Kanonista *Mikuláš* upozornil na II. distinkci »de consecratione«, odkud lze z výroků sv. Otců dokázati, že *v prvotní církvi* se podávalo pod obojí a že to bylo pokládáno za Kristův zákon. *Opačný*

[1]) K tomuto článku viz mou studii »Počátkové kalicha« v Čas. katol. duch. 1911, 1913, 1914.

[2]) Dle traktátu *Zachova* »Pietatis inexpugnabilis« napsal Jakoubek v prvním svém traktátu: »*Facta iam mirabiliter* divina ex miseracione *de hoc revelacione*«. (ČKD 1911, str. 247.)

zvyk katolické církve nemohl jich mýliti, ježto právě v tom zvyku, jako v jiných svých nálezcích, katolická církev se jim jeví církví antikristovou. Také obava před *pohoršením* při tom nazírání na autoritu církevní lehce byla rozptýlena. Byvši tedy v soukromých úradách schválena [1]), začala se myšlenka utrakvistická ozývati narážkami v Jakoubkových kázáních a přednáškách universitních a někdy v dubnu roku 1414 již i prakticky prováděti. Ve čtyřech chrámech, sv. Michala, sv. Mikuláše, sv. Vojtěcha a sv. Martina jali se kněží podávati pod obojí.

Novota tak dalekosáhlá, zaváděná ve znamení odboje proti církevní praksi, nemohla zůstati nepovšimnuta. Autorita církevní zakročila proti ní exkommunikací předních činitelův, hlavně Jakoubka [2]), ale utrakvisté po příkladu Husově trestu nedbali, majíce jej za neodůvodněný. Jakoubek sám tázal se jednou vikáře in spiritualibus, proč se brání tomu evangeliu, a ježto prý se mu žádného poučení nedostalo, má za to, že před Bohem není exkommunikován. [3])

Ještě před vyhlášením klatby [4]) začala se *učená polemika* o kalich. První vystoupil proti němu Anonym kýs, nejspíše dominikán *Petr z Uničova*, v kvodlibetální kvestii, přednesené na škole dominikánské: »Utrum probari potest demonstracione vel evidencia naturali deum esse trinum cum aliis fidei articulis.« Obraceje se přímo proti Jakoubkovi, dokazuje, že přijímání jen pod způsobou chleba není bludem a přijímání pod obojí způsobou není evangelickou pravdou. Vždyť věřící pod jednou způsobou přijímají tělo i krev Páně, třebas nepili krve *svátostně*. Výrok Kristův »Nisi manducaveritis« týká se přijímání *duchovního*, nikoliv svátostného. Katolík nesmí tedy proti zvyku

---

[1]) *Mikuláš* Drážďanský praví v Apologii proti sněmu kostnickému: »non pro nostro libito incepimus porrigere, sed ... *longa et matura super hoc prehabita deliberacione cum magistris* et aliis legem Christi diligentibus« (*Hardt* III, col. 617).

[2]) Srv. zmínku Husovu Doc. 178 a poznámku v rkp. *Mikulovském* II 94, jenž byl korrigován v pondělí po sv. Filipu a Jakobu 1414, *»quamvis excommunicabantur«*. O své exkommunikaci mluví později Jakoubek v polemice proti Brodovi: »Et nec sum citatus nec vocatus nec circa istam excommunicationem propter hoc contra me fulminatam est ordo iuris observatus« (*Hardt* III, col. 509).

[3]) Tak vypravuje tamže.

[4]) Ale kalich byl již uváděn v život, neboť Anonym praví: »*quam ipsi iam in praxi degustaverunt*« (ČKD 1911, str. 103.).

církevnímu vystupovati, neboť by se tím odlučoval od církve, jíž jest povinen poslušností.

Pro tento velmi mírný, skoro nesmělý odpor vrhli se na autora »*dva bratří*«, tuším *Mikuláš* a *Petr z Drážďan* [1]), odmítajíce jeho výroky jako nesmyslné a bludné. On jim odpovídá, že tak nemluvil z lidské bázně nebo z touhy po lidské přízni, nýbrž pro čest Boží, jednotu církve a informaci školy. Od názoru svého neustoupí, leč se mu dokáže jasně z Písma a rozumu, že přijímání pod jednou jest blud a pod obojí evangelická víra. [2]) Tyto důkazy nutno však především předložiti tomu, jemuž se jest starati o spásu celého křesťanstva, jenž jest v církvi bojující uznáván nejvyšším knězem a soudcem na místě Kristově a pro věřící jest útočištěm ve věcech víry a mravův. Nestane-li se tak, jest obava, že národ český bude vydán ještě ve větší hanbu a posměch všech křesťanův.

Mnohem důrazněji ozval se proti kalichu dávný obrance pravověrnosti české *Mistr Ondřej z Brodu* krátkým spisem, jejž jako *okružní list* posílá pro informaci kněžím i laikům. [3]) Nutno jest, praví, poslouchati *prelátův*, dobrých i zlých. Proti bludu těch, kteří tvrdí, že přijímání pod jednou jest proti evangeliu a blud, nechť jsou si věřící vědomi, že toto přijímání jest evangelické a spasitelné, ježto se v něm přijímá celý Kristus, a není bludné, jakž patrno ze sv. Otcův. Slova Kristova »Nisi manducaveritis« přikazují přijímání *duchovní*. Praví-li odpůrcové, že pod způsobou chleba nepije se krev, jest proti nim jejich učitel *Hus*, jenž v Lektuře tvrdí opak. Nechť si uvedou věřící na mysl, že ona novota odsuzuje k věčnému zavržení všecky, kteří dříve přijímali a v budoucnosti budou přijímati pod jednou, a proto ať odporují statečně novým kacířům.

Na obranu své myšlenky rozvinul nyní *Jakoubek* horečnou zrovna *činnost literární*. Aby vyhověl žádosti Anonymově, vydal první svůj traktát o přijímání pod obojí, začínající se

---

[1]) Drážďanští v Praze kryli se asi titulem *bratrstva*.

[2]) To vede na *Petra z Uničova*, jenž stejně mluví r. 1417, žádaje o *informaci*, kteréž se mu dostává od Jakoubka. Protože učinil první útok na kalich a šířil pak odpor proti němu všude, záleželo utrakvistům tolik právě na jeho odvolání.

[3]) ČKD 1911, str. 104 n. Začíná se: »Omnibus christifidelibus, clericis et laicis«.

»*Pius Jesus diligens suos fideles*« [1]), v němž dokazuje, že přijímání pod obojí způsobou jest zavedeno od Krista a že jest uloženo *všem* věřícím až do skonání věků jako *podmínka spásy*. Uvádí pro to z Písma Kristova slova »Nisi manducaveritis . . .« a »Pijte z toho všichni«, zprávu sv. Pavla o ustanovení svátosti oltářní (I. Kor. 11), řadu citátů ze sv. Otců, vyňatých hlavně z kanonického práva, dovozuje, že byla taková prakse v *prvotní církvi*, a vyvrací námitky, že je to zbytečné a nebezpečné, že se tím dává pohoršení a ruší zvyk církevní. Proti listu Brodovu napsal *obšírnější traktát* [2]), jiným spisem snažil se ukázati, *kdy a jak vzniklo přijímání pod jednou* [3]), a jal se sestavovati *sbírky autorit.* [4]). Nejdůležitější spis Jakoubkův z této doby však jest jeho *posice universitní.*

Měl-li utrakvismus se rozšířiti, bylo třeba odůvodniti jej theologicky před učeným světem a obhájiti jej proti námitkám theologickým. Proto ohlásil Jakoubek *disputaci* o tom předmětě [5]) a někdy na konci května nebo na počátku června vystoupil na kathedru, aby odpovídal na otázku »Utrum expediens sit et necessarium ex institucione Christi, quod communitas fidelium laicorum sumat sepius corpus et sanguinem Christi sub duplici forma sacramentali.« Dokazoval, že Kristův výrok »Nisi manducaveritis« se týká přijímání *svátostného* a že

---

[1]) V rukopisných sbírkách nepodařilo se mi tento traktát nalézti, ale z polemiky Brodovy a Zachovy lze jej skoro úplně restituovati.

[2]) Měl stejný začátek jako list Brodův, jakž praví písař v *praž.* rkp. kapit. O 8: »Istum tractatulum carpit Mgr Jacobellus hereticus in tribus sexternis, qui similiter incipit ‚Omnibus christifidelibus' (ČKD 1911, str. 105.).

[3]) Zmiňuje se o něm Jakoubek v traktátu proti Brodovi: »tempus non secundum meam, sed secundum aliorum sentenciam utcunque alibi declaravi, *quando consuetudo antique ecclesie cepit immutari* aut quantis temporibus hoc in ecclesia primitiva fuerit universaliter observatum« (*Hardt* III, col. 506). Oba tyto traktáty (nejsou-li totožny) jsou dnes bohužel nezvěstny.

[4]) Jedna taková sbírka jest za posicí universitní (ČKD 1911, str. 586): na jinou naráží Jakoubek v polemice proti Brodovi (ibid. 587), třetí je traktát »*Quod non solum sacerdotes*« (ibid. 584—586.).

[5]) Staří let. čeští str. 20 píší, kladouce mylně disputaci až do doby uvěznění Husova: »Toho léta, když on (Hus) ve vězení těžkém seděl, Mistr Jakúbek z Střiebra rozepsal intimacie a pozval doktorov, mistrov, bakalářov i jiných učených lidí, aby odpoviedali a odpierali tomu, což by on v té posici položil o přijímání těla a krve božie a rozdávání lidu obecnému pod obojí zpusobú. A to se dálo v kolleji na stolici mistrovské vedle řádu a obyčeje kollegiátského.«

tedy Kristus ustanovil svátost pro všecky, i pro laiky, pod obojí způsobou; s *Janovem*, z něhož nejpěknější části vypsal [1]), zval věřící k *častému* přijímání, protože v pracích a útrapách potřebují pokrmu, léku a útěchy; dovozoval z Písma a sv. Otců, že jsou povinni přijímati *pod obojí způsobou*, odmítaje rozhodně opačný zvyk a odkazy na pohoršení a na nebezpečí, že svátost zevšední. [2])

Bližší okolnosti disputace nejsou nám známy. Nevíme, kdo oponoval, co namítal, a jak odpověděl Jakoubek. [3]) Ale lze si mysliti, že posice Jakoubkova posluchače přesvědčovala, ačkoliv pominula věc nejdůležitější, totiž *rozdíl oběti a svátosti*, a neudala žádného zvláštního účinku, jejž by působila svátost pod způsobou vína.

Důrazněji než Jakoubek, formou velmi útočnou, doporučil a odůvodnil duchovenstvu přijímání pod obojí Mistr *Mikuláš z Drážďan* v kázání, jež měl několik dní po disputaci universitní, na svátek Božího Těla [4]), ve chrámě sv. Michala na Starém městě pražském. Dle něho [5]) jest nutno přijímati pod obojí, ježto jen tak se přijímá svátost *celá* a pokrm duchovní *dokonalý*. Kdo přijímá jen jednu způsobu, dopouští se svatokrádeže, kněz i laik; neboť vzhledem ku přijímání nemá kněz před laikem žádné výsady. [6]) A nestačí přijímati jen duchovně, když Kristus nařídil přijímání *svátostné*. Jako Jakoubek, odmítá i Mi-

---

[1]) Viz ČKD 1911, str. 497—501.

[2]) ČKD 1911, str. 398—401.

[3]) Zprávy historiků jsou tu naprosto nespolehlivy — srv. ČKD 1913, str. 230—232.

[4]) 7. června. V rkp. univ. *praž.* V G 19 jest kázání to dopsáno 12. listopadu 1414 a praví se o něm: »Factus *eodem anno*.« — bylo tedy konáno před tím dnem r. 1414. V studii »Počátkové kalicha« (ČKD 1911, str. 786) kladl jsem je do října nebo listopadu, ale hledě ke zvyku kazatelů bráti thema z perikopy dne, soudím nyní, že bylo konáno na den *Božího Těla*, kdy se čte evangelní perikopa s »*Nisi manducaveritis*« souvisící. Hlavní dvě prohlášení utrakvismu, *Jakoubkovo* k universitě a *Mikulášovo* k duchovenstvu, jsou tak spojena i časově.

[5]) Srv. ČKD 1911, str. 786—789.

[6]) Táže-li se tu Mikuláš: »Rogo, qua racione sacerdos in sumendo non integrum committeret sacrilegium et non laycus«, lze mu snadno odpověděti: »racione *sacrificii*«; protože k podstatě oběti patří konsekrování chleba i vína, nutno knězi při mši sv. přijati pod obojí způsobou — kde toho důvodu není (při zaopatřování kněze, na Zel. čtvrtek), přijímal i kněz pouze pod způsobou chleba. Nebylo a není v tom tedy nějakého snižování věřících.

kuláš výmluvy, že se tím dá pohoršení, že je to proti zvyku církevnímu a že se tím vydává svátost v nebezpečí zneuctění. V první církvi se tak podávalo a nyní, v dobách *antikristových*, kdy hrozí zase věřícím pronásledování a utrpení, je toho zvláště třeba. Zápovědi církevních představených nesmějí věřící poslouchati, protože jest proti zákonu Kristovu.

Tímto kázáním postavil se *Mikuláš Drážďanský* veřejně po bok Jakoubkovi [1]) v prvním hlásání kalicha [2]) a pracuje s ním i dále horlivě, snaže se kalich rozšířiti a upevniti a háje ho proti odpůrcům, hned při vzniku i později proti Havlíkovi a sněmu kostnickému. [3])

Jakou účast měl na vzniku kalicha *Hus*? Když myšlenka vznikala, v soukromých hovorech se projednávala a v praksi již uváděla, dlel Hus mimo Prahu a neměl tudíž podílu žádného: snad o všem tom ani nevěděl. V době, kdy se konala disputace universitní a kdy Mikuláš agitoval pro kalich s kazatelny, byl arci Hus v Praze na zapřenou, ale sám nepodával pod obojí [4]) a nesúčastnil se akce pro kalich. Aspoň mu nikdo — mimo Michala de Causis — nic podobného nevytýká. Než nevystoupil proti novotě, nezavrhl jí. Nesouhlasil sice s Jakoubkem, že jest *nutna ke spasení*, ale měl ji za *dovolenou* a *užitečnou*. A církevní autorita, bez níž a proti níž myšlenka byla uskutečňována, znamenala i pro Husa tak málo, že k vůli ní nepronesl slova odsuzujícího. Tím měl ovšem na novotě podíl *negativní*, jenž se brzo stal positivním.

---

[1]) Z toho lze souditi, že jeden z »bratří«, s nimiž zápolí Anonymus, jest *Mikuláš*, a pak arci není pochybnosti, že druhým jest rozuměti *Petra Drážďanského*.

[2]) Jeho pramen, Matěje z Janova, uvádí jménem.

[3]) Původcem myšlenky jest *Jakoubek* — to je naprosto jisté. Jakoubek si připisuje zásluhu tu *sám*, proti němu mluví *Anonymus*, s ním jako původcem polemisuje *Ondřej z Brodu*, jej jmenuje *Hus*, *Petr Zach*, sněm *kostnický* a traktátová literatura vůbec. Nesprávné je tedy udání některých pramenů, že Drážďanští nebo docela Jičín, jehož jména v počátcích kalicha vůbec neslyšíme, Jakoubka na tu myšlenku uvedli; ale i v těch zprávách jest historické jádro, jelikož činnost Drážďanských, zvláště Mikulášova, měla v počátcích kalicha veliký význam. (Srv. mou studii »Mikuláš z Drážďan« str. 5 n.)

[4]) Jeho vikář *Havlík* byl odpůrcem kalicha.

7. Před cestou a na cestě do Kostnice.

(Poslání Václava z Dubé a Jana z Chlumu. — Naléhání na krále Václava. — Husovo rozhodnutí. — Sliby Sigmundovy. — Intimace Husovy. — Vysvědčení Mikuláše Nazaretského. — Výpovědi svědků proti Husovi. — List Sigmundovi. — Přednášky pro Kostnici. — List na rozloučenou. — Cesta do Kostnice.)

Hned po nezdařilém sněmu římském voláno po svolání nového sněmu, a po delším vyjednávání (Doc. 515—518) smluvil papež koncem listopadu r. 1413 s králem Sigmundem na osobní s ním schůzi v Lodi, že sněm má býti svolán na den 1. listopadu 1414 do *Kostnice*. Na této schůzi mluveno také o poměrech českých, o nichž chtěl papež již na sněmu římském učiniti rozhodnutí [1]), a Sigmund slíbil papeži, že se přičiní, aby se k odklizení sporů českých Mistr Hus dostavil na sněm. [2]) Záleželo Sigmundovi samému jakožto budoucímu pánu země na dobré pověsti Čech, jichž přízeň si doufal odstraněním rozbrojů získati. Proto pověřil, prodlévaje z jara 1414 v Lombardii, české pány *Jana z Chlumu* a *Václava z Dubé*, když se od něho vraceli do Čech, úkolem, aby jednali s Husem a jej vyzvali, by pod bezpečným průvodem královým přišel na sněm. [3])

Kdy a jak vyjednávali jmenovaní páni s Husem, nevíme; ale podobá se, že Hus nabídku Sigmundovu odmítl. Aspoň ještě počátkem července, jsa již na Krakovci, shrnuje v »Knížkách proti kněži kuchmistrovi« staré své omluvy, proč nestál před papežem, a přidává nové, načež dodává [4]): »A poněvadž spasitel náš, často smrti ustupovav, nestál jest na súdu u Kaifáše, najvyššieho v tu dobu židovského biskupa, až jej před něho přivedli, a též i jeho apoštolé: kterým Písmem neb pří-

[1]) Srv. svrchu zmíněný list králi Václavovi odtud poslaný.

[2]) Nepochybně chtěl jej papež na soud sněmu pohnati, ale povolil Sigmundovi, jenž dobře upozorňoval, že půhon by podráždil krále Václava a zatvrdil Husa.

[3]) Praví to Mladenovic na začátku své relace (Doc. 237) a páni sami v podání ke sněmu učiněném 13. května (Doc. 256): »Sigismundus ... fama audita de dissensione in regno Bohemie et ipsius honori tamquam heres et dominus successurus volens succurrere, misit nobiles dominos Wenceslaum de Duba et Johannem de Chlum hic presentes, ut Mgrm Johannem Hus inducere velint et assecurare regio salvo conductu et nomine, quatenus ...«

[4]) Erb. III, 253.

kladem já mám sě postaviti za dvě stě mil před papežem, svým nepřítelem; *dosti mi buď, až mě jeho poslové jmúce, před něho povedú.*« O sněmu sice nemluví, protože jej odpůrce vinil jen z neposlušnosti proti papeži, ale poslední věta platí stejně o sněmu, jako o papeži.

Zatím však působilo se odevšad na vlivné osobnosti, aby se staraly o zdolání českého odboje. *Sigmundovi* líčí kdosi truchlé poměry v Čechách, upozorňuje ho, že se pro sněm již připravuje odsouzení Čech, a prosí, aby se vyšetření stalo ještě před zasedáním sněmu, aby nevinní nebyli trestáni s vinnými.[1]) Na *církevní představené* velí papež působiti Janu Litomyšlskému. Hlavně však se naléhá na *krále Václava.* Slavný kancléř university pařížské *Gerson* obrací se listem ze dne 27. května na arcibiskupa Konráda, napomínaje k bdělosti a radě, ježto selhaly všecky jiné prostředky, aby k vyplení koukole dovolal se pomoci ramene světského; král Václav že jistě vyhoví.[2]) A 11. června píše králi Václavovi papež sám, ostře mu domlouvaje a vybízeje k vyhubení kacířství viklefského.[3]) Nejspíše psal v tom smyslu Václavovi i Sigmund a žádal přímo, aby Hus přišel do Kostnice.

Výsledkem všeho toho asi bylo, že král Václav rozhodl, aby k očištění dobrého jména Čech Hus do Kostnice se vydal.[4]) Nyní nemohl Hus již váhati. Viděl sice, že vystoupením proti odpustkům a hájením článků Viklefových situace se pro něho velmi zhoršila; věděl, že Viklefova nauka o církvi a její moci, kterouž tak útočně napsal v latinských traktátech r. 1413, příčí se obecným názorům katolickým; tušil, že mnoholeté zhrdání tresty církevními nebude mu nikdo chváliti a že před učenci celého světa katolického bude se tíže hájiti než před oddaným lidem a přáteli v Praze — ale jakmile bylo s jeho strany vysloveno přání, aby šel na sněm, musil tak učiniti. Vždyť horlil pro zákon Boží, popíral všelikou výtku bludu a nabízel se k mučednictví za pravdu. Kdy měl vhodnější příležitost ukázati pra-

[1]) List, objevený *Finkem* a posud netištěný, jest velice podoben dříve zmíněnému listu poslanému 31. srpna 1412 z římského sněmu Václavovi. Obsah udává *A. Hall* v dissertaci »Sigmund u. Hus«, Freiburg 1912, st. 44—46.

[2]) Doc. 523—526. Špatné to měli zprávy o Čechách v Paříži! Konrád odpovídá 2. srpna, že splní svou povinnost! (Doc. 526 n.)

[3]) *Cochlaeus,* Hist. Hus. 22 n.; *Berghauer,* Protomartyr poen. 395.

[4]) Srv. co praví Mikuláš Nazaretský v Kostnici (Doc. 542).

vověrnost svou celému světu, nežli nyní? Omluvy, proč to neučinil dříve před papežem, nyní odpadly. Glejt Sigmundův jej zabezpečí před úklady na cestě, bez jeho kázání byli Pražané již skoro dvě léta, a tribunálem, před nějž má jíti, jest celá církev katolická svými zástupci shromážděná na obecném sněmě. Kdyby ještě nyní váhal, musili by jeho stoupenci a příznivci pochybovati buď o jeho pravověrnosti, nebo o jeho upřímnosti a statečnosti, a odpůrcové, kteří mu vytýkali, že se chce vyhnouti všelikému soudu církevnímu [1]), a marně mu nabízeli soud biskupů sousedních, ba i glejt k cestě ke kurii [2]), nyní pak ho odkazovali na sněm [3]), by triumfovali. Hus se tedy rozhodl od dosavadní nepovolnosti ustoupiti a jíti na sněm do Kostnice.

Napřed však hleděl si zjednati ochranu proti nebezpečím, jež mu, jak myslil, v Kostnici hrozila. Měl se co obávati, že bude jako podezřelý z kacířství vyslýchán jen *ve vězení* — on však chtěl míti *slyšení veřejné*, aby učení své mohl vysvětliti a hájiti. Své protivníky pak, jež měl všecky za své nepřátele, podezíral, že se budou snažiti, aby ho zničili *nepravdivými výpovědmi;* i chtěl míti záruku, že se tak nestane. Proto jal se z Krakovce vyjednávati s králem Sigmundem. Prostředníkem byl pan *Jindřich Lefl z Lažan*, pod jehož ochranou dlel na Krakovci. [4]) Sigmund, spoléhaje na svůj poměr k Janu XXIII. a na zásluhy, jež měl o sněm, nepochyboval, že v těch věcech bude mu lze Husovi vyhověti, ač neuvěznění a veřejné slyšení byly ústupky závislé na sněmu, i slíbil v tom Husovi ochranu. Hus pak asi v polovici srpna oznámil mu listem, jejž nesl Štěpán Harns-

---

[1]) *Páleč* v Antihusovi 79: »Hic in partibus propter tuos sequaces de tuis malis notoriis te vis excusare ...« a 103: »... a nullo iudice ecclesiastico vis cum tuis complicibus iudicari, sed iudicium de te ipso et tuis velles, quantum in te est, ad vallem Josaphath prolongare.«

[2]) *Páleč* v Antihusovi 84: »aliis ecclesiis episcopatuum(!) et iudicibus non vultis vos submittere, qui eciam ex superhabundanti sunt oblati« a 75: »Quomodo ergo aliquando paratus fuisti vel audes te asserere fuisse paratum, cum *securitate a violencia, sed non a iure, et expensis tibi oblatis nunquam exire voluisti,* securitatem a iure inaudite postulando? Timuisti enim, quod salvis pennis nunquam redires.«

[3]) *Páleč* De ecclesia rkp. uv. fol. 124[a-b]. Srv. Páleův spis proti Husovu traktátu De ecclesia str. 35.

[4]) Doc. 70. 114.

meister, že tedy chce pod ochranou jeho glejtu dostaviti se na sněm. [1])

Odhodlav se k tomu, připravuje se Hus pilně. Nejprve shledává důkazy své neviny, jimiž by se mohl v Kostnici hájiti, a hledí si proto opatřiti potvrzení své pravověrnosti od kruhů církevních. Dověděv se, že se má dne 27. srpna konati v Praze mimořádná *synoda*, přišel krátce před tím z Krakovce do Prahy a nalepil 26. srpna na dveře chrámů pražských, dvora královského i arcibiskupského, jakož i domů mnohých pánů veřejné vyhlášky, jež dal také čísti s kazatelen a rozeslal po městech. [2]) Oznamoval v nich jazykem latinským, českým a německým [3]), že chce státi na synodě před arcibiskupem Konrádem, a vyzýval všech, kdož jej viní z kacířství, aby to přišli na synodu dokázati. [4]) Když se synoda sešla, poslal na ni Hus svého zástupce Mistra *Jesenice* se žádostí, aby on nebo jeho zástupce byl připuštěn na synodu; ale Jesenic nedosáhl slyšení. [5])

Lépe pochodil u *inkvisitora Mikuláše*, biskupa nazaretského. Ten prohlásil 30. srpna před prokurátorem Husovým, notářem a svědky, že často jednal s Husem a shledal jej pravým a věřícím katolíkem, z bludů pak že Husa před ním nikdo nežaloval a neusvědčil. Svědectví toto, notářem ověřené (Doc. 242 n.), bylo později předloženo koncilu. [6])

Zvláštní intimací stěžoval si pak dvoru královskému, že se mu nedostalo na synodě slyšení, a žádal, by mu ode dvora

---

[1]) Píše Sigmundovi 1. září: »Nuper per Stephanum Harnsmeister Vestre Serenitati direxeram responsum, quia iuxta relacionem d. Heinrici Lefl de Lazan iuxta Maiestatis Vestre vota *intendo humiliter collum subicere* et sub protectionis Vestre salvo conductu in proximo Constanciensi concilio ... comparere.«

[2]) Mladenovic Doc. 238 a Hus v listě k Sigmundovi (Doc. 70).

[3]) Mladenovic na m. uv., Hus píše Sigmundovi: in latino et in bohemico, biskup Mikuláš Nazaretský: in latino et vulgari idiomate (Doc. 244).

[4]) V latinské intimaci (Doc. 66) praví, že dokáže zde i v Kostnici svou nevinu, v české pak: »A budu-li shledán ve kterém bludu anebo ve kterém kacířství, neodmlúvám jako bludný, jako kacieř utrpěti« (Doc. 67).

[5]) Dal si o tom vyhotoviti notářskou listinu, kterouž uvádí Mladenovic v Doc. 240 n.

[6]) Mikuláš dal svědectví to i písemně, potvrzuje zároveň, že se chtěl Hus zodpovídati na synodě (Doc. 243 n.).

bylo potvrzeno, že se nabízel státi na synodě, spolu pak vyzýval opět všech, aby přišli do Kostnice usvědčiti ho z kacířství.[1])

Okázalé vystupování Husovo, projev doby i Husovy povahy, nebylo tu na místě. Vysvědčení dvořanů, kteří byli plni ohledů na krále a vyhýbali se všem nepříjemnostem, neměla valné ceny, a dokazovati Husovi kacířství v Praze bylo nyní bezúčelné. Proces měl se konati v Kostnici, kde se vina nebo nevina ukáže.

Se strany katolické vyslechnuti přípravou na koncil někteří svědkové o naukách Husových. Výpovědi neměly rázu úředního — vyslýchal notář — ale svědci vypovídali pod přísahou. Předlohou byla žaloba z r. 1409, jižto svědci potvrzovali a doplňovali. Nejvážnější je tu výtka remanenční nauky a že hříšný kněz neproměňuje. Ze svědků jsou Protiva a Ondřej z Brodu, osobnosti známé, kazatel Beneš jest onen, jenž poslal Husovi svrchu zmíněný list, kazatelé Jan Peklo a Pavel, Mistr Mikuláš z Podvinì, farář všetatský Mikuláš a notář Václav z Voděrad vystupují na jeviště ponejprv.[2]) Výpovědi jejich dostaly se do rukou Husovi, i napsal k nim poznámky, většinou tvrzení jejich popíraje, někde opravuje a doplňuje.[3]) Při veškeré rozhodnosti, s jakou Hus svědectví odmítá, jest při některých odpovědech jeho, zvláště o svátosti oltářní, cítiti rozpaky.[4])

Protože mu Broda vytýká i vymožení dekretu kutnohorského a mezi Němci se stále opakuje žaloba, že on vyhnal Němce z Prahy, vyžádal si Hus od rektora a rady universitní opis privilegia Václavova i nálezu universitního, aby se jím mohl hájiti.

Dne 1. září psal, asi ještě z Prahy, králi *Sigmundovi*. Dává mu zprávu o svých proklamacích a prosí, aby mohl na koncilu víru svou veřejně vyznati.[5]) Tvrdí, že jest v nenávisti u mno-

---

[1]) Doc. 68 n. Opět praví: »A bude-li na mne které kacieřstvie dovedeno, neodmlúvám jako kacieř utrpěti.«

[2]) O pozdějších osudech některých z nich dovídáme se z listů katolických exulantů, jež jsem otiskl ve Studiích a textech I, str. 149—169.

[3]) Doc. 174—185.

[4]) Na tyto výpovědi svědků naráží Hus v listu na rozloučenou (Doc. 71).

[5]) Žádá poněkud mnoho: »in publica audiencia audiri, examinari, *predicare* et omnibus, quotquot arguere voluerint, juvante spiritu domini respondere.« A příznačná pro jeho nazírání na koncil je věta: »Nec spero verebor confiteri Christum dominum et *pro eius lege verissima*, si oportuerit, *mortem pati*.« Není-li

hých, protože se snažil duchovenstvo a lid vésti k následování Krista, že před arcibiskupem se vždy ospravedlnil a u kurie že nemohl skrze své advokáty a prokurátory nikdy dosíci slyšení. Děkuje králi, že se jeho věci ujímá tak horlivě. [1])

Potom odešel asi Hus z Prahy zase na hrad Krakovec, kde si připravoval *přednášky*, jež doufal míti na koncilu. Chtěl tam Otcům dokazovati, že zákon Kristův samoten stačí k řízení církve bojující, a napsal si proto determinaci »*De sufficientia legis Christi*« [2]), v předběžných poznámkách školsky prostou a v důvodech these prostoupenou Viklefem. Církev bojující jest mu ovšem i zde »numerus predestinatorum viancium«; protestací, kterou zde předeslal a jež je v následujícím vyznání skoro totožná, hájí v Kostnici své pravověrnosti. [3]) Mysle, že bude moci soustavně složiti *vyznání víry*, vypracoval jakous konfesi na thema: »*Credo in Spiritum s., sanctam ecclesiam catholicam, sanctorum communionem*« [4]), v níž zase církev definuje bludně a nejdůležitějších věcí, jež o církvi byl napsal, vůbec se nedotýká, bráně se proti výtkám, kterých mu, pokud víme, nikdo nečinil. [5]) Konečně doufaje, že mu bude dovoleno kázati k sněmu, připravil si kázání »*Pax huic domui*« [6]), jež většinou doslovně sestavil z *Viklefa*. [7])

Krátce před tím, než nastoupil Hus cestu do Kostnice, vymohl si přece ještě *svědectví arcibiskupovo*, jež bylo vyhýbavé

---

to jen pěkná fráse, pak má Hus o sněmu, na nějž chce jíti, divný pojem. Od toho mohl býti buď *osvobozen* jakožto nevinný, nebo býti shledán kacířem a *odvolati*, nebo vytrpěti na kacíře světským zákonem stanovený *trest ohně*. Ale že by měl za *pravdu* Kristovu, za jeho zákon smrt vytrpěti, toho se báti nemusil. Však v intimacích mluvil sám o trestu. Ale z obou vět Husových jest vidno, že od Sigmunda nečeká a nežádá, aby jej, bude-li odsouzen, bez pohromy dopravil do Čech.

[1]) Doc. 69—71.

[2]) Opp. I, 44[b]—48[a].

[3]) V listě 49 (Doc. 89) o ni žádá; 31. května předkládají ji páni sněmu (Doc. 267).

[4]) Opp. I, 48[b]—51[b].

[5]) Že popírá přímluvy svatých vzhledem k živým a zemřelým a že P. Maria, nezůstavši pannou, porodila jako jiné ženy. Krásné jest, co tu píše Hus o P. Marii.

[6]) Opp. I, 52[a]—56[b].

[7]) Srv. *Loserth*, Hus u. Wiclif 243—247.

sic, ale přece pro Husa příznivé. O suchých dnech podzimních sešel se totiž v Praze zemský soud, a Hus požádal pánův, aby se otázali arcibiskupa, ví-li proti němu nějaké kacířství. Dvořan Konrád odpověděl záporně, ale správně dodal, že jest Hus v klatbě papežské, z níž se má očistiti v Kostnici. To oznámili páni Čeněk z Vartemberka, Boček z Kunštátu a Vilém ze Zvířetic Sigmundovi listem ze dne 7. října, prosíce, aby Husovi »bylo dáno na svolánie zjevné slyšenie k jeho pravdě, aby nebyl pokútně pohaněn k hanbě jazyku našeho i české země«.[1])

Tou dobou naléhá se znovu na arcibiskupa Konráda hlavně z Francie, aby pečoval o vyhubení bludův. Posel Konrádův *Petr z Prahy* přinesl do Paříže traktát Husův »De ecclesia« a snad i jiné spisy, a biskupové a mistři ustanovili je prozkoumati.[2]) *Gerson* píše o tom 24. září Konrádovi, vyzývaje ho, aby upozornil krále Václava na podvratný ráz Husovy nauky o majetku, a posílaje 20 bludných článků, vyňatých z traktátu »De ecclesia«[3]), kardinál remešský *Šimon* pak napomíná, aby Konrád nedal jiskře vzplanouti v požár, a slibuje pomoc.[4])

Ve čtvrtek před sv. Havlem, dne 11. října, vydal se Hus na cestu do Kostnice. Poněvadž písemního průvodního listu ještě nedostal, provázeli jej z rozkazu Sigmundova páni Jan z Chlumu a Václav z Dubé a Leštna, aby mu skýtali ochrany na cestě. Mimo ně byli v průvodu jeho Jindřich z Chlumu řečený Lacembok, Mistr Jan z Reinsteina (Kardinál), bakalář Petr z Mladenovic, jenž byl písařem Jana z Chlumu, a jiní Čechové. Pražanům zanechal Hus na rozloučenou list[5]), jenž jest sice zcela ve shodě s jeho dřívějšími kázáními, ale v lidu utvrzoval nesprávné nazírání na při Husovu a náladu proti sněmu, Mistrovi pak předem znemožňoval odvolání nauk. Všecko, co kázal, bylo pravda Kristova; nechť tedy od ní neustupují. Kdyby byl od-

---

[1]) Doc. 239, 531 n.

[2]) Také v Kostnici upozorňuje se ještě před příchodem Husovým na bludný jeho traktát. *Dětřich z Niemu* píše na konci spisu »De necessitate reformationis«: »Joh. Huss contra dominos apostolicum et eius cardinales quoddam magnum volumen confecit, quod incipit »Cum quilibet viator« etc., in quo mirabiliter de multis valde diffamat eosdem« (*Finke,* Forschungen 270).

[3]) Doc. 527 n., 185—188.

[4]) Doc. 529 n.

[5]) Doc. 71 n.

souzen, nebude to pro bludy, nýbrž pro falešná svědectví. Za tu pravdu chce rád smrt vytrpěti.[1]) O sněmu píše: »A jižť vypravil sem sě na cestu bez kleitu mezi velmi veliké a velmi mnohé nepřátely ... jichž mnoho viece bude, než jest bylo proti našemu milosrdnému vykupiteli, i biskupóv i mistróv i kniežat světských i zákonníkóv. Ale úfámť svému milostivému, múdrému a mocnému spasiteli, že skrze své zaslíbenie a skrze vaši věrnú modlitbu dá mi múdrost a statečnost ducha svatého, abych setrval, a oni aby nemohli mne na křivú stranu uchýliti (!); ač mi dá pokušenie, haněnie, vězenie neb smrt trpěti.«[2]) Že při takovém smýšlení Husově a zvláště při takové náladě lidové v Čechách bylo odvolání bludů předem vyloučeno, uzná zajisté každý.

Sotva vyšli z Čech, poznal Hus, jak zbytečné byly jeho obavy před úklady Němcův. V Pernově čekal jej farář s kaplany, nabídl mu džbán vína a hovořil s ním laskavě; ve Vajdě obdivovali je zástupy lidu; v Sulzbachu představil se v hospodě konšelům a staršímu[3]) a vykládal jim své učení; v Laufu hovořil s farářem, prý velikým juristou, a s kaplany a uspokojil je úplně. Do Norimberka přinesli zvěst o jeho brzkém příchodu kupci; lid stál na ulicích, chtěje viděti Husa, a mistři shromáždili se v hospodě Husově, kde před četnými občany rozvinula se theologická debata.[4])

Z Norimberka měl se průvod ubírati na Rýn za králem Sigmundem pro ochranný list; ježto však bylo patrno, že ho Hus na cestě nemá zapotřebí, poslán jest proň ke králi Václav z Dubé, a Hus pokračoval v cestě přímo do Kostnice.

---

[1]) Hus necítí, že si tu odporuje. V předposlední větě má jen za možné, že mu falešně od svědků budou připisovány bludy (»si vincerer per falsos testes«, tak vykládá sám smysl svého listu — Doc. 224), v poslední připouští i možnost, že jeho pravda bude shledána bludnou. Co o tomto listu napsal, patrně dle doslechu, Páleč v čl. 41, není v něm skutečně, a sněm také v poslední články pojal doslovně authentický výklad Husův (Doc. 233), ale smysl listu není ani tak pro Husa příznivý.

[2]) A dále: »Již snad v Praze viece mě před smrtí neuzříte« — tuší tedy, že pro kacířství, ať již lživě svědky mu připisované nebo dle názoru sněmu skutečné, bude upálen, a nesoudí, že by ho glejt měl před tím uchrániti.

[3]) »Hle, já jsem Mistr Jan Hus, o němž jste, tuším, slyšeli mnoho zlého — vyptávejte se mne.« Sulzbaští konšelé a sousedi byli ovšem málo povoláni souditi o pravověrnosti Husově.

[4]) To vše víme jen z listu Husova, jejž poslal 20. října z Norimberka do Prahy (Doc. 75 n.).

Cesta byla čím dále okázalejší. Biskup Lubuský, jenž jel den před Husem, varoval prý všude před kacířem lid, čímž ovšem zvědavost vzrostla. Hus, jemuž pozornost lidu lichotila, hleděl ji ještě zvýšiti, nalepuje všude latinské a německé [1]) vyhlášky, jako před synodou v Praze (Doc. 245), a vyhledávaje ve větších místech příležitost k disputaci. V Bibrachu hovořil i Jan z Chlumu s kněžími a jinými inteligenty o poslušnosti a klatbě tak důkladně, že jej měli za doktora bohosloví. [2]) Interdiktu nebylo nikde dbáno, Hus sám sloužil všude mši sv.

O několik dní později ubíral se touže cestou do Kostnice biskup litomyšlský Jan Železný, v jehož průvodu byli páni Póta z Častolovic, Albrecht z Rabsteina, Petr Konopištský ze Šternberka a Rubín z Risenburka; s ním jeli také mistři Štěpán z Pálče, Jan z Hradce Králové, dominikán Petr z Uničova, Mistr Mařík Rvačka a snad i jiní. Stanislav ze Znojma vypravil se rovněž z Moravy do Kostnice, ale cestou zachvátila jej v Jindřichově Hradci náhlá smrt (Doc. 246), zbavivši tak Husa svědka velmi nebezpečného.

Náklad na cestu Husovu hradili jeho přátelé, na výpravu Jana Železného opatřeny prostředky dávkou, jež byla uložena duchovenstvu.

---

[1]) Německé vyhlášky prý mu všichni chválili.

[2]) V okolí Husově byl pak žertem jmenován »doctoralis de Bibrach« (Doc. 93 nn).

VII. V Kostnici.

Proces Husův byl v Kostnici v dobrých rukou. V čele koncilu stáli osvícení mužové, v nichž nebylo žádné zaujatosti proti Husovi: kardinál florencký *Zabarella*, kterýž kdysi při Husovu posuzoval velmi mírně, kardinál kambrejský *Petr z Ailly*, patriarcha cařihradský *Jan*; od těch se nebylo Husovi obávati nějaké nespravedlnosti. Mezi přítomnými biskupy a theology někteří, na př. *Ailly* a *Gerson*, horlili pro opravy církevní a tepali zlořády v církvi (ovšem ne před obecným lidem) ostřeji než sám Hus — jejich zrak jistě nebyl zkalen hněvem proti smělému a některým snad nepohodlnému karateli kněžstva. A theologická elita celého katolického světa, jež se tu shromáždila, vynikala dojista vzděláním nad Husa, takže její soud o hodnotě nauk mohl a měl Husovi i jen s lidského hlediska stačiti. Je-li tedy Hus pravověrný, může bezpečně očekávati, že to bude sněmem uznáno. A vskutku šel sněm Husovi tak daleko vstříc, že se vzdal článků dvojími přísežnými svědky dotvrzených, Husem však stále za nepravdivé prohlašovaných, žádaje od Husa pouze, aby, jak dříve nabízel sám, prohlásil, že jim nikdy neučil. Ale nauka o církvi a její moci byla uznána bludnou. Články byly vyňaty ze spisův Husových a redigovány *třikráte*, až zmlkla výmluva Husova, že jich tak v jeho spisech není. Nyní tedy nezbývalo než odvolati. Učinili tak velicí učenci a svatí mužové — proč by nemohl odvolati i Hus? Sněm se přičiňoval všemožně, aby jej k tomu přiměl, ale bez výsledku. Husovi v tom bránila jeho minulost a ohled na přátele. Jak by se mohl vrátiti do Čech, uznav, že to, čemu učil, je blud? Jak by mohl předstoupiti před přátele jako »zrádce pravdy«? Ale neodvolá-li, hrozí mu

smrt ohněm! Raději tu podstoupí, věda, že bude dle jeho slov pokládána v Čechách za mučednictví pro pravdu. Než je to, co odsuzuje sněm, pravda? Je to přece nauka *Viklefova*, jehož se Hus sám v Kostnici zříká! Zde uklidňuje Hus své svědomí popřením formálního principu katolické víry, učitelské autority církevní ve věcech víry a mravův, jež pro pravověrného katolíka *není mocí vnější*, znásilňující svědomí, nýbrž *vnitřní vůdce svědomí*, a žádá *důkaz z Písma*. A protože sněm, nemoha schváliti bludné zásady, důkazů nepodává, trvá Hus na svém a jde na hranici. Smrti jeho možno litovati, ale na jakosti jeho učení to nezmění nic.

---

1. Před uvězněním.

(V domě vdovy Fidy. — Listy Husovy. — Traktát o přijímání pod obojí. — V paláci papežově. — Hus internován v domě kantora Kostnického. — Články Michalovy. — Zřízení komise. — Hus uvězněn u Dominikánův.)

Do Kostnice přibyl Hus se svým průvodem v sobotu po Všech Svatých (3. listopadu) a ubytoval se v ulici Pavlově nedaleko bydliště papežova, v domě vdovy Fidy. Páni Jindřich Lacembok a Jan z Chlumu vyžádali si následujícího dne slyšení u papeže, aby mu příchod Husův oznámili a s ním pojednali o při Husově; papež jim slíbil, že se proti Husovi neužije násilí.[1]) Ale týž den již přibil Michal de Causis na dvéře chrámu kostnického proces proti Husovi, oznamuje, že jest Hus exkommunikován a podezřelý z kacířství.[2])

Dne 5. prosince dojel pan Václav z Dubé, nesa *ochranný list* od Sigmunda. Dle rady královy umínil si Hus v záležitosti své nic nepodnikati, dokud by král nepřišel do Kostnice. Jenom

---

[1]) Řekl prý, že má býti Hus v bezpečí, i kdyby byl zabil vlastního jeho bratra. Tak vypravuje Mladenovic v Doc. 246.

[2]) Hus podává o tom, jakož i o poměrech v Kostnici zprávu přátelům do Prahy dne 4. listopadu (Doc. 77 n.). Oznamuje také, že mnozí z jeho průvodu spotřebovali cestou všecky peníze, a sám se obává, že, bude-li koncil déle trvati, dojdou mu prostředky; proto žádá 6. listopadu, aby přátelé sebrali od známých nějaké podpory (Doc. 79).

prostřednictvím svých přátel naléhal na papeže, aby zrušil interdikt, jenž byl spojen s jeho přítomností, a následky těžké klatby, pro kterou s ním nikdo neměl obcovati. Papež se z počátku zdráhal, ale konečně 9. listopadu oznámili biskup kostnický a auditor apoštolského paláce Husovi, že papež v tom vyhovuje, žádali však, aby pro uvarování pohoršení Hus slavných mší sněmovních se zdržel.

Měl tedy Hus v Kostnici úplnou svobodu, kteréž sice nepoužíval, ale za to denně v příbytku svém *sloužil mši* a nepochybně i k přátelům kázal.[1]) Dne 16. listopadu poslal Pražanům český list, napomínaje v něm, aby se varovali svodův *antikristových* a falešných prorokův, a sděluje, že pro něho nikde služeb Božích nestavili, ani v Kostnici, kde sloužil sám papež. Doufá, že v pravdě Boží vytrvá až do smrti.[2])

V této době napsal Hus *traktát o přijímání pod obojí*, odpovídaje na otázku »Utrum expediat laicis fidelibus sumere sanguinem Christi sub specie vini«.[3]) Bylo již řečeno, že Hus o zavádění kalicha věděl a přímo ho nezavrhl, ba souhlasil s ním, ač sám nepodával pod obojí.[4]) Ježto však odpůrcové kalicha, zvláště Ondřej z Brodu, uváděli proti novotě i autoritu Husovu a ve straně jeho vznikala tím roztržka, žádal Jakoubek Husa, aby napsal o kalichu své mínění. Spolu mu poslal[5]) první svůj traktát a Mikulášovo kázání »Nisi manducaveritis«. Hus, užívaje vydatně těchto spisů, vyslovuje souhlas s přijímáním pod obojí. Uvádí pro ně z Písma synoptiky a sv. Pavla, ze sv. Otců pak Gelasia, Tomáše, Alberta, Augustina, Ambrože, Jeronyma, Cypriána, Bernarda, Fulgence a Viléma. Že se v *první církvi* tak udělovalo, patrno z Lyry a starých missálův. Je tedy *do-*

---

[1]) Jan z Reinsteina oznamuje to vše 10. listopadu do Prahy, řka mezi jiným: »Et ideo liberi sumus in Constancia et *Magister quotidie divina peragit*, et in tota via peregit hucusque« (Doc. 79 n.). Biskupové augšpurský a tridentský, když přišli odvést Husa ke kardinálům, pravili: »iam amplius non officiabis vel missabis« (Doc. 249).

[2]) Doc. 81 n.

[3]) Viz jej v Opp. I, 42[a]—44[b].

[4]) Rokycana vypravuje v Postile, že Hus, když odcházel do Kostnice, pravil Jakoubkovi: »Kubo, nekvap s tím, ažť se bohdá vrátím, chci ti v tom býti nápomocen.« Ale ježto Jakoubek zaváděl přijímání pod obojí již mnohem dříve, není tento výrok pravděpodobný.

[5]) Možná, že si Hus sám vezl ty spisy z Čech do Kostnice.

voleno a *vhodno*, aby věřící laikové přijímali pod způsobou vína. Neboť ač jest tělo i krev Páně pod obojí způsobou, přece Kristus neustanovil tak nadarmo. Pod způsobou chleba svátost naznačuje duchovní požívání a povzbuzuje účinně k němu, pod způsobou vína zve ke sladkému okoušení krve pro nás prolité. [1])

Tak jest přijímání z kalicha *potvrzeno a posvěceno autoritou Husovou*. Stanovisko Husovo jest sice jiné, než Jakoubkovo a Mikulášovo. Tito tvrdí totiž, že jest přijímání pod obojí *nutno ke spasení* a dosavadní zvyk nazývají *kacířským*, kdežto Hus jen z Písma a sv. Otců dovozuje, že jest *dovoleno* a *vhodno*, a ještě v lednu r. 1415, když se ho přátelé v Kostnici na to tázali, doporoučí, aby prosili sněm, by to *dovolil* těm, kteří by o to žádali ze zbožnosti [2]), ale argumentace jeho jest zcela Jakoubkova a závěr Jakoubkův jest důslednější.

Zatím Michal z Brodu, Páleč a jiní naléhali stále na kardinály, aby Hus byl uvězněn, protože jest podezřelý z kacířství a takový má dle zákona církevního odpovídati ve vězení. [3]) Majíce ohled na papeže a na krále Sigmunda, váhali kardinálové. Tu však roznesla se dne 27. listopadu [4]) po Kostnici zvěst, že se Hus pokusil prchnouti, [5]) a vzbudila v kardinálech obavu, aby se tak nestalo skutečně. Rozhodli se tedy, Husa si zabezpečiti a začíti proti němu hned proces inkvisiční. Dne 28. listopadu poslali biskupy augšpurského a tridentského, purkmistra kostnického a kteréhos rytíře, aby Husa přivedli do paláce papežova, že s ním kardinálové chtějí mluviti. Jan z Chlumu přivítal je hněvivě, odkazuje na glejt Sigmundův a na jeho přání,

---

[1]) Srv. »Počátkové kalicha« ČKD 1911, str. 789 nn.

[2]) Proto také neuvádí hlavního citátu Jakoubkova a Mikulášova »*Nisi manducaveritis*«, vykládaje jej důsledně o přijímání *duchovním*, jako odpůrci kalicha.

[3]) Cap. 1. in Clem. V, 3: »... arrestare sive capere ac tutae custodiae mancipare, ponendo etiam in compedibus vel manicis ferreis, si ei visum fuerit faciendum, super quo ipsius conscienciam oneramus.«

[4]) *Mladenovic* praví: »cum ... Constancie staret ad tres hebdomadas cum media« (Doc. 247).

[5]) *Richental* líčí útěk Husův jako skutečnou událost, ale *Mladenovic* (Doc. 247 n.) to popírá naprosto, a vykládá dobře, z čeho zvěst ta vznikla. Ačkoliv pak Mladenovic v relaci své často straní Husovi, přece nebyl schopen takové lži. Bylo by sice lze si mysliti, že Hus, zvěděv o úmyslu kardinálů, chtěl uvěznění ujíti, ale pak by následující scena vypadala jinak a v procesu by se o tom aspoň někdo zmínil.

aby se s Husem nejednalo, pokud on nepřijde, ale Hus byl ochoten jíti. Když předstoupil, pravili mu kardinálové, že jest o něm rozhlášeno, že držel a rozséval mnoho bludů v Čechách; chtějí tedy od něho slyšeti, je-li tomu tak. Hus odvětil, že raději chce zemříti, než by držel blud, a bude-li o nějakém poučen, že se chce napraviti. Když pak kardinálové odešli a Hus zůstal s panem z Chlumu samoten, vešel k němu minorita Mistr *Didak*, jenž obloudně se ho dotazoval, věří-li *remanenci* a jak učí o *spojení hypostatickém*. Hus na první otázku, třikrát opakovanou, odpověděl záporně, a druhou vysvětlil uspokojivě.[1]) Po poledni radili se kardinálové v paláci papežově, co činiti s Husem[2]), a usnesli se, aby zůstal internován v paláci. Rozhněván tím, spěchal Jan z Chlumu k papeži a činil mu důrazné výtky, že jedná proti ochrannému listu královu a svému slibu; papež však odvětil, že on toho nenařídil a kardinálům že v tom nemůže brániti. Hus tedy zůstal v paláci papežově, odkud byl v noci převeden do domu kanovníka kantora kostnického a tam po 8 dní střežen.

Hned potom podal *Michal z Brodu* první články proti němu papeži.[3]) Viní v nich Husa z nauky o přijímání pod obojí[4]), z remanence a z učení, že kněz ve hříchu smrtelném neposvěcuje, vytýká mu, že všecky spravedlivé prohlašuje za kněze, a uvádí osm bludů jeho o církvi a její moci; ve druhé části připomíná provinění Husova, tvrdě, že všichni *Valdští* jsou jeho přívrženci, a žádá, aby papež ustanovil komisi, jež by vyšetřila Husa o těchto a o Viklefových článcích, a zřídil sbor mistrů, kteří by prozkoumali Husovy spisy »De ecclesia« a »Quidamon« (Proti Pálčovi).

Komise byla papežem skutečně zřízena dne 4. prosince — byli v ní Jan, patriarcha cařihradský, a biskupové Jan Lubuský

---

[1]) Této odpovědi Mladenovic neuvádí, protože prý »dominus Johannes non potuit eam cogitare«.

[2]) *Mladenovic* tu líčí dramaticky rozmluvy Pálčovu s Kardinálem a svou s Petrem z Uničova v předsíni. Odpůrci Husovi prý skákali radostí, volajíce: »Ha, ha, iam habemus eum; non exibit nobis, quousque non reddat minimum quadrantem« (Doc. 250). To jest poněkud stranicky přibarveno.

[3]) Doc. 194—199.

[4]) Srv. k tomuto a k následujícímu můj článek »Proces kostnický« ve Studiích a textech II, 1—19.

a Bernard Kastelský. Prokurátoři koncilu předložili jí připravené již stručné vylíčení procesu Husova, počínající bulou Alexandra V., kterouž opsali téměř doslova, a vypravující o klatbě Kolonnově a aggravaci Petrově.[1]) Žádají tedy, aby proces byl veden jako pokračování půhonu, jenž byl na Husa vydán r. 1410 a nemohl býti tehdy proveden, protože se Hus nedostavil. Komise návrh schválila a nařídila, aby Hus k provedení procesu inkvisičního dle zákona církevního byl uvězněn. Dne 6. prosince převedla jej stráž z domu kantorova do *kláštera dominikánského* a uvěznila jej v karceru klášterním.[2])

2. První výslechy.

(Husovy první odpovědi na články Viklefovy. — První onemocnění Husovo. — Výslech svědků v Kostnici a v Praze. — Zakročení Sigmundovo. — 42 články Pálčovy. — Druhé odpovědi Husovy na články Viklefovy. — Příprava na slyšení; druhá choroba Husova.)

Jednání komise bylo velmi čilé. Sotva byl Hus uvězněn u Dominikánů, dostavila se k němu do vězení a podrobila ho výslechu o 45 článcích Viklefových a o jakýchsi článcích jemu připisovaných.[3]) Hus nejprve prohlásil, že nechce nic zatvrzele hájiti, nýbrž že přijme poučení od každého, a pak odpovídal na jednotlivé články. Komisaři nabízeli mu pak několikráte[4]), aby se dal na rozsudek 12 nebo 13 mistrův, ale Hus to odmítl, pravě, že chce státi před sněmem a tam klásti počet ze své víry.

Odpovědi Husovy na články Viklefovy[5]) jsou velmi opatrné a málo upřímné. Na 32 článků odpovídá zcela záporně: »Nec tenui nec teneo«, u 10 praví, že by v jistém smyslu mohl býti nebo jest pravdivý, u tří (16, 18, 33) neodvažuje se ani

[1]) Doc. 199—204.

[2]) Byli v něm vězněni i provinilí řeholníci; vzdušný a zdravý ovšem nebyl — sousedil se stokou (Doc. 252) — ale kdo by to žádal od středověkého karceru?

[3]) Snad staré články Michalovy v Doc. 169—174.

[4]) »instantes per plures dies«, dí Hus v listě k panu Janovi z Chlumu (Doc. 86).

[5]) Uveřejnil jsem je v Několika textech I, 58—69.

tvrditi ani popírati. Jasně nepřiznává se k žádnému. Ale, jak víme, poměr Husův k Viklefovi nebyl daleko tak nevinný, jak jej zde Hus líčí. Remanenčních (1, 2) proudů nikdy nezavrhl, nýbrž projevoval souhlas s nimi, papežství (8) potíral, tvrdě, že papež není bezprostředním náměstkem Kristovým (37) a že není ke spáse nutno býti mu poddánu (41), zamítal odpustky (42) a proti moci klíčů, řeholím a trestům církevním mluvil tak, že se od Viklefových článků nelišil mnoho. Ne zcela pravdivé jsou zvláště odpovědi na články, jichž hájil ve druhém turnaji viklefském. Práva kázati bez poslání (13, 14) neobmezoval jen na případ nezbytné potřeby, že světští páni mohou hříšným kněžím odníti majetek (16), hájil naprosto [1]), dokazoval, že desátky jsou pouhé almužny (18), a vyzýval věřící, aby hříšným kněžím jich nedávali. [2]) Že dotace jest proti zákonu Božímu (32), nechal hájiti Jakoubka a sám celý jeho akt doslovně přejal do své obrany. Patrně tedy jeví se mu nyní články Viklefovy v jiném světle, než se mu jevily v bojovných letech 1408—1413. Je mu nemilé, že šel za Viklefem tak daleko, ale nemá odvahy přiznati se k tomu, soudě dobře, že by pak neušel odsouzení. Proto i na závěrečnou otázku, má-li všecky články Viklefovy za pohoršlivé, bludné nebo kacířské, odpovídá vyhýbavě: »responsio patet ex praedictis«, ač právě k vůli té větě rázně bouřil kdysi proti schůzi radniční.

Komise, jež dle žalob očekávala, že hned tímto výslechem usvědčí Husa z bludů viklefských, byla výpovědmi jeho překvapena. S úžasem táže se ho, proč tedy, nesouhlasil-li s Viklefem, napsal potupné glosy k bule Jana XXIII. odsuzující Viklefa, a slyšíc od něho, že poznámky ty nenapsal on, nýbrž Jesenic, odchází z vězení s dojmem, že Hus jest ohledně článků Viklefových pravověrný.

Velmi nemile dotkly se odpovědi Husovy *jeho přátel*. Slýchali z jeho úst, že ve spisech Viklefových jest pravda Boží, od níž se ničím nedá odvrátiti, byli svědky bojů proti Zbyňkovi a doktorům, myslili, že Hus tuto pravdu v Kostnici obhájí, a zatím Hus hned v prvém výslechu se Viklefa zříká! Mrzí je,

[1]) A zde praví: »Nec assero nec nego, sed quia *forte potest* habere unum sensum verum«.

[2]) Zde odpovídá: »Primam partem non audeo negare nec affirmare, secundam partem nego«.

že vůbec vypovídal ve vězení, ježto tím přistoupil na stanovisko sněmu, vytýkají, že prozradil Jesenice, a obávají se, aby z bázně před odsouzením nepoddal se sněmu úplně. Proto ho zapřisahá pan Jan z Chlumu: »*Et ideo propter deum et salutem vestram et veritatis promocionem non recedatis ab ea propter ullum metum miserabilis vite perdende*« (Doc. 86). Těchto odpovědí na články Viklefovy, jež pak Hus i vlastní rukou napsal, přátelé jeho neopisovali, ač Hus častěji o to žádal — nebyly dle jejich mínění Husa důstojné a jim příjemné.

Potom Hus onemocněl [1]) a vyšetřování bylo tím na čas přerušeno. Jenom svědci, jež dle kanonického práva obviněný měl vidět přísahati, byli mu předvedeni. [2]) Byli to bývalí profesoři pražští, nyní lipští, *Münsterberk* a *Storch*, *Štěpán z Páiče*, farář *Zeiselmeister*, dominikán *Petr z Uničova*, kanonista *Adam*, bývalý opat u sv. Ambrože v Praze *Petr*, *Berunec* a jiní. Mladenovic jich znal *patnáct*, ale vypovídalo jich více. [3]) Předlohou při výslechu svědků byla *proposice komisařů*, jež byla sestavena dle žaloby, vypracované *Michalem* de Causis r. 1410 dle stížnosti Zbyňkovy [4]) (Doc. 169—173), a měla 40 článkův. Prvních 16 má dle kuriální formy ráz narrativní, v následujících vypočítávají se bludy Husovy: 1. nauka remanenční (čl. 17); 2. že kněz ve hříchu smrtelném neposvěcuje (18); 3. že odpustky nic nejsou (19); 4. papež že jest antikrist (20); 5. římská církev či kurie jest sbornice satanova (21); 6. kacířství nemá se trestati smrtí (24); 7. lid nemá věřiti bulám papežským (27); 8. že řekl: kéž jsem tam, kde jest duše Viklefova (28); 9. že světští páni mají odníti majetek duchovenstvu (29); 10. nikdo nemá býti exkommunikován, leč jest exkommunikován od Boha

---

[1]) *Zácpou* a spojenou s ní *horečkou* (gravis febris et ventris constipacio — praví Mladenovic v Doc. 252.).

[2]) Mladenovic, jenž z lásky k Mistru vidí často křivdu i tam, kde žádné nebylo, má i toto komisi za zlé, ač to bylo nutno a zdravotní stav Husův to jistě dovoloval. — Při této konfrontaci pronesl *Páleč* k Husovi slova, jež Husa hluboce zranila: »Po Viklefovi,« pravil mu, »nebylo většího kacíře nad tebe. Všichni, kteří navštěvovali tvá kázání, jsou nakaženi kacířstvím remanenčním.« Hus mu to vytýká ještě při posledním setkání (Doc. 110, 137).

[3]) Doc. 252 n.

[4]) Žalob z r. 1412 a bouřlivého vystupování Husova v tom roce, jakož i nezákonného jednání jeho ve vyhnanství bylo zcela pominuto, protože je proces pokračováním tehdejší citace.

(37). Mimo to vytýká žaloba, že Hus v klatbě sloužil (31, 32) a bouřil lid proti duchovenstvu, volaje, aby se každý opásal mečem (34), z čehož vskutku vznikly bouře a pohoršení (38).

O těch článcích vypovídali svědci jednotlivě a z jejich výpovědí, zaznamenaných notářem, sestavili pak prokurátoři žalobní akt, jména svědků podle zvyku kuriálního vynechávajíce.[1]) Někteří svědčí jen dle doslechu, jiní z vlastní zkušenosti, uvádějíce i zajímavé jednotlivosti, všichni však mluví pod přísahou dle nejlepšího vědomí a svědomí a potvrzují žalobu v celém rozsahu.

Také *arcibiskupovi pražskému* nařízeno, aby předvolal si svědky a vyslechl je o 16 článcích, jež mu byly poslány. Tyto články byly vybrány ze žaloby Zbyňkovy a kryjí se tudíž částečně s články předešlými.[2]) Výpovědi svědkův »in partibus«, jichž jmen neznáme, potvrdily opět žalobu.

Zatím přičiňoval se Jan z Chlumu všemožně, aby byl Hus vyproštěn z vězení. Psal králi Sigmundovi, dovolávaje se průvodního listu, a král vypravil hned posly k sněmu, aby Husa propustili, ale sněm, jsa si vědom své pravomoci, nedbal toho. Potom přibíjel pan z Chlumu dne 15. a 24. prosince na dveře kostelů kostnických v jazyku latinském i německém protest proti násilí sněmu, hroze hněvem královým[3]), ale sněm si toho nevšímal. Konečně v noci na 25. prosinec přijel do Kostnice Sigmund s velikým průvodem[4]) a jal se naléhati na sněm, aby propustil Husa z vězení. Kardinálové však nepovolili ani nátlaku císařovu, hrozíce, že se sněm rozejde, budou-li obmezována jeho církevní práva. Dne 1. ledna 1415 pak stěžoval si kardinál kambrejský Petr z Ailly na radnici kostnické králi, že není na sněmě svobody, zvláště v procesu proti Husovi, proti němuž by mnozí vypovídali, kdyby jim nebránil strach před vyhrůžkami.[5]) Král odvětil, že pře Husova a jiné menší zále-

[1]) *Hardt* IV, 415—425.

[2]) *Hardt* IV, 425: super articulis ... oblatis et productis in partibus coram vicario archiepiscopi Pragensis.

[3]) Doc. 253 n.

[4]) Při pontifikální půlnoční zpíval dle starodávného obyčeje císař evangelium.

[5]) *Finke,* Forschungen 253: »item contra Mgrm Joh. Huss de heresi diffamatum super doctrina reproba per eum dogmatizata processus esset [et] plures contra eum deponerent, nisi metu minarum eis illatarum se retractarent.«

žitosti nemají zdržovati opravy církve — ustoupil tedy od požadavku, aby Hus byl dán na svobodu, začež mu koncil slíbil, že se dostane Husovi *veřejného slyšení.*[1]) Od té chvíle umlkají stesky Husovy a jeho přátel na vazbu a ozývají se jen hlasy po veřejném slyšení.

Jakmile Hus ozdravěl, pokračovala komise ve vyšetřování. Mistři prozkoumali zatím traktát Husův »*De ecclesia*« a *Štěpán z Pálče*, jenž již v Antihusovi nauku Mistrovu o církvi břitce byl zkritisoval, vypisuje 22 články jeho bludné[2]), a ve velikém spise »De ecclesia« Husův stejnojmenný traktát nadobro byl potřel, a byl tudíž v tom vzhledu nejpovolanějším svědkem, podal komisi 42 články, z nichž 34 jsou vyňaty ze zmíněného traktátu a ostatní jsou více historické.[3]) Tím se dostal proces proti Husovi na nové dráhy. Dosud totiž byl veden o *viklefství Husově* a v části svědecké podržel ráz ten i nadále, nyní však pojí se k němu proces o *vlastní nauce Husově* bez ohledu na Viklefa, ačkoliv ovšem Hus i ty nauky přejal z Viklefa. A tato část procesu, v níž nerozhodují ani výpovědi svědkův ani Husovy, nýbrž jeho *spisy*, jest pak ve vyšetřování i v rozsudku částí hlavní.

Komise předložila články ty Husovi někdy koncem prosince a Hus na ně odpovídal ústně, výpovědi své pak v prvních dnech lednových napsal.[4]) I v těchto odpovědech snaží se Hus

---

[1]) Nemoha pro rozhodný odpor kardinálů splniti první část slibu učiněného Husovi, užil Sigmund té příležitosti, aby vynutil od sboru aspoň splnění části druhé — veřejného slyšení. To vyplývá z jeho slov k poslům koncilu dne 4. ledna: »quod concilium in causis fidei *liberum esse debet* et potest *in procedendo contra eos, quos constat de heresi esse infamatos*, ita tamen quod *in publicum vocati* servatis servandis *iuxta ipsorum merita iudicentur*« (Finke l. c. 254). Posledními slovy vzdává se Sigmund již předem veškeré ochrany Husovy, bude-li odsouzen. Že tehdy aspoň deputovaní přislíbili, že sněm dá Husovi veřejné slyšení, připomíná pan Jan z Chlumu (Doc. 85): »Sciatis, quia rex fuit hodie cum deputatis omnium nacionum tocius concilii, loquens de factis vestris et presertim de audiencia publica. Qui omnes illi finaliter et conclusive responderunt, quod utique audienciam publicam habebitis.«

[2]) Viz je ve Studiích a textech II, 19—21.

[3]) Doc. 204—224 s odpovědmi Husovými.

[4]) Píše 2. ledna Janovi z Chlumu: »Hesterna nocte quasi tota scripsi responsiones ad articulos, quos Palecz formavit« (Doc. 89). V následujícím listě praví, že je psal »in carcere *nullum librum habendo in auxilium*« (Doc. 86), a

postaviti učení své ve světlo co nejpříznivější. Často se utíká k oblíbené výmluvě, že článek není nebo není *tak* v jeho traktátu, ačkoliv obšírnější citát, jejž Hus sám tu obyčejně podává, ukazuje jasně, že Páleč vypsal články buď doslovně nebo aspoň dle smyslu správně;[1]) přiznává se jenom k církvi praedestinovaných, jiné nauky však dobře omlouvá, nalézaje formulku katolickou i tam, kde v traktátu tvrdil opak[2]); obratně se odvolává na poměr kardinálů k papeži. Katolické formule, jichž tu Hus užívá, jsou buď vytáčky pouhé nebo jsou důkazem, že Hus z části poznává bludnost svých nauk a je opravuje. Jistě však v nich neviděti jasného názoru a pevného přesvědčení. Odpovědi jeho byly odevzdány kardinálu Petrovi z Ailly k prozkoumání.[3])

Nedorozumění zavinilo, že byl Hus ještě jednou vyšetřován o *článcích Viklefových*. V listě ze dne 2. ledna totiž žádal Hus Bradáčka, aby hleděl, by král Sigmund vyžádal si od komise jeho odpovědi na články Viklefovy, ježto jimi bude moci konklusi doktorů, zavrhující články Viklefovy, v jednom nebo dvou

---

Mladenovic tvrdí rovněž, že je Hus napsal »*absque libris*« (Doc. 254). Pouhý pohled na odpovědi Husovy, v nichž jsou vypsány celé partie z traktátu »De ecclesia« a jež jsou někdy dosti obšírnou theologickou polemikou, ukazuje, že tomu tak není.

[1]) Srv. zmíněný článek ve Studiích a textech II, 5 n. Husovu větu: »Articuli, quos *false*, apponendo et deponendo in libro meo De ecclesia, extraxerunt« (Doc. 86) opakuje Mladenovic: »quos Palecz *false* et *inique* extraxerat« a po něm ji reprodukují bez kritiky historikové.

[2]) Zvláště svou nauku o *papežství* tak zastírá. Na př. čl. 18: »Důstojnost papežská má původ od císaře« obmezuje: »quoad temporale dominium et quoad ornatum et quoad supposicionem aliorum episcoporum et quoad subieccionem aliarum ecclesiarum«, a dodává katolicky: »Isto tamen non obstante *dignitas papalis habet ortum immediate a domino Jesu Christo*« (Doc. 211). To bychom marně hledali v traktátu »De ecclesia«. Nebo při čl. 25: »eque bene tamen sancta romana ecclesia non ab apostolis vel cesare, sed *ab ipso domino primatum obtinuit et papa immediate ab ipso deo spirituale regimen et non a cesare accepit*« (Doc. 213) jest pravý opak toho, čemu učí Hus v uvedeném spise, kde dokazuje, že svatá římská církev jest celá církev předzřízených (hl. VII) a že papež není bezprostředním náměstkem Kristovým (hl. XIII). A při čl. 26 připouští, že papež hříšný může býti nazýván *nejsvětějším »propter auctoritatem et officium«*, ač v další argumentaci to potírá a proti Pálčovi píše, že by v tom smyslu i soudcové, hlasatelé a kati museli býti nazýváni svatými, ba sám ďábel byl by svatý, protože jest služebníkem Božím.

[3]) Tak oznamuje Petr Zach do Vídně koncem ledna (Arch. für Kunde öst. Geschichtsquellen XV, 13.).

bodech potříti. Z toho vyrozuměl buď Sigmund sám nedobře, že Hus chce těmi odpovědmi některých článků hájiti, nebo si to tak vykládala komise, a proto dostavila se hned druhého dne do vězení, aby znovu vyšetřovala Husa o těch článcích. Hus odpovídal poněkud jinak než poprvé: u *každého* článku pravil, že v tom neb onom smyslu jest pravdivý [1]), jako to při prvním výslechu byl řekl o některých. Komise tázala se u každého článku: »Vis defendere?« a Hus odpovídal: »*Sto ad determinacionem concilii.*« Chtěl tím napraviti špatný dojem, jejž učinily na jeho přátele první odpovědi na články Viklefovy, ale spolu hleděl se krýti proti výtce kacířství katolickým prohlášením, že se podrobuje výroku sněmovnímu. [2])

Dne 9. ledna dostalo se Husovi na přímluvu českých pánův a Sigmundovu vzdušnějšího místa vězení, cely vedle klášterního refektáře [3]), aby se mohl lépe připraviti na veřejné slyšení. Odtud poslal 19. ledna první list Pražanům, prose, aby se za něho modlili, a sděluje, že list, který jim zanechal, způsobil mu nepříjemnosti a že proti němu mnoho článků vydávají (Doc. 83 n.). Ke slyšení Husem již očekávanému však v lednu nedošlo. Hus se na ně sice těšil ještě po 19. lednu, prose, aby král a přátelé byli přítomni, aby mohli býti svědky toho, co bude mluviti (Doc. 88); a komisaři vyslýchali ještě v těch dnech Husa o jeho vystoupení proti odpustkům, o nedbání klatby, apelaci ke Kristu a o listě, jejž zanechal Pražanům na rozloučenou [4]) (Doc. 89),

---

[1]) Tak praví Hus sám v listě k přátelům, Doc. 92. Jaký asi dobrý smysl našel Hus v prvních třech článcích Viklefových, týkajících se svátosti oltářní? Škoda, že těchto výpovědí Husových nemáme.

[2]) Vůči svým přátelům má Hus za nutné, omluviti toto katolické prohlášení. Píše: »Ecce deo teste non videbatur michi tunc alia conveniencior responsio, ex quo prius manu propria scripsi, quod nichil volo pertinaciter defendere, sed paratus sum a quocunque informari« (Doc. 92). Jak patrno, začíná v duši Husově boj mezi ohledem na vlastní minulost a na přátele s jedné strany a mezi znovu probouzejícím se katolickým vědomím a bázní před odsouzením se druhé strany.

[3]) Hus píše 5. března Janovi z Chlumu: »Cras octo hebdomade erunt, quod Hus posita est ad refectorium« (Doc. 99). Důvodem nebyla nemoc, z níž Hus ozdravěl již před koncem prosince, nýbrž aby se Hus mohl lépe připraviti na veřejné slyšení. Tak praví Chlum 4. ledna Husovi: »vestri amici instare volunt et instant, quod utique in alio loco aëroso sitis, ut vos possitis recolligere et in vobis recreari« (Doc. 85 n.).

[4]) Někdy po 19. lednu měl Hus, jakž sám píše Mladenovicovi (Doc. 87 n.), opletání pro list, který asi ještě před uvězněním psal Jakoubkovi (*Novotný* l. c.

ale sněm byl zcela zabrán jednáním o cessi papežův[1]) a Hus upadl zase v nemoc, tentokráte nebezpečnější, takže na čas byl dán do lepší cely v klášteře[2]) a papež Jan XXIII. mu poslal svého osobního lékaře. Proces Husův byl tím na nějakou dobu přerušen.

3. Další vyšetřování.

(Husovy traktáty kostnické. — Články Gersonovy. — Návštěvy ve vězení. — Výslech Husův o článcích svědků a znova o 42 článcích. — Útěk Jana XXIII.: Hus na tvrzi gottliebské. — Jeronym v Kostnici. — Odsouzení Viklefa. — Přímluvy pánů za Husa. — Jednání o přijímání pod obojí. — 39 článků.)

Zotaviv se poněkud z nemoci, skládal Hus v žaláři pro své žalářní strážce drobné traktáty[3]), theologicky sice bezvýznamné (mimo Saepius rogasti), ale vynikající samostatností, pravověrností a mravní opravdovostí. Již před 17. únorem dokončil traktát »O pokání« pro *Jakuba*[4]), pak napsal pro *Jiřího* dva spisky: »O poznání a milování Boha« a »O třech nepřátelích člověka«, konečně čtyři pro *Roberta*: »O hříchu smrtelném«, »O přikázání Páně a modlitbě«, »O manželství«[5]) a »O svátosti oltářní« (Saepius rogasti).[6])

Dne 21. února 1415 přišel na sněm kostnický slavný kancléř university pařížské *Jan Gerson* a přitížil Husovi velice.

---

51 n.), v němž pravil, že mu nepřátelé řekli, že se mu nedostane slyšení, leč by zaplatil *sluhům antikristovým* 2000 dukátů na výlohy. List ten někdo z Čech poslal Michalovi a komisaři přišli s listem do vězení a tázali se Husa pod přísahou, psal-li jej. Hus arci musil přisvědčiti a byl tím velmi zahanben. Ale nehněvá se na sebe, nýbrž na Michala a Jakoubka.

[1]) Srv. *Valois*, La France et le grand schisme IV, 273 n.

[2]) Píše o tom 5. března: »Nam iterum horribiliter fui vexatus per *calculum*, quem nunquam prius passus sum, et gravem vomitum et febres. Iam custodes timebant, ne morerer, qui eduxerunt me de carcere« (Doc. 98).

[3]) Viz v Opp. I, 29—42.

[4]) Praví v něm, že se přibližuje půst.

[5]) Dokončil jej 4. března.

[6]) Dokončil 5. března (Doc. 98 n.). Popírá v něm, že by byl kdy učil remanenci, ale o přijímání pod obojí, jež přece nedávno spiskem »Utrum expediat« doporučoval, se nezmiňuje.

Podal totiž sněmu 20 článků bludných, jež z traktátu Husova »De ecclesia« vyňal dle smyslu a jež, jak bylo podotčeno, již v září 1414 arcibiskupu Konrádovi poslal, a potvrdil tak úsudek mistrův bohosloví o nauce Husově. Články jeho některý příznivec Husův na koncilu (Pater?) svěřil tajně přátelům Husovým a ti mu je dodali, aby na ně odpověděl. Hus nazývá i články Gersonovy *lživými* [1]), ale neosměluje se psáti proti nim, aby prý nezpůsobil onomu příznivci nepříjemností; slibuje však, že na ně odpoví později (Doc. 98). Ale patrně k tomu nedošlo — aspoň se o té odpovědi nikde nezmiňuje a neznáme jí.

Komise článků Gersonových Husovi nepředložila, protože se obsahem neliší od Pálčových; teprve při druhé redakci článků jich použil Páleč.

Husa ve vězení těšili přátelé netoliko dopisy, nýbrž i občasnými návštěvami. Zvláštní útěchu poskytla Husovi a dojala jej až k slzám návštěva otcovského přítele *Křišťana z Prachatic* (Doc. 98), jenž koncem února přišel do Kostnice a nejspíše 1. března vymohl si přístup do vězení. [2]) Ale hned potom byl Křišťan na zakročení Michalovo uvržen do žaláře a musil odpovídati na 30 článků, jež Michal podal proti němu. Teprve na přímluvu královu byl propuštěn s podmínkou, že se osobně dostaví, jakmile bude volán, a vrátil se 18. nebo 19. března do Čech. [3])

Počátkem března, kdy prohlášením Jana XXIII., že se chce vzdáti papežství, koncilu se poněkud uvolnily ruce, začíná se na naléhání přátel Husových znovu pomýšleti na *veřejné slyšení*. Jan z Chlumu oznámil to Husovi, dávaje mu nejlepší

---

[1]) Píše: »O si deus daret tempus scribendi contra *mendacia* Parisiensis Cancellarii, qui tam *temerarie* et *iniuste* coram tanta multitudine non est veritus proximum erroribus annotare« (Doc. 97). Toto pohrdlivé odmítání autority věhlasného theologa právem vytýká Husovi kardinál Petr z Ailly ve druhém veřejném slyšení, řka: »imo dicebatis cancellarium Parisiensem vobis esse suspectum, qui pro certo est ita solemnis doctor, sicut unus in tota christianitate posset reperiri« (Doc. 278).

[2]) *Novotný* l. c. 59 n.

[3]) Tak píše anonymní zpravodaj z koncilu do Prahy (Doc. 541 n.). Od téhož se dovídáme, že 14 dní před Křišťanem přišel do Kostnice biskup Condemone (asi Mikuláš Nazaretský) a byl vězením donucen vydati svědectví o Husovi. Omlouval krále Václava a tvrdil, že Václav sám poslal Husa na sněm, aby očistil sebe a Čechy z pohany kacířství.

naději.[1]) Komise, chtějíc materiál pro slyšení doplniti, předložila nyní Husovi *obojí články svědecké* a z ohledu na artikule Gersonovy znovu *články Pálčovy.*[2]) Co na ně Hus odpověděl, nevíme; ke článkům Pálčovým snad připojil nyní *krátké glosy,* jež v některých rukopisech chybějí.

Veřejné slyšení bylo tedy již úplně připraveno, ale zase bylo zmařeno. Jan XXIII., chtěje ujíti následkům prohlášení, jež učinil ve slavnostní schůzi sněmovní dne 2. března, že k odstranění rozkolu se vzdává papežství, opustil 20. března tajně Kostnici a prchl pod ochranou Bedřicha Rakouského do Šafhúz. Ve zmatku, jenž tím vznikl, mohl Sigmund Husa vyprostiti, a Hus i přátelé jeho očekávali to od něho (Doc. 100), to tím více, ježto osm pánů moravských a dva čeští důrazným listem žádali krále, aby dbal svého glejtu (Doc. 534 n., 541), ale Sigmund nechtěl zmatek ještě zvětšiti. Sněm pak svěřil Husa biskupovi kostnickému, jenž jej dal z vězení u Dominikánů převésti na nedalekou svou tvrz *Gottlieben* a tam ve věži přísně střežiti.[3]) Styk s přáteli byl tu nemožný a dopisování jest na dva měsíce přerušeno.

Sněm jest nyní nucen věnovati všecku pozornost Janu XXIII., ale na Husa nezapomíná. Ježto útěkem Janovým komise vyšetřovací pozbyla pravomoci, zřízena dne 6. dubna komise nová, v níž byli kardinálové Petr z Ailly a Vilém biskup dolský, a opat z Citeaux.[4]) Tito však, zvláště kardinál Petr, byli jinak příliš zaměstnáni, i svěřeno v příštím shromáždění generálním 17. dubna deputovaným ze čtyř národů: arcibiskupovi dubrovnickému, biskupu šlesvickému,

---

[1]) Píše mu 5. března: »Amice dilectissime, nulla vobis sit cura de audiencia, quia iam plus solito de illa et de aliis factis vestris pertractatur« (Doc. 93).

[2]) To asi znamená Husovo: »*Articuli multi* de sacco mendacii et *alii* de eodem sacco, sicut et *illi, quorum habetis responsiones,* sunt michi nunc oblati (Doc. 98).

[3]) Obava, aby Hus nebyl vyproštěn, dala podnět k přísnému opatření, že byl Hus spoután na nohou a v noci i na rukou. Sděluje to 2. dubna do Prahy zmíněný anonym, jenž byl z odpůrců Husových, řka: »bene custoditur et in compedibus die noctuque vinculatur et de nocte sibi manice ferree apponuntur,« a praví to *Mladenovic* ve své relaci (Doc. 255).

[4]) *Hardt* IV. 100.

M. Ursinovi z Talvendy a M. Vilémovi Coru, aby vyšetřili záležitost Viklefovu i Husovu.[1])

Ačkoli Hus napomínal přátel v Čechách, především *Jesenice* a *Jeronyma*, aby nepřicházeli do Kostnice (Doc. 90), a případ Křišťanův mohl jim býti odstrašujícím příkladem, přece objevil se náhle dne 4. dubna *Jeronym* ve městě a přes domluvy pánů Jana z Chlumu a Václava z Dubé setrval tam a jal se dne 7. dubna přibíjeti listy na dveřích chrámových a radničních, oznamuje svou přítomnost a žádaje o průvodní list, aby mohl vystoupiti veřejně. Koncil nabídl mu 17. dubna list chránící před *násilím*, nikoli však před *právem*, a vydal naň hned půhon, před nímž se Jeronym hleděl spasiti útěkem do vlasti. Než v Hiršavě byl poznán a dopraven do Sulzbachu, kde byl vězněn, a konečně byl 23. května falckrabětem Ludvíkem vydán v moc sněmu.

Zatím co se na koncilu hledal pevný podklad, na němž by sněm mohl jednati bez papeže, jenž konečně byl stanoven prohlášením *superiority obecného sněmu nad papežem*, vyplnila komise první díl svého úkolu, prozkoumavši učení *Viklefovo*. Odsouzení článků jeho synodou londýnskou, četné rozsudky pražské a zvláště nedávný dekret sněmu římského usnadňovaly práci značnou měrou: nebylo třeba než dřívější soudy potvrditi autoritou nejvyšší. Za doklad bludnosti 45 článků londýnsko-pražských sloužily dva traktáty původu českého, kratší neznámého autora, delší, velmi důkladný, *Stanislava ze Znojma*, jenž jej napsal ve vyhnanství na Moravě r. 1413/14.[2]) U 260 článků vyňatých z Viklefových spisů, jež poslala na sněm universita oxfordská (Doc. 313), byla patrně authentičnost a bludnost uznána pro autoritu slavné university.[3]) V osmém generálním shromáždění pak dne 4. května prohlášeno slavnostně odsouzení Viklefa, jeho nauky a spisů, jakož i obojích článkův.[4]) To jest první veřejný akt sněmovní v procesu Husově; neboť ač odsouzení přímo se netýká Husa, protože Hus své závislosti

---

[1]) *Hardt* IV, 118.

[2]) Uveřejnil oba *Hardt* III, 168—211, 212—335.

[3]) Ostatně dle deníku kardinála *Fillastra* jednalo se na sněmě o zavržení Viklefa již v polovici února (*Finke*, Forschungen 166); byla tedy i zde látka připravena již první komisí.

[4]) *Hardt* IV, 153—157.

na Viklefovi nepřiznal, přece děje se k vůli němu a k vůli českému hnutí, jež jest stále označováno jako *viklefské*. Pro Husa, jejž články svědecké nazývají hlavou viklefistův a jehož nauka o církvi jest zcela viklefská, je to osudná předzvěst.

Když byl skončen proces proti Viklefovi, čekali pánové čeští, že se dostane Husovi slíbeného slyšení, ale sněm se zase zaměstnával úplně otázkou sesazení Janova. Proto poslala šlechta moravská a česká znovu důtklivé listy králi Sigmundovi, vřele se ujímajíc Husa a vytýkajíc, že proti glejtu byl uvězněn [1]), a v Kostnici přítomní čeští a polští páni podali deputovaným čtyř národů dne 13. května stížnost, že Hus proti bezpečnému listu královu byl uvězněn a na hanbu jména českého jest držán v okovech, veřejného slyšení pak, o něž žádal král a páni, že se mu nepopřává; prosí tedy, aby pře Husova rychle byla skoncována. Protože pak doslechli, že biskup litomyšlský viní Čechy pro podávání pod obojí z nového kacířství, tvrdě, že se nosí velebná svátost pod způsobou vína v láhvích a že v Čechách ševci zpovídají a svátost podávají, odmítají toto hanobení Čech jako lživé. [2])

Při těchto slovech povstav Litomyšlský, pravil: »Ha, ha! toť se mne dotýče i mých« a vyžádal si lhůtu k odpovědi. Tak se teprve v polovici května r. 1415 začíná na sněmu přetřásati otázka kalicha, jež celý rok již hýbá myslemi v Praze. Jak neprozíravé a liknavé byly katolické kruhy v Čechách, že nepodaly sněmu hned důkladné zprávy o zaváděné novotě!

Litomyšlský odpověděl na výtky českých pánů dne 16. května. Má zaručené zprávy, že se v Čechách podává pod obojí způsobou a že novotáři protivníky nazývají bludaři a svatokrádci; rovněž že se svátost nosí k nemocným v láhvích nebo jiných nádobách nesvěcených. Že ševci zpovídají, neřekl, ale oznámil v německém národě, že žena kterás vyrvala knězi velebnou svátost, když jí nechtěl podati, a tvrdila, že dobrý laik nebo žena lépe proměňuje než špatný kněz. Žádá tedy, aby sněm brzo učinil opatření a aby rozhodl, kdo je vlastně hanobitelem Čech, zda ti, kteří brání vypleniti bludy a bludařů se ujímají, či ti, kteří usilují bludy vykořeniti. [3])

---

[1]) Datovány 8. a 12. května — Doc. 547 n., 550—552, 554 n.

[2]) Doc. 256—258.

[3]) Doc. 259 n.

Na stížnost pánů stran Husa odpověděl jim biskup carcasonský jménem deputovaných ústně, že dle jejich informací Hus dostal glejt až 14 dní po uvěznění, že jsa rozhlášen z kacířství a proto citován osobně, nedostavil se a po pět let trval v klatbě, tudíž jest dle kanonického práva arcikacíř, a že v Kostnici kázal. Páni vyvracejí tato tvrzení listem, jejž předčítal v sezení deputovaných Mladenovic dne 18. května. Dobře dokazují, že Hus měl glejt již dávno před tím, ale o diffamaci a půhonu Husově praví, že nic nevědí, leč z pověsti. Pro nedostavení uvádějí obyčejné omluvy Husovy, klatbu pak že snášel, odvolav se. V Kostnici nekázal, ba vůbec nikdy nevyšel z domu. Žádají, aby se mu dostalo takové svobody, jaké sbor poskytuje kacířům odsouzeným na sněmu pisském.[1]) Biskupu litomyšlskému odpovídají velmi podrážděně, dotýkajíce se i oti jeho rodičů, že by napřed musil tvrzení svá přesně dokázati, pak že by se sami postarali, aby odstraněna byla pohoršení; nevěří však, že udání jeho plyne z lásky k vlasti. Na to, že je nazývá ochránci bludařův, odpověděli by mu důrazněji, kdyby jich nezdržovala úcta k biskupské důstojnosti jeho a deputovaných.[2])

V této věci nemluví obránci Husovi upřímně. Vědí dobře, že přijímání pod obojí v Čechách se zavádí, a nepřiznávají toho. Přátelé Husovi, kteří se již v lednu na to Mistra tázali a byli odkázáni na traktát, jejž napsal v Kostnici[3]), mohli ostatním pověděti, že i Hus s tím souhlasí. Že při podávání nemocným se vyskytly obtíže, pro něž napsal Jakoubek poučení »De communione infirmorum« a traktát »De cerimoniis[4]), mohlo jim také býti známo. Ale je jim to nepříjemné, ježto se tím čest jména českého uvádí v nové nebezpečí, a proto se tak hněvají na Litomyšlského. Snad se také obávali o Husa, jemuž skutečně otázka přijímání z kalicha mohla přitížiti, kdyby se byl sněm pídil po jeho účasti. Ale sněm nevěděl ani o traktátu Husově ani o jeho listu a měl za to, že novota nedávno vznikla a že tudíž Hus na ní nemůže míti podílu. Dal však víru biskupu litomyšlskému, jenž předložil i první traktát Jakoubkův, a nařídil komisi, aby otázku tu prozkoumala.

---

[1]) Doc. 260—263.
[2]) Doc. 264 n.
[3]) Doc. 86, 91.
[4]) Srv. Studie a texty II, 145—160

Z toho bylo se zase obávati, že slíbené slyšení opět bude oddáleno. Proto zakročili čeští páni u deputovaných dne 31. května ještě jednou. Z protestace [1]) Husovy dokazují, že nechtěl tvrditi žádného bludu, praví, že některé články nepřátelé jeho vyňali neúplně nebo i vymyslili [2]), žádají, aby ke cti glejtu krále a království Českého, jehož jest Sigmund dědicem, osvícení mistři nyní deputovaní [3]) nebo jiní Husa o těch článcích vyslechli, aby Hus nebyl odsouzen bez slyšení, a aby sbor jej propustil na jejich záruku ze žaláře, svěře jej několika biskupům. [4]) Na důkaz neviny Husovy přikládají vysvědčení biskupa nazaretského Mikuláše a Husovo vyznání víry, poslané r. 1411 papeži Janu XXIII. Týž přímluvný dokument poslali páni 1. června i králi Sigmundovi, připomínajíce mu, že jest království Českého dědicem.

Vývody pánů českých, jež na pozdější soud, český i cizí, o Husovi, svědcích a koncilu nezůstaly bez vlivu, ukazují, jak málo schopni byli původci jich souditi o dosahu theologických otázek a jak je zaslepuje láska k Husovi. Věří mu, že články jsou vyňaty falešně, věří, že odpůrci z nenávisti podkládají jim jiný smysl, věří, že se chce podrobiti rozhodnutí koncilu. [5]) Bude jim lze souditi spravedlivě, až sněm uzná články Husovy bludnými a Hus se jeho rozhodnutí nepodrobí?

Jménem deputovaných odpověděl pánům patriarcha anti-

---

[1]) Ale právě tato protestace, na niž Hus již v lednu myslí (Doc. 89), nesvědčí pro něho: není v ní obvyklé podrobení se *autoritě Apoštolské stolice*, nýbrž jen zákonu Kristovu. Co z ní vyvozují páni: »nequaquam aliquem articulum *contra sacrosanctam romanam ecclesiam* et catholicam fidem quovis modo pertinaciter defendere et sustinere«, to v ní není!

[2]) cum ... dicti emuli urgentibus odiis nonnullos articulos de libris dicti M. Johannis et doctrinis truncatim et syncopatim extrahant et extraxerunt, raciones et allegaciones eorum reiciant vel non aspiciant, distinccionesque equivocacionum non advertant, fictosque articulos et mendosos contra eum componant ... (Doc. 268). To arci neodpovídá pravdě.

[3]) To se již stalo.

[4]) Doc. 266—270. Přímluvný list pánů českých jest veskrze důstojný; ale několik dní před tím přibil některý horlivec na veřejných místech v Kostnici za týmž účelem leták obsahem pro sněm velmi urážlivý (Opp. I, 84[b]—85[b]. Několik textů I, 42—47.).

[5]) cum ... ipse semper paratus sit diffinicioni se subicere concilii sacrosancti (Doc. 269).

ochijský: Je-li protestace Husova pravdiva, pozná se při procesu; jsou-li články vyňaty křivě, bude Hus osvobozen a nepřátelé jeho budou zahanbeni; propustiti Husa jest proti svědomí deputovaných — žádaná audience však bude mu poskytnuta příští středu (5. června).

Komise vyšetřující Husa převzala sice materiál připravený již v březnu, ale ježto v poslední žádosti pánů českých znovu se vytýká, že články ze spisu vyňaté nejsou správné, a prosí se, aby se theologové o tom přesvědčili, byl Hus na tvrzi gottliebské ještě jednou vyslýchán o 42 článcích.[1]) Hus prohlásil, že se chce pokorně podrobiti soudu sněmu, tvrdil, jako ponejprv, že některé články v jeho spise nejsou, jiné že jsou zkomoleny nebo změněny. Proto bylo uloženo sboru mistrů, mezi nimiž byl opět *Štěpán z Pálče*, aby články podrobili revisi, přihlednouce také k Husovým spisům »Contra Stanislaum« a »Contra Páleč« a ke článkům Gersonovým. Theologická komise vedla si přísně kriticky, odvažujíc články Pálčovy co do obsahu věroučného i co do formy. Ze 34 článků vynechala jich 23 a podržela pouze 11.[2]) Vypustila vše, co jen poněkud může míti dobrý smysl, třebas jest pohoršlivé a v traktátu bludné, pominula článků, jež dle Husa nejsou v jeho traktátu, ač jsou tam dle smyslu[3]), doplnila některé přesněji dle textu. Ale prozkoumávajíc důkladně traktát »De ecclesia«, vybrala z něho 15 článků nových, týkajících se primátu, církevní pravomoci a poslušnosti, a vypsala 7 článků ze spisu Proti Pálčovi a 6 z traktátu proti Stanislavovi.[4])

---

[1]) Byli při tom netoliko komisaři, nýbrž i jiní mistři a sám kardinál *Petr z Ailly*, jak lze souditi z jeho slov k Husovi: »Tu *nuper* in turri paciencius loquebaris« (Doc. 282) a »Tu dixisti *nuper* in turri, quia velles concilii iudiciis humiliter subiacere« (Doc. 283).

[2]) Srv. Studie a texty II, 14.

[3]) Zvláště články 17—22, ale ty nahrazeny z druhých dvou traktátův Husových, kde jsou v horší podobě.

[4]) Články jsou vypsány většinou doslovně a u každého připojeno, kde jest v knize Husově. *Mladenovic* vypsal příslušná místa obšírněji (Doc. 286—307), přiznávaje, že články jsou v knize (»in forma«, »stat in forma«); ale i kde Mladenovic praví, že článek *není tak* v knize, běží zpravidla jen o malou stilistickou změnu — pouze čl. 4, 15, 18, 25, 26 jsou sestaveny volněji. A přece i o těchto článcích praví Madenovic v relaci: »quorum multi ad originale de manu ipsius exemplar comparati falsissime erant excerpti, tum per addicionem in principio,

Tak vzniklo *39 článků*, jež s *výpovědmi svědků pražských a kostnických* tvoří materiál, o němž má býti Hus ve veřejném slyšení vyslýchán.

4. Veřejné slyšení.

(Relace Mladenovicova. — První audience 5. června. — Druhá audience 7. června. — Třetí audience 8. června.)

O veřejném slyšení, jež dle přání Sigmundova sněm povolil Husovi, neměl tento jasné představy. Myslil, že snad bude moci ke shromážděným Otcům kázati [1]) nebo odpovídati po způsobu scholastickém, t. j. thesí svých hájiti a námitky vyvraceti [2]), ač tušil a spokojoval se i tím, že bude moci jen na každý článek veřejně odpovídati tak, jak odpovídal ve vězení a vlastní rukou napsal. [3]) Ve skutečnosti nemohlo veřejné slyšení znamenati nic jiného než toto poslední. Sněm, maje jako nejvyšší učební instance *souditi* o naukách Husových, nemusil a nechtěl se s ním *příti* a nemohl od bludaře poslouchati reformní řeči; šlo mu jen o to, aby Hus veřejně prohlásil, učil-li článkům, jež se mu kladou za vinu, čili nic. Sněm pak měl právo a povinnost rozhodnouti o nich *autoritativně*. K tomu cíli nebylo Husovi třeba advokáta, o nějž kdysi žádal (Doc. 88) a jejž mu sněm odepřel, odkazuje na předpis kanonického práva, že se nikdo nesmí ujímati podezřelého z kacířství, a nebyl by mu ani nic pomohl. Vše záleželo na něm samotném.

---

alii in medio et alii in fine, et circa alios apposite erant in dictis locis dicciones totam sentenciam immutantes, alii vero *dolose confecti* fuerunt, qui *nusquam in libris suis reperiebantur*« (Doc. 274). S takovými referenty je těžko mluviti.

[1]) Proto si, jak bylo řečeno, připravil kázání »Pax huic domui«.

[2]) I na to byl připraven, maje s sebou vypracované determinace »De sufficiencia . . .« a »Credo in Spir. s.«

[3]) Na počátku ledna, když se ponejprv mluví o slyšení, žádá jen o to: »Scripsi supplicacionem toti concilio, . . . ut respondeam ad quemlibet articulum, sicuti respondi in privato et manu mea scripsi«; ale dodává: »vel si dabitur audiencia, ut respondeam more scolastico, vel forte dabit deus audienciam, ut faciam sermonem.« (Doc. 91.)

Slyšení mělo býti jen *jedno*, ale látka byla příliš obsáhlá a povolnost sněmu k Husovi větší, než jak bylo původně zamýšleno, takže trvalo *tři dni*. V tom smyslu mluví se o *třech audiencích* Husových.

Ježto úřední záznamy, jež psal notář [1]), jsou ztraceny, máme o nich zprávu jenom v *relaci Petra Mladenovice*, jenž při první audienci vůbec nebyl [2]), při druhé a při třetí přišel s králem později [3]), článkův, o nichž se mluvilo ve druhé audienci, neměl a napsal pak jen to, co podržel v paměti [4]), a hledě na vyšetřování Husovo očima zcela oddaného přítele, zaznamenával hlavně to, co jest Husovi na prospěch. Nicméně jest relace jeho tam, kde byl očitým svědkem, pramenem celkem spolehlivým.

K slyšení byl Hus večer 4. června převeden z tvrze gottliebské do vězení u *Františkánů*, kde se mělo slyšení konati. Od té chvíle byl zase v čilém spojení písemním s přáteli.

Dne 5. června (ve středu) sešel se sněm v refektáři františkánském a předseda Petr z Ailly dal v nepřítomnosti Husově předčítati články, o nichž se mělo jednati, aby shromáždění byli informováni. Tu způsobil kýs *Oldřich* planý poplach. Slyše čísti články [5]), spěchal hned k Mladenovicovi se zprávou, že chce sněm odsouditi články dříve, než Husa slyšel, Mladenovic pak běžel k pánům Janovi a Václavovi, kteří to oznámili králi. Král poslal Ludvíka z Heidelberku a purkrabí norimberského Bedřicha na sněm se vzkazem, aby v audienci nepronášel rozsudku. Když

---

[1]) *Zabarella* mu je diktoval. (Doc. 284, 295.)

[2]) Praví: »qui a suis tunc *intrare non valentibus* auditus est« (Doc. 275). Snad stál s jinými na chodbě před refektářem.

[3]) Sám píše o druhé audienci: »et interim rex veniens induxit secum dominos Wenceslaum et Joannem et Petrum baccalarium«. O čem se jednalo před jich příchodem, neví; praví jen: »inter quos (articulos) in adventu dictorum dominorum et Petri iste articulus sibi ascribebatur in effectu« (Doc. 276). Při třetí audienci přišli až k 10. článku: »Ad istos articulos iam veneramus, sed primos 9 tardaveramus, propter quod [hic ponuntur sine] responsionibus magistri ad eosdem« (Doc. 290).

[4]) »Quia vero non omnia potui tam distincte et in forma cogitare, que ibi presens fieri vidi et audivi, materiam tamen totam iuxta ultimum posse memorie incorporavi, et specialiter quia non habui articulos, ad quos testes deposuerunt, qui sibi M. Joanni tunc obiciebantur« (Doc. 285).

[5]) Stál *venku:* »qui exterius prope pronunciantem stabat« (Doc. 274).

však tito přišli do shromáždění, byl již Hus přítomen.[1]) Aby se sněm mohl přesvědčiti, jak *nesprávně* jsou ony články připisovány Husovi, poslali mu pánové čeští traktáty Husovy »De ecclesia«, »Contra Stanislaum«, »Contra Páleč« a »Contra occultum adversarium«, ale na žádost Husovu vymohli, že jim tento poslední traktát byl vrácen.[2])

O čem byl Hus vyslýchán v první audienci, nedovídáme se z Mladenovice; ale podle látky, jež byla připravena pro veřejné slyšení, lze souditi, že odpovídal na svědecké články pražské a asi na prvních deset kostnických. Podobá se však, že se Hus napřed pokusil předložiti a odůvodniti svou nauku o církvi, což způsobilo velikou nevoli na sněmu, jenž žádal, aby Hus odpovídal jen na články, jež mu budou předčítány.[3]) Také při výslechu zabíhal Hus v dlouhé výklady, v čemž mu sněmovníci bránili.[4]) Kardinál Petr nařídil pak, aby nikdo křikem nerušil jednání, a odročil slyšení na *pátek* (*7. června*).

Ve *druhé audienci* vyslýchán Hus o ostatních článcích svědků kostnických.[5]) Výtku, že učil *remanenci*, odmítal naprosto, a důkazu Petra z Ailly a jiných, že z *výstředního realismu* jeho vyplývá remanence, unikl odpovědí katolickou, opouštěje tím realismus Viklefův.[6]) Zabarella poukazoval na

[1]) Nam dicti principes *iam in presencia M. Joannis* dictos tractatulos concilio presentantes abierunt (Doc. 275).

[2]) Hus měl jej za nebezpečný a když mu přátelé oznámili, že jim byl vrácen, píše: »Valde gratus sum, quod *Occultus* est occultus« (Doc. 108). Divné jest, že chtěl Hus skrýti před sněmem i traktát »De ecclesia«, an píše přátelům: »Male fecistis, quod presentastis tractatulum Contra occultum adversarium cum tractatu *De ecclesia;* nichil presentetis nisi tractatum Contra Stanislaum et Contra Palecz« (Doc. 105). Jsou-li články odtud vyňaty nesprávně, jak tvrdí, mělo mu přece na tom záležeti, aby právě ten traktát dostal sněm!

[3]) Tak by bylo lze vysvětliti slova Husova: »distinccionem de ecclesia noluerunt audire« (Doc. 105); neboť o článcích ze spisů vyňatých jednalo se teprve v třetí audienci.

[4]) »Clamabant quasi omnes adversum me, sicut Judei adversus Jesum«, píše přátelům; ale chlubí se, že sám nebyl příliš uctivý: »deus omnipotens dedit michi hodie cor animosum et forte« (Doc. 104).

[5]) Co uvádí Mladenovic, jest článek 17, pak 22, 26, potom vloženo o Viklefovi, načež následuje čl. 34 a 38, s kterýmž spojen 9.

[6]) Viklefovi byl výstřední realismus zdrojem remanence. Srv. jak ji dokazuje v traktátu »De blasphemia« str. 247—249. Argumentace Aillova byla dobrá, jakž se u takového učence rozumí samo sebou, a Hus jí nevyvrátil, nýbrž obratně jí unikl. Že by tu byl kardinála Petra »usadil«, může souditi jen ten,

výpovědi četných svědků, napomínaje Husa, aby nezapíral; ale Hus se dovolával Boha a svého svědomí. Ailly k tomu podotkl, že sněmu nelze souditi Husa dle jeho svědomí, nýbrž dle toho, co proti němu dokázáno a k čemu se částečně přiznal; vždyť prý Hus i *Pálče* a jiné doktory, kteří knihy jeho posoudili velmi mírně, ba samého *Gersona* prohlašoval za svědky nespolehlivé.

Obšírně jednáno pak o *poměru Husově k Viklefovi.* Hus přiznával, že některé články Viklefovy nechtěl zavrhnouti a hájil jich i před sněmem [1]), prohlásil však, že žádného netvrdil zatvrzele, nýbrž žádal jen, aby doktoři dokázali Písmem a rozumovými důvody, proč mají býti články zavrženy; omlouval svůj výrok: »Kéž jest duše má tam, kde Viklefova«, vysvětloval svůj odpor proti Zbyňkovi a hájil apelace ke Kristu.

Dobře vyložil potom Hus, jakou měl účast na odchodu Němců z Prahy [2]), ale neprávem odmítal od sebe všelikou vinu na násilnostech, jež byly v Praze spáchány na kněžích.

Na konec napomínal ho Ailly, aby, jak slíbil ve tvrzi, podrobil se sněmu, jenž s ním chce naložiti milosrdně. Král Sigmund pak prohlásil, že dal Husovi průvod, ještě než vyšel z Prahy, aby mohl bezpečně jíti do Kostnice a aby se mu zde dostalo slyšení; to se nyní stalo, a proto napomíná i on Husa, aby nebyl zatvrzelý, nýbrž aby zcela se dal na milost koncilu. Kacíře nebude král hájiti, ba chtěl by jej sám upáliti. Hus děkoval králi za průvod a pravil opět, že nechce nic zatvrzele držeti, nýbrž, bude-li mu ukázáno, v čem pobloudil, chce pokorně to napraviti. [3])

V sobotu, dne 8. června, bylo ve slyšení pokračováno. O této

---

kdo otázce rozumí ještě méně než Mladenovic, jejž tu poněkud svedla nemístná chlubivost Husova (Doc. 107).

[1]) Zvláště: »Decime sunt pure elemosine«, o němž v prvním výslechu v žaláři řekl: »non audeo negare nec affirmare«. Mladenovic zde uvádí také článek »Silvester papa et Constantinus erraverunt ecclesiam dotando«, jehož hájil Jakoubek, ale nepřipomíná »Licet alicui dyacono vel presbitero predicare verbum dei absque auctoritate sedis apostolice« a »Domini temporales possunt ad arbitrium suum auferre bona temporalia ab ecclesia.«

[2]) Svědectvím Názovým a Pálčovým jsa podrážděn, mluví tu Hus poněkud netrpělivě, a když jej Ailly proto kárá, omlouvá se, že všichni proti němu křičí. Ailly mu odpovídá: »Et quis clamat? tamen cum loqueris, te audiunt cum silencio.«

[3]) non ad aliquid pertinaciter defendendum, sed docto [quod] ubicumque erraverim, ad humiliter corrigendum (Doc. 284).

audienci podává Mladenovic obraz poměrně nejúplnější. Nepoznamenal sice odpovědí Husových u prvních devíti článků, při nichž nebyl, a také u jiných, ale za to nakreslil několik scén z jednání, jež ukazují, jak vážně pojímal kardinál Ailly úkol sněmu a jak blahovolně se měl k Husovi. Předmětem vyšetřování bylo *39 článků vyňatých ze spisův Husových*. Zde bylo snadno přesvědčiti se o pravdivosti výpovědí Husových, a kardinál Petr učinil to tak dokonale, že si Hus nemohl přáti nic lepšího. U každého článku tázal se Husa, zná-li se k němu, a tvrdil-li Hus, že není tak v jeho spise, dal jej kterémusi anglickému biskupovi čísti v souvislosti z vlastního exempláře Husova. Sněm nemohl pak pochybovati a Husovi nebylo lze popírati, že článek tak v jeho spise jest, ba v několika případech konstatoval předsedající kardinál, že článek jest v souvislosti horší, než jak jej vyňali mistři.[1]) Výklady, jež Hus připojuje k článkům, jsou někdy přímým přiznáním viny, jindy obratným jí zastíráním. Tak zvláště učení své o papežství hledí zastříti katolickou formulí »quoad meritum«, ba u čl. 28. a 35. dovolává se různého významu slova církev. Je to táž snaha, jako při odpovědech na 42 články, ovšem marná, protože se sněm ze spisů může přesvědčiti, jak učil Hus. Dobře vytýká Ailly Husovi při čl. 17., že bylo bezúčelné před obecným lidem kázati proti kardinálům nepřítomným (Doc. 293), a chabá jest omluva Husova, že na kázáních jeho byli kněží a jiní učení lidé a že proto tak kázal, aby přítomní nebo budoucí kněží chyb se vystříhali. Příznačný pro další jednání Husovo jest požadavek, jejž vyslovuje při. čl. 18., že kacíř má býti napřed »pulchre, pie, humiliter« poučen z Písma a rozumu, jak činil sv. Augustin a jiní s kacíři *disputujíce*, a pak teprve, nechtěl-li by ustoupiti od bludů, má býti trestán, třebas i tělesně. Nemohl ovšem omluviti svého článku 22., že člověk hříšný ve všem, co koná, jedná hříšně, ani přesvědčiti sněm, že jeho nazírání na tresty církevní a povinnost kázati jest správné. Tvrzení jeho při čl. 27., že ani král, je-li

[1]) Mladenovic připojil tu ve své relaci několik stranických poznámek. Hned nadpis: »ultima audiencia dicta, veriusque derisio« (Doc. 285) není odůvodněn; u čl. 18. připsal: »Racio, quare graviora: certe, quia eos plus tangebat« (Doc. 294), podobně u čl. 25: »Racio, quia ipsis magis nociva fuerunt quoad eorum status, propter quod displicuerunt eis« a u následujícího: »Et sic de aliis scripturis ibidem late positis, quas tamen paucas valde in audiencia adduxerunt, solum puncta, que concitativa erant, elicientes proponebant« (Doc. 298).

ve hříchu smrtelném, není v pravdě králem před Bohem, vzbudilo pochopitelnou nelibost u krále Sigmunda, jehož sněm na tu nauku zvlášť upozornil (Doc. 299). Správně na konci podotýká *Stokes*, že jsou ty nauky všecky *Viklefovy*.[1])

Výslechem bylo dokázáno, že nauka o církvi a jejím zřízení, Husovi ve článcích připisovaná, v jeho spisech jest; Hus to v hlavních bodech přiznává sám, v jiných, kde učení své zmírňuje, byl usvědčen textem. Sněm jakožto nejvyšší učební autorita prohlašuje nauky ty za bludné nebo pobuřující a pohoršlivé, a předseda koncilu Petr z Ailly vyzývá na konci slyšení Husa, aby se úplně podrobil sněmu, projevuje však spolu ochotu dáti mu nové slyšení, chtěl-li by ještě některých z těch článků hájiti, ač to má za nebezpečné. I jiní domlouvají Husovi, aby netrval zatvrzele na svém. Hus prosí, aby mu bylo dáno ještě slyšení, aby mohl svou nauku vysvětliti a svatými Otci doložiti; nebudou-li jeho důvody přesvědčivé, že chce pokorně se podrobiti *poučení* (informationi) koncilu. Upozorňují ho, že se má podrobiti *rozhodnutí* (decisioni), nikoliv *poučení* sněmu. Hus i to slibuje, ale *po poučení*. Chce tedy, jakž vypovídal při čl. 18., míti napřed se sněmovníky *disputaci* o článcích, chce, aby mu dokazovali, že jsou bludné. K tomu nemůže sněm dáti souhlasu. Jeť v tom požadavku obsaženo popření autority sněmu, jenž ve věcech víry jest nejvyšším soudcem. Proto Ailly žádost Husovu odmítá a jménem sněmu prohlašuje důrazně: Chce-li se Hus poučení sněmu podrobiti, dává mu sněm toto poučení: 1. aby pokorně uznal bludy obsažené v článcích, 2. aby přísahal, že jim nebude již nikdy učiti, 3. aby je odvolal a 4. aby učil jich opaku.

To byla pro Husa chvíle kritická. Odpověď jeho byla taková, že neuspokojovala sice sněmu, ale nezbavovala ho naděje, že se Hus podrobí. Prosil pro Boha, aby nebyl nucen lháti odvoláním článků, jež proti němu vypovídali křiví svědkové, zvláště o svátosti oltářní; články ze spisů chce, poučen o opaku[2]), po-

---

[1]) Et Stokes Anglicus dixit ad magistrum: Et quid tu gloriaris in his scriptis et doctrinis, tibi eorum titulum vane ascribendo, cum *hec doctrine et sentencie non sunt tue, sed pocius Wiclef, cuius viam sequeris*? (Doc. 308.)

[2]) »*Docto de opposito*« jest neurčité; může v tom býti požadavek *důkazu*, jak to asi myslí Hus, ale lze to vykládati také o pouhém *prohlášení* bludnosti, a tak asi rozumí sněm.

korně odvolati, ale ne všecky, protože mnohé jsou mu připsány lživě, a odpřisáhnouti se znamená vzdáti se bludu dříve drženého. Sněmovníci i král Sigmund sice míní, že se lze odpřisáhnouti i bludů, jimž člověk nikdy neučil, ale Hus to dobře odmítá.[1]) Kardinál *Zabarella* pak pravil Husovi: »Mistře Jene, bude vám dána formule dosti vymezená zněním těch článků, dle níž máte odvolati; potom uvážíte, co máte či chcete činiti.«

Jako po druhém slyšení napomínal i nyní také král Sigmund Husa, aby nebyl zatvrzelý, jinak že s ním naloží sněm dle svých práv; když pak slyšení bylo skončeno[2]), sám prý v hovoru s kardinály je vybízel, aby Husa upálili nebo jinak dle svých práv s ním naložili, naprosto však aby nedopustili, by se vrátil do Čech, ježto by způsobil pohoršení ještě větší. To měl Hus a měli i později v Čechách Sigmundovi nejvíc za zlé, že se Husa nejen neujal, nýbrž dříve jej odsoudil než sněm.[3])

5. Odvolá Hus?

(Hus nemůže odvolati. — Omluvy. — Listy ze žaláře. — Odsouzení kalicha. — Poslední články. — Pater a Hus. — Páleč ve vězení. — Konečné rozhodnutí Husovo. — Poslední formule odvolací. — Zatvrzelý.)

Těžké boje duševní bylo nyní prožíti Husovi ve vězení. Sněm velí mu, aby odvolal — může tak učiniti? Vzpomíná své činnosti v Praze, jak vše, čemu učil, prohlašoval za pravdu Boží, kacéřování sebe a národa rozhorleně odmítal a za zákon Boží sliboval i život položiti; vzpomíná, jak nadšeně v Betlemě vybízel zástupy, aby setrvaly v pravdě té a nedaly se ničím od ní odvrátiti; vzpomíná, jak ještě v listě na rozloučenou a v listech kostnických psal přátelům o stálosti až do smrti. Má zapříti

[1]) Absolutně může se člověk odpřisáhnouti nauk, jimž neučil, ale byl-li z nich viněn, jest odpřisáhnutí tolik co slavnostní odvolání a tudíž spolu přiznání, že jim učil. Srv. co píše Hus Pražanům r. 1412 (Doc. 35).

[2]) Na konci zapřisahal se *Páleč*, že nejednal proti Husovi z osobní nenávisti, nýbrž z lásky ku pravdě, jíž jako doktor theologie jest povinen hájiti. Rovněž Michal de Causis.

[3]) Hus píše přátelům Doc. 114: »prius me condempnavit quam inimici mei.«

nyní celou svou minulost, za blud uznati své učení a býti v očích přátel pokládán za slabocha a zrádce pravdy, jak ji hlásal, jako kdysi Stanislav a Knín? Nikoliv, to jest naprosto vyloučeno. Odvolati Hus nemůže.

Ale jeho svědomí, svědomí katolického kněze, jej znepokojuje. Chtěl jen dobro, to si může klidně říci, dobro národa a dobro církve; ale dal se Viklefem zavésti dále, než je mu nyní milé. To by tedy mohl a měl odvolati, zvláště když k tomu radí tolik učených theologů celého katolického světa a přikazuje to nejvyšší autorita církevní.[1]) Hus má tato dobrá hnutí svědomí za pouhá *pokušení*, jež musí přemáhati.[2]) Konejší se tím, že článkům, jež jsou potvrzeny svědky, nikdy neučil, což sice není úplně pravda, ale Hus si to stálým opakováním vsuggeroval tak, že je o tom přesvědčen; ty články odvolati by mu tedy bylo tolik co lháti, křivě přisahati a jednati *proti svědomí*. Články ze spisů má z části také za křivé, nemůže tedy odvolati *všech*, a ke kterým se přiznává, ty chce odvolati, *dokáže-li* se mu, že jsou bludné; vždyť všeliký blud zavrhuje. Tak jest *popření autority učitelského úřadu* církevního posledním útočištěm Husovým. Že tento blud hledí Hus omluviti snižováním sněmu, dokazováním jeho omylnosti[3]) a stavěním autority svatých, především sv. *Augustina*, nad autoritu sněmu[4]), jest zajisté pochopitelné.

---

[1]) Těm a podobným úvahám nemohl Hus ujíti; budila je vážná chvíle sama a hleděli je v něm vzbuditi všichni, kteří mu domlouvali, aby odvolal.

[2]) Píše přátelům: »quantas post passus sum *temptaciones*, deus scit« (Doc. 107) a opět: »Pro certo reputo, quod deus dedit vos quasi angelos, me debilem et miserum in maximis *temptacionibus* confortantes, que quante fuerunt, sunt et adhuc erunt, deus scit omnipotens« (Doc. 109).

[3]) Důkazem omylnosti jest mu, že sněm sesadil Jana XXIII. pro různé zločiny, ač dříve jej nazýval nejsvětějším. Ba i ochota, s jakou sněm články znovu a znovu formuluje, až by Hus uznal, že jsou tak v jeho spisech, jest Husovi důkazem omylnosti sněmu: »*Erravit* eciam concilium ter vel pluries, male articulos ex meis libellis extrahendo, aliquos cum corrupcione et confusione abiciendo, et adhuc in ultima articulorum copia aliquos syncopando, sicut patebit videntibus libellos et illos articulos. Ex quo plane doctus sum una vobiscum, quod non omne concilii factum, dictum vel sentenciatum a Christo Jesu veracissimo iudice approbatur« (Doc. 125).

[4]) Píše: »nolo dicere quemlibet articulum extractum de libellis esse erroneum, ne *sanctorum doctorum* sentenciam, et presertim b. *Augustini*, condempnem« (Doc. 106).

Ve skutečnosti však staví nad sněm *Viklefa*, jehož se v Kostnici ústy zříkal.

Jakmile se Hus rozhodl, že neodvolá, nemohl býti v pochybnostech, že jej dle platného zákona světského čeká trest ohně. Z počátku sice prosí ještě, aby mu byla vymožena nová audience (Doc. 101, 114), a vyslovuje naději, že jej Bůh vyprostí, ale pak již s resignací očekává odsouzení. Vžil se nyní úplně v myšlenku, že jest nevinen, že pro opravnou činnost jeho celý sněm jest mu nepřítelem a že má trpěti mučednictví pro pravdu Boží. Staví si před oči světce Starého i Nového zákona, jak rádi trpěli pro Boha, stotožňuje se s Kristem, jenž větší muka trpěl od velekněží a fariseův, a sílí se nadějí na odplatu věčnou. Listy, jež v té době posílá přátelům v Kostnici a v Čechách, jsou ovšem výrazem této duševní disposice, hraničící na blouznivost náboženskou. Jsou v nich dojemná, opravdu kněžská napomínání, provanutá láskou přátelskou a láskou k zákonu Božímu, tklivé vzkazy na rozloučenou a stesky pokorného trpitele, jakým Hus arci v životě nikdy nebyl, ale jsou v nich také nespravedlivé stížnosti na žalobce, na Sigmunda [1]) a na sněm, a hněvivé výkřiky vzdorné mysli. [2])

Sněmu zatím nešlo o nic jiného, než aby byly vykořeněny bludné nauky v Čechách rozšířené a byly odstraněny anarchie

[1]) Podezírá docela krále, že ho vylákal do Kostnice, aby jej vydal nepřátelům, vyslovuje nemožnou myšlenku, že jej měl Sigmund poslati do Čech, aby byl souzen *králem Václavem* a *českým duchovenstvem*, a připisuje mu zde teprve slib, jehož Sigmund nikdy neučinil, že ho, nepodrobí-li se sněmu, bez pohromy dopraví do Čech. (Doc. 114.)

[2]) Píše v listě z 24. června (Doc. 131—133): »úfám Bohu, že se vás antikristova škola lekne a nechá vás u pokoji a sbor z Konstancie do Čech nepřijde; neb mám za to, že prvé mnozí z toho sboru zemrú, než na vás knih dobudú, a z toho sboru rozletie se po světě jako čápi a když zima přijde, poznají, což sú létě učinili«, a opět 26. června: »Ó byste viděli ten sbor, jenž se nazývá sborem najsvětějším a jenž nemóž poblúditi! Jistě spatřili byste ohavnost převelikú, o niež sem slyšal od Švábuov, že Konstancie neb Kostnice, jich město, za třidceti let nezbude hřiechóv, které jest spáchal ten sbor v jich městě; a řkú viece, že sú se všichni pohoršili tiem sborem a plvali druzí, vidúce ohavné věci... Věrní a Bohu milí křesťané, nedajte sebe uhroziti jich vynešením, jenž úfám Bohu jim neprospěje; onť se rozletie jako motýli a jich ustavenie stane jako pavučina. Mneť sú chtěli ustrašiti, a nemohliť sú Boží moci ve mně přemoci« (Doc. 138). Václavovi z Dubé píše 29. června: »Ješče pán Buoh vždy svú mocí Hus při životě drží a bude držeti, dokud ráčí, proti pyšnému, lakomému a rozličně hřiešnemu sboru, v němž pán Buoh zná, kto jsú jeho« (Doc. 146).

a odboj, jež v církevním životě tam zavládly, a aby byly obnoveny pořádek a jednota církevní. Proto vyřídil velmi rychle záležitost přijímání pod obojí, v němž se nejlépe zračil duch, jaký vládl v Čechách. Traktát Jakoubkův prozkoumala komise theologův, a vídeňský mistr *Petr Zach z Pulky* podal o něm sněmu dobré zdání[1]), dle něhož *Gerson* sestavil v šesti bodech návrh na odsouzení novoty, připojiv k němu odmítnutí některých autorit Jakoubkových.[2]) V XIII. generální schůzi dne 15. června bylo pak dle toho návrhu přijímání z kalicha zavrženo. Sněm prohlásil: Ačkoliv Kristus ustanovil svátost oltářní po večeři, přece zvyk církevní zachovává, že se svátost podává jen lačným; a podobně ačkoli v prvotní církvi se podávalo pod obojí způsobou, bylo z rozumných důvodů zavedeno, aby se věřícím podávalo jen pod jednou, ježto pod každou způsobou jest přítomen celý Kristus. A tento zvyk církevní jest pokládati za zákon, jehož bez dovolení církevního nelze měniti. Říci tedy, že ten zvyk jest svatokrádežný nebo nedovolený, jest blud, a kdo tak tvrdí zatvrzele, mají býti dle práva církevního trestáni jako kacíři, i s dovoláním se ramene světského.[3])

Toto rozhodnutí sněmu provází Hus rozhorlenou poznámkou[4]) a kazatele betlemského *Havlíka* napomíná, aby neodporoval Jakoubkovi, přikloňuje se tak z obavy před roztržkou ve své straně k novotářům úplně a dávaje jim návod, jak mají o dekretu sněmovním souditi.[5]) O tom, jakož i o pokoutních

---

[1]) Dopsal je 31. května. Viz ČKD 1913 str. 277 n.

[2]) Conclusiones doctorum in Constancia — *Hardt* III, 586—591. Srv. ČKD 1913, str. 404 n.

[3]) *Hardt* IV, 332—334.

[4]) O quanta demencia! Evangelium Christi, epistolam Pauli, quam dicit se non ab homine sed a Christo recepisse, et factum Christi cum factis apostolorum suorum et aliorum sanctorum ut errorem condempnare! (Doc. 126.) A Havlíkovi: Ecce malicia! Christi institucionem iam ut errorem dampnant! (Doc. 128.) Hus se tu rozčiluje neprávem. Sněm nezavrhl jako blud přijímání pod obojí, nýbrž *tvrzení, že přijímání pod jednou jest svatokrádež a blud a přijímání pod obojí že jest nutné ke spasení.* Fanatismus jest na straně Jakoubkově a Mikulášově, nikoliv na straně sněmu. Praví-li Hus dále: »Ecce errorem dicunt, quod laicis fidelibus bibere licet de calice domini«, není ani to úplně správné. Sněm nepopírá, že by to mohlo býti dovoleno, ale zavrhuje *libovolné* a *v motivaci kacířské* zavádění kalicha proti autoritě církevní.

[5]) *Mikuláš* Dráždanský napsal proti rozhodnutí kostnickému prudkou invektivu (Hardt III, 591—647) a *Jakoubek* se brání proti sněmu českým traktátem,

útocích Husových, sněm nevěděl a proto nepozbýval naděje, že Hus odvolá. Neměl ani v Husově při sněm nic jiného na mysli než upravení českých poměrů církevních, k čemuž odvolání Husovo se zdálo prostředkem nejlepším. Otcové zajisté, neznajíce hloubky a rozsahu hnutí českého, nemohli pochybovati, že, podrobí-li se původce nepokojů, bude snadno podvratné proudy zdolati.

Proto připravili theologové za součinnosti čelných kardinálův Aillyho a Zabarelly poslední formu článků, které měl Hus odvolati. Článků dosvědčených přísežnými svědky nemínil se sněm vzdáti, ač Hus tvrdil, že jim neučil, ale omezil pražské na *tři* a kostnické na *třináct*, hlavní věci ovšem podržuje; za to však články ze spisů redigovala komise znovu, z 39 článků třetí audience tvořic 30 článků nových. Z dřívějších přejala jich doslovně třináct, devět poněkud upravila, a šest z traktátův Husových vypsala obšírněji; článek 4. a 30. byly nově přidány. [1]) Tak hleděla komise vyhověti Husovi, jenž i při třetí audienci odmítal některé články, a nelze upříti, že si počínala velmi blahovolně, vynechavši i čl. 19., že světská moc má kněze nutiti, aby zachovávali zákon Kristův, 21. o apelaci ke Kristu a 26. proti interdiktu. Články byly v kongregaci sněmovní 18. června schváleny a téhož dne předloženy Husovi, aby prohlásil, chce-li je odvolati.

Hus články svědecké odmítá opět jako nepravdivé (Doc. 230—234), články ze spisů vyňaté však přiznává a připojuje k nim jen krátké glosy (Doc. 225—230), celkem shodné s odpovědmi na 39 článkův. [2])

Nyní přičiňoval se kde kdo pohnouti Husa, aby odvolal; někteří úředně, byvše vysláni sněmem, jiní soukromě, ze soustrasti s Husem. Hus jest již úplně odhodlán neodvolati; zatvrdil se docela, dověděv se, že, i kdyby odvolal, nebude se moci vrátiti

---

poslaným nějakému pánovi (ČKD 1913, str. 408—410), a posici proti Hildesenovi o autoritě církevních sněmův (ČKD 1914, str. 76—78).

[1]) Viz Studie a texty II, str. 17 n., 27—34. a zde příl. XIX.

[2]) Na konci glos, jež podal komisi 20. června, dodává: »Iam restat vel revocare et abiurare et penitenciam mirabilem suscipere vel comburi. Pater et filius et spiritus sanctus unus deus, in quem credo et confido, dabit intercedentibus omnibus sanctis et hominibus iustis spiritum consilii et fortitudinis, ut possim laqueum sathane effugere (!) et in ipsius gracia finaliter permanere Amen« (Doc. 234).

do Čech, nýbrž bude degradován a zavřen za trest v některém klášteře.[1]) Ale rádcům neodpovídá rozhodně, nýbrž, pomíjeje mlčením článků ze spisův, se zřejmou zálibou odkazuje stále na *články svědecké*, kterým prý nikdy neučil a jež odvolati zapovídá mu *svědomí*. Někteří ho tu konejší chybným výkladem slova »odpřisáhnouti«, jiní zdůrazňují povinnost a zásluhu poslušnosti, uvádějíce nevhodné příklady, ale Hus jim odpovídá: »Dobrá, budu tedy přísahati, že jsem oněch dosvědčených bludů nikdy nedržel, nekázal a netvrdil, aniž jich budu držeti, kázati a tvrditi«, a oni umlkají.[2]) Že jest všecka námaha pohnouti Husa k odvolání marna, přesvědčil se nejlépe neznámý nějaký příznivec jeho na koncilu, jejž Hus nazývá »*Pater*«.[3]) Ten navrhoval Husovi formuli odvolací: »Ačkoliv se mi připisují mnohé věci, jež mi nikdy nepřišly na mysl, nicméně prohlašuji, že se ve všem pokorně podrobuji rozhodnutí sněmu« (Doc. 121) a na Husovu odpověď, že ani dle té formule nemůže se podrobiti sněmu, ježto by musil odsouditi mnohé *pravdy*, jež sněm nazývá pohoršlivými, a dopustil by se *křivé přísahy*, přiznávaje se, že učil bludům, čímž by dal věřícím veliké *pohoršení*, upozorňuje ho, že jsou na sněmě mnozí učení a svědomití muži, kteří ty nauky odsuzují, a že odvoláním neodstoupí od pravdy, nýbrž k ní přistoupí, a věřících nepohorší, nýbrž je vzdělá. Ale Hus jen opakuje tytéž omluvy[4]) a povzbuzuje se k mučednictví příkladem Eleazarovým a bratří Makabejských a nadějí na odplatu věčnou. Pochopujeme, že pak Pater již na Husa nenaléhal. Stejně bez výsledku pokusil se působiti na bývalého přítele *Štěpán z Pálče*. Hus si vyžádal jeho návštěvu, aby se mu jako svému hlavnímu odpůrci vyzpovídal[5]), a při vzpomínce na bývalé přátelství plakali oba. Hus odprošoval Pálče, že jej v Quida-

---

[1]) Srv. v předchozí poznámce: »penitenciam mirabilem suscipere«.

[2]) Tak píše Hus přátelům. (Doc. 136.)

[3]) Dle staré tradice kardinál ostijský Jan Brogni, spíše však některý řeholní doktor.

[4]) Oporteret me *a multis veritatibus recedere;* secundo oporteret me abiurare et sic *confitendo de me errores michi false impositos periurum esse:* tercio ex illo *scandalizarem populum dei multum,* cui predicavi (Doc. 123).

[5]) Nedošlo k tomu; co Hus praví v témže listě ze dne 22. června: »Confessus sum cuidam doctori monacho, qui pie et valde pulcre me audivit, absolvit et suasit, sed non iniunxit, sicut et alii suadebant«, nepodobá se, nebo aspoň nebylo ve shodě s církevními zákony.

monu nazval »fictor«, a vytýkal mu domnělé křivdy, jichž se Páleč dopustil proti němu; Páleč se omlouval, ale stále tvrdil, že Hus a jeho druhové způsobili mnoho zlého v Čechách (Doc. 136 n.). Zapřisahal pak Husa, aby se bázní před zahanbením nedal zdržeti od odvolání[1]), ale Hus zase odkazoval na články svědků, jimž prý nikdy neučil.

Sněm zatím odsoudil po 20. červnu spisy Husovy k spálení a připravil rozsudek[2]), zavrhující Husovo učení a jeho spisy a určující tresty pro obojí případ, odvolá-li Hus nebo zůstane-li zatvrzelým. Dne 1. července pak poslal arcibiskupy rižského a dubrovnického se šesti jinými hodnostáři církevními k Husovi do vězení, aby se ho otázali, chce-li se podrobiti sněmu. Hus jim podal své vyjádření napsané vlastní rukou. Prohlašuje v něm dle své již obvyklé formule, že, boje se křivé přísahy, nechce odvolati článků svědeckých, protože jim neučil; o článcích vyňatých ze spisů pak praví, že kterýkoli z nich obsahuje bludný smysl, ten zavrhuje, ale všech odvolati nechce, aby nemluvil proti pravdě a proti mínění svatých, ačkoliv by milerád odvolal každý blud.[3]) O poučení a důkazu již nemluví, také o pohoršení věřících, jež jest přece vlastním motivem, mlčí opatrně a nabízí jakési odvolání všeobecné a podmíněné, jež arci sněmu nemohlo stačiti.[4])

---

[1]) Co mu odpovídá Hus: »maior est confusio condempnari et comburi quam abiurare: quomodo ergo ego timeo confusionem?« (Doc. 129), není v těch okolnotech správné — to ví Hus i Páleč.

[2]) Byl *třikráte* redigován — srv. Studie a texty I, 349—361. a zde příl. XX.

[3]) Toto rozhodující prohlášení Husovo, jež bylo čteno při odsouzení, zní: »Ego Johannes Huss in spe sacerdos Jesu Christi, timens deum offendere et timens incidere periurium, nolo abiurare articulos omnes et quemlibet ex illis, qui per falsos testes in attestacionibus producti sunt contra me, quia deo teste non predicavi nec asserui nec eos defendi, sicut dixerunt me eos defendisse, predicasse vel asseruisse. Item de articulis extractis de meis libellis, saltem qui sunt debite extracti, dico quod quicunque ex illis includit aliquem falsum sensum, illum detestor, sed timens offendere in veritatem et contra sanctorum sentenciam dicere, non quemlibet eorum volo abiurare, etsi si possibile esset, quod toti mundo nunc vox mea pateret, sicut omne mendacium et omne meum peccatum in die iudicii patebit, libentissime omnem falsitatem et omnem errorem, quem umquam ad dicendum conceperim vel dixerim, coram toto mundo revocarem ...« (*Hardt* IV, 430.) Kratčeji píše tutéž formuli přátelům v listě dne 5. července (Doc. 106).

[4]) Ta formule jest konečný výsledek duševních bojů Husových. Soud sněmu zajisté nemohl v něm nevzbuditi pochybností o naukách Viklefových, o nichž jasně a pevně přesvědčen nebyl, a ježto na revisi jest již pozdě a odvolati

Nyní jest i sněmu jasno, jak málo jest naděje, že by se Hus podrobil. Z omluv Husových nepříjemně působí na sněm jeho stálé odkazování na falešně dosvědčené bludy, jichž nemůže odvolati bez porušení svého svědomí a bez křivé přísahy; neboť ač sněm právem cení výše shodné výpovědi přísežných svědků než popírání obžalovaného, přece nemůže upříti, že *subjektivně* může omluva Husova býti oprávněna a na venek že jest velmi účinna. Aby tedy Husovi, je-li zde hlavní překážka odvolání, umožnili se podrobiti [1]), a spolu aby své jednání s Husem zbavili všeliké možné poskvrny, odhodlali se vůdcové koncilu k poslednímu, krajnímu ústupku. Dne 5. července přišli do kláštera františkánského kardinálové Ailly a Zabarella, patriarcha antiochijský, šest biskupův a auditor papežský a dali si předvésti Husa do komnaty, kde se dály porady deputovaných. Zde mu předložil Zabarella novou formuli odvolací: nechť odvolá články vyňaté ze spisův, o článcích dosvědčených svědky pak ať prohlásí: »*illos articulos nunquam tenui nec predicavi et si fecissem, male fecissem, quia ipsos assero erroneos et iuro, quod nolo eos tenere nec predicare*«. [2]) Ta formule jest shodna s onou, kterou před několika dny Hus nabízel sám [3]), a Hus ji mohl

---

nelze, upokojuje se Hus myšlenkou, že žádnému bludu *nechtěl* učiti a *všeliký blud že zavrhuje, je-li jaký v jeho spisech obsažen*. Tak píše již 21. června přátelům, ale dodává: »sed estimo, quod nullus est legi Christi et sanctorum doctorum dictis contrarius« (Doc. 127), a 27. června napomíná mistrův a studentů pražských, najdou-li jaký blud v některém článku, aby jej zavrhli (Doc. 142 n.). Na konec mají tedy o pravdivosti jeho nauk rozhodovati pražští mistři a studenti čili universita pražská. A Praha skutečně přijala tento odkaz Husův: na místo popřené učitelské autority církevní nastoupila autorita university.

[1]) »habentes compassionem et eum volentes pro sua salute ab erroribus revocare... ad alleviandum conscienciam suam et tollendum periurium, quod formidabat, sibi condescenderunt« — tak píše Anonym kapitule pražské 7. července 1415 (Doc. 560). Z jeho zprávy lze spolu souditi, že to učinil sněm také z ohledu na Sigmunda; praví: »qui modus cum domino regi per archiepiscopum Ragusinum fuisset publicatus, de hac moderacione fuit bene contentus.«

[2]) Tak píše zmíněný Anonymus na m. uv. Stejně ve věci kronika sněmovní: »interrogabant, an vellet abiurare articulos, quos confitetur et qui sunt in libris suis et manu sua scripti, illos eciam, qui sunt probati per testes, quos non negat se dogmatizasse; de illis vero, quos negat se dogmatizasse, qui tamen probantur per testes, an vellet iurare, *quod eos non tenet nec tenebit, sed vult simul cum ecclesia tenere contrarium*« (*Hardt* IV, 432).

[3]) Dne 22. června píše přátelům, že odpověděl těm, kteří mu radili, aby odvolal: »*Bene, ego iurabo, quod nunquam illos errores attestatos predicavi,*

tudíž klidně podepsati. Ale neučinil toho, odpovídaje, že trvá na svém prohlášení z 1. července [1]), a zůstávaje nepřístupným k otcovským domluvám, aby nelpěl zatvrzele na svém mínění, jež zavrhuje církev a tolik učených mužů na koncilu. Otcové nabyli tak přesvědčení, že předstíraná křivá svědectví jsou Husovi jen záminkou a že vlastní příčinou zdráhání jest, že nechce uznati bludnost článků vyňatých ze spisův, aby tím nepohoršil svých stoupenců v Čechách. [2])

Téhož dne odebrali se z rozkazu Sigmundova do vězení k Husovi páni Jan z Chlumu a Václav z Dubé se čtyřmi biskupy, aby jej pohnuli k povolnosti. Na výzvu Chlumovu, aby neváhal odvolati, cítí-li se v něčem vinným, odvětil Hus s pláčem, že kdyby věděl, že v něčem pobloudil, chtěl by pokorně odvolati, ale že žádá důkaz z Písem. [3])

Sněm tedy, uživ všech prostředkův, aby nebyl nucen sáhnouti k trestům nejpřísnějším, a vida všecku námahu přiměti Husa k odvolání zmařenu [4]), nemohl než jednati s ním jako se zatvrzelým kacířem dle zákonů církevních.

---

6. Odsouzen a upálen.

(Řeč biskupa z Lodi. — Postup pře a rozsudek. — Degradace. — Upálení.)

Sněm kostnický zaznamenával tehdy veliký úspěch v otázce obnovení jednoty církevní. Ve XIV. slavnostním shromáždění dne 4. července vzdal se Řehoř XII. svým vyslancem Karlem

---

tenui et asserui nec predicabo, tenebo et asseram« (Doc. 136). Říkal tak asi při podobných příležitostech častěji.

[1]) »Respondit, quod vult stare in eo, quod scripsit manu sua« (*Hardt* l. c.).

[2]) »dicentem quod propter homines, quos docuit de opposito, non vellet abiurare, sed milesies comburi, quia per eius abiuracionem generaretur scandalum illis, quos docuit de opposito« (*Hardt* IV, 432).

[3]) Doc. 316 n.

[4]) Hus o těch pokusech píše Pražanům 26. června: »nižádným písmem ani kterými dóvody mne nepřemohli, než *lstí* sú mě hledali a *hrózami*, aby mě navedli k odvolání a k odpřisahání, ale milostivý pán Bóh, jehož sem zákon velebil, byl jest se mnú . . .« (Doc. 138 n.)

z Malatesty papežství, prohlásiv napřed sněm za svolaný a zahájený [1]); ježto pak Jan XXIII. byl již sesazen, zbývalo pouze jednati s Benediktem XIII., aby neblahý rozkol byl odstraněn.

Hned dva dni po tom, dne 6. července, konána, jak obyčejně v kathedrálním chrámu, XV. slavnostní schůze k ukončení české »causa fidei«. Arcibiskup hnězdenský sloužil mši sv. de beata [2]), načež přiveden byl Hus, jenž mezi mší dlel v předsíni chrámové. Biskup z Lodi Jakub měl pak kázání na thema »Destruatur corpus peccati« [3]), ve kterémž plamennými slovy káral schisma, z něhož vzrostly všecky zlořády a bludy, a vyzýval shromážděné, zvláště krále Sigmunda, aby rozkol a kacířství vyhubili. [4]) Potom čten celý postup pře Husovy a bludné jeho nauky, totiž 30 článků vyňatých ze spisův a obojí články svědecké, jak mu byly předloženy 18. června. Hus chtěl ještě nyní hájiti svých článkův a když mu v tom bylo bráněno, protože slavnostní schůze sněmovní se nekonala ke slyšení Husa, nýbrž jen k pronesení rozsudku, padl na kolena a modlil se s rukama sepiatýma a očima k nebi pozdviženýma, ale při článcích svědeckých zase povstav, rušil stále předčítání. [5]) Auditor pak přečetl *rozsudek;* praví se v něm, že Hus šířil nauky Viklefovy a bránil odsouzení jeho článkův, sám pak že učil naukám, jež ve spisech, jeho vlastní rukou psaných, byly shledány a ve veřejném slyšení jím přiznány, a jež sněm po zralém prozkoumání prohlašuje za bludné nebo pohoršlivé, urážlivé nebo pobuřující a některé za zřejmě kacířské. Proto odsuzuje knihy jeho k spálení a jej prohlašuje za zatvrzelého kacíře, jenž dle práva církevního má býti degradován.

---

[1]) *Hardt* IV, 366 nn.

[2]) Bylo to v sobotu; snad také proto, že P. Maria jest ochránkyní církve proti kacířství: »cunctas haereses sola interemisti in universo mundo.«

[3]) *Hardt* III, 1—5.

[4]) Husa se dotýká jen v úvodu: »qui fidem catholicam ... presumit suis pravis cogitacionibus aut phantasticis adinvencionibus denigrare« (l. c. 1 n.) a přímo o něm mluví pouze na konci: »et precipue hunc hereticum obstinatum, quo malignante plura mundi loca peste heretica sunt infecta et eius occasione destructa quam plurima.« (l. c. 5.)

[5]) Mladenovic v Doc. 318 n. Anonym píše do Prahy: »Et ita suam pertinaciam continuans, in crastino in sessione irreverenter se habuit, contra articulos reclamavit ...« (Doc. 560.)

Na to oblečen Hus v roucha mešní, připravená již na podiu prostřed chrámu, a ještě jednou vyzván, aby odvolal; když to odmítl [1]), byla vykonána na něm *degradace* dle formuláře předepsaného v pontifikálu: sňata s něho mešní roucha a zrušena kněžská tonsura. [2]) Na to prohlásil sbor, že církev již nemá s Husem co činiti a ponechává jej rameni světskému, prosíc, aby života jeho bylo ušetřeno.

Středověk křesťanský vidí v kacířství netoliko pobloužení náboženské, nýbrž, ježto všecka autorita a veškeren společenský řád spočívá na náboženství, i provinění společenské, tím nebezpečnější, že se jím podrývá základ společnosti, autorita Boží. Trestá-li tedy přísná, dle našich názorů krutá justice středověká menší provinění smrtí, není divu, že i na kacířství stanoví trest smrti, a to smrti ohněm. Zákon ten dal pro svou říši Bedřich II. a platil všude, i v Čechách. Hus sám s ním souhlasil, a ještě dlouho po něm byl všude, i mezi protestanty praktikován.

Král Sigmund odevzdal tedy Husa pánu té země Ludvíkovi, synu Klemovu, a ten ho vydal radě města Kostnice, aby byl dle zákona upálen. Oděn rouchem kněžským, veden byl nespoután na místo popravní, jež bylo mezi branou městskou a příkopy na cestě ke tvrzi gottliebské. Cestou pěl dle zprávy Barbatovy (Doc. 557) píseň mariánskou »Christi virgo dilectissima virtutum« a vyzýval zástupy, jež jej provázely, aby nevěřily, že

---

[1]) Dle Mladenovice mluvil, vystoupiv na podium, s pláčem k shromážděnému množství: »Ecce isti episcopi hortantur me adhuc, quod revocem et abiurem; timeo hoc facere, ne sim mendax in conspectu domini et eciam ne conscienciam et dei veritatem offendam, cum nunquam istos tenui articulos, quos contra me false testantur, sed pocius hiis oppositum docui, scripsi et predicavi; et eciam ideo, ne tantam multitudinem, cui predicavi, scandalisem et eciam alios fideliter verbum dei predicantes« (Doc. 320). První část této omluvy stala se arci při poslední nabízené formuli odvolací bezpředmětnou, ale Hus na ní jakožto silnější a účinnější trvá dále, prose ještě na místě popravním okolostojící, »ne credant ipsum articulos sibi per falsos testes impositos quomodolibet tenuisse, predicasse vel docuisse« (Doc. 322).

[2]) Obřad jest arci potupný, jako jest potupné, když jest degradován důstojník. Církev vzdává se jím práv na kněze a zříká se ho, ač ovšem důstojnosti kněžské nemůže ho zbaviti. Theatrálnost středověká potupu tu ještě zvyšuje, vsazujíc na hlavu kacířovu papírovou čepici s nakreslenými ďáby a nápisem: »hic est haeresiarcha«.

učil bludům. Vida na hřbitově spalovati své knihy, usmál prý se. Dospěv na místo popravní, modlil se kleče části žalmu 50. a 70. a responsorium breve z kompletáře (In manus tuas...). Povstav, pravil dle Mladenovice hlasitě: »Domine Jesu Christe, hanc diram, ignominiosam et crudelem mortem propter evangelium tuum et praedicationem verbi tui volo patientissime et humiliter sustinere« (Doc. 322). Potom zbaven byv svrchního roucha, byl přivázán rukama vzad ke sloupu a kolkolem až po bradu obklopen hranicí dříví, promíchanou slamou. Než byla zapálena hranice, přistoupili k němu ještě říšský maršálek Pappenheim a Ludvík Klemův, vybízejíce ho z rozkazu Sigmundova, aby odvolal a život svůj zachoval. Hus však, patře k nebi, odvětil hlasitě, že tomu, co mu svědci lživě přičítají, nikdy neučil, nýbrž jen chtěl kázáním svým lidi odvésti od hříchů; za pravdu pak evangelia, kterou psal, učil a kázal, chce s radostí umříti. Dáno tedy znamení, aby zapálena byla hranice. Hus zpíval hlasitě responsorium z primy »Christe, fili dei vivi, miserere nobis«, ale opakoval jen tato slova a když začal veršík »Qui natus es ex Maria virgine«, šlehl mu plamen do tváře a udusil další slova. Krátkou chvíli, co by se pomodlil dva, nejvýš tři otčenáše, pohyboval Hus hlavou a rty a pak vypustil duši.

Aby celé tělo bylo spáleno na prach, rozbíjeli suroví pochopové dle Mladenovice i lebku a kosti a pálili srdce, Klemovic pak kázal i šaty Husovy vrhnouti do ohně, dav za ně pochopům peněžní náhradu. Zbytky i s odkopanou zemí, na níž stála hranice, naloženy na vůz a vrženy do Rýna, aby jich Čechové nevzali a neuctívali jako ostatky. Z věcí, jež měl Hus v Kostnici, nezůstal než jeho breviář, jejž si vyžádal fackrabě rýnský a daroval jej klášteru v Ingelheimu.[1]) O šatech, jež měl v Praze, učinil Hus pořízení ještě před odchodem do Kostnice listem, jejž měl Mistr Martin z Volyně otevříti až po zprávě o jeho smrti (Doc. 74 n.); dodatečně odkázal listem ze dne 29. června Mladenovicovi na památku kožich (Doc. 147) a dal mu právo, aby si z jeho knih vybral některé svazky Viklefa, jež se mu budou líbiti (Doc. 104). Komu připadly ostatní knihy, nevíme; Hus sice praví, že o nich rozhodl listem k Mistru Martinovi (Doc. 104), ale takového listu nemáme. Rozebrali si je asi přátelé na památku.

[1]) Srv. Několik textů III, 6 n.

Hrdinná odhodlanost, s jakou šel Hus na smrt za domnělou pravdu Boží, a dojemná, třebas poněkud okázalá zbožnost, kterouž jevil v posledních okamžicích, zjednaly mu soustrast a obdiv současníkův i pozdějších, a budily u těch, kdož věřili jeho ujišťování, že neučil článkům, ze kterých jest viněn, nutně dojem, že se mu děje křivda. V Čechách pak, kde smrt milovaného mistra zvlášť bolestně se dotekla jeho přátel a žáků, byl ve stálosti a zbožnosti jeho spatřován důkaz svatého *mučednictví*, o němž byl v kázáních a zápasech svých často horoval.

---

7. Hus a sněm kostnický.

(Pohany sněmu kostnického v Čechách. — Jakoubek a Mikuláš z Drážďan. — Glejt Sigmundův. — Uvězněním v Kostnici porušen glejt. — Bezpodmínečný návrat nebyl glejtem zaručen.)

Jakmile došla do Čech zvěst o Husově upálení, ozval se v táboře jeho přátel výkřik bolesti a hněvu. Nelze se tomu diviti. Spolupůsobily tu mocné důvody *osobní*, *národní* a *náboženské*. Skonalť násilnou smrtí muž jinak bezúhonný, jehož si vážili pro jeho dobré vlastnosti a nadšené horlení pro mravnost a blaho národa; ohněm byl trestán jako zatvrzelý kacíř ten, jenž měl v Kostnici obhájiti čest národa českého, a za blud byly prohlášeny pravdy, kteréž hlásal, jež druhům jeho byly evangeliem. Ký div tedy, že se ozývaly hned hlasy o *svatém* mistru, o *mučedníku* Husovi, a že nenávistí plnily se duše mnohých proti všem, kteří měli nějaký podíl na odsouzení Husově. Sněm sám, mistři bohosloví, svědkové a král Sigmund tupeni a hanobeni vším možným způsobem. Aby tato nálada obecně byla vzbuzena a živena, o to se přičiňovali nejbližší přátelé Husovi, hlavně *Jakoubek* a *Mikuláš z Drážďan*, v kázáních i v projevech soukromých.

Sněmu vytýkáno nespravedlivě, že odsoudil Husa, protože káral hříchy prelátův, že na falešná svědectví, pro smyšlené artikule vydal ho na oheň. Příznačné je tu, co píše Jakoubek v polemice proti kostnickému zavržení kalicha kterémusi pánovi: »Ó, kterých sme časov dočekali, že jako kdy božie pravda bývala

potupována [a] otsuzována, to ji již otsuzují a potupují za kacierstvie! Protož neniet div, že týž sbor otsúdil jest neprávě spravedlivého člověka Mistra Jana Husi na oheň, *protože je pravdú z božieho zákona pýchu, svatokupectvie, smilstvie a jiné hřiechy kněžské* [*trestal a*] ot té pravdy nechtěl jest ustúpiti až do smrti. Protož sú ho odsúdili na oheň jako kacieře a on jest skrzě to ač bohda došel *koruny mučedlnické*, ale běda těm, ješto sú vinni tú nevinnú krví! Jakož tehdy nesluší věřiti tomu sboru na tom, že sú tak spravedlivého a nevinného člověka *pro boží pravdu* na smrt odsúdili, *křivé svědky proti němu vedli*, jakžto proti Zuzaně, a *mnoho sú mu bludných articulóv lživě připisovali*, hledajíc podobné příčiny jeho smrti, a nemohli sú mieti, než *moc svú sú nad ním ukázali* . . .« [1])

Jaké nesprávné nazírání na při Husovu vytvářely as takové a podobné strannické výroky! A jaký odpor a hněv proti sboru kostnickému budily Jakoubkovy útoky naň, jimiž se hemží jeho přípisky ke zprávě Barbatově o upálení Husově! Tak když píše: »O gemenda Constantia, o Achitophel, dimittis Barrabas, Simones, Jesitas, incestuosos, fures, latrones nefandos colis, amplecteris et veneraris, innocentem autem, amicum dei, iustum et pium, castum sic petractas!« [2]) Nebo v přípisku mikulovském: »O nephanda Constancia! Quis spiritus te impegit animam iusti captare et sanguinem innocentem condempnare? Wach chaos confusionis, cilla submersionis! ubi veritas corruit, caritas excidit cetereque virtutes ceciderunt et arma non carnalia sed spiritualia perierunt! Hec est sagitta *terrigenas fideles regni Boemie* acriter vulnerans, in yecur nostrum de pharetra *falsorum testium* evolans inhumane.« [3]) A když dále vytýká, že odsoudil

---

[1]) Rkp. univ. *praž.* XI. D 9 fol. 169[b].

[2]) Doc. 558.

[3]) A dále: »Quis furor, o iudices, quis spiritus impaciencie vos impegit, ut in celum regalis dignitatis audeatis erigere os insulsum, noxios solvendo et innoxios condempnando? An putatis, iniusti iudices, vos inpune iudicium domini evasuros?« Národní moment zdůrazněn v následujících prudkých slovech: »Ve vobis, filii scelerati, qui sponsam regiam prudenciam usque ad verticem constuprastis, qui tam in capite quam in membro suo humili sinceritatem iusticie polluentes *fidelibus regni Boemie erroris cumulum addidistis!* Utinam tacuissetis, cultores dogmatum perversorum!« K *doktorům bohosloví* pak volá: »Ve vobis, vetustis utribus, terrena sapientibus non superna, qui non iudicastis honorem animarum illustrium, sed aspicientes in insanias et testimonia falsa proch

sněm Husa, jenž *nebyl bludařem* a jemuž *nebylo dáno řádné slyšení,* ba že jej *lichocením a hrozbami* hleděl zmásti, píše: »Sciant eciam fideles, quod nec errore nec heresi quavis maculatus extitit, cum cetus concilii nec unum iota sacre scripture ostendit, cui pertinaciter obviasset, *nec umquam audiencia maxime christiane religioni congruens fuerat sibi data,* ymmo liquide apparet ex dictis et gestis, quod nitebantur, ut ipsemet sibi laqueum dampnacionis imponeret, *nunc blandia offerendo nunc terribilibus obruendo.*« Stejně obviňuje sbor i *Mikuláš z Drážďan* ve spise »*De purgatorio*«, naznačuje docela, že sněm odsoudil Husa, ač měl průvodní list *od sněmu.* [1])

Nepravdy ty, jež se ozývají také v podání pánů českých ke sněmu [2]), rozlétly se po vlastech českých a utkvěly v myslích tak, že jsou směrodatnými pro věky. Potupné písně na sněm kostnický, jako »Ó svolání Konstantské« [3]), a hanlivé řeči o falešných svědcích, o Jidáši Štěpánovi z Pálče atd. snadno odtud vysvětlíme.

Ve skutečnosti se Hus v nauce o církvi od věrouky katolické odchýlil, bludné články byly dle vlastního jeho přiznání vyňaty z jeho spisův, a sněm po obvyklém procesu nemohl než

---

pudor figmentastis earum gloriam! ... Non sic impii, non sic *infideles emuli regni Boemie,* quos regalis munificencia nutrivit in croceis, vestivit mollibus, circumdedit varietatibus, ipsi vero dulci pane mendacii regem cum terrigenis pascentes et oleo adulacionis caput impinguantes pro fructu penam infamie et dolum pro pietate reddiderunt et *fame nostre pallium purissimum defedantes abstulerunt.*« (Viz Několik textů I, str. 35—38.)

[1]) ... capitur et tandem in obscuro carcere non confessus nec auditus nec convictus per legittimos testes dire incarcerabatur et finaliter nulla instruccione legis data *nec audiencia publica ut decuit secundum iura concessa sub salvo conductu eorum ipsum condemnarunt* ... (Srv. »Mikuláš z Drážďan« str. 43 pozn. 4.).

[2]) ... quem nuper in concilio Constanciensi, nescimus quo spiritu ducti, *non confessum* nec legitime ut decebat convictum *nullisque contra eum deductis et ostensis erroribus et heresibus,* sed ad sinistras falsas et inportunas suorum et regni nostri et marchionatus Moravie capitalium inimicorum et proditorum accusaciones et instigaciones, tamquam hereticum pertinacem condempnastis et condempnatum dira et turpissima morte affecistis, *in nostri regni Bohemie christianissimi et marchionatus Moravie clarissimi ac omnium nostrum perpetuam infamiam et notam* ... (Doc. 581). Svědectví Jeronyma Pražského, ač obsahem správné (Doc. 598 n.), nemohlo míti účinku, protože je v těch okolnostech nebylo lze nemíti za vynucené.

[3]) *Nejedlý,* Počátky 498 n.

žádati, aby je Hus odvolal. Smrti Husovy sněm nechtěl a hleděl se jí všemi prostředky vyhnouti. Neústupnost, s jakou Hus na učení svém trval, vehnala jej v náručí smrti, stanovené zákonem světským. Na tom faktu nemůže nic změniti svědectví, jež dávají Husovi pánové čeští, že byl muž dobrý, spravedlivý a katolický, jenž zákon Boží dobře vykládal a vyslovoval odpor k všelikému bludu a kacířství (Doc. 582). Jak se stalo, že přes to upadl Hus v bludy, vysvětluje jeho poměr k Viklefovi a poněkud i jeho povaha.[1])

Nejtěžší výtky byly činěny králi *Sigmundovi*. V úředním projevu pánů českých jest sice Sigmund — ovšem jen z politiky — omlouván (Doc. 583), ale soukromě dává se mu vina, že *porušením glejtu* přivodil smrt Husovu. Neprávem.

Ze slovného znění glejtu Sigmundova nelze při nejlepší vůli vyčísti nic jiného, než co jest v každém listě průvodním, jímž se chráněnci dává záruka ochrany na cestě tam, kam se ubírá, při pobytu v místě a návratu odtud. Do všeobecného rámce takové listiny dá se arci vložiti mnoho. Kdybychom znali obsah předběžného vyjednávání Husova se Sigmundem, nebylo by o dosahu glejtu pochybností; ale i tak lze jej určiti z *účelu*, pro nějž Hus žádal glejt, a z *výroků*, jak o něm mluvil on, král Sigmund a jiní dobře zpravení.

Hus se obával úkladů *na cestě do Kostnice*, ale ochrany, které mu písemní glejt měl poskytnouti, ani nepotřeboval, protože se obavy ukázaly bezdůvodnými, a ostatně mu k ochraně stačil »živý« glejt, totiž pánové čeští Sigmundem mu přidělení.

---

[1]) Myšlenky *Lechlerovy*, že rozsudek kostnický byl *justiční vraždou*, netřeba již dnes vyvraceti. Ale nelze souhlasiti ani s *Kalouskem*, jenž míní, že by při *revisi* procesu Husova »noví soudcové hleděli bez předpojatosti na při Husovu, i že by uznali, kterak bylo Husovi v Kostnici částečně křivděno jak nepravdivými žalobami tak i požadavkem, aby se uznal vinným i tam, kde on byl ve shodě s učením katolickým«. (O potřebě prohloubiti vědomosti o Husovi, 2. vyd. str. 21.) Neboť rozsudek kostnický nebyl diktován předpojatostí nějakou, ani nebyl vyvolán nepravdivými žalobami, a na Husovi nebylo žádáno, aby se uznal vinným i tam, kde byl ve shodě s učením katolickým. Článek 4., na nějž tu myslí Kalousek, nezavrhuje základních pravd křesťanských, že člověk *skládá se* z duše a z těla, a že Kristus *měl* přirozenost dvojí, božskou i lidskou (tamže str. 20), nýbrž že člověk *jest* každá z obou přirozeností a že Kristus *jest* přirozenost božská i lidská. Tato formulace viklefského realismu jest bludná a obsahuje v sobě bludné učení, jemuž arci Hus, jakž víme z jiných jeho spisův, nepodlehl.

V Kostnici hrozilo Husovi, že bude dle přísného řádu inkvisičního uvězněn a souzen po tajném vyšetřování — před tím hlavně měl jej ochrániti glejt. To je patrno již z jednání se Sigmundem, v němž Hus klade důraz na *veřejné* slyšení (Doc. 70), a vysvítá to jasně ze zakročení Chlumova po Husově uvěznění i ze snahy Sigmundovy Husa z vězení vyprostiti. Uvězněním Husovým byl tedy glejt Sigmundův porušen — o tom není pochybnosti. Ale čí vinou? Z části *Sigmundovou,* jenž slíbil Husovi něco, co nebylo v mezích jeho pravomoci, ovšem v nejlepším úmyslu a v přesvědčení, že sněm, o nějž měl tak veliké zásluhy, vyhoví jeho přání; z části *Husovou,* jenž by králi byl umožnil splniti slib, kdyby byl v jeho průvodu přišel do Kostnice. *Sněm* Husovi glejtu nedal [1]) a glejtem Sigmundovým, jímž měla jeho pravomoc protiprávně býti omezena, nebyl vázán a nedal se vázati. Ani energické zakročení Sigmundovo, jeho hněv a hrozby nemohly pohnouti sněm, aby ustoupil od opatření, jež dle právních norem uznal nutným. Otcové žádají krále, aby pod záminkou glejtu nerušil svobody sněmu, a králi v těch okolnostech nezbývá, než ustoupiti od požadavku a dáti volnost sněmu, jehož sebevědomí byl podceňoval. Obratně však užívá té příležitosti, aby náhradou vymohl na něm ústupek, jímž by druhá část ochrany, glejtem zaručené, byla splněna, totiž *veřejné slyšení,* jehož se Husovi skutečně dostalo. Jak nazírá sněm na glejt Sigmundův a na svůj poměr k němu, patrno z prohlášení, jímž později hájí Sigmunda i sebe proti výtkám pronášeným, pravě, že ochranný list, daný kacíři nebo podezřelému z kacířství, nemůže omeziti církevní pravomoci ani brániti, aby se proti obviněnému nejednalo dle požadavků práva, a to i tenkráte, kdyby obviněný jenom pro onen ochranný list na soud se dostavil; ten pak, kdo ochranný list vydal, že nemá dalšího závazku, učinil-li jinak vše, co mohl, aby splnil svůj slib [2]) (Hardt IV, 522).

[1]) A kdyby byl dal, byla by to jen »*securitas a violentia*«, nikoliv »*securitas a iure*«, což by nebylo bránilo jeho uvěznění, jež se dálo *dle práva.* Takový glejt církevní byl dle Pálče Husovi nabízen již dříve, a byl dán sněmem také Jeronymovi, na nějž současně byl vydán půhon.

[2]) Prohlášení, že kacíři netřeba slibu splniti, nebylo na sněmu vydáno, třebas je kdosi navrhoval a třebas král aragonský v tom smyslu psal Sigmundovi (Doc. 540: »non est frangere fidem ei, qui deo fidem frangit«). Nelze jím tedy otázku glejtu řešiti, jak se pokouší nejnověji *A. Hall,* Sigmund und Hus, str. 55 nn.

Zbývá ještě třetí díl glejtu, *návrat do Čech*. Tu jest především jisto, že bezpodmínečného návratu do Čech, i tenkráte, kdyby byl sněmem řádně odsouzen, Hus na Sigmundovi nežádal a slibu takového od něho neobdržel. Vyplývá to z jeho intimace, že »bude-li naň které kacieřstvie dovedeno, neodmlúvá *jako kacieř utrpěti*« (Doc. 69), a z listu k Sigmundovi: »Nec spero verebor confiteri Christum dominum et pro eius lege verissima, si oportuerit, *mortem pati*« (Doc. 70), jakož i z listu na rozloučenou [1]) (Doc. 71 n.). Také Husovo ujišťování v Kostnici, že se chce podrobiti sněmu, bylo by bezdůvodné, kdyby měl od Sigmunda záruku, že se bez trestu vrátí do Čech, ať se podrobí či nepodrobí. Ba, Hus ani *nemohl* takové ochrany žádati od Sigmunda, ježto by tím byl vzbudil u něho pochybnosti o poctivosti svých úmyslů, dokázati, že není kacířem; a Sigmund *nemohl* mu takové ochrany slíbiti, ježto si byl přece vědom, že na ochranu kacíře jsou nejpřísnější církevní tresty. Právem tedy prohlašuje Sigmund v Kostnici, že se nemíní ujímati kacíře, a Hus děkuje mu za glejt, nic proti králi nenamítaje (Doc. 284). Opačné tvrzení Husovo (Doc. 144 n.) jest vynuceno obavou před blížící se smrtí a nezasluhuje víry.

»*Libere redire*« v textu ochranného listu může tedy znamenati jen ochranu před násilím, nikoliv před právem církevním. [2]) Nejvýše by si bylo lze mysliti, že chtěl Sigmund brániti Husa proti *falešným svědkům*, na něž si Hus stále stěžoval — a vysvětlovala by se tím také z části povolnost sněmu v té věci —, jistě však ne proti řádnému rozsudku nejvyššího soudu církevního.

---

[1]) *Novotný*, Husův glejt (ČČH. ročn. II.), to dobře cítí, ale snaží se to zastříti Husovým vědomím neviny.

[2]) *Bergerovo* rozlišení glejtu *politického*, jenž chránil jen před násilím, a *soudního*, jenž měl chrániti i před právem, není sice dosti odůvodněno, ale pravda je, že Husův ochranný list měl v tomto bodě jen význam politický.

VIII. Husova osobnost a činnost.

1. Snahy reformní.

(Receptivnost povahy Husovy. — Nedostatek ukázněnosti vůle. — Povaha bojovná. — Náprava lidu. — Chyby horlitelů reformních. — Reforma duchovenstva a církve. — Nedůslednosti. — Chtivost přízně lidové.)

Hus nebyl hloubavým myslitelem, jenž v ústraní spřádá myšlenky filosofické a theologické a razí vědění nové dráhy. Nabyl obyčejného tehdy stupně vzdělání, jehož bylo potřebí ke karieře universitní, a školské spisy jeho nevynikají ani hloubkou ani původností. Veden jsa Stanislavem ze Znojma, ponořil se Hus ve studium spisů Viklefových a utonul v něm. Chtěl z Viklefa bráti jenom dobré věci, jichž v něm nalézal hojnost, ale neměl dosti rozhledu theologického, aby promyslil nauky Viklefovy do důsledkův, a proto neznamenal, že se po nakloněné rovině sune do propasti jeho bludův. Tato *receptivnost* Husovy povahy a nedůstojná až závislost na mistru anglickém zavinila také, že se Hus nepostavil ani proti remanenci ani proti utrakvismu, nýbrž sám je podepřel, a že nehleděl zastaviti proudů, které strhovaly jeho okolí za meze, jež by mu byl Hus rád vytkl.

Byl v tom arci i *nedostatek dobře vychované, silné vůle.* Klerus tehdejší neměl, jakž bylo shora řečeno, vůbec výchovy potřebné k svému povolání. V době přípravy neměl žádného vedení duchovního, chyběl mu asketický výcvik a uvědomělá ukázněnost. Následky toho pozorovati také u Husa. Je sláb a příliš povolný k svému okolí, lichotí králi a pánům a strpí při nich a při jiných svých stoupencích i veliké proviny — on, hlasatel

mravních oprav a bratrského trestání —, jen když jsou jeho příznivci; proti odpůrcům však zapomíná na povinnou společenskou slušnost, úctu, diskretnost i poslušnost.

Nedostatek ukázněnosti vůle zvláště trpce se mstí při povahách, jakou má Hus. Hus není pokorný trpitel, jenž se odevzdává zcela pravdě zákona Božího, pro ni rád snáší útržky, pronásledování i smrt, jak bychom mohli souditi z Mladenovicova líčení procesu kostnického a z některých listův Husových, nýbrž *povaha bojovná* se všemi jejími přednostmi i vadami. Mile dojímá u něho *nadšení* pro to, co shledává dobrým, a *energie* i *vytrvalost*, s jakou to hledí provésti. V popředí vystupují tyto dobré stránky jeho povahy zvláště v *činnosti reformní*, především pokud se týká *náboženskо-mravního povznesení a ušlechtění lidu*. Zákon Kristův má ovládati všechen život, má prostupovati život soukromý, hlavně *rodinu*, i veřejný. A vrchnosti jsou povinny starati se, aby zákon Boží byl prováděn, a nutiti k tomu i mocí. Formy a prostředky nábožnosti a mravnosti jsou ovšem u Husa úplně katolické [1]), jako jsou zcela katolické i v mírné husitské církvi, jež jich proti Táborům a Českým bratřím hájí velmi důrazně. A nadšené horlení pro tuto náboženskou a mravní opravu lidu, vyznívající hřejivým teplem z Husových kázání a z četných jeho spisů českých, k tomu cíli psaných, souvisí tak těsně s jeho osobou, je s ním tak srostlé, že si bez něho nelze Husa mysliti. [2])

Tutéž dobrou vlastnost pozorujeme v Husově úsilí o *nápravu mravů duchovenstva*. Hus, jsa mravně bezúhonný kněz a maje o důstojnosti a povolání kněze vznešené ponětí, nemůže mlčeti ke hříchům kněží a kárá je proto hned od počátku své kazatelské činnosti i před obecným lidem. Ale bojovná povaha

---

[1]) Nauka Husova o víře, milosti a dobrých skutcích, o mši sv. a svátostech jest zcela katolická a není v ní ani nejmenšího náběhu k pozdějšímu protestantismu. Ostatně v nejpodstatnější nauce (víra a dobré skutky) není ani u Viklefa takových zárodků protestantismu, jaké do něho *Lechler* uměle vložil.

[2]) Proto nemohou se dovolávati Husa ti, kteří křesťanství zamítají a mravnost, rodinu a školu chtějí budovati na základech beznáboženských. A nelze se jim vymlouvati, že přijímají jen *ducha* Husova, nikoli jednotlivé jeho nauky, v nichž nemohou s ním souhlasiti; neboť to není pak duch Husův, nýbrž duch naprosto protihusovský a protihusitský. Hus zajisté byl v názorech na význam náboženství a poměr jeho k mravnosti a veřejnému životu venkoncem středověký katolický kněz, ba, jak se moderně nepěkně říká, *klerikál*.

jeho strhuje ho při tom k chybám, jež jsou arci společny všem podobným útočným horlitelům mravním: 1. Hus kreslí mravní stav kněžstva *příliš černě;* v jeho očích jest vše zkaženo, všude jsou stíny, nikde jas a světlo, a kde nemůže dobra upříti, tam tuší pokrytství. 2. Hus *zevšeobecňuje;* co se stalo jednou nebo několikrát, udává jako chybu obecnou. 3. Nezřídka *přestřeluje,* vytýkaje věci malicherné[1]), zveličuje chyby a káraje často veřejně to, co ví jen z doslechu, ba z klepů pouhých.[2]) Ve velikých spisech českých projevuje Hus patrnou zálibu v pohoršlivých historkách o kněžích. 4. Chtěje vysloviti odpor ke zlořádu, *užívá Hus rád silných výrazův.* Triviální, někdy i hrubá slova, s nimiž se setkáváme ve Výkladu, v Postile a v traktátu »O svatokupectví«, neznějí z úst knězových v duchovním poučování pěkně.

Jak řečeno, lze chyby ty vysvětliti z bojovné nálady, ale nelze jich omlouvati. Jeť v nich porušení spravedlnosti proti bližnímu, nedostatek lásky bratrské a neuctivost k představeným i pohana jich. A účel přece neposvěcuje prostředkův. Nelze se tudíž diviti, že se kněžstvo bránilo proti takovému »napravo-

---

[1]) Na př. že mají řeholníci pivo staré a mladé (Nov. O svatok. 73), že kněží okovávají knihy a j.

[2]) *Páleč* »De ecclesia« praví: »Ipsi enim omnem maliciam cleri, *quam suis temporibus non experiebantur, sed ex mendosa narracione receperunt et coram populo inpudenter detexerunt*« ... (Srv. Pálčův spis proti Husovu traktátu »De ecclesia« str. 41 pozn. 1.) Týž vytýká v Antihusovi 147, že Hus, když se arcibiskup Zbyněk postavil proti němu, veřejně s kazatelny a s kathedry odhaloval tajemství, o nichž s ním Zbyněk jednal v soukromí, a v traktátu »De ecclesia« praví, že, kdyby chtěl on tak jednati, mohl by Husovi vytknouti mnoho těžkých a pohoršlivých věcí, jež mluvil při rozmluvách večerních a na hostinách (příl. XVII, str. 280*). Jak dovedl Hus v ryku boje chyby kněží zveličovati, patrno z jeho hrozného tvrzení ve Výkladu desatera, že shledal *mnoho kněží, kteří s vlastními sestrami takměř každý den, i na vánoce i na velikou noc, hřešili* (Erb. I, 277), a z nespravedlivé výtky v traktátu »O svatokupectví« (Nov. 101), že biskupové za peníze kněžím trpí smilstvo, kteréžto plat prý na Moravě nazván byl »cunabulales« (pokolební). Slovo »cunabulales« neznamená desátý snop, jak myslí *Kryštůfek* (Hus a jeho ochranný list, Praha 1913, str. 24 n.), ani pohnízdné, jak vykládá *Hlošina* (Vlast 1913, str. 777—781), neboť o takovém platu neslyšíme nikde, nýbrž vzniklo podle slova »fumales« špatným vtipem z peněžních trestův, ukládaných za dokázané porušení coelibátu. Ale knězi provinilému bylo mimo pokutu konati přísné pokání, a pokuta nedávala mu práva, proviňovati se proti coelibátu dále. Ani na Moravě ani v Uhrách nebylo podobného platu, za nějž by se bylo trpělo smilstvo.

vání« — každý stav by se zajisté vzpíral tomu, kdyby se ostří této methody mělo obrátiti proti němu.

Nejlépe se jeví světlé i stinné stránky povahy Husovy v jeho snahách po *nápravě církevní*. Taková reforma, má-li býti účinná a trvalá, musí se díti zpravidla shora, od těch, kteří jsou povoláni, aby církev vedli v duchu Kristově. Popudy k tomu mohou ovšem vycházeti zdola, od věřících nebo podřízených kněží, ale pak to musí býti lidé v sobě ucelení, sami vzorní, plní umírněnosti, trpělivosti — neboť taková reforma není dílem dne — a zvláště veliké, upřímné lásky k církvi. U Husa není bohužel ani umírněnosti ani lásky k církvi, jež má býti napravena. Ze spisů Viklefových vssál *ducha hněvu a odporu proti zkažené církvi*, přijal *revoluční zásady*, že světská moc má odnímati majetek církevní, věřící že mají desátky odpírati chybujícím kněžím, církev že jest jen společnost praedestinovaných, papežství že jest dílo císařův, moc církevní závislá na předurčení a mravním životě, a bojovná povaha jeho hnala vývoj věcí v *církevní revoluci*, z níž nikdy nevyrostla trvalá náprava, nýbrž vždy se rodilo sektářství [1]), a jež obyčejně budila ohlas i v životě sociálním. To vyčetl z traktátu Husova »De ecclesia« *Gerson*, to poznávali osvícení katoličtí učenci v Čechách i jinde, a proto, bez nenávisti a opovržení proti Husovi, potírali jeho nauky.

Byv jakožto bývalý spolupracovník Stanislavův, oblíbený český profesor a kazatel kaple betlemské postaven r. 1408 v čelo hnutí viklefského, jest Hus stále v boji proti autoritě církevní a od r. 1412 i proti bývalým svým přátelům. Prostředky, jichž tu vznětlivý mistr užívá proti svým protivníkům, nejsou vždy nejlepší. Ironie, posměch a sofistika, moc světská i bouře lidové musí mu sloužiti. Leckdy má jednání jeho i dvojí tvář: viní arcibiskupa Zbyňka z kacířství o svátosti oltářní, sám bludného učení o této svátosti u svých stoupenců nepotíraje, nýbrž je utvrzuje; píše papeži Janu XXIII. a kardinálům lichotné listy, kdežto v kázáních je snižuje; hájí Viklefových nauk a v Kostnici je popírá; útočí na buly papežské a v Kostnici praví, že ne-

[1]) Není pravda, že bez revoluce není reformy. Gregoriánská reforma provedla se shora bez revoluce, sv. Bernard a sv. František duchem pokory a lásky přispěli bez revoluce k obrodu církve. Protestantská revoluce pak nepřinesla nápravy církvi, nýbrž odtrhla množství věřících od ní a dala je na pospas sek-

souhlasí s Jesenicovými glosami na bulu proti Viklefovi; tvrdí, že články nejsou dobře vyňaty z jeho spisův, a nechce, aby hlavní spis »De ecclesia« byl vydán sněmu; komisařům prohlašuje, že se podrobí rozhodnutí sněmovnímu, před přáteli však se proto omlouvá. Té a podobné nedůslednosti a neupřímnosti není sice v boji a v úzkostech sebeochrany snadno se vyhnouti, ale nelze ji u Husa popříti.

Obliba, jaké se těšil Hus pro svou národní a útočně opravnou činnost, živila v něm vrozenou *chtivost po přízni lidové*, jež vysvětluje mnohé z toho, co Hus konal a čeho opomíjel, a jež spolu s nepoddajností stala se mu v Kostnici osidlem smrti.

2. Činnost literární a národní.

(Pravopis. — Ryzost jazyková. — Traktáty latinské. — České spisy. — Nová recense Písma? — Reforma kostelního zpěvu?)

Obecně uznávány jsou zásluhy, jichž si získal Mistr Jan Hus o *český pravopis, o řeč a literaturu českou*.

Pravopis spřežkový, jehož se do té doby užívalo, činil hromaděním souhlásek písmo i čtení nepohodlným; proto již koncem XIV. století vyskytuje se častěji diakritická čárka nebo diakritický bod k označení *i* neb měkkých souhlásek. Tento princip přijal Hus a vytvořil na něm nový český pravopis, zvaný *diakritickým*. Mezířádkové výklady slov v postilách a v jiných spisech psal sice ještě sám spřežkově, ale když se jal spisovati obsáhlé knihy pro lid, hleděl si pravopis zjednodušiti. Spiskem »De orthographia bohemica« [1]) napsaným na konci r. 1412, vyslovil požadavek, aby se každá hláska psala jedním písmenem (podržel jen *ch* a *ie*) a tak, jak se slyší, a navrhl, aby dlouhé samohlásky se označovaly čárkou (nabodeníčkem dlúhým) a měkké souhlásky tečkou (nabodeníčkem krátkým) nad písmenem. Ač tedy princip jest starší, přece *soustava* pravopisná, jež s malými změnami trvá podnes, jest dílo Husovo. Hus také dle ní upravil a doplnil rovněž starší memoriální slova abecedu

[1]) *V. A. Šembera* v »*Slavische Bibliothek*«, Vídeň 1857.

označující: »A bude celé čeledi«, jež bývají před Jádrem učení křesťanského.

Jemný smysl jeví Hus pro *ryzost jazykovou*. Kárá ve Výkladu desatera (Erben I, 133) ty, kteří řeč českou »změtli«, říkajíce hantuch za ubrusec, šorc za zástěrku, knedlík za šišku, marštale za konnici, mazhaus za svrchní síň, mantlík za pláštík, hauzknecht za domovní pacholek atd., ač tu a tam v tuto chybu upadá Hus sám. Důrazně vyzývá tamže pánův, aby dbali, *by řeč česká nehynula*, připomínaje s pochvalou, jak císař Karel přikázal Pražanům, aby své děti učili česky a na radnici aby česky mluvili a žalovali. K povznesení řeči přispěl Hus také tvořením nových slov [1]) a přizpůsobením řeči spisovné k živé řeči pražské, užívaje za mizící již aoristy a imperfekta složeného perfekta a upouštěje od jiných archaismův. To arci nedává nám práva tvrditi, že si Hus spisovnou řeč teprve vytvořil. Některé zvláštnosti mluvy, jež Hus měl za důležité, nenašly ohlasu a byly hned prvními opisovači jeho spisů měněny [2]), ač Hus od písařů žádá, aby mu jeho řeči neměnili.

Nesporné jsou zásluhy Husovy o *literaturu českou*. Spisovatelská činnost jeho v prvním desítiletí souvisí úplně s jeho úkolem profesorským a kazatelským a jest, jak se u středověkého theologa rozumí samo sebou, výhradně *latinská*. *Z filosofických* spisů jeho dochovaly se nám jen některé kvestie, školské spisy theologické: »*Expositio in 7 epistolas canonicas*«, »*In Ps. 109—118*« a »*Lectura in Sentencias*«, jsou nám zachovány všecky, *sbírek kázání* pak máme několik. Nových nebo i jen hlubokých myšlenek v nich nenajdeme. Jako filosof jest Hus se Stanislavem a Pálčem stoupencem výstředního realismu Viklefova, jako theolog nevystupuje nijak z rámce prostřední theologické vzdělanosti středověké.

Životnější a osobně zbarvenější jest jeho *literární práce polemická*. Traktát »*Impugnantibus*« z r. 1408, kázání z r. 1409, *dogmatická kázání* z r. 1410, *obrana* Viklefova traktátu »*De trinitate*« a apelace proti Zbyňkovi z téhož roku, útočné obrany »*Contra Stokes*« a »*Contra occultum adversarium*« z r. 1411,

[1]) Někdy ovšem nepříliš pěkných, jako v Postile: prdival, břichoplnci, plecháči.

[2]) Hus píše: tělestný, vzvláštní, protiv, bychme, nižádný, všechny (nikoliv »všecky«).

polemiky »*De credere*«, »*De tribus dubiis*«, »*De sex erroribus*«, »*De arguendo clero*« z r. 1412 a zvláště vrcholná tvorba dogmaticko-polemická »*Contra cruciatam*«, »*Defensio articulorum Wiklef*«, »*De ecclesia*«, »*Contra Páleč*«, »*Contra Stanislaum*«, »*Contra 8 doctores*« ukazují nám Husa ve vlastním jeho živlu, jako *bojovného hlasatele a obrance* dobrých i revolučních, pravověrných i bludných myšlenek Viklefových, z jehož spisův Hus myšlenky ty přejal a většinou z výpisků z Viklefa zkompiloval.

Česky začíná Hus spisovati teprve r. 1412, jednak aby opravné myšlenky v lidu rozšířil a utvrdil, jednak také, aby lid náboženský a mravně uvědomil a povznesl. K tomu cíli podává ve velikých svých pracích českých věřícímu lidu z většího dílu *překlady z Viklefa*, jež doplňuje reformními útoky a osobními reminiscencemi. *Výklad desatera* přeložil více než třetinu a *Výklad páteře* více než polovinu *z traktátu Viklefova* »*De mandatis*«, a to tak, že maje Viklefa před sebou, sledoval jej stranu za stranou, myšlenku za myšlenkou.[1]) Ve *Výkladu desatera* jsou části o válce v hl. XLVI. a násl. z Viklefova traktátu »De fide catholica«, z jeho kázání a ze spisu »De civili dominio«[2]), ve *Výkladu víry* přejal jen kostru z Viklefova *kázání* »*Bene omnia fecit*« a přeložil části z »Compendia theologicae veritatis« Hugona Štrassburského a z Viklefova »De ecclesia«.[3]) Nejútočnější svůj traktát »*O svatokupectví*« přeložil většinou *z Viklefova* spisu »*De simonia*«, ponechávaje pouze opravné plány, jež má Viklef na konci každé části, až na konec spisu. Části přejal také z Viklefova »*Pastorale*«.[4]) *Postilu* konečně v prvním díle pracoval dle nedělní Postily téhož autora.[5]) Ačkoliv tedy tyto veliké české spisy Husovy obsahově jsou valnou částí nepůvodní, nicméně jsou i jako překlad cenná práce literární, jež zvláště pro pěknou řeč a jadrný český sloh bude míti v dějinách české literatury vždy místo význačné.

Samostatnější jsou Husovy drobnější spisy české, v nichž se tendence opravná neozývá tak útočně. Tak něžný spisek

---

[1]) Srv. Studie a texty I, 179—247 »Pramen Husova českého Výkladu«.

[2]) Srv. tamže 220—224 a Studie a texty II, str. 355—359.

[3]) Srv. Studie a texty II, čís. 4: »Husův Výklad víry«.

[4]) Viz Studie a texty I, 172—179 a 305—308.

[5]) Srv. *Flajšhans* v Osvětě 1900, str. 433—436 a Studie a texty I, str. 257—282.

»*Dcerka*« zdá se až na IV. kapitolu »o pokušení«, jež jest zpracována dle *Viklefova kázání* »*Duo ex discipulis*«, býti původním. »*Provázek třípramenný*« má několik úryvků přeložených z Compendia, někde jeví vliv Viklefova Dekalogu či spíše již Husova Výkladu, celkem však jest pracován samostatně. Rovněž druhé dva spisky, podobnými myšlenkami jako Provázek se obírající, totiž »*O víře*« a »*Jádro učení křesťanského*«, jsou jen shrnutím myšlenek často opakovaných, pro něž Hus nepotřeboval pramenův a jež uvedl i ve formu *katechismu.*[2]) »*Krátký výklad víry*«[3]) podává obsah velikého Výkladu, »*Krátký výklad páteře*« vybírá a obratně v přehlednou trojdílnou formu sestavuje výpisky z oblíbené glosy na Otčenáš[4]), »*Páteř zlých lidí*« a »*Devět kusův zlatých*«, zdůrazňující a nadsazující potřebu mravního a vnitřního života náboženského, jsou asi původní dílo Husovo.[5]) Zbytečné by bylo ohlížeti se po pramenech při traktátu »*O odúmrtech*«, do něhož Hus přejal v překladu veliký kus ze svého synodálního kázání z r. 1407, a při obranném spise »*Knížky proti knězi kuchmistrovi*«, kde však jest přece úryvek z Viklefova traktátu »*De paupertate Christi*« z konkluse 21. a 22.[6])

V některých českých spisech zpracoval Hus volněji látku, o níž latinsky jednal častěji; tak v traktátu »*O manželství*«, o kterémž předmětě napsal dva spisy latinské, a ve spisku »*O tanci*«[7]), v němž upravil traktát Waldhauserův a svůj latinský »*De chorea*«.[8]) V traktátu »*O šesti bludech*« přeložil a úvodem opatřil autority, jež byl dal napsati na stěny betlemské.

Nezvěstný jest posud starým seznamem dosvědčený traktát Husův »*O panenství*«, jehož úryvek tuším v rkp. farní knihovny

---

[1]) *Loserth W.* Sermones IV, 66—74. Viz Studie a texty II, str. 359—366: »Jest Husova Dcerka dílo původní?«

[2]) Viz jej v Doc. 703—708.

[3]) Viz jej v Několika textech III, str. 15—18.

[4]) Srv. Několik textů II, str. 34—39 a Studie a texty I, 249—251. 254.

[5]) Srv. Několik textů II. na m. uv. a Studie a texty I, str. 251 n. V »Devíti kusích« však jen články jsou Husovy, nikoliv jejich výklad u Erbena tištěný, jejž, soudíc dle obsahu, připojil táborský některý kněz, nebo snad Chelčický (*Novotný* ČMM. 1914, str. 436).

[6]) Viz Studie a texty II, str. 366—368.

[7]) *Flajšhans,* Spisy Husovy V, str. 4—6.

[8]) Srv. Studie a texty I, str. 429—435.

u sv. Jakuba v Brně [1]), a nejasný jest původ *Výkladu Velepísně Šalamounovy.*

Pro studium povahy Husovy a někdy i jeho názorů theologických jsou důležity jeho *listy.*

Že by však byl Hus pořídil *druhou recensi překladu Písma sv.*, nelze tvrditi. [2]) Rovněž neprávem přiřkl *Nejedlý* Husovi *reformu kostelního zpěvu*, kterouž prý Hus provedl tím, že zavedl do kaple betlemské českou píseň kostelní a tak bohoslužbu zdemokratisoval. Než česká píseň kostelní byla již dávno před Husem. »Svatý Václave«, »Hospodi pomiluj ny«, »Buoh všemohúcí«, »Jezu Kriste ščedrý kněže« hřímalo chrámy pražskými před kázáním, po kázání i při jiných příležitostech již dříve, [3]) a kaple betlemská i Hus nic na tom nezměnili. Husovy názory na umění, obrazy, hudbu a zpěv jsou úplně bohoslovecky moralistní a neliší se od názorů Milíčových, Janovových a Viklefových, a ovšem ani od názorů jiných theologův. [4]) Opravy liturgického zpěvu, jež připisuje Nejedlý jako zvláštní zásluhu Husovi (171—177), byly prováděny a provedeny i jinde, z části nařízeny i synodálními předpisy, a bohoslužby Husovy v kapli betlemské nelišily se od bohoslužeb v jiných kostelích pražských. Úspěšné vystoupení Husovo proti rondelům [5]) bylo zcela v duchu reformních snah starších; že však Hus »z kaceřované dosud písně lidové učinil znamenitý prostředek vychovatelský a tak vtiskl dějinám našeho zpěvu nesmazatelnou pečeť svého karakteru« [6]), a že jest »Hus, pokud to vůbec historie připouští, pra-

---

[1]) Viz Několik textů I, str. 70—73.

[2]) Srv. *Vraštil*: »Quomodo sacri Codicis bohemici iubilaeum quingentorum annorum digne celebrandum sit« (Acta Academiae Velehradensis 1913, p. 31—44). Bible Leskovská (první recense) jest dle něho z let 1360—1380, druhá recense pak z prvních let XV. stol. Text v Postile Husově jest vypsán z hotové již druhé recense.

[3]) Neodůvodněné a nepravdivé jest tvrzení Nejedlého, že u Husa »objevuje se poprvé v kostele (v kapli betlemské) stará píseň *Svatý náš Václave*,« z níž úžasným způsobem učinil Nejedlý heslo *reakce* v otázce lidové písně. (Počátky hus. zpěvu 184.)

[4]) Co napsal Nejedlý ve zmíněném spise na str. 153—186 o neuměleckosti Viklefově a Husově *opposici* proti němu, jest dílo tendenční konstrukce, nikoli vědecké synthese. Že byl Hus skutečně *hudebníkem* (158—171) a povahou *umělecky* založenou (159), lze tvrditi, ale ne přesvědčivě dokázati.

[5]) Srv. str. 107.

[6]) *Nejedlý* l. c. 154.

vým a vlastním zakladatelem lidové písně kostelní« [1]), není pravda. [2])

Z duchovních *písní* známých nelze Husovi bezpečně přiřknouti ani jediné. *Nejedlý* (l. c. 193) podržel jen *dvě:* »Navštěv nás Kriste žádúcí« a »Jezu Kriste ščedrý kněže«. Ale první z nich jest, jak Nejedlý přiznává sám (l. c. 194), staršího data, a že ji *Hus* upravil ke zpěvu, není jisté, druhá pak jest pouze přepracovaná píseň stará, kterouž již synoda z r. 1408 povoluje. A právě toto přepracování, jež snad jest Husovo, jest pro dějiny české duchovní písně důležité. Když r. 1408 viklefství v Praze pozvedlo směle hlavu, stavějíc si v čelo Husa, začalo užívati jako propagačního prostředku i kostelní písně lidové. *Proto* zapověděl Zbyněk na synodě červnové toho roku všecky písně mimo čtyři staré: »Buoh všemohúcí«, Hospodine, pomiluj ny«, Jezu Kriste štědrý kněže« a »Svatý náš Václave« (Doc. 333). Hus a druzí viklefisté ovšem neposlechli. [3]) Tehdy byla přepracována stará píseň »Jezu Kriste štědrý kněže« ve smyslu *remanenčním* [4]), aby se v rouchu dovolené písně mohla šířiti bludná myšlenka, a skládány patrně i písně nové. Proto synoda r. 1412 zákaz Zbyňkův obnovila [5]), arci zase bez výsledku. O Husovi lze tedy pouze říci, že se vzpíral proti snaze představených, zameziti šíření bludů písněmi, nikoli však, že hájil lidové písně proti *reakci hierarchie*, ježto takové reakce nebylo vůbec. [6])

---

[1]) Tamže 155.

[2]) Mnohé z toho, co uvádí *Nejedlý* na důkaz *uměleckosti* Husovy, má Hus odjinud. Tak o úctě obrazů (160, pozn. 2) jest z Frimara a citáty z Výkladu jsou namnoze překlad z Viklefa, jenž přes to jest zhola neumělecký!

[3]) Srv. co dle Jana z Rakovníka říkali žáci Husovi: »Archiepiscopum audire noluimus, carmina quedam laudis demere volentem.« A když se jim to vytýkalo, pravil jeden z nich: »Quis me a laude divina prohibere potest?« a odkazoval na Krista, jenž Židům zbraňujícím, aby děti nevolaly hosanna, řekl: »Těmto-li zabráníte, kamení bude volati.« (Viz můj článek »List Jana z Rakovníka Husovi«, otisk z Hlídky, Brno 1909, str. 18.) *Nejedlý* l. c. 384 podceňuje Husa, míně, že »by mu bylo asi stačilo arcibiskupovo napomenutí, aby své novoty zanechal«.

[4]) *Nejedlý* l. c. 464 n. Svátost oltářní jmenuje se v ní s důrazem »*chléb* vezdajší« (pětkrát).

[5]) Co vyčetl z chybného textu Höflerova *Nejedlý* l. c. 374!

[6]) *Nejedlý* l. c. 362 píše: »Hus, prodchnut náladou své doby, podporoval vzrůst lidové písně duchovní svou činností hymnologickou (!) i svým úsilím pastorálním. Dal této písni nejen důležitou sankci, posvěcenou potom jeho osobností

Jakých zásluh si získal Hus o *universitu* tím, že se přičinil, aby se českému národu při ní dostalo tří hlasův, a že pečoval o její rozkvět, bylo již svrchu připomenuto. Stálé theologické spory, jež byly ovocem jeho díla, a boje náboženské arci universitě neprospěly, nýbrž přivedly ji na pokraj záhuby.

---

3. Hus a Viklef.

(Palacký o Husovi a jeho předchůdcích. — Vliv filosofických spisů Viklefových. — Postup vlivu Viklefova na Husa. — Závislost Husova na Viklefovi v letech boje: posice »De cruciata«, akty na obranu Viklefa, traktát »De ecclesia«. — Jiné složky vývoje.)

Otázka vývoje Husova a vývoje husitství nabyla moderním badáním nové tvářnosti. Že Husovy snahy nesouvisí nijak s *cyrillo-methodějstvím* a s *pravoslavím*, jakž myslili někteří učenci ruští, netřeba dnes již dokazovati. Ale ani s názorem *Palackého*

---

v očích lidu tím, že sám písně skládal, nýbrž i mocný, ano nejmocnější impuls, učiniv z duchovní písně píseň kostelní. Betlemská kaple stala se prvním jejím útočištěm. Čin Husův byl tak nenadálý a dosud nevídaný, že zastihl naši hierarchii vlastně nepřipravenu. Lidový zpěv byl sice už před tím v klatbě u církve« atd. Ale vždyť již Waldhauser dával zpívati českou píseň v kostele (k německému kázání!) a před Husem již byly české písně kostelní! Kterak to tedy bylo nenadálé a nevídané a v klatbě u církve? Je přípustno na oslavu Husovu snižovati kulturní a národní pokrok český před Husem? A potřebuje toho vůbec Hus? — Jak odporuje toto historické pravdě, tak, a ještě více, bije ji v tvář další líčení Nejedlého (363 nn.), jak bojovala proti lidové písni hierarchie. »Arcibiskup«, praví Nejedlý, »hájil svou autoritu, hájil princip dosavadní praxe, Hus naproti tomu hájil důsledek vývoje, neohlížeje se zpět. Tím teprve staví se proti sobě v pravém smyslu *reakce a pokrok*, ač věc sama, lidová píseň duchovní, nebyla původně meritorním předmětem sporu. Sdružení jí však s nepoddajností Husovou přeneslo *nenávist* zastanců hierarchického absolutismu z osoby na věc, na lidovou píseň duchovní.« Arcibiskup prý proto zavádí různé pobožnosti, dává i odpustky pro »reakční« písně »Hospodine pomiluj ny« a »Svatý Václave«, aby lidovou píseň duchovní zatlačil (»Tak pracovala reakce pod heslem českých patronův, aby těmito zpěvy, českými i latinskými, zatlačila nové písně« l. c. 381), a konečně lidové písně duchovní zapovídá! A proč? »Otázka církevní *poslušnosti* jest vedoucí myšlenkou hierarchie v této otázce«, dí Nejedlý 388. Tvůrcem pak toho názoru a vůdcem reakce jest dle Nejedlého nebohý Štěpán z Pálče — Nejedlý to vyčetl z listu »Eloquenti viro«, jenž *není Pálčův!* (389 nn.). Z celého článku Nejedlého »Spory o lidovou píseň duchovní« čiší naprosté nepochopení doby Husovy a jejích proudův.

o té otázce nelze zcela souhlasiti. Palacký totiž, neznaje spisů Viklefových, věřil Husovi, jenž se v Kostnici Viklefa zříká, a nalézaje u kazatelů na konci XIV. stol. v Čechách některé opravné myšlenky Husovým podobné, usoudil, že Hus a husitství vyrůstá *z kořenů domácích*. Projevem tohoto názoru jest název »*předchůdcové Husovi*«, jímž označil Palacký Waldhausera, Míliče, Janova a j.

Časově jest toto předchůdnictví arci nesporné. Veřejné kárání chyb duchovenstva, kritika zřízení církevních, boj proti řeholím a obrazům, idea duchovního antikrista byly v Čechách již před Husem; ba více, Raňkovův a Janovův pojem církve, Münzingerova spekulace o svátosti oltářní, Bitterfeldův útok na jubilejní odpustky anticipovaly i jiné, důležitější nauky Husovy. Ale Palacký míní onen název ve smyslu *příčinném*, tak totiž, že Hus od oněch předchůdců přejal své myšlenky, prohloubil je a prováděl. A takové *příčinné* souvislosti, jež jediné by historikovi dávala právo mluviti o vzniku Husově z půdy domácí, nevidíme nikde. *Možnosti* její nelze sice předem popříti, ale *ve skutečnosti* nelze jí dokázati. Hus se tak zvaných předchůdců nikde nedovolává a na jeho literární činnost neměli téměř žádného vlivu. Že přejal a zpracoval krátký moralistní traktát Waldhauserův o tanci [1]), nevěda snad ani, že jest Waldhauserův, a že několik důvodů pro kárání kněží vypsal z Janova — to ostatně až v době pozdější činnosti a možná prostřednictvím Jakoubkovým —, nemělo pro celkovou činnost Husovu žádného významu.

Husova *genese*, jak ji poznáváme z jeho spisův, jest jiná. Zbožňovaný učitel *Stanislav* uvedl mladého filosofa v *kruh viklefský*, v němž byli hlavně čeští mistři: Štěpán z Kolína, Mikuláš z Rakovníka, Štěpán z Pálče. Nejprve je pojily s mistrem oxfordským nauky *filosofické*; výstřední realismus jeho stává se dogmatem české školy a staví se útočně proti nominalismu a mírnému realismu mistrů německých. Záliba ve spisech Viklefových nemohla však na dlouho býti omezena na traktáty filosofické; záhy — jistě již před koncem XIV. stol. — dostávají se do Čech i *theologické* spisy Viklefovy a jsou českými mistry, zvláště Stanislavem, pilně studovány. Odsouzení článků Viklefových r. 1403 není jistě bezdůvodné a hájení remanence Stani-

[1]) Srv. Studie a texty I, str. 429—431: »Husův spis De chorea«.

slavem a použití Viklefova traktátu »De eucharistia« Kolínem ukazuje hned v prvních letech XV. stol. mocný theologický vliv Viklefův.

A pod tímto oslňujícím vlivem jest Hus hned na počátku své dráhy theologické. Nestačí mu, co slyší od *Stanislava;* sám se pohřižuje ve studium spisů Viklefových a opájí se jimi. Nový podnět k tomu dává mu *úkol kazatelský* v Betlemě a *činnost akademická.* Prvně se ozývají v jeho díle Viklefovy traktáty »*De mandatis*«, »*Opus evangelicum*« a jeho *kázání,* k nimž se druží »*De veritate sacrae scripturae*«. Jsa povahy vnímavé a pro dobro nadšené, váží odtud úctu k zákonu Božímu a popudy k horlivé činnosti reformní, ale spolu počíná již zraky Viklefovými patřiti na nedostatky církevního života. Více ještě otevírá mu oči traktát »*De simonia*«, z něhož již Stanislav uvádí úryvek proti Hübnerovi, dále programový »*Dialogus*« a »*Pastorale*«, k nimž v rukopisech připojovány útočné poznámky, nejspíš Husovy, jakož i kacířská summa »*Trialogus*«.[1])

V počátcích druhého boje o nauku eucharistickou r. 1408 sáhl Hus k bludnému traktátu Viklefovu »*De eucharistia*«,[2]) ve výkladu Sentencí užil mimo Dekalog také traktátů »*De benedicta incarnatione*«[3]) a »*De civili dominio*«[4]) a v polemikách proti Zbyňkovi a proti Římu r. 1410 ozývají se již jasně spisy Viklefovy »*De ecclesia*« a »*De officio regis*«.

Roku 1410 vrcholí vývoj Husův na venek a jako pokračoval, tak i vrcholí *Viklefem.* Vnitrně byl hotov asi již r. 1408, než se Hus staví v čelo viklefistův. A po celou dobu šestiletého

---

[1]) Trialog prý Hus i přeložil do češtiny a poslal překlad darem markraběti Joštovi. Štěpán Dolanský, jenž to v »Epistola ad Hussitas« sděluje, jest sice obyčejně dobře zpraven, ale tato zpráva jeho jest dosti pochybná. Nerozhodovalo by ani tak, že po překladu tom není nikde stopy — také překlad Dialogu byl dlouho nezvěstný —, jako spíše obtížnost takového překladu a zřejmě kacířský ráz knihy, zvláště v nauce o svátosti oltářní. Snad byl Joštovi a jiným poslán *opis* Trialogu, jenž se pořizoval a opravoval v dílně Husově, a již to vrhá nepříznivé světlo na učení Husovo.

[2]) Srv. traktát Impugnantibus a pak kázání Husovo ve Studiích a textech I, str. 482—491.

[3]) Srv. Studie a texty I, str. 436—459: »Pramen Husovy Lektury na III. knihu Sentencí«.

[4]) Celá dist. 18 in IV., jednající o *klíčích* a *exkommunikaci,* jest excerpována z »De civili dominio« I. (Srv. Studie a texty II, čís. 4.)

boje mluví k nám z Husových spisův i z jeho jednání *Viklef*; neboť Hus nejen vypisuje z traktátů mistra evangelického, jakž nazývá Viklefa [1]), nýbrž napodobuje ho i v jeho jednání, omluvách, útocích a přivinutí se k moci světské.

Čím prudčím se stává boj, čím rychleji jest třeba odpovídati na námitky odpůrců, tím jasněji prozrazuje Hus, jak jest zcela na Viklefovi závislý. V dlouhé *posici proti kruciátě Janově* jsou vypsány úryvky z Viklefova traktátu »De ecclesia« 549, 585, 583 n., z kázání »Nolite esse prudentes« (Los. III, 101), z »De civili dominio« II (Los. 263), »De potestate papae« (Los. 26—31), z kázání »Significavit deus« (Los. IV, 187 n., 184 n.) a »Audite insulae« (ibid. 133 n., 136), »De ecclesia« 569, 571, 577 n., z kázání »Corde creditur« (Los. IV, 120 n.), »De cruciata« (Buddens. 624 n.), »De ecclesia« 578 n., z »Dialogu« (Pollard-Sayle 21 n.) a »De potestate papae« (Los. 5). A v *obraně článků Viklefových* se závislost ta ještě stupňuje. *První akt* jest sice poněkud samostatnější, jen v obraně článku 14. vypisuje Hus části z traktátu Mikuláše Drážďanského »De quadruplici missione« [2]), za to však *druhý akt* jest zkompilován z úryvků různých spisů Viklefových [3]) a v *třetím aktu* sestavil Hus obranu článku 15. z jediného dílu Viklefova traktátu »De civili dominio«, kteréhožto spisu vydatně použil i při ostatních článcích. [4])

Tak jest zpracován i hlavní spis Husův »*De ecclesia*«. Jako v kaleidoskopu střídají se nám tu výpisky z traktátů Viklefových »De ecclesia«, »De potestate papae«, »De civili dominio«, »De blasphemia« a z menších »De fide catholica«, »De paupertate Christi«, »Ad argumenta aemuli«, »Responsiones ad 44 conclusiones« a z kázání Viklefových. [5]) Jak patrno, nelze tu mluviti o *plagiátu*. Je to důkaz, jak mistrně ovládal Hus literární dílo Viklefovo, jak bedlivě je prostudoval pro svou práci a jak obratně ho dovedl zužitkovati pro zpracování svého thematu. Neboť právě

[1]) Patrně dle vlastních slov Viklefových, jenž v »De veritate sacrae scripturae« (Los. II, 44) si stěžuje: »episcopi nostri non solum non protegunt, sed retardando impugnant *doctorem ewangelice veritatis*«.

[2]) Srv. Studie a texty I, str. 82—85.

[3]) Viz Studie a texty II, str. 179—196: »Husův akt Domini temporales«. V bodu 41 (Flajšh.) jest za částí z »De civili dominio« I, 267 fragment z kázání »Non simus concupiscentes« (Los. III, 371), jehož jsem neuvedl.

[4]) Viz Studie a texty II, str. 277—301: »Husův akt Nullus est dominus«.

[5]) Srv. Studie a texty II, čís. 4: »Husův traktát De ecclesia«.

v traktátu »De ecclesia« nesleduje Hus nikdy jedné knihy Viklefovy a nevypisuje v postupu knihy, nýbrž vybírá a sestavuje vhodná místa samostatně [1]), ze spisů jednoho autora sice, jehož nad to nikde nejmenuje, ale ze spisů, jež mají nyní v londýnském vydání *třicet čtyři svazky!* Že i v tom jest kus literární práce, neupře zajisté nikdo.

Ale z poměru Husova k Viklefovi, jak jej tu poznáváme, plyne zřejmě, že nelze tvrditi, že Hus mluvil slovy Viklefovými, snad ani nevěda, a že není zcela správné, že Hus slovy Viklefovými pronášel myšlenky své. [2]) Hlavní myšlenky nejsou plodem ducha Husova a Hus jich neměl z Miliče nebo Janova, nýbrž vážil je právě z Viklefa, jenž mu »otevřel oči« [3]) a jenž jej učil »srozuměti Písmu«, a odůvodňoval a objasňoval je zase myšlenkami i slovy Viklefovými. A většina článků kostnických, vyňatých ze spisův Husových, jest Husem doslovně vypsána z traktátů Viklefových.

Nicméně jest Viklef jen jednou, třebas hlavní a nejvlivnější složkou genese Husovy. Poměry církevní a mravní, vybízející ke kritice a k úsilí po nápravě, vliv Stanislavův, opposiční nálada ve světě učeném i v lidu a hlavně úkol kazatelský v Betlemě působily spolu, upravujíce půdu a dávajíce podněty vývoje. A Hus právě proto utkvěl tak na Viklefovi, že v něm nalézal nejvhodnější dle svého domnění myšlenky pro svou dobu a svůj úkol jasně vyslovené a pevně zdůvodněné. Mohl je arci nalézti také doma, v *Regulích Janovových* [4]); ale dílo Janovovo nedostalo se mu v pravý čas do rukou, a když je jeho »pomocník v evangeliu«, *Jakoubek ze Stříbra*, kázáními počal vnášeti v život, vypisuje z něho doslovně, jako Hus z Viklefa [5]), ponechal je

[1]) Při té kompilaci se arci nedovedl Hus vyhnouti úskalí, že tutéž myšlenku opakuje několikráte, někdy i nestejně, jak ji nalézá v různých spisech Viklefových, a že proto první, positivní část není dosti uceleně a logická. Dlužno si však povšimnouti, že nauku o církevní moci (hl. VII—X) buduje Hus nezávisle na Viklefovi na slovech Kristových »Ty jsi skála...«, čímž byl také poněkud sveden, mluviti o církvi znovu.

[2]) Tak *V. Novotný* v úvodu O svatokupectví str. XIII a v ČMM 1914, str. 439.

[3]) Hus říkal o Viklefovi, »*quod suos oculos illuminavit*«. Tak svědčí *Payne* — srv. Studie a texty I, str. 478, pozn. 3.

[4]) V tom smyslu ovšem mohl býti Hus i bez Viklefa, čím byl.

[5]) Srv. Studie a texty I, str. 362—428; II, str. 302—350 a 446 nn.: »Husův pomocník v evangeliu«.

i potom Hus Jakoubkovi, sám se spokojuje Viklefem. Na další vývoj Husův nezůstal arci Matěj z Janova bez vlivu, jako nebyly bez vlivu *valdské* myšlenky *Mikuláše z Drážďan.*

---

4. Výsledky činnosti.

(Nauka Husova. — Plod pseudoaugustinismu Viklefova. — Následky popření učitelské autority církevní. — Výsledky opravných snah. — Tajemství úspěchův Husových.)

Články, pro něž byl Hus odsouzen v Kostnici, nepodávají jasného obrazu jeho nauky. Jsouť dle tehdejšího i pozdějšího obyčeje vyňaty ze spisů jeho a ze žalob naň vznesených, některé z nich neliší se od sebe obsahem, jiné jsou jen pohoršlivé nebo pobuřující, nikoliv bludné a kacířské, a není v nich soustavy učení Husova. Hledíme-li na učení Husovo zrakem systematiky theologické, shledáváme je zcela pravověrným v nauce o Bohu, o Kristu, jeho vtělení (i o P. Marii) a díle vykupitelském, o ospravedlnění člověka milostí Boží, o mši sv. a eschatologii. Také učení o svátostech jest celkem katolické; pouze v nauce o svátosti oltářní přál Hus Viklefovu bludu *remanenčnímu,* o svátosti pokání učil nesprávně, že kněz odpuštění hříchů *jenom ohlašuje,* o *dobrých skutcích* tvrdil s Viklefem, že ve stavu těžkého hříchu *jsou hříšny,* a postulátem *praedestinace neb mravného života v přisluhovateli* svátostí činil udělení jich pochybným. Bludná však jest Husova nauka *o církvi a její správě* (srv. str. 285 až 287). Blud Husův však není v tom, že mluví o církvi praedestinovaných [1]), nýbrž že církev *svatou* prohlašuje *výlučně* za souhrn předurčených [2]) a že na tom základě chce budovati i zřízení církevní. Tím jest ovšem viditelná církev bojující i její autorita popřena.

---

[1]) Nic zajisté nebrání spekulaci theologické, aby nepojímala všecky praedestinované jako nějakou společnost — církev. Páleč a Stanislav to rádi připouštějí a činí tak sami.

[2]) První článek má dobře: »*Unica* est sancta universalis ecclesia ... Universalis sancta ecclesia *tantum* est *una*« (Doc. 225). Toho nevystihuje překlad Kryštůfkův: »Jednou, svatou a obecnou církví jest sbor všech předurčených« (Všeobecný církevní dějepis II/2, Praha 1889, str. 715).

Nauka ta *není Augustinova,* jehož se Hus dovolává, opíraje se hlavně o citáty z jeho spisův. Sv. Augustin mluví sice také o církvi praedestinovaných, ale reální církev bojující má vždy za společnost předurčených i předzvěděných, dobrých i zlých, jež spojuje víra, naděje, láska a svátosti a řídí autorita církevní.[1]) Nauka Husova jest ovocem *pseudoaugustinismu Viklefova,* zděděného od Bradvardina, jehož praedeterminismus zpracoval Viklef ve strohý praedestinatianismus, opíraje jej neprávem autoritou velikého učitele církevního Augustina.[2])

Theoreticky Husova nauka o církvi neměla velikého vlivu. V prvních letech po smrti Husově prou se o ni Pavel Pražský a Šimon Tišnovský, potom však o ní neslyšíme. Ale *prakticky* měla veliký význam. Popření božského původu primátu a odmítnutí učitelské autority církevní je hlavním ideovým podkladem husitství. *Písmo sv.* jakožto slovo Boží má jediné býti zdrojem víry, *zákon Boží* má spravovati život soukromý i veřejný. Ovšem druhého *materiálního* zdroje víry, *tradice,* nezavrhuje ani Hus ani husité naprosto. Velicí učitelé církevní a první sněmy jsou i jim autoritou — to jest *prvotní církev* —, i oni dovolávají se, kde se to hodí, také pozdějších spisovatelův, arci pokud se zakládají na Písmě. Ale svorně zamítají *formální* zdroj víry, *autoritu církevní,* kterouž pražské husitství nahrazuje autoritou *university,* táborské pak autoritou *rozumu.* A zde jest kořen nevyhnutelného náboženského *rozkladu.* Lidská autorita university zajisté jest příliš slába, aby i jen ve straně pražské udržela jednotu, a proti Táborům jest úplně bez duchovní moci, ježto, zprotivivši se sama legitimní autoritě, nemůže právem žádati poslušnosti od Táborův. Tak jest dokořán otevřena brána *sektářství,* jež, svůj výklad Písma majíc za neomylný, kacěruje každé mínění jiné a své subjektivní nazírání na zákon Boží hledí všem vnutiti. Vnikne-li tento fanatismus v massy lidové, nezastaví se před kulturními statky národa, neušetří ani života bratří. A leskne-li se oko Čechovo při pohledu, jak voje Žižkovy a Prokopovy pod praporem kalicha a heslem zákona Božího porážejí zástupy křižáků, krvácí srdce jeho, když čte

[1]) Přiznává to i *Harnack,* Dogmengeschichte 249, rozlišuje však zbytečně u Augustina *troji* názor o církvi.

[2]) Srv. *K. Werner,* Der Augustinismus des späteren Mittelalters, Wien 1883.

o stálých hádkách náboženských a bratrovražedných bojích domácích, když vidí kláštery a chrámy řítiti se v sutiny, obrazy, knihovny a jiné památky obraceti se v popel.

Opravné snahy Husovy jsou formulovány v artikulech strany pražské dle pojetí Jakoubkova více než Husova. *Kalich* jest Jakoubkův kardinální bod programový, Husem arci schválený, *svoboda slova Božího, chudoba kleru* a *trestání hříchů kněžských mocí světskou* jsou ohlasem činnosti Husovy, ale požadavek chudoby duchovenstva jest zase více Jakoubkův. Želané nápravy program ten nepřinesl. Kalich neosvědčil se zázračným prostředkem pro reformu lidovou, za nějž jej měl Jakoubek; svoboda slova Božího byla již za Husa míněna jednostranně a bojem proti chiliastům, Táborům a českým bratřím byla usvědčena ze lži; *klerus* husitský pak stál mravně a intellektuálně níže než dříve katolický.

Trvalým výsledkem činnosti Husovy byl *odpor proti Římu*, jenž křižovými výpravami a zrušením kompaktát byl ještě stupňován a jenž byl jediným mostem, vedoucím husitství v lůno protestantismu.

Že hnutí, Husem vzbuzené, zasáhlo tak hluboko v život národa, jest výslednicí mnoha složek. Starší *kázání opravná* probudila svědomí, zvláště předchůdcové Husovi v kapli betlemské připravovali půdu. *Zlořády ve správě církevní* zasáhly země české poměrně pozdě a velmi intensivně, takže byly trpčeji cítěny než jinde. *Rozkol západní* snížil úctu k papežství a uvolnil pouta církevní poslušnosti. *Universita* podněcovala ducha kritiky a novotářství i ve věcech dogmatických.

V to prostředí zasáhl *Hus*. Není pochybnosti, že mnoho působila jeho *osobnost*. Mravní bezúhonnost a horlivost, bystrá výmluvnost a smělost získávaly jak studenty na universitě tak posluchače v Betlemě. Ušlechtilá snaha opravná poutala, veřejné kárání chyb kněžských a kritisování představených strhovalo mládež i lid. A *popularita* jednou získaná šířila se týmiž prostředky ve vrstvy stále širší, zvláště když se Hus nepodrobil arcibiskupovi ani Římu a když se v lidu vzbudilo přesvědčení, že jest Hus *stíhán jen pro opravné snahy*. V takové půdě ujímaly se snadno myšlenky viklefské a bujely tím více, že jejich hlavní odpůrci byli němečtí mistři a že obránce jich jevil se *obráncem cti národní*. Tak dávala idea národnostní posvěcení hnutí nábožen-

skému a pomáhala šířiti a upevňovati autoritu mistra Husineckého, jenž také pro své zásluhy národní byl oblíben. Konečně nelze nevzpomenouti i práce *Jeronymovy,* kázání *Jakoubkových* a činnosti mistrů *Drážďanských,* kteří snahy Husovy vydatně podporovali, někdy iniciativně zasahujíce, někdy i dále jdouce než sám Hus.

To vše zajisté vysvětluje plně, že hnutí zachvátilo nejširší kruhy pražské. Málo by to však bylo prospělo, kdyby byl Hus nedovedl obratnou politikou získati svému dílu nezdolné skoro opory *moci světské.* Za vítězství nad Zbyňkem, za nečinnost Albíkovu a Konrádovu a z části i za přízeň šlechty české byl Hus povinen díky králi Václavovi. Jen z jeho ochrany také lze pochopiti, že odboj mohl trvati a se upevňovati po dlouhou dobu šesti let; mnohým protivníkům Husovým zajisté zavírala ústa obava před hněvem dvora, jako mnohé vedla v jeho tábor naděje na přízeň dvora. Králi Václavovi byla myšlenka reformační vítána, aby jí pokořil nenáviděnou moc kněžskou, ze šlechty pak mnozí se těšili na bohaté zboží církevní, jež požadavkem chudoby duchovenstva se jim dávalo na pospas.

Na venkov začaly se myšlenky Husovy šířiti již r. 1408, jak víme z listu Jana z Rakovníka k Husovi. Studenti a bakaláři hlásali je při každé vhodné příležitosti, budíce v lidu náladu pro Husa a proti Zbyňkovi i Římu. Ale Hus sám a jeho druhové starali se o *čilou agitaci.* Jako měl Viklef kolem sebe kněze, kteří duchem jeho provanuti na jeho rozkaz kázali po venkově v jeho smyslu [1]), tak shromáždil také Hus kolem sebe mladé kleriky, kteří jako *potulní kazatelé* měli opravné snahy šířiti v lidu. Bylo mu to tím snazší, že fundace při Betlemě hradila náklad na několik kleriků, které Hus vedl a vychovával ve svém duchu. [2]) To jsou ti »sacerdotes dei *pauperes* et *humiles*«, jež v obraně Dekalogu Viklefova plamennými slovy povzbuzuje Jakoubek, aby kázali všude proti falešným prorokům a poučo-

[1]) *Lechler,* Johann von Wiclif I, 411 n. Srv. dekret arcibiskupa Viléma Courtnaye ze dne 30. května 1382, v němž se praví: »Quidam ... eterne dampnacionis filii sub magne sanctitatis velamine auctoritatem sibi vindicant predicandi ... tam in ecclesiis quam in plateis et aliis locis prophanis dicte nostre provincie non verentur asserere, dogmatizare et publice predicare« (l. c. 421).

[2]) Již opisování spisů Viklefových pro Husa činilo je stoupenci mistra evangelického.

vali věřící [1]), a o nichž píše Hus Wychovi: »ubicunque in civitate vel oppido sive villa aut castro apparet *sancte veritatis predicator,* catervatim confluunt populi, clerum indispositum aspernantes« (Doc. 13). Že tito potulní kazatelé, nemající poslání církevního [2]), byli Husem vysíláni, aby šířili podvratné názory Viklefovy, vytýká Páleč častěji, nazývaje tyto kazatele *apoštoly Husovými.* [3]) Když tedy Hus, byv vypuzen z Prahy, jal se kázati na venkově, i mimo chrámy, nebyl ani zjev ten lidu neobvyklý ani obsah nový. Hus tu jen dokonával dílo, jež vykonali kněží jím vyslaní. [4])

Tak nejenom silou myšlenek Viklefových a vlastní horlivou činností, nýbrž i obratnou politikou, pevnou organisací a čilou agitací vyvolal a rozšířil Hus hnutí náboženské, jež mělo v Čechách obroditi církev, zatím však na dlouho odtrhlo valnou část národa od ní, zapletlo národ český ve spory a kruté boje náboženské a zasadilo těžké rány jeho životu kulturnímu.

---

[1]) Ideo, o sacerdotes dei humiles et pauperes, qui diligitis Christi ewangelium, per vicos et platheas, in domibus et cubilibus predicate ewangelium omni creature contra falsos prophetas... Viz Studie a texty II, str. 327.

[2]) Také proto tak urputný boj o svobodu slova Božího!

[3]) Srv. Antihus 153: »... contenciones et inaudita litigia ex semine tue plus prevaricacionis quam predicacionis et *tuorum apostolorum, quos hincinde per regnum transmisisti et ad multiplicandum tuos errores contra romanam ecclesiam et sedem apostolicam per civitates, villas et castra direxisti*« a De ecclesia (příl. XVII, str. 270*): »predicando, publice colloquendo et scribendo, *occulte apostolos suos hincinde mittens nobilibus militaribus, mercatoribus, plebeis, mulieribus et deo dicatis virginibus inculcare sollicitus fuit*...«

[4]) Také ze školy *Drážďanských* vycházeli podobní kazatelé, a četný *proletariát kněžský,* jenž nemohl dosíci církevních obročí, věnoval se ochotně této službě, doufaje, že se mu dostane beneficií, jež budou reformou uprázdněna. Po smrti Husově pomáhali tito »*praedicatores vagi*« vytvářeti v lidu náladu proti sněmu kostnickému a proti katolické církvi — proto vydali vikáři arcibiskupovi dne 18. září 1415 přísný dekret proti nim (Doc. 600 n.).

PŘÍLOHY.

I.

ANONYMI DE CONRADO, MILICIO ALIOQUE PRAEDICATORE PRAGENSI RELATIO.

Z rkp. *seitenstetského* č. 262.

Audivi et novi in puericia mea dom. Conradum Waldhuser ord. s. Aug., cuius in omnibus supra et infra scriptis condicionibus non vidi similem nec audivi, neque in Alamania neque in Bohemia nec in Bavaria neque in Francia. Qui cum ad suam [concionem] inter ceteras multitudines quasi infinitas Pragensi in studio vidisset adesse imperatricem, collum suum protendentem per unam fenestram cuiusdam domus, ita exorsus fuit suum sermonem cum firmata versa facie contra faciem predicte imperatricis in communi sic verba sua applicabat correctoria, sed cum voce non aspera sed blanda: »Czwar, czwar, sy ist nicht fichs an den Grad, dy das Fenster zu vil am holse hat.« Ecce quomodo prudenti usus applicacione cum ceteris precedentibus et sequentibus verbis sciebat ille piscari corda multorum et precipue tantorum maximorum piscium ... (fol. 209^{2b} s.).

Hec ideo volui interserere, sicut expertus sum per me 40 annis de quam pluribus predicatoribus, quorum aliqui dilecciones inter suos confratres et predicatores observare vel non volebant vel nolebant vel nesciebant, moventes sibi suis predicacionibus lites et cavillaciones, accusaciones et detracciones et inimicicias nimis graves et scandalosas vel animarum pericula multarum involventes. Habui enim in flore iuventutis et predicacionis mee favonium, sicut Boecius habuit Athenis, ut scribit in libro De disciplina scolarium, quando intrare debui hanc Nornbergam civitatem, qui me informavit et exempla pre-

dicatorum multorum michi proposuit, quorum sermones et conversaciones vidit et novit et expertus fuit et ego similiter.

Ecce, inquit, illum nosti predicatorem [1]) in sermone potentem et opere, virum laudabilis vite, et multum acceptabilis erat in auribus cunctorum auditorum. Sed unum eciam sibi defuit, sc. quod cum religiosis ordinum mendicancium nunquam cessare voluit litigare. Et tu tibi ergo de talibus cave, eciam cum hiis predictis vivas pacificus et cum hiis eciam, qui pacem oderunt. Hoc tamen dico, si fieri potest, quia cum predictis litigando modicum fructum facies et in sermonibus tuis multos supervacuos labores tibi facies in plebe.

Item novisti, inquit, talem suum sequacem et compredicatorem [2]) fuisse vite sanctissime et strictissime et in predicacione sua loqui eciam devotissime. Sed unum sibi defuisse scias, quod sicut modum in sui corporis et capitis non habuit castigacione, sic nec medium nec modum in suorum sermonum habuit correccione. Non solum predictos contra se, sed contra se eciam prelatos suos provocavit in indignacionem, qui eum persequebantur et ad curiam pape accedere cogerunt ibique defunctus est.

Item novisti, inquit, suum filium spiritualem, [3]) quem post se instituit ex suis libris et conversacione et informacione post mortem suam predicare, qui erat multe puritatis et abstinencie et zeli ac fervoris ac audacie et magnanimitatis contra hostes veritatis. Sed illa omnia eum exhauserunt et deficere in vite sanitate fecerunt et in morum honestate, ita ut cogebatur multas provincias lustrare et intrare tam diras et scandalosas litigaciones cum predictis religiosis, quod suus labor maximus pauculos sibi et ecclesie attulit fructus. Ita in civitatibus ubi predicavit solempnibus faciebat scismata, quod clerici in clericos et clerici in religiosos et laici inter se de sua et contrariorum suorum predicacione litigarent, ut eciam tandem sibi consules locum predicandi denegarent.

Ecce ab hiis et a multis aliorum predicatorum malis moribus tibi precaveto ... (fol. 212^{2b} 213^{1a}).

---

[1]) Tu míní opět Waldhausera.

[2]) To jest Milíč z Kroměříže.

[3]) Kdo je tu míněn? Vojtěch Raňkův?

Unde consuevit et ipse imperator Karolus et rex Bohemie in eo tempore cuidam tali doctori et predicatori dicto A d a l b e r t o Rankonis filio, parysiensi magistro et Bohemo nacione, dicere: Qui proficit in scienciis et deficit in moribus, plus defecit quam profecit. Quem vidi et audivi heu post suis cum disputacionibus alios magistros inpugnare et vexare non solum in P r a g e n s i studio, sed eciam eos ad curiam romanam citare et ibidem arrestare.[1]) (fol. 206[2a]).

---

[1]) totiž mistra O y t u.

II.

ARCHIEPISCOPI IOANNIS DE JENSTEIN DE VERITATE URBANI.[1])

Z rkp. *vatikánského* č. 1122.

38[2b] Capit. I.

Sed forte conceditur potestatem hanc Petro convenire et eius successorem ipsumque quemlibet verum apostolicum fore, sed in dubium verti, quis ille sit, presertim in divisione presentis scismatis. Dici namque potest: ecce hic, ecce illic,[2]) quibusdam ipsorum hesitantibus, quemadmodum cuius filius sit, aliis[a]) Johannem aliis[a]) Heliam dicentibus.[3]) Simile nimirum in apostolis contigit, e quibus alii quidem domini resurreccionem crediderunt, alii vero dubitaverunt, quorum exprobravit dominus incredulitatem et duriciam cordis.[4]) Quibus recte dici potest illud, quod Helyas ydolatrico populo dixit:[5]) *Usquequo*[b]) *claudicatis in duas partes: Si dominus est deus, sequimini eum; si vero Baal, sequimini illum.* Ego vero cum Johanne, Johannes non quidem hesitando, sed pocius asserendo et aliorum dubietatem de cordibus auferendo, dicam:[6]) *Tu es an alium expectamus?*

Nec vero nobis conatus incessit aut mora sufficít, ut disputemus de e l e c c i o n e sancta, que inter cardinales d e U r-

[a]) Psáno: alii. — [b]) Psáno: usque.

[1]) V rkp. jest nadpis: Secundus intitulatur tractatulus »de veritate Urbani«.

[2]) Mat. 24, 23. — [3]) Mat. 16, 14. — [4]) Mar. 16, 14.

[5]) III. Král. 18, 21. — [6]) Mat. 11, 3.

bano facta est, cum satis toto orbe disputatum existat per scolas universalium studiorum determinatumque perhabunde sit. Et ut taceamus de ceteris, vir ille toto orbi egregius atque mirabilis, Johannes dictus de Lignano,[1]) magister quondam noster Bononie, lepide atque limpide huius negocii materiam pertractavit, cui cum ex adverso resisteret Petrus Flandrini, quondam anticardinalis scelerati antipape, scriptis contrariis altera vice, ut audio, scripta eius confutavit. Quorum per nonnullos hincinde concertaciones retinentur, nostro tri / umphi gloriam reportante. Non ergo de decretalibus 39[1a] nobis nunc cura est legibus, que per eosdem viros copiosissime sunt tractate. Volumus autem cum modis tamen aliis, ut puta nondum per alios scriptis et cognitis, theologiam imitantes, verum apostolicum et urbis romane antistitem aliqualiter comprobare.

Quocirca inquirendum prius nobis erit in hac civitate, quis in ea dignus sit, et occurrit nomen presto ydoneum, nomen omni reverencia dignum, quod summum decet pontificem, cum respondetur: Urbanus. Quod quidem tripharie eidem convenit et adaptari videtur: primo ut proprium, secundo ut commune, tercio ut generalius. Nempe vocabulum si rite perpendimus, apostolicorum proprium nomen est Urbanus, Urbanus eciam idem est quod sapiens, Urbanus quoque Romanus dicitur, quia appellacione urbis, ut constituerunt leges, Roma intelligitur. Propter quod Urbanus vere ex proprio nomine dicitur, et ex recta gubernacione sapiens et ex iusta possessione Romanus. Est ergo in hac urbe reputatus ydoneus, quia dicitur proprio nomine Urbanus.

Capit. II.

De presciencia.[a])

Hoc premisso pro comprobacione eius, quod sc. ipse verus successor sit Petri, illud dictum apostoli in medium deduco, vid.:[2]) *Quos prescivit, illos et predestinavit, quos autem prede-*

[a]) Psáno: de presencia.

[1]) Zemřel 19. února 1383. — [2]) Řím. 8, 29 n.

stinavit, illos et vocavit, et quos vocavit, hos iustificavit, quos autem iustificavit, illos et magnificavit. Ex quibus quasi verbis intencionem meam probare intendo.

Et primo perpendendum est breviter eum verum et legitimum fore apostolicum ex eo, quia ipse est p r e s c i t u s. Circa quod advertendum: quamvis nullum ens preter almam trinitatem sit, quod prescitum non sit, cum et Christus non ut
39[1b] ab eterno a patre genitus, sed tantumdem ut in / carnatus ex virgine prescitus sit, unde sicut dictum est Petro: [1]) *Antequam de navi vocarem te, novi te* sc. per presciencie disposicionem infallibilem, sic dicitur huic: Priusquam te formarem in utero, novi te et apostolicum te constitui. Sed hec generalitas non satis, quod verus papa sit, reddere racionem potest, tum quia presciencia non infert rebus necessitatem, tum quia non est nobis pervium de presciencia divina, cum *iudicia eius* sint *abissus multa.* [2])

Sed sciendum, quod dupliciter hic licet accipere presciencia: uno modo quidem in quantum salutem tangit et alio quantum ad huius mundi monarchiam regendam spectat, quia posset esse quis prescitus ad dampnacionem, qui prescitus tamen esset ad monarchie regende [a]) dignitatem. Iam sepe legimus malos et dampnatos pontifices summos iuste, recte feliciterque, quantum ad statum huius mundi attinet, gubernasse. Posset ergo prescitus atque dampnandus iuste monarchiam tenere ac regere, posset denique predestinatus et salvandus iniuste eam tenere et regere. Ideo enim semper presciencia dampnandorum presciencia dicitur ad dampnacionem, verum eciam ad ea, que dampnacionem augent vel perficiunt, utpote dignitatum vel rerum temporalium regimina, que utique sic recta aggravare videntur delictum, sicut ewangelii dicit veritas: [3]) *Quid enim proficit homini, si mundum universum lucretur, anime vero sue detrimentum paciatur?* Sed hec parum, ut prediximus, pro nostro proposito videtur induccio facere, quia revera non nostre cognicionis est secundum dei beneplacitum vas unum facere in

[a]) Psáno: regendam.

---

[1]) Jest resp. I. lekce I. noct. na svátek sv. Petra a Pavla, utvořené dle Jana 1, 48.

[2]) Ž. 35, 7. — [3]) Mat. 16, 26.

contumeliam et aliud ad honorem,[1]) nobis vero scrutari talia non permissum est, quia in hiis plus sapere est minus intelligere, plura asserere nichil scire, cum dicat psalmista:[2]) *Accedet homo | ad cor altum et exaltabitur deus* et iuxta sapientis 39[2a]
edictum *scrutator divine maiestatis opprimatur a gloria.*[3])

Capit. III.

De predestinacione.

Sed nunc est nobis ad materiam predestinacionis eundum. Porro stili nostri seriem in predestinacionis aciem figere durum profecto erit, presertim cum non noscant angeli, ast tantum dei filius aut cui voluerit filius revelare.[4]) Nam sicut plebs inferior sepius obiurgat seniorum et superiorum sanxita, utpote vilibus implicati minime alta percipiunt: sic et nos infixi in limo profundi[5]) huius mundane abissi de celestibus archanis nonnisi cecucientes cognoscimus ex parte[6]), in enigmate et speculo.[7]) Quocirca in dignitatum huius mundi fastigiis, gloria et diviciis, que sunt ignorancie et obscuritates abissi, predestinacionis nobis non valet agnosci sublimitas, quamvis nonnunquam ob boni regiminis graciam meritum augeatur. Et licet apostolus prescicionem ante predestinacionem posuerit, actamen inter prescienciam et predestinacionem nulla reperitur temporis prioritas, sed eque sibi sunt, cum ab eterno presciverit deus universa et predestinaverit. Modificacio tantumdem ibi perpendenda est, quia vid. presciencia non tantum de malis sed et de bonis dici potest, predestinacionem vero de bonis oportet accipi. Nichil autem [potest] presciri vel predestinari, nisi sit vel futurum sit; unde Christus, etsi secundum quod a patre ab eterno genitus predestinatus non sit, secundum tamen carnem, quam sumpsit, ut eloquitur apostolus, predestinatus est filius dei,[8]) nos vero in eo tamquam adopcionis filii sumus predestinati,[9]) si tamen patri nostro celesti conformamur, qui nos predestinavit in admirabile lumen suum.[10])

---

[1]) Řím. 9, 21. — [2]) Ž. 63, 7. — [3]) Přísl. 25, 27.
[4]) Mat. 11, 27; Luk. 10, 22. — [5]) Ž. 68, 3. — [6]) I. Kor. 13, 9.
[7]) I. Kor. 13, 12. — [8]) Řím. 1, 4. — [9]) Ef. 1, 5. —
[10]) I. Pet. 2, 9.

39[2b] Porro in predestinacionis firmo decreto infirma nos / certitudo fallit, actamen opinio et iudicia quodammodo certos reddunt, vid. si mandatorum dei fervidi et indeclinabiles assecle invenimur. Sufficit igitur michi ad nostram militantem ecclesiam, ut quis predestinatus dicatur, si de eo fame bone opinio [a]) respergatur et vite sancte devocio testetur laudabilis, et hoc secundum iudicium ecclesie militantis, in qua plures reputantur sancti, qui tamen in inferno videntur sepulti. Quod haud dubium secus est de ecclesia triumphante, quam nemo inquinatorum ingreditur, que solis sanctis repletur.

Papa igitur noster Urbanus predestinatus presumitur ex preterita et presenti bona vita laudabili [et] ex fastigio potestatis admirabili. Quis enim sanctum hunc esse dubitet, quem apex tante dignitatis attollit, quem titulus magne opinionis extollit, [b]) quem patracio mirabilium operum clarum facit? Qui revera sicut vasto orbe sanctus dicitur, sic pre ceteris coronam glorie et sanctitatis in celis, quam repromisit deus diligentibus se, [1]) promereri [c]) presumitur. Potest insuper predestinatus dici quantum ad regiminis dignitatem et maxime illam, quam modo habet a deo, que est gubernacio alme matris ecclesie; nam quoad temporales adipiscendas potestates seu divicias, ut prefertur, quis predestinatus eciam dicitur.

Capit. IV.

De vocacione.

Ut autem aciem nostre mentis ad ulteriora dirigamus, sequens dictum apostoli necesse est disseramus, vid. *hos et vocavit*. Quod si rite perpenditur, duplicem vocacionem quoad mundi huius dignitatum fastigia distinguere possumus, utpote generalem unam, qua eciam mali vocati sunt, de qua veritas dicit, quod multi vocati et pauci electi, [2]) qua Saul vocatus
40[1a] et Yeu creditur cum quam plurimis [ad] populi / Israhelitici

a) Psáno: opinionis. — b) Psáno opět: attollit.
c) Psáno: promeretur presumitur.

1) Jak. 1, 12. — 2) Mat. 22, 14.

regnum gubernandum; alia vero specialis qua[a]) ad monarchias regendas nemo dignus reperitur, nisi fuerit vocatus a domino tamquam Aaron.[1]) Preter hec eciam vocacio multiplex est. Equidem iusti vocantur hii quidem, qui eliguntur; unde de David dicitur:[2]) *Elegi michi virum secundum cor meum,* item Yosue vocatur et Samuel cum similibus, qui tamen revera electi in ministerium domini sunt, ut vocacio id pretendat quod eleccio. Quocirca et quis vocatur, quando rite eligitur ante spiritus sancti gracia invocata, quod in Mathie apostoli eleccione seu vocacione factum est dicentibus apostolis:[3]) *Tu domine, qui cognitor es universorum, ostende, quem elegeris ex duobus* etc. Stare ergo potest, quod quis sit electus ab hominibus, quamvis vocatus et electus a domino censeatur.

Est et alia vocacio seu eleccio inmediate a domino sine humano adiutorio facta et hac vocati sunt omnes alii apostoli, unde et dominus ait:[4]) *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos.* Quos tamen revera vocaverat, ut Petrum et Andream, Johannem et Jacobum et sic de ceteris. Paulus quoque vas eleccionis dicitur, qui in terram prostratus et a domino vocatus exstitit, unde et dominus ad Ananyam de ipso dicit:[5]) *Vade, quia vas eleccionis est michi iste.*

Quibus sic premissis et decreto eleccionis de Urbano papa moderno pensato liquet sine omni scrupulo veram esse vocacionem ipsius; nam ipse quidem, ut constat veridice, iuxta consuetum morem spiritus sancti gracia prius invocata exstitit vocatus ut Aaron, qui prius inmediate per dei prescienciam sive predestinacionem vocatus fuerat. Ipse secundo nichilominus vere vocatus est et electus legitime ministerio cardinalium adhibitis omnibus cerimoniis et circumstanciis in decreto eleccionis et vocacionis. Sequitur ergo vere eum / electum atque vocatum. 40[1b]

At vero adversarium eius antipapam non quidem electum sed iniectum, non vocatum sed vi locatum manifestum est econtrario, cum revera spiritu pocius maligno fuerit inspirata vel pocius insufflata eius intrusio.

[a]) Psáno: quo.

---

[1]) Žid. 5, 4. — [2]) I. Král. 13, 14. — [3]) Skut. ap. 2, 4.
[4]) Jan 15, 16. — [5]) Skut. ap. 9, 15. —

Quod rite probari videtur; nam constat in prima eleccione Urbani propter recentem mortem summi pontificis, propter eciam timorem et metum, que iidem ipsi pretendunt et postea sumus dicturi, tunc eciam racionabiliter humiliatos exinde fuisse et ideo necessario fervencius egisse et humilius se habuisse; secundario vero, quando se in Roberti antipape [a]) non eleccione sed neglecione et intrusione spiritum sanctum impetrare credebant, ubi iam erant liberi ad malum et soluti ad nequiciam et non in conclavi divine positi custodie, ibi eciam rebelles deo et tumidi spiritui sancto ymmo verius spiritum superbie quam veritatis videbantur invocare — quid enim spiritui bono cum malicia aut quid benignitati cum iniquitate et luci ad tenebras? [1])

Quod aliter videtur constare. Nam super unius eleccione summi pontificis non requiritur nisi unus actus spiritus sancti invocacionis, tunc vid. quando eligitur. Quod si sic est, post unam invocacionem illusivum erit et perversum eundem spiritum sanctum super alterius eleccione summi pontificis priori penitus contraria iterum invocare, cum unus tantum verus papa in ecclesia sancta dei et non plures requirantur; alias enim esset dare absurditatem non modicam, ymmo heresim magnam incurrere, spiritum sanctum super uno papa inspiracionem suam operatum fuisse, similiterque et super antipapa [b]) consimilem; quia sic videretur eundem spiritum et bene et male super uno, qui tantum requiritur, pontifice et contrariis duobus, uno vid. vero et alio
40[2a] falso, inspirasse, quod / dissonum videretur veritati et catholice fidei contrarium, presertim cum spiritus s. discipline effugiat fictum et non permaneat in corpore subdito peccatis. [2])

Potes ergo colligere Urbanum papam vere per spiritum sanctum vocatum et electum fore legitime, antipapam vero, ut dictum est, per spiritum superbie iniectum et intrusum.

[a]) Rkp.: Ruperti et antipape. — [b]) Rkp.: secundum antipapam.

[1]) II. Kor. 6, 14. — [2]) Sap. 1, 5.

Capit. V.

De iustificacione.

Iam nunc quod magis ad propositum nostrum videtur attinere, verbum sequens apostoli tamquam luculencius premissa explanans est pertractandum; nempe sequitur: *quos autem vocavit, illos et iustificavit.* Sane quia per scismaticorum pravitatem et catholice fidei inimicos summus noster pontifex Urbanus multipliciter sit lacessitus, libet ergo modo ostendere, qualiter multipliciter econtra per catholicos et orthodoxe [a]) ecclesie fideles fuerit iustificatus.

Ubi reor pensandum, quod ipse fuerit iustificatus primo per deum, vid. quia fuit rectus et protectus a domino per miraculorum iustificacionem, quia ipse fuit declaratus pro papa vero. Ipse nichilominus fuit a mundo iustificatus, vid. in decreto sue eleccionis, a malis et inimicis, a gentilibus et Judeis. Quid plura? Si licet dicere, et a spiritibus malignis.

Quod autem iustificatus ipse a deo fuerit, dupliciter hoc constare poterit: primo ex miraculorum ostentacione, que per nonnullas partes orbis dignacione divina certe [b]) multipliciter et veraciter per singulares manifestaciones facta sunt. Quarum aliquas a fide dignis digna relacione audivimus et ipsi unam, si phas est dicere propter veritatem sciendam, viliunculam habuimus, prout hoc veraciter constat per testimonium prelatorum plurimorum, quos presentibus non inserimus propter moram non modicam.

Secundo iustificatur ex eo precipue, quia ipse a domino mirabiliter / et potenter ereptus et pro- 40[2b]
tectus est, vid. in sua eleccione, in cardinalium rebellium erga eum congressione, inpotencia et confusione, inimicorum domesticorum aliorumque traditorum conspiracione, bellorum, pugnarum pluriumque insidiarum crassacione hostium dura et longa multisque aliis, que propter famam notoriam tamquam publica prescindimus, in quibus omnibus gracia sibi divina suffragante gloriose superavit ac plurima [c]) opera mirifice est

[a]) Psáno: et orthodoxeque. — [b]) Psáno: certis.
[c]) Text: ac plurimaque.

operatus. Psallere ergo potuit cum David: [1]) *Dominus michi adiutor, non timebo quid faciat michi homo; dominus michi adiutor et ego despiciam inimicos meos* etc. et iterum: [2]) *Si consistant adversum me castra, in hoc ego sperabo.* Hec iustificacio dextere excelsi. [3])

Sed quod eciam a b h o m i n i b u s iustificatus fuerit iuxta illud apostoli: [4]) *Non solum providemus vobis bona apud deum, sed eciam coram hominibus,* primo hoc constat in decreto sue eleccionis, de quo me refero ad scripta felicis memorie magistri mei J o h a n n i s d e L i g n a n o et aliorum doctorum, qui sufficienter de hoc disseruerunt, nisi forte magis precipua magisque ardua refricare velim et ea, in quibus eorum perversitas fundamentaliter radicari videtur, attingere. Ut itaque iniustum eum papam iudicent, circa eleccionis decretum quidam eorum aliqua obiciunt, utpote m e t u m, in constantem qui cadere poterat, et metu cogente f i c t a m eleccionem. T u q u o q u e a l i a o b i c i s, v i d. »e x l i b e r o [5]) a r b i t r i o t e l i b e r u m e s s e c r e d e r e v e l n o n c r e d e r e h u n c v e l i l l u m p a p a m.« Insuper et de facto dicis »e i u s e l e c c i o n e m d u b i a m e r r a r e q u e p o t u i s s e c a r d i n a l e s« et addis »i d c i r c o n o n s i c d e f a c i l i f u l m i n a r i d e b e r e s e n t e n c i a s«, dicis i t e m »v e r i s i m i l i t e r e x c u s a r i d e b e r e c r e d e r e v e l n o n c r e d e r e A v e l B
41[1a] e s s e p a p a m e t n o n f o r e / h u n c u n u m d e a r t i c u l i s f i d e i«. Audivi eciam quendam Gallicum conscienciam allegasse suam, ob quam non sibi liceret alium quam suum C l e m e n t e m tenere pro papa. Hiis et aliis quam plurimis modis iusticiam videntur Urbani inficere et antipape iniusticiam colorare.

Quocirca ut Urbanus iustificatus appareat, licet ad pretacta, quamvis non paciatur tempus, breviter respondere. Nam ad hoc, quod communiter insultant scismatici, per m e t u m astruentes eleccionem Urbani celebratam, licet diffuse de hoc doctores tractaverint et habunde determinaverint, hic tamen nulla eis occasio conviciandi tribuitur, cum i n a p o s t o l i c o r u m u t f r e q u e n t e r e l e c c i o n e i d s i t c o n s u e t u m

---

[1]) Ž. 117, 6 n. — [2]) Ž. 26, 3. — [3]) Ž. 76, 11. — [4]) II. Kor. 8, 21.
[5]) Slova V o j t ě c h o v a v traktátu »De scismate«.

similiter. Nec obicere valent quovismodo, quod iste metus propter Urbanum factus sit, cum constet eum universalem fuisse, ut vid. papam eligerent Romanum.

Erubescant eciam hii, qui ob metus causam electionem eandem fingere dixerunt, cum profecto in hoc videantur spiritui sancto mentiri ficteque invocasse eundem. Ex quorum figmentis christifidelibus ac ecclesie orthodoxe minime videtur satisfactum, presertim cum veritatis constet iudicium non in occultis ficcionibus quidem, sed ex veris amminiculis et manifestis consistere.

Ad hoc autem, cum innuis »unum[1]) egregium doctorem argute multum disserentem allegari et dicere in libertate arbitrii esse credere vel non credere, quia nemo necessitatur ad credendum, quia sic nullum haberet meritum« etc., taliter respondemus, quod quamvis in libertate hominis est credere falsum vel verum, propter hominum tamen credere vel non credere non oportet veritatem se aliter habere. Sive ergo credas ipsum Urbanum papam esse[2]) sive non credas ipsum esse, non minus ideo papa est et erit.

Ac nec illud obiectum obviare valet, quo dicis, quod »in/facto[3]) huius scismatis ad censuras ecclesie non tam subito procedendum«, subdis et racionem: »nam ignorancia facti probabilis potest aliquos verisimiliter excusare« et addis: »cum A esse papam vel B esse papam non sit articulus fidei, nisi quis legitime servatis servandis sit electus et ipse eleccioni de se facte consenserit« etc. Ad que breviter respondentes dicimus censuras fulminandas et legitime fulminatas et permaxime debere teneri in facto istius scismatis, iam hoc malicia eius exquirit, nec sic subito processum est, quin ea, que precedere iustum erat, precesserint. Et racio illa irracionabilis pocius est, qua [a]) dicis, quod [b]) ignorancia facti probabilis posset aliquos verisimiliter excusare. Iam profecto ignoran- 41 [1b]

[a]) Psáno: que. — [b]) V textu dvakrát.

[1]) Z traktátu Vojtěchova. — [2]) Rkp.: non esse.
[3]) Z traktátu Vojtěchova.

cia probabilis non constat, quod fuerit ex parte eleccionis, cum prout hoc extensius alii probant, servatis servandis facta fuerit. Sed hec [est] pocius ignorancia de facto ex malicia non credencium, que etsi ignorancia dici debet, verius tamen crassa et supina dicitur et sic nulla. Nam cum ignorancia in hoc casu sit non bene probabilis, sequitur quod nec excusabilis. Potest ergo quoad incredulos et scismaticos ecclesie hec [eleccio] de facto [dubia] dici tantum, que tamen quoad catholicos ymmo quantum est ad se probabiliter dici debet[a]) et de iure facta non ambigitur. At secunda de scismatico eleccio probabiliter de facto dici debet et [est] nulla, que expostfacto fere decursa quarta parte anni facta de facto fuit iure repugnante. Constat insuper et nequaquam hesitandum, quod et huic vere et legitime eleccioni suum dederit assensum, quod et hucusque manifeste apparet. Nam quod assenserit, probatur, quia hodie voluntarie
41[2a] possidet et feliciter gubernat. Quocirca / ex premissis liquet necessario pro iusticie execucione fulminari debere censuras et permaxime in facto presentis scismatis, in quo spiritali est propensius mucrone dimicandum.

Non eciam obstat vel movere quippiam debet corda fidelium, quia infers, quod A vel B esse papam non sit articulus fidei. Quod quidem verum non reputo, presertim cum ipse sit caput ecclesie et interpretacio et auctorizacio articulorum fidei principaliter ad eum pertineat. Cur igitur si verus papa abnegatur etc., articulus aliquis fidei quodammodo non negetur? Nam hoc aliqualiter sic potest deduci: Negare verum papam est negare potestatem veram pape. Hoc probatur, quia negare causam est negare et effectum, sic per consequens potestatem clavium, que maxime certa in potestate fidei articulorum consistit. Negare igitur verum papam est negare quodammodo fidei articulum vel ea que sunt circa fidei articulum vel que pertinent ad fidei articulum.

Denique ut noster iustificetur Urbanus, adhuc quidam de Gallis, prior vid. dictus de Carnoto, cuius in decreto Parisiis lecciones audieram, una cum Parisiensi episcopo et

[a]) Psáno jen: det.

quibusdam aliis, in ambasiata quondam regis Francie Karoli ad serenissimum regem Romanorum et Boemie missus, cum per plures concertaciones a nobis, cur antipapam pro vero apostolico teneret, conventus fuisset, inter ceteras claudicantes raciones, quas pro predicti antipape veritate pertinaciter inducebat, nam »me« inquit »ad eundem tenendum consciencia mea urget«. Ad quem illico aiebam: Similiter dyabolum conscienciam habuisse. Qui tamen cum [a]) quomodo hec fierent, inquisisset, subintuli: Tunc vid. quando dixit ad dominum: In manibus portabunt te, ne forte offendas ad / lapidem pedem tuum [b]). Qui intra 41[2b]
se fremens mox obmutuit. Expediebat enim falsitatem falsitate comprimere et malam conscienciam cum mala dyaboli consciencia condempnare. Nam quid in hoc conscienciam allegare erat necesse, que tamquam privata diversimode sese offert diversis nullamque foris, utpote in cordibus diversorum occultata [c]), probacionem efficiat sitque in suis effectibus singulis singularis et non valet collective unitati et credulitati fidelium, qui sanctam videntur ecclesiam facere, proficere vel nocere.

An eciam non ex hoc plurimum veritas iustificatur Urbani, cum ea idem vid. regis Francie ambasiata felicis memorie Johanni tituli basilice XII apostolorum presbitero cardinali, pretacto antipape in titulo cardinalatus subrogato, et nobis, qui eidem cardinali in ecclesia Pragensi successimus, e parte regis Francie duas literas presentavit, ubi prefatum cardinalem nosque archiepiscopum Pragensem in suis literis describebat, quarum unam nos concernentem adhuc retinemus, cum tamen uterque per sanctissimum in Christo patrem et dominum Urbanum papam VI. ad eas dignitates promoti fuerimus?

Poterit quoque et iustificacionis eius titulum decorare, quod eciam ipse a scismaticis et inimicis fuerit iustificatus, quando vid. hii, qui eum legitime et vere elegerunt cardinales, eius modo emuli et inimici, ut verum et

a) Psáno: ut. — b) Psáno: suum. — c) Psáno: occultatam.

catholicum papam et sic iuste et vere ut sanctum Petrum suis propriis scriptis quidam eorum testabantur electum. Quarum puto XVIII copiatas literas habere ob fidem futurorum, quas sancte olim memorie christianissimo Karolo Romanorum imperatori et regi Boemie illustrissimo propriis consignatas annulis transmiserunt. De quarum missione nequaquam metum allegare poterant, utpote
42[1a] cum extra locum metus / hincinde date earum fuerunt annotate.

Ceterum ipse quidem iustificatus est similiter ab infidelibus, Grecis vid., gentibus et Judeis. Namque in eis rebus eos concernentibus non ad prophanum currunt antipapam, sed verius ad Urbanum verum papam, eius obedienter et humiliter preceptum in oportunis eorum necessitatibus suscipientes.

Quid dicam? Ymmo et terra Litvanie, que per sacri baptismatis regeneracionem de die in diem per maiora incrementa consurgit et in sinum sancte matris ecclesie suscipitur, non sub illius antipape sed pocius sub Urbani professione et proteccione gaudenter respiratur [a]).

Adeo ergo iustificatus est noster Urbanus, ut vix modica in Yspaniarum et Galliarum partibus sit pars, que saltem occulte non manifeste Urbanum papam cognoscat. Denique cum cottidie virtus et potestas antipape ut domus Saul decrescat et pereat, Urbano de die in diem potencia et iusticia ut domus David amplietur et increscat: cur hesitemus deum hunc elegisse, illum vero abiecisse?

Ast ut penitus a malignis eorum fiduciis videar [b]) amputare confidencie presidium, si phas est et expedit dicere, eciam spiritus inmundos et demonia, cum per exorcismos coniurantur et eiciuntur, ut plures referunt audivisse veraciter, acclamare ac dicere solere Avinionensem antipapam eorum fore consortem et pontificem, ob quod in eum introire non valere ymmo nolle Urbanoque utpote divino fulto [c]) auxilio nil posse nocere, sed pocius metuere et timere, diversis eum iustificantes testimoniis, si tamen huiusmodi iusti-

[a]) Sic! — [b]) Psáno zase: penitus videar. — [c]) Psáno: fultum.

ficaciones dicantur, que a perfidissimis spiritibus sic malignis et non ydoneis testibus, quorum testimonia [a]) non sunt laude digna, sicut et de peccatore ait propheta: [1]) *Peccatori* inquit *dicit deus: Quare tu enarras iusticias meas | et assumis laudem meam per os tuum,* et dominus manifestantes seipsum demones: [2]) *Quid nobis et tibi Jesu Nazarene* tamquam indignos testes loqui prohibuit, qui tamen veritatem dicebant, prout ibidem dicitur: *quia sciebant ipsum Christum esse.* Sed quicquid est, etsi indigni quidem sunt testificari, interdum tamen eis permittitur, unde et dicitur: [3]) *Omnis spiritus laudet dominum,* ubi et mali includuntur. Qui enim »omne« dicit, nichil excipit. Valet ergo in quibusdam eorum testimonium, quando vid. per exorcismos compelluntur et maxime quando de malis testificantur, ut est in proposito. Non enim dividitur sathanas in seipsum [4]) nisi coactus, per contrarium eciam nullum manifestum proferentes testimonium videntur [b]) Urbanum verum fateri. 42[1b]

Et hucusque sit de iustificacione Urbani processum.

Cap. VI.

De magnificacione.

Ast et ex nunc eundum ad postremum, quomodo vid. eum, quem iustificavit, similiter magnificavit. Hoc liquido seriatim ewangelii explicat veritas Christus, cum dicit Petro: [5]) *Tibi dabo claves regni celorum.* Porro inter ceteras Petro et successoribus suis traditas potestates non mediocriter ingenciorem hanc putaverim dignioremque, que in celis est. Quam si quis divina sibi suffragante gracia adeptus fuerit, nimirum [c]) pre ceteris manifestatus existit sublimius, utpote cum ibi sancta trinitas in maiestate sua sit ibique sit sanctorum habitacio et vita sine morte.

[a]) Psáno: testimonio. — [b]) Psáno: videantur.

[c]) Psáno: nimirum si; snad: non mirum si, nebo: nimium. Místo manifestatus jest asi čísti: magnificatus.

---

[1]) Ž. 49, 16. — [2]) Luk. 4, 34. 41. — [3]) Ž. 150, 6.

[4]) Luk. 11, 18. — [5]) Mat. 16, 19.

Sciendum quoque in hac clavium tradicione post Petrum et eius successores Urbanum q u a t u o r suscepisse similiter p o t e s t a t e s, ex quibus merito agnoscitur magnificatus, vid. subter terram, supra terram, supra mare et in celis, que omnia
42[2a] regni celorum vocabulo et ambitu complectuntur. / Nam quod habuerit s u b t e r t e r r a m, ewangelii hoc edocet misterium, ubi cum alio discipulo currens Petrus solus ingreditur monumentum, quod sub terra erat.[1]) Quod non in vacuum esse factum credimus nec misterio carere, presertim cum et sub terra anathemate constrictos ut frequenter exemplo Petri eius successores absolvant necnon[a]) eciam per cottidiana ecclesie suffragia fidelium e penis purgatorii animas eruant.

S u p e r t e r r a m vero quod habuerit, veritas similiter manifestat, que alibi ut Petri successores comprehenderet, pluraliter et ut singulis loquitur apostolis dicens:[2]) *Quodcunque ligaveritis super terram, erit ligatum et in celis, et quodcunque solveritis super terram, erit solutum et in celis.* Quocirca super terram in monte tempore transfiguracionis domini in extasi positus Petrus superne contemplacionis acucius pre ceteris archana transcendens solus dicere ausus est:[3]) *Domine, faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, Moysi unum et Helie unum,* quod et aliis summis pontificibus id ipsum pre ceteris excellencius eciam contingit et videtur esse concessum.[b])

S u p r a m a r e denique quia est[c]) potestas eius, hoc Petrus ostendit, qui aliis navigio venientibus solus pedibus procellas calcavit, quem tamen dominus iam mergi incipientem manu erigit.[4]) Quod non a misterio vacat; nam ecclesie navicula cum suo rectore inter temptacionum scopulos persecucionis mundialis quasi a ventis validis sepe mergitur et emergit divina ipsos manu misericorditer sustinente. Cui enim umquam alteri dictum est:[5]) *Duc in altum* et iterum:[6]) *Iam amplius eris ex hoc homines capiens,* sicut Petro et cuilibet eius successori vero?

Denique quod super omnia mirandum est, i n c e l o quo-

[a]) Psáno: nec ne. — [b]) Psáno: esse concessum est.
[c]) Psáno: via et

[1]) Jan 20, 4. — [2]) Mat. 18, 18. — [3]) Mat. 17, 4.
[4]) Mat. 14, 30 n. — [5]) Luk. 5, 4. — [6]) Luk. 5, 10.

que sibi potestas data conspicitur, cum dicitur:[1]) *Tibi dabo cla / ves regni celorum.* O magnum magnificencie indicium! 42[2b]
O prodigium obstupendum! Homo de terra terrenus pre angelis ceterisque sanctis celos claudit et aperit, in ymis degens superna regit, in terra manens pandit ethera, luteas domos inhabitans celestia palacia reserat et quodammodo imperat spiritibus angelicis et obediunt ei! Homo super homines preficitur, paulo minus diminutus ab angelis,[2]) ymmo multum prelatus angelis, quia claves celi tenet pre angelis, aereis spiritibus imperat, cum tradit hominem sathane, quin ymmo et per exorcismos eciam Flegetontis hic precipit furiis et ei obtemperant! Siquidem ut sibi attributa quodammodo videatur potestas in celo et in terra, in mari et in omnibus abissis, ut nil iam resultet dicere [nisi] cum admiracione et magna gratitudine cum propheta: [3]) *Quid enim michi est in celo* quasi diceret: valde multum *et a te quid volui* sc. amplius *super terram?* Et idcirco haud mirum, si ipse sit quodammodo admiracio celi, stupor mundi et si sibi dulia debeatur, eciam cum ipse animarum sit rex, vicarius Christi, claviger celi, apostolorum coapostolus, prophetarum compropheta, angelorum coangelus, sanctus pre sanctis, qui sunt in terra eius, primus expectans introitum sanctorum, summus pontificum, pater patrum, sacerdotum sacerdos, pene supra homines mediator dei et hominum, sponsus ecclesie, minister Christi! Hec quidem sua in celis magnificencia et potestas.

I n t e r r i s quoque evellendi, plantandi, dissipandi, edificandi [4]) et dominandi, ut iuxta prophetam sit simul in potentatibus salus dextere eius,[5]) interdum faciat potenciam in brachio suo, deponens potentes de sede et exaltans humiles. [6]) Confringit enim reges,[7]) ut serviant sibi et offerant munera, adducant dona,[8]) flectant cervices et deosculentur / vestigia pe- 43[1a]
dum suorum[9]) adorentque eum super terram et regna sua regno eius subicere recognoscant et sic sit regnum suum regnum omnium populorum et dominacio sua in generacionem et generacionem.[10])

---

[1]) Mat. 16, 19. — [2]) Ž. 8, 6. — [3]) Ž. 72, 25. — [4]) Jer. 1, 10. [5]) Ž. 19, 7. — [6]) Luk. 1, 51 n. — [7]) Ž. 2, 9. — [8]) Ž. 71, 10. [9]) Esth. 13, 13. — [10]) Ž. 144, 13. —

Quia autem hec breviter de veritate nostri Urbani scripta, utpote nondum ut credimus per aliquem ut taliter annotata, conquisivimus, nequaquam existimo reprehensione notari. Si forte, quod divina avertat clemencia, aliquid in premissis dei occulta fuerit providencia inmutatum, hec tamen nequaquam putaverim evenirent ex iusticia, quam prefatum nostrum Urbanum papam ad universalem sanctam ecclesiam habere credimus, sed magis ex peccatis, quod absit, propter que nonnunquam legitur dominium et reges, quos magnificaverat, deiecisse, ne regnarent. Sed hoc dei misericordia a nostro summo avertat pontifice, qui vivit et regnat per infinita secula seculorum Amen. [1])

---

[1]) Za tím: Explicit tractatus de veritate Urbani etc.

III.

AUGUSTINIANI CUIUSDAM TRACTATUS CONTRA ERRORES MATHIAE DE IANOV.

Z rkp. *oseckého* č. 2.

Heu modernis nunc temporibus salva reverencia omnium sapientum fidelium et orthodoxorum omnis error ex ore quorundam insipienter predicancium vel gignitur vel predicatur inventus. Qui volunt plus sapere quam oportet,[1]) ideo errant ab utero[2]) matris ecclesie, quibus adhuc lac opus est;[3]) locuntur falsa,[4]) ut se autenticent stultis et dicantur ab errantibus rabi[5]) ponanturque in capite mensarum, quique lingwam suam licet incultam magnificant dicentes: Quis noster dominus est?[6])

Hii et similes eorum sunt satores omnium viciorum, conductores inferni et demoniorum, sunt plantatores heresum et errorum, sunt caupones iniqui cum admixtione falsorum, de quibus pulcherrime frater noster / Symon de Cassia lib. X 241[a]
de vita christiana ...[7])

Sed queris forsitan, qui sunt errores, quos de novo stulti 242[a]
latravere prevaricatores. Respondetur: Nam nuper in quadragesima et antea anno domini 1389 quidam suis innitentes sensibus dicentes se sapientes stulti facti sunt (Rom. 1),[8]) publice in suis prohibuerunt sermonibus sanctorum corporum et reliquiarum veneracionem, 2. ymaginum sanctorum et

---

[1]) Řím. 12, 3. — [2]) Ž. 57, 4. — [3]) Žid. 5, 12. — [4]) Ž. 57, 4.
[5]) Mat. 23, 7. — [6]) Ž. 11, 5.
[7]) Dlouhé citáty otiskovati mám za zbytečné. Autor uvádí dále 241[a] 241[b] Řehořova Mor., Cassiana a Aug. De catech. rud.
[8]) v. 22.

picturarum eorum honoracionem, 3. docuerunt, iusserunt et mandaverunt publice continuam corporis Christi laycis et vetulis communionem.

Hec tria, etsi antiquitus apud Grecos oberrantes primitus adinventa et apud hereticos Valdenses custodita, nunquam tamen apud nos ausa fuerunt publice prolatrari. Que etsi cuilibet christiano nota sint esse penitus erronea, falsa et heretica, maxime duo priora: tamen non inane censeo contra ipsa aliquid christiane veritatis scripturare.

Primo prohibent sanctorum corporum et reliquiarum veneracionem dicentes, ut probatum est per ydoneos testes me presente, quod nichil possunt nec valent sibi aut aliis iuvare corpora sanctorum, qui tamen sunt ossa mortuorum sicut aliorum hominum.

Respondetur. Huic tam impio errori respondet Augustinus lib. De eccl. dogm. cap. 4 dicens: [1]) *Sanctorum corpora et precipue sanctorum martirum reliquias acsi Christi membra sincerissime honoranda et basilicas eorum nominibus appellatas vel loca eorum divino cultui mancipata affectu piissimo et devocione fidelissima adeundas. Si quis contra hanc sentenciam venit, non christianus sed Vigilancianus credatur et excommunicatus.* Hec Augustinus.

242b De quibus infertur: Si / corpora sanctorum non sunt secundum tales veneranda, cur ecclesie ipsis edificantur, cur sepulchra eorum auro et lapidibus preciosis ornata elevantur, cur omnis populus christianus Romam tanta devocione currit et ad S. Jacobum et sic de ceteris sanctis? Si nil iuvant nec possunt, ut isti asserunt, quare ecclesia spiritu sancto regulata et dotata ieiunia, missarum officia statuit et letanias et ceteras solempnitates? Possunt igitur et valent nunc plus quam antea nos suis adiuvare suffragiis teste b. Bernhardo in serm. de vig. b. Petri et Pauli, qui dicit: [2]) *Qui potens est in terra, potencior est in celis* ... Hec ille.

Ex quibus eliditur fatuitas eorundem dicencium inter se: Nos sumus vivi sancti, qui possumus et scimus et valemus melius orare pro hominibus

---

[1]) Migne P. L. 42 col. 1219 n. — [2]) Migne P. L. 183 col. 404.

quam alii mortui. [a]) Contra quos clamat Christi scriptura Eccl. IX:[1]) *Sunt iusti atque sapientes et opera eorum in manu dei et tamen nescit homo, utrum amore an odio dignus sit, sed omnia in futurum servantur incerta.* Ymo in eo, quod dicunt se sanctos, probant se esse omni sanctitate vacuos et inanes ac omni inmundicia plenos. Dicit Christus Judeis, et hiis peioribus utique Judeis, Joh. V:[2]) *Quomodo potestis credere, qui gloriam ab invicem queritis, et gloriam, que a solo deo est, non queritis?* Et Katho ayt:

Nec | te collaudes nec te culpaveris ipsum; 243[a]
hoc faciunt stulti, quos gloria vexat inanis.

Sic fecit ille pharizeus, qui ayt:[3]) *Non sum sicut ceteri hominum, fures, raptores, iniusti* et sequitur: *Descendit hic publicanus iustificatus ab illo* sc. pharizeo. Conclusio Christi: *Quia omnis qui se exaltat humiliabitur et qui se humiliat exaltabitur.*

In tantam eosdem dyabolus induxit vesaniam, ut eciam in Christi matrem virginem immaculatam os venenatum dyabolico aperirent furore dicentes: [b]) Quid de Maria, que fuit mulier ut altera et sola humilitate fuit a deo in matrem Christi accepta, quam si non habuisset, ut altera pagana fuisset dampnata? Que quia plena est [gracia] ut vas liquore et corpus aliquod cibo, quod sibi ipsi tantum sufficit et si quid de tali plenitudine demitur, iam non erit plenum — ergo cum ei tantum per se sufficit, nulli alteri graciam impartiri potest. Ego, [c]) ait idem, servivi ei septem annis, nullam michi graciam fecit, ideo penitet me et revoco coram omnibus vobis stans in ambone.

O virgo beata, vindica iniuriam tuam, qua te talis ab omnibus electis eternaliter separat! Quibus dicit apostolus ad Eph. 1,[4]) quod *deus elegit nos ante mundi constitucionem et predestinavit nos in adopcionem filiorum per Jesum Christum*

[a]) In marg. rubr.: O nequam, nequam!
[b]) In marg. rubr.: Hereticus contra Mariam.
[c]) In marg. rubr.: Peior es dyabolo.

[1]) v. 1 n. — [2]) v. 44. — [3]) Luk. 18, 11. 14. — [4]) v. 4 n.

in ipsum — ergo et te in matrem Christi. Quia vero te angelus salutans dixit[1]) *gracia plena*, et ut superhabundares universis, ultra hoc: *spiritus sanctus descendet in te et virtus altissimi obumbrabit tibi*, et ideo mater es misericordie, fons pietatis et gracie et mare graciarum inexhauribile. Et licet omnia, que de increata leguntur sapiencia, ut illud:[2]) *Ab inicio et ante secula* Eccli 24 et illud:[3]) *Dominus possedit me inicio viarum suarum* Prov. VIII, tamen bene, recte et veraciter racione ma-
243b terne / dignitatis et eterne eleccionis tibi sancta appropriat ecclesia, utique spiritu sancto edocta, cuius auctoritas est irreprehensibilis. Unde Johannes Damascenus libro 4. De trin. cap. VI dicit: *Vere enim Maria dei genitrix est et nominatur. Ipsa enim eterno piissimo consilio dei predeterminata et diversis ymaginibus et sermonibus prophetarum per spiritum sanctum preymaginata et prepredicata in predeterminato tempore ex davidica radice germinata est propter eas que ad ipsum facte sunt repromissiones.* Et infra: *Parturit igitur gracia hec — hoc enim Anna interpretatur — dominam — hoc enim significat Marie nomen. Domina enim vere facta est omnium creaturarum, conditoris existens mater, deinde in domo domini plantata et inpinguata spiritu ut oliva fructifera omnis virtutis habitaculum facta est et ita virginem observans animam cum corpore ut decebat deum in sinu recipere futuram.*

Ecce quod deus elegit et preelegit eam non in tempore sed in eternitate. Nec ideo fuisset dampnata, si mater Christi non fuisset effecta, ut patet de multis mulieribus sanctis Test. Vet.

Quod autem ipsa tantum sibi sufficiat et nulli alteri, huic contradicunt universa ipsius miracula, que quasi sunt innumera, contradicit s. mater ecclesia, que et collecta ipsius suffragia inplorans missarum solempnia et festivitates sincero devocionis affectu celebrat. Que quanto in graciis divinis est pocior, tanto in celis in omnibus, pre omnibus et super omnes potencior. Unde Bernhardus super Cant. ait:[4]) *Etsi tota illa celestis curie ierarchia creatori suo divina super se lucente voluntate obediat et strenue militet, audeo tamen dicere: nil audet sine nutu regine misericordie. Quodsi forte aliquid rigoris iussio*

---

[1]) Luk. 1, 28. 35. — [2]) Eccli 24, 14. — [3]) Přísl. 8, 22.
[4]) U Migne 183 nenalézám.

divine maiestatis contineat, precibus maternis non cessat illud evertere in molliciem miseracionis. Cuius racionem assignat Lactancius dicens: Omnis enim feritas materne subiacet affeccioni et ei subiugata est. Materna enim pietas omnia subiugat et superat. Quapropter canit ecclesia: Audi nos, nam te etc.

Quia igitur Maria est domina mundi, regina celi, mater dei, iure omnimodo sibi congruit et debetur omnia habere in manu sua et distribuere quidquid voluerit et cui voluerit et quantum voluerit. Audi heretice et blasphemator / 244ª
virginis beatum Bernhardum, qui in serm. Nativitatis eiusdem dicit:[1]) *Redempturus deus humanum genus precium universum contulit in Mariam. Alcius ergo intuemini, quanto devocionis affectu a nobis voluerit honorari, qui tocius boni plenitudinem posuit in Mariam, ut si quid spei in nobis est, si quid gracie, si quid salutis, ab ea noverimus redundare. Totis ergo medullis cordium, precordiorum affectibus et votis omnibus Mariam hanc veneremur, quia sic est voluntas eius, qui totum nos habere voluit per Mariam.* Et infra:[2]) *Ceterum quidquid est illud, quod offerre paras, Marie commendare memento, si non vis sustinere repulsam filioli. Hec peccatorum scala, hec mea maxima fiducia, hec tota racio spei mee. Dico vobis, si pie a nobis pulsata, si pie fuerit invocata, compacietur vobis, non deerit necessitati nostre. Siquidem nec facultas ei deesse poterit nec voluntas, quoniam celorum regina est, domina mundi misericors est et mater misericordie.* Propter ista et similia salutat eam s. mater ecclesia dicens: Salve regina mater misericordie, vita, dulcedo et spes nostra.

Ad istum errorem reprobandum plenarie prius deficiet michi tempus et vita, antequam scribere valeam universa. Scio, quod nullus fidelis huic dissentit tam manifeste et probate veritati.

Secundus error fatuorum est, quod prohibent ymaginum sanctorum et picturarum eorum honoracionem, cum tamen in scolis puerilibus didicerunt:

Effigiem Christi dum transis, pronus adora,
nec tamen effigiem sed quem designat honora,

non intelligentes impietate cecati, quod et in cruce et in ymagi-

---

1) Migne P. L. 183 col. 441. — 2) ibid. 448.

nibus aliud est materia aliud forma. Non honoramus materiam ligni aut lapidis aut colorum, sed in eis et per ea ostensa, nec propter ea tantum sed propter illa que designant.

Sed quereret aliquis: Quid pretendunt tales in prohibicione?

Respondetur: Cum enim ymagines sint doctrinis naturaliter nobis priora, quia sensitiva, cognicio autem nostra oritur
244b a sensu, quo a particularibus / ad universalia, a visibilibus ad invisibilia transimus, sic per hominem deum cognoscere et discere incipimus, prout canit ecclesia: [1]) *ut dum visibiliter deum cognoscimus, per hec in invisibilium amorem rapiamur:* hinc ergo sensum conantur tollere a simplicibus, ut omnium bonorum obliviscantur eternorum. Item talia exempla et ymagines sunt magis oculorum ac cordium penetrativa, quia sensus visus primus est cordis nunccius, ut dicit Augustinus, ideo species visas defert ad cor immediacius quam alter sensus; visis ergo ymaginibus sanctorum mox movetur cor vel ad amandum illum, quem signant, vel ad compaciendum passioni sue vel ad rogandum pro necessitate sua: ista conantur tollere, qui ymagines volunt delere.

Talia exempla, figure vel ymagines sunt cordium penetrativa et mencium vulnerativa, quia nemo tam lapideum cor habet, qui videns hominem violenter iugulare non compaciatur ei; vel si potest adiuvat ipsum, si vero non potest, clamat, plorat et toto corde turbatur, quod nequaquam solo auditu faceret vel legendo, quia talis visio penetrat cor et vulnerat naturaliter ad compassionem, quam tales conantur auferre. Quidquid autem oculis videtur, intimius cordi imprimitur, forcius tenetur et diucius reservatur. Quia enim Christi passionem nec sanctorum vidimus, ostenditur nobis crucifixus, vulneratus, percussus, sanguinolentus, spinis coronatus, et sic de operibus sanctorum. Quibus visis contremiscit cor, vulneratur anima, afficitur mens, compatitur spiritus et in seipso totam Christi et sanctorum configurat passionem. Et hec ut in memoria eterna permaneant et ne futurus ignoret populus, quasi hereditarie fidem Christi et passionem eius et martirum ipsis in ymaginibus fideliter relinquimus.

---

[1]) V praefaci vánoční.

Per ymaginum devotam inspeccionem diligitur deus corde dulciter, mens devota sursum ad invisibilia trahitur spiritualiter. / Argumentum inde trahitur, quod ob hoc verbum caro 245a
factum est veraciter. Que pulchre declarat Bernhardus super Cant. serm. XX dicens: [1]) *Nota amorem cordis quodam modo esse . . .*

Volunt ergo tollere memoriam Christi et sanctorum suorum et nomina eorum, que vivunt, in eternum volunt abradere de cordibus piorum, dicentes cum Judeis Jerem. XI:[2]) *Venite, eradamus eum de terra vivencium et nomen eius non memoretur amplius.* Dicunt enim sanctos nichil valere nec posse — ergo eorum volunt per ymagines memoriam de mundo tollere.

Audiant ergo, quid sancta synodus Nicena VII [3]) contra tales determinavit contra yconomacos i. e. impugnatores ymaginum et figurarum Christi crucis, b. virginis et aliorum sanctorum, quas asserebant nullo modo esse colendas. Ignorabant enim tales infelices heretici, quod honor, qui ymaginibus impenditur, non propter se sed propter illum, quem ymago representat, exhibeatur et quod / propter huiusmodi picturas anti- 245b
qua et strenua facta sanctorum infiguntur memorie simplicium hominum, qui per scripturarum noticiam ea capere non possunt et successivo ordine transmittuntur in posteros, ut horum gloriosi triumphi per oblivionem non deleantur, sed cum omni pietate venerentur, eorum imitatores facti per exempla eorum. Horum igitur barbaram et erroneam opinionem multis sacre scripture testimoniis confutantes ab ecclesia eliminamus, perpetuo anathemate dampnantes eos, qui de cetero sub hoc aliquid temerarie attemptarent. Ecce sancta synodus utrumque errorem dampnat!

Sed sicut dyabolus temptans Christum sacram contra ipsum allegavit scripturam Mat. IV, ita et hic unus talium magister, volens suum errorem probare, publice dixit: »In Vet. Test. quia adoraverunt vitulum conflatilem, fuerunt occisi XX milia hominum Ex. 32, similiter serpentem eneum ne adorarent Num. 21, Ezechias rex combussit eum, ne Judei ydolatrarent, ut dicit Augustinus VI. De civ. dei: a

---

[1]) Migne P. L. 183 col. 870. — [2]) v. 19. — [3]) sněm VII, Nic. II.

simili videtur, quod multi adorant ymagines et scelus ydolatrie committunt et per consequens ymagines esse non debent. Sic,« inquit, »una mulier michi confessa est.«

Ad primum dicitur, quod sicut in Vet. Test. qui ydolatrabant lapidabantur, occidebantur, exterminabantur, sed qui ad honorem dei faciebant talia, probabantur a deo et grata habebantur a deo et ab hominibus. Hoc enim probat Damiani lib. IV. De trin.[1]) cap. VIII. Mosaicus enim populus thabernaculum in circuitu adorabat, ymaginem et tipum ferens supercelestem, magis autem universe creacionis. Ait autem denique deus Moysi Ex. 25:[2]) *Inspice et fac secundum exemplar, quod tibi in monte monstratum est.* Sed et cherubim obumbrantes propiciatorium nonne opera hominum? Similiter et templum. Divina autem scriptura accusat adorantes sculptilia,
246[a] sed et immolantes demoniis. Immolabant quidem gentiles / et Greci, immolabant eciam et Judei, sed Greci demonibus, Judei deo, sed detestabilis quidem [erat immolacio] Grecorum, Judeorum autem acceptabilis. Immolavit enim Noe et odoratus est dominus odorem suavitatis, odorem bone dileccionis ac eleccionis et bone ad eum voluntatis.

Et posito, quod in Vet. Test. ista figurarum veneracio nusquam reperiretur, tamen non valet consequencia: In Vet. Test. fuerunt et sunt ista prohibita et tamquam ydolatria punita — ergo in N. Test. debet fieri similiter, quia gens Judeorum semper fuit prona et inclinata et quodammodo facilis ad ydolatriam, non autem christiani. Omnis ergo occasio fuit eis sublata, quod fieri debuit, ydolatrandi, et ideo secundum Egidium Romanum doctorem nostrum deus nunquam voluit eis apparere in aliqua pingibili forma, ne huius ydolatrie occasionem haberent, sed semper aut in igne vel fulgure, tonitruo vel voce, que non sunt figurabilia. Quia vero secundum Damiani quo supra deus propter viscera misericordie sue secundum veritatem factus est homo, non ut Abrahe [apparuit] in specie hominis, non ut prophetis, sed secundum substanciam vere factus est homo et perambulavit terram, miracula fecit, passus est, crucifixus est, assumptus est et omnia secundum veritatem facta sunt et

[1]) Není mezi spisy Damian. Migne 145. — [2]) v. 40.

visa sunt ab hominibus, quia vero non omnes noscunt literas neque leccioni vacant: patres excogitaverunt velut quosdam triumphos in ymaginibus hoc scribere ad meliorem memoriam. Quapropter multociens non secundum manentem memoriam habentes domini passionem, ymagines Christi et crucifixum videntes et salutaris passionis in rememoracionem venientes procidentes adoramus non materiam sed ymaginatum, quemadmodum neque ewangelii neque crucis materiam adoramus, sed typum i. e. figuratum. Item idem Christus regi Abagaro misit ymaginem faciei sue sudario impressam, similiter et Veronice, / 246[b]
que habetur Rome. Similiter Lucas ewangelista depinxit dominum et matrem eius in Roma, in Jerosolimis autem cum diligencia consistunt. Hec ille.

Ad secundum vero, si arguatur sic: Quod est inductivum ad ydolatriam, debet deleri, sed ymagines sunt tales — patet, quia plures vetule sunt michi talia confesse — respondetur: Si antecedens esset universalis, omnium et pro omnibus inductiva, forte concluderet, sed in paucis istud invenitur, ergo non valet. Nam si concluderet, necessarium esset omnia ewangelia Christi et epistolas Pauli simpliciter cremare vel penitus delere — patet, quia ut plurimum omnes hereses ab erroneis inde sunt orte, que de non intellectis scripturis oriuntur teste Augustino lib. VII super Gen. ad lit. cap. IX...

Sed quod aliquibus fantasticis mulieribus in ymaginibus errantibus non debeant propter hoc ymagines deleri, probatur per magnum doctorem Hilarium, qui in libro exposicionum orientalium synodorum symbolum Nicenum exponens dicit... 247[a]
Ex quibus verbis patet, quod si aliqui utique scelerati in ymaginibus errent, quod propter eorum non debeant deleri errorem. [1])

Sed iterum dixit erroneus: »Idcirco debere ymagines deleri, quia non virtus divina sed dyabolica in eis et ex eis operatur plerumque miracula.« Hic respondetur, quod omnis qui vincitur ab alio, [a]) natura ipsum timet et fugit quantum potest; sed dyabolus a quo-

[a]) Psáno: illo.

[1]) Autor tu cituje ještě Augustina De vera relig. cap. XII.

libet sancto est victus et maxime cum in armis Christi, que sunt crux, lancea, clavi etc. vicerint eum virtute divina in ipsis habitante, ergo fugit sanctos et ymagines ipsorum, quorum nominibus sunt dedicata. Si fugit ea, ergo nullo modo habitat nec operatur in eis virtus dyabolica. Et probatur a simili: Si enim nomen alicuius sancti nominatum fugat dyabolum, ergo et ymago et figura ostensa vel visa cum nomine. Sed cum dya-
247b bolus se transformasset / in figuram et similitudinem sancte virginis Justine et venisset ad Ciprianum magum, mox ut nominavit eam dicens: »Bene venias, dilecta Justina«, dyabolus quasi fumus evanuit, non valens nomen eius sustinere; quod videns renuncciavit dyabolo Ciprianus et factus est bonus christianus, episcopus, doctor et martir gloriosus.

Quis enim fidelis dubitare potest, quin virtus divina in ymaginibus sanctis dedicatis multa operetur mira ad sui nominis gloriam, qui omnia in omnibus ubique et semper operatur, et ad exaltacionem sanctorum et ad fidelium devocionem? Sic enim canit ecclesia: [1]) *Mirificavit dominus sanctos suos et exaudivit eos clamantes ad se.* Fugiunt ergo demones sanctorum corpora, fugiunt sanctorum nomina, fugiunt et ymagines, in quibus deus ob gloriam et merita sanctorum inhabitat, circa que deus invocatur et sanctus pia devocione invocatur. [2]) Si dyabolus fugit nec audet manere, ubi sacra aspergitur aqua et thuris incensum spargitur, multo minus audet manere, ubi frequentantur res figurate ...

Sed ultra dixit publice ille fatibulus, quem non doctrina sana magistrum, sed pileus in capite autenticat illum, qui adhuc aptus est ferule: quod »nemo existens in peccato
248a debet se signo crucis / munire, quia magis obinde confunditur quam iuvetur«.

Qui ad pauca respicit, de facili iudicat et errat. Nonne omnes sumus peccatores, secundum magis tamen et minus? Numquid ideo salutifero crucis signo non indigemus? Ymo idcirco magis, quanto plus timemus, ne nos quasi immunitos dyabolus totaliter in precipicium erroris et mortis inducat. Dicit

---

[1]) Ant. 2. v Matut. na Všecky Svaté (Ž. 4, 4).

[2]) Na doklad uvádí autor Bernardovo kázání v den Všech Svatých.

enim Christus Mat. IX: [1]) *Non est opus valentibus medicus, sed male habentibus.* Omnes enim peccatores male habent, ergo opus est eis medicus Christus et medicina ipsius sc. crux, sanguis et mors. Et probatur ut supra: Si enim figure istarum rerum iam dictarum valuerunt ad bonum utentibus eis et grate suscipientibus, multo magis per amplius et perfeccius ipse res valuerunt, valent et valebunt omnibus desiderantibus ea. Sed c r u c i s figura valuit, Ez. IX: [2]) *Signa,* inquit deus, *thau super frontes* [a]) *virorum gemencium et dolencium.* Signum vel figura *sanguinis* Christi munivit a lesione angeli percucientis, Ex. XII dicitur: [3]) *Transibit enim dominus percuciens Egipcios, cumque viderit sanguinem in superliminari et in utroque poste, transcendet ostium domus et non sinet percussorem ingredi domos vestras et ledere.* Manifestum autem est, quod non omnes tunc Judei fuerunt boni nec electi et iusti, cum semper populus dure cervicis fuerit et contra dominum, et tamen signum crucis et sanguinis Christi protexit eos; multo magis nunc non figura sed veritas.

M o r s insuper Christi valuit omnibus, qui digni erant ab Adam primo homine usque ad ultimum, qui nasciturus est. Vnde Apok. XIII[4]) dicitur *agnus qui occisus est ab origine mundi* — constat quod non realiter, ergo virtualiter et efficaciter. Vnde B e r n h a r d u s in sermone vel tractatu de corpore Christi[5]) dicit: *Quid est hoc?* et respondet: *Occisus est ab inicio, hiis sc. qui fuerunt ab inicio h. e. ad redempcionem, ad salutem, ad reconciliacionem eorum, qui fuerunt ab inicio, ita ut per hoc, quod dicitur, ab inicio determines non tempus occisionis, sed salutis. Prius enim mors eius profuit quam fuerit, prius promissio, deinde exhibicio. Ab inicio ergo seculi occisus est, quia ab inicio seculi illi fuerunt, pro quibus in fine seculi occisus est.*

Patet ergo, quod crux, sanguis et mors Christi valuerunt eciam omnibus in figura, qui ipsa gratanter inspirati a deo sibi valere postularunt — necessarium ergo homini eciam peccatori munire [b]) se signo crucis in omni sua necessitate. Vnde

[a]) Rkp.: ferentibus. — [b]) Rkp.: muniri.

[1]) v. 12. — [2]) v. 4. — [3]) v. 23. — [4]) v. 8.
[5]) Není mezi spisy Bernardovými.

Augustinus super Ps. LXI dicit:[1]) *Eya, fratres karissimi, opus erat sanguine iusti ad delendum cyrographum peccatorum nostrorum, opus erat exemplo paciencie, exemplo humilitatis, opus erat signo crucis ad dyabolum et angelos eius debellandos, opus nobis erat passione domini, qua redemptus est or-*
248b *bis. Quanta bona egit passio huius, / que non esset, nisi iniqui deum occidissent,* semper et ubique et omnibus valet ista poscentibus.

Sed idem, cum sibi obicerentur ista, miserorum aggressus refugium, glosare cepit false, quod inique dixerat. Ayt enim: »Qui vult male agere et signo crucis se munire, quasi in adiutorium sui peccati et adiuvamen, dico eum magis confundi quam iuvari.« Respondetur: Quis enim dubitet fidelis, quod in adiutorium sui criminis vel sanctorum precibus vel signo crucis non debeat se munire, eo[a]) quod magis peccet, qui sanctis abutitur rebus ad peccandum? Quod optime declarat Crisostomus in omelia super Mat. om. 22[2]) dicens: *Colonus enim dyaboli auxilium dei non requirit et si querit, non invenit.* Exemplum: Vidisti aliquando euntem ad furtum deum orare, ut bene prosperetur in furto?[b]) aut qui vadit ad fornicacionem, numquid signum crucis ponit sibi ad frontem, ut non comprehendatur in crimine? Quod si fecerit, non solum non iuvat eum, sed amplius traditur. Racio, quia nescit iusticia dei patrocinium dare criminibus.

Si sic dixisset, bene dixisset, sed aliud testes audiverunt. Et si sic dixit, erronee et false dixit, quia dyabolus ubique fugit crucem, ut patet in legenda s. Christofori, et omnibus est adiutorium, non solum christianis bonis, verum eciam Judeis in tempore necessitatis illo se signantibus confidenter, ut patet III. lib. Dyalogorum Gregorii cap. VII[3]) de Judeo, qui in templo Apollinis pernoctans, turbam demoniorum illuc venire conspiciens, qui quam-

[a]) Rkp.: ego. — [b]) Rkp.: furtu.

---

[1]) Migne P. L. 36 col. 745.

[2]) Opp. vyd. Frankf. 1697 N. T. tom. I col. 263—270; ale výrok ten není ani v hom. 22, ani v následující, kde by jej spíše bylo lze očekávati.

[3]) Migne P. L. 77 col. 232.

vis fidem crucis minime haberet, signo tamen se crucis munire curavit. Quem conspiciens demoniorum princeps ayt: Videte, quis ibi iaceat. Quem malignus spiritus subtilius intuens cruce signatum, dixit: Ve, Ve, vas vacuum et signatum. Mox omnis demoniorum turba disparuit.

Videtur enim michi, salva tamen omnium reverencia quorum interest, quod nec in hoc casu nec in supradictis possit se taliter predicans aliqua excusacione defendere, cum omnis racionalis predicacio studiosa fiat et fieri deliberacione debeat sollicita. Et maxime cum multis vicibus et temporum intervallis eadem quasi erronea predicaverint ipse idem et sui discipuli et in diversis temporibus et locis, ergo deliberate et per consequens ex proposito dictos errores convincuntur predicasse. Patet II. q. III. Si quis iratus[1]) in textu et in glosa I. q. § Constat.[2]) Quasi enim persequendo et omnino destruere volentes sanctorum corpora et ymagines eorum et maxime signum sancte crucis, quod omnibus modis cremare eciam suis inpensis pecuniarum et librorum vendicione proclamarunt, unde Augustinus resp. III: propter talia non incongrue potest quis racionalis dicere, quod omnis talis talia taliter predicans vere dici et haberi potest ut apostata fidei et destructor fidelium, a fide recta seductor et de / monum desperatus cultor. Quod patet a simili: Legitur 249a
enim in detestabili vita Juliani apostate, qui instructus fuit a puericia arte magica et ideo plures magistros secum habebat, hic die quadam, dum adhuc puer esset et solus absente magistro in domo esset, incepit legere adiuraciones demonum. Mox venit ante ipsum maxima multitudo demonum nigrorum ut Ethiopes, tunc fecit signum crucis pre timore, mox omnes evanuerunt. Quod cum referret magistro suo, respondit: Hoc signum maxime timent demones et fugiunt. Sublimatus ergo per furtum et fraudem ad imperium, huius rei memor, cum per artem magicam operari vellet, signa crucis ubique destruxit

[1]) c. 5. — [2]) c. 111. I, 1.

et christianos valde persecutus est, puta, [a]) quod ei aliter demones non obedirent et ubicunque iret sine impedimento crucis signo ipsos ad nutum vocare posset et operari cum ipsis. De talibus dicit sapiens Eccli. 10: [1]) *Inicium superbie hominis apostatare a deo, quoniam ab eo, qui fecit illum, recessit cor eius, quoniam inicium peccati omnis est superbia. Qui tenuerit illam, adimplebitur maledictis et subvertet eum in finem.* Nobis autem deus dedit significacionem fidelibus, ut fugiamus a facie arcus, [2]) de quo dicit Ys.: [3]) *Et levabit signum in naciones et congregabit profugos Israhel et dispersos Juda colliget a quatuor plagis terre et auferetur zelus Effraym et hostes Juda peribunt* (Ys. XI).

Tercius error principalis nunc de novo predicatur, quo precipiunt et iubent et inducunt continuam laycis, viduis et vetulis fedatis corpore et mente corporis Christi communionem. Dicunt enim, quod tales sui sequaces vivi sunt sancti pociores utique mortuis et ideo sacra semper digni communione, quam si sacerdos negaverit, rapere debent de manibus sacerdotis et sumere. Quidam vero, ut negligencia non impediret ipsum, oblatam in pera portabat et veniens ad sacerdotem celebrantem unam extraxit hostiam et dans sacerdoti dixit: Accipe, consecra michi hoc; alii vero in die Christi tribus vicibus communicaverunt dicentes: Si non sumus exterius ut sacerdotes, sumus tamen interius plus sacerdotibus quibusdam consecrati, ergo licet nobis ter communicare.

Ad primum de continua corporis Christi communione respondetur, quod bonum bene sumptum quanto crebrius bene sumitur, tanto utilius sumitur a bonis. Verum quis potest dicere: Bonus sum, ergo dignus sum omni die bonum corpus Christi sumere, cum nemo bonus nisi solus deus? (Luc. XVIII) [4]) Augustinus tamen in libro De eccl. dogm. dicit cap. XXVI: [5]) *Cottidie eukaristie communionem*

[a]) A: putas.

[1]) v. 14 n. — [2]) Is. 21, 15. — [3]) Is. 11, 12 n. — [4]) v. 19.
[5]) Migne P. L. 42 col. 1217.

accipere nec laudo nec vitupero / vel reprehendo, omnibus tamen dominicis diebus suadeo et hortor, si tamen mens hominis tunc sine affectu peccandi sit. Relinquitur ergo in voluntate hominis. 249b

Sed quid videtur utilius, large vel parce corpus Christi sumere? ut quidam dixit. Large intelligo cottidie, parce raro, et loquor hic de laycis utriusque generis. Videtur michi salva reverencia illius, qui dixit: large, quod parcius sumi debet quam largius. Racio mea est: Quisquis enim laycus potest vitam suam ita innocentem, puram, sanctam, immaculatam reservare, sicut fecerunt homines in exordio ecclesie, ille bene posset large i. e. omni die communicare. Sed hoc videtur rarum esse, ymo proch dolor nimis a vita nunc vivencium [a]) rarum, cum inter bonos eciam sacerdotes, qui ex officio hoc facere possunt, rarum videatur, eo quod vita fragilis, demonum illusio, plurimi temptatus et infirmitas [b]) sepius subrepat, cibi potusque superfluitas, ire et odii furor et sompniorum decepcio et rerum temporalium vel necessitatis alicuius occupacio, que animum distrahunt, cor inquietant et totam occupant mentem et per consequens ineptum ad communionem reddunt. [c]) Quid cogitandum de beghardis et beginis, quorum vita ut in pluribus execrabilis esse videtur et a iure reprobata et reparata est certo cercius? Et posito, quod sint ut ceteri christiani, non tamen confidendum [d]) est eis nec de facili assenciendum est eis, ne ubi credimus pie facere, provocemus Christum ad iracundiam et ad vindictam contra nos. Dicit enim Augustinus lib. 26 super Joh.: [1]) *Quantum accedit finis mundi, crescunt errores, crescunt tenebre, crescit iniquitas, crescit infidelitas.* Quodsi quis noluerit Augustino credere, credat vel Christo et Paulo eius apostolo. Ecce Christus Mat. 24 dicit: [2]) *Multi pseudoprophete surgent et seducent multos*, Paulus quoque I. ad Thim. IV. dicit: [3]) *Spiritus autem manifeste dicit, quod in novissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiri-*

a) Psáno: vincencium. — b) Psáno: infirmitati.
c) Psáno: reddant. — d) Psáno: confitendum.

1) V Migne 35 nenalézám. — 2) v. 11. — 3) v. 1 n.

tibus erroris et doctrinis demoniorum, in hypocrisi loquencium mendacium, cauteriatam habentes conscienciam suam.

Quero ergo ab aliquo huiusmodi vel docente vel propugnante, utrum tales, de quibus dicit prophetice Paulus, sint digni non dico omni die sed vel semel corpus Christi sumere? Si dicit sic, erit eiusdem erroris ut illi. Si dicit non, quia vero tales non sunt, ergo dico: Quomodo non sunt tales, qui vere fidei contradicunt, prohibentes crucem Christi adorare yper-
250[a] dulie / adoracione, matrem Christi, ymagines eius et sanctorum venerari et corpora eorum? Qui hoc non facerent, nisi attenderent spiritibus erroris, quia ut dicit glosa in illis maligni spiritus loquuntur, et doctrinis demoniorum, quia in illis et ex illis loquuntur, in ypocrisi loquentes mendacium i. e. in simulata religione et sanctitate falsa. Quia secundum Augustinum simulata equitas vel sanctitas non est sanctitas, sed duplex iniquitas, quia decipit se et proximum.

An non falsa sanctitas, qui dicunt: N o n n e n o s s u m u s v i v i s a n c t i p l u s v a l e n t e s p r o h o m i n i b u s o r a r e q u a m m o r t u i? Hoc mendacium locuntur in ypocrisi et cauteriatam habentes conscienciam, glosa: i. e. corruptam prava cogitacione et ustam igne male concupiscencie et signo mendacii aperte notabilem, ut omnes caveant. Quomodo conscienciam bonam habere possunt illi cottidie communicantes, qui secundum apostolum 2. ad Tym. III [1]) sunt homines se ipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, qui omnibus diebus vite sue mundo servierunt, carni militaverunt modo carnis, [2]) avari, scelestes et iam inveterati malorum dierum [3]) dicunt intra se: Fodere non valeo, mendicare erubesco (Luc. XVI), [4]) quid ergo faciam, quibus nutriar? Scio, quid faciam.[a]) Induam [me] veste lugubri et sedebo in bivio cum Thamar (Gen. 38) [5]), exterminabo faciem meam, ut videar ab hominibus ieiunans (Mat. VI) [6]) et sic lavari (!) facie quasi fletu devocionis adusta egrediar et ingrediar, quo [et] ad quos voluero, et ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum (III. Reg. ult.) [7]), qui credunt me sanctam, cum sim nequicia plena;

[a]) In marg. rubr.: Audi, nequam, quid dicat.

---

[1]) v. 2. — [2]) II. Kor. 10, 3. — [3]) Dan. 13, 52. — [4]) v. 3. — [5]) v. 14. [6]) v. 16. — [7]) III. Král. 22, 22.

curram per vicos et plateas nudis pedibus, sed intencione fraudis calciata, teram ecclesiarum limina, posterioribus thurificabo altaria, sequar magistrum erroris, qui me coram hominibus verbis magnificabit melleis, et sic de multis. Postremo quia nullibi maior apparet sanctitas, omni die communicabo, et sic diligent me homines sicque miseram transigam vitam.

In talibus completur dictum Christi Luc. XI: [1]) *Cum inmundus spiritus exierit ab homine* s. cum de apertis et manifestis se exuerit viciis, non amore iusticie sed carnis inpossibilitate, quia non ipse [a]) vicia dimittit, sed pocius repudiatur ab ipsis, et cum videt ipsam vel *ipsum scopis mundatum* ut supra, *tunc vadit et assumit VII spiritus nequiores se et ingressi habitant ibi,* quia quod fuit apertum, fit occultum, quod fuit carnis, fit mentis et spiritus, et per consequens *erunt novissima hominis illius peiora prioribus,* quia plures / seducit 250[b]
quam prius, peiora operatur quam antea.

Et timeo valde, ne communicando non honorem dei sed vituperium eius intendant et exquirant, prout ab antea factum est et probatum, quia in examine contra magnum notum sed non nominandum apostolico fuit scriptum. Qui taliter cottidie communicantes, dum accederent, intra se dicebant: Accipio te in tuum vituperium, in meum iocum et in populi apparenciam. Sic et Pater noster dicebant: Pater noster, qui es in celis per violenciam, fiat voluntas mea sub sancta terra.

Cum igitur ex iam dictis persuasum sit, videtur salva reverencia cuiuscunque, quod pro communi utilitate sancte matris ecclesie et ad honorem dei et ad salutem animarum utilius, sanccius et securius sit tales a continua communione prohibere quam eis favere, nichil tamen determinando sed consultive loquendo. Nam quanta feriantur plaga indigne sumentes, patet per apostolum I. Cor. XI: [2]) *Qui enim manducat et bibit indigne, iudicium* sc. eternum *manducat et bibit* et sequitur: [3]) *ideo inter vos multi infirmi et inbecilles et dor-*

[a]) A: ipsa.

[1]) v. 24—26. — [2]) v. 29. — [3]) v. 30.

miunt multi. Vnde Augustinus in tractatu De visitacione infirmorum serm. 1.[1]) dicit, quod infirmi debent signum crucis ante oculos habere. *Habent,* inquit, *christianorum archana illius dominice crucis venerabile quoddam munimentum, quod de crucis ipsius ymagine crucem cognominant, quod et nos omni veneracione dignissimum fatemur et ad recordacionem crucifixi veneramur. Conspicitur ibi in cruce quedam hominis pacientis ymago, per quam salutifera Jesu Christi renovatur passio. Hanc complectere humiliter, venerare suppliciter. Cum ad memoriam hanc tibi reduces, dic: Nec deus est nec homo presens, quem cerno, sed figura, sed deus et homo, quem signat sacra figura. Verus homo verusque deus, tamen unus uterque, probra crucis patitur, mortem subit et sepelitur idemque in crucis ligno triumphat ab hoste. Hanc ego crucem veneror, Jesum quoque adoro. Tu autem, bone Jesu, qui pro me pendens in cruce ita es passus, michi misereri digneris et presta, ut qui michi mortuus es, ut mundo moriens tibi vivam, bone Jesu.* Sequitur: Propter talia ut supra. Et de cons. dist. 3. Perlatum[2]) dicitur: *Aliud est picturam adorare, aliud in pictura quid sit adorandum discere, nam quod legentibus scriptura, ydiotis prestat pictura.* Hec ibi. Item propheta in Ps. LXVIII inprecatur eis:[3]) *Fiat mensa eorum coram illis in laqueum et in scandalum* etc. ibi omnia que secuntur. Exemplum in Juda, qui suspensus crepuit medius Act. 1.[4]) Nam ob hanc causam fuit a b. Gregorio maior letania instituta, dum Romani in die pasche continenter antea viventes corpus domini suscepissent, postmodum commessacionibus, ludis, ebrietatibus, et luxuriis
251[a] frena laxabant, propter quod inmisit in eos / deus pestilenciam tantam, ut in via, in mensa, in lectis, in ludis, colloquiis subito morerentur.

Quis enim dubitare potest fidelis, quod propter sic communicantes et irracionabiliter ipsis dantes deus hodierna die plaget mundum continua pestilencia, rerum visibilium carencia, ignium combustione et omnium rerum paupertate? De quibus dicit dominus Jer. XI:[5]) *Quid est quod dilectus meus* sc. nomine et non re *in domo mea fecit scelera multa? Numquid*

---

[1]) lib. II. cap. 3. Migne P. L. 40 col. 1154.
[2]) c. 27. de cons. dist. III. — [3]) v. 23. — [4]) v. 18. — [5]) v. 15.

carnes sancte auferent a te malicias tuas, in quibus gloriata es? Et infra:[1]) *Propterea hec dicit dominus deus exercituum: Ecce ego visitabo super eos, iuvenes eorum morientur in gladio, filii eorum et filie eorum morientur fame et reliquie non erunt ex eis. Inducam enim malum super viros Anathot* i. e. signo viventes.[a]) Bene signo et non veritate viventes et quecunque alia sub apparencia simulate sanctitatis operantes.

Secundo predicaverunt, quod si non daretur eis corpus Christi, debent violenter rapere. Qui statutus coram nobis et multis dixit: »Sicut enim Joseph rapuit mortuum corpus Jesu ad sepeliendum, ita dixi, quod cum inportuna instancia deberent corpus Christi petere.« Qualis gloria in falso adducto[b]) textu? Nusquam in aliquo ewangeliari legitur, quod Yoseph violenter rapuisset corpus Jesu. Mat. enim dicit cap. 27:[2]) *At Yoseph accessit ad Pylatum et peciit corpus Jesu.* Eadem verba dicit Mar. XV.[3]) Similiter et Lucas 23,[4]) Joh. vero cap. 19 dicit:[5]) *Post hec autem rogavit Pylatum Yoseph, ut tolleret corpus Jesu.* Ecce nullus ewangelista dicit, quod Yoseph violenter rapuit corpus Jesu.

Et posito casu, quod omnes dixissent »rapuit«, numquid sic faciendum esset de corpore Christi? Licet enim sit idem corpus, aliter tamen multo hic quam ibi. Nam ibi mortuum, hic vivum; ibi nondum glorificatum, hic vero per omnia glorificatum; ibi iacebat in terris, hic regnat in celis; ibi tradebatur sepulture in monumento, hic principatur super omnia et in sinu[c]) patris cum patre residet in throno; illud tangebat Yoseph nobilis decurio sed laycus, hic nullus audet tangere nisi consecratus clerus.

Stulte autem dictum est, quod viles et inmunde debeant rapere persone corpus Christi de manibus sacerdotum, qui soli digni sunt et quibus sic congruit, ut sumant et dent ceteris, ut canit ecclesia dicens:[6])

a) Psáno: vendentes. — b) Psáno: aducta.
c) Doplněno na: summo.

---

1) v. 22 n. — 2) v. 58. — 3) v. 43. — 4) v. 52. — 5) v. 38.
6) V hymnu »Sacris solemniis«.

Sic sacrificium Christus instituit,
cuius officium committi voluit
solis presbiteris, quibus sic congruit,
ut sumant et dent ceteris.

Irreverencia est magna et penalis plaga mortis eterne, qui audet corpus Christi non consecratus tangere. Huius enim figuram habemus hostilem 2. Reg. VI, quando Oza tetigit archam domini manu sua, ne caderet, et sequitur:[1]) *Iratusque est deus indignacione contra Ozam et percussit eum super temeritate, qui mortuus est ibi iuxta archam dei.* Si igitur figura tante
251[b] dignitatis fuit, / ut eam indignus eciam bono zelo tangens a deo morte percussus est, quid facturus esset deus veram divinitatis archam i. e. corpus Christi pollutis manibus, incircumcisis cordibus temerarie tangentibus? Credo, quod omnibus plagis Egipti tangeret eos, sicut dixit dominus Moysi Ex. XI:[2]) *Adhuc una plaga tangam pharaonem et Egiptum* et in hac plaga omnis plaga virtualiter continetur, quia *morietur omne primogenitum Egipciorum.* Et merito, quia tales sacrilegium committunt, quod est maximum peccatum teste Augustino, qui contra Cresconium grammaticum dicit lib. 4:[3]) *Sacrilegium tanto est gravius peccatum, quanto non potest committi nisi in deum* — sed istud est tale, ergo.

Timeo, ut supra dixi, ne in confusionem Christi sumant corpus Christi, eo quod sibi quasi carnem de macellis corpus Christi comparent, dum unus illorum hostias in pera ferebat et sacerdoti celebranti unam dabat dicens: Consecra michi hoc et quamvis obiectum sibi furiose negaret, fuit tamen a multis, qui noverant, dictum. Credo quod sicut Rome quedam, michi tamen nota, dixit quod plures essent ibi, que omni die communicabant begine,[a]) sed non in una tantum ecclesia, sed hodie hic cras alibi et sic alternando vices de ecclesia in ecclesiam modo circulari per totum annum: sic et iste facit forte transeundo de ecclesia ad ecclesiam velut a taberna in tabernam, ubique comedit perfusum panem cum confusione. De quibus dicit Bernardus in fine

[a]) Psáno: qui ... benigne.

[1]) v. 7. — [2]) v. 1. 5. — [3]) Migne P. L. 43 col. 555.

tractatus corporis Christi loquens tamen sacerdotibus, quod omnibus non incongrue convenit taliter communicantibus: *Sunt enim qui lotis manibus tantum, illotis vero operibus, cruenta consciencia ad divina accedunt sacrificia, comedunt sine timore et reverencia carnes agni, qui presidet in celo, sicut carnes agni, qui venditur in foro.* Plures habemus tales, plures quidem numero non merito, simulacione non fide, specie non virtute, commixtione corporali non vinculo spirituali, carnis adiüncción non cordis unitate. Grave igitur pondus, grave periculum istius honoris et communicacionis, nisi meritis illustretur dignitas unccionis et cottidiane sumpcionis, nobilitate morum, exercitacione virtutum et instancia bonorum operum, et dicat eis Christus: *Comedite, amici, bibite et inebriamini, karissimi* (Cant. V).[1])

Sed quid dicemus de illis mulierculis, que in die Christi ter communicaverunt dicentes: Etsi non sumus sacerdotes, sumus tamen pluribus sacerdotibus sancciores, non foris oleo sed intus uncte spiritu sancto? / O superba stulticia et stulta superbia, 252[a]
que se ipsam dicit sanctam, spiritu sancto unctam, sacerdotibus digniorem, et forte omnibus vicio est substrata,[a]) ut in multis patuit! Nescit miser homo, quod in eo quod dicit se sanctum, iam a celsitudine sanctitatis cum lucifero cadit, eo quod omnis superbia proxima est ruine, ut dicit Augustinus. Patet, quia quanto homo sanccior, tanto humilior. Sic suos Christus docuit discipulos Luc. XVII dicens:[2]) *Si feceritis omnia, que precepta sunt vobis, dicite Servi inutiles sumus,* et Eccli. III dicitur:[3]) *Quanto magnus es, humilia te in omnibus et coram deo invenies graciam, quoniam magna potencia dei solius et ab humilibus honoratur.*

Cum igitur sit inicium, medium et finis omnium et mater peccatorum, qua fronte, qua audacia et qua temeritate audent sibi graciam sacerdotalis dignitatis vendicare? Sed quid facit hoc? Non nisi superba audacia, teste Augustino, qui lib. 3. de libero arbitrio dicit:[4]) *Superbia avertit a sapiencia, aversionem*

a) Psáno: omnibus viciose substratam.

---

1) v. 1. — 2) v. 10. — 3) v. 20 n.
4) Migne P. L. 32 col. 1307.

autem stulticia sequitur. Stulticia quippe cecitas quedam est, sicut apostolus dicit: Obscuratum est cor insipiens eorum. Vnde [a]) *autem hec obscuracio nisi ex aversione a lumine sapiencie? Vnde autem hec aversio nisi cui bonum est deus, ipse wlt bonum sibi esse, sicuti sibi est deus?* sic lucifer voluit esse sibi bonum suum, cum dicebat in corde suo: [1]) *In celum conscendam, super astra exaltabo solium meum et ero similis altissimo* Ys. XIV et sequitur: *Verumtamen in infernum detraheris in profundum laci. Detracta est ad inferos superbia tua, concidit cadaver tuum. Subter te sternetur tinea et operimentum tuum erunt vermes.* Ecce superba sanctitas, que apparuit in phariseo sicut in istis. De quo dicit Augustinus: *Meliora enim sunt peccata cum humilitate quam innocencia cum superbia,* quia *deus superbis resistit, humilibus autem dat graciam* (Jac. IV).[2])

Sed dices: Numquid non aliquando non sacerdos sanccior, iustior, devocior reperitur sacerdote? Respondetur: utique sepe sepius, ymo ut proch dolor [sepissime]. Et si sic, ergo bene dicunt, ut supra probatur, quia omnis christianus est sacerdos. Patet Apok. 1,[3]) ubi dicitur de Christo: *qui dilexit nos et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo et fecit nos regnum et sacerdotes deo patri* et Augustinus lib. II. De civ. dei cap. X:[4]) *Non solum episcopi et presbiteri, qui iam in ecclesia vocantur sacerdotes, sed sicut omnes christianos propter mi-*
252[b] *sticum crisma dicimus, / sic omnes sacerdotes dicimus, quoniam membra sunt unius sacerdotis.* De quibus apostolus Petrus: *Et ipsi tamquam lapides vivi superedificamini in domos spirituales, sacerdocium sanctum, offerte spirituales hostias acceptabiles deo per Jesum Christum* (1. Pet. 2)[5]) et paulo post ayt: [6]) *Vos autem genus electum, regale sacerdocium, gens sancta, populus acquisicionis.* Concluditur ergo ex iam dictis, quod *omnis christianus est sacerdos,* ergo omni die potest communicare et ter in die Christi.

Sed ad istam questionem respondet Augustinus lib. 1.

[a]) Psáno: ut.

---

[1]) Is. 14, 13. 15. 11. — [2]) v. 6. — [3]) v. 5.
[4]) Migne P. L. 41. není. — [5]) v. 5. — [6]) v. 9.

Questionum N. et V. T. questione 46 dicens:[1]) *Aliud est bene vivere, aliud potestatem alicuius officii accipere. Sicut enim qui sacerdos est, non ex eo vitam suam commendatam putare debet, ita qui sancte conversacionis et vite est, non iam ex eo sacerdocium sibi vendicare debebit. Quamvis bonum est sacerdocium, tamen malum erit ei, cui non est concessum et presumit.*

Sed talibus beghardis et beginis non est concessum ab ecclesia, licet sancti vel sancte sint, ut missas celebrent et sacramenta ceteris ministrent et eciam[a]) per consequens non ut omni die et in Nativitate Christi ter communicent, quia fatua presumpcio est. Hic error quondam me eciam presente a similiter oberrante fuit in eodem loco vel civitate predicatus, qui, ut scribit papa Gregorius XI,[2]) velut tenebrarum princeps in angelum lucis se transformans, ovis vestimento lupi rabiem vulpisque fallaciam ac sub mellis dulcedine venenum tegens, in sanctitatis specie seu ypocrisi articulos infrascriptos erroneos, falsos, temerarios, scismaticos et hereticos in ecclesia dei sancta veluti zizania in tritico seminavit, inter quos quartus est in ordine, quod »omnis homo tenetur de necessitate salutis ad minus bis in ebdomada sumere corporis dominici sacramentum eucaristie«, dicentes quod essent interius consecrati sicut sacerdotes exterius ad accipiendam eukaristiam benedictam. Gregorius: *Quod dictum est erroneum et repugnans sanccionibus ecclesie sacrosancte et sanctorum determinacionibus, ut patet satis in scriptis eorum et usu cottidiano, quem docet ecclesia sancta dei.* Hec papa Gregorius XI.

Finem huius tractatuli concludentes verbum repetamus Christi dicentis:[3]) *Attendite a falsis prophetis* i. e. custodite vos diligenter ab eis. Quod satis figuraliter dominus expressit in VI nacionibus Ex. XXXIV[b]) dicens:[4]) *Ego eiciam ante | faciem* 253[a]
tuam Amorreum et Cananeum et Etheum, Phereseum quoque

[a]) Psáno: eciam et. — [b]) Psáno: XIIII.

[1]) Migne P. L. 35 col. 2248.

[2]) V bulle, v níž přikazuje arcibiskupovi Očkovi, aby vyšetřil bludy vytýkané Milíčovi (13. ledna 1374. Raynald XVI).

[3]) Mat. 7, 15. — [4]) v. 11—13.

et Eveum et Yebuzeum. Cave, ne umquam cum habitatoribus terre illius iungas amicicias, que tibi sint in ruinam, sed aras eorum destrue, confringe statuas lucosque succide. Per quos figurantur erronei ypocrite, scismatici et heretici. Hos fuge, non converseris cum illis, nullas amicicias cum ipsis contrahe! Quare? Quia habent crudelitatem erroneam. Sunt enim homines corrupti mente, reprobi circa fidem,[1]) habentes conscienciam cauteriatam,[2]) familiaritatem deceptoriam, vitam simulatam, habentes speciem pietatis, virtutem autem eius abnegantes.[3]) Habent denique doctrinam pestiferam, quia molliti sunt sermones eorum super oleum et ipsi sunt iacula.[4]) Intencio quoque eorum perversa, quia intrinsecus sunt lupi rapaces,[5]) et mens obstinata, quoniam sicut Yamnes et Mambres restiterunt Moysi, sic isti resistunt veritati.[6]) Horum ergo aras false devocionis destruamus, statuas fortitudinis et superbie confringamus, lucosque inique solitudinis, conversacionis prave et societatis dyabolice, qui in tenebris ambulant et in umbra mortis[7]) conversantur, penitus succidamus, adiuvante nos divina virtute, cui nullus resistere potest, que sit in eternum benedicta Amen.[a])

---

[a]) Pod tím: Finitum a. d. MCCC nonagesimo quinto feria quarta ante divisionem apostolorum.

---

[1]) II. Tim. 3, 8. — [2]) I. Tim. 4, 2. — [3]) II. Tim. 3, 5.
[4]) Ž. 54, 22. — [5]) Mat. 7, 15. — [6]) II. Tim. 3, 8.
[7]) Luk. 1, 79.

IV.

JOANNES DE JENSTEIN DE MORBO SUO.

(Z rkp. kláštera *oseckého* č. 37.)

Cum anni jubilei gracia votoque urgente certis ex causis 135[2a]
et legittimis aliis urbem Romanam peciissem, vetustam pellem renovare desiderans ac novum satagens [a]) induere hominem, [1]) remeandi ad propria tempus aderat prosperoque itinere dei favente gracia feliciter peracto cum a Pragensi urbe miliaribus tribus tantum distarem, repentinus in me languor irruit horribili febre et naturalis unius diei spacio miserabiliter me quaciendo detinuit et ad usque internecionem prostravit. Vehementissimo igitur dolore et gravi infirmitate per plures dies consumpto medicis de vita desperantibus et alii spe frustrati similiter fuerunt noti, vid. mei amici et proximi, ego quoque similiter non me amplius vivere debere nullatenus reputabam et de me tamquam de morituro, quo bene determinarem finem meum, cogitare cepi. Affuit tempus matutinum et presbiter, qui misse perageret officium, in quo vite viaticum salutare domini nostri Jesu Christi corpus sacratissimum sumpturus eram, quo mediante de seculo nequam [2]) iturus perduci debueram in viam salutis eterne, [3]) de quo nempe firmiter confidebam. Accumbebam ergo ego flexis poblicibus tunc quodam cervicali, ast debilitate me nimia invadente amencia quedam succrescebat, quam cum percepissem notabiliter augeri, cepi surgere et ad presbiterum festinare hinc et hinc me duobus ducentibus, quia formido mortis ceciderat super me [4]), et ad genua incurvatus fixus here-

[a]) Psáno: satagerem.

[1]) Ef. 4, 24. — [2]) Gal. 1, 4. — [3]) Žid. 5, 9. — [4]) Ž. 54, 5.

135[2b] bam. Presbitero autem retardante in salu / taris hostie tradicione contexerunt me tenebre [1]) et apertis oculis videre non poteram, obsurdui et obmutui penitus et prout astantes asseruerunt et hii qui me tenebant plurimi ossa mea ad instar mortuorum collidi et frangi videbantur ac signa morituri hominis notabiliter foris aliis apparebant, intus vero anima mea inenarrabili dolore torquebatur. Nam ultra modum stupefactus primum de vita desperavi; nullatenus enim amplius putabam ultra videre hominem inhabitatorem quietis. [2]) Et ultimum quam terribilissima mors furit, vehementissimo pavore tunc perterritus comprobavi; totus certificatus de morte ea que mortis sunt gessi et per experienciam didici. Spiritus namque meus in arto et supremo erat constitutus et non erat iam ibi nisi vexacio, tedium, pavor, terror, dolor, anxietas et nimia perplexitas et maxime quedam amencia horribilis, que effari lingua omnium vivencium non poterit. Sed cum a domino petissem truculentissimum hunc dolorem minui, intellexi in anima mea quendam dicere: [a]) »Quid miraris de tantis doloribus? Nichil est respectu eorum, que in agone et spiritus exalacione fiunt.«

Hiis sic intra me doloribus vehementissimis sevientibus maior ineffabiliter alter dolor erat c o n s c i e n c i e interius accusantis et moriendi difficultas. Nam anima separari a corpore valde timuit, anxie ingemiscens quod sola pergeret et socium non haberet, quod certam dimitteret habitacionem et ad incertum quem ignorabat locum iret, omnia que possidebat post se relinqueret necnon et proprio corpore privaretur, ad postremum nullum quod haberet, cui calamitatis sue miseriam explicaret et quid expediret sibi pocius indicaret, sed omnibus auxiliis orbata sola quid faceret ignoravit. Vnde et cogitare in
136[1a] anima mea cepi: Heu me! ubi erit / dieta mea hodie, quo pergam, ubi nocturnus meus erit? Stupebamque pavore inenarrabili, quid tunc facerem, si horrores demonum viderem, qui me rapere vellent, si hii me ad inferna vel ad purgatorium protraherent. Nesciebam enim, utrum odio an amore dignus [3]) habitus fuerim. Vnde qui antea mori affectaveram deum rogando, ut

[a]) Psáno: diceremus.

---

[1]) Ž. 54, 6. — [2]) Is. 38, 11. — [3]) Eccl. 9, 1.

me de hoc medio tolleret, pretactis doloribus et timoribus motus inducias a domino deo flagitabam dicens: O domine, memor esto mei![a]) Nondum enim testamentum feci, nondum sacra unccione sum perunctus; verumtamen quia sum postmodum moriturus, non sicut ego volo, sed fiat voluntas tua.[1]) Pater, trahe me post te.[2]) In manus tuas domine commendo spiritum meum.[3]) Et certissime postmodum cognovi, quomodo corpus nichil prodest et quod tota vis consistat in anima, que in corpore dominabatur ut rex in regno, dominus in domo, que aliquando ex perplexitate expellebatur ad exitum et renitens corpus exire iterum revertebatur introrsum.

Contigit interea michi in memoriam revocari, qualiter adhuc communicare debeam; nam in premissis pressuris oblitus eram de communione. Dixi ergo mecum: Etsi oculi mei caligant,[4]) ut intueri dominum meum non valeam, saltem os meum aperiam, ut hoc venerabile recipiam sacramentum. Sic sicque os meum aperui et ad reverenter suscipiendum corpus domini attraxi spiritum.[5]) Et statim aperti sunt oculi mei et presbiterum ante altare exspectantem cum eukaristia cum ceteris circumstantibus illitum lacrimis vidi. Cumque panem vivum, qui dat vitam mundo,[6]) conspexi, resolutum est eciam vinculum labii et dicere cepi: Domine mi rex.[7]) / Sacerdos autem mox michi corpus 136[1b]
dominicum porrexit et statim a me omnis dolor abscessit modico vestigio debilitatis remanente. Vita siquidem veniente mors fugata fuit et ego sanitatem recepi.

Sed minime eam conservavi; nam post salutarem medicum et salubre medicamentum, quod in Christi corpore sumpseram, carnales medici inportunis admonicionibus [instabant, ut medicinam corporalem sumerem]. Quibus aiebam alia me non agere nisi ea que sanant.[b]) Cogitabam enim in animo meo alias michi non expedire sumere ulterius medicinas, si perfecte sanari volo; quodsi secus facerem, pro certo hoc scire me in priorem relabi egritudinem. Sed perseverante medico et instante cum aliis, ut aliquid pro sustentacione sumerem, ego miser et fragilis proclivis ad malum parui, ut obediens fierem et ne me-

[a]) Psáno: mi. — [b]) Psáno: sanavit.

[1]) Mat. 26, 39; Luk. 22. 42. — [2]) Cant. 1, 3. — [3]) Luk. 23, 46.
[4]) Gen. 27, 1. a j. — [5]) Ž. 118, 131. — [6]) Jan 6, 41, 33. — [7]) Esth. 13, 9.

dicos spernerem, qui de sanitate mea erant solliciti; confortacionem corporalem recepi et confortacionem spiritualem quantum ad corporis sospitatem amisi. Inde confestim debilitas per paululum augebatur, quam cum percepissem, testamentum feci sacroque sum infirmorum oleo eodem die ante vel citra meridiem perunctus. Credebam enim deum meum, ut hoc peragerem, inducias michi dedisse, quod postmodum plurimis paratissimis supervenientibus factum fuisset, si non michi divina dignacio pepercisset. Cui soli laus et graciarum accio sit in secula seculorum Amen.

V.

ARCHIEPISCOPI JOANNIS DE JENSTEIN DE FUGIENDO SECULO (LIBELLUS SECUNDUS).

Z rkp. *vatikánského* č. 1122.

Quos cum lugeo, me lugeo non minus carnalem illis. Nam 272[1a]
ut cum rubore dicam et lacrimarum suffusione inferam retroacta tempora, »adolescencie [a]) floride lascive [b]) deduxi annos citra vel ultra duodecim fede proch pudor et luxuriose, residuum temporis infructuose, temporalibus mersus curis, heu flebiliter consumpsi. Ab infancia delicate nutritus crapulose vixi, puer cum essem nec mereri possem« non mea sed cura parentum »septem successive beneficia aut verius michi veneficia habui inficiebantque animam meam, orare dum nescirem [c]) nec pro me nec pro mortuis, quorum tamen stipendia et elemosinas edebam et bibebam. Superflue et sumptuose [d]) induebar ac denique adhuc puer ad literas [e]) traditus fui, competenter liberalibus artibus eruditus, cepi girare mundum gracia studiorum. Pragam primum, Paduam, Bononiam, Montepessulanum, Parisios / ivi, ubi mala et bona vidi, didici et feci. Nescio si 272[1b]
profeci, quando in moribus defeci. Perversissimam quibusdam locis currebam viam nec proderat discere scienciam ac peccando cadere in ignoranciam« vel peccatum, quod nichil est, quin ut peccando in nichilum redigerer et nescirem. Nescirem quippe a veritate aversus et sui ipsius peccando oblitus. »Hinc denique ego [f]) nec [g]) plene viginti sex annorum nullo previo labore vel

a) Co jest v uvozovacích znaménkách, uveřejnil Höfler SS. II. p. 12—14. — b) Psáno: lascivie, Höfl. nemá.
c) Text: nescire. — d) Psáno: subtuose. — e) Höfl.: libros.
f) Höfl.: Tamen ego. — g) Höfl.: necdum.

merito per Gregorium papam undecimum in ecclesiam fui mysnensem promotus. Me in scampno dormientem meridie nunccio excitante, ut surgerem, et nova recitante, [a]) que dum percepissem, iacens fingensque me dormire, intra me tamen pensabam, quantos michi dominus iugiter augeret honores quamque nichilominus indignus et ingratus essem, actamen quia vanus excitanti nunccio inproperare cepi dicens: Cur me dormire non sinis? Qui respondit: Deo [b]) et hominibus es ingratus. Nonne tibi solempnem ecclesiam sine labore aporto, quam si [c]) haberet alter, vasta laboriose orbis spacia peragraret? Cui ego rursum: Numquid ergo exdormivi vel exsompniavi michi illam? [d]) Tacitus tamen rem considerans deo in corde gracias referebam. O deus meus, quam secularis quamque inutilis tunc eram episcopus, confundor erubescencia enarrare. Nec ob hoc divina michi largitas defuit, quin infra paucos annos amplius sublimasset. [e]) Me nempe inscio [f]) meisque parentibus cesareque felici [g]) Karolo imperatore ac rege Boemie ignorantibus per Urbanum papam sextum fui ad Pragensem metropolim motu
272[2a] proprio translatus, predecessore / meo et patruo in cardinalem presbiterum tituli basilice duodecim apostolorum promoto. Quod michi cum miraculose innotesceret [h]) per beatam Virginem circa eius quandam ecclesiam, carnalis quamvis adhuc, [i]) conferebam hec tamen in corde meo, [1]) vitam meam satagens in melius emendare. Sic paucis denique [j]) interiectis diebus in cancellarium fui per eundem imperatorem serenissimi Wenceslai regis filii sui presentis [k]) institutus.

Quantos vero honores et divicias fui consecutus in mundo, nescio presentibus enarrare. Nam tres papas et novem reges vidisse me memini et principes innumeros, a quibus secundum ambicionem seculi non modicos tuli profectus [l]) et honores.

a) Höfl.: recitantem audirem. — b) Höfl.: domine, deo ...
c) Höfl.: ut. — d) Höfl.: numquid somniari illa?
e) Höfl.: sublimavit. — f) Höfl.: nescio. — g) Höfl. nemá.
h) Höfl.: innotuisset.
i) Místo následujícího má Höfl.: »tamen in corde meo vitam in melius emendare statui.«
j) Höfl. nemá. — k) Höfl. nemá a ve větě má jiný slovosled.
l) Höfl.: proventus.

---

1) Luk. 2, 51.

Erant similiter gloria et divicie in domo patris mei«, que singula amputo tamquam ea, que de facili nequeunt enarrari.

»Hec autem [a]) ideo promsi, [b]) ut magis confunderer et ingratitudo liqueret et quantis huius seculi vanitatibus me inserui [c]) constaret.« Arridente michi mundo et desiderio meo satisfaciente »diligebam igitur mundum cum viciis et concupiscenciis suis [1]) et ab eo similiter diligebar«, et parva michi pro tunc cura de conditore mundi erat, qui me licet vanissimum diligebat tamen multum, magna michi dona spiritualia largiendo interdum et similiter visiones et revelaciones quasdam notabiles, quas pro tunc non multum levissimus estimabam.

De infirmitatibus et persecucionibus.

»Ast ne me sic linqueret in peccatis putentem, [d]) cum nec temporalibus [e]) nec spiritualibus flecterer donis, ut ad se traheret renitentem compelleretque intrare, [2]) iam perse/cucio- 272[2b]
nibus iamque [f]) gravissimis affecit infirmitatibus multis, quarum amaritudine mundus vilesceret et in deliciis suis dulcesceret Christus.« Et michi quoque factum est, ut consuevere parvulis facere perite nutrices, que ne semper velint ubera lambere, aleo pupillas inungunt, amaritudinem ut senciant et sugere disuescant. Et quamquam lac dedisset [3]) prima fronte michi ut parvulo dominus et multipliciter invitaret ad solidiorem sumendum cibum, ut evacuarem ea que sunt parvuli [4]) et sugerem mel de petra, que Christus est, et oleum misericordie de saxo durissimo [5]) sue iusticie, solis tantum penitentibus sugi apto: »non equa tamen lance [g]) vicem rependi,« sed sicut ablactatus super matre sua interdum indignanter eam pede ferit, ita retribucio ingratitudinis fuit in anima mea. »Celestis namque patris gratuita quandoque dereliqui dona et incipiebam iterum reverti ad pristina et caduca. Ast ne denuo errarem sicut ovis

a) Höfl.: Hec autem singula. — b) Höfl.: premisi.
c) Höfl.: inservi. — d) Höfl.: putrentem. — e) Höfl. nemá.
f) Höfl. nemá a vkládá: et (infirmitatibus).
g) Psáno: laute. Höfl.: non aqua tamen laude.

1) Gal. 5, 24. — 2) Luk. 14, 23. — 3) I. Kor. 3, 2.
4) I. Kor. 13, 11. — 5) Deut. 32, 13.

que periit,[1]) posuit frenum in maxillis et chamum[2]) in naribus meis traxitque potenter post se[3]) et afflixit plagis multis, gravissima me febre decoxit et« conquassavit valide, »pene mortuum dereliquit a medicis penitus[a]) desperatum. Vix tamen misero vexacio prebuit intellectum[4]) et infirmitas gravis sobriam fecit animam et[b]) intelligere cepi misterium et de retroactis malis[c]) penitenciam agere: ast[d]) quanto plus sapiebat deus, tanto amplius displicebat mundus ac magis displicebam mundo forcioribusque angebar[e]) persecucionibus.« Sed non debet qui regit stivam ideo post tergum respicere,[5]) non insul-
273[1a] tus hominum mundanorum metuere, ast au/dacter et intrepide vincere detrahencium subdolas linguas, subsanancium falsas fabulas, inproperancium argutas malicias. Maximaque animositas hec est spernere[f]) mundum maiorque quam hostes confligere, fallax quia mundus meticulosos terrore concutit, fortes blande pellicere novit hacque sagena ad se trahere genus omne humanum.

De cessione ecclesie.

Gravissimis igitur persecucionibus et infirmitatibus »multipliciter[g]) attritus sub annis, quibus ecclesiam Pragensem regebam, cum diuturno labore non[h]) proficerem sed deficerem et de die in diem rebellio et inobediencia in clero et populo augeretur et maliciam eorum minis et blandiciis avertere non possem sepiusque morti expositus sub periculo vite mee et meorum, prout est notorium« per experienciam, supervacue laborassem, »superbia eorum ascendente semper,[6]) racionabilissimis et efficacissimis plurimis de causis meam conscienciam moventibus, malui pocius dilectissimam matrem et sponsam meam Pragensem ecclesiam in manus summi pontificis resignare, quam eam male regere vel[i]) destruere. Et cui alteri[j]) teneor quam vicario Christi et ecclesie dei sancte defectus enunc-

[a]) Höfl.: paene.— [b]) Höfl.: tandem. — [c]) Höfl.: peccatis.
[d]) Höfl.: et. — [e]) Psáno: augebar. — [f]) Rkp.: spernendi.
[g]) Höfl.: Et cum multipliciter. — [h]) Höfl.: nihil.
[i]) Höfl.: aut. — [j]) Höfl.: Et quia alteri non...

[1]) Ž. 118, 176. — [2]) Ž. 31, 9. — [3]) Cant. 1, 3. — [4]) Is. 28, 19.
[5]) Luk. 9, 62. — [6]) Ž. 73, 23.

ciare[a]) meos, ut adiuvaret«[b]) manus lassas et genua dissoluta? [1]) »En[c]) ea de causa et vice altera exulavi nec tamen proinde remedium inveni,« quoniam[d]) sui interest confractum consolidare, infirmum curare et quod forte et pingue est custodire. [2]) Quodsi non ita sit, profecto exsiccantur rivuli denegante fonte aquas, arefiunt rami non ministrante radice / sucos, putrescunt 273[1b] et corrumpuntur cicatrices, si non prudentis coniectoris antidotis fulciuntur, alvearia vacuantur favis, si quo vivat non habet apis, quia sicut in capite, quod descendit et defluit in barbam Aaron, [3]) sic capitis nostri summi pontificis supereffluens habundancia debet pertingere membra atque denique in oram vestimenti descendere, ut virtus ab eo exiret et sanaret omnes. [4])

»Morbum ergo,[e]) quo languebam, detexi,[f]) vulnera, quibus sauciabar, ostendi, circumstancias infructuosi regiminis denudavi[g]) atque successorem, quis aptus esset, sibi[h]) indicavi, ne forte tyrannus succederet vel alius inutilis et indignus.« Ac inperfectum meum viderunt oculi sui[5]) et inpossibilitatem boni regiminis; »de fratrum[i]) igitur suorum maturo[j]) consilio causisque racionabilibus ad hoc eum moventibus a nexu, quo astrictus ecclesie Pragensi[k]) fui, sua me benignitate absolvit et eundem, pro quo rogavi, successorem instituit principibus magis acceptum ecclesieque Pragensi[k]) forte magis aptum.«

De inproperacione, quare cessi.

»Quod cum factum esset, hoc ipsum in caritate detractabant viri clarissimi et precipue cordialissimus preceptor et dominus meus reverendissimus in Christo pater in terris Angelus re et nomine dictus[l]) dei gracia patriarcha Constantinopolitanus cum pluribus episcopis« ac gnaris »et religiosissimis viris ceteris,[m]) tu quoque cum illis,« quidam vero laudabant. Primi male iudicabant quod gestum est; unde et quidam vir venera-

[a]) Höfl.: elucidare a jiný slovosled. — [b]) Höfl.: adiuvarer.
[c]) Höfl.: et. — [d]) Psáno: qui. — [e]) Höfl.: igitur.
[f]) Höfl.: ipsi detexi. — [g]) Höfl.: denuntiavi. — [h]) Höfl.: ipsi.
[i]) Höfl.: patrum. — [j]) Höfl. nemá. — [k]) Rkp. Pragensis.
[l]) Höfl.: ita dictus. — [m]) Höfl. nemá.

[1]) Job. 4, 3 n.; Is. 35, 3. — [2]) Srv. Ez. 34, 3 n. — [3]) Ž. 132, 2.
[4]) Luk. 6, 19. — [5]) Ž. 138, 16.

bilis in Veneciis pape nunccius, quem nosti, cuius ex causa
273[2a] nomen / subticeo, cum sibi quod gestum erat in curia enarassem, in quadam indignacione respondit bene factum esse, eo quod deo servire intenderem, acsi id crimen esset et causa, qua licite episcopi privarentur sede sua. Alii vero: Numquid ut episcopus, inquiunt, servire deo non poteras? At alii cur non perseveraverim usque in finem et multa hincinde talia recitabantur a multis.

Ast ne in hac re, tamquam male gesserim, scandalisarem unum ex pusillis minimis, qui in deum credunt,[1]) vel viros egregios, mundi luminaria, ecclesie sancte dei prelatos, huius rei veritatem nescientes, et ut ab eorum cordibus sinistras suspiciones submoveam, ut quoque quo scandalisentur in me non habeant, eos cupio non latere, quod id quod feci adhuc facerem iisdem me racionabilibus causis moventibus. Sed cum nonnulli illuminati viri in diversis mundi partibus non commendent id ipsum, timui igitur, ne quid lateret suspecti, unde et vehementer expavi, non quod me peniteat, quod bene factum esse credo, ast ne deum meum viderer quantumlibet offendisse aut proximum. Movent nempe illustrium virorum verba corda fidelium, ut culpam ibi suspicentur esse, cum non sit, unde et iterum in se redeunt, rimantur singula atque discuciunt, conscienciam probant denuo, si quid lateret, si quis latet anguis in herba.

Compellor igitur in hiis scriptis et illis satisfacere, qui mecum id ipsum sapiunt, atque illis, quibus secus videtur esse, quod sencio, ut exinde aliqualiter mundi possit contemptus colligi atque capi.

273[2b] De rei veritate, que in / hac re contigit.

Illos ergo, qui obiciunt me propter deum, ut in pace et tranquillitate sibi servirem, ecclesiam resignasse, scire volo me in hoc apostolum imitasse, qui inquit:[2]) *Omnia quecunque facitis, omnia in nomine domini nostri Jesu Christi facite.* Nam et revera propter deum cessi et tamen non cessi propter deum, quin alia eciam vid. me movissent. Nam non principalis hec causa resignacionis mee fuit, quia ut episcopus deo servire potui et melius potui.

---

[1]) Mat. 18, 6. — [2]) Kolos. 3, 17.

»Habet[a]) papa cartulam meam propria manu scriptam, racionabiles causas continentem«, vid. inobedienciam cleri et populi, destruccionem ecclesie imminentem et debita magna sive ereccionem cuiusdam de novo cathedralis ecclesie in eadem Pragensi civitate, que non in tantum mee quantum Romane ecclesie fuisset nocitura,[b]) ob quam et scisma fieri pertimescebam, et alias raciones. »Cui se papa conformat in bullis, affirmans in causis racionabilibus se hanc resignacionem admisisse et provisionem[c]) fecisse.« Nec quidquam ibi de servicio divino scriptum est, ac insuper nichil per me fieri desideravi, quam ut voluntas impleretur divina. Vnde in principio cartule prefate post salutacionem pape factam hec verba premisi: *Sanctissime pater, presupposita in omnibus divina voluntate* etc.

Nec abnuo,[d]) cum sic angebar curis superfluis et nil proficerem, interdum causa devocionis optasse me pacem et postulasse eam michi a domino tribui; non tamen sequitur: ideo laborem recusavi. Nec me voto aliquo astrinxi, ut amplius laborare desisterem, qui tribuente / domino felici labore residuum 274[1a]
temporis consumare propono. Finxit ergo ut falsarius veritatis, si quis ausus fuit dicere me preesse amplius nolle, devocionem meam nimium attollentes, propter quam inutilis essem et remissus, hanc inidoneitatem[e]) esse existimantes officii pastoralis.

Nec eciam sequitur: quia post resignacionem nullam aliam prelaturam a papa petere volui, ergo in futurum statu carere disposui, cum deo teste horum nil desiderem, utpote quia in omnibus disposicioni me divine commisi. Cur ergo »volo« vel »nolo« dicerem, eciamsi hiis in eternum carere deberem? Ast hec feci, ne sinistra de me presumeretur suspicio, maxime perversorum ambicioni et avaricie inputancium, expresse nunccios meos prohibui, ne quidquam peterent, sed tantum pensionem aliquam provisionis debite, que consueta est eciam dari aliis resignantibus prelatis, quam ut Petrus Damyani dicit, Jeronimus et Gregorius cedentibus episcopis instituerunt sufficienter largiri, nec carere ea quamdiu studiosus sum et incolumis[f])

[a]) Höfl.: Sed habet. — [b]) Rkp.: fuisse nocituram.
[c]) Höfl.: novam alteri provisionem. — [d]) Psáno: ab uno.
[e]) Psáno: inydeonitatem. — [f]) Psáno: incolomis.

valeo; in comparandis nempe et scribendis libris aliisque operibus piis eam oportuit ut haberem.

Contestor ergo presentem et futuram ecclesiam, ut non scandalisetur in hiis meis factis; si quis forte post meam mortem hanc meam resignacionem reprehenderit vel scandalisari in hac voluerit, noverit quod sic factum se et non aliter habet, prout scripsi, fiatque in munimentum perpetuum seculis post futuris.

Responsio contra dicta magistri cuiusdam venerabilis.

Denique ut respondere valeam cuiusdam venerabilis in
274[1b] theologia magistri ob/iectis, sua qui in litera inproperanda scribebat, quo spiritu ductus cesserim ecclesie supradicte, suspectum habens, si id spiritu sancto fuerit gestum, quia scriptum est: [1]) *Probate spiritus, si ex deo sint:* si probavi, quidquid factum est, non erit reprehensibile, magis vero in illis quo spiritu reprehendant, quia non eodem spiritu reprehenditur id, quod actum spiritu sancto videtur. Neutre oportet vel utreque ut unanimiter partes concordent, ut unus spiritus et una fides [2]) sit in eis. Si contrariantur, non est ibi unus et idem spiritus. Vnde probare, utrum ex deo sit spiritus, non est hoc proprium nosse hominis sed dei inspirantis. Non enim ut vinum sic spiritum sanctum probare possumus, cum plerique spiritu sancto careant et nonnisi malignum probant, quem almum esse putant. Nec quidem noscere poterant, quo spiritu quadringenti viri Achab unanimiter prospera prophetabant, quamvis essent multi, spiritus tamen mendacii in ore eorum prevaluit et solus Micheas spiritu vero se prophetasse cognovit, unde per Sedechiam in maxillam percutitur et ab eo obprobriose obruitur: [3]) *Mene ergo*, inquit, *dimisit spiritus domini et locutus est tibi?*

Levius ferrem, si ad vapulandum alteram maxillam [4]) offerrem, quam quod illusione sathane id me arbitrarer fecisse. Ast in paciencia libet hec obprobria ferre, magistri nostri Christi vestigiis inherere, cui talia a scribis et phariseis obiecta sunt, cum in Beelzebub demoniorum principe eum eicere demo-

---

[1]) I. Jan. 4, 1. — [2]) Ef. 4, 4 n. — [3]) III. Král. 22, 24.
[4]) Mat. 5, 39.

nia dicerent.[1]) Qui et alibi cum sibi iterum insultarent, blasphemanter dixerunt:[2]) *Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es et demonium habes,* mansuete respondit: *Ego demonium*[a]) *non habeo.* Sufficiat et nunc me respondere / michi ex- 274[2a]
probrantibus cum Christo: Ego demonium[a]) non habeo.

Sunt ergo quidam, qui quod per me factum est, male factum iudicant, quidam qui laudant. Alii ergo dicunt bene factum, alii male. Quis diiudicabit, quid sit horum verum? Nonne eodem spiritu ambulamus? Probare est difficile, quoniam cernimus opinionem utramque gnaros magistros et excellentes in devocione viros affirmare, licet videantur contrarii in opinione[b]), sed si bene perpenditur minime dissidere videntur, quia quandoque secundum raciones, quas habet, unusquisque secum rectum esse iudicat, quod putat. Plerumque ergo in illis iudicium fallitur, qui pertinaciter astruunt, quod verisimile non videtur, perfecte vero nemo noscere poterit. Nam nemo novit, spiritus domini unde veniat vel quo vadat,[3]) nisi cui voluerit spiritus domini revelare,[4]) qui verus est ponderator spirituum,[5]) quia solus unicuique dividit prout vult[6]) et unusquisque eum recipit secundum mensuram donacionis sue.[7]) Potest ergo ex eodem spiritu reprehendi minus bonum, quod fit, cum maius posset bonum fieri. Nec frustra Heliseus in Yoas regem Israhel iratus cernitur, cur tribus tantum vicibus iaculo terram percuteret, sed illi inquit:[8]) *Si percussisses quinquies aut sexies aut sepcies, percussisses Syriam usque ad consumacionem.* Eodem forte ut opinor modo, quia amicus est ille magister meus, me arguit, cur minus bonum, ut ipse existimat, fecerim cedendo, cum presidendo maius bonum facere poteram, quoque spiritu fecerim exprobrat confidenter. Cuius tamen contrarium in precedentibus potest et sequentibus constare luculencius / scriptis, melius 274[2b]
me cessisse quam inutiliter prefuisse.

Racio quare[c]) cessi.

Quo igitur spiritu cessi? Respondeo, quod racionabilibus ex causis, zelo iusticie motus conscienciaque dictante. Non alio

[a]) Text: dominium. — [b]) Psáno: opinionem. — [c]) Text: quia.

[1]) Mat. 12, 24. — [2]) Jan 8, 48 n. — [3]) Jan 3, 8.
[4]) Mat. 11, 27. — [5]) Přísl. 16, 2. — [6]) I. Kor. 12, 11.
[7]) Efes. 4, 7. — [8]) IV. Král. 13, 19.

quam spiritu sancto actus sum. Os namque domini ante omnia interrogavi, in oracione procumbens sibi revelavi causam meam,[1]) spiritum sanctum invocavi, ne in contemptibus meis et desideriis alieno spiritu defraudarer. Divine insuper disposicioni hec omnia, que fieri affectabam, et voluntati commisi. Absit autem a fidelium cordibus, ut spiritu sancto rite invocato se interserat nequam spiritus decepcionemque posset efficere. Aut si ego deceptus sum petendo, ergo et mecum quam plurimi alii viderentur decepti. Quo paraclito paranimphi ob hanc causam missi, qui mee postulacionis recitatores fuere et baiuli, legacionem peregerunt? Quo spiritu cetus venerabilis cardinalium consuluit aut summus noster pontifex consensit? Vel reverendissimus in Christo pater et magne vir devocionis, michi cordialis et carissimus, Cosmas tituli sancte Crucis in Jerusalem presbiter cardinalis, cui hoc extitit factum commissum, perfecit? Absit habere suspectos, qui haud dubium spiritu sancto inspirati[2]) hec fecere. Ecclesia namque dei spiritu sancto regitur. Cum papa in bullis testetur ex racionabilibus causis de fratrum suorum maturo consilio hoc fecisse factum. Minus autem inter cetera fuit, quod ego feci. Solum namque petivi, quia per me liberum volitum cedendi non habui, et plurimum pecierunt, quibus dictum est: [3]) *Nescitis, quid petatis* et illud: [4]) *Petitis et non*
275[1a] *accipitis, / ideo quod male petatis.* Ego vero ex racionabilibus videor causis a sacris canonibus approbatis petivisse, uno eodemque spiritu hec omnia operante.[5])

Vnde ut residuis eiusdem magistri videar respondere obiectis, non me iugum domini iam abiecisse, [sed] suave ymmo et leve iugum[6]) domini pro oneroso et infructuoso iuxta preceptum domini commutasse.

Responsio tacite questioni.

Hinc michi obicere posset iterum, cum episcopus sit spiritualis rector iugum domini ferens, cedens ergo iugum domini videtur abicere, vel aliter: Numquid videtur mundum fugere, qui episcopatum intendit dimittere? Nam episcopi est curam

---

[1]) Jer. 11, 20. — [2]) II. Pet. 1, 21. — [3]) Mat. 20, 22.
[4]) Jak. 4, 3. — [5]) I. Kor. 12, 11. — [6]) Mat. 11, 30.

animarum gerere et ideo dicit apostolus: [1]) *Qui episcopatum desiderat, bonum opus desiderat.*

Fateor quidem spiritualem curam regiminis habere episcopum, ast si exercere non valet, quid libet regere? Si spiritualiter non valet vivere, quid prodest episcopum esse aut quid proficit desiderare episcopatum spiritualiter et consummare carnaliter? Secundum spiritum enim loquor non carnem, flebiliter ut subinferam, episcopatum iam non desiderari propter spiritualia, ast fastu ambicionis aut libidine dominacionis sive [a]) avaricie bona temporalia conquirendi. Nec enim ulla cura est de spiritualibus inbuendis hominibus, sed de alendis pecoribus, non de cultu divino augendo sed de peculio congregando, non quid deficiat menti sed quid inferat ventri. Sub quorum regimine spiritus caritatis extinguitur et caro per concupiscenciam incenditur, dileccio proximi attenuatur [b]) et / invidia ampliatur, 275[1b] fides in perfidiam transformatur. Norunt nempe hii animales antistites gubernare temporaliter, quia caro et sanguis revelavit eis, [2]) et quod ewangelium intelligit, cum Petro dicatur [3]) *Pasce oves meas*, de pascendis hominibus, hoc ipsi intelligunt de agnis et ovibus, et animarum pastores pocius rerum sunt et corporum zelatores. Nec vetare ideo hospitalitatem intendo, que episcopis precipitur, [4]) ast ei [c]) curam prefero animarum, quia illa oportet facere et ista non obmittere. [5]) Solum solercia tua noscat me iugum durum et carnale relinquere, spirituale vero relinquere nolle, quo opitulante domino cupio modo forcius mancipari humerosque submittere ad ferendum.

De difficultate regendi.

Ego vero cum in spiritualibus non proficerem, adeo fui secularibus factis inplicatus nocte dieque laborando, ut tederet me vivere. [6]) Visus est quippe michi ut Moysi intolerabilis [7]) labor iste, [d]) totaque Boemia intrinsecus preliis scindebatur et

[a]) Psáno: sue. — [b]) Rkp.: attenuabitur. — [c]) Text: is.
[d]) Psáno: ista.

---

[1]) I. Tim. 3, 1. — [2]) Mat. 16, 17. — [3]) Jan 21, 17.
[4]) I. Tim. 3, 2. — [5]) Mat. 23, 23. — [6]) II. Kor. 1, 8.
[7]) Num. 11, 10.

nullo modo sic regendo evitare poteram ingens peccatum, iamque deficiebam eciam in sanitate corporis et revera nisi cicius exivissem de patria, fuissem mortuus vel gravissima infirmitate prostratus. Iam namque una obsurdueram aure nec malagma proficiebat nec ingenium medicorum, quin ut rota plaustri strideret [a]) intus in aure vel ut uterque molaris cum celeriter volvitur sive sonitus aquarum multarum [1]) in capite sentiretur, donec post tempus Venecias veniens qua habitabam domo in missa,
275[2a] quam legi de s. Lucia in die eius, eadem hora eius / meritis fui sanatus. Hec ideo pretuli, ut labor et dolor consideretur episcopi, qui in temporalibus frustra proficiens vires consumit, conquisita spargit, inaniter iactat et perdit, quorum inpedimentis et in spiritualibus oportuit deficere, cum proficere non valerem.

Habet namque dependenciam bonorum temporalium episcopus, qua deorsum trahitur, et exorte spine rerum temporalium suffocant spirituale granum. [2]) Cura namque rei familiaris hec est, ut habundancia detur habundantibus et auferatur ab illis qui non habent. [3]) Nec videtur satis, quod tribuitur; adhuc vel murmur fit aut sediciones murmurancium famulorum ebreorum garriencium in officiorum prepositos, eis omnia quod non tribuantur ad votum. Nec pesti huic provideri eciam difficulter potest, quin iuxta terre ritum pascantur superflue; si restringitur, habebis domesticos inimicos [4]) aut certe contumeliosos et rebelles [b]) servos obsequium denegantes. Hinc tot equi, tot equites, tantum pabulum nimis appreciatarum bestiarum, quin ymo expedit ut habeat currus et equites, barones plurimos et nobiles catervatim per turmas gradientes, miliciam copiosam, clientelam superfluam, qua circumquaque vallatus eat pompa nobili, qui ceu locuste cuncta devastent et devorent, bursam vacuent pariterque consumant.

Dilecte igitur perpende mi compater, si cedendo ob hoc ecclesie non sit mundum fugere sique in spiritu viventibus [5]) hec liceant sique expediat similis vita.

[a]) Psáno: studeret. — [b]) Psáno: reuelles.

---

[1]) Ž. 76, 18. — [2]) Mat. 13, 7. — [3]) Luk. 19, 26.
[4]) Mat. 10, 36. — [5]) Gal. 5, 25.

De officialibus ingratis.

Denique cum stulto labore ab / sumitur, nisi quis in plures 275[2b]
laboris onus distribuat, constitui igitur officiales singulos singulis officiis necessarios, at non inveni aptos, non fideles, ast ingeniosissimos exactores, avidissimos congregatores, tenacissimos pecuniarum invisceratores, pro se non domino, solis verbis servientes et colorantes forefacta mendaciis. Proprium qui defectum suis ascribunt dominis: aiunt siquidem dominos culpabiles esse, qui non sinunt eos bene regere, hospitales esse: furta autem silent atque inportune repellunt quidquid eis obicitur. Dicunt fideliter se servivisse, portare pondus diei et estus [1]) dominosque ingratos seseque gravari, licenciam fingentes sumere. Explorantes suorum dominorum mentes petunt compotum et racionem fieri, quam irracionabilem racionem astruunt esse rectam, probant clamore, que nequeunt racione, mensam verberant pugno, surgunt cum impetu ad excusandas excusaciones in peccatis, [2]) incipiunt anathematisare et iurare iuste fecisse se, fideliter servivisse: ‚Non salvet me, inquit, deus' vel ‚Mala decidam morte' aut ‚Antequam abhinc egrediar, caput frangam, si non fideliter et recte egi.'

Hec et plurimum maiora et execrabiliora ausi sunt temerarie perierando asserere, cum revera contrarium per nonnullos sciatur. Vnde petunt sibi protinus dari quittacionis literas, quas inportune exigunt, licenciam sumunt, quam per complices eorum eis dari inpediunt. Si qui vero in officiis suis sunt fideles episcopis et bene presunt, non paciuntur illos socios plurimisque nigrant in / famiis, crassantur in eorum malum, ut cogantur 276[1a]
discedere vel officium resignare.

De consilio perverso.

Hinc denique consilium carnalium consiliariorum, qui nil aliud quam ad favorem humanum et proprium lucrum consulunt. Si igitur quid arduum in medium proponitur vel ambiguum, prius simul discuciunt et quod illud fiat artant episcopum, sive sit contra conscienciam sive [in] dei et proximi offensam. Nam sepe ex metu principum vel sub aliqua spe tempora-

[1]) Mat. 20, 12. — [2]) Ž. 140, 4.

lium habendarum rerum vel favores humanos aquirendos pravissima dant consilia; cumque illis obicitur secundum deum non esse hec recta, ayunt ex adverso: ‚Non ut olym sic modo fiunt signa et miracula, ast secundum quod cursus est mundi sic suademus fieri; dimittamus modo deum in pace et obediamus magis regi quam legi', cum econtra magis sit obediendum deo quam hominibus. [1]) Cumque futura, que exinde possint oriri mala et scandala, eis innotescerem, audire nolunt, pertinaciter resistunt atque iterum subdunt: ‚Nos consuluimus vobis, quod nunc nobis videtur fiendum; si se vero aliter res habuerit in posterum, de hoc nolumus inculpari. Non sumus prophete, ut futuros possimus diiudicare eventus.' Sicque tota dies transivit in cassum et vacua fuit anima mea. Expediebat ergo se ad oracionem colligere ut deus solus iuvet et consulat. Vnde et fateor me ob hoc sepius consiliarios meos reliquisse et ad extraneos quoscunque deum timentes pro consilio confugisse. Cumque sepe
276[1b] propter / negligencias, que fiebant, eos reprehendissem, dicebant: ‚Numquid de hac re in consilio tractatum fuisse?' vel aliter mutabant: ‚sic et sic tractavimus'. Quare feci quendam librum papireum fieri, quem parabolarum nominavi, et omnia que illo die per consilium tractabantur, nominatis que ibi in consilio erant personis, iussi conscribi et annotari. Cumque transactis diebus aliquot quererem, si hec vel illa, que in consilio alias sunt digesta, expleta essent, si se non recordari dicebant vel aliter se habere factum, iubebam apportari librum, per quem eos convincebam. Quibus cognitis magis exprobrabant dicentes me eis tanta iniungere, quod si centum essent, ea non possent quomodolibet adimplere.

De impedimentis quietis et devocionis.

Et quod videtur grave et inportabile, non paciuntur episcopos oracioni, leccioni vel consideracioni vacare. Dicunt esse illas maledictas oraciones nonque dare audienciam hominibus, non facere iusticiam pauperibus, negligencias multas committere, et multa alia confingunt similia. Vnde cum missam legerem, alii concuciebant ostia, alii super tectum ligna et lapides proiciebant, ut intermitterem incepta vel cicius finirem. Nec

---

[1]) Sk. ap. 5, 29.

hic modum ut in aliis mundi habent partibus, ut certis horis, quibus audiencia datur, venirent, sed dormiat vel comedat episcopus vel missam legat, si presencia eius non presto fuerit, increpant, iudicant, recedunt. Cumque quandoque interrumperem horas [et] descendissem, ut viderem, si tanta esset necessitas, nil audivi nisi curiosas fabulas et verba va/na; nam qui 276[2a]
audienciam postulabant, non alia racione quam ut ibi comederent convenerant, sepeque oportebat me ociosum ibi sedere, ne eorum animos perturbarem.

Igitur contestor deum meum in consciencia mea, nisi aliqua oblivione deceptus, de scitu meo neminem obmisisse in excepcione iusticie, sed per me vel meos iusticiam eis debitam feci fieri et cum per meos negligenciam factam cognovi aut semiplenam iusticiam, omni labore solus consummabam. Ob que non modicam indignacionem capiebam, quia post missam sepe usque ad noctem stabam vel sedebam et quandoque pro magna parte noctem deducebam insompnem, finem dando negociis, relinquentibus me consiliariis meis omnibusque subtractis. Qui tamen ob hoc non minus detrahebant michi, negligenciam inpingentes.

Sileam multa ex paucis que non facile annotantur, unum tamen subdo: Episcopus, si non carnaliter vixerit, non est aptus regimini et ab hominibus carnalibus despicitur, ut parum eciam vel nil in spiritualibus proficere possit. Nil igitur, compater dilecte, hiis difficultatibus agnitis perturbacionis videtur ingigni materia, si mere carnalia, que sine peccato fieri non possunt, vitavi, si similiter ne peccarem, seculum utcumque[a]) fugi, perspectis similiter que post hunc libellum conscripsi verbis epistole diligenter.

Quomodo mundus spiritualibus adversatur.

Ut te autem minime lateat difficilis fuga seculi, recito nunc quod gestum est. Postquam de Veneciis ad Pragam redii, si tamen proprie eloqui poterit, qualiter se erga me habuerint rex cum/principibus, barones cum nobilibus sive clericis et popu- 276[2b]

[a]) Rkp.: utrumque.

lus. Quidam nempe compassione ducti flebant, alii vix lacrimas continebant. Quidam tristi facie pectoris amaritudinem detegebant vultusque aliorum vidi in diversa mutatos, gestu suo animi dolorem testantes. Cuius enim vel saxeum pectus non permolliant hec talia, ut vel ad mundum redeat aut vix vel difficulter se a mundo[a]) excuciat. Audivi eciam laudantes quosdam quod factum est, alios econtra vituperantes, quos vultu ylari et iocundo opportuit sustinere pacienter atque verbis levibus et dulcibus emolire, qui nequaquam amaro tulissent animo, si reversus fuissem idem vel consimilis prout exivi prelatus.

Plane ut tibi fatear, mirabili quadam commutacione inimicos vidi in amicos conversos, cordialiter de mea mutacione dolentes, amicos vero quosdam inimicorum larvas gerentes torvo me et procaci aspicere vultu, stuporque occupaverat plurimos et non modica admiracio multos.

Hec ideo annotavi presentibus, quatenus constaret, qualiter displiceant mundo facta spiritualia, quomodo vita solitaria sive fuga seculi ac refutacio terrenorum; et hoc est mundum spernere, amores et odia non curare, iras et amicicias contempnere, fletus et irrisiones pacienter ferre, multitudinem compaciencium amicorum flocci pendere. Ast hec de me non audeo dicere, qui se (!) tunc aliter habebam in pectore et aliter ostendebam in facie, non ob causam aliam, quam quod eos cernebam
277[1a] me tenerrime diligere. Qui licet aliqui quondam / michi plurimas fecissent offensas et privare consilio et auxilio me niterentur antefata ecclesia, expost facto tamen vinculo caritatis permoti, si fuisset possibile, propriis me sumptibus forsitan comparassent.

Ecce hii favores quomodo pelliciunt mundum fugientes. Facilius ergo est adversa mundi devincere quam que demulcent prospera, quia suavius alliciunt amicos oblectamenta mellita. Temporalibus igitur nimium illectus laboribus carnalibusque placens hominibus, maxime nativis in partibus, nescio amande compater securus consistere desiderataque pace frui et devocione optata multoque tecum quiecius degebam Veneciis curis et laboribus penitus postergatis.

[a]) Rkp.: amando.

De contemptu mundi.

Loquatur[a]) igitur homo, psallat de me calumpniam, vertar in canticum eorum[1]) tota die, ventiler in proverbium et fabulam, per gloriam et ignobilitatem, per infamiam et bonam famam,[2]) ut purgamentum fiam atque peripsima,[3]) hec cogitabo pro peccato meo[4]) et erit michi hec salubrior medicina. Sanant magis me increpaciones in populis[5]) quam blande laudes in oculis; radicem magis fecundant hec stercora quam si apponantur aromata; livor et plaga tumens[6]) vino magis indiget quam oleo acticoque sale tumor est asininus curandus; servo malivolo tortura et compedes.

Ingratitudo beneficiorum tantorum michi indigno a domino collatorum pena plectenda est; expianda sunt condigna penitencia peccata. Me genarum rubor et confusio, rectos autem decet collaudacio.[7]) Purgatorium / meum est iste mundus; 277[1b] prius de me querebatur, cur preessem inutilis, modo magis queritur, prelature cur cesserim, cur traho ocia, cur pacem desidero. Plangit mundus suum quem perdidit filium, quem[b]) utinam perdidisset sibi mortuum, deo autem vivum. Qui mundo cum degeret vivebat, mortuus autem deo erat, ast qui mortuus deo fuit, iam revixit, perierat et inventus est.[8]) Venit enim princeps mundi huius et in me non habet quidquam.[9]) Opto saltem, quod non habeat,[c]) ut in me non inveniat aut inveniar ego in illo. Qui et revera multa adhuc agere secum habeo, cum se excutere sit difficile ab illo. Quis etenim it inter arva, quem lappa non tangat? quis rosas colligens non aliquando configitur spina? quis ligna secans se sudibus non quandoque offendit? Leni[d]) quacunque parte erinacium et te punget aculeo, blandire mundo et eius capieris hamo. Fuge eum nec tamen aufugies ab eius laqueo.

Vides ergo, quanta hiis, qui mundum fugiunt, est dominandi potencia. Spernunt enim mundi regna et universa crea-

[a]) Text: loquar. — [b]) Psáno: quod. — [c]) Text: habeant.
[d]) Psáno: levi.

[1]) Job 30, 9. — [2]) II. Kor. 6, 8. — [3]) I. Kor. 4, 13. — [4]) Ž. 37, 19.
[5]) Ž. 149, 7. — [6]) Is. 1, 6. — [7]) Ž. 32, 1. — [8]) Luk. 15, 24.
[9]) Jan 14, 30.

tura inferior est eis suntque hiis que contempserunt maiores, vilipendentes divicias mundi et gloriam eius, que ut stercora arbitrati [1]) sunt propter Christum universa. Creatore ergo habito omnia que creata sunt nostra sunt, quia cum Christo omnia nobis donata sunt. [2]) Respuimus ergo alia et Christum solum volumus, ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia sunt. [3]) Si Christum induistis, [4]) omnia sprevistis. Est enim Christus victus et vita nostra. Non eget ergo diviciis, qui Christum vere amat, non dignitatis fastigia, non mundi querit gloriam et ho-
277 [2a] nores. Fuisti / enim rex et maior rege es, si terrenum spernis regnum. Ultra es omnem pontificem, si pro Christo cum Christo eius dominatum contempseris, carnalem dico et secundum gloriam huius mundi. Inferius est enim quod contempnitur contempnente, nobilior est possessor eo quod possidetur. Facile contempnit omnia, qui deum vult lucrifacere. [5]) Contemptor ergo diviciarum et glorie superior est, inferiora vero eciam omnia alia sunt. Si bene ergo contempnit, omnibus supereminet, nec hiis quidem indiget, sed eo a quo et ipse esse suum habet.

Confessio et exhortacio ad dei misericordiam impetrandam.

Videat pro me dominus, si via iniquitatis in me est et deducat me in via eterna. [6]) Ipse enim de ventre matris mee deus meus est. [7]) Ipse me peccatorum multorum [a]) lepra luridum sui sanguinis unguine expiavit. Ipse me de vulva productum [8]) redemit et pavit, ipse et olidum in peccatis fetentem excusavit et ab infamia liberavit. Ipse [me], qui erravi sicut ovis que periit, [9]) sacris suis humeris reduxit et baiulavit. Ipse me semper in omnibus necessitatibus meis, cum ad eum supplices preces porrigerem, exaudivit nec me noxie labi permisit. Ipse me sua, si lapsus sum, bonitate statuat misertusque mei propter ineffabilia, que indigno contulit, dona gratuita, ipse consoletur me in se, ut sic sibi serviam fideliter, sic attente et diligenter, ut

[a]) Text: minorum.

[1]) Filip. 3, 8. — [2]) Řím. 8, 32. — [3]) Řím. 11, 36. — [4]) Gal. 3, 27. [5]) Filip. 3, 8. — [6]) Ž. 138, 24. — [7]) Ž. 21, 11. — [8]) Job. 38, 8. [9]) Ž. 118, 176.

sibi reddar, sibi restituar, secum in domo patris sui, in qua mansiones multe sunt, [1]) inhabitem in longitudinem dierum. [2])

In hac ergo cessione si deum offendi vel proximum, si carnalitate aliqua motus fui vel si laborem fugere sive persecuciones per hec volui / evitare, quas tamen sepe michi optabam 277[2b] fieri, a quibus sicut permissione temptabar divina, ita liberabar miraculosa eius victoria, erant quia tunc michi temptaciones mee saluberrima medicina: hec certe interdum mentem movent aliqualiterque conturbant, ne si forte scienter, ignoranter vel negligenter seu quoquomodo divinam in hoc offendissem clemenciam: quantum ergo michi divina dederit gracia, opto pro remissione peccatorum in presenti vita purgari, ne indignacionem michi superbone bonitatis incurram. Quod a te et ab aliis servis dei, amande compater, efflagitari apud divinam munificenciam et virginem Mariam desidero, quatenus pro me turpissimo prece sua advocet peccatore Jesum Christum filium suum, qui cum patre et spiritu sancto vivit et regnat per omnia secula seculorum.

---

[1]) Jan 14, 2. — [2]) Ž. 22, 6.

VI.

ARCHIEPISCOPI JOANNIS DE JENSTEIN LIBELLUS APOLOGORUM.[a])

Z rkp. *vatikánského* č. 1122.

Epistola ad nobilem virum dominum Henricum de Roseo Monte alias de Rosemberg in Boemia.

»Cordialissime[b]) cur amicorum amice admiracione percelleris, ingenue cur vir et nobilis mente turbaris, multis qui de causis legittimis deifico et sincero movente me zelo[c]) ad anteriora conversus frugem cupio vite consequi melioris? An te latet vita prava, quam post crepundias puericie vaga adolescencia flebiliter peregi? An dispendiosa vite mora, quam tot illectus illecebris in hac mundi miseria noxie protraxi? An non nosti eciam innumeris quibus in peccatis degentem et post flagicia me evexerit honoribus respexeritque donis deus? Ob que necdum
278[1a] aliquantulas graciarum utcunque acciones persolvi. Nèc te si / militer adversa latent mala, que in hoc nequam seculo[1]) pertuli, sancte Pragensi ecclesie quamdiu prefui. Qui sine intermissione aliis quiescentibus lacessebar iniuriis, labefactabar infamiis, angebar pressuris; nec dabatur lasso requies« ulla, adeo ut labor quem faciebam esset inutilis et infructuosa circa commissum michi gregem vigilia et quanto ardencius insistebam

[a]) Psáno: Appollogorum.

[b]) Co jest v uvozovacích znaménkách, uveřejnil Höfler SS. II 15—17. — [c]) Psáno: monente. Höfl.: monente me coelo.

[1]) Gal. 1, 4.

corrigendo rebelles, tanto amplius extimplo prodiebant[a]) recentes. Ac humiles, quas caulis pavi oves, feros imitabantur leones, larvam menciebantur luporum, subdolis vulpeculis erant similes, caninis latratibus quedam detrahendo vivebant. Cum scorpionibus degebam,[1]) a quorum crebrius blandiciis armatis vulneribus sauciabar. »Operabar terram et non dabat fructum suum, sed spinas et tribulos germinabat[2]) michi.[b]) Vineam pastinavi[3]) et expectavi, ut faceret uvas et fecit labruscas.«[4]) Agellum severam bono semine, qui et zyzania pullulavit. Frustra appendebam pecuniam meam et non in panibus, argentum meum et non in saturitate.[5]) Si quid devocionis, si quid erat humilitatis, si denique virtutis aliquid videbatur, ypocrisi et simplicitati imputabatur suspecte omnesque actus, gestus et opera inspexerunt et consideraverunt in me,[6]) »adversum me loquebantur qui sedebant in porta et in me psallebant qui bibebant vinum,[7]) dicentes tante ecclesie regimini non aptum me esse, hospitalitatem nescire, inordinate vivere, instrenuum[c]) pro defensione ecclesie multa negligere, in iusticie exhibicione remissum, in execucione negociorum tardum«, ecclesiamque destructam solempnem.

»Hec famabat populus et presertim[d]) domestici ini / mici, 278[1b]
qui edebant panes meos,[8]) amici similiter et proximi mei, qui dulces mecum capiebant cibos,[9]) non animadvertentes,[e]) quantas iacturas bonorum, pressurasque tulerim quotque impedimenta a tanto tempore, quo ecclesiam gubernare cepi, habui quantisque involvebar dampnis«,[f]) magnisque hospitalitas sumptibus conquisita pecoribusque et frugibus repletis curiis sub una ira principis tollebantur ac inde incredibilibus dampnis per-

a) Jenst. píše: prodiebam, fugierunt.
b) Höfl. nemá a dále: plantavi vineam.
c) Höfl. nemá. — d) Höfl. nemá.
e) Höfl.: advertentes.
f) Höfl.: quotque impedimentis a toto tempore, quo ecclesiam gubernavi, involvebar. A dále: nam magnis sumptibus conquisita pecoribusque et frugibus repleta horrea sub una principis ira tollebantur; hinc dampnis perceptis, debitis ...

---

1) Ez. 2, 6. — 2) Gen. 3, 18. — 3) Is. 5, 2. — 4) Mar. 12, 1.
5) Is. 55, 2. — 6) Ž. 21, 18. — 7) Ž. 68, 13. — 8) Ž. 40, 10.
9) Ž. 54, 15.

ceptis debitisque crebrescentibus egere oportuit, nisi forte inprovidencie mee causa sit illa,[a]) quod census libere repetere non potui, ymmo et [b]) debitum egentibus dimisi,[c]) culpas delinquencium parcissime exegi, mortuorum devoluciones sumere nolui« peccatum incurrere pertimescens. »In hoc etsi preterito tempore fuerim inprovidus, in futurum tamen anime mee providi«,[d]) quia providencia rerum temporalium est inprovidencia spiritualium eternorum. »Denique de pauco tantum et modico [e]) censu vixi, michi, familie[f]) et ecclesie inde [g]) satisfaciendo. Castra edificiis sumptuosis construxi nec pro uno quidem crine[h]) ab ecclesia alienavi. Et ut de multis sileam aliis,[i]) causa premissorum alia non existit, quam quod propheta sine honore non esset nisi in patria[1]) sua«[j]) et in cognacione et in domo sua.[2]) Et quamquam frequenter michi exprobrassent inutilemque me dicerent nescireque regere credereque michi utilius esse [orare] quam curam pastoralem dirigere: miror inmodum, cur aliqui eorum reprehendunt modo quod feci, cum desiderium eorum cedendo compleverim.

Ast ut ad inobedienciam videar venisse mei cleri et pauca de multis perstringam, qui hoc scismate aut guerrarum tem-
278[2a] pore, ymmo et sicut rexi Pra/gensem ecclesiam, non dico de omnibus sed de eorum plurimis, tantis me iniuriis vexavit, iam coram principibus iam coram populo, modo in curia romana subdola de me mendacia confingentes, iurisiurandi inmemores fideique et obediencie sue.[k]) »Nam cum[l]) diligentissime collegia conventusque visitassem, eorum[m]) volens mores et vitam corrigere, nil proficere valui,[n]) quin ymo cum omnia crederem bene gesta«[o]) ex eo quod visitassem, »maiora mala et discordie se-

a) Höfl.: improvidencie mee imputandum sit.
b) Höfl. nemá ymmo et. — c) Höfl.: remisi.
d) Höfl.: In hoc autem si improvidus dicar, anime tamen mee providi. — e) Höfl. jen: de modico tantum.
f) Höfl.: mee familie — g) Höfl.: exinde. — h) Höfl.: teruncio.
i) Höfl.: et ut aliis sileam. — j) Höfl.: esset in patria sua.
k) Text: suis.
l) Höfl. z předchozího: Ceterum ut de cleri mei inobediencia de multis pauca perstringam, cum diligentissime ...
m) Höfl.: omnium. — n) Höfl.: potui. — o) Höfl.: iam stabilita.

1) Mat. 13, 57. — 2) Gen. 12, 1.

quebantur« sicque compescere rebelles minime valui, »quia [a]) iam ad regem aliosque principes accedebant et ut in errore permanerent, potenter efficiebant; sicque de die in diem obediencia decrescebat et accrescebat [b]) rebellio.« Quare et tam solempnis ecclesia a sancte memorie Arnesto predecessore meo tercio visitata non fuit, in quantoque errore divisioneque consistat et dampnis, non faciliter poterit enarrari. Quorum tantum fictam obedienciam habui, qui iam quarta vice lites mecum non sunt veriti seminare, qui denique et ecclesiasticam spernentes censuram multiplicibusque sentenciis involuti ultro se immiscuere divinis, irregularitatibus implicati.

»Diu quoque negociis sic durantibus ad tantam est deventum inobedienciam, [c]) ut vix vel nichil [d]) proficerem«, sed ocio vacarem frustraque stipendia ecclesiastica sumerem, cum nil efficere valerem. Ast »novissime cum exulare me contigisset e patria pro ecclesie mee eorumque [e]) libertate« attenuatus magnis debitis »caritativum subsidium postulassem« a clero, »informatus in curia romana, quod in hoc casu michi de iure [e]) competeret,« a carissimis meis sincerissimisque amicis plebanis et aliis, quos concernebat factum, petivissem, qui se id fa / 278[2b] cturos libenti animo spondebant dicentes, quod in hoc non sint gravati propter graves labores meos ac modicam quam pecii pecunie quantitatem: sed carnalissimis et avarissimis decepti fallaciis quorundam prelatorum et canonicorum, mendaciter qui confinxerant, quod eos in servitutem perpetuam redigere vellem, credentes, id quod erant polliciti modo facere renuerunt, ast »turmatim in me fere per omnes archidiaconatus consurgentes, et contumeliosis verbis restiterunt et contra me conspiraverunt, appellacionem formantes«,[f]) quamvis nonnulli eorum et quasi omnes postea de veritate edocti non modicum doluissent michique dedissent, si exigere voluissem, a quibus propter mala modo vigencia tempora nil recepi.

Hec tamen hii carnalissimi et avarissimi ideo faciebant, ut soli deciperent et subtili ingenio aurum a clero extorquerent, cum ecclesie Pragensis archidiaconi nil deberent sine licencia

[a]) Höfl.: que. — [b]) Höfl.: crescebat. — [c]) Höfl.: eo res devenit.
[d]) Höfl. jen n i h i l a přidává: amplius. — [e]) Höfl. nemá.
[f]) Höfl.: conspirantes appellacionem formarunt.

episcopi a suis plebanis exigere, qui tamen omni quasi anno curialiter ab eis argentum extorquent, ab ymagine dei recedentes seque ad ymaginem cesaris convertentes. Vnde frustra visitabam et corrigere clerum non potui, quoniam pro culpa pecuniam recipiebant et quod ego perficiebam, ipsi destruebant, quia alter edificans et alter destruens non est utilitas in utrisque. [1])

»Ecce quomodo filii consurgunt[a]) in parentes« [2]) suos, floccipendunt antistites, a iugo se proprii excucientes pastoris, filii utique Belial, [3]) de quibus scriptum est: [4]) *Generacio enim perversa est et infideles filii,* »de quibus Ysaias dicit: [5]) *Filios enu-*
279[1a] *trivi et exaltavi illos, ipsi autem*[b]) *spreverunt me.* Popu / le meus, quid feci tibi aut in quo contristavi te? responde michi. [6]) Quia pro te in mortibus frequenter fui, [7]) pro libertate tua strenue pugnavi, te virtutibus quasi monilibus decoravi: cur ingratitudine moveris, cur indignacione absumeris? An quia nondum ad sanguinem restiti? [8]) sudores tamen pro te sanguineos desudavi, vires mee iuventutis consumpsi, substanciam meam pro tua libertate impendi et pro uno aureo centum meos[c]) pro te solvi. Cur, ingrati,« vestri quondam prelati lampadem humilitatis »mee contempnitis et diligitis libencius presules habere recentes? [d]) En vestro desiderio parui, en cessi illi quem vestra pocior pars desiderabat successorem [e]) fieri.

Vel [f]) si forte adhuc exprobrare velint, carnalitate me motum quadam [g]) dicant nepoti pocius favisse [h]) quam alteri, forsitan pro parte [i]) verum dicent,« quin ymo et imitatus sum Christum, qui Johannem cognatum suum precursorem baptistam et plus quam prophetam [9]) constituit, Jacobum et Johannem fratres suos apostolos fecit. Hoc eciam docet apostolus: [10]) *Si quis* inquit *et maxime domesticorum suorum curam non ha-*

[a]) Höfl.: exsurgunt. — [b]) Höfl.: vero; a dále: O populе ...
[c]) Höfl.: de meis.
[d]) Höfl.: me contempnitis et presulem recentem habere diligitis.
[e]) Höfl.: mihi successorem. — [f]) Höfl.: Quod. — [g]) Höfl. nemá.
[h]) Höfl.: quod in hoc nepoti pocius faverim. — [i]) Höfl. nemá.

---

[1]) Eccli 34, 23. — [2]) Mar. 13, 12. — [3]) Deut. 13, 13 a j.
[4]) Deut. 32, 20. — [5]) Is. 1, 2. — [6]) Mich. 6, 2.
[7]) II. Kor. 11, 23. — [8]) Žid. 12, 4. — [9]) Mat. 11, 9.
[10]) I. Tim. 5, 8.

bet, fidem negavit et est infideli deterior. Certe et plurimi sunt nobiliores sed elati, docciores [a]) sed inflati, prudenciores sed avari; illi vero, qui sunt dignissimi, utpote servi et amici dei, licet sint nobiliores, docciores [a]), prudenciores, non sunt tamen ydonei, quia non noverunt regere, apti non sunt ecclesias gubernare, et cum sint tales plurimi, pro tanto tamen regimine iudicantur invalidi. Isto namque tempore qui seculariter vivit, episcopatui preficitur estque aptus hominibus et qui avarus prudens, qui dives sapiens, qui violentus ecclesie dicitur esse defensor. »Hunc vero, quem ab in/fancia novi, [b]) scio qualis 279[1b] fuerit: [c]) in laudibus eius me non laxo, quia suspectus ego ero« [d]) meque eciam sua mala latent; non ergo hunc iudicabo indignum, si turbam aspicio honorem hunc aspirancium tot indignorum. In hoc ergo lavabo inter innocentes manus meas, [1]) quia »caro [e]) et sanguis non revelavit michi, sed pater meus, qui in celis est.« [2]) Si quis vero peccata sua, que me latent, novit, si sine peccato est, primus in eum lapidem mittat. [3]) Ecclesie placuit et deus sic fieri voluit, »rex pro eo intercessit et scripsit,« [f]) non ergo culpa hec cedendi mea fuit; ac si peccavi, misericors et miserator ignoscat michi dominus. [4])

»Nec me criminet blasphemarum compositor infamiarum arguatque, quod provisionem [g]) prout moris est receperim ad vite dumtaxat tempora michique hanc non competere« [h]) dicat, ex eo presertim arguens talibus non indigere servos dei, [i]) qui omnia debent pro Christo relinquere,« quos quasi irrisione dignos confutare racionibus possem plurimis, si fastidium non generarem legentibus propter prolixitatem epistole. »Ast tantundem [j]) noscant non pro me eandem sumpsisse sed pro [j]) Christo eamque sine reprehensione velle impendere,« nec mea

[a]) Psáno: doctores. — [b]) Höfl.: Sed hunc ab infancia novi.
[c]) Höfl.: sit. — [d]) Höfl.: suspectus forem.
[e]) Höfl.: id tamen caro.
[f]) Höfl.: scripsit insuper rex pro illo et intercessit.
[g]) Höfl.: Nec me criminent, quod provisionem ...
[h]) Text: compescere.
[i]) Höfl.: ex eo quod talibus servi dei non indigeant.
[j]) Höfl. nemá.

---

[1]) Ž. 25, 6. — [2]) Mat. 16, 17. — [3]) Jan 8, 7. — [4]) Ž. 85, 15 a j.

archana illis revelare [a]) intendo nec [quo] zelo fecerim reddere racionem, cum servi non debeant dei vilioris condicionis existere quam ministri sathane, consuevere qui sibi mamonam cupidius inbursare.

Neque sic scribens alios arguo innocentes, sive sint in clero vel populo, quia a me nulla suspicione notantur, a quorum dilectione nemo me poterit separare, sed sola mors in presenti dividere et caritas divina colligere in futurum. Illos tantum
279[2a] sermo tangit, qui pretactis sunt viciis obfuscati, quos / si tua velit prudencia diligenter cognoscere, hanc eis velis epistolam legere et illico consternatos vultus eorum invenies aut contractam rugis faciem aut ceruleum eorum aspectum vel rubore perfusas genas indignanteque obtrectabunt labello et prurientibus auribus [1]) audient detestantes cunctaque interius scripta reprehendent, et sic a fructibus eorum cognosces eos. [2])

Qui denique eadem cupientes laute reprehendere, iterum ayent ex adverso premissas iniurias pro Christi me ferre pacienter nomine debuisse: *Beati* [3]) qui dicunt *eritis, cum vos oderint homines et exprobraverint et eiecerint nomen vestrum tamquam malum propter filium hominis,* non solum eciam talia pati, sed eciam usque ad mortem decertare debere, adicientes premissis: [4]) *Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Non me ergo cedere et resignare ecclesiam ideo debuisse.

Ad quod breviter respondetur verum esse, si sic ut dictum est res se haberet. Nam si hec causa cedendi esset, ante sexdecim annos cedere expediebat magis, a quo tempore mortificabar tota die [5]) ac plurimas sum persecuciones perpessus, nunc vero partita in plures persecucione [b]) aliis pacientibus solus quiesco nec aliqua notabilia dampna percepi. Sed esto quod inferunt, [c]) numquid ut more seculi loquar castra non habui, in quibus confidunt filii hominum, quibus nunc careo? et quia non tantam potenciam habeo, erit ergo facilius me comprehendere. Modo superinpendi pro Christo desidero quam longis crucia-

[a]) Rkp.: vigilare. — [b]) Psáno: persecuciones.
[c]) Text: inferant.

---

[1]) II. Tim. 4, 3. — [2]) Mat. 7, 20. — [3]) Mat. 5, 11.
[4]) Mat. 24, 13. — [5]) Řím. 8, 26.

tibus mori in grabato. Absit ergo a me fugere, ad que debeo properare. Ast si placet, fugio — et martires fugierunt, sed non effugierunt, caputque nostrum Christus fugit in Egyp / tum, 279[2b] qui eciam appropinquante passione non palam ambulare voluit, quia querebant eum Judei interficere,[1]) ac ne interficeretur, abscondit se ab eis,[2]) qui idcirco in hanc terram[a]) advenerat, ut animam suam poneret pro amicis suis.[3])

Si te vero scire delectat, cur abscessi, cur ecclesiam resignavi; post raciones premissas alias tibi subiungam. Vexaciones respondeo, quas ex presencia mea habui, declinavi, propter quas et sumptus magnos feci et dampna maiora percepi et ad antiqua debita alia maxima adauxi, magnas gentes tenendo, civitates et castra muniendo et tocius anni victum cum censibus paucis diebus expendendo, nec sumptus habere potui nec ullum mutuum nec subsidium in toto regno. Hic creditores, hinc debitores, illinc exactores utcunque exigebant pecuniam et eis que non rapui, tunc exsolvebam[4]) meamque ecclesiam, si mansissem, utique destruxissem. Nec solvere debita simul potui et bella gerere, cum experienciam armorum sicut David non habebam, quibus hostes devincerem sicque[b]) me vindicarem de inimicis, quos precepit dominus diligere, vel resarcire hiis qui vi rapiebant, similiter atque propellendo pauperum iniuriam alios pauperes spoliare, cum non modus sit alius propria et pauperum bona defendendi nisi vim vi repellere, que utique fecissem, si faciendo deum et proximum non offenderem. Vidi me undique perplexum, undique vexatum, et proculdubio sine peccatis maximis, incommodo et iactura pauperum mee ecclesie non potuissem proficere: igitur ut eadem peccata fugerem et dampna maiora evitarem, disposita modo meliori ut po / teram 280[1a] ecclesia tanta declinavi mala. Parcas cum paucis tuli expensas Veneciis, ne gravarem ecclesiam, ut solverem debita.

An non me racionabiliter cruciabat dolor, anxiabat malum, regni divisio, pauperum iactura, tot homicidia, virginum, viduarum et coniugatarum prostitucio, rapine, iniurie aliaque infinita mala, que hincinde gerebantur, que arcere[c]) erat inpossibile ac audire nimium michi grave?

[a]) Psáno: horam. — [b]) Text: utque. — [c]) Psáno: arte.

[1]) Jan 7, 1. — [2]) Jan 8, 59. — [3]) Jan 15, 13. — [4]) Ž. 68, 5.

Nec cum omnia fecerim, suspicionibus ideo carui, mendacissimis de me querulantibus iam regi iam baronibus, sicque hincinde suspicionibus pressus malui pocius una culpa notari quam mille aliis, si presencia affuisset.

Sed quia non est angulus, qui detractoribus careat, et alia opido obici possunt me insipienter egisse tantamque dignitatem dimittere, de supremo gradu ad infimum descendisse, de perfecto ad minus perfectum, quodque magis mereri potuerim manendo episcopus, multaque similia, qui utique secundum carnalitatem videntur sibi dicere veritatem, si non alia multitudo fidelium in contrarium affirmaret: fateor me hanc fecisse stulticiam. Non enim michi providere valui ut villicus iniquitatis, qui ne amoveretur a villicacione, prudenter egit et a domino suo extitit commendatus, quia filii huius seculi prudenciores sunt filiis lucis in generacionibus suis,[1]) sed stultus fieri prius volui, ut denique sapiens fierem,[2]) cum David vilior[3]) apparere curavi, cum quo et ego psallo:[4]) *Elegi abiectus esse in domo domini magis quam habitare in thabernaculis peccatorum.* An non stulta mundi eligit dominus, ut forcia quoque devinceret?[5]) Certe utique stulte egi secundum animalium hominum racio-
280[1b] nem, prudenter tamen michi pro / vidi secundum spiritualium hominum consideracionem, quia sic agendo providebam dominum in conspectu meo semper.[6]) Et ideo gibbum deposui, qui obstabat, ne foramen acus[7]) michi parvum esset sollicitudinum mundialium; spinas contrivi, ut fructificare magis possim; bonam commutacionem feci pro anima mea[8]) derelinquendo temporalia, spiritualibus inherendo, tradens momentanea pro eternis, caduca pro stabilibus, marcida pro incorruptis, transitoria pro permanentibus, falsa pro veris.

»Porro« nec sane se loqui credant,[a]) »qui a supremo me gradu ad novissimum autumant descendisse,[b]) utpote qui secundum dignitatem idem[c]) semper maneo. Per unccionem quippe caracter impressus est, quem si velim linquere non valeo

[a]) Rkp.: credunt. — [b]) Höfl.: decipiuntur, nam ...
[c]) Text: ideo.

---

[1]) Luk. 16, 8. — [2]) I. Kor. 3, 18. — [3]) II. Král. 6, 22.
[4]) Ž. 83, 11. — [5]) I. Kor. 1, 27. — [6]) Ž. 15, 8.
[7]) Mat. 19, 24. — [8]) Mat. 16, 26.

nec papa hunc tollere, nisi forte in manibus eius resignare vellem dignitati, quod non aliud esset, quam quod non uterer pontificalibus actibus et insigniis, que[a]) nondum feci,« ne meritum, ut ipsi ayunt, minorarem. »Castra ergo, civitates et temporalia dimisi inutilemque laborem, quo in vacuum[b]) laboravi,[1]) gradum vero dignitatis episcopi[c]) non minorare potui magisque sic me credo mereri, pia alia opera faciendo, quam in laboribus et erumpnis tantis nichil.« Et sic eciam illud ambiguum de perfeccione tollitur. Nam etsi status episcopi perfeccior sit propter auctoritatem regiminis, perfeccior tamen status est, qui se non innumeris seculi mergitat involucris, sed se ad unionem divine contemplacionis committit, de quo scriptum est:[2]) *Maria optimam partem elegit.*

»Numquid non merui, qui viginti annis et plus[d]) episcopus et archiepiscopus rexi? Debeone idcirco meritum perdere?« Sed esto quod non / cesserunt Martinus, Nicolaus, Ambrosius et 280[2a]
ceteri;[e]) »plures tamen alii ecclesias suas resignasse leguntur et forsitan ex causa minori.«[f]) Fecit sic Valerius Ypponensis episcopus, Augustino qui cessit; fecit eciam Valerius episcopus Cesaraugustanus Vincencium quodammodo coepiscopum suum [faciendo], dum sibi totum exercicium presulatus commisit et ipse soli oracioni sive[g]) contemplacioni vacabat. Quid de Celestino summo ayemus pontifice, qui simpliciter resignavit papatui et habuit successorem Bonifacium? Aut non de Jeronimo dicam, qui cardinalatum quodammodo et papatum, quo dignus ab omnibus reputabatur, heremum confugiens refutavit? Petrus quoque Damyani Ravenatensis episcopus hoc eciam egit existens cardinalis. Thomas similiter Cantuariensis postmodum iterum restitutus, ymmo et predecessor quondam meus sanctus martir Adalbertus, de quo Petrus Damyani fere quadraginta enumerando alios sanctos episcopos scribit dicens: Nonne Adalbertus Boemensis episcopus ecclesiam dimisit et monachum induit?

a) Höfl.: quod. — b) Höfl.: vanum. — c) Höfl.: episcopalis.
d) Höfl.: amplius. — e) Rkp.: cetera.
f) Höfl.: multi certe ecclesias suas resignasse leguntur et forsitan ob causas minores. — g) Psáno: sue.

---

1) Filip. 2, 16. — 2) Luk. 10, 42.

Et »rex noster plurimis annis cupiens hec[a]) fieri pape Urbano et nunc Bonifacio scripsit, papa annuit, ecclesia consensit,« deo placuit — »ut quid et non michi placeat,« quod oculis placuit maiestatis divine, cum me in hoc et aliis sue conformaverim voluntati? Alias in cassum orarem cottidie: *Fiat voluntas tua sicut in celo et in terra.* Ipse namque quid de me statuit novit, in quibus nec unus quidem apex preteribit, donec omnia fiant.[1]) Nichil opto, nichil desidero, nil nisi quod ipse velit volo.
280[2b] Misericordiam solum fieri mecum / hanc afflicto unam pecii a domino et hanc requiram,[2]) ut inhabitem in domo domini in longitudinem dierum.[3])

Ab hiis autem, qui detrectant de singulis et omnia facta aliorum iudicant et discuciunt diligenter, cupio edoceri, si sic vellent regere, prout cernunt me rexisse. Sed nec dubium: nequaquam, inquient, sed aliis optimis remediis providerent. Quibus ex adverso respondeo, nec me sic velle regere, prout ipsi norunt. Ego ut ipsi nolo, ipsi ut ego non possunt, nam eorum regiminis me non fallit sciencia, sed sola accusat quam nolo fieri experiencia. Potuissem denique et ego, si voluissem, perfunctorie regere et hominibus plus quam deo placere, cum iactura aliorum propria bona querere, de inimicis vindictam expetere, pauperes pro augendo peculio spoliare. Hec autem nolui facere — ergo nescivi regere. Hec mansuetudo non patitur, hec non novit humilitas, hec puritas consciencie non admittit. Non poteris ergo ecclesiam regere ut rexi, quia et ego ut tu nolui.

»Habes hanc causam resignacionis[b]) potissimam,« si advertis, ex qua ut plures elicere poteris, cur ecclesie renunciaverim. Obediencia enim cleri et populi carui et ideo nil proficere valui; in corrigendo plus defeci quam profeci, igitur in cassum displicui; ecclesiam destruere nolui, pocius ergo ea carui; scandalum et infamiam declinavi, ideo et carius resignavi; incurrere mortale peccatum timui, eam idcirco ne peccarem dimisi; nullam sum consecutus iusticiam a tempore quo prefui, et ideo in cassum gubernavi; bona ecclesie manu sunt occupata potenti,
281[1a] que extrahere non valeo sine detrimento alieno, / malo pocius

[a]) Höfl.: hoc. — [b]) Höfl.: resignacionis mee.

[1]) Mat. 5, 18. — [2]) Ž. 26, 4. — [3]) Ž. 22, 6.

ecclesia carere quam eam male regere. Quidnam prodest aerem verberare, litus arare, ventum seminare et turbinem metere? [1]) Arida namque nescit ferre fructum humus nec eciam si biblica fuerit dabit fructum suum. In vacuum igitur stivam rexi, aratrum verti, humum proscidi, sulcos [a]) formavi, si fructum michi denegavit terra, si spinas et tribulos germinavit. [2]) En fimum miscui, stercora misi, consumpsi vomerem, sarculum fregi, complanavi ligonem, quia versa est terra in salsuginem a malicia inhabitancium in ea. [3])

Ast qui sic diu rexi, numquid me recolligere iam vergentem ad senium non debui, ut reliquos dies in pace deducerem, consideracioni vacarem, gracias deo redderem de michi a deo collatis in hoc seculo bonis, maxime vero spiritualibus donis, ne ingratus essem de inmensis suis graciis, pro quarum una munia graciarum exsolvere ad condignum non sufficio, quomodo autem de multis potero? Igitur psalmigraphi [b]) expedit versiculum frequenter repetere: [4]) *Benedic anima dominum et noli oblivisci omnes retribuciones eius.* Numquid non ut Helias expedit dicere: [5]) *Sufficit michi domine, tolle animam meam? Neque enim melior sum quam patres mei,* vel iterum cum propheta: [6]) *Convertere anima mea in requiem tuam, quia dominus benefecit tibi. Adhereat* [7]) *lingua mea faucibus meis, si non meminero tui domine omnibus diebus vite mee.* Dignare igitur laudare te, orare te, amare te, gracias tibi agere, Jesu care, da michi virtutem contra hostes tuos. [8])

Ecce quam plures vides causas racionabiles et pregnantes, ex quarum eciam qualibet [c]) resignare ecclesiam vir conscienciosus deberet. Hanc igitur »amicissime amicorum sume epi / 281[1b]
stolam tibi utique scriptam,« emulos vero tangentem causasque racionabiles mee cessionis invenies, ut liquide cognoscere valeas ex plurimis earum causis ymo et ex singulis »me [d]) potuisse sine reprehensione cedere et cessisse.

[a]) Text: scultos. — [b]) Psáno: plasmigraphi.
[c]) Text: quilibet. — [d]) Höfl.: et disces me ...

---

[1]) Os. 8, 7. — [2]) Gen. 3, 18. — [3]) Ž. 106, 34. — [4]) Ž. 102, 2.
[5]) III. Král. 19, 4. — [6]) Ž. 114, 7. — [7]) Ž. 136, 6.
[8]) Církevní invokace mariánská.

Cupio tibi in domino cum consorte tua et filio salutem mentis et corporis.« Deum rogo, ut faciat pacem et tranquillitatem in terra. »Venissem utique ad preceptum serenissimi domini nostri regis Ungarie ad vos, sicut michi scripsistis, sed in me modicum consistit modo stantibus sic negociis,« prout mutacio dextere excelsi [1]) sic disposuit. Tarde eciam literas recepi, equis eciam et expensis carui. »Prescietis eciam [a]) adventum meum favente domino, [b]) si fuerit fructuosus.«

---

[a]) Höfl.: tamen. — [b]) Höfl. nemá favente domino.

[1]) Ž. 76, 11.

VII.

MGRI STANISLAI DE ZNOYMA TRACTATUS DE UNIVERSALIBUS REALIBUS.

Z rkp. *vid.* dv. knih. 4483 (A), srv. s rkp. *téže* knih. 4296 (B) a rkp. univ. *pra*ž. VIII E 11 (C).

Quia nonnulli modernorum contra res nature communes 48a
et universales adeo sunt inflammati, ut eciam apud sedem apostolicam interpellare conentur, quatenus res huiusmodi preciose, veras diffiniciones et demonstrativas sciencias per se primo obiectantes, auctoritate sedis illius de finibus ecclesie proscripte et a fidelium mentibus prorsus fugate forent: ideo contra huiusmodi sub direccione et correccione sancte sedis apostolice et sacrosancte romane ecclesie cum subscriptis motivis et responsionibus ponitur conclusio talis:

Res communes et nature generales et speciales existunt in creatis et in divinis.

Pro illa conclusione arguitur primo: Christifideles tenentur katholice credere, tenere et usque in mortem defendere, quod omnes et singule creature sunt sub potestate dei, cum secundum fidem katholicam deus dominetur universis et singulis creaturis. Et non tenentur christifideles credere catholice, tenere et defendere usque in mortem nisi [a]) veritatem catholicam, quam christianus usque in mortem propugnare tenetur. Igitur est veritas usque in mortem propugnanda, puta quod omnes et singule creature sunt sub potestate dei. Et talis veritas, que est omnes et singulas creaturas

[a]) *A* vynech.

esse sub potestate dei, non est significabile complexe, quod esset solum equaliter esse et non esse, et non esset quidquam nec aliqua res alicuius infinite vel finite bonitatis, sicut plures conati sunt probare [a]) esse significabile complexe. Quis enim nisi insanus pro re nullius infiniti vel finiti valoris vitam suam in mortem exponeret? Nec talis veritas catholica est in se aliquod signum proposicionale, cum eque perfidus sicut fidelis fabricare vel formare possit in scripto, voce vel mente tale signum proposicionale, sc. omnes et singule creature sunt sub potestate dei. Nec eciam illa veritas catholica est in se aliqua res singularis, cum nulla res singularis sit omnes et singulas creaturas esse sub potestate dei, sicut nulla res singularis est omnes et singule creature sub potestate dei existentes. Nec veritas illa catholica est aliquod aggregatum in se ex quibuscunque rebus singularibus, cum nullum tale aggregatum est omnes et singule creature sub potestate dei existentes.

Relinquitur igitur, quod veritas illa est in se omnium et singularum creaturarum existencia communis sub potestate dei. Cui veritati debet quilibet christianus vel christifidelis firmiter adherere et in mortem se pro illa exponere, cum ipsa sit communis preciosa et constantissima veritas creata, sole clarius lucens per totum mundum in omnibus et singulis creaturis velut ipsarum creata intellectualis lux manifestissima et communissima. Quodsi adversarii huius veritatis aut putant se illam non noscere aut non vere eam in propria forma agnoscunt, non est mirum, cum reputaciores philosophi in hac vita ignoraverunt hanc veritatem, puta deum esse trinum et unum, que tamen est simpliciter inmense claritatis.

Secundo arguitur sic: Non est diligendum
48[b] nisi bonum, / sed diligendum est omnes et singulas creaturas esse, cum deus amorose velit omnes et singulas creaturas esse, igitur bonum est omnes et singulas creaturas esse. Et tale bonum, quod est omnes et singulas creaturas esse, iuxta deductum [b]) superius oportet quod sit commune esse seu communis existencia omnium et sin-

[a]) *A* vynech. — [b]) Rkpp.: deduccionem.

gularum creaturarum. Quod quidem esse est primum omnium creaturarum, sicut dicit Auctor de causis proposicione 4.: *Primum* inquit *rerum creatarum est esse et non est ante ipsum creatum aliud.*

Et consimili deduccione arguitur, quod bonum sit omne suppositum humanum esse hominem et bonum sit omnem bestiam esse animal et per consequens quod sit communis humanitas humanorum suppositorum, que sit specifica bonitas ipsorum, et quod sit communis animalitas, que sit generalis eorum bonitas essencialis. Ex quibus consequenter arguitur conclusionem superius positam esse veram.

Tercio sic: Quia si predicta conclusio non est vera, sed falsa et erronea, tunc in contrarium illius erunt tales conclusiones concedende et dogmatizande in ecclesia dei. *Prima:* Non est racionabile neque licitum, quod quilibet laycus christianus debet subesse papali potestati. *Secunda:* Non est dignum neque iustum, quod quelibet creatura est sub potestate divina. *Tercia:* deus non potest intelligere hoc, quod omnes et singule creature sunt sub potestate eius. *Quarta:* Deo non placet, quod quodlibet bonum est bonum.[1])

Tales conclusiones sunt de assercione et doctrina adversancium conclusioni superius posite. Nam secundum eos non est veritas, quod quilibet laycus debet subesse papali potestati, quia nec veritas communis nec singularis, et per consequens non est racionabile neque licitum, quod quilibet christianus laycus debet subesse papali potestati. Similiter secundum eos non est veritas, quod quelibet creatura est sub potestate divina et per consequens non est dignum nec iustum, quod quelibet creatura dei est sub potestate dei. Et secundum eos nequaquam potest esse hoc, quod omnes et singule creature sunt sub potestate dei, quia nulla res communis vel singularis possit esse hoc, quod omnes et singule creature sunt sub potestate dei, et

[1]) Srv. větší traktát *Stanislavův* »De universalibus« mezi Viklefovými spisy vydaný v »Miscellanea philosophica« II., str. 23—26.

per consequens deus non potest intelligere hoc, quod omnes et singule creature sunt eius. Item iuxta eosdem non placet deo, quod quodlibet bonum est bonum, quia nec est placens cõmune nec est placens singulare quodlibet bonum esse bonum, igitur non est placens deo nec placet deo quodlibet bonum esse bonum, licet deus voluntate complacencie placenter velit quodlibet bonum esse bonum.

Verum quia spes est, quod sancta sedes apostolica cito ammovebit tales conclusiones cum huiusmodi dogmatizacionibus ab ecclesia dei, ne aures beatarum mencium diucius a talibus offendantur: ideo contra tales dogmatizaciones et conclusiones pro conclusione
49[a] superius / posita arguitur quarto auctoritatibus.

Nam Gen. 1. scribitur sic: [1]) *Creavitque deus cete grandia et omnem animam viventem atque motabilem, quam produxerant aque secundum species suas et omne volatile secundum genus tuum,* ubi loquendo de produccione substanciali quidditativa illorum animalium videntur nulla pertinencius intelligi per genera et species quam generales et speciales quidditates seu raciones substanciales, in quas et secundum quas ipsa animata essent producta produccione eorum substanciali quidditativa, sicut in materiam et formam substancialem propriam sunt producta produccione substanciali qualitativa, et in partes suas integrales sunt producta produccione substanciali quantitativa.[a]) Si enim est dare composicionem substancialem infimam velut totalitatem grossam, quam sensuales percipiunt, qualis est composicio substancialis[b]) quantitativa ex partibus quantitativis, ut pedibus, manibus etc.; et est dare composicionem substancialem mediocrem, veluti partim grossam et partim subtilem, quam communes philosophi percipiunt, qualis est composicio substancialis qualitativa[c]) ex partibus qualitativis, puta materia et forma propria individui: igitur eciam est dare composicionem substancialem supremam, velud totaliter subtilem et tenuem, quam puriores philosophi perceperunt, et talis compo-

a) Psáno: qualificativa. — b) A: substancie.
c) Rkpp.: qualificativa.

1) Gen. 1, 21.

sicio est quidditativa substancialis ex partibus quidditativis, puta genere et differencia specifica, que differencia est in rebus alia eciam maior distancia essencialis quam significat differencia essencialis materialis.

Alioquin circumscriptis conceptibus et signis humanis Petrus existens cum lapide et Paulo [a]) non amplius differt a lapide essencialiter quam ipse differt essencialiter a Paulo, quod est inconveniens.

Preterea quomodo est dare triplicem huiusmodi composicionem in substanciis, sic triplicem produccionem. Quodsi auctoritas allegata de produccione animatorum quidditativa intelligitur, per genera et species nature generales et speciales seu quidditates intelligende videntur. Sicut enim cum dicunt philosophi: »Genus est, quod predicatur de pluribus specie differentibus in eo quod quid est«, videntur nulla pertinencius intelligi per genus et speciem quam generalis quidditas plurium specierum et specialis quidditas plurium individuorum, loquendo ibi de vera et propria predicacione reali, qua sc. ipse gloriosus deus vere et realiter dicit et predicat aliquid de aliquo apud seipsum non mediantibus signis vocalibus mentalibus vel scriptis sibi realiter condistinctis, que essent ibi subiecta et predicata. Sine [b]) talibus enim signis vere et proprie dicit deus et predicat realiter, quod [c]) omnis homo est animal et quod omnis leo est animal, ubi predicatum non est aliquod tale signum, sed ipsa animalitas, que est quidditas seu / substancialis racio equi, 49[b]
hominis etc.

Sicut enim urina equivoce est sana, quia signum sanitatis, sic vox, scriptura vel conceptus mentis sunt equivoce predicata in proposicionibus, quia signa predicatorum vere et realiter per deum et creaturas racionales.

Nec valet dici: cum deus apud se et coram beatis suis dicit et predicat, quod omnis homo est animal, quod ibi non predicet predicatum aliquod de aliquo vel aliquibus aut quod ibi non predicet communem animalitatem de omni homine, sed solum de singulis hominibus singulas suas animalitates; quia tunc eciam cum deus sic predicat omnes res esse ens, solum de sin-

a) Rkpp.: Paulus. — b) A: Unde. — c) A: ut.

gulis singulas suas entitates predicaret, et per consequens sicut deus contingenter non necessario dicit, quod hec res est hoc ens et hec res est hoc ens et sic de aliis: sic contingenter non necessario diceret, quod omnis res est ens, quod est inconveniens, cum non possit esse, quin omnis res sit ens et per consequens non possit esse, quin dicat omnem rem esse ens.

Sic ad propositum respondendo s. Myoses, conformando se in quid nominis cum illis philosophis, per [a]) genus et speciem videtur intelligere generales et speciales quidditates, in quas et secundum quas animata dixit esse producta, si loquatur ibi de illorum produccione q u i d d i t a t i v a. Verum quia in alio sensu accipiuntur illa verba de produccione illorum animatorum in esse suo v i r t u a l i et secundum esse substanciale virtuale et non in esse formali, et tunc per genus solet intelligi racio seminalis remota seu generalis, sicut est dare remotum esse potenciale et virtuale: et per species solent intelligi raciones animatorum seminales propinque seu speciales, sicut est dare esse propinquum et virtuale et potenciale animati — sed nullatenus ego intelligo per genus et species tales generales et speciales raciones seminales animatorum: habetur intentum pro conclusione.

Item licet apostolus dicat I C o r. XV: [1]) *Non omnis caro eadem caro,* loquens ibi de ydemptitate, que excludit diversitatem specificam, tamen quia ibidem subdit: *sed alia hominum, alia volucrum, alia pecorum, alia piscium,* ponit ibi specialem carnem hominum, generalem carnem pecorum etc. Quomodo alias esset verum, quod alia sc. per substanciam est caro hominum et alia pecorum etc.? Non enim individua est caro pecorum, maxime specie differencium — igitur etc.

Item apostolus E p h. 4 loquens de principiis unius corporis mistici et eius membrorum, ita ait: [2]) *Unus dominus, una fides, unum baptisma, unus deus et pater omnium.* Et cum loquatur ibi de fide, qua credimus, et non est una numeralis talis fides omnium — igitur una c o m m u n i s.

Item [b]) dicit insuper apostolus I. a d T i t. salutans eum
50[a] dicit: [3]) *Tito dilecto filio / secundum communem fidem gracia*

[a]) Rkpp.: et per. — [b]) A: ibidem.

[1]) v. 39. — [2]) Ef. 4, 5 n. — [3]) Tit. 1, 4.

et pax etc., ubi ponit communem fidem, qua credimus, quam Athanasius[a]) in symbolo vocat fidem catholicam h. e. universalem, cum dicit: *Fides autem catholica est hec, ut unum deum in trinitate et trinitatem in unitate veneremur.* Fide autem formata credimus et veneramur materiam trinitatis et materiam incarnacionis et totam materiam fidei catholice.

Pro illa eciam conclusione est b. Dyonisius de divinis nominibus cap. ult.: *Non est multitudo,* inquit, *non participans in uno. Que enim sunt multa*[b]) *partibus, sunt unum toto, et que sunt multa numero, sunt unum specie, et que sunt multa specie, sunt unum genere, et que sunt multa processibus, sunt unum principio.*

Item b. Johannes Crisostomus in exposicione ep. ad Hebr. omel 4: [1]) *Hoc enim etsi de communi humanitate dictum est, verumtamen proprie aptatur ad Christum secundum carnem.*

Item Augustinus b. in dyalogo ad Felicianum: [2]) *Ecce homo pater habet hominem filium: est quidem commune utrique, quod homo est, uni tamen quod filius, alteri proprium quod pater est. Nam inter utramque personam sic discernitur, ut communis humanitas non negetur.*

Item Gregorius in omel. super illo ewangelii »Predicate omni creature«. Sic enim inquit b. Gregorius: [3]) *Omnis enim creature aliquid habet homo. Habet enim commune esse cum lapidibus, vivere cum arboribus, sentire cum animalibus, intelligere cum angelis* etc.

Anshelmus de incarnacione verbi cap. 3 ita ait: [4]) *Cumque omnes ut cautissime ad sacre pagine questiones accedant, sint commonendi, illi utique nostri temporis dyaletici ymmo dyabolice heretici, qui nonnisi flatum vocis putant esse universales substancias et qui colorem non aliud queunt intelligere quam corpus nec sapienciam hominis aliud quam animam. prorsus a spiritualium questionum disputacione sunt exsufflandi. In eorum quippe animabus racio, que princeps et iudex*

[a]) Rkpp.: Anasthasius. — [b]) A: multis.

---

[1]) Opp. vyd. Frankf. 1697 N. T. tom. VI. col. 730.
[2]) *Migne,* P. L. 42 col. 1159. — [3]) *Migne,* P. L. 76 col. 1214.
[4]) *Migne,* P. L. 158 col. 265.

debet esse omnium, que sunt in homine, sic est in ymaginacione corporalibus obvoluta, ut ex eis se non possit evolvere nec ab ipsis ea, que ipsa sola et pura contemplari debet, valeat discernere. Qui enim nondum intelligit, quomodo plures homines in specie sunt unus homo, qualiter in illa secretissima [a]) *et altissima natura comprehendet, quomodo plures persone, quarum singula queque perfectus est deus, sint unus deus* etc.

Item b. Anshelmus in suo Monologion: [1]) *Substanciarum quedam universalis, quedam singularis. Universalis, que in pluribus substanciis essencialiter communis est, ut esse hominem commune est omnibus hominibus.*

Item Robertus Lyncon. in exposicione libri Posteriorum ponens quintuplicia universalia dicit, quod quarto modo
50[b] universalia sunt genera / et species principia cognoscendi et essendi intrinseca rerum. Intellectus autem, inquit, debilis ille, qui non potest ascendere ad cognicionem horum verorum generum et specierum et cognoscit res solum in accidentibus consequentibus veras essencias rerum; et apud intellectum sunt accidencia communia genera et species cognoscendi principia solum et non essendi.

Item Albertus Magnus Ratisponens. in exposicione super Peri hermenias ita dicit: *Universale duplicem habet consideracionem sc. secundum quod in se ipso est natura simplex et secundum quod refertur ad intelligenciam et secundum quod est in isto vel in isto per esse, quod habet in hoc vel in hoc. Primo quidem modo simplex natura est, que dat esse, nomen et racionem et verissime est inter omnia que sunt et nichil habet aliene nature admixtum neque concrecione aliene nature valatum. Per hoc quod est in illo vel in isto multa accidunt ei, quorum primum est, quod est particulatum et individuatum, secundum autem est, quod est multiplicabile vel multiplicatum, tercium quod est incorporatum et habens materie diversas formas sive passiones* etc. Et ibidem dicit raciones pro hac sentencia introductas incontradicibiliter probare universalia esse naturas simplices et dicentes oppositum vocat nominales. [b])

[a]) Rkpp.: sacratissima. — [b]) A: moniales.

[1]) *Migne*, P. L. 158 col. 180.

Item Petrus Hispanus in tractatibus communibus loyce sue describit universale dicens: *Quod aptum natum est esse in pluribus* et exponens textum Aristotelis dicentis: Substancia prima significat hoc aliquid et substancia secunda significat quale quid sit, dicit: *Substancia prima significat hoc aliquid i. e. substanciam communem et secunda substancia quale quid i. e. substanciam singularem.* [a]) Et in hac sentencia secuntur eum famosiores sui expositores in glosis suis.

Item Johannes Scotus II. Sent. circa dist. 3. qu. 1. arguit per multa media et concludit in creaturis aliam esse unitatem realem quam numeralem et hoc esse aliquid commune unum unitate reali minori unitate numerali. Et ibidem: *Dico,* inquit ipse, *quod universale in actu est idem, quod habet aliquam unitatem indifferentem, secundum quam ipsum idem est in potencia propinqua, ut dicatur de quolibet supposito, quia secundum philosophum I. Posteriorum universale est, quod est unum in multis et unum de multis.*

Item Boecius in libro divisionum: *Alia divisio est, qua dividitur terminus in sua significata, alia qua totum integrale dividitur in suas partes integrales, alia qua totum universale dividitur in suas partes subiectivas. Et in hoc differt divisio media a tercia, quod totum integrale non est quelibet pars sui integralis, sed totum universale est quelibet sui pars.*

Item Waltherus Burley in exposicione prohemii Phisicorum ponit genera et species naturas generales et speciales rerum singularium.

Item Aristoteles in principio Peri ermenias: *Rerum quedam sunt universalia, quedam autem singularia. Dico | autem universale, quod de pluribus natum est predicari.* Et in principio Posteriorum: *Universale est, quod est unum in multis et de multis.* 51[a]

Item commentator Averois V. Methaf. commento XXXI: *Universale predicatum de partibus facit ea esse unum, ut homo et equus sunt unum in animalitate.*

Item Avicenna V. Methaf. loquens de universali in essendo dicit, quod triplex est universale sc. actuale, potencionale et intellectuale.

[a]) Rkpp. naopak: Substancia prima — singularem, substancia secunda — communem.

Ex hiis et aliis pluribus auctoritatibus et testimoniis sacre scripture, sanctorum sapientum katholicorum, philosophorum et famosarum locucionum, quibus dicitur: »commune est hoc, quod homines credunt, generale est hoc, quod homines moriuntur« etc., ex hiis inquam testimoniis relinquitur conclusionem superius positam fore veram.

Sed neque qualescunque apparentes et pretense forme arguendi sylogistice vel alie infringunt hanc conclusionem, quia omnes tales in materia trinitatis sancte instanciam paciuntur manifestam, ut patet sedule intuenti.

Obicitur tamen contra conclusionem illam cum suis probacionibus, quia ex eis videtur sequi, quod eadem substancia sit deus, homo et asinus, lapis etc.

Hic solet dici, quod quedam est ydemptitas essencialis numeralis, quedam substancialis, quedam generalis et quedam analoga. Sola autem ydemptitas numeralis inter has est accepta, tenta et credita apud omnes sc. sapientes et simplices simul, et ideo cum nichil additur ad hoc, quod est eadem substancia deus, homo, asinus, lapis etc., solus sensus est apud omnes simul, quod eadem substancia numeralis sit deus, homo, asinus etc. Qui sensus cum sit hereticus, bene et sancte prohibitum est a sede apostolica ad talem famosum et solum apprehensum apud omnes sensum[a]) credere, tenere et docere, quod eadem substancia sit deus, homo et asinus etc. Verum quia in equivocis non est contradiccio, stat simul, quod non est tenendum, quod eadem substancia numeralis [b]) est deus, homo et asinus etc., et licitum est tenere, quod eadem substancia analoga est deus, homo et asinus. Si a parte rei est veritas, quod quodlibet suppositum substanciale est substancia, que veritas a parte rei cum sit omne suppositum substanciale esse substanciam, ipsa est veritas et substancia analoga existens quodlibet suppositum substanciale.

Et quid miri, si catholicus vere credat, quod substancia eadem secundum analogiam sit quelibet substancia, cum secundum b. Augustinum, s. Thomam de Aquino et alios sanctos et catholicos doctores et expositores catholice credendum sit, quod

[a]) A vynech. — [b]) V A připsáno.

omne quod factum est, in deo erat vita sc. divina et essencia iuxta illud: [1]) *Quod factum est, in ipso vita erat,* ubi illa pura indefinita valet universalem et pro universali ponitur. Nam secundum sapienciam laycorum ubi pure indefinite et sic pure indifferenter pro singulari uno non plus quam pro alio per indiffinitam / proposicionem fit locucio, ibi pro universis fit lo- 51[b]
cucio. Vnde s. T h o m a s I. parte Summe sue qu. XVIII. art. 4. ad questionem, qua querebatur »Utrum omnia sunt vita in deo« dicit in hec verba: *Respondeo dicendum, quia sicut dictum est vivere dei est intelligere eius, unde quidquid est in deo ut intellectum, est vivere ipsum seu vita eius. Vnde cum omnia, que sunt facta a deo, sint in ipso ut intellecta, sequitur quod omnia in ipso sunt vita divina.* Et infra idem inquit s. Thomas: *Alio modo dicuntur res esse in deo sicut in cognoscente et sic sunt in deo per proprias raciones, que non sunt aliud in deo a divina esencia, unde res prout sic sunt in deo, sunt essencie divine.* Hec ille.

Videtur ergo iuxta hoc consonum, quod substancia eadem analoga sit deus et quelibet alia substancia creata[a]), ymmo quod entitas eadem analoga sit deus et omne ens, si omnia alia in hoc realiter conveniunt cum deo, quod sint encia. Illud enim, in quo deus et alia conveniunt et in quo sive secundum quod sunt encia, oportet esse e n t i t a t e m c o m m u n e m a n a l o g a m d e o e t a l i i s r e b u s. Si enim deus et omnia alia conveniunt entitative, tunc in eadem communi entitate, sicut si aliqua conveniunt localiter, tunc in eodem loco, si temporaliter, tunc eodem tempore etc.

Et licet talis entitas analoga ponatur simpliciter infinita et infinite bonitatis in quocunque sit formaliter, et ponatur secundum analogiam, per prius esse essencia divina et per posterius essencia alia a divina: [b]) sicut tamen deus t r e s habet g r a d u s d i f f e r e n c i e, [2]) supremum, medium et infimum — supremum, que est differencia e s s e n c i a l i s e t r e a l i s, quo modo deus essencialiter differt a creaturis; medium, que est differencia r e a l i s e t n o n e s s e n c i a l i s, quo modo per-

[a]) A zase: analoga. — [b]) Rkpp.: alia divina.

[1]) Jan 1, 3 n. Srv. větší traktát Stanislavův, Misc. phil. II, str. 11 n.
[2]) Srv. větší traktát, Misc. II, str. 58.

sona divina differt a reliqua; infimum que est differencia racionis vel formalis non realis, quo modo persona divina differt ab essencia divina, cum aliquid predicetur de persona divina, quod non de divina essencia et econtra: sic entitas illa analoga ponitur habere triplicem gradum formalis inexistencie, supremum, medium et infimum — supremum, quo omnino simpliciter et non secundum quid inest et tali modo entitas illa analoga ponitur deo formaliter inesse, dicens ipsum omnino simpliciter infinite ens et nullo modo secundum quid ens; medium gradum, quo talis analoga entitas velut partim simpliciter et partim secundum quid inest et hoc modo entitas illa ponitur inesse substancie create, dicens ipsam velut partim simpliciter
52ª et partim / secundum quid ens, non omnino simpliciter nec omnino secundum quid; infimum, quo entitas illa est formaliter secundum quid solum et non aliquo modo simpliciter et tali modo formalis inexistencie ponitur entitas formaliter inesse accidenti habenti esse in subiecto et ex subiecto, dicens ipsum solum secundum quid esse ens. Vnde sic albedo gracia exempli secundum philosophos solum secundum quid est ens seu entitas; si enim esset simpliciter entitas, tunc esset simplex entitas substancie, cui formaliter inesset, ut gracia exempli lapis, et per consequens homo a sua albedine sibi accidente et adveniente esset simpliciter et vere ens, quod falsum est, cum ab illa albedine non sit hoc ens sc. ipso lapide demonstrato, non enim minus homo esset hoc ens, si albedo sibi deesset, nec illa albedine ipse homo esset aliud ens quam ille homo, ut notum est.

Deus ergo volens non solus esse ens, sed quod eciam substancia creata post ipsum sit ens et quod post substanciam creatam ulterius eius accidens sit ens, volensque non solum secundum dici, secundum racionem vel secundum conceptum esse ens sed cum omnibus entibus in eo quod sunt encia convenire realiter et consequenter entitative et sic secundum entitatem: tunc videtur velle, quod decentissimo et completissimo ordine entitas eadem analoga secundum tres gradus formalis inexistencie, supreme et omnino simpliciter sibi, medie et partim simpliciter et partim secundum quid create substancie, infime et totaliter secundum quid accidenti formaliter inexistat, dicens deum simpliciter et omnino esse ens, substanciam creatam partim secun-

dum quid et partim simpliciter ens, accidens autem tantum secundum quid ens. Et ulterius videtur iuxta illa, quod d e u s s i t i d e m e n s a n a l o g u m q u o d e s t h o m o et e c o n t r a, s e d d e u s n o n e s t h o m o.

Quod autem eadem communis substancia quodlibet individuum substancie sit per omnia, sicut eadem essencia divina est tres persone divine, est inpossibile. Nam tres persone divine non sunt plures dii, plures essencie vel substancie divine, sed unicus deus, unica substancia et essencia divina. Individua autem substancie, sicut Petrus et Paulus, Johannes etc., sunt plures substancie, habent plures et diversas essencias et naturas, non sunt unica substancia, unicum animal, unicus homo, sed plures substancie, plura animalia, plures homines.

Et hec sub direccione et correccione sancte sedis apostolice et romane ecclesie ad presens sufficiant.

VIII.

[MGRI STANISLAI DE ZNOYMA] EPISTOLA AD MGRM JOH. HÜBNER.

Z rkp. univ. *praž.* IX B 1.

Venerabilis magister, dixistis in proximo, quod V i c l e p h est h e r e t i c u s. Racio? Quia in libris suis scripserit heresim. Hec non videtur causa sufficiens, cum per idem b. Augustinus et quotquot alii forent heretici, in dictis suis scolastice ponentes hereses, ut Mgr Sentenciarum, s. Thomas et [alii] in pluribus locis. Cur igitur non tam exacerbamini in hos, ut in istum? Timeo, ne sit ibi aliud quam caritas.

Item dixistis, quia V i c l e p h a p p e l l e t s a n c t a m m a t r e m e c c l e s i a m s y n a g o g a m s a t h a n e. Hoc non est verum, salva reverencia. Et fortassis si ita sit scriptum in libro vestro, est ex errore, aut non bene legistis vel perlecta non bene memorie commendatis. Nam non sequitur: »Curia romana est synagoga sathane,« ergo »sancta mater ecclesia est synagoga sathane. Et si diceret ‚ecclesia', non addendo ‚sancta', concors [a]) foret David dicenti: [1]) *Odivi ecclesiam malignancium.*

Et quid, mi domine magister, si foret hereticus, dato et non concesso, non foret fortassis mirum, cum supposita ydyomatis vestri ut frequenter sunt heretica ex communi fama: Teotunicus hereticus, Boemus fur naturaliter. Et cum ipse Vicleph sit Anglicus, qui ex ydyomate saxonico ex cronicis ortum traxerunt, concludatis.

D e h i i s v e r o, q u i l i b r o s s u o s h a b e n t, l e g u n t, p u b l i c a n t, d i s p u t a n t [e t d e f e n d u n t], [b]) si vera

[a]) Psáno: conchors. — [b]) In marg.

[1]) Ž. 25, 5.

sunt, a spiritu sancto sunt, si falsa et scolastice fiunt, ymmo cum protestacione, quomodo potestis hos dicere hereticos, nisi false?

Item dixistis, quod prelati sc. capitulum pragense pro vobis quid declaraverit seu pro parte articulorum vestrorum, quos false et sinistro oculo tamquam privata persona, non in karitate sed nescio quo ductus spiritu, obtuleratis, quorum nullum credo ipsum Vicleph aut sequentes suos assertive [a]) tenuisse aut tenere: quomodo queso ceci iudicabunt de coloribus, ut hii de doctrina sacra, quos dixistis? Nec est verum, quod conclusissent aliquid, sed bene retrocedunt, dicentes se fore male informatos. Et esto, quod [b]) aliquid concluderent, quomodo [c]) ipsis fides adhiberi deberet, cum sint omnes et fere singuli simoniaci et in propria causa nemo iudex.

Item dicitis: Qui dicit contra canones, hereticus est. Falsum universaliter, ymo dicendo contra canones, sanctus [d]) est in casu. Dicunt namque canones, quod si iudici constet habenti potestatem, Sortem esse iustum et convincitur a Platone falsis testibus esse reus, secundum canones debet abiudicari tamquam reus, et hoc hodie tenetur et practicatur contra conscienciam et Christi doctrinam atque apostoli et doctorum sacre pagine. Multique sunt casus alii, qui sacre adversantur Christi doctrine.

Item dicitis, quod summo pontifici est simpliciter obediendum et in nullo debemus eum reprehendere. Dicitis contra canones, ergo estis hereticus, si assertive et pertinaciter hoc tenetis. Consequencia est vestra et assumptum patet per plures canones, in quibus continetur, quod plures pontifices summi sunt reprehensi usque ad deposicionem ipsorum, quia heretici. Et cum hic sit talis (potest ex operibus suis convinci), [e]) quia symoniacus publicus et manifestus, quod negare non poteritis, [f]) et cum, licet vos negastis, symonia sit prima et pessima heresis, cur instatis in oppositum?

a) Psáno: asertire. — b) Truhl.: estoque. — c) Truhl.: quanta.
d) Truhl.: factus. — e) Truhl.: ut ex operibus suis convincitur.
f) Truhl.: potestis.

»Tres[1]) namque sunt maneries heresis [a]) secundum doctores plus famose sc. symonia, blasphemia et apostasia,[b]) que licet non distingwantur realiter ex opposito, racione tamen distingwuntur, cum apostasia sit generaliter secundum racionem, qua homo a religione dei exorbitat, blasphemia secundum racionem, qua homo virtuti dei imponit calumpniam, sed symonia secundum racionem, qua homo nititur ordinacionem dei dirumpere. Et sic per istam triplicitatem tota trinitas est offensa: per apostasiam deus pater, qui secundum religionem mundam et immaculatam potenter ligat sponsam sibi; per blasphemiam deus filius, cum sit virtus et sapiencia dei; et deus spiritus sanctus, qui cum ex summa benignitate sapienter ordinat et pacifice domum suam, ex pravitate symoniaca ordinacioni contraria sue[c]) [irritatur]. Nititur symoniacus spiritum sanctum benignum blaspheme dissolvere, isti ordinacioni resistens, et sic pacem. Vnde cum secundum veritatis testimonium peccatum in spiritum sanctum sit irremissibile tam in hoc seculo quam in futuro, quod est symonia, que est lepra contracta,[d]) ex natura morbi et induracione eius continua impotens est, nisi per insolitum miraculum oporteret quod sanetur.« »Vnde[2]) Parisiensis tractatu de avaricia narrando, que faciunt ad detestacionem huius peccati, dicit in eius horrorem, quod est spiritualis Sodoma.[e]) Sicut enim in corporali Sodoma contra naturam semen perditur, ex quo individuum humani generis formetur: sic in ista symonia semen verbi dei deicitur, per quod Christo Jesu spiritualis generacio crearetur. Et sicut ista Sodoma tempore legis nature contra ipsam naturam erat unum de peccatis gravissimis: sic symonia est tempore [legis] gracie contra ipsam graciam gravissimum peccatum. Et cum gravius peccant membra dyaboli tempore legis gracie quam tempore legis nature peccaverant, signanter dicit Christus symoniacis Mat. X,[3]) quod

[a]) Truhl.: maxime hereses. — [b]) Až potud uveřejnil Truhlář.
[c]) Psáno: sua, in marg.: sui.
[d]) Ve vyd. Vikl. opraveno v »quam«. — [e]) Tak, místo sodomia.

[1]) Co jest v uvozovacích znaménkách, jest z *Viklefa*, De simonia, vyd. Herzberg-Fränkel a Dziewicki, Lond. 1898, str. 1.
[2]) *Viklef*, De simonia, vyd. uv. str. 8 n. — [3]) v. 15.

tollerabilius erit terre Sodomorum in die iudicii, quam populo eicienti dignos prepositos. Et in signum detestacionis huius peccati Christus legitur bis intrasse templum ut dominus« (Joh. 2 et Mat. 21), quia secundum Gregorium in omeliis super ew. omel. 17 subditorum culpas percutit per pastores, sed pastorum vicia per semetipsum ferit. [1])

Quod eciam symonia sit prima et precipua heresis, sacri edocent canones, quibus vos contraire pro heresi reputatis. Vnde questione prima ult. ex decreto Pascasii sic habetur: [2]) *Patet symoniacos veluti primos et precipuos hereticos ab omnibus fidelibus respuendos et si commoniti non resipuerint, ab exteris potestatibus opprimendos. Omnia enim crimina ad comparacionem symoniace heresis quasi pro nichilo reputantur.* Ab exteris — dicit glosa: i. e. a laycis, qui habent potestatem hanc extra cleri ecclesiam, ut dist. 17. Nec licuit [3]) et 23. q. 5. Principes. [4]) Ex quo patet, quod symoniaca heresis non est par predictis aliis, ymo maior, quia peccatum in spiritum sanctum, et pessima, quia Sodoma spiritualis, et contagiosa, quia lepra spiritualis.

Vellem igitur, bone domine magister, quod dimissis ambagibus et glosis extraneis in caritate vera cum Christo Jesu paupertatem ewangelisaretis, quod idem dominus noster docuit verbo et exemplo et discipuli sui, ut Petrus et Johannes: [5]) *Argentum et aurum non est michi,* Paulus: [6]) *Habentes victum et quibus tegamur, hiis contenti simus.* Augustinus testamentum nullum fecit, quia pauper Christi vix facere potuit, Martinus pauper et modicus celum dives ingreditur, [7]) Nicolaus tres massas auri proiecit etc. Beatus quoque Jeronimus: [8]) *Clericus,* inquit, *qui Christi servit ecclesie, interpretetur primo vocabulum suum et nominis diffinicione prolata nitatur esse quod dicitur. Si enim cleros grece sors latine appellatur, propterea vocantur clerici, vel quia de sorte sunt domini vel quia dominus sors i. e. pars clericorum est. Qui autem vel ipse pars domini est vel dominum partem habet, talem se exhibere debet, ut et ipse possideat dominum et possideatur a domino. Qui dominum possidet*

---

[1]) *Migne,* O. L. 76 col. 1145. — [2]) c. 27. I, 1. — [3]) c. 4. — [4]) c. 20. [5]) Sk. ap. 3, 6. — [6]) I. Tim. 6, 8. — [7]) 5. ant. v Laudech sv. Mart. [8]) c. 5. XII, 1.

et cum propheta dicit »Pars mea dominus«, nichil extra dominum habere potest. Quodsi quippiam aliud habuerit preter dominum, pars eius non erit dominus, v. gr. si aurum, si argentum, si possessiones, si variam suppellectilem, cum istis partibus dominus pars eius fieri dedignatur.

Pacem igitur et caritatem diligentes r o g e m u s d o m i n u m c u m e c c l e s i a, u t n o s d i g n e t u r c u s t o d i r e a s y m o n i a c a h e r e s i e t p r a v i t a t e. Amen. Anno domini MCCCC4.

IX.

MGRI JOANNIS HUS EPISTOLA RESPONSIVA.[a]).

Z rkp. *víd.* knih. dv. 4902.

Salus a domino Jesu Christo, preter quem aliud fundamentum nemo potest ponere,[1]) quia ipse est alpha et o, principium et finis[2]) nostre redempcionis et beatitudinis, ipse est petra de se dicens:[3]) *Super hanc petram edificabo ecclesiam meam,* que est predestinatorum numerus, et ideo *porte inferi,* que sunt temptaciones carnis, mundi et dyaboli, *non prevalebunt adversus eam* finaliter. Fundata est enim supra firmam petram, ipsum Christum, fide, spe et caritate. Ille autem super Christo edificat,[4]) qui venit ad Christum et audit sermones eius et facit eos. Testatur hoc ipse Christus dicens »Luc.[b]) 6:[5]) *Quid vocatis me domine domine et non facitis quod dico? Omnis, qui venit ad me et audit sermones meos et facit eos, ostendam vobis, cui similis est. Similis est,* inquit, *homini edificanti domum, qui fodit in altum et posuit fundamentum supra petram*« — ecce edificacio in petra, »fossio[c]) profunda« fidei, spei et caritatis, in Christo, ut per fidem veniat, in spe audiat et in caritate faciat sermonem domini nostri Jesu Christi. Sic enim fundat in illa petra domum spiritualem, ponendo »fidem ut pavimentum et erigendo spem super 4 muros, ut spes, qua sperat se esse predestinatum, stet ab oriente, et spes, qua sperat se 123[b]

[a]) V rkp. nadepsáno: Epistola describens edificium ecclesie apostolice — [b]) Podobně Hus v Postile, Erb. II, 418.
[c]) Totéž v Postile, Erb. II, 419 n. Jinak v »Diliges« (Opp. II.).

[1]) I. Kor. 3, 11. — [2]) Apok. 1, 8. — [3]) Mat. 16, 18.
[4]) I. Kor. 3, 12. — [5]) V. 46—48.

salvandum, [a]) stet ab occidente«, [b]) et spes, qua sperat se esse in gracia, stet ad meridiem, »et spes, qua sperat se evadere dampnacionem in finali iudicio, stet a parte boreali. Primus ergo murus spes predestinacionis contra prescienciam, secundus murus spes prope mortem erecta ad novissimam cibacionem,« tercius murus [spes] de gracia gratum faciente, »quartus murus est spes finalis ad patriam acceptacionis«.

Erigit autem tectum super hiis 4 muris, qui propter Christum et in Christo ex intima caritate singula observat mandata domini Jesu Christi. »Tectum ergo est caritas, que operit« multitudinem peccatorum. [1]) Ecce Christus fundamentum fidei, spei et caritatis et sic omnis boni!

In quo fundamento a u r u m edificat, qui mundo corde doctrinam deitatis ac celestium ad edificacionem ecclesie disseminat; a r g e n t u m edificat, qui mundo corde doctrinam humanitatis Christi et creaturarum, per quam ascenditur in
124[a] dei amorem et noticiam, seminat; l a p i d e s / p r e c i o s o s superedificat, qui mundo corde edocet veritates et virtutes animam exornantes; et quicunque in illo finaliter permanserit, mercedem accipiet adstatim post mortem, quia plene hic ad Christum conversus ignem evadet purgatorii. L i g n u m edificat, qui maiora peccata venialia existens in gracia committit; f e n u m, qui media venialia; s t i p u l a m, qui minima. Vel per lignum amor temporalium, per fenum amor carnis, per stipulam amor vane glorie intelliguntur, semper intelligendo venialia esse illa, ut lignum ardeat diutissime, quia maxime de terrestribus comparatur, fenum carnis medio modo, sed stipula fame mundi transibilis citissime. Ecce cuiuslibet sic edificantis opus ardebit i. e. ipse pro opere, ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem purgatorii.

Ad illud, ubi salvator dicit: [2]) *Sit sermo vester est est, non non* scito, quod secundum Philosophum et Augustinum verum

[a]) Dle Postily: naděje věčného nasycenie, jež sluje poslední večeře; tedy asi saciandum, s čímž by se shodovalo v dalším: »ad novissimam cibacionem«.

[b]) V Postile Hus místo třetí naděje klade čtvrtou a jako čtvrtou má »naději požívání věčné v Kristu radosti«.

[1]) I. Pet. 4, 8. — [2]) Mat. 5, 37.

est esse quod est et non esse quod non est. »Cum[a]) autem dicit salvator: *Sit sermo vester est est,* vult quod veritas affirmativa affirmetur« s i n e i u r a m e n t o, ut si queritur a me: Est deus trinus? debeo respondere: est; similiter: Est verum, quod tu peccasti? debeo respondere: est. Et cum dicit: *Sit sermo vester non non,* vult »quod veritas negativa negative confirmetur«, ut si queritur a me: Non est deus malus? debeo dicere: non est; similiter si dicitur: Non es tu reus facti? si scio, quod ita est, quod non sum reus facti, debeo dicere: non sum.

Plana ergo intencio Christi est, quod veritas affirmetur s i n e i u r a m e n t o et falsitas negetur sine iuramento, quia quod amplius est, a malo est. »Augustinus[b]) dicit: *Loquebatur dominus de iuracione, ubi nos voluit intelligere, ipsam iuracionem a malo esse. Si ab alio provocatus fueris, ab ipsius malo est, quod iuras, non a tuo, et hoc est proprie a malo communi generis humani, quoniam corda nostra videre non possumus; nam si corda nostra videremus, cui monstraremus, quando exigeretur a nobis iuracio, quando videretur oculis proximi ipsa cogitacio?*« Hec Augustinus.

Ecce ostendit, quod iuracio est a malo, quod est ignorancia. Quando ergo illicite quis iurat, tunc est a malo i. e. a malicia iurantis et a malo ignorancie illius, cui iuratur. / Quando 124[b]
vero bene quis iurat ad confirmandam veritatem, ut Christus et suus apostolus, tunc iuracio non est a malo iurantis, sed a malo ignorancie, quibus iuratur. In Christo ergo non fuit ‚est' et ‚non' i. e. affirmacio et negacio de eodem, quia tunc in ore eius inventum fuisset mendacium, quod non est verum, dicente Petro quod peccatum non fecit nec in ore eius inventum est mendacium.[1]) Qui ergo cognoscens veritatem dicit ‚non', negat veritatem; qui vero cognoscens, quia falsum dicitur, dicit ‚est', affirmat falsitatem. Sed non sic Christus. Quamvis ergo Christus dixit hoc verbum substantivum ‚est' et hoc adverbium ‚non', tamen in ore eius non fuit, ‚est' et ‚non' i. e. affirmacio et negacio de eodem.

De illo Luc. 19:[2]) *Inimicos* etc. *adducite et interficite*

[a]) Podobně ve Výkladu desatera, Erb. I, 98.
[b]) Jest také ve Výkladu desatera, Erb. I, 96 n., ale více.

[1]) I. Pet. 2, 22. — [2]) v. 27.

ante me videtur michi, quod illi inimici hominis Christi, qui nunc abiit in regionem longinquam,[1]) sunt omnes presciti, qui finaliter recusabunt regnacionem Christi super se. Illi debent adduci in die iudicii et interfici gladio verbi dei sc. *Ite maledicti in ignem eternum,*[2]) in quo mors dampnacionis vos depascet.

De citacione nescio consulere, nisi ut dominus vester cum aliorum auxilio petat dominum episcopum, ut absolvat vos vel quod sub treugis compareatis, quia alias excommunicabit et persequetur et nullibi poteritis stare in dyocesi. [a])

---

[a]) Nečitelná slova na konci snad znamenají: »Regracior de munere vestro.«

[1]) Luk. 19, 12. — [2]) Mat. 25, 41.

X.

MGRI JOANNIS HUS QUAESTIONES DUAE.

1.

Z rkp. univ. *praž.* X E 24.

Utrum supremus rector universi secundum optimas leges possibiles regulat universum. 338ª

Ista questio duo presupponit: primo quod supremus rector universi est, secundo quod optime leges sunt, et tunc querit tercio, utrum secundum illas supremus rector regulat universum.

S u p p o n o pro intellectu tituli, quod supremus rector est rector, quo non potest esse superior, et quod lex optima est lex, qua non potest esse melior, et quod universum in proposito est multitudo encium ad extra productorum. Patet ista supposicio ex accepcione communissima terminorum.

S u p p o n o s e c u n d o, quod supremus rector est potentissimus, sapientissimus et optimus. Patet ista supposicio, quia si supremo rectore posset esse potencior, sapiencior vel melior, tunc eo ipso posset eo esse superior, quod est contra primam supposicionem.

Ex ista supposicione patet (corr. 1) 1. quod in supremo rectore est summa potencia, summa sapiencia et summa bonitas et per consequens preclarissima et prestantissima trinitas, potentissime, sapientissime et optime vivens, vita una et optima sine principio atque fine; (corr. 2) 2. patet, quod supremus rector racione summe potencie non potest vinci et in proteccione deficere, et racione summe sapiencie non potest errare nec falli, et racione summe bonitatis non potest peccare et male facere.

(Corr. 3.) Ad quod ulterius sequitur, quod potentissime sine defectu et sapientissime sine errore et optime sine ulla [a]) malicia regulat universum.

S u p p o n o t e r c i o, quod supremus rector habet sub suo regimine creaturas duplices sc. racionales et irracionales, quibus leges condidit, ut secundum illas obediant sicut decet. Nam celo dedit legem, ut moveretur circulariter, lapidi ut naturaliter tenderet deorsum, igni ut tenderet sursum, et creature racionali ut naturaliter affectaret bonum, et sic de aliis. Patet ista supposicio ex sentencia omnium sapientum. Ex ista supposicione patet, quod quelibet creatura ad supremi rectoris obedienciam est astricta.

Ex omnibus iam dictis sequitur, quod questio ad primum suppositum sit vera.

Quantum ad secundum suppositum n o t o p r i m o, quod l e x in communissimo suo esse est veritas directiva creature ad se habendum erga suum principium sicut debet. Et hec dividitur, quia alia est c r e a t a, alia n a t u r e, alia c o n t r a n a t u r a m, alia d i v i n a, alia h u m a n a. Divina, que regulat hominem in moribus; humana, que ordinat hominem quoad bona naturalia fame vel fortune, quo modo regulantur hec etc.

S e c u n d o n o t o, quod supremus rector dedit legem creature racionali, ut ei debite serviat, que cum sit diversificata secundum sua supposita in capacitate et obediencia, dedit eam 1. ad revocacionem errancium, 2. ad declaracionem viciorum, 3. ad erudicionem rudium, 4. ad domacionem superborum, 5. ad punicionem transgressorum, 6. ad premiacionem bonorum. Lege ergo supremi rectoris revocantur errantes, patefiunt peccantes, rudes erudiuntur, superbi domantur, puniuntur transgressores et boni salubriter premiantur.

Ex isto notabili sequitur, quod inpossibile est creaturam esse et nullam dei legem penitus observare.

C o n c l u s i o 1. O p t i m e l e g e s s u n t. Probatur: Deum velle bonum est lex optima et deum nolle malum moris
338[b] est lex alia / optima — ergo optime leges sunt. Consequencia nota est de se; sed assumptum arguitur sic: Deum velle bonum

[a]) Rkp.: sua.

est veritas directiva creature ad se habendum erga suum principium sicut debet — ergo deum velle bonum est lex. Consequencia tenet ex primo notabili huius secundi suppositi. Sed cum non possit esse melior lex quam deum velle bonum, sequitur quod deum velle bonum est lex optima. Et par est argumentum de hoc, quod est deum nolle malum moris.

Confirmatur: Sapiencia dei est lex et non potest ea esse melior, cum ipsa vincit maliciam, attingens a fine usque ad finem fortiter et disponens omnia suaviter [1]) — ergo conclusio vera. Secunda pars patet omnibus philosophis, sed prima pars probatur: Sapiencia dei est veritas directiva creature ad se habendum erga suum principium sicut debet, ergo est lex. Consequencia tenet ex notabili primo huius secundi suppositi et antecedens probatur ex secunda parte argumenti, que dicit quod sapiencia dei disponit omnia suaviter.

Ex ista conclusione sequitur correlarie, 1. quod increate leges optime sunt, 2. quod suppositum questionis secundum est verum.

Conclusio 2. Optime leges creature racionali inscripte sunt. Probatur: Creaturam racionalem debere amare supremum rectorem super omnia et creaturam racionalem debere declinare malum moris sunt leges optime ad vitam felicem finaliter obtinendam inscripte — ergo conclusio vera. Assumptum arguitur: Creaturam racionalem debere amare supremum rectorem super omnia est veritas directiva creature racionalis ad se habendum erga suum principium sicut debet, ergo est lex. Consequencia tenet ex notabili primo. Sed cum non possit esse lex melior creature racionali tradita, quam creaturam racionalem debere amare supremum rectorem super omnia, similiter quam creaturam racionalem debere declinare malum moris: sequitur quod hee due leges sunt optime et per consequens conclusio vera. Et hec conclusio confirmat secundi suppositi veritatem.

Ad quesitum in se primo noto, quod regulare vel regere est creaturam in finem debitum ordinare, et sic universum regere est ipsum secundum se totum et secundum quamlibet sui partem in finem debitum ordinare. Vnde regere ethi-

[1]) Sap. 8, 1.

mologice dicitur quasi recte agere, recte autem agere ad extra est creaturam in finem debitum ordinare.

Ex quo notabili patet, quod quicunque aliquam creaturam non in finem debitum ordinat, ille eam non regit. Et iterum: Quicunque non omnes actus suos in finem debitum ordinat, ille non se debite regit. Et hinc dicitur: Rex eris, si recte feceris, et iterum: Si bene regna regis, dignus es nomine regis.

Secundo noto, quod primo auctoritative legem condere solum deo competit, quia solum ipse habet primum auctoritativum dominium super singulas creaturas et solum ipse non potest errare et propter utilitatem propriam a bono communi discedere et solum ipse scit secundum qualitatem proporcionis
339[a] subditis onera inponere, / quia solum ipse est potentissimus quoad primum et solum ipse est sapientissimus quoad secundum et solum ipse est benignissimus quoad tercium.

(Corr. 1.) Ex quo notabili 1. patet, quod propter primum est a creatura racionali super omnia timendus et propter secundum super omnia venerandus et propter tercium super omnia diligendus.

(Corr. 2.) 2. patet, quod nullam legem licet homini docere, perficere et inplere, nisi legem supremi rectoris universi, eo quod nullam aliam licet servare, inplere et perficere. Si enim aliquid servus dei facit, quod non precipit vel non consulit deus, quomodo ab ipso deo informante et dirigente plenissime aliquid mereretur?

(Corr. 3.) 3. patet, quod lex dei est levissima, brevissima, completissima et utilissima. Levissima quia a quolibet, ubilibet et quandolibet inpleri potest; brevissima, quia in uno verbo inpletur; completissima, quia nullo indiget supplemento; utilissima, quia nulla lex affert utilitatem homini, nisi in reduccione ad prestantissimam istam legem.

(Corr. 4.) Ex quibus ulterius sequitur, quod quilibet homo vehementer isti legi debet intendere, ipsam pre ceteris legibus audire, studere, docere ac inplere opere, si vult beatitudinem eternaliter possidere.

Conclusio responsalis: Supremus rector universi secundum leges optimas possibiles regulat universum. Probatur: Supremus rector universi est, ut dicit correlarium primi

suppositi ultimum, et optime leges sunt, ut dicunt conclusiones secundi suppositi, et supremus rector non ociatur nec leges illas frustra posuit, ut dicit Philosophus I. Celi, quod deus nil facit frustra — ergo supremus rector per leges optimas possibiles regulat universum. Consequencia tenet, quia ex opposito consequentis contradictorie cum primis verbis potest inferri oppositum minoris, et totum antecedens est verum, ergo et conclusio.

Ad istam conclusionem sequitur problema, quod in omnibus etatibus et apud omnes naciones homines fuerunt et sunt ad sacrificandum inclinati. Patet, quia deo debent sacrificare ex eo, quod ipse potentissime sine defectu et sapientissime sine errore et optime sine malicie convolucione secundum leges optimas possibiles regulat universum.

2.

Z rkp. univ. *praž.* X E 24 col. s *víd.* dv. 4518 a *olom.* kapit. 253.

Utrum Moyses legislator fuit sacerdos.

Videtur, quod non. Nam non est / consecutus sacerdocium 143a
per revelacionem ut Aaron nec per sue tribus successionem, cum non fuerit de tribu Levi, nec per specialem dei eleccionem nec eciam hostias carnales pro populo obtulit — igitur videtur, quod sacerdos non fuit.

In oppositum videtur psalmista dicere, cum dicit: [1]) *Moyses et Aaron in sacerdotibus eius* i. e. in numero sacerdotum *et Samuel inter eos, qui invocant nomen eius* — ergo videtur, quod Moyses fuerit sacerdos, quia alias non poneretur in numero sacerdotum. Et videtur patere per b. Augustinum super Ps. 98 super isto versu ‚Moyses et Aaron in sacerdotibus eius', ubi dicit: [2]) *Isti antiqui Moyses et Aaron et Samuel servi dei magni apud antiquos. Nostis, quia Moyses eduxit in virtute dei populum Israhel de Egipto per Rubrum mare et duxit in heremo et quanta mirabilia illo tempore fecit deus per manus Moysi, noverunt omnes, qui istam scripturam libenter audiunt in ecclesia vel apud se legunt vel quocunque modo didicerunt. Aaron frater ipsius fuit, quem ordinavit eciam sacerdotem. Aperte*

[1]) Ž. 98, 6. — [2]) *Migne,* P. L. 37, col. 1265.

enim in illis literis Aaron nominatur sacerdos. De Moyse non ibi dicitur, quia non erat sacerdos. Sed si hoc non erat, quid erat? Numquid maior sacerdote esse poterat? Exprimit Psalmus iste, quia et ipse sacerdos erat: Moyses et Aaron in sacerdotibus eius — ergo illi erant domini sacerdotes. Hec Augustinus. Ubi plane infert ex verbis psalmiste, quod Moyses et Aaron erant domini sacerdotes. Istam questionem glosa solvit, cum dicit: Moyses sacerdos non fuit consecucione [a]) et institucione, sed [b]) officio dignissimo. Nam etsi carnales hostias non obtulit pro populo peccante, spirituales tamen sc. devotissimas oraciones frequenter obtulit pro populo delinquente.

Ubi notandum, quod aliquis est sacerdos institucione vel consecucione ad hoc positus, ut offerat hostiam vel sacrificium pro populo iuxta illud apostoli Heb. 5: [1]) *Omnis pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in hiis, que sunt ad deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis*; secundo dicitur aliquis sacerdos non consecucione [c]) nec institucione, sed sui devota oblacione et humili devocione iuxta illud verbum Petri apostoli, quo alloquitur christianos singulos electos dicens I. Pet. 2: [2]) *Superedificamini in domos spirituales, sacerdocium sanctum, offerre spirituales hostias acceptabiles deo per Jesum Christum,* et infra: [3]) *Vos estis genus electum, regale sacerdocium, gens sancta, populus acquisicionis.*

Ista distinccione stante patet, quod aliquis est sacerdos institucione, ut Aaron, aliquis consecucione, ut sacerdos de tribu Levi, aliquis sui devota oblacione et devocione, ut Moyses, aliquis divina institucione et consecucione et devota sui oblacione pro peccatis populi, ut Jesus pontifex noster, de quo Hebr. 5 dicit apostolus: [4]) *Christus non semetipsum clarificavit, ut pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Quemadmodum et in alio loco dicit: Tu es sa-*
143[b] *cerdos in eternum | secundum ordinem Melchisedech. Qui in diebus carnis sue preces supplicacionesque ad eum, qui possit illum salvum facere a morte, cum clamore valido et lacrimis offerens exauditus est pro sua reverencia.* Aliquis est sacerdos

[a]) Tak rkpp.; asi: consecracione. — [b]) A: sed quod.
[c]) A: constitucione.

[1]) v. 1. — [2]) v. 5. — [3]) v. 9. — [4]) v. 5 nn.

institucione, sed non devota sui oblacione, ut Judas Scarioth, quem dominus elegit ad sacerdocii officium, quia ad episcopatum, quamvis non ad vitam eternam, unde Joh. 6 dixit summus pontifex: [1]) *Ego igitur vos elegi* sc. ad sacerdocium *et unus ex vobis dyabolus est.* Fuit ergo Judas sacerdos et episcopus institucione, sed non devota sui oblacione et propterea de eo dicit psalmista:[2]) *Episcopatum eius accipiat alter* et adducit Petrus Act. 1. [3])

Omnes autem sacerdotes institucione et devota sui oblacione, quales fuerunt apostoli, custodit Christus, ne perdantur, unde Joh. 17 rogans pro illis patrem dicit:[4]) *Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti michi, ut sint unum, sicut et nos. Cum essem cum eis, ego servabam eos in nomine tuo. Quos dedisti michi, custodivi et nemo ex eis periit, nisi filius perdicionis, ut scriptura impleatur* sc. illa: Episcopatum eius accipiat alter. Vnde liquide patet, quod omnis sacerdos, qui est sacerdos humana institucione et non est sacerdos humili et pia sui oblacione, omnis talis, nisi se devote finaliter domino obtulerit, cum filio perdicionis in eternum peribit et vivens in crimine tunc conversatur inter sacerdotes domini, sicut Scarioth inter discipulos Christi eciam cum Christo pontifice versabatur.

Ex iam dictis patet et eciam ex hoc nomine sacerdos, quod componitur ex greco et latino, quod est sacrum dans (dist. 21. Clericos)[5]), quod omnis bonus christianus est sacerdos, quia est dans se sacrum deo et est dans devotam oracionem, humilitatem et sic de aliis rebus sacris datis in veris christianis domino deo suo. Et isto modo intelligendi sunt Origenes et Crisostomus, Augustinus et ceteri doctores, qui sentenciant, quod omnis bonus christianus est sacerdos, sed non omnis sacerdos est bonus christianus. Bonus enim christianus dat se sacrum deo, malus autem sacerdos, quamvis det sacra, quia hostias sacras, non tamen dat se sacrum, sed execratum hominem dat se dyabolo, qui habitat in corde suo, qualiter dedit se Judas Scarioth, de quo dicitur Luc. 22. cap.:[6]) *Intravit autem*

---

[1]) v. 71. — [2]) Ž. 108, 8. — [3]) v. 20. — [4]) v. 11 n.
[5]) c. 1. — [6]) v. 3 n.

sathanas in Judam, qui cognominabatur Iscariothes, unum de duodecim, et abiit.

Expavescant hoc sacerdotes mali, quia dyabolo dediti non sunt veri sacerdotes, sicut nec veri christiani. Vnde Jeronimus ad Eliodorum dicit: *Non omnes episcopi sunt episcopi. Attendis Petrum, Judam considera, Stephanum suscipis, Nicolaum respice. Non facit ecclesiastica dignitas christianum. Cornelius centurio adhuc ethnicus dono sancti spiritus mundatur, presbiteros Daniel puer iudicat. Non est facile stare loco Petri, tenere gradum Petri iam cum Christo regnancium. Infatuatum sal ad nichilum prodest, nisi ut proiciatur foras et a porcis conculcetur*, glosa: infatuatum sal dicitur prelatus, qui condire debet et saporem non confert (et habetur II. q. 7 Non omnes).[1]) Et Augustinus omel. 6 dicit:[2]) *Non omnis, qui dicit ‚Pax vobiscum', quasi columba est audiendus. Corvi quidem de morticino pascuntur, hoc columba non habet, que de frugibus terre vivit.*

Et patet, quod non omnes episcopi vel sacerdotes sunt boni christiani, quamvis sunt in gradu huiusmodi ab hominibus
144[a] ordinati. Cognoscuntur / autem huiusmodi, cum ab inplecione deficiunt sui officii. Vnde dicit Crisostomus omel. 53:[3]) *Deus secundum presciencíam suam licet sciat, qui iusti futuri sint et qui iniusti, tamen omnes vocat ad fidem, dans eis graciam credendi in Christum, quod est talentum bonis quidem ad salutem, malis autem ad preiudicium, ut inexcusabiles fiant. Dyaconibus et doctoribus secundum suam providenciam illis deus videtur iniungere ministerium dyaconatus vel presbiteratus, qui sunt iusti; qui autem inveniuntur iniusti, illos homines videntur ordinasse, non deus. Qui enim bene ministerium suum conservaverit,*[a]) *apparet quod a deo fuerat ordinatus; qui autem ministerium suum non bene conservaverit, ex hominibus ordinatus est, qui vere quantum ad deum non est dyaconus aut sacerdos.* Hec sanctum Os aureum.

a) Ed.: consummaverit.

---

1) c. 29. — 2) c. 30. II, 7.

3) Pseudo-Chrysostomi Opus imperf. in Matth. Opp. Chrys. ed. Frankf. N. T. II. col. 145[b].

Ex cuius dicto et opere sanctorum videtur, quod pauci sunt sacerdotes et multi sacerdotes, pauci boni, multi mali, ut ponitur post eum dist. 40.[1]) Mallem ergo esse bonus christianus constitutus quam papa vel episcopus iniquus. Nam fiendo vel existendo bonus simpliciter christianus forem rex et sacerdos ex illo genere, cui dicit immediatus Christi vicarius I. Pet. 2:[2]) *Vos estis genus electum, regale sacerdocium, gens sancta, populus aquisicionis.* De quo genere est Moyses, qui rite secundum legem dei rexit populum et sic fuit rex et se deo obtulit devotum et pro populo oraciones devotas. Ipse enim a deo electus fuit, ut regeret, ut offerret, ipse de gente sancta unus, ipse de populo aquisicionis, ut virtutes annunciaret prophetice ipsius Christi, qui nos vocavit de tenebris in admirabile lumen suum.[3]) Propter quod dicit psalmista: *Moyses et Aaron in sacerdotibus eius et Samuel inter eos, qui invocant nomen domini,* quasi diceret: Moyses legislator et Aaron summus sacerdos fuerunt in sacerdotibus eius sc. Christi. Hos imitamini, quia magni fuerunt isti, qui eum predicant. Moyses Christum predicat dicens Deut. 18:[4]) *Prophetam de gente tua et de fratribus tuis sicut me suscitabit tibi dominus deus tuus, ipsum audies* — ergo propheta dicitur Moyses. Deum pro populo exoravit, quamvis non carnales hostias obtulit — ergo sacerdos dicitur. Nam ayt propheta: *Moyses et Aaron in sacerdotibus eius et Samuel,* qui fuit dono prophecie privilegiatus I. Reg. 3, ubi dicitur:[5]) *Cognovit universus Israhel a Dan usque Bersabee, quod fidelis Samuel esset propheta domini.* Non numeratur autem Samuel inter sacerdotes, quia fuit de Effraym, de qua tribu non fiebant sacerdotes secundum legem, sed de Levi, et ideo eum psalmista inter sacerdotes domini non posuit, sed inter eos, qui invocant nomen domini, deputavit. Fuit enim sacerdos i. e. vices sacerdotis egit post mortem Heli et filiorum eius.

Et quia dicit Augustinus Psalmo 98 super isto versu ‚Moyses et Aaron in sacerdotibus eius et Samuel inter eos, qui invocant nomen domini', quod per istos omnes sanctos nos vult

---

[1]) c. 12, z téhož díla Pseudo-Chrys. homil. 43 (ibid. col. 119[a]).
[2]) v. 9. — [3]) I. Pet. 2, 9. — [4]) v. 15. — [5]) v. 20.

intelligere, unde subdit:[1]) *Videte, fratres, quos et quales sanctos nominat, quia qui custodiebant testimonia eius et precepta eius, que dedit illis*; unde notando spirituale templum, de quo dicit apostolus I. Cor. 3:[2]) *Templum dei sanctum est, quod estis vos,*
144[b] queramus qui sunt isti Moyses et Aaron / et Samuel. Per Moysen lex data est, in Aaron sacerdocium inchoatum est, Samuel donum prophecie concessum est. Officium itaque Moysi est facienda precipere, obmittenda prohibere; officium Aaron est ad ea, que Moyses facienda mandat, domini implorare auxilium et transgressoribus oracionibus et oblacionibus deum iterum reddere propicium; officium Samuelis est predicere, quod premium sperare valeant legis executores, quam penam expectare legis transgressores. Si igitur videris aliquem de seculo nuper venientem tota die circa hoc intentum, in hoc omni hora occupatum, quid pro preteritis peccatis faciat, quomodo de futuris se cautum custodiat, quid quo ordine gerendum, quantum vel quando cuilibet rei insistendum: scias Moysen in eius qui huiusmodi est corde surrexisse et quasi novam quandam legem condere. Noto itaque Moyse et iam adulto mores componit, vitam disponit, mala reicit, bona suscipit. Cognosce ergo nunc in hoc signo Moysen, cum videris dura precipientem, districte punientem. Sed quia data illa lege et accepta incipit velle perficere, nec datur adimplere, ita ut cum apostolo clamet: *velle adiacet michi, perficere autem non invenio,*[3]) quia *non est volentis nec currentis, sed dei miserentis*[4]) — abiecta ergo spe de propria confidencia tota ad deum convertitur et hausto prius igne de exteriori ara in sancta sanctorum currit, non tamen sine vituli sanguine. Mactato enim superbie vitulo incipit mens de domini sperare auxilio et post exteriores hostias, ut post ieiunia, frigora, afflicciones et post cetera carnis compressiva in carne tamquam in exteriori ara oblatas hostias, in ara iam interiori offerre domino consuescit gemitus, preces, suspiria et lacrimas. Ara ergo exterior sensus carnis, ara interior affectus cordis. In ara ergo interiori gemitus, suspiria, que cordis affectum commovent, sint in ara exteriori vigilie, ieiunia, labor et inedia, que ad sensum carnis pertinent. De altari exteriori ignis hau-

---

[1]) *Migne* l. c. col. 1266. — [2]) v. 17. — [3]) Řím. 7, 18.
[4]) Řím. 9, 16.

ritur, cum ad interiorem aram properatur; nam de afflictione corporis vis doloris ad cor trahitur, unde postmodum compunccionis incensum et caritatis ignis inextinguibilis inflammetur. De quo igne locutus est dominus Lev. 6 dicens: [1]) *Ignis in altari semper ardebit, quem nutriet sacerdos*, ignis iste erit perpetuus, qui nunquam deficiet in altari. Quis rogo est ignis perpetuus, qui nunquam deficiet in altari, nisi accensio caritatis in corde hominis sancti, qui tunc ignem nutrit, dum caritatem ad deum et ad proximum auget? Vult igitur ignem ardere salvator dicens Luc. 12: [2]) *Ignem veni mittere in terram et quid volo nisi ut ardeat?* Cum ergo sic videris hostias in te offerri et ignem nutriri, non dubites in Aaron sacerdocium iniciari. Nam ad Aaron, ut dictum est, pertinet divinum implorare auxilium et deum oblacionibus et oracionibus iterum reddere propicium.

Ut igitur sacerdocii officium cognoscatur plenius, / duo 145[a]
sunt precipua, que ad ipsum pertinere videntur, populum vid. instruere et sibi et domino populum placare. Quorum unum plene Moyses exequitur, alterum per Aaron magnifice impletur. Vnde merito de eis dicitur: *Moyses et Aaron in sacerdotibus eius* et additur: *et Samuel inter eos, qui invocant nomen domini.*

Sed dictum est, quod sicut in Moyse legislacio et in Aaron sacerdocium claruerat, sic et in Samuel donum prophecie eminebat. Quid ergo est, quod de eo dicitur: *Samuel inter eos, qui invocant nomen domini*? cum pocius dici debeat ‚et Samuel inter prophetas eius'? Cur ergo inter eos, qui invocant, et non inter eos pocius, qui prophetant? Dicit Augustinus ubi supra: [3]) *Natus s. Samuel fuit apud matrem tempore lactis, mox ut eum ablactavit, dedit eum in templum, ut ibi cresceret, ibi roboraretur in spiritu, ibi deo serviret, factus est sacerdos magnus, sacerdos sanctus.* Hec Augustinus.

Ex quo patet, quod Samuel a principio puericie erat inter sanctos, qui invocant nomen eius. Sed cur non pocius inter eos, qui prophetant? Sed forte ex eo dicitur ‚inter eos, qui invocant nomen eius', quia inter eos, qui dominum invocant, Samuel libenter prophetavit. Novit enim Samuel propheta vere invocantes et in veritate orantes facere. Quanto enim quis plenius noverit, quanto attencius cogitaverit, que premia iustis in celo, que tor-

[1]) v. 12. — [2]) v. 49. — [3]) *Migne* l. c. col. 1265.

menta sint pravis reposita in inferno, tanto ut arbitror verius deum invocat, tanto eciam ardencius orat. Sed si desinit Samuel prophetare, desistunt sacerdotes invocare, et quanto fit futurorum contemplacio rarior, tanto redditur oracio tepidior, tanto surgit invocacio tardior. Ut ergo Moyses sit discretus in precepcione, ut Aaron permaneat devotus in oracione, necesse est ut Samuel subtilis permaneat in contemplacione.

Ex dictis ergo hiis colligitur, quod Moyses fuit sacerdos devota sui oblacione sed non institucione, Samuel sacerdos vicis vicarie et devota sui oblacione.

Vos ergo, pater reverendissime, ut questio facta ad fructum perveniat, sitis Moyses precipiendo facienda et obmittenda prohibendo. Compellite ad bonum, prohibete mala. Sitis Aaron deum invocando in auxilium et deum populo transgressori reddendo propicium. Sitis Samuel comminando malis penam et promittendo bonis vitam eternam. Sitis Moyses zelanter defendendo legem domini, sitis Aaron devote invocando auxilium Christi, sitis Samuel in divinorum contemplacione, ut possitis cum vestris subditis liberari a perpetua dampnacione. Tunc enim vere exaltabitis dominum deum vestrum et adorabitis in monte sancto eius,[1]) ad quem montem dignetur Paternitatem Vestram perducere dominus omnipotens, qui tunc est propicius, cum ulciscitur in homine, dum est reus, dicente propheta:[2]) *Tu propicius fuisti eis, ulciscens in omnes adinvenciones eorum,* ubi dicit Augustinus:[3]) *Eciam vindicans propicius fuisti, non solum donans peccata, et vindicans propicius fuisti. Audite, fratres, quid hic commendavit,*
145b *advertite. Illi deus irascitur, | quem sc. peccantem non flagellat. Nam cum vere propicius est, non solum donat peccata, ne noceant ad futurum, sed eciam castigat, ne semper peccare delectet.* Hec Augustinus. Et obiciens de Moyse, Aaron et Samuele querit, quid in ipsis vindicavit, et respondens dicit,[4]) quod Moyses percusso homine fugit de Egypto, Aaron instanti populo et querenti ydolum permisit, ut fieret, et factum est populo dei

---

1) Ž. 98, 9. — 2) Ž. 98, 8. — 3) *Migne* l. c. col. 1266.
4) *Migne* l. c. col. 1267.

ydolum, quod adoraret; Samuel etsi coram hominibus mundus fuit, noverat tamen deus ibi aliquid, quod purgaret.

Ecce, pater, hii sancti valde magni in suis adinvencionibus sunt correpti, ergo fugite novas adinvenciones, restaurate legem Christi. Sequimini Moysi ardorem in dileccione legis dei, sequimini Aaron in frequenti oracione, Samuelem in divinorum contemplacione. Gaudete de ulcione dei in vobis, dum venerit, quia sic scit ulciscens esse deus propicius; dolete de peccatis pristinis, timete prosperitatem, fugite seculi leticiam, ut possitis in eternam gloriam pervenire.

XI.

MGRI JOANNIS HUS SERMO DE ECCLESIA.

Z rkp. univ. *praž.* IV G 6.

Ite et vos in vineam meam (scribitur Mat. 20).

Reverendi magistri et domini! Constat ex serie ewangelii, quomodo veritas docet suos discipulos ad edificacionem ecclesie laborare. Nam pater noster familias exiit in opere primo mane conducere operarios in vineam suam, quando in prima etate mundi produxit genus humanum et convenit cum eis, quod daret eis beatitudinem pro labore, quo laborarent opus suum, non opus eorum [a]) proprium in vinea sua. Nam trinitas est pater familias, cum omnem familiam creat, gubernat et instruit, et specialiter sibi competit hoc nomen quoad regimen sponse Christi. Constat eciam ex serie ewangelii, quod nostrum thema sit dictum ad ocio torpentes et in foro stantes, dum dicitur per patrem familias: »Ite et vos in vineam meam.«

Que quidem huius patris familias vinea quamvis iuxta diversas significaciones diversa significat, tamen iuxta precipuorum doctorum sentencias in hoc loco e c c l e s i a m s a n c t a m videtur significare. Sed quia ecclesia sancta catholica secundum varios varie accipitur, ideo quantum sufficit ad propositum de t r i b u s famosioribus significacionibus erit michi sermo.

Ecclesia ergo sancta catholica u n o m o d o sumitur l a r g e p r o o m n i b u s c o n f i t e n t i b u s e a n d e m f i d e m v e r b o v e l i n f a c t o, et sic *accipitur* [1]) *pro predestinatis mixtim et*

[a]) Psáno: eius.

[1]) *Viklef* de eccl. 409. Hus také de eccl. Opp. I, 206[b].

pro prescitis, presertim dum sunt in gracia secundum presentem iusticiam. Et ista ecclesia vocatur mixtim granum et palea, frumentum et zyzania, necnon regnum celorum de fatuis virginibus et prudentibus quinque, ymmo sagena missa in mare in se bonos et malos pisces congregans. Et istam ecclesiam appellavit errando Ticonius corpus domini bipartitum, ut patet 3. de doctr. christ. 32.; non enim sunt presciti corpus domini nec pars eius.

Alio modo sumitur ecclesia sancta catholica stricte pro congregacione predestinatorum, ut pro puro grano a palea depurgato, ut patet 32. q. 4 Recurrat,[1]) ubi sic scribitur et sunt verba Augustini: »Sive intus versari videantur sive aperte foris sint, quod caro est caro est et quod palea est palea est et semper ab illius ecclesie, que sine macula est et ruga, unitate est decisus.« Vult iste sanctus dicere, ut patet ex dictis, quod impossibile est prescitum esse membrum sancte matris ecclesie vel predestinatum a maternitate illa deficere, quomodocunque secundum presentem iusticiam varietur.

Tercio modo accipitur ecclesia pro papa et cetu cardinalium, qui debent precipua esse membra et officiales domini Jesu Christi et in sancta ecclesia primo et secundo modis dicta.

Pro intellectu autem sancte matris ecclesie catholice large et primo modo dicte, que in se racione unius fidei analogice dicte claudit tam prescitos quam predestinatos, sed nimis dispariter, est notandum, quod quamvis Christus sit quoad sufficienciam propiciacio i. e. medium vel medicina propiciativa tocius humani generis, quod habet ultra diabolum post ruinam angelorum libertatem arbitrii ut salvetur, cum totum genus humanum sit homo quidam, qui descendendo ab Jerusalem in Jericho incidit in latrones, / qui relictus secundum se totum se- 24a
mivivus ex gracia Samaritani habuit medicinam dispositam[2]) et ministros mercede et instruccione duplicis testamenti exinde [a]) dispensantes, secundum quam totus ille homo sanari poterit:

[a]) Rkp.: proinde.

[1]) Co následuje, jest podobně u *Viklefa* de eccl. 82.

[2]) Luk. 10, 30 nn.

tamen preter illum hominem naturalem oportet secundum Adam generare spiritualiter unam generacionem priori permixtam, que est s a n c t a m a t e r e c c l e s i a. Et in illo magno corpore sunt aliqui v e r e m e m b r a, u t p r e d e s t i n a t i, quadruplici dignacione principali membro assimilati; illi autem, qui sunt intra dictam sanctam ecclesiam non ut partes, sunt in gradu duplici, ut quidam in sua infidelitate perpetue permanentes, qui nunquam receperunt graciam vel caritatem, et hii sunt tamquam aer vel ventus in homine, in quem nunquam agit suus calor naturalis. Hii autem sive commixti sint localiter sive solum in genere humano, prosunt ad refrigerium sancte matris ecclesie. Alii autem sunt tamquam superfluitates cibi sponse ecclesie, que spiritualiter digerit predestinatos et demum assimilat. Et iste est cibus, de quo loquitur sponsus ecclesie Joh. 4: [1]) »Ego [a]) cibum habeo manducare, quem vos nescitis.«

Vnde superflua huius cibi sunt in secta duplici: ut aliqui sunt in stomachum sancte matris ecclesie recepti per graciam secundum presentem iusticiam, sed ex eorum ypocrisi vel heresi non sunt propter abhominacionem caritatis operantis digesti, [b]) sed in hac vita sensibiliter evomendi. De quibus loquitur spiritus s. Apok. 3: [2]) »Neque calidus es neque frigidus, ideo incipiam te evomere de ore meo.« Tales autem sunt sive clerici sive laici, pretendentes se operari ad edificacionem sancte matris ecclesie quicquid agunt, sed tamen quia habent intenciones frigidas temporalium, propter quas principaliter agunt, ideo sunt ypocrite deo abhominabiles racione falsitatis in duplicitate latentes, que opponitur veritati.

Hec autem tota et tam magna ecclesia signata per sagenam missam in mare, que in se congregat bonos pisces et malos, quamvis dicatur per b. Gregorium in suis omeliis sancta ecclesia, tum propter predestinatos vere sanctos, que sunt pars precipua huius sc. magne ecclesie, tum propter unam fidem secundum se absolute sanctam, tum eciam propter graciam secundum presentem iusticiam: tamen h e c t o t a e c c l e s i a, h o c t a m m a g n u m c o r p u s n o n e s t s e c u n d u m s e

[a]) Rkp.: ecce. — [b]) Psáno: dignati.

[1]) v. 32. — [2]) v. 15.

totum illa sancta ecclesia catholica, que est sponsa Christi, corpus eius misticum, de qua loquitur apostolus Eph. 5:[1]) »Christus«, inquit, »tradidit semet ipsum pro ecclesia, ut ipsam sibi exhiberet ecclesiam gloriosam, non habentem maculam aut rugam.« Et de illa dicit s. Thomas tractatu de Christo qu. VIII. art. 3, quod ille est ultimus finis, ad quem perducitur [a]) sancta mater ecclesia per passionem Christi pro statu patrie, non autem pro statu vie, in quo si dixerimus quia peccata non habemus, nos ipsos seducimus et veritas in nobis non est, ut dicitur 1. Joh. 1.[2]) »Quomodo«, ait b. Augustinus,[3]) »hec tota ecclesia corpus domini est, quod cum illo non manebit in eternum?« acsi diceret Augustinus, quod nullo modo est suum corpus, quod cum illo non manebit etc. / 24[b]

Ecclesia autem in secunda accepcione fuit limitata stricte pro *congregacione*[4]) *predestinatorum et hec ecclesia est* vere *corpus Christi misticum* manens secum perpetue, *sponsa Christi, de qua est processus Cantici cant. et de qua loquitur scriptura Ys. 61: »Tamquam sponsam decoravit me corona.«*[5]) *Ista est Jerusalem mater nostra, templum domini, regnum celorum et civitas regis magni. »Que tota«, inquit Augustinus Enchir. 46, »accipienda est, non solum ex parte, que peregrinatur in terra, a solis ortu usque ad occasum laudans nomen domini, verum eciam ex illa, que in celis semper ex quo condita est cohesit deo nec ullum malum sui casus est experta. Hec enim in sanctis angelis beata persistit et sue parti peregrinanti*[b]) *sicut oportet opitulatur, quia utraque una erit consorcio eternitatis et nunc est una vinculo caritatis.« Hec est sancta ecclesia catholica, quam confitentur christiani inmediate post fidem in spiritum s.*

Huius autem tam sancte ecclesie catholice *nullus preter Christum est caput,* cum capitalem huius ecclesie oportet esse *supra*[6]) *omnes angelos beatos,* cum illi sint membra illius ecclesie, *quod soli Christo potest competere* inter omnes predestinatos.

[a]) Rkp.: producitur. — [b]) Psáno: opitulanti.

---

[1]) v. 26 n. — [2]) v. 8.
[3]) De doctr. christ. III, 32 (*Migne* P. L. 34 col. 82).
[4]) *Viklef* de eccl. 2 n. Hus také de eccl. Opp. I, 197[a].
[5]) Viklef ještě: mulier fortis... corpus Christi misticum.
[6]) *Viklef* de eccl. 17. Hus také de eccl. Opp. I, 202[b].

Hec autem universalis sancta mater *ecclesia*[1]) *continet in se ista tria: partem in celo triumphantem, partem in purgatorio dormientem et partem in terris militantem. Et in figuram illius dicunt doctores hostiam vel sacramentum dividi in tres partes: primam inmersam calici dicunt significare ecclesiam triumphantem, que insorbta et inebriata est intuicione divine essencie, ut loquitur caput ecclesie Cant. 5 exhilarans cives et commensales suos: »Inebriamini«, inquit, »carissimi«; due autem partes in manu domini et merito ecclesie expurgande signantur per illas duas partes, quas sacerdos tenet in manibus; maior supposita minori significat ecclesiam militantem et minor innixa supposite significat ecclesiam in purgatorio expectantem — ipsa enim innititur suffragiis militantis ecclesie. Et pro istis duabus partibus geminamus preces*[a]) *agno, qui est caput ecclesie, ut misereatur nobis, sed pro tercia parte, ad cuius locum et requiem aspiramus, petimus ut idem agnus triplicis nature donet nobis finaliter pacem. Et hinc dictus sponsus secundum humanitatem suam visitavit tria loca ecclesie sc. umbilicum nostre habitabilis, triginta tribus annis in Judea et Jerusalem conversando; limbum in quo patres purgati sunt, morsellum sue ecclesie in anima extrahendo; sed tercio finaliter ascendens in celum cepit captivitatem, quam post triumphum coronavit ad dei dextram collocando.*

Ista[2]) *igitur est triplex pars unius ecclesie universalis sive catholice,* quam *in simbolo ecclesia confitetur se credere*
25[a] *unam sanctam catholicam | et apostolicam ecclesiam. Apostoli enim sunt modo in celo in eadem personalitate, qua vixerunt in terris, et sunt modo partes plene purgate eiusdem matris ecclesie, auctoritate quorum sui vicarii iam regunt adolescentulam modo querentem sponsum ecclesie. Et sic loquitur decretum 24. q. 1: »Manet«, inquit Leo papa, »Petri privilegium ubicunque ex ipsius equitate fertur iudicium; ipse enim residet in celis videns et procurans, quod deus liget et solvat.«*

Hec insuper mater *ecclesia*[3]) est patris familias *vinea,*

[a]) Psáno: partes.

---

[1]) *Viklef* de eccl. 8. Hus také de eccl. Opp. I, 198[a].
[2]) *Viklef* de eccl. 9. Hus také de eccl. Opp. I, 198[b].
[3]) *Viklef* de eccl. 23.

de qua in nostro themate nobis sermo *testante b. Gregorio super illo Mat. 23 Ecce ego mitto ad vos sapientes et scribas: »Est inquit vinea domini plantata a principio mundi usque ad finem fructificans, que quot sanctos gignit, tot palmites producit.«*

Sancta denique *militans*[1]) *ecclesia catholica fiet triumphans post resurreccionem universaliter et cottidie fit triumphans in membris particulariter, ita quod militans ecclesia est sponsa, sed ducta in domum sponsi universaliter vel in suis membris fit uxor. Vnde Apok. 19 dixit angelus b. Johanni: »Veni et ostendam tibi sponsam uxorem agni.«*

Hanc eciam *sanctam*[2]) *catholicam ecclesiam* militantem suppono esse et *nominari romana ecclesia, quia ipsa diffunditur ubicunque sunt fideles predestinati. Vnde Augustinus in ep. ad Dardanum cap. 17 exponens illud Joh. 19 Expedit ut unus homo moriatur pro populo: »Caiphas inquit prophetavit, quod deus filios suos congregaret in unum, non inquit in unum aliquem locum corporalem, sed congregavit in unum spiritum et unum corpus, cuius unum caput est Christus.« Ex quo patet, quod unitas sancte matris ecclesie stat in unitate fidei et virtutum, licet fideles quamcunque varie localiter sint diffusi. Vnde b. Ysidorus lib. 1. de summo bono cap. 19 ita scribit: »Sancta ecclesia dicitur catholica, eo quod universaliter per omnem mundum sit diffusa.« Et Hugo de sacramentis parte II. cap. 2: »Sancta ecclesia i. e. universitas fidelium corpus Christi vocatur.« Et istam sentenciam innuunt decreta 21. dist.: »Quamvis universe per orbem catholice ecclesie unus thalamus sint Christi, tamen sancta romana ecclesia catholica et apostolica multis sinodicis institutis ceteris ecclesiis est prelata«; quod probat ex illo Mat. 16: »Tu es Petrus et super hanc petram edificabo ecclesiam meam.« Et illam ecclesiam vocat postmodum ecclesiam romanam, primam apostoli Petri sedem, non habentem maculam neque rugam. Et super illo textu dicit glosa: »Argumentum«, inquit, »est quod ubicunque sint boni, ibi est romana ecclesia«.*[3]) *Et sic intelligitur*[4]) *decretum 24. q. 1. A recta, ubi canon de romana ecclesia sic loquitur: »Hec est sancta et apostolica mater omnium ecclesiarum Christi ecclesia,*

1) *Viklef* de eccl. 420. — 2) *Viklef* de eccl. 85—88.
3) *Viklef*: Et hoc argumentum daret plenam fidem fidelibus.
4) *Viklef*: sic intelligo.

que per dei omnipotentis graciam a tramite apostolice tradicionis nunquam errasse probatur nec hereticis succubuit.« [1]) *Super quo canone sic dicit glosa: »Quero,« inquit, »de qua eccle-*
25[b] *sia loquitur? | quia non potest intelligi de papa, qui dicitur ecclesia ut supra eodem Quodcunque 7. q. 1. Scire debes. Sed certum est, quod papa errare potest, ut 19. dist. Anastasius et 40. dist. Si papa. Ideo nec ipse nec eius familia est illa ecclesia, de qua hic loquitur, quod errare non potest. Vnde congregacio fidelium dicitur hec ecclesia.« Et sic intelligitur dictum b. Jeronimi,* quod scribit ad Augustinum, quem nominat papam, et *ponitur 24. q. 1. Hec est fides, papa beatissime.* [2]) *Et sic manifeste sequitur, quod tota mater in omni gente et lingua dispersa est illa sancta romana ecclesia* et non solum illud tam parvum collegium. *Verumtamen* [3]) *inter partes eius in comparacione ad quantitatem sunt papa et suum collegium pars precipua officio et dignitate,* [4]) ymmo sunt in tercia accepcione supradicta iuxta communiter loquentes ecclesia romana in regimine et virtute, de quanto iuxta legem dei dirigunt et regunt alios fideliter ad salutem.

Nec egre debet quis ferre, si sub pio sensu dominus papa caput universalis sancte matris ecclesie ab aliquibus nuncupatur; et sic *scribit* [5]) *dominus Archidiaconus Innocencio pape de pauperie Christi tamquam capiti ecclesie universalis,* quia *debet* [6]) *intelligi quod ipse sit caput tante ecclesie quantam ipse regit* et quanta sibi ad obedienciam fidelem et racionabilem obligatur. *Et que debet supponi extensior quam alia militans, cui alius* [a]) *vicarius preest.* Sub hac racione pia quidem [b]) summus romanus pontifex potest et debet reputari et supponi caput ecclesie iam dicte.

[a]) Viklef: *eius.* — [b]) Text: *quibus.*

---

[1]) *Viklef*: Ubi notum est hoc non posse intelligi de quolibet papa et suis domesticis.

[2]) Hus vynechal tu 19 řádků z Viklefa str. 87.

[3]) Vynecháno 10 řádků z Vikl. str. 88.

[4]) *Viklef* dále: dum tamen sequantur Christum propinquius et deserendo fastum atque primatum serviant matri sue efficacius atque humilius. Nam faciendo oppositum sunt nidus hereticorum, apostema putridum et ydolum desolacionis . . .

[5]) *Viklef* de eccl. 92. — [6]) *Viklef* de eccl. 96.

Similiter si *reverendissimus,*[1]) *sanctissimus vel beatissimus* nominatur, *dum tamen nomen reale et meritorium ministerium correspondent, quod supponi debet in tali preposito reputative et non diffinitive asseri.* Ex alia eciam parte *ne*[2]) *vicarii Christi inducantur in blasphemiam usurpando ex verbis floridis honorem deo proprium, necesse est doctores et alios cavere ab adulacionibus et instar b. Gregorii unum et alium alternare. Nam secundum Commentatorem in prologo III. Phis. sicut quidam assuescunt sic venenum comedere, quod totum cibarium vertitur in venenum, sic quidam sic assuescunt opinionibus falsis, quod instruccioni veritatis redduntur inhabiles. Correspondenter evenit de honoribus: Ecce enim in talibus superlativis »sanctissimum, reverendissimum, beatissimum« est communiter latrie subintellectus honor, quo maior esse non potest.* In omnibus igitur illis necesse est, ut fidelis prudencia apponatur. Quia igitur dominus papa est prepositus sancte matris ecclesie, ut supponimus, non autem diffinimus, restat ut propter deum suis salutaribus stemus preceptis, semper de quanto sunt conformia legi dei et non erranti racioni; et ante mentis oculos semper nobis ponamus pro obiecto, quod virtus obediencie super sacrificium et victimam commendatur, inobediencia autem super peccatum ariolandi [a]) habet in malicia principatum.[3])

Regula autem omnium virtutum, que est prudencia, debet eciam et in execucione obediencie / non obmitti. Intelli- 26a
gere enim debemus secundum b. Bernhardum in ep. ad Adam monachum, que incipit Si maneres in caritate,[4]) quod nullo modo in indifferentibus male quis prepositis debet obedire nec eciam ad tantum debemus nos nostro spoliare intellectu, quod non vellemus intelligere, si papa vel alius prepositus bene vel male nobis talia media precipiat. Nec obviat alia s. Bernhardi nostre sentencie clausula cum dicit:[5]) »In hiis profecto phas non est nostrum sensum prescibere sentencie magistrorum, in

[a]) Psáno: arrogandi.

[1]) *Viklef* de eccl. 95.
[2]) *Viklef* de eccl. 95 před předchozím; konec volněji.
[3]) I. Král. 15, 23. — [4]) *Migne,* P. L. 182 col. 95. — [5]) Ibid.

hiis omnino prelatorum nec iussio nec prohibicio contempnenda,« quia loquitur de mandato ad personam, quod supponit bene fieri, alias enim insipiens prelatus non bene discuciens modum et alias condiciones, quibus media bene mandarentur, cecus dux ducatum preberet ceco, cui si obediret subditus, ambo in foveam precipitarentur,[1]) ad quod nullus subditus ex doctrina ewangelica est obligatus. Non enim debemus ad tantum insanire, quod dicamus papam et suos cardinales, qui ex eleccione sepe erronea suum habent statum, non posse[a]) deviare. Memoremur enim de magno eleccionis errore, quo *quedam*[2]) *femina in papam fuit electa, in papatu autem sedit duobus annis et quinque mensibus post Leonem. Hec dicitur fuisse puella Agnes vocata, nacione Maguntina, a suo amasio Athenis in habitu virili qdducta et Johannes Anglicus nominata. Que in diversis scienciis sic profecit, quod Romam veniens magnos magistros habens auditores trivium legit, demum in papam electa per suum amasium impregnatur et cum Lateranensem ecclesiam ab ecclesia Petri pergeret, angustiata pariendi doloribus inter Colosseum et s. Clementem peperit et postmodum ibi fuit mortua et sepulta. Et dicitur hinc papam hanc viam obliquare communiter.* Multi eciam nomine pape a papatu defecerunt, sicut de hoc nimis late narrant cronicantes, ymmo plures pape in fide errantes in heresim sunt prolapsi. Qui quidem errores tam notabiles in factis nostrorum magnorum prelatorum nos docerent, super quo nostram fidem debeamus stabilire. Certum enim est ex proprietate fidei,[b]) quod nullo modo subest fidei falsum nec erroneum, dum [sicut] omne diligibile est bonum, ita omne credendum debet esse verum.

Nullus tamen hiis auditis debet erigere calcaneum contra suos prepositos aut vicio inobediencie denigrari, sed debemus ipsos supponendo esse nostros legittimos prepositos, in omnibus racionabilibus humiliter obedire, quia sic est voluntas dei nostri patris familias, qui nos in suam vocat vineam dicens: »Ite et vos in vineam meam.«

[a]) Psáno: possent. — [b]) Psáno: fide.

[1]) Mat. 15, 14.

[2]) *Viklef* de pot. pape 309. Hus stejně de eccl. Opp. I, 220[a].

In quibus verbis duo brevissime innuuntur: 1. ad laborem incitacio in vinea domini torpencium ocio, 2. unitas et singularitas vinee huius patris familias ad laborem conducentis. Primum tangitur ibi: / »Ite et vos,« secun- 26b
dum ibi: »in vineam meam.«

De primo sciendum, cum ociositas sit mater omnium viciorum, oportet quod sit summe odiosa deo nostro. Est autem ocium omnium viciorum mater, cum inpossibile sit creaturam committendo peccare, nisi prius omissione peccaverit, cum prius ociatur a dei servicio, quam sic peccat. Nos autem torporem ocii excludamus a nobis, sed fideliter in vinea nostri patris familias pro denario diurno laboremus. Denudemus terrenam affeccionem a radicibus cordium membrorum Christi, amputemus facta superflua et coniungamus ea ad invicem et ipsi ligno vinculo caritatis. Sic enim fideliter laborabimus in vinea nostri patris familias sibi fideliter complacendo.

Secundo dixi, quod in verbis predictis innuitur unitas et singularitas vinee huius patris familias ad laborem conducentis, cum dicitur: »in vineam meam.« Tantum enim unica est, ita quod non plures universales ecclesie catholice, que est hec vinea patris familias electa. Patet sic: Eo ipso quod est ecclesia universalis sive catholica, ipsa continet in se omnes predestinatos, nec est possibile quod sint plures tales, ergo non est possibile quod sit nisi una universalis ecclesia. Patet hoc idem *ex scripturis.*[1]) *Primo per illud Cant. 6: »Una est columba mea, perfecta mea, una est matri sue electa genitrici sue.« Ista columba secundum concordem sanctorum sentenciam est mater ecclesia, cuius mater quia creatrix*[a]) *est trinitas vel divina essencia, cuius genitrix vel fotrix est patris sapiencia et ipsa mater virgo et sponsa humanitatis Christi sui capitis, ex quibus parentibus parientibus spiritualiter et per consequens gignicione virginea filii ecclesie procreantur.* Idem protestatur[2]) *unitas arche, de qua Gen. 6, que ad sensum misticum figurat*

[a]) Rkp.: genitrix.

---

[1]) *Viklef* de eccl. 9—11.

[2]) U Viklefa je to »testimonium tercium«. Druhý příklad Ps. 21 Hus vynechal.

unicam sanctam matrem ecclesiam catholicam. Et[1]) *apostolus ad Eph. 4 asserit, quod unus dominus, una fides, unum baptisma, ex cuius unitate sequitur quod sit correspondenter una lex, unum regnum sive familia, que indubie est universalis ecclesia.*

Quintum[2]) *testimonium est de una t u n i c a inconsutili, que non sine misterio ex testimonio*[a]) *ewangelii*[3]) *remanserat indivisa — correspondenter oportet esse unicam Christi ecclesiam infringibilibus vinculis caritatis contextam iuxta illud:*[4]) *Quis nos separabit a caritate Christi?*

Sextum testimonium est illud Joh. 10: »Fiet unum ovile et unus pastor,« quod ovile oportet confiteri eandem matrem ecclesiam, et satis constat, quod *extra*[5]) *hanc ecclesiam sanctam catholicam non est salus vel remissio peccatorum,* que est unica vinea domini Sabbaoth, in qua manentes fideliter operemur et confidenter expectemus a nostro patre familias pro mercede denarium diurnum, qui est circularis sine fine beatitudo eterna, ad quam nos perducere dignetur pius pater familias dominus Jesus Christus in secula benedictus Amen Amen.

---

[a]) Psáno: testamento.

[1]) Viklef: quartum testimonium.

[2]) Tak u Viklefa; u Husa arci *čtyř* svědectví předešlých není, nýbrž jen tři a nedosti jasně rozlišená.

[3]) Viklef: Joh. 19 (v. 23). — [4]) Viklef: Rom. 8 (v. 35).

[5]) U Viklefa str. 11 po 17 řádcích jako »tercia conclusio«.

XII.

MGRI JOANNIS HUS SERMONES DOGMATICI ATQUE POLEMICI (a. 1410).

Z rkp. *olom.* knih. lyc. č. 34 (A) srv. s rkp. *praž. kapit.* knih. N 7 (B), *praž. univ.* X H 13 (C), XI D 9 (D), X H 17 (E), VIII G 34 (F).

1.

Tu es Petrus et super hanc petram edificabo ecclesiam meam et porte inferi non prevalebunt adversus eam; et tibi dabo claves regni celorum et quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum in celis et quodcunque solveris super terram, erit solutum et in celis (Mat. 16).

Beda in omelia hodierna dicit: [1]) *Leccio sancti ewangelii, quam modo fratres audistis, tanto intencius cogitanda et sine oblivione iugiter est tenenda, quanto constat, quia magnam nobis fidei perfeccionem commendat, magnum eiusdem perfecte fidei contra omnia temptamenta robur eque demonstrat. Si enim scire volumus, quomodo in Christum credi oporteat, quid lucidius est eo, quod ait ad eum Petrus: Tu es Christus, filius dei vivi? Rursus si audire delectat, quantum fides hec valeat, quid apercius eo, quod ait dominus de ecclesia, que super eum*[a]) *edificanda erat: Et porte inferi non prevalebunt adversus eam?* Hec Beda.

Quia igitur Petrus a petra,[b]) que est Christus, habuit humilitatem, paupertatem et fidei firmitatem, inde dictus est Petrus. Vnde Joh. 1

[a]) A glosa: vid. *dominum.* — [b]) C D: a petra ecclesie.

[1]) *Migne,* P. L. 94 col. 219.

dicit ewangelium: [1]) *Tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus.* Quidam autem sine fundamento scripture dicunt: [a]) Cephas interpretatur caput. Jeronimus autem peritus linguarum dicit, quod Cephas interpretatur Petrus vel firmitas, et syrum est, non hebreum, et Petrus interpretatur agnoscens vel discalcians sive agnitus vel dissolvens. Patet ergo, quod Petrus fuit finaliter in fide firmus et agnoscens, cum dixit: [2]) *Tu es Christus, filius dei vivi,* et agnitus a deo, cum sibi dixit dominus: [b]) *Beatus es Symon bar Jona,* et discalcians i. e. humiliter se a peccatis exuens et dissolvens verbo predicacionis et exemplo boni operis peccata aliorum. Ergo bene sibi dixit salvator: *Tu es Petrus* i. e. in confessione fidei firmus, quia dicis michi: Tu es Christus, filius dei vivi — magna enim firmitas est fidei caritative finaliter confiteri, quod Jesus est Christus, filius dei vivi et sic [c]) verus deus et verus homo.

Sed quia talis firma confessio fidei non venit principaliter ab homine sed a deo, cum beatificet hominem, ideo dicit salvator: **Beatus es Symon bar Jona, quia caro et sanguis non revelavit tibi,** [d]) **sed pater meus, qui est in celis.** Qui ergo finaliter confitetur Christum in fide, sequitur [e]) humilis in corde, imitatur [f]) in pauperie, est [g]) beatus Symon i. e. obediens, bar Jona i. e. filius gracie, et hoc non principaliter ex revelacione carnis i. e. hominis terreni, sed ex revelacione patris celestis. Utinam nostrum cuilibet illis precedentibus virtutibus diceret salvator: *Beatus es* etc.

Et super hanc petram edificabo ecclesiam meam i. e. super me petram, quam confessus es et a qua accepisti firmitatem, edificabo ecclesiam meam i. e. predestinatorum universitatem; **et porte inferi** i. e. peccata, persecuciones et temptaciones inmundorum spirituum **non prevalebunt adversus eam.** [h]) Cum enim deus sit cum suis pre-

[a]) C D vynech. — [b]) C vynech. — [c]) C: sic est.
[d]) V A glosa: hanc confessionem. — [e]) V A glosa: Christum.
[f]) C D: imitatur ipsum. — [g]) A: et.
[h]) A in marg.: sc. finaliter discedendo.

[1]) v. 42. — [2]) Mat. 16, 16.

destinatis,[a]) quis ergo contra eos potencior ut vincat? Et patet,[b]) quia nullus. Hinc enim dicit apostolus ad Rom. 8:[1]) *Si deus pro nobis, quis contra nos? Quis accusabit adversus electos dei?* Infra: *Quis ergo nos separabit a caritate dei?* Infra: *Certus sum, quia neque mors neque vita neque angeli neque principatus*[c]) *poterit nos separare a caritate Christi, que est in Christo Jesu | domino nostro.* 161[b]

Ex dictis colligitur, quod Christus est petra,[d]) super quam ipsemet ut vir sapiens edificavit domum suam i. e. ecclesiam. *Fundamentum enim aliud nemo potest ponere preter id, quod positum est, quod est Christus Jesus* (I. Cor. 3).[2]) *Petra autem erat Christus* (I. Cor. X).[3]) Ipse ergo Christus est fundamentum apostolorum — ad Eph. 2:[4]) *Superedificati supra fundamentum apostolorum et prophetarum.* Non ergo super Petro, sed supra petram Christum ipse Christus fundavit ecclesiam suam.

Vnde[e]) Augustinus de verbis domini serm. 13 dicit:[5]) *Dominus noster Jesus Christus dixit b. Petro: Tu es Petrus et super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Super hanc petram, quam confessus es, super hanc petram, quam cognovisti dicens: »Tu es Christus, filius dei vivi,« edificabo ecclesiam meam i. e. super me ipsum filium dei vivi edificabo ecclesiam meam. Super me edificabo te, non me super te. Nam volentes homines edificari super homines dicebant:*[f]) *Ego sum Pauli, ego Apollo, ego vero Cephe, ipse est Petrus; alii vero nolentes edificari super Petrum sed super petram, dicebant: Ego autem sum Christi.* Hec Augustinus.

Idem super Joh. omelia finali:[6]) *Quando ei* sc. Petro *dictum est: Tibi dabo claves regni celorum et quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum etc., universalem significabat ecclesiam, que in hoc mundo diversis temptacionibus velut ym-*

[a]) A in marg.: in karitate finaliter perseverantibus.
[b]) A nad tím: ex fide. — [c]) A nad tím: potestas tenebrarum.
[d]) A nadeps.: similitudine. — [e]) C D vynech.
[f]) A glosa: I. Cor. 3.

[1]) v. 31. 33. 35. 38 n. — [2]) v. 11. — [3]) v. 4. — [4]) v. 20.
[5]) *Migne,* P. L. 38 col. 479 n. — [6]) *Migne,* P. L. 35 col. 1973.

bribus, fluminibus et tempestatibus quatitur et non cadit, quoniam firmata est super petram, unde[a]) *Petrus nomen recipit.* [b]) *Non enim a Petro petra, sed Petrus a petra; sicut non Christus a christiano, sed christianus a Christo vocatur. Ideo quippe ait dominus: »Super hanc petram edificabo ecclesiam meam,« quia dixerat Petrus: »Tu es Christus, filius dei vivi.« Super hanc igitur*[c]) *petram, quam confessus es, edificabo ecclesiam meam. Petra enim erat Christus, super quod fundamentum et ipse edificatus est Petrus. Fundamentum quippe aliud nemo potest ponere preter id, quod positum est, quod est Christus Jesus. Ecclesia ergo, que fundatur in Christo, claves ab eo regni celorum accepit in Petro i. e. potestatem ligandi solvendique peccata.* Hec Augustinus.

Et tibi dabo claves regni celorum. Claves dicit pluraliter, quia una non sufficit. Claves iste sunt d i s c e r n e n d i s c i e n c i a et p o t e n c i a i u d i c a n d i i. e. ligandi et solvendi, qua dignos recipere, indignos debet excludere a regno [d]) ecclesiasticus iudex — hec Mgr Sent. lib. 4. [e]) dist. 18. cap. 2; [1]) et quid est potestas ligandi et solvendi, ostendit in eadem dist. cap. 6. dicens: [2]) *Non autem hoc* sc. mundare ab interiori macula *concessit sacerdotibus, quibus tamen tribuit potestatem solvendi et ligandi i. e. ostendendi homines ligatos vel solutos.* Hec Mgr.

J e r o n i m u s super isto »Tibi dabo claves regni celorum et quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum et in celis« dicit sic: [3]) *Hunc locum non intelligentes quidam aliquid sumunt de supercilio* i. e. superbia *phariseorum, ut dampnare innoxios vel solvere putent noxios,* [f]) *cum apud deum non sentencia sacerdotum, sed eorum vita queratur. In Levitico se sacerdotibus ostendere iubentur leprosi, quos illi non faciunt leprosos vel mundos, sed discernunt, qui mundi vel inmundi sunt. Ita et hic.* Hec Jeronimus.

[a]) A nad tím: a qua. — [b]) C D: accipit, *Migne:* accepit.
[c]) C D: inquit. — [d]) A glosa: celorum.
[e]) C D: hec Mgr in IV. Sent. — [f]) A nad tím: pro libito.

---

[1]) *Migne* P. L. 192 col. 885. — [2]) ibid. col. 887.
[3]) *Migne* P. L. 26 col. 118. Citováno z Lombarda l. c. col. 887.

Vnde Mgr [1]) statim ibidem subdit: [a]) *Aperte hic ostenditur, quod non sequitur deus | ecclesie iudicium, que per sur-* 162a
repcionem [b]) *et ignoranciam interdum iudicat; deus autem semper iudicat secundum veritatem et in remittendis vel retinendis culpis. Id iuris et officii habent ewangelici sacerdotes, quod olim habebant sub lege legales in curandis leprosis. Hii ergo* [c]) *peccata dimittunt vel retinent, dum dimissa a deo vel retenta iudicant et ostendunt. Ponunt enim sacerdotes nomen dei super filios Israhel, sed ipse benedicit, ut legitur in Num. 6. cap. Hunc modum ligandi et solvendi Jeronimus supra notavit.* Hec Mgr.

Item nota, quod Mgr in IV. dist. 19. cap. 1. dicit: [2]) *Sane dici potest, quod alteram clavium vid. scienciam discernendi non habent omnes sacerdotes. Vnde dolendum atque lugendum — multi enim licet indiscreti atque sciencie, qua eminere debent sacerdotes,* [d]) *exsortes i. e. ignari sacerdocii gradum presumunt recipere, vita et sciencia eo indigni, qui nec sacerdocium nec post scienciam habent discernendi, qui ligandi sunt vel solvendi.* Hec Mgr.

Item cap. 3. eiusdem dist., ostendens ante cap. 2, quod non omnes sacerdotes habent[e]) illas duas claves, de clave ligandi et solvendi dicit: [3]) *Aliis autem videtur, quod et michi placere fateor, cunctis sacerdotibus hanc clavem dari* sc. ligandi et solvendi, *sed non eam recte ac digne habent, nisi qui vitam* [f]) *et apostolicam doctrinam servant.* Hec Mgr.

Cum ergo dicitur Petro: Tibi dabo claves regni celorum, toti ecclesie dicitur, ut dicunt Augustinus et Beda. Vnde Augustinus in omelia super Joh. dicit: [4]) *Ecclesia ergo, que fundatur in Christo, claves ab eo regni celorum accepit in Petro i. e. potestatem ligandi solvendique peccata; quod est per proprietatem*[g]) *in Christo ecclesia, hoc est per significa-*

a) A in marg.: Nota circa adduccionem huius auctoritatis.
b) A nad tím: i. e. per furtum. — c) A nad tím: ewangelici.
d) C: debet sacerdos. — e) A vynech.
f) A glosa: quoad se, quoad alios.
g) A: proprietates, C D: per proprietates.

1) ibid. col. 887. — 2) ibid. col. 889. — 3) ibid. col. 890.
4) *Migne* P. L. 35 col. 1973.

cionem Petrus in petra. Hec Augustinus. Beda autem super presenti ewangelio dicit: [1]) *Sicut interrogatis generaliter omnibus unus respondit pro omnibus, ita quod Petro dominus respondit, in Petro omnibus respondit: Tibi dabo claves regni celorum et quodcunque ligaveris sc. conformiter triumphanti ecclesie, erit ligatum et in celis i. e. a triumphante approbatum ecclesia.* [a])

Quod autem dominus ecclesie principaliter solvendi ligandique dedit potestatem in Petro, patet Mat. 18, ubi dicit Christus: [2]) *Si peccaverit in te frater tuus, argue eum inter te et ipsum* etc. et infra: *dic ecclesie* i. e. communitati vel multis secundum Jeronimum; *si autem ecclesiam non audierit, fiat tibi sicut ethnicus* [b]) *et publicanus.* Et sequitur: *Amen dico vobis, quecunque ligaveritis super terram* — ecce, pluraliter dicit »vobis« — *erunt ligata et in celo.* Item Joh. 20: [3]) *Accipite spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Vnde Augustinus super illo dicit: [4]) *Spiritus s. remittit,* [c]) *non vos,* sc. principaliter.

Nota eciam: Hic dicit *Quecunque ligaveritis* etc. et non [d]) »quecunque volueritis, illa solvatis«, cum nec s. Petrus omnia solvere potuit et eciam ligare. Non enim potuit solvere scripturam, Joh. X: [5]) *Non potest solvi scriptura*; item non potuit solvere nolentem penitere, ergo dixit Act. 8 Symoni: [6]) *Utique age penitenciam de hac nequicia tua et roga, si forsitan remittatur tibi hec cogitacio* [e]) *cordis tui.* Item 3) non potuit solvere uxorem a viro legitimo, quia dixit salvator Mat. 19: [7]) *Quod deus coniunxit, homo non separet;* 4) non potuit solvere Judam a peccato, quia erat filius perdicionis, Joh. 17: [8]) *Nemo ex hiis periit nisi filius perdicionis, ut*
162b *scriptura impleatur.* |

Exponitur ergo: *Quecunque solveritis* spiritu sancto solvente, quem accipietis. [f]) Item: [9]) *Tibi dabo claves regni*

[a]) Až potud v rkp. univ. VI F 18. — [b]) A glosa: i. e. gentilis.
[c]) C: remittit peccata. — [d]) C D: non dicit.
[e]) A nad tím: symoniaca. — [f]) A: accepistis.

[1]) *Migne* P. L. 92 není. — [2]) v. 15—18. — [3]) v. 22 n.
[4]) *Migne* P. L. 35 col. 1958 není. — [5]) v. 35. — [6]) v. 22. — [7]) v. 6.
[8]) v. 12. — [9]) Mat. 16, 19.

celorum i. e. faciam te ostiarium regni celorum et *quecunque solveris* sc. ad istum officium pertinens. Vnde Christus est ostiarius primus Joh. X: [1]) *Ego sum ostium, per me si quis introierit, salvabitur.* Si ergo Christus est primus ostiarius et ipse ostium, patet quod nemo primo aperit et[a]) claudit nisi ipse. Vnde ipse est clavis David, patris dei, que claudit et nemo aperit. [2])

S o l v i t 1. divinitas, 2. humanitas, 3. passio Christi, 4. voluntas penitentis, 5. sacerdos; l i g a t dyabolus, carnalitas, delectacio, voluntas prava, peccatum. A m b r o s i u s (et ponitur de penit. I): [3]) *Verbum dei* i. e. Christus *dimittit peccata, sacerdos est iudex. Sacerdos quidem officium suum exhibet,* [b]) *sed non potestatis iura exercet* i. e. secundum glosam: non habet potestatem dimissionis culpe et pene eterne, sed ministerium denuncciacionis. [c]) In IV. dist. 18. cap. 4. ibidem: [4]) *Ille solus peccata dimittit, qui solus pro peccatis mortuus est.*

Si[d]) pensaremus nos s a c e r d o t e s, quantam potestatem dedit nobis dominus, d e b e r e m u s i t a v i v e r e, u t p o s s e m u s i l l a m p o t e s t a t e m l i c i t e e x e r c e r e. Vnde quoad hoc dicit O r i g e n e s: [5]) *Qui episcopatus*[e]) *vendicant locum, utuntur hoc textu.*[f]) *Sed bene dicunt de potestate, si opera illa habent, propter que dictum est Petro: Tu es Petrus, ut super tales edificetur*[g]) *ecclesia. Alioquin ridiculum*[6]) *est, ut dicamus eum, qui vinculis peccatorum suorum ligatus est et trahit peccata sua sicut funem longum, propter hoc solum quod est episcopus, potestatem huiusmodi habere.* Hec ille.

Ex hiis patet, quod i n p e r s o n a P e t r i f u i t d i c t u m t o t i e c c l e s i e m i l i t a n t i, non quod quelibet persona huius ecclesie indifferenter habeat illas claves, sed quod t o t a

a) C D: vel. — b) A nad tím: vel exercet.
c) A nad tím: sc. tantum.
d) Odtud zase v rkp. univ. *praž.* VI F 18.
e) A nadeps.: sacerdocii.
f) A: sc. Quodcunque solveritis etc.
g) A glosa: ministerialiter.

---

1) v. 9. — 2) Is. 22, 22; Apok. 3, 7.
3) c. 51. Také v Lombardovi l. c. col. 886. — 4) l. c. col. 886. — 5) Kde?
6) Srv. c. 45. XI, 3., kde podobný výrok uveden jako Augustinův.

illa ecclesia secundum singulas eius partes ad hoc habiles habeat illas claves, que sunt spiritualis potestas et noticia sciencie ewangelice. Vnde propter istam potestatem atque noticiam creditur, quod Christus pluraliter nominat istas claves, que sequentibus Christum in moribus sunt collate. Nam dicit Mgr. in IV. dist. 19. circa finem, [1]) quod sacerdos, qui alios ligat et solvit, debet esse discretus et iustus; alioquin mortificat [a]) sepe animas, que non moriuntur, et vivificat, [a]) que non vivunt, et ita incidit in maledicionis iudicium sc. illud Malach. 2: [2]) *Maledicam benedicionibus vestris* et illud Ezech. 13: [3]) *Ve hiis, qui vivificant animas, que non vivunt, et mortificant animas, que non moriuntur.* Et ista habentur in eodem cap. 19. dist.

Quoad istud loquitur bene b. Gregorius in omelia de octava Pasce tractans illud »Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis« etc.: [4]) *Grandis honor, sed grande pondus honoris est istius.* [b]) *Durum quippe est, ut qui nescit tenere moderamina vite sue, iudex fiat aliene vite. Et plerumque contingit, ut iudicii locum teneat, cui ad locum vita minime sufficiat, ac sepe agitur, ut vel dampnet inmeritos vel alios ipse ligatus absolvat; sepe in solvendis ac ligandis subditis sue voluntatis motus, non autem causarum merita sequitur. Vnde fit, ut ipsa ligandi ac solvendi potestate se privet, qui hanc pro suis voluptatibus et non subiectorum utilitatibus* [c]) *exercet.* Hec Gregorius.
163[a] Plura vide / ibi consequenter.

De potestate eciam ista ligandi et solvendi Mgr in IV. dist. 18. cap. penultimo dicit: [5]) *Quomodo verum est, quod dicitur »Quodcunque solveritis super terram, erit solutum et in celis, et quodcunque ligaveritis super terram, erit ligatum et in celis?« Aliquando enim ostendunt solutos vel ligatos, qui non sunt apud deum, et pena satisfaccionis vel excommunicacionis interdum indignos ligant vel solvunt et indignos sacramentis admittunt et dignos admitti arcent. Sed intelligendum est hoc in illis,*

[a]) A nad tím: putative.
[b]) A: istud, B: istius est honoris.
[c]) A glosa: alias moribus; vynech.: exercet.

[1]) l. c. col. 892. — [2]) v. 2. — [3]) v. 19.
[4]) *Migne* P. L. 76 col. 1200. — [5]) l. c. col. 888.

quorum merita solvi vel ligari postulant. Tunc enim sentencia sacerdotis iudicio dei et tocius curie celestis approbatur vel confirmatur, cum ita ex discrecione prodit, ut reorum merita non contradicant. Quoscunque ergo solvunt vel ligant adhibentes clavem discrecionis reorum meritis, solvuntur vel ligantur in celis sc. apud deum, quia divino iudicio sentencia sacerdotis sic progressa approbatur et confirmatur. Hec Mgr per totum.

Augustinus de verbis domini:[1] *Cepisti habere fratrem*[a] *tamquam publicanum;*[b] *ligas illum in terra, sed ut iuste alliges, vide. Nam iniusta vincula dirumpit iusticia. Quem ligas,*[c] inquit, *in terra, solutus est in celo.* Hec ille. Idem[d] ad clerum Yponensem:[2] *Quid obest homini, quod ex illa tabula*[e] *vult eum delere humana ignorancia, si de libro vivencium non eum deleat iniqua consciencia?* Idem ad Secundum Manicheum:[3] *Senti de Augustino quidquid libet,*[f] *sola me in oculis dei consciencia non accuset.* Idem in Ps. 37:[4] *Et si dampnaberis ad tempus ab homine*[g] *et si dixeris sentenciam proconsulis in Ciprianum:*[h] *aliud est sella*[i] *terrena, aliud est tribunal celeste; ab inferiore accipies sentenciam, a superiore coronam.*[j] Gelasius papa:[5] *Si iniusta est sentencia, tanto curare eam non debet, quanto apud deum et eius ecclesiam neminem gravare potest iniqua sentencia. Ita ergo ea se absolvi nullatenus desideret, qua se nullatenus perspicit obligari.*[k]

De sentencia ista et excommunicacione plus dixi in dominica post Ascensionem super illo verbo: »Absque sinagogis facient vos,« ubi dixi, quid est excommunicacio et quando ligat.

a) A nad tím: i. e. proximum.
b) A nadeps.: propter excommunicacionem aut ligacionem.
c) C D: solvis. — d) B C D: Aug.
e) A nad tím: terrena. — f) A nad tím: supple tibi.
g) A nadeps.: supple: non nocet.
h) A glosa: in Cipr. illum martirem.
i) A glosa: iudiciaria humana potestas.
j) A glosa: si humiliter sentenciam fers; v C: si humilis sentenciam ferat.
k) D: obligatum. Až potud *praž.* univ. VI F 18.

---

1) c. 48. XI, 3. — 2) c. 50. XI, 3. — 3) c. 51. XI, 3.
4) c. 53. XI, 3. — 5) c. 46. XI, 3.

2.

In illo tempore respiciens Jesus[a]) **in discipulos suos dixit Symoni.**[1])

Salvator in ewangelio presenti precipit [b]) caritative proximos arguere delinquentes, 2) offensam proximi relaxare, 3) prelatis precipit debite ligare et solvere.

Dicit ergo: **In illo tempore.** Tempus ewangelii ex processu eius colligitur. Nam ante istud ewangelium dixit [c]) Christus, quod bonus pastor gaudet plus de invencione unius ovis errabunde quam de [d]) nonaginta novem, quas dimittens [e]) in deserto vadit et querit erroneam, et subdit: [2]) *Sic non est voluntas ante patrem vestrum, ut depereat unus de pusillis istis.* Nam Luc. 5 dicitur: [3]) *Gaudium est angelis dei super uno peccatore penitenciam agente quam super 99 iustis, qui non indigent penitencia.* Volens ergo Christus nos docere, qualiter nos habere debeamus circa oves errabundas, quia ipsas karitative corripere et hinc ad ovile domini reducere, [f]) dicit:

Si peccaverit in te i. e. contra te, tibi iniurias inferendo. Ecce dicit: *argue eum,* alias: corripe, et subiecit causam: *si peccaverit in te.* Ex quo elicitur, quod nullus debet argui, nisi propter peccata, que si non habet, nullus debet corripi, et si corripitur quis sine demerito peccatorum, tunc corripiens peccat. Et sic Pilatus corripuit Christum innocentem a peccatis et dimittere voluit eum.

Frater tuus. Quis autem est [g]) frater noster? Certe omnis homo, ut dicit Augustinus, qui est et proximus noster; specialiter tamen germani fratres sunt ad invicem, qui sunt sine peccatis mortalibus, perseverantes in gracia dei, quorum quilibet

[a]) Hoc addit ecclesia, eciam: dixit Symoni Petro. Et non solum illi dixit, sed cuilibet membro ecclesie, sicut et illud Mat. 16: Tibi, inquit, dabo claves regni celorum, quod secundum Aug. in omel. super Joh. dictum est ecclesie in Petro. — Rkpp. mají tuto glosu Husovu v textu.

[b]) C D: precepit. — [c]) C: dicit. — [d]) A vynech.

[e]) A B D: mittens. — [f]) A: deducere, C D: adducere. — [g]) A: sit.

[1]) Mat. 18, 15—18. — [2]) Mat. 18, 14. — [3]) v. 7.

in spe est frater Christi. Luc. 12 dicit Christus: [1]) *Quicunque fecerit voluntatem patris mei, qui in celis est, hic frater meus, mater mea et soror mea est.* Et Joh. 20 dixit Marie Magdalene: [2]) *Vade autem et dic fratribus meis, quia precedam vos in Galileam.* Et apostolus ad Heb. 2: [3]) *Per omnia* inquit *fratribus assimilari voluit.* Qui ergo elacione tumentes [a]) aliorum fratres appellari dedignantur, manifestum de se prestant iudicium, quia non sunt fratres Jesu Christi; qui vero humiliter et in gracia dei existentes subditorum fratres appellari delectantur, illi sunt vere germani / ex uno patre deo et eciam ex uno alvo et 164[a] gremio sancte matris ecclesie spiritualiter geniti, qua generacione solum filii dei gignuntur, in una domo et mansione [b]) habitaturi et eandem hereditatem regni celorum eternaliter possessuri. Et talis generacio est in fine prestancior generacione corporali, qua geniti fratres finaliter hii ad regnum celorum, alii ad dampnacionem ituri [c]) sequestrabuntur.

Si ergo **frater tuus** quicunque, sive christianus sive Judeus sive paganus, **in te peccaverit.** Quod autem paganus sit frater noster, ostendit Christus in Samaritano [4]) ewangelico, qui vulnerato a latronibus ab Jerusalem in Jericho descendenti, sacerdote et levita pretereunte, misericordiam ostendit. Ideo Christus confirmavit illum Samaritanum esse proximum et sic fratrem vulnerati.

Vade et corripe eum. Glosa: Qui non corripit, peccat, sicut qui non indulget, et quia non indulgens peccat contra dei mandatum, ideo [d]) a simili et non corripiens. Nam dicit Augustinus de verbis domini: [5]) *Si neglexeris corrigere, peior eo factus es, qui peccavit.*

Inter te et ipsum solum. Sed dicet [e]) aliquis: Tamen I. Thim. 5 dicitur: [6]) *Peccantem coram omnibus argue, ut ceteri timorem habeant* — quomodo ergo hic solitarie peccantem dicit arguendum? Solvit hanc obieccionem b. Augustinus de verbis

[a]) C: timentes. — [b]) C: mansione dei. — [c]) A: eternam.
[d]) C D: nemá. — [e]) D: diceret.

---

[1]) Jest Mat. 12, 50. — [2]) v. 17. volně. — [3]) v. 17.
[4]) Luk. 10, 30 nn. — [5]) *Migne* P. L. 38 col. 508. volně. — [6]) v. 20.

domini serm. X. dicens: [1]) *Si quis distinguit tempora, solvit questionem. Si peccatum occultum est, argue occulte; sin autem manifestum, arguatur manifeste, ut emendetur et ceteri timeant.*

Quia vero in corripiendo peccata argui nolentes dicunt, quod subditi et minores maiores corrigere non debent: ibi dicendum est, quod quicunque vult alium corrigere de peccato aliquo, oportet quod solus sit inmunis ab illo, alias male corripit et inordinate, cum ordinata caritas incipit a se ipso. Et sic Luc. 6 tali cuilibet dicitur: [2]) *Ypocrita, eice primum trabem de oculo tuo et tunc veniens dices fratri tuo: Sine, ut eiciam festucam de oculo tuo.* Si vero arguens est coram hominibus parvus et despectus et est sine peccato mortali et in spe in gracia dei, talis in veritate cum sit magnus coram deo et filius eius adoptivus, est maior quam magnus prelatus manifeste mortaliter peccans, cum talis ut [a]) sic peccans sit filius dyaboli miser et miserabilis, ut patet Apok. 3, [3]) ubi dictum est episcopo cuidam: *Tu dicis, quia dives es et nullius eges et nescis, quia miser et miserabilis es.* Ex quo ergo peccator talis miser est, sequitur ergo, quod sit corripiendus.

Tunc consequenter salvator ponit fructum, qui procedit ex caritativa proximi correpcione, dicens quia **si te audierit, lucratus es** — primo illum perditum peccatis, ipsum deo restituendo, et salutem anime ex ipsius fructuosa conversione. Vnde Jac. 5: [4]) *Qui avertit fratrem ab errore vie sue, lucratus est animam eius et operuit multitudinem peccatorum,* que finaliter in die iudicii non cedent illi ad confusionem.

Si autem non audierit te sc. post monicionem factam peccata relinquendo, **adhibe tecum** cum cautela et discrecione **unum** [b]) sc. fratrem deum timentem, fratris amatorem, **vel duos** similiter veros fratres, non criminis propalatores vel veritatis oppressores, **ut in ore duorum vel trium testium** verorum [c]) contra peccata testancium, non maleficorum, qui

[a]) A vynech. — [b]) Rkpp.: alium.
[c]) A: vel trium stet omne testimonium verum; D: verorum vel veriorum (místo: veridicorum).

[1]) *Migne* P. L. 38 col. 510 n., cit. volně.
[2]) v. 42. — [3]) v. 17. — [4]) v. 20.

peccata soli vellent perpetrare cum illo, super quo testantur, ut patet Dan. 7 de duobus / falsis testibus senibus in malicia in- 164b
veteratis, qui Susannam innoxiam falsa testificacione ipsis in peccato non assencientem condempnare nitebantur.

Stet omne verbum sc. vere depositum et testatum, ut patet Deut. 22.

Quodsi non audierit, dic ecclesie — secundum Jeronimum: i. e. dicendum est multis, quod sic confusus [a]) a peccatis resiliat aut puniatur.

Quodsi ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus, cum quibus non sic debes conversari sicut cum fidelibus christianis I. Cor. 5: [1]) *Si quis inter vos frater nominatur et est fornicator, avarus aut maledicus vel ydolis serviens, cum tali nec cibum oportet sumere;* et II. Joh. 1: [2]) *Si quis venit ad vos et non affert hanc doctrinam, illi neque Ave dixeritis nec in domum suscipiatis.*

Amen dico vobis — ecce pluraliter dicit, non uni tantum, sed omnibus meis discipulis et toti ecclesie.

Quecunque ligaveritis super terram, erunt ligata et in celis. Quia ergo in sermone precedenti habitum est, quomodo disponi debeant, qui alios debent ligare et solvere et qualiter deus solvit et ligat, sacerdos tamquam instrumentum dei ligatum ostendit et solutum. [b]) Et innuitur Mat. 8, ubi Christus leproso mundari petenti et sic dicenti: [3]) *Domine si vis, potes me mundare* dixit: *Volo, mundare* i. e. [c]) mundus sis. Illi ergo a se mundato dixit: *Vade, ostende te sacerdotibus et offer munus tuum, quod precepit Moyses in testimonium illis,* sc. ut illi te per me curatum videntes testimonium perhibeant tue curacioni. Et iterum Luc. 17 Christus decem leprosis dixit: [4]) *Ite, ostendite vos sacerdotibus,* et sequitur: *dum autem irent, mundati sunt.* Ecce quia mundati, antequam sacerdotes adirent! Nam ab illis non sunt mundati, sed a Christo, quorum unus solum demundatum se a Christo cernens [d]) gratitudinem ostendens

a) A: quod confusus, C: quod sic aut confessus, D: quod sic autem confusus. — b) Tak! Anakoluth! — c) Rkpp.: et.
d) C D: solum unus se a Christo mundatum decernens.

1) v. 11. — 2) v. 10. — 3) v. 2—4. — 4) v. 14.

gracias egit, alii vero novem cum sacerdotibus manserunt, a quibus, false tamen, mundari credebant et ad reddendum gloriam deo non sunt reversi.

Item Joh. XI suscitando Lazarum dixit Christus: [1]) *Lazare, veni foras et statim prodiit mortuus ligatus manibus et pedibus;* et sequitur: *solvite illum.* Quem illi non suscitaverunt, sed suscitati a Christo pedes solverunt, in signum suscitacionis eius a Christo, non a discipulis.

Item Luc. 7 dixit Christus Marie Magdalene: [2]) *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum,* iterum: [3]) *Remittuntur tibi peccata; et ceperunt qui simul discumbebant dicere: Quis est hic, qui peccata dimittit? Dixit autem ad mulierem: Fides tua te salvam fecit.* Quia ergo fidem habuit, speravit et multum dilexit, ideo fides, spes et dileccio ipsam salvam fecit. *Vade in pace* sc. ut pacificeris a peccatis tuis et deinde a murmuracione phariseorum contra me peccata remittentem. Augustinus super illo Luc. 7 Remittuntur ei peccata multa etc. in omelia declarans, quod purus homo non potest dimittere peccata et quod phariseus minus malus fuit credens Christum purum hominem non posse dimittere peccata, quam hereticus dicens se homini dimittere peccata, loquitur isto modo: [4]) *Phariseus melior, quia hominem Christum cum putaret, non cre-*
165[a] *debat ab homine posse dimitti peccata. | Melior ergo Judeis quam hereticis apparuit intellectus. Judei dixerunt: Quis est hic, qui eciam peccata dimittit? Audet sibi hoc homo usurpare! Quid contra hereticus? Ego dimitto, ego mundo, ego sanctifico. Respondeat illi non ego sed Christus: O homo, quando ego a Judeis putatus sum homo, dimissionem peccatorum a me fieri non putabant. Non ego michi, sed respondet sibi Christus: O heretice, tu cum sis homo, dicis: Veni mulier, ego te salvam faciam? Ego cum putarer homo, dixi: Vade mulier, fides tua te salvam fecit. Respondent nescientes, sicut ait apostolus, neque que locuntur neque de quibus affirmant, respondent et dicunt: Si non dimittunt homines peccata, falsum est, quod ait Christus: Que solveritis in terra, soluta erunt et in celo. Nescitis, quare hoc dictum sit? Daturus erat dominus hominibus spiritum sanctum et ab*

---

[1]) v. 43 n. — [2]) v. 47. — [3]) v. 48—50.
[4]) *Migne* P. L. 38 col. 600.

ipso spiritu sancto fidelibus dimitti peccata, non meritis hominum volebat intelligi dimitti peccata. Nam quid est homo nisi eger sanandus? Vis michi esse medicus? Mecum quere medicinam. Nam ut hoc evidencius ostenderet dominus, a spiritu sancto, quem donavit discipulis suis, dimitti peccata, non meritis hominum, quodam loco sic ait: Accipite spiritum sanctum, continuo subiecit: Si cui dimiseritis peccata, dimittuntur ei h. e. spiritus sanctus dimittit, non vos. Hec Augustinus in omelia ubi supra per totum.

Ex quibus verbis b. Augustini elicitur, quod pertinaces heretici sunt, qui dicunt se hominum dimittere posse peccata et eos iustificare, quia peiores sunt Judeis, qui Christum purum hominem credentes dicebant: *Quis est, qui eciam peccata dimittit?* quasi innuere velint, quod purus homo auctoritate propria peccata dimittere non potest.

3.

Fratres, obedite prepositis vestris et subiacete eis. (Heb. XIII).[a])

Apostolus Christi in presenti epistola ostendit, qualiter subditi debent se habere ad prepositos suos, quia debent ipsis obedire, 2) qualiter ipsi prepositi debent diligenter super subditos vigilare et pro ipsis racionem reddere, 3) optat apostolus Christi cum ceteris coapostolis, ut fideles orent pro ipsis, quamvis confidant, quod habeant bonam conscienciam, in omnibus bene volentes conversari; [b]) 4) optat, ut deus pacis aptet voluntatem fidelium ad hoc, ut impleant voluntatem dei sui.

Quantum ad primum dicit: *Obedite prepositis vestris,* ubi glosa: quantum ad precepta, ut sc. faciatis, que per eos precepit ecclesia. Ubi notandum, quod non intendit apostolus, quod subditi debeant in malo culpe obedire. Hoc enim docens vel precipiens doceret vel preciperet contrarium voluntati divine, quod in veritate foret plus non obedire. Nam est racioni contrarium, que semper secundum philosophum deprecatur ad optima, in malo culpe cuiquam obedire. Omne enim malum huiusmodi

a) A nadeps.: Sermo de obediencia; in marg.: de correpcione.
b) A in marg.: obczowaty.

prohibet deus, scriptura et racio, quo contra dyabolus, error et malus homo abducit in contrarium.

Ex quo trahitur regula, quod quicunque alicui obedit in malo culpe, ille est inobediens. Et hinc dicit b. Bernhardus in quadam epistola: [1]) *Facere malum quolibet eciam iubente constat non esse obedienciam, sed pocius inobedienciam.* Ex isto ultra patet, quod recte vel iuste obedire [a]) est voluntarie et discrete
165[b] submittere / se alterius voluntati. Et nota, quod obedire proprie est actus voluntatis creature racionalis. Et hinc patet, quod omnis creatura racionalis ante omnia debet d e o humiliter obedire. Et ulterius patet, quod omnis virtus moralis presupponit obedienciam vel est ipsa [b]) obediencia vel consequitur ad ipsam.

Sciendum aûtem, quod t r i p l e x e s t o b e d i e n c i a h u m a n a [c]) sc. s p i r i t u a l i s, s e c u l a r i s et e c c l e s i a s t i c a.[2]) S p i r i t u a l i s, que est pure secundum legem dei debita, sub quali vixerunt Christus et apostoli et debent vivere singuli christiani. Obediencia s e c u l a r i s est obediencia debita secundum leges civiles, obediencia e c c l e s i a s t i c a est obediencia secundum adinvenciones sacerdotum ecclesie preter auctoritatem expressam scripture.

Prima obediencia excludit semper [d]) malum, tam ex parte precipientis quam ex parte obedientis. Qui enim iuxta scripturam precipit et qui obedit iuxta primam obedienciam, recte procedit. Vnde quoad hoc dicitur Deut. 24: [3]) *Facies quecunque docuerint te sacerdotes levitici iuxta illud quod precepi eis.* Ubi dominus obedienciario ostendit, quod solum debet obedire sacerdotibus iuxta preceptum suum. Et hinc dominus Mat. 23 dicit: [4]) *Supra kathedram Moysi sederunt scribe et pharisei, quecunque dicunt vobis,* sc. de lege Moysi, *facite, secundum eorum opera nolite facere.* Item I. Reg. 15: [5]) *Numquid vult dominus holocausta et victimas et non pocius ut obediatur ei?* Et I. Pet. 2 dicitur: [6]) *Servi subditi estote in omni timore dominis*

[a]) A in marg.: Quid sit obedire. — [b]) C D: met ipsa.
[c]) A in marg.: Obediencia triplex.
[d]) C D: semper excludit de se malum.

---

[1]) Ad Adam monachum. — *Migne* P. L. 182 col. 95.
[2]) *Viklef,* De officio regis, Pollard-Sayle str. 102.
[3]) v. 8. — [4]) v. 2. — [5]) v. 22. — [6]) v. 18.

non tantum bonis et modestis, sed eciam dyscolis. Sed caveat ypocrita, ne inferat, quod servi sint subditi dominis in discoliis. Hoc enim esset contra illud dictum domini: *Secundum opera eorum nolite facere.* Et in presenti epistola dicitur: [1]) *Obedite prepositis vestris et subiacete eis,* ubi glosa ordinaria: [2]) i. e. reverenciam exhibeatis; obediendum est utique prelatis et predicatoribus, in quantum doctrina et mores illorum sancte et pie existunt, si autem a via rectitudinis deviaverint, non faciamus qualia agunt, sed qualia dicunt, nisi forte in doctrina aberrent. Vnde dominus ait: Que dicunt facite, que autem faciunt, nolite facere. Hec glosa.

Crisostomus serm. 34. super ad Heb. super textu illo »Obedite prepositis vestris« querit sic: [3]) *Quid ergo dicit aliquis: Dum prepositus malus extiterit, num* [a]) *obediemus maligno? Qualiter dicis? Si quidem in causa fidei, fuge illum et evita, non solum si fuerit homo, sed eciam si angelus de celo descenderit.* Hec Crisostomus.

Gregorius (et habetur XI. q. 3): [4]) *Sciendum* [b]) *tamen est nunquam per obedienciam malum debere fieri, aliquando autem debet per obedienciam bonum quod agitur intermitti.* Ysyodorus (et habetur XI. q. 3): [5]) *Si is, qui preest, fecerit quidquam, quod a domino prohibitum est, aut facere iusserit vel quod scriptum est preterierit aut preterire mandaverit, sancti Pauli sentencia ingerenda est sibi dicentis: Eciamsi nos vel angelus descenderit de celo et ewangelizaverit vobis, preterquam quod ewangelizamus, anathema sit.* Et sequitur: *Si quis prohibet vobis, quod a domino preceptum est, vel rursus imperat fieri, quod dominus fieri prohibet, execrabilis sit omnibus, qui diligunt dominum.* Et sequitur: *Is qui preest si preter voluntatem dei vel preter quod in scripturis sanctis evidenter precipitur, dicit aliquid vel imperat, tamquam falsus testis dei vel sacrilegus habeatur.*

[a]) A nad tím: numquid.
[b]) A vynech. Sciendum ... q. 3.

---

[1]) Žid. 13, 17. — [2]) *Migne* P. L. 114 col. 670 není.
[3]) Opp. Chrys. vyd. Frankf. N. T. VI col. 971.
[4]) c. 99 Quid ergo mirum. — [5]) c. 101.

Item in can. 22. dist. [1]) de Constantinopolitana ecclesia,
166[a] quam dicit esse / subiectam sedi apostolice: *Si tamen,* inquit, *quid boni vel ipsa vel altera ecclesia habet, ego et minores meos, quos ab illicitis prohibeo, in bono imitari paratus sum. Stultus est enim, qui in eo se primum existimat, ut bona que viderit discere contemnat,* quia, ut docetur [a]) 38. dist., [2]) *nullus episcopus propter obprobrium senectutis vel nobilitatem generis a parvulis vel minimis eruditis, si quid forte est utilitatis aut salutis, inquirere negligat. Qui enim rebelliter vivit et discere atque agere bona recusat, magis dyaboli quam Christi membrum ostenditur esse.* [b])

Ex iam dictis colligitur, quod subditus [3]) debet obedire affirmative [c]) mandatis prepositi, de quanto precipit voluntatem dei; nam deo debet precise obedire ad tantum, quomodo ergo obediretur homini plus quam deo?

Obediendum itaque est homini negative et ita secundum aliam racionem quam obediretur immediate deo, non tamen multiplicius quam deo, cum omnis obediencia debet referri ad deum. Nec umquam debet obediri homini negative, nisi quando cognoscitur, quod deus vult oppositum mandato hominis. Tunc enim cognoscitur, quod deus mandat in eo oppositum, et cum unum oppositorum dicat reliquum, ipse dicit indirecte, quod pareatur deo in eius opposito, et sic non est obediendum homini contra voluntatem dei. Quodsi debeat obediri, oportet ut deus velit, ut sic obediatur.

Et si queratur, quid valeat preceptum hominis vel obediencia sibi facta, dicitur quod multum per omnia, cum sapientis scientis voluntatem dei sit illam precipere et minus sapientis sit credere et preceptum obedienter perficere. Quodsi stultus ex superbia luciferina mandat voluntati dei contrarium, racio magni meriti est sibi [d]) resistere. Et ita pseudochristi per accidens prosunt ecclesie, cum difficultant membra Christi ad faciendum eius voluntatem, cuius complecio est eo meritorior, et racione resistencie insurgit novum meritum resistenti.

[a]) A glosa: per b. Clementem.
[b]) Až potud v rkp. univ. praž. III G 16.
[c]) Rkpp.: affirmativis. — [d]) C D: prudenter sibi.

[1]) c. 4. — [2]) c. 16. — [3]) *Viklef,* De officio regis str. 234.

Et patet, quomodo hii qui presunt debent attendere doctrinam Jac. 1 [1]), quod sint tardi ad loquendum, specialiter ad imperandum in neutris, nisi desuper haberent revelacionem vel specialem noticiam, quia aliter nescirent, si deus velit contrarium. Et hinc videtur, quod ex nimia multiplicacione prelatorum et prepositorum inprudencium et novellarum religionum precipiencium [a]) novitates perturbatur Christi ecclesia, cum tam illi quam ille religiones sepe mandando a consiliis et preceptis Christi exhorbitant et hinc multiplicantur mendacia prepositorum et eorum preconum dicencium, quod est taliter faciendum, et denuncciancium rebellantem eis excommunicatum tamquam hostem ecclesie puniendum. Causa autem omnium istorum est, quia receditur a religione domini nostri Jesu Christi, cesaris novitatibus intendendo. Non enim debet quis precipere sed neque simpliciter consulere, nisi quod sciret vel minime speraret esse de voluntate dei. Sed dominantes in clero faciunt hanc doctrinam corruere, machinantes multa media blasfema, quibus zophisticent dogma suum; ut hii dicunt: Aliter periret status ecclesie; hii autem blasfemius, quod secundum leges eorum et execuciones quandoque iniuste faciende sunt, ut subditi terreantur; et hii, quod hec culpa solum cadit in prepositos, sed maius / 166[b]
meritum in subiectis — nam subiecti sepe contrariantur voluntati divine, quod omnimode sapit culpam subiecti. Eciam exinde plus timent hominem propter eius penam inflictam contradicentibus, quam timent dominum penam infligentem insensibilem et remotam.

Sed si talis titubans infidelitas continue infuisset martiribus, quomodo ex eorum aggressu tantum viguisset ecclesia? Licet enim persecucio ista a preterita sit periculosior, ut patet Mat. 24 [2]), eo quod est dolo subtilior, tamen ex fide scripture est pio christiano doctrina sufficiens ad declinandum et destruendum hos errores. Nam si cecus prepositus ceco subdito ducatum

[a]) V A psáno: precipicium.

[1]) v. 19. — [2]) v. 21.

prestiterit [1]) ad agendum contra divinam voluntatem, cum deus vult generaliter, quod homo faciat deo placencius et sibi [a]) utilius, ad tantum posset subditus esse in peccati fovea profundatus, quod faciat omnino deo displicens et sibi inutile. Vnde ad hoc dedit deus homini scripturam voluntatis sue, ut contemptis tradicionibus hominum scripture contrariis secundum ipsam scripturam eligat pociora. Et sic perversa ecclesia ab unitate capitis in multitudinem capitum, a privilegio in privilegium et omnino ab obediencia in obedienciam necesse est ipsam ire in precipicium. Omnis enim creatura eciam pseudochristi dicit michi naturaliter et per consequens proprie, quod deo est super omnia obediendum et infinitum plus quam ipsi pseudochristo, qui dicit michi innaturaliter et inproprie, quod debeo ad mandatum suum facere divine voluntati contrarium, et tamen obaudiens muteo quoad illud, quod deus in ipso loquitur, et obedio mandato, quod in ipso lucifer loquitur, et ideo non mirum, si religio ex defectu vere obediencie sit eversa.

Sed contra: Non obediens pape, archiepiscopo vel alteri suo preposito excommunicatur, sicut ego iam excommunicor, et cum omnis excommunicacio sit timenda, eciamsi sit iniusta, ut dicit Gregorius in omelia de octava Phasce [2]) — igitur propter excommunicacionem vitandam est omnino pape, archiepiscopo vel alteri preposito obediendum.

Ad hoc dixi alibi [3]) et adhuc dico, quod excommunicacio est timenda [4]) et principaliter illi qui excommunicat, ne se ipsum inficiat; excommunicatus eciam habens rectam conscienciam timebit, ne excommunicacio noceat proximo insonti [b]) et sic post error excommunicacionis late noceat ecclesie militanti; non tamen timebit vel cessabit a bono opere propter [c]) excommunica-

[a]) C D: sibi ipsi. — [b]) C: inserenti, D: inferenti.
[c]) A: per.

---

[1]) Mat. 15, 14. — [2]) c. 1. XI, 3.
[3]) Srv. Lekturu IV, 18 a zde kázání 5. str. 157*.
[4]) *Viklef,* De officio regis str. 234.

cionem huiusmodi, sed pocius ad intelligendum [a]) excommunicacionis maliciam acuetur. Et ad regulandum conscienciam excommunicati est fides scripture infinitum utilior quam potestas vel affeccio vel pura[b]) prudencia talis excommunicantis. Vnde inter alias versucias, quas sibi usurpant vicarii patris mendacii[1]), hec est una, quod plus vel tantum credatur sue excommunicacioni sicut sripture fidei, cum evidencius sit subdito humili, quod prepositus iniuste excommunicans excommunicat se ipsum, quia non allegat pro se dominum Jesum Christum. Amen.

4.

Cum descendisset Jesus de monte. (Mat. 9, Luc. 5, Mar. 1). 167[a]

In presenti ewangelio ostenditur divinitas et humanitas Christi; divinitas, quia dixit verbo et sanatus est leprosus, cum hoc nullus purus homo propria manu potest efficere, nisi virtute divinitatis hoc principaliter fiat; 2) ostenditur humanitas Christi, quia descendens de monte ambulabat et docebat salutem nostram desiderando.

Ex parte illius divinitatis notatur potencia, sapiencia et benivolencia, que omnia in curacione huius leprosi sunt ostensa, quem sapienter, potenter et benivolenter mundando curavit. Et quia plenaria misericordia ibi non fuisset, nisi humanitas apparens ibi divinitati suppositaliter unita esset domini Jesu Christi, unde apostolus ad Titum: [2]) *Apparuit benignitas et humanitas salvatoris nostri dei* et subdit: [3]) *non ex operibus iusticie, que fecimus nos, sed secundum misericordiam suam salvos nos fecit,* ex humanitate emanantem: ergo fuit et ibi humanitas Jesu Christi. Quam misericordiam ostendit Christus in leproso mundato et servo centurionis curato et sanato.

Dicit ergo: Cum descendisset Jesus de monte, secundum Jeronimum sc. Thabor, in quo sermonem Christus de

[a]) C D: mitigandum. — [b]) C D nemá.

[1]) Jan 8, 44. — [2]) Tit. 2, 11. — [3]) Tit. 3, 5.

beatitudinibus predicavit, **sequebantur eum turbe,** que non ascenderant. T u r b e autem diverse et diversa intencione Christum sequebantur: quidam ut curentur, qui fuerunt infirmi, alii ut sacientur ab eo, alii ut miracula videant, qui fuerunt curiosi et gens adultera[1]), alii ut detraccionis sue occasionem accipiant in verbis vel factis eius et tales frequenter fuerunt scribe et pharisei, ultimo boni qui sequebantur eum, ut discant et sic ut boni fiant, que diversitas adhuc est inter eos, qui visitant predicaciones.

Ecce leprosus, qui erat exspectans sub monte, **veniens** — Mat. dicit genu flexo reverenter — hic discant tamquam alteri bubones (*wyrowe*), ut coram domino deo suo genua flectant ex humilitate, quod tamen non faciunt multi, qui plus dominos terrenos genuflexione quam deum venerantur. **Adorabat** — non simpliciter petebat ut ab artifice medicinam, sed adorabat ut deum, ut dicit Crisostomus. Et hec adoracio latrie soli deo debetur.

Dicens: **Domine, si vis potes** q. d. credo, quia quod bonum est vis, sed nescio si est michi bonum — potes. Ubi docemur et nos, ut principaliter voluntatem dei in omni infirmitate nostra preponamus, si est pro salute anime nostre et nobis bonum, ut sanemur. Et dicit *domine* sine additamento, innuens ipsum esse dominum tocius mundi, regem regum et dominum dominancium, quod nulli simpliciter dici competit, sed cum additamento diminuente dominum, ut unus dominus vel rex Boemie, alter Hungarie dicitur, Christus vero simpliciter dominus.

Vnde leprosus iste in corpore significat m o r t a l i t e r p e c c a n t e m. Et bene hoc patet ex interpretacione huius nominis. Nam boemice dicitur m a l o m o c z n y quasi modicum potens, teutonice vero a u s s e c z i g i. e. extra communitatem positus. Primum patet de peccatore mortali, quia talis modicum ymo nichil potest ex se operari deo gratanter, cum iam peccato et sic dyabolo se subiugavit in servitutem, ut dicit Christus: [2]) *Qui facit peccatum, servus est peccati* et Petrus apostolus: [3]) *A quo quis superatus est, illius servus est.*

Ex quo patet, quod omnes pro fornicacione instantes servi

---

[1]) Mat. 12, 39. — [2]) Jan 8, 14. — [3]) II. Pet. 2, 19.

sunt Azmodei dyaboli; nam servitutem suam sibi soli in cantilenis profitentur dicentes:

Protos sluzim tve | mylosty. 167b

Si ergo servit amasie sue, qualiter servit ei, nisi ut diligat eum? Et quare vult diligi ab ea? Certe ut ei consenciat in luxuria. Ecce finis servicii luxuria et per consequens Azmodeus, qui dicitur princeps fornicarionum.

Item talis modicum potest, quia nec panem quem comedit, qui panis est dei, potest digne comedere, cum sit inimicus Christi, a quo recedens dyabolo est confederatus, ut impleatur illud propheticum: [1]) *Qui edebat panes meos, magnificavit super me subplantacionem.*

Eciam iuxta theutonicam interpretacionem talis leprosus in anima est extra positus, quia extra communionem sanctorum hic militancium, cum quibus in omnibus sanctis operibus, oracionibus et elemosinis etc. participabat, est eiectus et abscisus per mala opera et sic a deo divisus iniquitate, qui finaliter in tenebras exteriores eterni luctus eicietur. Illi ergo omnes in veritate coram deo cum sint excommunicati, non tamen a sacerdotibus manifestati. Adulteri foventur et pie tractantur et membra viva eiusdem sancte matris per eosdem preciduntur, quia cum leprosi in corpore oculis corporeis lepra videtur a nobis, fugimus illos, ne coinquinemur: quanto magis fugere debemus illos, qui sunt infecti lepra peccati mortalis in anima, quia tales cum sint membra infecta diaboli, finaliter a membris Jesu Christi filiis eicientur, qui tamen nunc latent inter illos.

Quomodo autem excommunicantur tales coram deo? Sic certe quia cum erant sine mortali peccato, erant in gracia dei et de numero electorum dei, cum quibus oracionibus et omnibus bonis participabant, iam vero per peccatum mortale sunt ab illis eiecti totaliter. Et ergo si homo timeret lepram corporalem, ne eiciatur a communitate, multo magis timere debet lepram peccati mortalis, ne finaliter a communitate omnium sanctorum coram toto mundo eiectus in tenebras mittatur exteriores.

---

[1]) Ž. 40, 10.

O si saperent tales mortaliter peccantes, quod milesies plus deberent eligere lepram fedissimam in corpore quam uno peccato fedari in anima mortali, nunquam tantum ad ea anhelarent! Quid autem talis quilibet facere debeat, ostenditur in ewangelio: primo genu flexo in humilitate adoret deum, superbiam abiciendo, que currit circa omnia peccata mortalia. Nam si quis luxuriatur, transcendit mandatum domini dei et sic est superbus, quia deo suo non obedivit. Iterum talis luxuriosus est accidiosus, quia opus dei obmittit et servicium, servicio dyaboli se submittens. Talis eciam est iratus, si non prosperatur ei in luxurie perpetracione, quia eciam iniquitatem diligens anime sue irascendo odit ipsam, et sic de aliis peccatis mortalibus, quorum omnium est transgressor.

Item talis est transgressor decalogi: Primo quia a deo suo recedens ad Azmodeum, cui confederatus obedivit, deos alienos habuit. Secundo talis nomen dei sui in vanum recipit, cum a christianitate recedit et sic a Christo false dicitur christianus, quem tamen minime imitatur. Tercio eciam diem sabbati non sanctificat, ymmo opere suo malefico quantum in eo fuit execravit. Quarto patrem suum deum et matrem suam ecclesiam sanctam non honoravit, sed scelere toti trinitati displicenti dehonestavit. Quinto talis est occisor primum sui ipsius in anima et deinde amasie sue, quia fornicans quasi forme i. e. anime necator dicitur. Sexto actualiter
168a est fornicatus. Septimo furatus est animam suam / et amasie sue deo suo, ipsam pro peccato luxurie gratis dyabolo venumdans. Octavo talis contra proximum falsum testimonium dicit, ymmo et contra deum, cuius imitatorem se ficto nomine christianum vocavit, quem tamen operibus in toto negavit. Nono talis non solum proximi sui quia dei vel alterius virginem vel coniugatam concupiscebat, sed eam actualiter subreptam coinquinando maculavit, et sic finaliter rem quia uxorem proximi sui concupiscens ipsi maius nocumentum coram deo fecit, quam quod eidem omnes vaccas abstulisset.

Talis ergo si vult curari, genu flectat non corporale tantum, quia illud forte coram lictore flecteret compulsus, sed genuflexus ex humilitate, quod prius flectebat Azmodeo, et petat veniam habens intencionem firmam non recidivandi amplius in eternum. Que penitencia si non habetur a penitente, quam

Christus dedit mulieri adultere dicens: [1]) *Vade et amplius noli peccare,* eius penitencia est frustra. Nam dicit Gregorius: [2]) *Inanis est penitencia, quam sequens coinquinat culpa.* Iam ergo firmam voluntatem habeat non peccandi. Nam voluntas est in homine tamquam regina et racio consiliarius, qui semper ad optima deprecatur. Si ergo regina voluntas obedit racioni consiliario, finaliter non confundetur. Que si fuerit depravata, dicat cum isto leproso deo: [3]) *Domine si vis, potes me mundare.* Cui Christus ex humilitate sic dicet: *Volo mundare* i. e. munderis.

Vnde Augustinus ostendens, quod nullus potest sine adiutorio dei non solum alium, sed nec se iustificare, dicit ibidem: [4]) *Facilius est mundum creare quam impium iustificare.* Quia vero nullus homo purus potest creare mundum, quia tunc oporteret, quod se ipsum prius creasset et sic nichil fuisset, ex quo hoc nullus facere potest, nec propria auctoritate se ipsum iustificare potest. Quod autem mundum creare sit facilius, patet sic: quia in creacione mundi nichil obstabat nec aliqua erat resistencia, quia *ipse dixit et facta sunt* [5]), in iustificacione vero impii est resistencia, quia impius deum suum peccatis impugnans eidem contrariatur et sua prava dissentit voluntate. Nos vero primum in iustificacione nostra dei voluntatem preponamus et deinde nostram voluntatem eidem conformemus divine voluntati, firmam intencionem non recidivandi statuentes, et tunc merito curabimur a Christo, qui suam voluntatem nostre voluntati conformans dicet: [6]) *Volo,* sc. unanimiter tecum, *mundare* i. e. sis mundus in anima a lepra peccati mortalis.

Ut autem de illa curacione spiritualis emundacionis et remissionis intelligamus, est sciendum, quod primo deus per se primo superexcellentissime et auctoritative habet potenciam dimittendi peccata, secundo Christus ut homo suppositaliter divinitati unitus habet subauctoritativam [a]) potenciam dimittendi peccata, tercio passio Christi meritorie, quia Christus per passionem suam meruit remissionem omnium pecca-

[a]) Rkpp.: superauctoritativam.

---

[1]) Jan 8, 11. — [2]) Kde? — [3]) Luk. 5, 12 n.
[4]) *Migne* P. L. 35 nenalézám. — [5]) Ž. 32, 9. — [6]) Luk. 5, 13.

torum nostrorum; quarto et ultimo s a c e r d o s solvit et dimittit tamquam instrumentum. Vnde in simili sicut in seccione vel alia accione corporali tria sunt concurrencia: primum est homo secans, 2) manus eius, 3) securis, sic eciam est hic, ut dictum est. Nam sacerdos confitenti dicere debet: Ecce si doles de peccatis cordintime et non vis recidivare, sed firmam habes spem ad deum cum proposito emendandi, e g o n u n c c i o t i b i p e c c a t o r u m t u o r u m r e m i s s i o n e m, tibi in-
168b quam sincere dolenti, tibi sincere speranti, / tibi totaliter sine ullius minimi peccati palliacione confitenti. Vnde Augustinus et similiter Mgr Sent. lib. IV. [1]) exponit illud verbum »Quorum remiseritis peccata« i. e. remissa nuncciaveritis, »remittuntur eis« a Christo, »et quorum retinueritis« i. e. retenta nuncciaveritis, »retenta sunt eis«. Nos ergo in curacione nostre spiritualis lepre ad deum principaliter [et eius] superexcellentem dimissionem fugiamus, deinde ad Christum et eius passionem, qua nostram meruit curacionem, et consequenter ad sacerdotem ydoneum tamquam Christi instrumentum, ut ille auctoritate dei per meritum passionis Christi nostrorum nobis peccatorum nuncciet remissionem. Amen.

5.

Cum venerit paraclitus, quem ego mittam vobis a patre, spiritum veritatis, qui a patre procedit, ille testimonium perhibebit de me. [2])

Quia apostoli erant ad tempus desolandi, contristandi, ignari et timidi, propterea salvator, ne estimarent se remanere d e s o l a t o s continue, dixit quod veniat ad eos paraclitus et per consequens quod non erunt desolati; 2) quia erant c o n t r i s t a t i, ideo dixit quod veniet paraclitus i. e. consolator in adversis; 3) quia erant i g n a r i, ideo dixit quod veniet eis spiritus veritatis, qui eos docebit omnem veritatem; 4) quia erant t i m i d i, ideo dixit quod ille testimonium perhibebit sc. per eos sine timore et per consequens ipsi de domino Jesu Christo. Unde sequitur: [3]) *Et vos testimonium perhibebitis, quia ab inicio mecum estis.*

---

[1]) dist. 18. *Migne* P. L. 192 col. 886 n. — [2]) Jan 15, 26. — [3]) v. 27.

Et notanter dixit salvator prius: *Ipse testimonium perhibebit de me* et demum subiunxit: *Et vos testimonium perhibebitis.* Ubi innuit, quod spiritus s. est principalissimus testis cuiuslibet veritatis et demum apostoli, qui de Jesu Christo domino sunt testati.

Notanter eciam salvator tres personas divinitatis implicat, sc. personam spiritus sancti, cum dicit: *paraclitus;* personam sui, cum dicit: *quem ego mittam;* personam patris, cum dicit: *qui a patre procedit,* ad innuendum quod pater dabit discipulis [a]) potenciam, sed filius sapienciam et spiritus s. benivolenciam ad perhibendum testimonium veritatis. Unde ipsi apostoli fuerunt fortes, sapientes et benivoli perhibentes testimonium veritati.

Perhibuerunt autem apostoli testimonium de Christo, de se et de proximo, qualiter quilibet fidelis christianus debet perhibere. Sed heu nunc falsi christiani perhibent testimonium falsitatis adversus Christum, ut sunt mendaces falsi testes pagani, Judei et heretici, ita quod nunc potest dicere dolenter ecclesia illud Mat. 27: [1]) *Non audis, quanta dicunt adversum te testimonia?* Omnis enim mendax perniciosus falsus testis et sic de aliis similibus dicit cum dyabolo mendace [2]) primo testimonium contra Christum. Unde illis eciam dicit Christus Malach. 3: [3]) *Accedam ad vos in iudicio et ero testis velox maleficis, adulteris et periuris.*

O quantum habundat nunc terra illis mendacibus, qui menciuntur se esse quales non sunt! Dicunt enim se esse veros christianos et non sunt, sed sunt pseudochristi, de quibus loquitur testimonium perhibens ipse Christus Mat. 24: [4]) *Surgent* inquit *pseudochristi.* Unde bene dicit ad hoc Ambrosius: [5]) *Mendacium est christianum se dicere et opera Christi non facere, mendacium est sacerdotem vel clericum se confiteri et contrarium huic ordini operari.* Et quoad hoc sonat dictum

[a]) C D E: apostolis.

---

[1]) v. 13. — [2]) Jan 8, 44. — [3]) v. 5. — [4]) v. 24.
[5]) V *Migne* P. L. 15 nenalézám.

s. Cipriani in libro de duodecim abusionibus: [1]) *Frustra* inquit *christianitatis nomen sortitur, qui Christum in moribus non imitatur.*

In illo ergo spiritus s. solum perhibet testimonium veritatis de Christo, qui vere credens in deum in moribus imitatur Christum. Unde dicit [a]) Christus: **Vos testimonium perhibebitis, quia ab inicio mecum estis.**

169[a] Debent autem christiani perhibere testimonium / de Christo, quia ipse est verus deus et verus homo, et quia est potentissimus ad protegendum bonos et puniendum malos, et quia in die iudicii erit terribilissimus malis et delectabilissimus bonis, et quia est piissimus bonis et crudelissimus malis, permittendo eos [b]) eternaliter pena intolerabili puniri. Unde quilibet christianus ab inicio sue christianitatis incipiens esse cum Christo, debet in habitu, dum est puer, et in actu, dum est racione utens, confiteri mente, verbo et opere vitam domini Jesu Christi.

Et per consequens debet homo perhibere mente testimonium sibimet coram deo, sed apud sacerdotem in confessione et apud proximos in sancta conversacione, quia tunc homini perhibet [c]) testimonium sua consciencia Rom. 2: [2]) *Testimonium reddente illis consciencia eorum*, 2) propria opera Joh. 10: [3]) *Opera que ego facio, illa perhibent testimonium de me*, 3) hominum fama I. Thim. 3: [4]) *Oportet episcopum testimonium habere bonum ab hiis, qui foris sunt*, 4) divina sciencia Job 16: [5]) *Ecce in celo testis meus.* Istud testimonium est efficacissimum, deinde consciencie, 3. operum, 4. hominum, quod potest esse falsum. Vere ergo dicit veritas veris christianis: *Vos testimonium perhibebitis, quia ab inicio mecum estis*, sc. in gracia nunc per devocionem in terris et per contemplacionem in celis, ut sitis per glorificacionem in gaudiis eternis.

Paraclitus ergo ille principaliter testimonium perhibet de

[a]) C D: quoad hoc dicit. — [b]) C D: ipsos. — [c]) C: perhibebit.

---

[1]) *Migne* P. L. 4 col. 876: christianus enim nemo recte dicitur, nisi qui Christo moribus coaequatur.

[2]) Řím. 2, 15. — [3]) v. 25. — [4]) v. 2. — [5]) v. 19.

Christo, deinde fideles, qui iuvantur ab ipso paraclito, ut non scandalizentur. Et hinc sequitur: [1])

Hec locutus sum vobis, ut non scandalizemini. Absque synagogis facient vos, sed venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se prestare deo. Et hec facient vobis, quia non noverunt patrem neque me.

Duas penas posuit salvator, sc. excommunicacionem et interfeccionem, sed terciam obmisit, que ambas precedit, quasi notam [per] se, sc. diffamacionem. Nam primo fidelis Christi testis diffimatur, 2) excommunicatur, 3) interficitur, ut patet de apostolis et de Christo teste dei fidelissimo.

Notandum hic, quod absque synagogis effici est extra synagogam proici et sic excommunicari. Unde excommunicacio [a]) est extra communionem ecclesie separacio (XI. q. 3 Nichil et cap. Canonica [2]), 27. q. 1 Viduas [3]), 24. q. 3 Cum sacerdos. [4]) Excommunicacio autem est duplex sc. occulta et manifesta. Occulta, qua homo propter peccatum occultum mortale separatur a Christi corpore ab ipso deo, qui tradit [b]) peccatorem dyabolo, relinquens domum eius vacuam a gracia. Manifesta, cum peccatum est manifestum ecclesie et peccator per sacerdotem ab ecclesia pellitur, ut notatus ab hominibus erubescat et iuxta apostolum I. Cor. 5 [5]) salvus fiat. Et de ista est maxima praxis nunc in clero.

Et ista secunda sc. manifesta si debet esse iusta, tunc oportet quod semper presupponat primam, quia non potest hominem sacerdos separare a Christi corpore, [c]) nisi eum deus prius separet propter crimen. Unde Origenes super Lev. om. 48 dicit: [6]) *Interdum fit, ut aliquis non recto iudicio eorum, qui presunt ecclesie, depellatur et foras mittatur, sed si non exierit ante, h. e. si non egerit, ut mereretur exire, nichil*

[a]) A in marg.: »*Excommunicacio* quid sit et quotuplex sit.« Odtud počínajíc jest také v F.
[b]) F: facit et tradit. — [c]) C E: corpore mistico.

[1]) Jan 16, 1—3. — [2]) c. 33. a 107. — [3]) c. 7. De viduis
[4]) c. 14. Tam sacerdotes. — [5]) v. 5.
[6]) Citováno z *Lombarda* l. c. col. 888.

leditur in eo, quod sc. non recto iudicio videtur ab hominibus expulsus, et ita fit, ut ille qui interdum foras mittitur, intus sit,
169b *et ille foris sit, qui intus retineri videtur.* Hec Origenes. /

Et veritas dicti illius primo capit veritatem in capite nostro domino Jesu Christo[a]), qui fuit excommunicatus et tamen non fuit a corpore suo mistico separatus, pontifices vero excommunicantes fuerunt separati. Et hinc dixit eis: [1]) *Vos ex patre dyabolo estis.* Et patet eciam de aliis multis; nam Joh. 9 dicitur: [2]) *Iam enim conspiraverant, ut si quis confiteretur eum esse Christum, extra synagogam fieret.*

Patet ulterius ex istis, quod n o n d e b e t q u i s e x c o m m u n i c a r i n i s i p r o p t e r p e c c a t u m m o r t a l e, eo quod nullus a deo excommunicatur i. e. separatur a corpore Christi mistico, quod est ecclesia, nisi per[b]) peccatum mortale — ergo nec ab homine debet excommunicari, nisi subsit crimen, quod est causa excommunicacionis. Patet istud XI. q. 3, ubi dicitur: [3]) *Nemo episcoporum quomodolibet sine certa et manifesta peccati causa a communione privet ecclesiastica sub anathemate aut sine consciencia archiepiscopi,* et subditur causa, cum dicitur, quod *anathema eterne est mortis dampnacio et nonnisi pro mortali inponi debet crimine et illi qui aliter non potuerit corrigi.* Ad idem est s. Thomas II—II.

Ex istis ulterius habetur, quod o m n i s i m p i u s s i v e p e c c a t o r m o r t a l i s e s t e x c o m m u n i c a t u s i. e. a corpore Christi mistico pro tunc separatus. Unde 24. q. 3 dicitur: [4]) *Omnis impius etsi non ab ecclesia, tamen a deo separatus est.* Item XI. q. 3 Omnis.[5]) Et pro isto dicit psalmista[6]): *Maledicti qui declinant a mandatis tuis.* Ista autem excommunicacio patebit in die iudicii, quia tunc rex separabit oves ab edis et zyzaniam a tritico et dicet: [7]) *Ite maledicti in ignem eternum.* O s t u p e n d a s e p a r a c i o a d e o, a t o t a s a n c t a e c c l e s i a e t a b e t e r n o g a u d i o! O g r a v i s m a l e d i c c i o! Quomodo impii sustinebunt maledicciones illius summi pontificis, cum dicet: *Ite maledicti in ignem eternum!*

[a]) A vynech: domino J. Christo. — [b]) F: propter.

---

[1]) Jan 8, 44. — [2]) v. 22. — [3]) c. 41.
[4]) Causa XXIV. toho nemá; myšlenka jest v can. 9 (Certum est).
[5]) c. 32. — [6]) Ž. 118, 21. — [7]) Mat. 25, 41.

Notandum eciam[a]), quod excommunicacio debet esse medicinalis. Unde Augustinus omelia de penitencia et habetur 2. q. 1 Multi: [1]) *Excommunicacio non debet esse mortalis, sed medicinalis,* quod intelligendum est de excommunicacione ecclesie militantis. Et hoc innuit apostolus I. Cor. 5, ubi dicit talem tradere in interitum carnis, ut spiritus salvus fiat. [2]) Ad hoc ergo excommunicacio inventa est, ut unum membrum putridum alia non inficiat et una ovis totum gregem, et ut tale membrum se abiectum ab ecclesia [b]) considerans non pereat sed salvetur. Istud videtur innuere salvator Mat. 18, ubi dicit: [3]) *Si manus tua vel pes tuus scandalisat te, abscide eum et proice abs te.*

Ex isto ulterius patet, [c]) quod sicut homo et suum totum corpus timet, ne membrum eius abscindatur vel in abscindendo sanum membrum ledatur vel abscindatur: sic prelatus vel communitas debet timere, ne aliquis separetur ab ecclesia et ne aliquis per illam excommunicacionem sive separacionem ledatur. Magna enim est pena, dum membrum abscinditur, unde nulla est maior pena quam excommunicacio (24. q. 3 Corripiantur). [4])

Ista pensans b. Gregorius in omelia de octava Pasche dicit: [5]) *Pastor ergo vel absolvere indiscrete timeat vel ligare. Is autem, | qui sub manu pastoris est, ligari timeat vel iniuste* 170[a]
nec pastoris sui iudicium temere reprehendat, ne etsi iniuste ligatus est, ex ipsa tumida [d]) *reprehensionis superbia culpa que non erat fiat.*

Debet ergo pastor timere, ne iniuste excommunicet, quod potest contingere 1) si propter lucrum temporale principaliter, 2) propter honorem proprium, 3) propter iniuriam seu vindictam propriam, 4) ex errore, 5) ex intencione excommunicet innocentem. Unde contingit, quod asserens alium [e]) excommunicatum se ipsum excommunicat et non illum. Patet de principibus sacer-

[a]) A D: est. — [b]) C D F: a communitate. — [c]) C E: habetur.
[d]) C F: timida; *Migne:* timidae. — [e]) C D: alium esse.

---

[1]) c. 18, ale toho výroku tam není. — [2]) I. Kor. 5. 5.
[3]) v. 8. — [4]) c. 17. — [5]) *Migne,* P. L. 76 col. 1201.

dotum, qui Christum excommunicatum asseruerunt et omnes ipsum Christum confitentes,[1]) quia ipsi ut sic fuerunt excommunicati. Hee sunt cause, quare excommunicans debet caute excommunicare et timere, ne iniuste excommunicet.

Excommunicatus autem iustus, qui in veritate non est excommunicatus, cum non sit a Christi corpore mistico per crimen separatus, debet, ut ait Gregorius in dicto iam allegato, timere ligari sive excommunicari 1) propter hoc, ne prelatus iniuste excommunicet modis supra dictis et sic sibimet noceat, 2) debet timere, ne ipse sit inpaciens et sic in superbiam prorumpat, 3) debet timere, ne proximi scandalisentur.[a]) Sed non debet timere, dum scit se esse iustum, quod illa excommunicacio ipsum in anima dampnificet, sed magis confidere, quod beatificet iuxta verbum salvatoris Mat. 5 dicentis:[2]) *Beati estis, cum maledixerint vobis homines et persecuti vos fuerint et dixerint omne malum adversus vos mencientes propter me. Gaudete et exultate, quoniam merces vestra est in celis.*

Istud debent pensare predicantes ewangelium ex caritate et dicere, si excommunicantur propter ewangelisacionem, cum propheta:[3]) *Maledicent ipsi, tu autem benedices.* Omnes autem fideles viantes debent diligentissime cavere et timere maxime iustam excommunicacionem. Unde Augustinus super Joh.:[4]) *Nichil sic debet formidare christianus quam separari a corpore Christi. Si enim separatur a corpore Christi, non est membrum eius, si non est membrum eius, non vegetatur spiritu eius. Quisquis autem, inquit apostolus, spiritum Christi non habet, non est eius.* Hec Augustinus.

Hec videbantur michi fore vobis utilia, ideo sic loquebar. Unde et salvator subiungit:

Sed hec locutus sum vobis, ut cum venerit hora eorum, reminiscamini, quia ego dixi vobis.

Quomodo ista verba audiens veritatis discipulus timeret verba exprobrancium, minas excommunicacionum et terrores occisionis, ut sic a veritate discederet? Oportet enim sic fieri in

[a]) F ještě: 4) debet timere, ne illa excommunicacio fiat sibi propter peccata preterita.

[1]) Jan 9, 22. — [2]) v. 11. — [3]) Ž. 108, 28. — [4]) c. 33. XI, 3.

discipulo sicut in magistro et in servo sicut in domino, qui premuniens et prophetans dicit: [1]) *Hec locutus sum vobis, ut cum venerit hora,* sc. exprobracionis, maledicionis et interfeccionis, eorum verborum *reminiscamini,* ut non scandalizemini cadendo a paciencia et perseverancia. Nam quoad exprobracionem dicit salvator Mat. X: [2]) *Si patrem familias belzebub vocaverunt, quanto magis domesticos eius? ne ergo eos timueritis.* Et quoad *excommunicacionem* dicitur ibidem: [3]) / *Cum persequentur vos* 170b
in civitate ista, fugite in aliam. Et quoad interfeccionem dicit ibidem: [4]) *Nolite timere eos, qui occidunt corpus.* Et quia ipse salvator omnia illa sustinuit, ideo dicit ibidem: [5]) *Non est discipulus super magistrum nec servus super dominum suum; sufficit discipulo, ut sit sicut magister eius et servus sicut dominus eius.*

O quantum sufficeret ad salutem Christi discipulo et servo, si pacienter perseveraret in obprobriis, persecucionibus et in morte propter Christum, qui dicit Mat. 10: [6]) *Eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum; qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Hec ergo reminisci debemus, quia ipse dixit nobis, dominus et magister Jesus in secula benedictus. Amen.

6.

Cum turbe irruerent ad Jesum, ut audirent verbum dei. (Luc. V).

Ostendit ewangelista, quomodo salvator noster predicavit verbum dei sollicite et populus audiebat avide. Predicavit autem stans secus stagnum Genesareth, ut facto ostenderet, quia ubicunque fuerit populi [a]) audiencia, ibi potest esse predicacio sancta. Turbe autem irruerunt, ut audirent verbum dei, et sic facto scribis et phariseis contradixerunt, qui volebant, quod ipse turbe non audirent verbum dei.

Et quia nostri scribe hoc idem volunt, mandantes quod non predicetur in capellis, eciam apostolica auctoritate confirmatis, ideo ego,

a) A vynech.

---

1) Jan 16, 4. — 2) v. 25 n. — 3) v. 23. — 4) v. 28. — 5) v. 24 n. 6) v. 22.

volens magis obedire deo quam hominibus et facto Christi conformari pocius quam ipsorum, ab huiusmodi mandato iniquo appello primo ad deum, cuius est principaliter dare auctoritatem predicandi, demum ad sedem apostolicam, in qua maior auctoritas quam in nostris prelatis debet [a]) rutilare.

Sed videtur, quod sic non obediendo resisto voluntati dei, quia cum omnis potestas est a deo, ex quo concludit apostolus, quod qui potestati resistit, dei voluntati resistit (Rom. XIII; XI. q. 3 Qui resistit [1]), et archiepiscopus habet potestatem dei, qua utitur, mandans ut in capellis non predicetur — sequitur quod ei resistendo voluntati dei resisto sibi non obediendo.

Notandum hic, quod obediencia est actus voluntatis creature racionalis, quo voluntarie et discrete submittit se suo preposito. Et ista diffinicio convenit obediencie solum virtuose. Nam obediencia sonat in bonum virtutis, sicut non obedire [b]) sonat in malum. Unde sicut omne peccatum est inobediencia vel ipsam consequitur, sic omnis virtuosa obediencia est virtus. Omnis enim virtuosus obedit deo, sicut omnis peccator est deo inobediens. Unde obediencia est in racione et voluntate, effectus autem eius sunt in ceteris potenciis et exterius in effectu.

Obedire [c]) vero in sua communitate est precipientis voluntatem implere, et hoc potest fieri male et bene. Male, cum precipitur contrarium voluntati divine aut scripturis sacris vel
171[a] sanctis moribus vel quod re/pugnat vite necessitatibus, item cum precipitur aliquid, quod precipientis auctoritati vel officio non pertinet, sicut sepius male mandant. Bene autem obedire, cum sit bonum moraliter, presupponit hominem sive creaturam racionalem esse in gracia. Cum ergo creatura racionalis existens in gracia voluntarie et discrete submittit se precipienti, tunc [bene] obedit. Non autem debet obedire nisi in preceptis ewangelicis aut consiliis, in quibus

a) C D: dicitur. — b) A: sed obaudire.
c) Odtud jest také v F.

1) Řím. 13, 2; c. 97. XI, 3.

sive bonus prepositus mandaverit christiano sive malus, debet obedire, non tamquam sibi sed tamquam deo, cui obediunt singule creature. Sicut enim Christus obedivit Pylato in iniustis [a]) passionibus, quas sibi iniunxerat, taliter et nos debemus obedire iniustis prepositis in hiis, que non sapiunt peccatum, cuiusmodi sunt omnes passiones, quas patimur propter Christum, non autem in agenciis iniustis, cuiusmodi sunt agencie contra domini consilia et precepta. Unde passiones propter inobedienciam in malo, ymmo verius propter obedienciam deo suo, in sic paciendo est thezaurus securissimus christiano. Hinc dicit Christus discipulis Luc. 21: [1]) *In paciencia* etc.

Ex iam dictis sequitur, quod nullus debet obedire cuiquam in malo. Patet, quia oppositum faciendo non obediret deo, quia ait Augustinus in libro De verbis domini omel. 6: [2]) *Dominus precepit, ut in malis nulli potestati obediamus.* Item Gregorius ultimo Mor.: [3]) *Sciendum est, quod nunquam per obedienciam malum debet fieri, aliquando autem per obedienciam bonum quod agitur debet intermitti.*

Fundatur istud dictum de obediencia primo in hoc, quod obediencia principaliter debetur supremo domino, qui non potest errare in precipiendo.[b]) Et hinc apostoli Act. 5: [4]) *Obedire oportet magis deo quam hominibus* dixerunt principibus precipientibus, ne predicarent Christum. Item Gregorius in Pastorali (et habetur II. q. 7): [5]) *Admonendi sunt subditi, ne plus quam expediat sint subiecti, ne cum student plus quam necesse est hominibus subici, compellantur eciam vicia venerari.* Item Jeronimus ad Rusticum Narbonensem episcopum: [c]) *Nemo hinc episcoporum invidia dyabolice temptacionis inflatus irascatur, si plebem interdiu sacerdotes exhortentur, si in ecclesia predicent, si plebi ut dictum est benedicant. Etenim abneganti michi ista*[d]) *dicam: Qui*[e]) *non vult facere presbiteros, que iubentur a deo, dicat, quid maius est Christo?*

[a]) Rkpp.: in iustis. — [b]) C: incipiendo.
[c]) A in marg.: Ponitur dist. XCV cap. Ecce ego (c. 6. § 1.).
[d]) A nad tím: sc. presbiteros posse facere ista.
[e]) A: episcopus.

[1]) v. 19. — [2]) *Migne* P. L. 38 není. — [3]) c. 99. XI, 3.
[4]) v. 29. — [5]) c. 62.

Item Anacletus papa:[a]) *Scimus autem multos*[b]) *ob id infestare doctores, ut eos perdant et proprie voluntatis placita adimpleant, non propterea tamen doctores in quantum vires suppetunt a recta emulacione et bona intencione recedere debent, scientes quia beati qui persecucionem paciuntur propter iusticiam* (dist. 43 Scimus).[1]) Item Beda super illo verbo »Invenietis asinam alligatam et pullum cum ea, solvite et adducite
171[b] michi et si quid vobis / aliquis dixerit, dicite quia dominus hiis opus habet« dicit:[2]) *Hic mistice precipitur doctoribus, ut si quid obstiterit adversitatis, si quis prohibuerit peccatores a laqueis solvi, per confessionem fidei domino adduci, non tamen a predicacione desistant, sed constanter insinuent, quod dominus talibus ad edificandam ecclesiam opus habet.*[c])

Item Isidorus:[3]) *Is qui preest si preter voluntatem dei vel preter quod in scripturis sanctis evidenter precipitur vel dicit aliquid vel imperat, tamquam falsus testis dei vel sacrilegus habeatur.* Item Ciprianus De lapsis: *Mandant aliqua martires fieri, sed si non sunt scripta in lege domini que mandant, ante est ut sciamus illos de deo impetrasse que postulant, tunc facere quod mandant. Neque enim statim videri potest de divina maiestate concessum, quod fuerit humana pollicitacione promissum. Nam et Moyses pro peccatis populi peciit, nec tamen peccantibus veniam dum peciisset accepit* (dist. 50. Si quis prepostera).[4]) Idem in epist. contra hereticos:[5]) *Non statim suscipienda sunt et assumenda, que iactantur in Christi nomine, sed que geruntur in Christi veritate. Quomodo enim perficere que agunt aut impetrare aliquid illicitis conatibus a deo possunt, qui contra deum que eis non licent molliuntur?*

[a]) A in marg.: Sub tali titulo ponitur in decretis: Verba predicacionis persecutoribus suis prelati non subtrahant.

[b]) V A glosa: episcopos.

[c]) A pod textem: B. Petrus in ordinacione Clementis (et ponitur XI. q. 3): Quicunque contristaverit (prohibendo) doctorem veritatis, peccat in Christum et patrem omnium exacerbat (i. e. provocat) deum, propter quod vita carebit (eterna, si sic decedet). Hec ille.

---

[1]) c. 3.

[2]) *Migne,* P. L. 92 col. 91; silně interpolováno.

[3]) c. 101. XI, 3. — [4]) c. 27 (prepropera). — [5]) *Migne,* P. L. 3 není.

Istud verbum est contra illud, quando mandant illicitum vel ferunt sentenciam illicitam et predicant »Christi nomine invocato in virtute sancte obediencie mandamus.« Numquid in Christi nomine et virtute sancte obediencie debet predicacio prohiberi? Revera pocius deberent dicere: Antichristi nomine invocato in virtute maledicte obediencie mandamus, ne verbum dei in capellis predicetur!

Item Jeronimus super ep. ad Eph.: *Si dominus vel prelatus iubet ea, que non sunt contraria fidei vel adversa sacris scripturis, subicitur illis servus. Si vero contraria precipit, magis obediat spiritus quam corpus domino.* Infra: *Si bonum est, quod precipit imperator, iubentis exequere voluntatem, si malum, responde: Oportet deo magis obedire quam hominibus* (XI. q. 3. Si dominus).[1])

Augustinus in lib. De verbis domini omel. 6, quem Mgr ultima dist. II. libri allegat in libro De natura boni, sed non est ibi, dicit:[2]) *Si illud iubet potestas, quod non debeas facere, hic sane contempne potestatem, timendo maiorem potestatem. Ipsos humanarum legum*[a]) *gradus adverte. Si quid iusserit procurator, numquid est faciendum, si contra proconsulem iubeat? Rursus si quid ipse proconsul iubeat et aliud iubeat imperator, numquid dubitatur illo contempto illi esse serviendum? Ergo si aliud imperator aliud deus iubeat, contempto illo obediendum est deo. Potestati ergo dyaboli vel hominis tunc resistimus, cum aliquid contra deum suggesserit, in quo dei ordinacioni non resistimus sed obtemperamus. Sic enim deus precepit, ut in malis nulli potestati obediamus.* Hec Augustinus.[b])

Ex hiis auctoritatibus patet, quod nulli potestati in malo est obediendum.

Et patet, quod ego resistendo potestati archiepiscopi et prelatorum, dum mandant, quod nullibi predicetur in capellis, non resisto deo, sed

[a]) C F: rerum. — [b]) Až potud F.

[1]) c. 93.

[2]) c. 97. XI, 3, ale na konci jinak. Hus cituje z Lombarda l. c. col. 758.

obedio iuxta illud apostolicum:[1]) *Obedire oportet magis deo quam hominibus.* Ipsi enim apostoli resistendo prelatis in mandato simili obedierunt deo. Et ista obediencia secundum Augustinum vocatur obediencia resistiva[2]) etc. Amen.

7.

Z rkp. univ. *praž.* VIII G 34.

Amen amen dico vobis, nisi habundaverit iusticia vestra plus quam scribarum et phariseorum, non intrabitis regnum celorum. (Mat. 5).

Salvator noster dat salutacionem scribis et phariseis et ypocritis bonisque informacionem sic dicens:[3]) *Amen amen dico vobis, nisi habundaverit iusticia vestra plus quam scribarum et phariseorum, non intrabitis regnum celorum,* et subdit huic generacioni Mat. 23, salutans eos ve octuplici, primo dicens:[4]) *Ve vobis scribe et pharisei, ypocrite, qui clauditis regnum celorum ante homines; vos enim non intratis nec introeuntes intrare sinitis,* et sic de ceteris salutacionibus.

Homo cave a fermento phariseorum, audi scripturam et sectare eam et ne sinas fabulis talium trium generacionum te seducere, ut scripturam adimpleas et ei actu consencias. Ubi Joh. 21 sic aitur, quod isti ypocrite regnum celorum claudunt, quia fabulis seducunt populum et necessitant ipsos sequi, cum fingant censuras et dampnabilem obedienciam[a]) sibi rebellibus, sicut nunc nostri, qui prohibent predicare in capellis ewangelium [et] excommunicacionem proclamant, verba ewangelii fidelibus predicantibus et audientibus precludentes.

Nisi ergo habundaverit iusticia fidelium plus quam istorum, quomodo intrabunt in regnum celorum? Quia ipsi sunt,

[a]) Rkp.: inobedienciam.

---

[1]) Sk. ap. 5, 29.

[2]) *Viklef,* De ordine christ. (Loserth, Opera minora, str. 138): Et illam obedienciam vocat *Linconiensis* obedienciam resistivam.

[3]) Mat. 5, 20. — [4]) Mat. 23, 13.

qui decimant mentam, anetum et ciminum, sed non iudicium, misericordiam et fidem. Unde salutat eos salvator Mat. 23: [1]) *Ve vobis scribe et pharisei, ypocrite, qui decimatis mentam* etc., *duces ceci excolantes culicem, camelum autem glucientes.* Ecce »tres [2]) herbas decimant diligenter, sed virtutes in lege potissimas: iudicium quoad scribas, misericordiam quoad phariseos et fidem quoad ypocritas derelinquunt. Istum autem ternarium oportuit eos facere et ternarium priorem non omittere. Unde notandum, quod trium herbarum hortensium predictarum prima minime valet, licet sit odorifera, secunda plus, licet sit diuretica, [a]) et tercia plus, licet sit a fetore et putrefaccione corporis preservativa. Per primam possunt notari ypocrite, qui cavent de peccatis levibus, ne peccent publice, quia fama sensibilis est ypocritis bonus odor; per secundam possunt notari ypocrite ex eo, quod subeunt penas sensibiles, ut ex sanctitate [in] populo honorentur; et per terciam possunt notari ipsi ypocrite de sua oracione diuturna sensibili, ut videatur eorum devocio non extincta. Et sic in habitu sensibili, qui penalitatem eorum indicet, in honestate [b]) circa sensibilem cultum / dei, 49[a]
que pietatem clamet, et in oracione sensibili, que devocionem eorum ad extra reseret, faciunt singula facta sua; sed iudicium insensibile conformiter legi dei isti prevaricatores non ponderant. Et quomodo onerent pauperes, non attendunt, et quomodo fides ewangelii insensibilis, quod excedit eorum omnes tradiciones, zophisticetur in populo, minus curant. Et propterea salvator nominat eos duces cecos, quia ducunt per zophisticam semitam preter ewangelium simplices christianos. [c]) Et quia super peccatis levibus habent horribilem conscienciam et super gravibus nullam, ideo dicit veritas, quod excolant culicem, ne ipsum ingluciant, sed peccata gravia parvipendunt, quia sunt camelum informem et irregularem voluntarie glucientes.

Ipsi videant, quos verba domini vere tangant. [d]) Ipsi sunt,

a) Psáno: diuturna. — b) Los.: veste.
c) *Vikl.*: quia ducunt populum per sophisticam semitam sanctitatis.
d) *Vikl.*: Et in isto laborant homines prime secte.

---

1) v. 23.

2) Co jest v uvozovacích znaménkách, jest z *Viklefova* traktátu »De ve octuplici« (Loserth, Opera minora, str. 344 n.).

qui peccata levia, que lucrum suum sapiunt, ponderant ut horrenda et pro ipsis excommunicant et transgressores tradicionis humane persecuntur crudeliter, sed peccata gravia contra decalogum minus curant.«

Quomodo autem secundum salvatoris vocem Mat. 23 mundant quod deforis est calicis et paropsidis, intus autem sunt pleni rapina et iniquitate,[1]) patet quoad eorum »utensilia,[2]) que sunt aurea et argentea, de bonis pauperum fabricata, de quibus eciam in ecclesiis sunt solliciti, dicentes quod hoc faciunt propter honorem domini Jesu Christi, sed de mundicia anime parum curant et sic infideliter plus ponderant facta corporis quam anime, plus sensibile bonum corporis quam anime bonum insensibile. Et idem est iudicium de illis, [a]) qui gloriose volunt incedere quoad mundum et de mundicia anime et cura pastorali, quomodo edificent populum, parum curant«.

Sed quia taliter predicanti indignantur scribe et pharisei et quidam si non mortem volunt inferre corporalem, tamen persecuntur odio, ideo salvator ad confundendum ipsorum odium dicit:[3]) **Dictum est antiquis: Non occides** sc. corpus iniuste, **qui autem occiderit, reus erit iudicio** sc. ad penam talionis; **ego autem dico vobis: Omnis, qui irascitur fratri suo** sc. iniuste, **reus erit iudicio** sc. quo iudicetur, **qui autem dixerit racha,** quod est signum ostensivum ire ad extra, **reus erit concilio** sc. quo abiudicetur, **qui autem dixerit fatue, reus erit gehenna ignis,** in qua eterne puniatur. Ista tria indignacionis mala habuerunt scribe et pharisei et ypocrite respectu Christi; nam ipsos arguenti irascebantur, unde Luc. 4, cum dixit eis:[4]) *Amen dico quia nemo propheta acceptus est in patria sua; in veritate dico vobis, quia multe vidue erant in diebus Helie* etc. sequitur: *Et repleti sunt omnes in synagoga ira hec audientes* — ecce ira; et quoad signum [ad] extra ire ostensivum sequitur:[5]) *Et surrexerunt et eiecerunt eum extra civitatem* et Luc. 16 reprehendentem de

[a]) *Vikl.:* Et idem videtur de *episcopis.*

---

[1]) Mat. 23, 25. — [2]) *Vikl.:* l. c. 346 n., zde poněkud zpracováno.
[3]) Mat. 5, 21 n. — [4]) Luk. 4, 24 n., 28. — [5]) v. 29.

avaricia irridebant, nam dicitur ibi:[1]) *Audientes hec pharisei, qui erant avari, deridebant eum;* et ad tercium sc. fatue / dixe- 49b
runt Joh. 10:[2]) Demonium habet, insanit, quid eum auditis?

Quid ergo mirum, si nunc in causa simili Christi predicatori quidam scribe, pharisei et ypocrite nostris temporibus irascuntur occulte, quidam signa ire ostendunt manifeste, etsi tacent ore, quidam autem non solum dicunt fatue, sed heretice, etsi non in faciem, sed seorsum. Paveant hii iudicium, concilium et gehennam nec accedant ad altare, quia habet frater Christus adversus eos aliquid. Vadant ergo primo reconciliari Christo fratri, nam dicit ipse Christus, qui factus est frater noster, ut nos pie redimeret:[3]) **Si offers munus tuum ad altare et ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ante altare** etc. O sanctum consilium et preciosum preceptum! Innuis concordiam, innuis caritatem, plus pensas fraternam concordiam quam oblacionem! Et bene, quia dixit dominus:[4]) *Ite*[a]) *discite, quid est »misericordiam volo et non sacrificium«*. Sed ubi nunc est in scribis et phariseis et ypocritis misericordia, cum impie irascuntur, persecuntur et excommunicant fratres suos!

Non debet autem illa triplicitas movere predicantes a constancia. Sic enim de Christo Joh. 7 quidam dicebant, quia bonus est, alii autem: non, sed seducit turbas[5]) et demonium habet et insanit (Joh. 10)[6]), non tamen a constancia predicacionis motus fuit. Et si de audientibus pontifices et pharisei dicebant maledicentes:[7]) *Numquid aliquis ex principibus credit in eum aut ex phariseis, sed turba hec, que non novit legem, maledicti sunt:* quid miri, quod et nunc fideles audientes ewangelium pontifices, pseudopredicatores et pharisei excommunicant et maledicunt? Vere quilibet fidelis ewangelizans meritorie et audiens utiliter debet dicere cum Augustino:

a) Rkp.: Quid est hoc, ite.

1) v. 14. — 2) v. 20. — 3) Mat. 5, 23. — 4) Mat. 9, 13.
5) Jan 7, 12. — 6) v. 20. — 7) Jan 7, 48 n.

In me sit maledicciо illa Christe; nam maledicciо huiusmodi occasionaliter est benediccio. Sciebat hoc David, ideo dicebat: [1]) *Maledicent ipsi, tu autem benedices* et Malachie ore cap. 3. dixit dominus: [2]) *Benedicam malediccionibus vestris.* Implevit hoc, cum ore proprio dixit Mat. 5: [3]) *Beati estis, cum maledixerint vobis et persecuti vos fuerint et dixerint omne malum adversum vos mencientes propter me, gaudete et exultate, quoniam merces* etc.

8.

Z rkp. univ. *praž.* VIII G 34.

Quia ergo iuxta Augustinum de verbis domini, qui ait: [4]) *Si non corrigis fratrem tuum, peior es eo qui peccat,* unde glosa: Peccat, qui non corripit fratrem, sicut is qui non indulget; et idem ait: [5]) *Qui peccat coram hominibus, et coram hominibus arguendus est, ut omnes timeant, qui secrete peccat, secrete corripe; nam si solus nosti et eum vis coram aliis corripere, non*
50a *es correptor, sed proditor.* / Peccatum unius, quod cognitum non arguitur, multos contaminat, ideo omnes, qui notant et non devitant, quod possunt arguere et dissimulant, [peccant] — non enim sibi videtur peccare, quando a nullo corripitur vel vitatur. Ideo omnes dilectores mundi verbi dei cum b. Gregorio dicamus: [6]) *Ille michi solus amicus est, qui ante adventum districti iudicis maculas mentis mee extergit.* Et ait idem: *Stultus viator est, qui in itinere prata avene conspiciens obliviscitur, quo tendebat.* Quia Sap. 3 ait: [7]) *Qui sapienciam et disciplinam abicit, infelix est et vana est spes eius.* Viatores ergo domini nostri Jesu Christi caveant a fermento phariseorum et estote solliciti verbum dei audire, quia ait Gregorius b. papa: [8]) *Qui in predicacione ewangelii non est studiosus, erit particeps dampnacionis.* Hec ille. Quia iuxta apostolum ad Eph. 6: *Verbum dei non potest alligari,* [9]) quia *non est nobis colluctacio adversus carnem et sanguinem, sed adversus prin-*

---

[1]) Ž. 108, 28. — [2]) Malach. 2, 2: maledicam benediccionibus.
[3]) v. 11 n. — [4]) *Migne,* P. L. 38 col. 508. volně.
[5]) *Migne,* P. L. 38 col. 510 n. — [6]) Kde? — [7]) v. 11. — [8]) Kde?
[9]) I. Tim. 2, 9.

cipes et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum [1]) et subdit: [2]) *State ergo succincti lumbos vestros in veritate et induti loricam iusticie et calceati pedes in preparacione ewangelii pacis, in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere, et galeam salutis assumite et gladium spiritus, quod est verbum dei* (Eph. 6). Et idem ad Philip. 1: [3]) *Scire autem vos volo fratres, quia que circa me sunt, magis ad profectum venerunt ewangelii, ita ut vincula mea manifesta fierent in Christo in omni pretorio et in ceteris omnibus et plures e fratribus in domino confidentes vinculis meis, abundancius auderent sine timore verbum dei loqui.*

*

De nostris prelatis, si non penituerint, quomodo manifeste contrariantur scripturis, ille purgravius, ille subcamerarius, ille concubinarius, ille symoniacus et sic de multis, et obliti sunt verbi apostoli 2. Thim. 2: [4]) *Nemo militans deo implicat se negociis secularibus*, obliti sunt verbi Christi: [5]) *Nemo mittens* [*manum*] *ad aratrum et aspiciens retro aptus est regno dei.* Unde dicit Odo super illum textum Mat. »Beatus es Petrus Bariona«: Prelati spoliatores non speculatores, Herodiani Herodis non heredes salvatoris.

Et nunc nostri prelati audaciores sunt Christo, qui dicit Joh. VIII: [6]) *Ego non iudico quemquam et si ego iudico, iudicium meum verum est, quia solus non sum, sed ego et qui misit me pater* et Joh. 5 dicit: [7]) *Amen amen dico vobis, non potest filius a se facere quidquam, nisi quod viderit patrem facientem.* Quomodo ergo isti rite fecerunt condempnacione de libris M. Johannis Wicleff et iudicaverunt sub excommunicacionis pena, quod nullibi predicetur nisi in ecclesiis parrochialibus et claustris? Numquid est ipsis nuncciatum a deo, quod Christus in N. T. erravit et doctores sancti, qui sunt statuta s. matris ecclesie, erraverunt et

---

[1]) Ef. 6, 12. — [2]) v. 14—17. — [3]) v. 12—14. — [4]) v. 4.
[5]) Luk. 9, 62. — [6]) v. 15 n. — [7]) v. 19.

ipse solus deus in A. L. erravit, ubi Moyses dixit: [1]) Utinam omnes predicarent et dixit deus: [2]) Faciam michi presbiterum, qui non possidebit agros, vineas, villas et sic de aliis, sed de decimis vivet? Et Christus mandat presbiteris ducere apostolicam vitam et elegit eos et dixit: [3]) *Quemadmodum ego feci, et vos faciatis.* Sed quia deus non poterit, non potest, non potuit errare, ergo omnes nostri prelati repugnantes sacre scripture erraverunt, errant et utinam non errarent. Amen.

---

[1]) Num. 11, 29: Quis tribuat, ut omnis populus prophetet.
[2]) Num. 18, 20 nn. — [3]) Jan 13, 15.

XIII.

MGRI JOANNIS DE JESENIC QUAESTIO.

Z rkp. univ. *praž.* X E 24.

Utrum iudex corruptus ferens sentenciam pro parte corrumpente gravius peccat quam pars corrumpens. 369[b]

A r g u i t u r q u o d n o n; quia ille plus peccat, qui in plures peccat, sed pars corrumpens est huiusmodi, igitur etc. Maior nota; probatur minor: quia pars corrumpens peccat in iudicem ipsum corrumpendo et in partem adversam, iudex autem tantum in partem adversam alteri.

O p p o s i t u m videtur esse de intencione Aristotelis lib. 5. Etic.

N o t o, quod iudex secundum Philosophum V. Etic. dicitur custos iusti seu iustum animatum racione recta regulatum. Nam iudex dictus est, quia ius dictat populo sive quod iure disceptet, ut dicit Ysodorus XX. lib. Etym. [1]) Ius autem secundum legistas idem est quod iustum apud philosophos, ut patet I. dist. et V. Etic. Et ergo notandum, quod triplex est iustum sive ius: quoddam est ius divinum, quoddam canonicum seu ecclesiasticum, quoddam vero civile sive politicum. I u s d i v i n u m est ius a solo deo institutum, per Christum verbo et opere exemplatum, ut lex ewangelica, qui Christus, cum sit deus et homo, per se et simpliciter dominus noster, iudex noster, rex noster et legifer noster est (Ys. 33 cap. in fine) [2]). Ipse enim est iudex vivorum et mortuorum, habens omne iudicium et omnem potestatem in celo et in terra, ut dicitur Joh. V. et

[1]) *Migne,* P. L. 82 není. — [2]) v. 22.

Mat. ult. [1]) Qui quidem iudex omnia in numero, pondere et mensura discernens [2]) et diiudicans non corrumpitur, nec mutatur, cum sit invariabilis et inmutabilis, 8. Phis. et 12. Methaph. et teste propheta in persona ipsius dicente: Ego sum dominus et non mutor (Malach. III. cap. 3) [3]).

Ius autem canonicum seu ecclesiasticum est ius a prelatis ecclesie institutum et promulgatum ad rebelles sacris regulis cohercendum. Et potest intelligi ut communicans [a]) iuri ewangelico, ut sunt articuli fidei in sanctis synodis sive conciliis exemplati. Sicut enim idem est homo in vestibus aut accidentibus noticiam inducentibus variatus: sic eadem est lex vel veritas ewangelica in ewangelio inplicata et per ecclesiam postmodum aliter sed non contrarie exemplata, ut patet de fide quam credimus. Nec capit lex canonica inpugnacionem a lege dei quoad istam partem, cum ipsa sit tracta et processit ex auctoritatibus V. et N. T. (Ex. de accus. Qualiter [4]) et quest. 5.); sed [b]) quoad aliam partem, puta ad decreta et constituciones beneficiorum cum similibus capit inpugnacionem, cum sepius fallit et fallitur (Extra de sent. A nobis II.) [5]) ac plurimum communicat cum iure civili. Et huiusmodi iuris iudices supremi sunt papa, cardinales, patriarche et legati de latere; medii vero
370[a] sunt legati constituti et legati nati, / conservatores, auditores, subconservatores, archiepiscopi, episcopi, et abbates; infimi vero sunt archidiaconi, decani, plebani et alii notarii et tabelliones.

Ius autem civile seu politicum est ius occasione peccati humanitus adinventum ad amplificandum rem publicam coactive quoad bona corporis et fortune, sicut ius ewangelicum rectificat quoad bonum gracie. Et istius iuris iudices supremi sunt imperator, reges, senatores, urbis prefecti, duces, marchiones et comites palatini; medii sunt langravii, purgravii, barones et ceteri districtuum et civitatum nobiles; infimi sunt iudices civitatum, oppidorum et villarum. Et isti sicut et secundi sunt valde equivoce et secundum quid iudices respectu dei, cum solum sint ministri et organa veri et per se iudicis, omnem auctoritatem et iurisdiccionem ac potestatem, ymmo esse

[a]) Rkp.: incommunicans. — [b]) Rkp.: et.

[1]) Jan 5, 27; Mat. 28, 18. — [2]) Sap. 11, 21. — [3]) Mal. 3, 6.
[4]) cap. 18, X. V, 1. — [5]) cap. 28. X. V, 39.

et vivere ab eodem recipientes ut patet 12. Methaph. Omnis enim potestas a domino deo est et sic a primo iudice est (ad Rom. XIII, [1]) XXII. q. 1. § Sciendum [2]), XXIII. q. 1. Quid culpatur) [3]).

Ex quibus sequitur [1.] correlarie, quod diffinicio iuris, in qua dicitur: »Ius est constans et perpetua voluntas tribuens unicuique quod suum est,« soli iuri divino convenit.

Ex quibus [2.] sequitur correlarie, quod supposito lapsu humani generis necesse fuit leges vel ordinaciones humanas statuere, ne quilibet lapsus de bonis fortune caperet, quantumcunque voluptas indebite inclinaret.

Sequitur 3. si totum genus humanum perfecte observaret regulam caritatis, superfluum [a]) foret ponere et statuere dictas leges: nam tales sunt posite propter transgressores et non propter iustos, qui sibi ipsi sunt lex, ut patet 5. Etic. et 3. Polit., ad Rom. II, [4]) XIX. q. II. Due sunt. [5])

Secundo noto, quod corrupcio est multiplex et quantum ad propositum tunc quedam est corrupcio cogitacionis, unde Soph. 3: [6]) *Diluculo surgentes corruperunt omnes cogitaciones suas;* alia est corrupcio mentis, unde II. ad Thym. 3. [7]) dicitur et XXVI. q. V. Nec mirum: [8]) *Quemadmodum Jamnes et Mambres restiterunt Moysi, ita et isti resistunt veritati, homines corrupti mente reprobi circa fidem;* alia est corrupcio intencionis Ps.: [9]) *Corrupti sunt et abhominabiles facti sunt;* alia pravi operis [b]) ad Gal. V: [10]) *Modicum fermenti totam massam corrumpit;* item pravi exempli Prov. XXV: [11]) *Fons turbatus pede et vena corrupta;* item prave conversacionis I. ad Cor. 12: [12]) *Corrumpunt bonos mores,* item prave erudicionis II. Cor. VII. [13]) *Neminem lesimus, neminem corrupimus* etc. Iste autem corrupciones fiunt et causantur / quatuor modis in iudice. Nam secundum Gregorium 370b
(et habetur in can. XI. q. III.) [14]) quatuor modis humanum pervertitur iudicium: timore, dum metu potestatis alicuius veritatem loqui pertimescimus, cupiditate, dum premio ani-

[a]) Rkp.: superflue. — [b]) Rkp. před tím: alia prave erudicionis.

[1]) v. 1. — [2]) c. 10. VIII, 1. — [3]) c. 4. — [4]) v. 14. — [5]) c. 2. [6]) v. 7. — [7]) v. 8. — [8]) c. 14. § 8. — [9]) Ž. 52, 2. — [10]) v. 9. [11]) v. 26. — [12]) I. Kor. 15, 33. — [13]) v. 2. — [14]) c. 78.

mum alicuius corrumpimus, odio, dum contra quemlibet adversarium molimur, amore, dum amico vel propinquo auxilium prestare contendimus. Amor enim et odium pervertunt iudicium (I. Rhet.).

Nototercio, quod sicut diffinicio se habet in speculabilibus, sic se habet sentencia in agibilibus (2. Rhet.) et diffinitur sic: »Sentencia est universalis enuncciacio de agibilibus humanis« secundum philosophum, secundum legistas vero »sentencia est mandatum seu preceptum iudicis, nature, iuri et bonis moribus consonum.«

Ex quo sequitur, quod sicut iudex non est, in quo iusticia non est (XXIII. q. II Iustum)[1]), nisi equivoce: sic sentencia non est, ubi ordo nature, iuris vel morum non servatur, nisi valde equivoce.

Sentencia autem quantum ad presens est duplex: puta diffinitiva et interlocutoria. Sentencia diffinitiva est sentencia, que finem controversiis pronuncciacione iudicis inponit, condempnacionem vel absolucionem in se continendo. Sentencia autem interlocutoria est sentencia, que fertur contra contumacem reum absentem, vel pro alia materia date questionis emergenti, ut patet II. q. VI § diffinitiva sentencia[2]) et in glosa ibidem.

Quarto noto, quod gravitas peccati potest attendi tripliciter: Primo intensive et sic defectus gracie Petri, a qua cecidit negando dominum, fuit maius peccatum quam peccatum traditoris, posito quod nunquam fuerat ita gratus. Nam sicut cadens a gradu alciori ad situm eque bassum patitur ruinam cum paribus graviorem, sic cadens spiritualiter seu moraliter a maiori gracia ad non graciam simpliciter magis peccat, et sic fuit de Petro et de Juda, ut patet.

Secundo modo dicitur peccatum reliquo gravius extensive et sic quodlibet peccatum finalis inpenitencie est in infinitum gravius quam peccatum aliquod, quod deletur.

Et tercio dicitur peccatum gravius effective in hoc, quod magis nocet rei publice quoad sensum, et sic occidens plures homines vel meliores iniuste plus peccat quam ad hoc consulens vel consenciens, cum tamen secundum regulam iuris

---

[1]) c. 1. — [2]) c. 41, § 2. Gratian.

»facientes et consencientes pari pena sunt puniendi« propter equalitatem peccati et alia regula: »Qui facit per alium, est perinde acsi faciat per seipsum.« Et istam gravedinem attendunt iudices secundum faciem solum iudicantes et in opinione gravedinis talis peccati sensibilis sicut et sue pene plurimi errant, putantes quod pena sensus propter eius sensibilitatem equiparari poterit pene dampni.

Universaliter tamen peccatum grave est ex parte obiecti et sic quodlibet peccatum, de quanto est contra deum, est infinitum, licet aliunde unum gravius reliquo sit in se./ 371[a]

Noto quinto, quod peccare, in proposito tantum valet sicut deficere in iusticia et sic in moribus et ex hoc peccatum sive vicium fit defectus sive deficiencia seu carencia iusticie et sic virtutis.

Conclusio 1. Uterque, tam iudex corruptus quam pars corrumpens ipsum pro sentencia ferenda peccat. Probatur: Omnis homo deficiens a iusticia sive iuribus superius expressis peccat, uterque istorum est huiusmodi, igitur uterque ut sic peccat. Consequencia bona est et antecedens patet ex ultimo notabili ex quid nominis, quod est peccare. Sed minor probatur, quia tam iudex corruptus quam pars corrumpens faciunt contra iura premissa, puta divina, canonica et civilia, in quibus prohibetur, ne quis odio vel amore, timore vel avaricia sentenciam dampnacionis vel iustificacionis proferat vel ad id faciendum corrumpat. Unde canon ex conc. Lugd. et habetur XI. q. III. cap. Summopere [1]) et de sent. et re iudicata cap. Eterni lib. VI. [2]), ubi dicitur: *Cum eterni tribunal iudicis . . . poterit liberari.* Ecce non solum prohibicio, sed et pena apponitur iudicum corruptorum!

Aliter probatur sic minor: Quidquid quis fecerit contra conscienciam, ut sic peccat; uterque [a]) istorum facit contra conscienciam — ergo uterque ut sic peccat. Maior patet, quia *omne quod fit contra conscienciam, edificat ad iehennam* (Extra de rest. spol. Literas [3]) et in can. XXVIII. q. 1 c. Omnes [4]) et ad Rom. 14. cap.). [5]) Minor probatur sic: quia sicut iustum et sic

a) Rkp.: uter.

1) c. 70. — 2) cap. 1. in VI. II, 14. — Opisuje skoro celou kap.
3) cap. 13. X. II, 13. — 4) c. 14. — 5) v. 23.

verum, a quo iste uterque deficit, cum sit obiectum intellectus,
371b congruit consciencie: sic iniustum et per consequens / falsum, quo isti sunt corrupti, repugnat intellectui et est contra conscienciam, ut patet VI. Etic. Igitur conclusio vera.

Corr. 1. Iudices supremi corrupti, ut papa, imperator et alii principes gravius peccant quam iudices infimi corrupti, ut cives, rustici et eis similes, intensive et effective, eo quod ab alciori gradu cadunt et plures scandalisant et offendunt.

Corr. 2. Persone supreme, ut principes, corrumpentes iudicem gravius peccant quam persone infime corrumpentes, ut milites vel clientes.

Corr. 3. Sequitur bene: Iste iudex corruptus est primus et supremus nutriens scisma et vendens spiritualia, ergo iste iudex corruptus est primus et supremus symoniacus et ydolatra. Correlarium patet ex conclusione et eius probacione ad particularia peccata descendenti et presertim de Errorio supremo iudice nunc in concilio Pysano generali dampnato.

Corr. 4. Corrupti sunt et abhominabiles facti sunt in studiis suis [1]) pro opinione vel constitucione quacunque in iure divino non fundata ad ignem seu mortem se exponere volentes. Patet de quibusdam in practica presentis anni, qui amore beneficiorum Errorio adherentes et odio intrinseco cardinales redarguentes corrupti sunt et in concilio tamquam erronei condempnati sunt, abhominabiles facti sunt in studiis suis tamquam cancri conversi retrorsum.

Conclusio 2. Iudex corruptus cupiditate gravius peccat quam iudex corruptus timore, amore vel odio. Probatur sic: Peccatum de tanto est gravius, quanto magis est voluntarium, ut patet 3. Etic.; sed iudex corruptus cupiditate et avaricia magis voluntarie peccat quam iudex corruptus timore — igitur conclusio vera. Et racio est: nam qui operatur ex timore, quasi invitus et cum displicencia operatur; qui autem operatur male ex avaricia, quasi ex propria malicia voluntarie et cum complacencia peccat

[1]) Ž. 52, 2.

et operatur — igitur etc. Eciam peccatum cupiditatis provenit ex minori motivo quam peccatum timoris et ex vehemencia motivi seu obiecti vehementis redditur aliquando peccatum veniale, ut dicitur de timore, qui potest cadere in constantem virum. Propter quod dicitur 7. Etic.: Si quis a fortibus et superexcellentibus delectacionibus vel tristiciis vincitur, non admirabile sed condonabile est — sed notum est, quod timor est ex forciori motivo quam cupiditas, quia sicut dicitur 3. Etic., difficilius est tristia sustinere quam a delectabilibus abstinere. Timor vero cum sit de numero tristium, ut de morte, bonorum fortune ablacione et honoris privacione, difficilius sustinebitur et per consequens plus movebit quam avaricia delectabilis, a qua est abstinendum; quare peccare ex cupiditate est magis voluntarium quam ex timore — igitur conclusio vera.

Ista conclusio cum probacione habetur plane ex can. XV. q. VI. cap. Si a sacerdotibus [1]), ubi dicitur: Amplius enim respicit deus / ad cogitaciones et spontaneas voluntates quam 372a
ad actus, qui per simplicitatem ac necessitatem vel timorem fiunt. Pocius enim respicienda est causa facti quam ipsum factum (de pen. dist. 1. Aut facta). [2])

Corr. 1. Sicut avaricia est ydolorum servitus et radix omnium malorum, ita iudex avaricia corruptus est ydololatra et caput omnium peccatorum. Patet corr. 1. Pet. 4, [3]) ad Col. 3, [4]) I. q. 1 Cum omnis [5]) et ad experienciam communem, cum pro avaricia omnes transcurrunt terram et maria, a maximo usque ad minimum omnes student avaricie nec est qui se abscondat a calore eius. [6])

Corr. 2. Metus sive timor viciosus non cadit in virum virtuosum et constantem. Patet, nam virtuosus in omnibus equanimiter se habet tamquam tetragonus sine vituperio (I. Etic.).

Corr. 3. Non sunt vere viri constantes, metu, vi vel timore peccantes vel malis consencientes. Patet, nam propter totum mundum salvandum minimum malum non est faciendum, ut deducit Augustinus lib. de mendacio et habetur in can. XXII. q. II. Ne quis arbitretur. [7])

Conclusio 3. Iudex corruptus cupiditate

---

[1]) c. 1. § 7. — [2]) cap. 19. — [3]) v. 3. — [4]) v. 5. — [5]) c. 20.
[6]) Ž. 18, 7. — [7]) c. 14.

plus peccat quam pars corrumpens. Probatur: Iudex abutitur potestate iudiciaria et voluntate in ferendo iniquam sentenciam, sed corrumpens abutitur solum voluntate et non potestate — ergo iudex plus peccat quam pars corrumpens. Consequencia tenet, quia iudex abutitur duabus rebus nobilibus, sed pars corrumpens tantum una — ergo. Eciam iudex fert sentenciam: in nomine domini Amen, sed facere malum in nomine domini gravius est peccatum quam facere malum ex alio motivo, puta vindicta, odio vel similibus — igitur conclusio vera.

Ex alio: Magis est in potestate voluntaria iudicis iniqua sentencia quam partis corrumpentis — ergo iudex plus peccat quam pars corrumpens. Consequencia tenet ex prioribus, quia de quanto aliquod peccatum est magis in voluntaria potestate, de tanto universaliter est gravius.

Item argumento Aristotelis: Ille magis facit rem, qui propria potestate facit, quam qui non facit nisi virtute alterius; sed iudex propria potestate iustificat sc. auferendo a parte quod suum est vel sibi tradendo minus debita[a]), hec autem non potest facere pars nisi per iudicis potenciam — igitur conclusio vera.

Corr. Iudices corrupti cupiditate sunt equales Jude proditori. Nam sicut Judas Christum et sic veritatem vendidit, sic isti caritatis et veritatis iussa spernentes deum, qui caritas et veritas est, produnt et maxime cum non infirmitate vel ignorancia peccant, sed in similitudinem Jude querunt oportunitatem, qualiter veritatem mendacio et munere mutent (scribitur XI. q. III. Abiit Judas).[1])

Conclusio 4. Iudex corruptus timore minus peccat quam pars corrumpens. Conclusio ista patet
372[b] ex prioribus, / probatur tamen sic: Principale agens plus peccat quam subditum et instrumentale, ut dicit Aristoteles 5. Etic., sed inferens timorem est sicut agens principale, iudex autem est sicut ei subditus, aliter non timeret ab eo, ducitur enim impetu inferentis timorem. Ideo iudex tamquam instrumentale agens minus peccat quam pars corrumpens tamquam principale agens. Et ista conclusio sicut alie precedentes sunt bene

[a]) Rkp.: debito.

[1]) c. 83.

moderande. De talibus enim actibus et defectibus, cum sint principaliter circa singularia, de quibus non est ars neque sciencia, nulla certa regula potest dari, sed solum tipo et figuraliter, ut docet Aristoteles 1. et 2. Etic., de talibus est determinandum.

Corr. 1. Iudices timore corrupti sunt socii et fratres Pilati et eorum sentencia est vere pilatina.

Corr. 2. Pilatus minus peccavit timore corruptus quam Judei ipsum corrumpentes. Patet corr. ex conclusione et Joh. XIX: [1]) *Qui me tibi tradidit, maius peccatum habet.*

Conclusio responsalis. Universaliter ita est ceteris paribus, quod pars corrumpens gravius peccet quam iudex corruptus. Conclusio probatur sic: Quicunque vult plus, intensius et vehemencius iniustum quam alius, ille plus peccat; pars corrumpens universaliter vult plus, intensius et vehemencius iniustum quam iudex — igitur plus et gravius peccat quam iudex. Consequencia nota est, similiter et maior, cum voluntas seu velle sit principale agens et originale peccati. Qui ergo plus, intensius et vehemencius vult quam alius iniustum, talis plus, intensius et vehemencius recedit et deficit a iusto — ergo; plus deficere est plus peccare. Sed minor probatur: quia pars corrumpens communiter querit tria mala sc. vincere et pervertere iudicem, 2. falsum iudicium, 3. communiter rem alienam, et hoc cum magna et vehementi instancia, munera dando vel timorem incuciendo et sic de aliis; sed iudex hoc non querit, ita saltem intense — graviter enim abiudicat iniuste et cum remorsu et valde remisse. Unde iudex bene querit pecuniam, sed non falsum iudicium vel rem alienam, sicut pars facit.

Ista conclusio cum sua probacione patet per primum legiferum, qui in talibus scit bene et distincte solus diffinire, unde dixit Joh. XIX: [1]) *Propterea qui me tradidit tibi, maius peccatum habet.* Sunt verba ipsius ad Pilatum, ubi expresse patet, quod Judei, principes sacerdotum et scribe gravius peccaverunt in morte domini Pilatum corrumpentes quam Pilatus iudex ab eis corruptus.

Corr. Coniuratores et moderni conspiratores sunt Judeis et phariseis Christum cruci-

[1]) v. 11.

figentibus deteriores. Nam sicut Judei conspiraverunt contra Christum et eum falsis testibus criminosis accusacionibus mendose multipliciter coram Pilato accusarunt dicentes *reus est mortis:*[1]) sic isti moderni conspiratores non solum contra Christum, sed contra totum regnum Boemie et universitatem nostram Pragensem conspiraruntipsam non solum falsis testibus crimi-
373[a] nosis accusacionibus mendaciter / coram principe regni accusantes, sed in diversis regnis et provinciis suis scriptis[a]) et literis proditorie, quantum est in eis, diffamarunt dicentes: Boemi sunt hereticiet erronei et rei mortis. Sed princeps et dominus noster non sicut Pilatus timore vel muneribus ipsorum corruptus, sed sicut iustissimus Romanorum rex vere et semper Augustus, sciens quod per invidiam[2]) ista commisissent, eosdem iuste de regnis et dominiis suis bannivit et exulavit.

Sed quod sint Judeis deteriores, patet. Judei namque per ignoranciam sicut et eorum principes[3]) Christum accusarunt et multi compuncti corde penituerunt, ut dicitur Act. 2. et 3. cap.:[4]) isti autem ex malicia et superbia dyabolica, non ignorancia talia perpetraverunt, non compuncti sed obstinati in malicia sua sicut dyaboli perseverantes usque modo. De quibus verificatur illud:[5]) *Superbia eorum qui te* puta universitatem Pragensem *oderunt, ascendit semper.* Et de talibus conspiratoribus dicit ecclesia per Calixtum papam XI. q. I. ex conc. Calced.:[6]) *Conspiracionum crimina vestris in partibus vigere audivimus . . . infames esse censuerunt et non solum facientes sed et eis consencientes.* XI. q. 1 cap. Conspiracionum Calixtus papa ex conc. Calced.[b]), quod tamquam ewangelium est servandum, ut patet XV. dist. Sicut s. ewangelio.[7])

Corr. 1. Omnes titinilli pro eis garrientes in angulis sicut garuli[c]) de regno Boemie post

[a]) Rkp.: scripturis. — [b]) Tak! znova. — [c]) Rkp.: garrilli.

[1]) Mat. 26, 66. — [2]) Mat. 27, 18. — [3]) Sk. ap. 3, 7. Rkp.: princeps.
[4]) Sk. ap. 2, 41; 4, 4. — [5]) Ž. 73, 23. — [6]) c. 22, opisuje celý.
[7]) c. 2.

eos iuste sunt banniendi et expellendi. Patet corr. ex premissis. Unde lex dicit et habetur in can. VI. q. I. cap. Quero, [1]) ubi dicit imperator: *Iubemus eciam notabiles esse infamia sine venia, qui pro talibus umquam apud nos temptaverint intervenire.*[a])

Corr. 2. Questio ut proponitur est vera, quamvis conclusio ultima sibi contradicere videatur. Nam regula doctorum [b]) est, quod proposicio habens multiplices sensus si in uno sensu est vera, ipsa proposita simpliciter est concedenda, et non ut falsa, ergo ut vera; et quod questio in uno sensu est vera, patet ex conclusione tercia et eius probacione. Et tanta dixerim de hac questione. [c])

---

a) Rkp.: venire. — b) Rkp.: doctoris.
c) Za tím: Jessenycz mistr moy.

1) Není v c. Quero (21), nýbrž v následujícím. (Si quis.)

XIV.

LISTY ŠKOTSKÉ.

1.

Hec sunt Nova Scocie a. 1410 Pragam portata.

Z rkp. *budyš.* VIII° 7 (A) col. s *praž.* univ. X E 24 (B).

106^{b} Est quidam armiger nomine Quintinus Folkhyrde[a]), qui insurgit in causa dei manu forti equitando per patrias et palam publicando in materna lingua ista que sequuntur in epistolis, ea per cartulas et cedulas dividendo et cuilibet manum extendenti porrigendo.[b])

Epistola prima.

Quintinus universitati christianorum. Fiat voluntas dei nunc et semper Amen. Cunctis pateat evidenter, quod ecclesia Christi[c]) hic militans in hac miserabili vita adversus diabolum, mundum et carnem, integratur ex tribus partibus. Quarum prima et infima perfeccione est vulgus vivens de laboricio vel arte mechanica et ista pars est bona et secura, si servet mandata dei et labori sit fideliter intenta, suis superioribus ewangelice obediendo. Secunda pars ecclesie sunt domini temporales et ista pars perficiens quod incumbit suo officio est melior sed periculosior. Officium autem suum est legem dei cognoscere et eam defendere, servos Christi protegere et antichristi ministros opprimere. Hec est enim causa,

a) A nad tím: i. e. pastor populi, B v textu. A píše: Folkherde.
b) B: que secuntur in data et divisa per cedulas cuicunque manus extendenti. — c) A in marg.: ex dyalogo Wik.

cur portant gladium, et rex secundum Augustinum est vicarius deitatis. Est autem iste status periculosus et pronus, ut superetur a [1]) superbia, cupiditate mundana et voluptate accidiosa. T e r c i a vero pars ecclesie et optima est clerus, dum perficit quod incumbit suo officio. Debet autem iste status mundum et eius solicitudinem perfecte relinquere et studio, intelligencia [a]) et vera verbi dei predicacione ambas priores partes vivificare, sacramenta dei gratis et libere ministrare et undiquaque proxime sequi Christum.

Sed quia ista pars apostatat et faciendo contrarium suum officium culpabiliter omittit, videtur quod nulla harum parcium deo plus inimicatur, quia apostolus dicit: [2]) *Qui suorum et maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit et est infideli deterior.* Et cum apostolus dicit hoc de quolibet patre et matre familias, qui sue familie curam gerere debet, a forciori verificatur de sacerdotibus, qui spiritualem habent curam domus dei / et propter hanc [b]) recipiunt decimas et oblaciones quasi 107[a]
pro mercede laboris et opus non faciunt, ut ayt Gregorius, sed dampnabiliter vivunt in suis voluptatibus et defraudant pauperes dei in hiis que secuntur, vid. in non docendo eos legem dei, articulos fidei, oracionem dominicalem, mandata dei et ewangelium Christi in materna lingua, in non disponendo bona ecclesie, que remanent supra eorum parcam necessitatem, relevacioni pauperum [c]) cecorum, pauperum claudorum, pauperum infirmorum, pauperum debilium, pauperum viduarum, pauperum orphanorum, sicut ait Gregorius, [3]) quod causa ruine populi sunt mali sacerdotes. Et quia hec tota iniquitas et multo maior vecorditer, negligenter et ceciter passa est et relicta minime emendata ab hiis, qui a deo ordinantur [d]) ad hoc, vid. ab ipsis summis sacerdotibus et specialiter a dominis temporalibus sc. regibus et ducibus, comitibus, baronibus, militibus et armigeris, qui propter hanc causam portant gladium, ut ait apostolus: ideo e g o Q u i n t i n u s F o l k h y r d e, servus dei pauperrimus, in defectu horum temporalium dominorum et pro timore,

[a]) B: studio intelligencie. — [b]) B: hoc.
[c]) B: »pauperum ... debilium« nemá.
[d]) A: emendantur, B: ordinant et ad hoc.

[1]) B nemá. — [2]) I. Tim. 5, 8. — [3]) Citátů z Řehoře nenalézám.

quem habeo eterne dampnacionis, que michi poterit evenire, nisi faciam quod in me est ad emendacionem horum malorum et in remissionem omnium peccatorum meorum palam moveo [a]) guerram divinam super istos dei inimicos et eorum cunctos auxiliatores, in quantum deus suam graciam michi exhibere dignabitur, [b]) sine quo nullum opus bonum poterit iniciari, [c]) veraciter prosequi neque perfecte consumari. In nomine ergo patris et filii et spiritus sancti [d]) Amen. Si quis est domini, ponat gladium super femur suum et iungatur michi — hunc sermonem dixit Moyses, quando adivit bellum in causa dei, ut habetur Ex. XXXII. [1])

Secunda epistola. [e])

Cum autem hec ad aures cleri pervenirent, graviter ea ferebant et cum maxima indignacione primo monebant dominos temporales sibi faventes in dicti Quintini finalem destruccionem et secundo contra ipsum infideliter processerunt censuris [f]) suis indiscretis. Quibus per dictum Quintinum sic
107[b] auditis, tali forma que sequitur specialiter eis perscribebat: /

Quintinus episcopo Glatonensi [g]) cum suis complicibus totoque [h]) clero regni Scocie. Fiat voluntas dei nunc et semper Amen. Per quorundam fidelium relacionem plane intelleximus, quod mirabiliter grave capitis cum proposito [i]) nostro assumpto in purgacionem ecclesie per auctoritatem spiritus dei, qui spirat ubi vult [2]) et dat libere sua dona singulis, [j]) prout sibi placet. Sic quod videtur tum per vestram crudelem regni temporalis procuracionem super nos tum per vestrum infidelem processum, quem fatue ducitis super nos, quod occultare nitimini a christianorum noticia veritatem, informando eos quod totum illud, quod veraciter scripsimus in nostra communi cedula de officio vestro et de defectibus per vos factis in vestro [k]) officio, sit erroneum et hereticum, cum sit plana veritas.

a) B: movere. — b) B: dignetur. — c) B: bene iniciari.
d) B dále: fiat voluntas domini nunc et semper. — e) B: cedula.
f) A psáno: esse furis. — g) Tak rkpp. místo Glasgoviensi.
h) B: toto se. — i) Tak rkpp. — j) B: singulis singulariter.
k) Rkpp.: vestri.

1) v. 26 n. — 2) Jan 3, 8.

Quapropter requirimus vos et monemus ex parte dei, ut in manifestacione veritatis pro communi [a]) comodo rescribatis nobis et inprobate, si scitis et potestis, per auctoritatem vite et doctrine Christi et suorum apostolorum et per sensum et scripturas vestrorum primitus approbatorum doctorum et sacre scripture expositorum id, quod de vobis scripsimus et de vestro officio, quo facto obligamus nos corrigi, secundum quod Christus et sua lex corrigi statuit quemcunque hereticum hominem et errantem. Et ex altera parte si id, quod diximus de vobis vestroque officio, reperiatur firmum et verum per auctoritates scripture, tunc non feratis hoc graviter, sed prudenter et humiliter prout decet corrigite [b]) errores vestros anteactos, ut et nos et omnes homines clare videamus vestram emendacionem per operum vestrorum atestacionem manifestam. Et hoc eciam per vos facto promittimus vobis supersedere a nostro interponere penes vos et vestra. Et si defeceritis dedignando respondere huic nostre racionabili promissioni, testes manifestos vosmetipsos exhibetis et nobis et cunctis hec presencia scripta visuris vel audituris, quod superbi, stulti estis et obstinati, qui nulla [c]) tractacione vultis emendari, quousque divine ulcionis gladius potenter cadat super vos.

Provideatis igitur et scire nos faciatis per presencium portitorem, [d]) quid agere proponitis in premissis, scientes deo volente quod non proponimus / nostrum dimittere propositum, do- 108[a]
nec vixerimus, et quod firmiter cogitamus mori in isto proposito, cum oportet, et nunquam vobiscum tractare de falsa pace seu treuga in decepcionem communis populi, quemadmodum faciunt omnes vos sustentantes et succurrentes in vestra vita maledicta et non exclamant super vos crudelius quam super fures et latrones, quia exules estis a deo et eius inimici et non sacerdotes in opere, sed solum in nomine. Ideoque nos et omnes christiani, sed specialiter domini temporales tenemur tractare vos non sicut bonos sacerdotes, sed sicut lupos rapaces in pellibus ovinis coopertos.

Et non miremini, quod tam austere vobis loquimur, quia scitote firmiter, quod ex habundancia cordis ad hoc artamur;

[a]) B: omni. — [b]) B: tunc facite ad hoc prudenter et humiliter, prout decet et corrigite. — [c]) B vynech.: exhibetis ... nulla.
[d]) A: presencium per tenorem.

namque cor nostrum tam graviter et dire vulneratur, quociens occurrit memorie vestra iniqua et maledicta oppressio legis dei et communis populi, per vos et per vestros diucius perpetrata, [a]) quod pocius eligimus mori pro ea destruenda, quam vivere et non facere quod in nobis est ad eius correpcionem. [b]) Et in huiusmodi rei testimonium in literis tripartitis, [c]) una vobis, alia communitati, pro cuius comodo laboramus, et tercia nobismetipsis, sigillum nostri officii fecimus hic apponi. Forma autem sigilli sui est circulus et in medio circuli scutum cum figura crucis cum tribus clavis cruci affixis; in vacuo autem circuli supra scutum forma corone spinee, scriptura vero circularis in circumferencia circuli [d]) est hec: Adiuva, domine deus omnipotens.

Epistola tercia Folkhyrde. [e])

Quintinus Folkhyrde omnibus secularibus dominis et communitati.

Fiat voluntas dei nunc et semper. Omnibus dominis christianis et militibus et armigeris, gladium armave gerentibus in legis dei defensionem aut terram tenentibus per fidem et veritatem a domino summi celi, supplicamus ex parte dei necnon et eosdem requirimus et omni communitati et subiectis fidei chri-
108[b] stiane istud onus iniungimus auctoritate / spiritus dei et periculo, quod quilibet hic necnon in die iudicii terribilis consequetur, quod sacerdos quilibet in sacerdotali ordine constitutus, ubicunque fuerit repertus, qui noscatur a vobis contineri extra limites legis dei, qui quoad mundi pompam [f]) ut dives in corpore apparatur indumentis et penulis preciosis, cultellis et cingulis perornatis auro aliquo vel argento aut qui indutus est pro temporali defensione, ut [g]) diploide, pileo, gladio, pelta, sicca, dagardo, lancea, arcu et sagittis aut armorum aliqua parte pugne pertinente, vel qui communis est mango, venditor aut emptor, aliter quam veraciter censetur suo victui necessario pertinere, exercensque thabernas communes [h]) vini aut alterius potus; insuper sciatis

a) A: pertractata. — b) B: correccionem.
c) B: videntur litere tripartite; A: une, alie. — d) B: sigilli.
e) A: Folkharde. B: Folkherde. — f) B: pompalis.
g) B: cum. — h) B: thabernam communem.

omnes sacerdotes esse extra limites preassumptos, qui sunt in plateis tripudiatores, in foris contuberniones aut ex consuetudine luxurie dediti, inhabitatores domorum cum mulieribus inhonestis, sustinentes viros et feminas luxuriosas, aut equitantes superbe cum sellis, frenis aut calcaribus deauratis aut cum pompa hominum armatorum exibitorum sumptibus eorundem in destruccionem bonorum, que pauperes possiderent; aut si aliquis reperiatur sacerdos, qui magni et boni beneficii est possessor aut redditus alicuius, non trahens moram ad eius ecclesiam nec disponens bona dei remanencia [a]) ultra eius victum necessarium pauperibus fide dignis, ut in nostra cedula declaratur, conversacionem trium statuum explicante, sed in locis residet defensivis, civitate, castro, burgo [b]), ubi exercet vendiciones et empciones mercimoniorum, bona latenter cumulans a profectu aut comodo communitatis, vitam ducendo in pigricia, gula vel luxuria: talem quemlibet agnoscatis a lege domini deviantem et in extremo residentem cornu [c]) dei. [d]) Super quos cornua flamus et adhuc flabimus [e]) de die in diem, donec viderimus eorum correccionem in foribus apparentem. Et voluntas est domini, quod consimiliter vos / agatis, cum in lege dei virtutum sit, quod qui 109[a]
talibus se miscet vel qui talem ut hospitem recipit talibusque favet aut cum tali comedit aut potat aut ei vultum exhibet aliqualem aut eos salutat in plateis, nisi ob eorum emendacionem, est eorundem particeps peccatorum et qui non quantum ad eum pertinet eorum mala corrigit, eis consentit et partem penarum eorumdem est finaliter recepturus. Quilibet ergo vitam ducens in hac via, caveat [f]) et quantum potest nitatur [g]), ut dei voluntas fiat nunc et semper Amen.

Epistola quarta.

Quintinus Folkhyrde [h]) suo curato, omnibus et singulis aliis.

Fiat dei voluntas nunc et semper Amen. Non est tibi igno-

a) B: permanencia. — b) B: aut castro sive burgo.
c) A: i. e. potestate.
d) A: resident, B: in extremo cornu residentem.
e) B: flavimus et adhuc flamus. — f) A: teneat.
g) A: nitet, B: iuvet. — h) A píše: Foklherde.

tum, quomodo premonuimus[a]) omnes tres status ecclesie in generali, quid sit officium cuiuslibet status eiusdem, et super quo proposito fundamur, donec ab hoc seculo exeamus auctoritate spiritus dei. Et tibi in speciali talem damus premonicionem[a]) ex parte dei et periculo, quod in hac vita necnon in futuro[b]) consequitur, quod tu te ipsum disponas cum omni festinancia ad tuos errores preteritos emendandos, sic quod non videamus eos per te amplius sustineri, sed quod hec perficias manifeste que secuntur, h. e. dicere quod dimittas omnem assiduitatem mundanam et domi, ubi tua est ecclesia, moram trahas,[c]) quodque dei mandata in materna lingua tuos vere doceas parochianos.[d]) Insuper predica manifeste tempore competenti ad minus diebus dominicis ewangelium et[e]) epistolam in facie ecclesie omnibus accedentibus ad eandem, et quod a te sint sacramenta libere ministrata sisque decimarum et oblacionum, que sunt pars dei, fidelis dispensator, primo tibi accipiens alimenta et tegimenta necessaria, non tamen omnia illicite delectabilia, residuum vero bonorum dei disponas discrete, cum aliqua eius parte tibi libros emendo legis dei aliquamque eius partem dando pauperibus parochianis et aliis habentibus necessitatem.[f]) Sic quod consi-
109[b] derato / modo vivendi cuiuslibet christiani in suo genere[g]) in tuo sis gradu minimis sumptibus contentus, a mundo maxime longinquus, in tua vita Christo magis propinquus. Et istis in te ad effectum deductis iuxta scire atque posse nos recognoscas tibi amicum plenarium contra volentes te nequiter[h]) impedire. Contrario vero contingenti, quod nullatenus affectamus, vid. quod inobediens sis isti precepto nostro edito auctoritate spiritus dei, tibi notum sit, quod super te et tibi pertinentes faciemus bellum erigi manifestum cum maiori vehemencia quam affectamus super Judeos aut Sarracenos bellum inducere[i]) qualecunque, quia te peiorem tali quocunque tuis operibus es ostendens.

In omnium istorum testimonium hiis literis sigillum nostri officii est appensum.

Finis epistolarum Quintini armigeri Scocie.[j])

a) B: premunivimus, premunicionem. — b) B: futura.
c) B ještě: quod studeas solum in lege divina nec non Pater noster et Credo omniaque. — d) V A psáno: parochiales a opraveno.
e) B: aut. — f) B: indigentibus. — g) B: gradu.
h) B: in predictis nequiter. — i) B: introducere.
j) B ještě: fidelis Amen.

2.

Toto sú nové věci Skockej[a]) vlasti.

Z rkp. *víd.* knih. dv. 4916.

Bieše jeden rytieř řádu a snad ještě jest, jménem Quin- 5[a]
tinus, Folkhyerde přiemím, jenž sě vykládá pastýř lida, kterýžto[b]) povstal jest v buožie při rukú silnú, jezdě po vlastech a krajinách a zjevně ohlašuje přirozeným jazykem tyto věci, ješto dole budú položeny, a ty věci rozdával po listech každému, ktožkoli jemu ruku podal.

Quintinus všie obci křěstanské
pán zemi Škocské.

Buď buožie vóle již nynie i po všě časy Amen. Všem buď známo zjevně, že ta cierkev Kristova, ješto zde rytieří v tomto biedném životě proti ďáblu, světu i tělu, z e t ř í č á s t e k zvláště sě naplňuje. Z kterýchžto částek p r v n i e a najnižšie[c]) stránka všem prospievání jest obecný lid, ješto sě živí svú prací a řemeslem svým, a ta částka cierkvi svaté Kristovy tehdy sě dobřě má a bezpečně prospievá, zachovává-li božie přikázánie a k tomu věrně-li sě obierá svú prací a poslúchá-li všěch nad sebú podle nového zákona a zvláště ve všěm v tom, / což jest z buožieho 5[b]
zákona.

D r u h á stránka té cierkvi svaté jsú páni světští a zemští,[d]) rytieři a panošie, králové, kniežata. A tato stránka koná-li to, co slušie na její úřad, jest lepšie nežli prvnie, ale nebezpečnějšie, neb má viece příčin k hřiechu nežli prvnie. A úřad té stránky jest boží zákon právě poznati a poznajíc jej jeho věrně brániti mečem a Kristovy služebníky a dobrú kněži a kazatele taky brániti, ješto pravdu boží ohlašují, a služebníky a posly antikristovy, ješto sě božie pravdě protiví, všudy je kaziti. Neb proto jest od Boha dán meč světským a proto podle řeči sv. Augustina král jest náměstek božstvie pána Jezu Krista. Ale ten stav jest velmi nebezpečný a hotov velmi ku přěmožení ot pýchy světské, ot lakomstvie a ot rozkoši tělesné.

[a]) Rkp.: Skociece. — [b]) Rkp.: kterzysto. — [c]) Rkp.: naynyssie.
[d]) Psáno: swyestczii a zemstzii.

Třetí stránka cierkvi [a]) svaté Kristovy pravé, jenž má býti najlepšie, když učiní což na její úřad slušie, a to jest duchovnie žákovstvo. A na ten stav slušie svět i jich všecko pečo-
6[a] vánie o světských věcech [b]) / dokonale opustiti a slovem buožím a ze všie plnosti obieráním v zákoně božiem ve dne i v noci a věrným kázáním aby obě dřěvnie stránce obživoval a svátosti buoží aby jiným stránkám posluhoval svobodně, darmo, pro buoh, a ve všem svém běhu aby nad jiné stránky blíže Krista následoval.

Ale že ta stránka žákovstva daleko již pobiehá od božieho zákona a činí spět mnoho velmi nešlechetně a téměř všecko, což na ten úřad slušie, opúštie, tak že sě zdá mnohým, že žádná stránka jiná tak nepřátelsky [c]) sě neprotiví buohu svému, jako tato třetí kněská [d]), a jako die sv. Pavel, »*ktož o svých a najviece domácích péče nemá, viery jest zapřěl a horší jest nežli pohan nevěrný,*« a poněvadž to sv. Pavel die o každém hospodáři v jeho čeledi domácie, o niežto má péči mieti, ovšem pak mnoho viec sě to plní o kněžích, ješto duchovní péči mají mieti o domu božím a proto berú desátky, oběti mnohé jakžto za svú práci, avšak
6[b] skutkem toho neukazují [e]), / jakož die sv. Řehoř, ale hanebně sú živi v svých rozkoších a lstivě klamají chudé lidi, zvláště [v] těchto kusích: Najprve že neučí lidu zákona buožieho ani lid spravují o článciech viery křesťanské ani vypravují lidem, kterak mají rozoměti páteři ani buožiemu přikázánie ani Kristovu čtenie jazykem přirozeným, ani z těch všěch almužen, kteréžto berú, kostelních, ješto jim mimo potřěbu zóstávají, chudým dávají, nuzným [f]), potřěbným ani chudým vdovám ani chudým sirotkóm, tak že, jakož die sv. Řehoř, toho že sú lidé daleko padli ot boha, ot jeho cesty i pravdy, příčina největčie obecně sú kněží zlí.

A z toho ze všeho, co ta stránka kněská trpí ot světských tresktánie, co pótek a protivenstvie ot králev, ot kniežat, ot rytieřóv, ot panoší, ješto proto meč nesú, aby sě té třetí stránce v zlém protivili, avšak ještě málo nebo nic nechce sě polepšiti v duchovním prospievání.

[a]) Rkp.: cierkev. — [b]) Psáno: vyezyech.
[c]) Psáno: neprzatelskie. — [d]) Tak obyčejně rkp.
[e]) Psáno: nevezasugij. — [f]) Rkp.: nuzym.

Ale že světští [a]) páni právě božie pravdy neznajíc, velmi jsú lení / sě protiviti kněské [b]) zlosti, protož j á Q u i n t i n u s 7[a]
F o l k h y e r d e služebník boží chtě některak nahraditi světské ruky a pro bázeň boží, ježto sě bojím, abych na věky nebyl buoha otlúčen proto, nepřičiním-li [c]) sě a nepostavím-li sě plně proti zlosti kněské, toho sě boje, učiním což jest na mně, abych také za to vzal [d]) od boha všěch hřiechóv otpuščenie.

Protož již zjevně p o č í n á m v á l k u d r ž e t i p r o t i z l o s t i a p o k r y t s t v í k n ě s k é m u [e]), a t o ť j e s t b u o ž i e v á l k a p r o t i b o ž í m n e p ř á t e l ó m i p r o t i j i c h v š ě m p o m o c n í k ó m. A to miením tak daleko vésti, jakž daleko pán buoh z své pójčí milosti, bez jeho[ž] nic dobrého ani sě móž počieti ani konati.

Protož ve jmě otcě i syna i svatého ducha, buď vóle boží vždy i nynie i po všě časy Amen. Jest-li kto věrný boží služebník, vopas sě mečem na svá bedra a buď se mnú, jakožto někdy [f]) tak jest řekl Mojžieš, když jest počal boj v při božie, mstě pána boha.

D r u h ý l i s t. / 7[b]

Když tyto věci, jakž [g]) psáno napřěd, přišly sú v uši žákovstvu, těžko sú to sobě vzěli a z velikého hněvu a protivenstvie jeli sú sě napomínati světských pánóv, ješto jim přějiechu, aby toho pana Quintina konečně zetřěli a zkazili; a druhé proti němu pozdvihli sú sě kledbami a póhony [h]) neřádnými, jenž sú proti bohu a jeho zákonu. Kteréžto věci uslyšav pan Quintinus, jal sě jest jim list psáti tiemto řádem.

Pan Quintinus biskupu Glotoneskému i s jeho preláty i všěmu žákovstvu královstvie Skocského. [i])

Buď vóle boží již nynie i po všě časy Amen. Skrzě některých věrných zprávu věrnú a upřiemnú sme rozuměli, že divně [j]) a těžce béřete to sobě, že z úmysla našeho mienieme

[a]) Rkp.: swyetsczii. — [b]) Zde psáno: knyesche.
[c]) Rkp. neprzyczynymyly sie a nepostavymyly sie.
[d]) Psáno: vssal. — [e]) Psáno: knyetskemu.
[f]) Psáno: nyetkdy. — [g]) Rkp.: již.
[h]) Rkp.: kledbamy, pohonymy. — [i]) Psáno: Skoczeskeho.
[j]) Rkp.: dywny.

očiščení kostela kněského skrze právo a moc ducha božieho, jenž dýchá kdež ráčí a svobodně dává dary své každému zvláště, jakž mu sě líbí. Tak že zdá sě skrze vaše ukrutné panování nad
8a světským sbožím i nad námi lidské i naše / spasenie velmi odmeškáváte a té pravdy boží, ješto jest proti vám, nechcete lidem ohlašovati: protož to všecko sme napsali, což jest na tomto listu pravdy boží proti vám, z našeho úřadu panského a rytieřského[a]) proti vašim velikým nedostatkóm a proti vašim bludóm a kacieřství. A jednoť zjevnú pravdú boží, jenž jest zjevně položena v božím zákonu, pójdu proti vašie zlosti a vašemu bludu.

Protož napomínáme vás ot boha, abyste o zjevné pravdě boží což by bylo k obecnému řádu božímu a k lidskému spasení, abyste nám otepsali a podobnú toho otpověď dali. A byl-li bych na čěm scestie[b]), [dokažte] viete-li a móžete-li, skrze zákon Kristóv a jeho apoštolóv, skrze smysl a písmo vašich svatých prvních doctoróv a svatého písma, zvláště v tom, co o vás sem psal i o vašem úřadě, co na vás slušie, a chci rád od vás tresktán býti řádem tiem, kteryžto jest Kristus a jeho zákon ustavil k tresktání tak bludného člověka. Pakli s druhé strany což smy řekli o vás a o vašem úřadu, bude nalezeno pravé a podobné a písmem sva-
8b tým potvrzené, / tehdy učiňte k tomu múdře a pokorně jakož to slušie a opravte bludy vaše dřieve řečené, abychme i my všichni lidé zjevně seznali[c]) vaše opravenie skrzě zjevné vašich dobrých skutkóv ukázánie a svědčenie. A to také i my slibujeme vám, že ostanete-li zlého a polepšíte sě jako slušie na váš řád, chceme toho nechati, což sme počeli vésti a vám ke všemu dobrému chceme pomocni býti, ač budete toho potřěbovati. Pakli však[d]) toto psanie i naše sliby zavrzete, již sě nám zjevíty tiem, že ste bláznivi a hrdi a zatvrzeni v zlosti, jakožto takoví, ješto nižádným obyčějem nechcete tresktáni býti, ažť meč božské pomsty zjevně přide na vás.

Protož jednajtež[e]) tak jako slušie a nám otpověď dajte, co mieniete činiti v tomto běhu, což my nynie vám píšeme. Než to vězte, že s boží pomocí a vólí nemienieme toho našeho úmysla otpustiti, ale před sě[f]) vésti a konati, doněvadž smy živi, a což

a) Psáno: rytierzkeho. — b) Psáno: sczyestye.
c) Rkp.: szesnaly. — d) Rkp.: Pakly wassye.
e) Rkp.: zdyenaytez. — f) Psáno: pryed ze.

sobě na mysli pevně ukládáme, v tom když bude potřěba, až do smrti stanem a nechceme sě s vámi sjednati nižádných rokóv / 9a
a žádný falešný pokoj tohoto světa ani kterého příměří chceme s vámi mieti; neb by to bylo na svedenie obecného lidu, jakož činí všichni, ještо vás trpie u vašie zlosti a vám sú pomocni, ještо proti vám nekřičie, jakožto to [slušie] na zloděje[a]) a lotry a na boží nepřátely, ještо ste vešken svět svedli, ještо néste kněží skutkem, než toliko jménem.

Protož my i všichni křesťané a zvláště my páni zemští [b]), rytieři i panošie dlužni[b]) sme již povstati proti vám, ne jakožto proti dobrým kněžím, ale jakožto proti vlkóm dravým ovčí koží přikrytým. A nedivte sě, že vám tak tvrdě mluvíme na tomto listu; nebo zajisté to vězte, že z hojnosti srdce k tomu sme přinuceni, nebo srdce naše těžčě raněno bývá, kolikrát na paměť přicházie [c]) váš zlořečený život a z toho ot vás potupenie veliké božieho zákona a netbánie spasení lidského [d]) a že tak dávno a dlúho v tom stojíte, že již radějše sobě zvolujem umřieti za zetřěnie a zkaženie těch vašich velikých neřádóv, nežli živu býti a nic k tomu neučiniti / což jest na nás. [e]) 9b

A tomuto listu na svědectvie listy posieláme troje: jeden vám kněžím, druhý všie obci křesťanské, pro kteréžto obci řádu navedenie my chceme s boží pomocí o to státi a pracovati, a třetí list světské moci našeho řádu posieláme. [f])

Pečeť našeho řádu tuto smy kázali přiložiti a způsoba té pečeti jest okršlek nebo kolo a v prostředce toho kola štít [s] znamením [g]) kříže a se třěmi [g]) hřěbíky k kříži přibitými, v prázném poli toho okršlka nad štítem spósoba koruny hlohové, a písmo všudy vuokol toho okršlka té pečeti jest toto: Pomoz, pane bože všemohúcí.

Třetí list

pan Quintinus posielá pánóm světským a všie obci.

Buď vóle božie již nynie i po vše časy Amen. Všem pánóm, rytieřóm, panošiem křesťanóm, ještо meč a oděnie nesú ku

a) Rkp.: slogyge, lotrzy. — b) Psáno: zemstcii, dlusny.
c) Psáno: przychassye. — d) Psáno: lidsczkeho. — e) Rkp.: was.
f) Rkp.: pozyelame. — g) Rkp.: snamenym, trzymy.

obraně buožieho zákona, ješto země panstvie držie a vládnú skrze vieru a pravdu ot najvyššieho pána boha nebeského. K nimžto prosby podáváme i od boha jich napomínáme, aby
10[a] nám kněské zlosti pomáhali zkaziti, a k té / muž všie obcě křesťanské napomínáme mocí a právem ducha svatého, aby s námi túž práci podstúpili, chtie-li zachováni býti od budúcie hrozné božie pomsty. Neb najprve slušie na vás staviti to na knězi, když kto [a]) bude nalezen, an nedrží božieho zákona, gešto sě pyšně vede podle světa, ješto velmi stojí po zboží a po lakomství a ješto v drahém a rozkošném rúše chodie i v střiebrných pasích i v odění světském, s mečem, [s] samostřielem a s koněm a střělci a s panošemi neb s jinú světskú pomocí; neb povede-li které světské běhy, ješto neslušie na jeho kněstvie, aby jemu všecko bylo pobráno i otjato.

Dále vězte všichni páni světští, že ti všickni kněží jsú [b]) zle živi proti božiemu zákonu, ješto sě po krčmách túlají a opíjejí sě a frejóv hledají a tančie po sobě, neb ješto v kostky hrají neb krčmy držie nebo ješto doma cuběny chovají a jiným zlý příklad dávají, slepí sú a lid k spasení zpravovati nic neumějí
10[b] a chudých almužnu zle tratie, ani káží čtení boží ani / epištol ani učie božie přikázánie aniž tu almužnu, kterúž berú mimo svú potřebu, chudým rozdávají, než v domiech, hradiech [v] rozkoši a v marnosti mrhají, v lakotě, v smilstvie, v pýše sú živi v pokryctví, ješto sě milovníkóm božie pravdy [c]) protivie a jich pohonie a ješto je klnú a do žaláře sázějí.

Ey těm všem sě protivíme a chceme sě protiviti den ote dne, doněvadž neuzříme na nich polepšenie. A vóleť jest boží k tomu, abyste vy všichni páni též činili. Neboť jest psáno, že ktožkolivěk sě přiměšuje k takovým neb přěje [d]) takovým neb ktož přijímá takové do svého domu neb kto s takovým jie neb pie neb ukáže jim ochotnú tvář neb jich na ulici pozdraví, ne k jich polepšení, jest účasten jich hřiechóv; a ktožkolivěk což móž najdále jich sě zlosti neprotiví, ten jim zlosti povoluje a částku vezme té konečně pomsty s nimi, kterúžto mají oni trpěti. Protož každý na tomto životě chtě živ býti bez hřiechóv

[a]) Rkp.: kdyzto. — [b]) Rkp.: gsucz. — [c]) Rkp.: pravdye.
[d]) Rkp.: przyge.

a buohu sě chtě slíbiti, budiž pomocen tomuto dobrému úmyslu, ať by sě buoží vóle plnila již nynie i po všě časy Amen. [a])

Čtvrtý list

pan Quintin psal jest svému faráři i všem jiným farářóm.

Buď vóle boží již nynie i po vše [b]) časy Amen. Nebuď [c]) tebe tajno, že sme obeslali [d]) všeckny tři stránky vóbec v cierkvi svaté a co by slušelo na úřad každého stavu, a na ten úmysl, kteréž sme jim psali, zadáme [e]) sě mocí a právem ducha svatého, až i s tohoto světa sejdeme. A již tobě zvláště od boha přikázánie dáváme a vystříháme tě, aby všech svých bludóv ostal minutých a aby nechal všech běhóv světských [f]), aby u kostela svého seděl [g]) a tu aby sě vždy učil božiemu zákonu a Otče náš a vieru a božie přikázánie a čtenie a epištole v svátky aby svým osadním [h]) kázal obecně, svobodně, darmo pro buoh svátost rozdával kostelní tu kdež jest potřebie, desátky [a] oběti, ty které sě dostávají, věrně rozdávaj [i]) tu kdež mají rozdány býti a najprve sám z toho sobě vezmeš sprostný pokrm [j]) a oděv ku potřebě, ne k rozkoši, a ostatek mimo potřebu kněh potřebných v osadě nebo jinde rozdávaj. [k]) A tak znamenaj, [k]) kterak každý právě živ má býti podle svého řádu. Ty měj dosti na nejmenšie věci, od světa sě najdále vzdaluj, v životě pána Jezu Krista najblíže následuj, a když to všecko naplníš jak najdále budeš moci a najlépe, věziš, že na nás budeš mieti dobrého přietele a velikého obránce proti těm všem, ještoť by v tom dobrém počatém překáželi. [l]) Pakli toho neučiníš, což tuto / boží mocí a právem při- 11[b]
kazujem, čehož bože nedaj, tehdy to věz, že sě proti tobě vzdvihnem silně a horlivěji nežli proti Židóm a [m]) Saracenóm, též proti každému zlému kněži nepříteli pravdy božie. [n]) Neb

[a]) Za tím rubr.: Pane Bože, pomoz. — [b]) Rkp.: sve.
[c]) Rkp.: Neb bud. — [d]) obeslai. — [e]) zakládáme? (fundamur).
[f]) Rkp.: swiecztkych. — [g]) Rkp.: swu sedil.
[h]) Rkp.: swymi ossadnymy. — [i]) Rkp.: rozdawagi.
[j]) Psáno: porkmy. — [k]) Rkp.: rozdawagi, znamenagi.
[l]) Rkp.: przekazali. — [m]) Rkp. any.
[n]) Rkp.: neprzateli pravdie bozie.

svými sě skutky ukazujete, žeť ste horší [a]) než zjevnie [a]) hřiešníci. A tomu všemu na svědomie těmto listóm pečeť jest přivěšena.

A tak jest konec těch epištol [b]) pana Quintina rytíře Skotckého Amen.

---

a) Psáno: horzi, zevnie. — b) Rkp.: epistolech.

XV.

EPISTOLA JOANNIS ANDREAE RECTORIS AD PAPAM JOANNEM XXIII.

Z rkp. *víd.* dv. 4902.

Petit, ut in universitate Pragensi
libri Wiclef adhiberi possint. (12. Sept. 1410.)

Subieccione humili ad oscula sanctitatis. Beatissime pater! 119b
Spectabilem dominum Anthonium de Montecatino Vestre Sanctitatis nunccium cum ea qua decuit reverencia grato suscepimus animo et gaudentes in domino visis mandatis Vestre Beatitudinis ea mox solenniter deduximus ad effectum, rogantes altissimum dominum, quatenus suam ecclesiam Vestre Sanctitatis mediante regimine in pace tranquilla dignaretur graciosius gubernare. Unde vere pacis, in qua bene pacis colitur auctor, postulantes vinculum, Vestre Sanctitati flexis poplicibus supplicamus, quatenus ad elidendum regni Boemie discidium, honorem conservandum et ad fructificacionem scienciarum in nostre universitatis suppositis libris Mgri Johannis Wyclef uti in veris et licitis concedere dignaretur. Novit enim Vestre Sanctitatis clemencia, qualiter sanctorum concors sentencia edocet libros hereticorum legere, falsa in eis rescindere et vera in usum convertere ecclesie militantis. Hec speramus Vestra pie dignabitur exaudire Sanctitas, fructum respiciens uberem filiorum.

Datum . . . Joh. Andree ut supra.

XVI.

HUSOVO ODVOLÁNÍ KE KRISTU.

Z rkp. kapit. knih. *staroboleslavské* C 132.

171[a] Že pán buoh všemohúcí, jeden v bytu a troy v osobách, utisknutých jest najprvnějšie a najposlednějšie útočiště a pán, jenž pravdy ostřiehá na věky, činie súd těm, jenž křivdu trpie [1]), blízek jsa všem, jenž volající jsú k němu [2]), v pravdě rozvazuje svázané [3]), vóli těch, jenž sě jeho bojie, čině a ostřiehaje všech milujících sěbe, a rozptyluje vščchny, jenž nechtie sě polepšiti hřiešníky [4]); a Kristus, jenž jest pravý buoh a pravý člověk, v úzkosti své od biskupóv, mistróv a zákoníkóv i od kněží, od nepravých súdcí a svědkóv jsa obklíčen, skrzě smrt najukrutnější a najohavnější od zatracenie věčného vyvolené před světa stvořením [5]) božie syny chtě vykúpiti, tento najdraší příklad ostavil jest na památku svým následovníkóm, aby při svú všěmohúciemu a všeho dobrého chtějíciemu [a]) pánu poručili, takto řka: *Viz pane zmařenie mé* [b]), *nebť jest povstal nepřietel* [6]), *neb ty jsi pomocník a příjemník mój* [7]); *ty pane ukázal si mi a seznal sem, ty si ukázal mi pilné chytrosti jich a já jako beránek krotký, jenž nešen bývá k oběti, a neseznal sem, že myslili radu řkúce: Pustme dřevo v chléb jeho a vyhlaďme jeho z země živých a jméno jeho nebuď v paměti živých viece. Ale ty pane sabbaoth* (t. j. zástupuov), *jenž súdíš spravedlivě a zkušuješ ledvin i srdcí* (t. j. tajemných věcí nebo myšlení), *ať uzřím*

[a]) Doc. 464 má »omnivolenti« místo »omnis boni volenti«.
[b]) Doc. nemají: meam.

[1]) Ž. 145, 7. — [2]) Ž. 144, 18. — [3]) Ž. 145, 7. — [4]) Ž. 144, 19 n.
[5]) Ef. 1, 4. — [6]) Lament. 1, 9. — [7]) Ž. 118, 114.

pomstu tvú nad nimi, neb sem tobě zjevil (t. j. poručil) *při svú*[1]); *neboť jsú ti rozmnoženi, jenž trápie mě*[2]), *a radu jsú spolu vzěli řkúce: Buoh*[a]) *ho jest opustil, puďte jeho a chopte jeho, nejnie kto by ho vysvobodil.*[3]) Protož *viz pane a znamenaj*[4]), *neb ty si trpělivost má*[5]), *vytrhni mě z nepřátel mých*[6]), *buoh mój ty si, neodchoď ode mne, neb násilé blízké jest a nenie*[b]) *kto by mi pomohl.*[7]) *Bože mój, bože mój, vzezři*[c]) *na mě, proč si mě*[c]) *tak opustil*[8]), *neb jsú mě obklíčili psové mnozí, zbor zlostníkóv obsědl mě*[9]), / *neb jsú mluvili proti mně* 171[b] *jazykem lstivým a řečmi nenávisti obklíčili sú mě a vybojovali sú mě darmo; proto, proč by měli milovati mě, utrhali sú mně*[d]) *a položili sú proti mně zlostné věci za dobré a nenávist za mé milovánie.*[10])

Aj na tomto najsvětějšiem podepřěn jsa vykupitele příkladě[e]), od násilé těžkého, od křivého súdu a kletie domnělého omylně biskupuov, mistróv, zákonníkóv a súdcí na stolici Mojžiešě sediecích[11]) k b o h u s ě o d v o l á v á m (to jest v obtiežení těch súdcí boží pomoc přivolávám), porúčeje jemu svú při, spasitele našeho pána Jezu Krista šlápěje následuje, jakožto svatý a veliký kněz patriarcha Constantinopolitanský J a n Z l a t o ú s t ý ode dvú zború biskupuov a žákovstva nebo kněží odvolal sě, a v naději blahoslavený biskup kněz O n d ř ě j praský biskup a R o b e r t u s linconský biskup od papeže k najvyššiemu a k najspravedlivějšiemu súdci, jenž ani strachem sě zhrozuje, ani přiezní slibuje, ani darem ukřivuje, ani falešnými neb křivými sklamán bývá svědky, křivě súc utištěni pokorně a užitečně sú sě odvolali.

A žádám, aby všichni věrní křesťané a zvláště kniežata, páni, šlechtici, rytieři, panoši a jiní královstvie českého zeměné věděli a slitovali sě nade mú nad kletbú nehodnú neb omylnú utištěnému (!) tak těžce dobytú zvláště od nabadače a nepřietele mého M i c h a l a S ú d n é h o, někdy faráře sv. Vojtěcha v Novém Městě praském s vólí a s pomocí kanovníkóv pražského

[a]) Psáno: buoch. — [b]) Rkp.: nynie. — [c]) Rkp.: vezři, my.
[d]) Rkp.: mě. — [e]) Rkp.: příkladem.

[1]) Jer. 11, 18—20. — [2]) Ž. 3, 2. — [3]) Ž. 70, 10 n.
[4]) Lament. 1, 11. — [5]) Ž. 70, 5. — [6]) Ž. 58, 2. — [7]) Ž. 21, 11 n.
[8]) Ž. 21, 2. — [9]) Ž. 21, 17. — [10]) Ž. 108, 3—5. — [11]) Mat. 23, 2.

kostela a danú a ohlášenú od Petra sv. Anjela římského kostela kardinála, súdcie vydaného od římského kostela [a]) Jana dvadcátého třetieho, jenž jednak po dvě létě nižádného mým náměstkóm a poručníkóm pře nechtěl dáti slyšení, kteréžto nemá yžádnému, ani pohanu ani kacieři, zapřeno býti, aniž jest chtěl
172[a] kteréžkolivěk podobné / hodné výmluvě o nestání mém osobném přivoliti ani obcě učenie pražského svědectvie s visutú pečetí a svědectvie obecných písařóv k svědectvie povolaných chtěl jako milostivý otec přijeti. Protož zjevno jest, že neupadl sem v neposlušenstvie, neb ne z potupení a z hrdosti, ale z příčin hodných, pohnán jsa u dvora papežova nestál sem, i proto že lsti nepřátel položeny sú mi v cěstě, i protože jiných příhody jsú mě vystřiehli: mistra [b]) Stanislava a mistra Štěpána Pálče oblúpenie a vězenie, kteřížto v Bononii pohnáni jsúc chtiec státi, z peněz i z jiných věcí oblúpeni a vězněni [c]) v šatlavě šeredné [d]) a přěmětáni jakožto zlořěčení beze vššho přeslyšenie; i proto že moji poručníci chtěli sú sě ku pokutě ohně s každým, jenž by chtěl proti mně stranú sě postaviti, u dvora papežova zavázati; i proto také že mého poručníka řádem ustaveného v žalář jsú vsadili u toho dvora jakož mním beze vše viny; i proto také že sem byl smieřen svaté paměti s knězem Sbinkem pražským arcibiskupem královú milostí, mezi nímž a mezi mnú i mezi jinými mistry vyřkla sú kniežata a páni rada králova a své pečeti jsú přiložili, aby kněz arcibiskup psal ku papeži, že kacierských bludóv v králevstvie českém v městě pražském a v markravství moravském nevie a že nižádný nejnie v kacieřstvie přemožen a že se mnú mistrem Husí a jinými mistry smířen. A také měl psáti papeži, aby mě stánie, póhonóv a kleteb sprostil.

A poněvadž vššch starých práv duchovních jest spósobenie, aby súdcí navštěvovali miesta, kdež by bylo viny narčenie a tu aby vztázali sě proti obžalovanému na vinu od těch, jenž
172[b] mají s obžalovaným obecenstvie, kteříž by také nebyli zlostni, / hněvivi neb nepřietelé obžalovaného člověka a jenž by byli poctivi, ne hance ale zákona buožieho horliví milovníci a také aby pohnanému hodné a ujištěné a zjevné bylo k miestu při-

[a]) Tak, místo: *papeže*. — [b]) Psáno: mynystra.
[c]) Rkp.: vězenie. — [d]) Rkp.: šeredně.

stúpenie a súdce aby nebyl nepřietel obžalovaného i svědkové: zjevno jest, že poněvadž těch příčin mně k stání sě nedostává, k zachování života sem před buohem od neposlušenstvie a od kletby křivé a omylné vymluven: já mistr Jan Hus, kněz a kazatel stvrzený kaple řěčené Bethleem, toto odvolánie obětuji pánu Jezu Kristovi, súdci najspravedlivějšiemu, jenž zná, obraňuje i súdí, oznamuje i daruje bez nedostatka každého člověka spravedlivú při. Amen.

XVII.

MGRI STEPHANI DE PÁLEČ TRACTATUS DE ECCLESIA (PARTES SELECTAE).

Z rkp. *krakovské* knih. jagiel. 1761 (A) col. s *mnichov.* 5835 (M) a *lips.* 2110 (L).

1. De ecclesia militante.

[E cap. VI—16 [b]]. Et hec ecclesia proprie vocatur apostolica, quia eam apostoli vita sua et doctrina post Christi ascensionem fundaverunt [a]), eciam quia ritus ipsius a scriptura et a tradicione apostolica et a consuetudine sancta pullulaverunt (dist. XI. Ecclesiasticarum [1]) et cap. Catholica [2])). Et hoc considerantes patres CCC [b]) et XVIII in concilio Niceno quod est primum inter quatuor concilia, que sicut quatuor ewangelia debent venerari (dist. XV. Sicut sancti ewangelii [3])), apposuerunt ‚apostolicam' dicentes: et unam, sanctam ecclesiam, catholicam et apostolicam. Propter quod istius ecclesie Petrus fuit primum caput vicarium et consequenter quilibet successorum, qui in eius sede rite et legittime residebat, ut de hoc dicetur capitulis de ecclesia romana.

Ex quibus infertur correlarie, quod Huss in primo capitulo et secundo sui tractatus ponens unicam ecclesiam sanctam et universalem graviter errat sic dicens in principio capituli secundi [4]): *Dicto quid est universalis sancta ecclesia et quod tantum est una, sicut tantum unus est numerus omnium predestinatorum, et quod per*

a) L: plantaverunt post ascensionem Christi.
b) A: ecclesiastici.

1) c. 5. — 2) c. 8. — 3) c. 2. — 4) Opp. I. 118a.

orbem terrarum sit diffusa secundum sua membra ... et infra sic infert: *Ex hiis patet quomodo universalis sancta ecclesia est unica sponsa Jesu Christi, virgo finaliter castissima.* Hec ibi. Necesse enim est esse aliam sanctam universalem ecclesiam omnes credentes continentem, ut dictum est, cum sit de hoc scriptura plana. Et ergo sancta universalis ecclesia non est unica, prout unica dicit exclusionem plurium, sicut ipse intelligit sic[a]) et asserit, sed eque bene illa ecclesia predestinatorum est una vel unica propter inclusionem omnium salvandorum a primo predestinato usque ad ultimum in fine mundi protensa, que semper mansit manet et manebit[b]) una et invariata[c]), sicut dictum est supra, et ita debet intelligi scriptura sanctorum, que dicit multitudinem omnium predestinatorum esse unicam sanctam universalem ecclesiam.

Et motivum sui erroris est, quia illam ecclesiam militantem omnes credentes continentem non dicit nec vult dicere sanctam, propter malos et prescitos in ea contentos. Sed in hoc errat, cum b. Gregorius in omelia de sagena et in omelia de decem virginibus sanctam eam[d]) appellat et in pluribus locis librorum Moralium, sicut supra est declaratum.

Alias nec ecclesia predestinatorum deberet dici sancta [16[2a]] ex eadem causa, cum multi christiani predestinati sint mali et plures adhuc Christum per fidem non cognoverunt. Si malicia illorum non impedit ecclesie illius primo modo dicte sanctitatem, ergo et in proposito. Quia, sicut dictum est, sicut in composito racionali ut homine culpa homini non ex parte corporis sed ex parte anime imputatur, sic et sanctitas non ex parte corporis sed ex parte anime composito attribuitur: sic in isto mistico corpore culpa non ex parte aliquarum parcium materialium vel sanctitas, sed ex parte forme debet[e]) imputari vel ascribi. Nunc autem quia forma istius ecclesie semper sancta permanet et inmunis, ista[f]) ecclesia semper est et dicitur sancta. Vel[g]) dicitur sancta racione per-

a) M: ita, L: et ita asserit. — b) L: permansit et permanebit.
c) L: immaculata.
d) M: ecclesiam; ‚et in pluribus ... declaratum' L M nemá.
e) A: deberet. — f) L M: igitur ista.
g) ‚Vel dicitur ... cap. 4. B.' L M nemá.

sonarum sanctarum, quas in se semper inclusit et includit, de quo supra cap. 4. B.

Secundo sequitur correlarie, quod graviter errat negando prescitos, eciam dum sunt in gracia gratum faciente, esse partes vel membra sancte ecclesie catholice. De hoc tractat in cap. 3. et 4. diffuse et signanter in cap. 4 sic concludit ex dictis [1]): *Sed pro obieccione ex iam dictis colligitur, quod nullus prescitus est membrum sancte matris ecclesie catholice. Nam solum unica est mater ecclesia sancta catholica, que impermixte amplexanda est ex caritate perpetua a sponsi dextra post diem iudicii et cum ipsa non habebit alia membra post diem iudicii quam habet et habebit ante diem iudicii, sed omnes post diem iudicii salvandi sunt predestinati, ergo nulli ex hiis ante diem iudicii sunt presciti et per consequens nulli presciti fuerunt membra ecclesie sponse Christi.* Hec ibi. Et in predictis capitulis pluries replicat hoc.

Sed quamvis probacio [a]) sit vera, quod nulli presciti sunt membra illius ecclesie sancte universalis, que est multitudo predestinatorum, cum hoc sit per se notum, cum in tali ecclesia presciti nec sunt nomine [b]) nec merito: tamen illa probacio non infert illud consequens, quod nulli presciti sint membra sancte matris ecclesie catholice, quia per hoc illum errorem vult implicare, quod si papa est prescitus, quod tunc non est membrum ecclesie et sic nec caput ecclesie, quod est error insanus. Vnde sicut errat [16^{2b}] unicam sanctam catholicam ecclesiam ponendo, oportet [c]) eum errare consequenter a membris ecclesie prescitos abscidendo. Cum etsi prescitus non sit membrum sancte ecclesie catholice primo modo dicte, est tamen pars et membrum ecclesie militantis, in se predestinatos et prescitos congregantis.

Quod sic probatur. Quia quilibet existens in gracia vita vivit spirituali, cum gracia formaliter [d]) gratificans et acceptam reddens animam suo creatori vocatur eius vita formalis supernaturalis, sicut deus per talem graciam ab anima [e]) habitus et

a) L: probacio sua. — b) L M: numero.
c) M: sic oportet eum consequenter errare; L: sic consequenter oportet eum errare. — d) A: formatur.
e) M: ab ipsa anima; A vynech.

1) Opp. I. 203^{b}.

possessus vocatur ipsius anime vita obiectivalis; et talis vita formalis, cum ipsa secundum se ipsam inexistens creature racionali reddit eo ipso illam creaturam gratam et acceptam deo et diffundens se super opera creature racionalis et redundans in eis facit illa esse vitalia et vivere, quia esse grata et accepta in oculis dei: quodsi talis vita auferretur, tunc sicut ipsa creatura racionalis sic et opera eius mortificantur. Sed notum est, quod illa vita active, cum sit supernaturalis, non dirivatur nisi a Christo capite in membrum sibi caritate colligatum, ergo quilibet in gracia gratum faciente est membrum Christi et per consequens membrum corporis Christi mistici. Sed non quilibet talis est membrum corporis mistici predestinatorum, quia prescitus non, ut ipsemet ponit et bene. Igitur, oportet dare aliud corpus misticum, cuius prescitus existens in gracia sit membrum, et tale corpus misticum erit[a]) ista ecclesia secundo modo dicta, quod fuit probandum.

Item[b]) talis vita formalis est longe nobilior quam vita substancialis creature racionalis, cum ipsa secundum se inexistens creature racionali, reddens eo ipso creaturam[c]) gratam et acceptam deo ipsam deificat, cum ipsa sit vita supernaturalis et deifica, quod substancialis vita racionalis creature se sola facere non potest. Si ergo vita substancialis creature racionalis propagata ab alio per generacionem facit illum esse filium illius hominis naturalem: multo a forciori vita ista supernaturalis incomparabiliter nobilior in aliquam dirivata creaturam racionalem per creatam infusionem et infusam creacionem faciet esse illum filium dei et per consequens membrum eius, igitur membrum ecclesie, que est eius corpus misticum. [17[1a]] Sed non ecclesie predestinatorum, cum nullus prescitus in gracia eciam existens[d]) potest esse membrum illius ecclesie, sicut ipsemet et vere asserit — ergo oportet dare aliam ecclesiam, cuius prescitus existens in gracia sit membrum: illa erit e c c l e s i a m i l i t a n s supra dicta.

Et de hiis filiis loquitur A u g u s t i n u s in libro de correpcione et gracia sic inquiens:[1]) »Et sunt rursus quidam, qui

a) L: est. — b) L: secundo sic. — c) M: illam creaturam.
d) M: existens eciam in gracia, L: eciam in gracia existens.

1) cap. 8. § 1 de pen. dist. IV.

filii dei propter susceptam vel temporaliter graciam dicuntur a nobis, nec tamen sunt filii dei, de quibus ait idem Joh.: Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis, hoc est et quando videbantur in nobis (subaudi: i. e. in nostra societate vel numero), sed non erant ex nobis (subaudi: per perseveranciam vel predestinacionem). Vnde subdit: Quodsi fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum. Johannes loquitur, in filiis dei loco precipuo constitutus. Cum ergo filii dicunt de hiis, qui perseveranciam non habuerunt: ‚exierunt ex nobis, sed non erant ex nobis', et addunt: ‚quoniam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum', quid aliud dicunt nisi: ‚non erant filii dei, eciam quando erant et professione et nomine filii[a]) dei?'« Subaudi sane: non erant filii dei sc. per predestinacionem vel per perseveranciam, sed eque bene erant veri filii dei tunc quando erant in gracia. Vnde subdit Augustinus: »Non quia iusticiam simulaverunt, sed quia in ea non permanserunt. Neque enim ait: ‚Nam si fuissent utique ex nobis, veram non fictam iusticiam tenuissent utique nobiscum', sed ‚si fuissent inquit ex nobis, permansissent utique nobiscum'. In bono illos volebat procul dubio permanere. Erant utique in bono, sed quia in eo non permanserunt i. e. non usque finem perseveraverunt, non erant inquit ex nobis, et quando erant nobiscum, h. e. non erant ex numero filiorum, et quando erant in fide filiorum, quoniam qui vere filii [sunt] presciti et predestinati, sunt conformes ymaginis filii dei et secundum propositum vocati sunt sancti.« Hec Augustinus.

Ex quibus elicitur plane, quod veri filii dei sunt duplices, quidam secundum [17[b]] predestinacionem, quibus dat perseveranciam in bono, alii filii dei veri sunt secundum veram iusticiam presentem tantum, quibus non dedit perseveranciam in bono et racione illius carencie perseverancie non dicuntur veri filii dei, cum eis non debeatur finaliter hereditas regni sicut predestinatis. Quemadmodum dicit ipse ad patrem: »ut omne quod dedisti michi, non pereat, sed habeat vitam eternam,« [1]) super quo Augustinus ubi supra: »Hii ergo Christo intelli-

[a]) L M: filiorum.

[1]) Jan 6, 39: ut omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo.

guntur dati, qui ordinati sunt in vitam eternam, ipsi autem sunt illi predestinati et secundum propositum vocati sancti, quorum nullus perit ac per hoc nullus eorum ex bono in malum commutatus finit hanc vitam, quoniam sic est ordinatus et ideo Christo datus, ut non pereat sed habeat vitam eternam.« Hec Augustinus.

Presciti autem, qui pie vivere cernuntur, tales filii eciam [a]) a nobis esse estimantur, qui tamen in rei veritate, quia non habuerunt perseveranciam, nunquam fuerunt tales filii vel vere filii, quibus hereditas regni celestis finaliter debebatur. Vnde Augustinus ubi supra: [1]) »Quia ergo non manserunt [et] non habuerunt perseveranciam, non vere fuerunt, et quando esse videbantur et ita vocabantur; appellamus ergo hos electos et Christi discipulos et dei filios, quia appellandi sunt, quos regeneratos pie vivere cernimus, sed tunc vere sunt quod appellantur, si manserint in eo propter quod sic appellantur; sed cum perseveranciam non habent i. e. in eo quod ceperunt esse non manent, non vere appellantur, propter quod appellantur et non sunt. Apud enim eum sc. deum hoc non sunt, cui notum est quod futuri sunt i. e. ex bonis mali.« Hec Augustinus ubi supra. Ecce Augustinus non negat in hiis verbis prescitos existentes in gracia pie viventes esse filios dei, ymmo appellandi sunt, sed quia nos tales reputamus esse filios dei electos [b]) ex bona vita, qui tamen in bono non finient vitam, et hoc est notum ab eterno deo quales futuri sunt, quia in bono finaliter non permanebunt: ideo apud deum et sic in rei veritate nunquam fuerunt tales sc. electi quibus debebatur regnum celeste finaliter, licet apud nos videbantur et appellabantur esse tales.

[E cap. VII—18[2a]]. Ex hiis iam dictis multa eliciuntur. Primo quod gracia predestinacionis est gracia dei activa increata gratificans, cum sit volicio dei eterna, qua disponit alicui dare graciam finaliter hic in via et beatitudinem eternam. Et cum illa volicio dei eterna mutari non potest, ergo nec predestinatus potest unquam ab illa gracia excidere.

Secundo elicitur, quod illa gracia ex se non accedente

[a]) A L: electi. — [b]) M: et electos.

[1]) ibid. § 2.

gracia formali non facit hominem iustum, bonum et virtuosum simpliciter, cum illa gracia homini non insit formaliter et per modum forme, sed est gracia gratum faciens active per modum agentis, eo quod talis gracia sit ipse deus ordinans et disponens cuilibet predestinato dare vitam eternam, sicut patet ex dictis Augustini supra allegatis. Et per consequens stabit aliquem esse predestinatum et cum hoc iniustum, viciosum et malum, quia infidelem omnino, et sine fide iusticia vel virtus vera haberi non potest, ut dictum est supra.

Tercio elicitur, quod gracia predestinacionis ex se sufficit aliquem denominare filium dei, eciamsi non sit in gracia formali, cum predestinatus pro omni tempore habeat illam graciam predestinacionis, quia volenciam dei ad dandum sibi vitam eternam, que mutari non potest, cum talis nec incipere nec desinere potest, que sufficit eum denominare filium dei, quia ut dicit Augustinus et habetur 32. q. 4. cap. Recurrat: [1]) »Sive intus versari videantur sive aperte foris sunt, quod caro est caro est, et sic quod triticum est triticum est « et per consequens quod filius dei est filius dei est. Et sicut [a]) secundum sentenciam Augustini supra allegatam presciti in gracia existentes, quando esse videbantur et appellabantur ita [b]), non erant filii [c]) dei sc. quibus debebatur finaliter hereditas regni celestis: sic ab opposito predestinati extra existentes vel intra ecclesiam male conversantes, quando esse non videbantur nec ita appellabantur, erant filii dei veri sc. quibus debebatur finaliter [d]) premium regni celorum.

Quarto elicitur, quod stat predestinatum esse et secundum talem graciam filium dei et tamen pro certo tempore non esse membrum corporis mistici vivum. Patet quia non potest esse quis membrum corporis Christi mistici vivum, nisi habeat vitam in se supernaturalem formalem, que reddat ipsum gratum [18[2b]] et acceptum deo

a) A nemá sicut; L: Et secundum sent. supra allegatam.
b) M L: videbantur ita et appellabantur.
c) M: veri filii, L: vere filii.
d) L: quibus suo tempore debebatur.

1) c. 2.

et sic secundum talem vitam vivum spiritualiter. Sed cum predestinatus est in ecclesia in peccato mortali vel extra ecclesiam Christum nondum cognoscens per fidem, non habet talem vitam in se formalem, cum sit mortuus spiritualiter, eo quod fides sine operibus mortua est (Jac. 2) [1]) et omnia opera sine fide mortua sunt — igitur talis predestinatus ad tunc non est membrum corporis Christi vivum, alias a Christo capite reciperet influxum vite spiritualis ad tunc et sic viveret ad tunc spiritualiter, quod non est verum. Vnde ergo predestinacio non facit esse membrum vivum corporis Christi mistici, sed oportet quod accedat gracia formalis, que per modum forme hominem gratificans facit predestinatum membrum esse vivum. Predestinacio enim est dileccio dei formalis et increata, qua vult predestinatos regnare beatifice in patria, et illa nunquam interrumpitur. Sed gracia secundum presentem iusticiam in predestinatis deperditur, sicut patet in Paulo interim quod fuit blasphemus et in Petro qui [a]) negavit Christum.

Quinto elicitur, quod gracia gratum faciens homini inexistens facit ipsum esse membrum Christi vivum. Patet, quia cum gracia talis sit spiritualis vita creature racionalis, que non educitur de potencia mentis create et omnino non de potencia materie corporee, cum sit res omnino spiritualis, que non ab infimis sed solum desursum inmittitur et infunditur iuxta illud Jac. 1: [2]) »Omne datum optimum et omne donum perfectum desursum descendens est a patre luminum«: igitur oportet quod talis vita a Christo capite dirivetur. Sed non potest dirivari in aliquem, nisi sibi caritate et gracia coniungatur et ut membrum vivum colligetur, quia alias non esset capax influxus spiritualis; et per consequens si habet illam vitam, habet eam a capite influente, cui est spiritualiter colligatum — igitur est membrum vivum illius capitis, cum sicut membra naturalia non habent vitam corporalem nisi ex influxu capitis mediante anima, sic nec membra mistica habent vitam misticam nisi ab ipso [b]) capite et eius influxu mediante gracia.

[a]) M: quando. — [b]) L M: a Christo.

[1]) v. 17. — [2]) v. 17.

Sexto elicitur, quod Huss in suo tractatu errat, ponens cap. 4 K et 8 [a]) prescitum existentem in caritate non esse membrum Christi et predestinatum non existentem in gracia formali esse membrum Christi. [19 [1a]] Et sic scribit [1]): *Et si obicitur per hoc, quod prescitus existens in caritate temporaliter habet hoc vinculum et per consequens unionem cum Christo, sicut predestinatus existens in crimine caret hoc vinculo et per consequens unione Christi* — et respondet, quod *sicut in humano corpore est dare liquidum fluens et humidum radicale, sic in corpore Christi mistico est dare graciam secundum presentem iusticiam et graciam consumatam. Vnde sicut apostemata per humidum fluens sunt adnata non continuata* [b]) *propter disparitatem nature, sic est de membris dyaboli, licet pro tempore secundum presentem iusticiam sunt adnati; predestinati vero licet ad tempus priventur fluente gracia, habent tamen radicalem graciam, a qua non possunt excidere, et sic predestinati iam iusti habentes duplicem graciam duplici vinculo sunt ligati.* Hec ibi.

Respondetur quod obieccio est vera, quia ita est, quod prescitus existens in caritate habet hoc vinculum et unionem cum Christo, sicut predestinatus existens in crimine vel infidelitate ad tunc non habet hoc vinculum et unionem cum Christo. Potest enim dici, quod nuda predestinacio ut huiusmodi quoad ecclesiam primo modo dictam habet se ad aliqualiter conformiter sicut fides nuda ut huiusmodi ad ecclesiam secundo modo [c]) dictam. Fides autem nuda habet se sicut materia prima, que si remanet informis, non iuvat ad beatitudinem; si autem performata fuerit forma vite deifice sc. caritate, iam illa iustificat et vivificat hominem et facit esse verum membrum Christi. Sic suo modo nuda predestinacio ut huiusmodi respiciens predestinatum, si ipsa remanet informis, ad tunc non facit eum esse membrum Christi et habere unionem cum Christo; si autem performata fuerit gracia gratum faciente, reddit hominem iustum et vivum et membrum Christi, duplici vinculo colligatum forciusque Christo adherentem quam prescitus uno vinculo temporali colligatus. Nichilominus prescitus tali vinculo

a) L M jen: in cap. 4°. — b) A: contaminata, M: concinata.
c) A L: primo modo.

1) Opp. I, 204[ab].

colligatus est membrum verum corporis Christi mistici, non ut apostema [et] stercus finaliter egerendum vel ut sputum, flecma, urina, sicut prescitum eciam existentem in gracia talibus assimilat in uno notabili cap. 3. E [1]). Et racio? [a]) Ista iam nominata licet sint in homine, non tamen vere sunt partes corporis naturalis, quia corpori non continuantur [b]) [19[1b]] propter disparitatem nature, prescitus autem quoad naturam racionalem Christo capiti et membris predestinatis conformatur et forma vivens sicut gracia gratum faciens est eque bene mire dignitatis, preciositatis, nobilitatis et efficacie in prescitis sicut in predestinatis quoad tale vinculum et unionem. Igitur talis prescitus existens in gracia est vere membrum Christi et pars corporis mistici et non sicut apostema, stercus, sputum, flecma vel urina sunt in corpore humano.

Si autem aliquando a sanctis doctoribus prescitus humori comparatur, hoc non debet intelligi quoad naturam, sed quoad graciam gratum facientem, que in homine variatur, sicut humor certus aliquando est in homine, aliquando exit ab homine, sic certe prescitus vel certe eciam predestinatus quoad talem graciam, que aliquando sibi inexistit, aliquando non inexistit; et secundum hoc fit frequens variacio membrorum misticorum a corpore Christi, qualiter non fit in membris naturalibus, quia prima colligacio cum sit meritoria est voluntaria, secunda est naturalis, voluntas autem humana post lapsum prona est ad malum, sensus enim et cognicio humani cordis in malum prona sunt ab adolescencia sua (Gen. VIII). [2])

Septimo elicitur, quod Huss graviter errat cap. 4. K ubi supra concedendo quod idem est iustus et iniustus et sic scribit [3]): *Sed quod dicitur contra ista, quod oportet concedere, quod idem simul et semel sit iustus et iniustus, fidelis verus christianus et hereticus, in gracia et akaris i. e. sine gracia et sic de aliis denominacionibus, ex quibus sequitur contradiccio manifesta, respondetur: Hic debet concedi quod idem est simul iustus et iniustus, iustus ex gracia predestinacionis, iniustus ex vicio deperdibili, qualis fuit Petrus in negando Christum et*

[a]) M: racio, oprav: ideo; L: Et est racio.
[b]) M po str. červ.: vel connumerantur.

[1]) Opp. I, 199[b]. — [2]) v. 21. — [3]) Opp. I, 204[b].

Paulus persequendo ipsum. Ipsi enim a caritate predestinacionis tunc non exciderunt et per consequens secundum illam erant in gracia et sic iusti, et quia tunc erant in crimine et sic privati fluente gracia temporali. Hec ibi.

Respondetur, quod impossibile est, quod idem simul et semel sit iustus et iniustus, cum tunc esset membrum corporis mistici et non esset membrum corporis mistici et mereretur simul et semel et demereretur. Sed hoc est absurdum. Nec motivum suum concludit. Petrus enim dum Christum negavit, similiter Paulus dum ipsum persequebatur, semper erant in gracia predestinacionis, sed ex hoc [19[2a]] non sequitur, quod tunc erant iusti, quia gracia predestinacionis, cum non insit predestinato per modum forme, eo quod sit volicio dei eterna, non denominat eos iustos, cum predestinati fuerunt antequam fuerunt,[a]) sed non iusti, ut supra dictum est. Ergo ad tempus [b]) Petrus et Paulus fuerunt simpliciter iniusti. Nec contraria habent ibi locum sc. iusticia et iniusticia, quia dicit non repugnare simul et semel inesse eidem sed non secundum idem. Oporteret enim inesse illa eidem secundum idem, nec possunt illa contraria aliter inesse nisi secundum idem, quia secundum eandem animam indivisibilem, cui simul iusticia et iniusticia inesse non potest. Secus est de aliis contrariis, que insunt corpori, que possunt simul et semel inesse eidem corpori sed non secundum idem i. e. secundum eandem partem, in anima autem racionali non possunt esse tales partes, cum sit indivisibilis.

Vnde licet gracia predestinacionis sufficiat denominare predestinatum pro quolibet tempore filium dei, quia filium dei futurum, non tamen sufficit denominare eundem pro quolibet tempore iustum, cum iusticia sit forma absoluta, que non potest denominare aliquem iustum pro aliquo tempore, nisi eidem pro eodem tempore inesset per modum forme. Nam dicit Aymo super illo verbo apostoli ‚ut adopcionem filiorum reciperemus': [1]) »Predestinatus per peccatum mortale demeretur eligi ad vitam eternam et reddit se indignum talis eleccionis et omnis boni et sic per peccatum mortale perdit deum et suam graciam et eleccionem, quam nichilominus deus de gracia sua illi servat re-

[a]) M: nati fuerunt. — [b]) L M: ad tunc.

[1]) *Migne* P. L. 117 col. 685 není.

vocando eum a statu perdicionis et indignitatis ad statum dignitatis et invencionis gracie et eleccionis dei.«

Igitur Huss concedendo predestinatum in mortali crimine existentem esse iustum, errat fatue et decipitur circa loycam et gravius deceptus circa distinccionem ecclesie, circa membra ecclesie et partes eius sicut cecus palpitat, ponens varias distincciones ecclesie et esse in ecclesia, in quibus sibi ipsi contradicit. Ponit enim primo quod presciti non sunt de ecclesia cap. 3. E et postea in eodem cap. F ponit distinccionem, quod dupliciter possunt esse homines de sancta matre ecclesia sc. secundum predestinacionem ad vitam eternam et secundum predestinacionem solum ad presentem iusticiam. [19^{2b}] Et ex hac distinccione sequitur, quod presciti sunt de ecclesia sancta, quod est oppositum primi. Ponit eciam ante hoc in eodem cap. quatuor modos essendi in ecclesia et postea in principio capituli quinti ponit quinque modos, qui modi omnes sufficienter ad duos modos reducuntur.

Pro illo ergo sciendum, quod dupliciter sunt homines in ecclesia sancta, primo modo vel secundo modo dicta: quidam sunt numero tantum, alii numero et merito. Est enim triplex meritum, quo qui Christo tamquam capiti membra in ecclesia militante precipue colligantur sc. fides, spes et caritas. Hic est triplex funiculus, qui difficiliter rumpitur (Eccl. 4) [1]). Nam si unus rumpitur vel duo rumpuntur, si remanet fides quoad credita, adhuc illo funiculo talis christianus nomine tantum ipsi Christo capiti colligatur. Fides enim est primum, minimum [a]) et infimum genus adhesionis et cognicionis in mente humana, qua ipsa mens humana primo et infime secundum genus habitu vel actu vel utrimque simul adheret prime veritati; postea via ascendendi ab imperfecciori ad perfectum succedit secundum genus et tercium perfeccius sc. spei et caritatis. Fides enim est sicut materia prima vite deifice, qua unitur deo et per consequens primus funiculus vel vinculum unionis cum Christo. Et sicut creatura vitalis corporea cum debet deduci de nichilo ad vitam nature, oportet primo quod de esse nichili procedatur ad materiam primam corpoream, que naturaliter prius est infor-

[a]) L: necessarium.

[1]) v. 12.

mis quam formata, et nisi talis materia vita naturali corporali performetur, non surgit creatura vitalis corporea: sic cum omnes per peccatum originale deciderunt in nichilum peccati iuxta illud Ps.: ‚ad nichilum redactus sum et nescivi,' [1]) si debent creari et deduci in esse vite gratuite spiritualis, oportet conformiter, quod ibi de illo esse nichili procedatur ad materiam primam illius vite spiritualis sc. ad fidem, que si remanet informis, non surgit vita gratuita spiritualis, si autem performata fuerit forma vite deifice sc. caritate, iustificat [a]) hominem, reddens eum carum et gratum deo et per consequens faciens ipsum esse membrum Christi vivum tamquam membrum Christo capiti colligatum. Si autem remanet informis, facit illum esse membrum Christi aridum et sic esse in ecclesia n u m e r o tantum. Sicut enim homo habens duas manus, unam aridam non suscipientem influxum a capite et aliam vivam [20[1a]] influxus participem, dicitur habere duas manus: sic omnis christianus habens fidem informem est membrum Christi aridum, non suscipiens influxum a capite Christo, et sic est in ecclesia n u m e r o tantum.

[20[2b]] Ex quibus elicitur, quod n u l l u s h e r e t i c u s v e l i n f i d e l i s e s t i n e c c l e s i a d e i m i l i t a n t e, quia introitus in ecclesiam est per fidem integram quoad credita, cum sit ille primus, minimus et infimus funiculus, quo quis Christo aliquali amicicia et sic unione colligatur.

S e c u n d o elicitur, quod p r e d e s t i n a t u s interim quod est infidelis non est in ecclesia militante, quia nec numero tantum nec numero et merito, qui fidem nondum habet. Predestinacio enim eum non facit esse in ecclesia militante, postquam nullo funiculo ecclesie militantis sc. fide, spe vel caritate Christo colligatur. Non obstat tamen, quod talis predestinatus sit in ecclesia primo modo dicta numero tantum, cum sit unus ex illo cumulo predestinatorum, non tamen in ecclesia militante.

T e r c i o elicitur, quod o m n e s f i d e l e s quoad credita i n c a r i t a t e n o n e x i s t e n t e s s u n t i n e c c l e s i a et d e e c c l e s i a m i l i t a n t e, s e d s u n t s i c u t m e m b r a

[a]) L M: iustificat et vivificat.

[1]) Ž. 72, 22.

arida, que dum non habent in se vitam spiritualem et deificam, non sunt capacia influxus spiritualis a Christo capite in membra viva descendentis et per consequens non sunt capacia communionis sanctorum. Nam ad capacitatem huiusmodi sunt tria necessaria et ad minus requiruntur sc. fides, obediencia et caritas, ut volens esse capax influxus spiritualis et particeps communionis sanctorum oportet quod fideliter credat quoad omnia credita explicite vel implicite, humiliter obediat et veraciter diligat. Qui rumpit fidem, fit hereticus; qui rumpit [21 [1a]] obedienciam, fit scismaticus et qui rumpit caritatem, fit de facto excommunicatus, saltem excommunicacione minore, qua separatur ab influxu Christi capitis et a sanctorum communione.

Studeamus ergo fidem habere integram erga deum, obedienciam erga superiores et precipue supremum vicarium Jesu Christi et caritatem erga proximum conservare et in illis tribus amplius et amplius proficere, quia secundum quod aliquis per dictas[a]) tres virtutes se plus disponit ad capacitatem applicando vires suas cum maiori fervore et labore, ut habeat fidem et obedienciam et caritatem perfectam[b]), tanto plus participat de influxu[c]) a Christo capite et bonorum, que fiunt per sanctos in ecclesia militante.

Vnde ergo illi V y c l e f i s t e, qui ex contemptu pape vicario Jesu Christi nolunt obedire, sciant se de bonis ecclesie militantis non participare nec claves eiusdem ecclesie se extendere ad ipsos, quia frustra implorat auxilium ecclesie, qui in ipsam delinquit (XVII. q. IV. Ad episcopos [1]) et Extra de immunit. eccl. cap. ult.) [2]). Notum autem est, quod qui delinquit in caput ecclesie vicarium sc. ipsum apostolicum, delinquit in ipsum Christum, caput eiusdem ecclesie principale, et per consequens in ecclesiam delinquit. Quare auxilia ecclesie militantis tali debent merito denegari, quia sicut ‚si quis dixerit quoniam diligo deum et fratrem suum odit, mendax est' [3]), sic qui dixerit ‚obedio deo et nolens obedire suo vicario mendax est, cum ipse salvator dicit

[a]) A M: predictas. Korektor v M doplňuje: secundum predictas.
[b]) M: caritate performatam. — [c]) A: fluxu.

[1]) c. 11. — [2]) cap. 10. X III, 49. — [3]) Jan 4, 20.

Luc. X:[1]) »Qui vos audit me audit et qui vos spernit me spernit.« Propter quod precipiendo dicit singulis Mat. 23:[2]) »Super cathedram Moysi sederunt scribe et pharisei, quecunque dixerint vobis, servate et facite, secundum opera autem eorum nolite facere.« Nunc autem papa et prelati non in sede Moysi, sed in ea resident que est Jesu Christi.

Quarto elicitur, quod Huss cap. 3. F errorem scripsit sic inquiens[3]): *Vnde videtur esse probabile, quod sicut Paulus fuit simul blasphemus secundum presentem iniusticiam et de sancta matre ecclesia et cum hoc fidelis* [21[1b]] *atque in gracia secundum predestinacionem vite eterne, sic Scharioth fuit simul in gracia secundum presentem iusticiam et nunquam de sancta matre ecclesia secundum predestinacionem vite eterne, cum defecit sibi predestinacio, et sic Scarioth licet fuit apostolus vel episcopus a Christo electus, quod est nomen officii, nunquam tamen fuit pars sancte universalis ecclesie, sicut Paulus nunquam fuit membrum dyaboli.* Hec ibi. Quia sicut supra dictum est, Paulus cum fuit blasfemus, licet fuerit in gracia predestinacionis, tamen tunc non fuit fidelis, sed reddidit se indignum talis eleccionis et omnis boni et per infidelitatem suam et persecucionem, qua ecclesiam persequebatur, perdidit ad tunc deum et suam graciam et eleccionem et sic fuit membrum dyaboli, licet postea ex gracia dei ad statum eleccionis fuit revocatus: sic suo modo Judas interim quod fuit in gracia gratum faciente fuit pars sancte universalis ecclesie sc. militantis, de qua iam per totum fuit sermo, licet nunquam fuit pars vel membrum ecclesie sancte predestinatorum, cum nunquam fuit predestinatus.

Ex istis ultimo elicitur error suus gravis in non ponendo istam ecclesiam sanctam universalem, alteram a prima ecclesia predestinatorum, quia oportet eum in plures errores incidere, ut ostensum est. Et non mirum, quia uno inconvenienti dato multa secuntur. Et tantum de illa ecclesia.

---

[1]) v. 16. — [2]) v. 2 n. — [3]) Opp. I, 200[a].

2. *De primatu romano.*

[E cap. IX—27[1b]]. Est enim potestas et auctoritas sedis apostolice universalis, habens ut est sepe dictum non parcialiter et particulariter sed universaliter et totaliter cognoscere et diffinire non solum in causa ecclesiastica, sed in civilibus causis i. e. secularibus, de quanto ad materiam et in materiam ecclesiasticam ordinande sunt ut in per se finem. Vnde P a u l u s ut plenitudinem potestatis illius exponeret I. ad Cor. VI ait: [1]) »Nescitis quoniam angelos iudicabitis, quanto magis secularia.« Hanc eciam plenitudinem potestatis idem Paulus recognoscens a conversione sua post tres annos venit Jerusalem videre Petrum, ut patet ad Gal. 1. [2]) Que et qualis causa potuit sibi fuisse per longam viam pergere Jerusalem? Non ut ab eo [a]) disceret, ut dicit glosa ibidem, quia iam supra modum magnus fuit et divinus in sapiencia et moribus; nec venit, ut videret eum tantum corporaliter, cum Christus discipulis suis dixit, [27[2a]] quomodo expediret eis, ut ipse iret ad patrem subtrahendo eis presenciam corporalem, cum alias spiritus sanctus non veniret cum plenitudine donorum, nisi ipse abiret consolacionem corporalem subtrahendo et in spiritualem alciorem commutando, de quo Joh. XVI. [3]) Si ergo expediebat illis discipulis, quod homo Christus, in quo est et erit [b]) plenitudo divinitatis corporaliter (ad Col. 1) [4]), abstrahit se ab illorum visione corporali, quid expediencie erat Paulo apostolo videre Petrum corporaliter, propter quod ipse venit Jerusalem? In quo autem fuit sibi causa sic veniendi ad Petrum, non habemus ita plenam certitudinem, sed videtur quod causa fuit hec, quia Paulus scivit unam esse universalem et totam ecclesiam dei super terram, que et regnum celorum presentis temporis dicitur, scivit eciam unum esse caput illius ecclesie super terram sc. Petrum, ne esset acephala super terram, in quo capite solum esset plenitudo potestatis super terram discernendi et diffiniendi [c]) in qualibet causa super terram respiciente salutem vel periculum animarum secundum

[a]) M: aliquid, L: aliquid addisceret. — [b]) M: erat.
[c]) L M ještě: ligandi et solvendi.

[1]) v. 3. — [2]) v. 18. — [3]) v. 7. — [4]) Kol. 2, 9.

duas claves predicti regni celorum, que [a]) dicuntur clavis sciencie et clavis potestatis i. e. potestas discernendi in causa et potestas diffiniendi, ligandi et solvendi in qualibet causa super terram.

Vnde ergo potest dici: [b]) Paulus doctor gencium post triennium a die conversionis venit videre Petrum corporaliter ad recognoscendum corporaliter illam plenitudinem potestatis supra se in Petro firmatam a firmitate petre, que est Christus, et ad recognoscendum sua presencia corporali, quod sua potestas discernendi et diffiniendi, ligandi et solvendi super terram emanat de illa plenitudine potestatis concessa Petro viventi corporaliter super terram [c]) et quod illa plenitudo potestatis non potuit esse equalis in utrisque.

Cum illa plenitudo potestatis non potest plurificari [d]); sed oportet esse totam unicam et integram talem p l e n i t u d i n e m p o t e s t a t i s i n u n o sicut capite existente, eo quod fontalis et capitalis plenitudo potestatis ecclesiastice ministerialis super terram non potest pluribus personis humanis divisim inexistere simul et semel, quia sicut monstruosissimum esset in natura, quod in eodem genere cause essent due cause totales eiusdem effectus, cum tunc utraque illarum esset superflua et frustra ad illum effectum causandum et tamen quelibet esset utilis [27^{2b}] et conveniens et sic quelibet illarum esset a deo et nulla illarum esset a deo, quod est contradiccio: sic valde monstruosum esset in ecclesia dei in terris, quod simul et semel essent duo vicaria capita illius ecclesie et in quolibet illorum esset fontalis et capitalis plenitudo potestatis ecclesiastice et apostolice, cum tunc quelibet illarum respectu alterius esset superflua et frustra, cum in uno illorum capitum et foncium omnes ecclesiastice potestates continerentur super terram sicut in vicario fonte et capite, ut supra est declaratum. Propter quod non est possibile plures simul in illa sede sc. plenitudine potestatis sedere, cum quilibet eorum eam totaliter habens totaliter occu-

a) A: qui. — b) L M: dici quod.

c) M pokračuje: et quod illa plenitudo potestatis in Petro esset late maior quam potestas clavium in Paulo, quia potestas Petri potuit potestatem Pauli ordinare, suspendere, ligare, contra eam dispensare, ligamenta eius, instituciones, precepta, leges et similia tollere, solvere, mutare vel cassare sicut maior minorem, quia illa ...

d) Srv. Stanislavovo »De ecclesia romana« a »Alma et venerabilis«.

paret, quod esset magis incongruum quam quod duo corpora eundem locum corporalem simul equaliter et totaliter occuparent.

Non est igitur racionabile dicere, quod illa plenitudo potestatis [a]) fuisset equalis in utrisque sc. Petro et Paulo, sed in Petro longe maior fuit quam in Paulo et ob hoc dicunt iuriste et theologi, quod papa quicunque fuerit potest dispensare contra Paulum apostolum in suis aliquibus preceptis, institucionibus et ordinacionibus, que emanare poterant ex propria potestate ordinaria, quam habuit Paulus apostolus super terram. Et hoc est verum, si papa habuerit racionem et causam racionabilem sic dispensandi, verumtamen quia Paulus ad Gal. 1 dicit: »Si quis ewangelizaverit vobis preter illud quod accepistis, anathema sit,« [1]) ideo juriste videant diligenter, ubi papa posset contra epistolas Pauli dispensare intellectis debitis verbis et sentenciis earundem.[b])

Illam eciam plenitudinem potestatis in papa sicut capite et collegio cardinalium sicut in corpore tamquam in veris et manifestis successoribus Petri principis apostolorum et aliorum apostolorum collegii Christi profitentur s a n c t i d o c t o r e s: Jeronimus, Augustinus, Ambrosius, Gregorius, Bernardus et ceteri, communitas sapientum ecclesiasticorum et scolasticorum plus quam per mille annos et similiter communitas tocius cleri in mundo et tocius christianitatis, semper habentes illud ecclesiasticum et misticum compositum ex capite papa et corpore collegio cardinalium pro romana ecclesia existente in officio ecclesiastico ac fontali et capitali plenitudine potestatis ecclesiastice super terram.

Hoc idem eciam testatur varia et [28[1a]] innumera scriptura[c]) i u r i s c a n o n i c i. Ideo b. J e r o n i m u s in pluribus locis suadebat hiis, quibus epistolas dirigebat, ut aliis de fide sentencias variantibus ab illo qui in cathedra Petri sedet veritatem peterent et eius sentencie et diffinicioni adhererent. Vnde in epist. ad Demetriadem virginem que incipit ‚Inter omnes

a) A M: potestas plenitudinis.
b) M: epistolarum earundem, L: epistolarum eiusdem.
c) L: testantur ... scripta.

1) v. 8.

materias' sic scribit: [1]) »Pene preterii quod quasi precipuum est; dum esses parvula et sancte ac beate memorie Anastasius episcopus romanam regeret ecclesiam, de orientis partibus hereticorum seva tempestas simplicitatem fidei, que apostoli voce laudata est, polluere et labefacere conata est. Sed vir ditissime paupertatis et apostolice sollicitudinis statim noxium perculit caput et sibilancia ydre ora compescuit. Et quia vereor, ymmo rumore comperi in quibusdam adhuc vivere et pullulare venenata plantaria, ideo te pio caritatis affectu ammonendam puto, ut sancti Innocencii, qui apostolice cathedre et supradicti viri successor et filius est, teneas fidem nec peregrinam, quamvis tibi prudens callidaque videatur, doctrinam recipias. Solent enim huiuscemodi quasi iusticiam dei querere et per angulos muscitare.« Hec ille.

Vere benedictus J e r o n i m u s, qui de loco manifesto et securo, ubi in materia fidei debent recurrere, fideles assecuravit, suadens ut in fide romane ecclesie permanerent! Hoc ipsum [a]) in se ipso ostendit, dum fidem christianam, quam quasi in omnibus punctis explanavit, per romanam ecclesiam peciit approbari, ut habetur in una [b]) epistola sua longa de explanacione fidei dicens: »Hec est fides, papa beatissime« et habetur 24. q. 1, [2]) ut supra est allegatum.

Et i d e m dicit: »Omnibus consideratis puto me non temere dicere alios ita esse in domo dei, ut ipsi eciam sint eadem domus dei, que dicitur edificari supra firmam petram, que unica columba appellatur, que sponsa pulcra sine macula et ruga, et ortus conclusus et fons signatus et puteus aque vive et paradisus cum pomorum fructibus, que domus eciam claves accepit et potestatem ligandi et solvendi. Hanc domum si quis corrigentem corripientemque con [28[1b]] tempserit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus.« Hec ille et habetur 24. q. 1 Omnibus. [3])

Ecce quomodo doctor iste [c]) plane ostendit compositum misticum ecclesiasticum sc. p a p a m c u m c a r d i n a l i b u s esse ita in domo dei i. e. in ecclesia militante, ita tamen quod

[a]) M: ipsum met. — [b]) M nemá. — [c]) M: iste doctor katholicus.

---

[1]) *Migne* P. L. 22 col. 1120. — [2]) c. 14.

[3]) c. 20. *August.* de bapt. lib. VII.

ipsi per se eciam sunt eadem domus dei, que est in officio ecclesiastico secundum duas claves, quas recepit, sc. sciencie et potestatis cognoscendi, diffiniendi et iudicandi in universa materia catholica et ecclesiastica et quod cognitum iudicatum et diffinitum est exequendi et mandandi et faciendi exequi. Qui autem contempserit exequi vel obedire, sicut ethnicus et publicanus per censuras ecclesie a communione populi repellatur.

Ad illam ergo romanam ecclesiam pro assecuracione et certificacione in hiis que sunt fidei vel pro salute animarum est sine formidine recurrendum nec alie persone, ad quas in talibus est recurrendum, possunt super terram dari et assignari quam hoc compositum ecclesiasticum ex papa capite et corpore collegio cardinalium, qui sunt veri et manifesti successores in officio ecclesiastico supradicto principis apostolorum Petri et aliorum apostolorum. [a])

Non enim potest dici, sicut dicunt Viclefiste, quod ecclesia predestinatorum et electorum esset illa, ad quam in dubiis esset recurrendum et que habeat cognoscere et diffinire in universa materia catholica et ecclesiastica. Tum quia nemo de se [1]) scit, si odio vel amore dignus sit (Eccli 9), [1]) quanto minus de quocunque adulto vel quibuscunque adultis, nisi revelacio specialis dei interveniat, quod talis sit electus, tum eciam quia illa multitudo nunquam fuit in officio ecclesiastico cognoscendi et diffiniendi manifeste et sensibiliter nec secundum se totam nec secundum aliquam eius partem post primum collegium Christi, quia nunquam fuit revelacio facta de aliquo vel aliquibus, quod ipsi sint predestinati in tali officio existentes. Nec eciam militans est illa, cuius sentencie et determinacioni esset standum in materia catholica et ecclesiastica et ad quam in dubiis in tali materia esset recurrendum, quia nunquam talis universitas et multitudo fuit congregata sensibiliter et perceptibiliter nec potest humanitus congregari [c]) ad hoc faciendum.

a) L M: et collegii aliorum apostolorum Christi.
b) L M: de se ipso. — c) M: aggregari.

1) v. 1.

Quomodo ergo in dubiis circa materiam catholicam et ecclesiasticam ad ecclesiam predestinatorum vel ad aliquos [28 2a] predestinatos pro certificacione per sensibilem et apertam informacionem est recurrendum, cum de nullo in toto mundo constet alicui sine speciali revelacione dei, si iustus et electus sit? Quomodo eciam ad ecclesiam militantem sic est recurrendum, cum talis simul haberi non potest? Et si recurretur ad aliquam eius partem preter compositum misticum et ecclesiasticum supra dictum ex papa et collegio cardinalium, unde illi parti auctoritas sit cognoscendi et diffiniendi? et cur plus uni parti in uno loco quam alteri eciam quocunque loco esset ascribenda? Et cum non sit aliqua pars eiusdem ecclesie preter illud compositum sepe dictum in tali auctoritate et officio constituta in regno Christi, esset magna perplexitas et disturbium nimis magnum. Perplexitas in eo, quia fideles ignorarent, ubi secure deberent recurrere pro illuminacione et certificacione in materia fidei, quando in aliqua dubitarent; disturbium magnum, quia variatis [a]) sentenciis in fide, que variacio iam per Viclefistas nunc currit, multi christiani parti contrarie in fide seducti adhererent [b]), si non esset auctoritas et potestas ecclesiastica super terram manifesta et sensibilis talia corrigendi, et multi vacillarent, aliqui illi parti aliqui alteri et alii iterum alteri et sic consequenter adhererent et una pars alterius sentenciam et diffinicionem contra se factam reputans se confundi non acceptaret, qualiter iam de facto heu currit [c]), et fierent infinita scismata in regno Christi sc. ecclesia militante.

Stultum ergo et nimis vesanum est talia dicere et ponere et ab ecclesia romana in talibus contra scripturam sacram, contra sanctos doctores et sacros canones ac contra racionem, ut iam supra declaratum est, contemptibiliter declinare. Vnde ergo Huss non ponens istam ecclesiam nec volens ponere, cum de posicione eius doctores reprehendit cum ceteris Viclefistis, qui ad posicionem illius ecclesie romane, cuius papa est caput corpus vero collegium cardinalium, nullomodo volunt consentire nisi illusorie et zophistice, errant gravissime et se ipsos cum sibi adherentibus precipitant in infer-

a) A: varietates.
b) L M ještě: ex favore et in erroribus decederent. — c) L: fit.

num, quia dicit Bonifacius VIII. in Extravaganti decretali [1]), quod subesse romano pontifici [28[2b]] omni creature racionali est de necessitate salutis.

Quod autem Huss et Viclefiste nolunt subesse romano pontifici nec ponere romanam ecclesiam, non est alia causa, nisi quia de suis erroribus nolunt per aliquem iudicem in terris ecclesiasticum iudicari, ne seipsos et sibi confunderent adherentes. Sciunt enim sentenciam illius romane ecclesie contra multos et quasi contra omnes XLV articulos, quos nituntur defendere, textibus iuris canonici inscriptam et sic sciunt se ex hoc tamquam hereticos erroneos vel condempnandos. Quam condempnacionem volunt auffugere per potenciam secularem, sed timendum est, ne eis accidat illud Ys. 39: [2]) »Propter hec dicit dominus: Propterea quod exprobrastis verbum hoc et sperastis in calumpniam et tumultum et innixi estis super eo, propterea erit vobis iniquitas hec sicut interrupcio cadens et requisita in muro excelso, quoniam subito dum non speratur veniet contricio eius.« Multi enim fuerunt heretici retroactis temporibus validi et potentes, habentes sibi adherens [a]) brachium seculare, et tamen nunquam contra ecclesiam et fidem Petri triumpharunt, sed semper ultimo sunt contriti et fides Petri mansit et navicula semper salva.

3. De antichristo et de Wiclef.

[E cap. XVI—50[1b]]. Planum est ergo ex predictis [b]), quod antichristum illum summum esse papam nominis significacioni et interpretacioni contradicit, cum antichristus dicatur ab anti, quod est contra, et Christus, quasi contra Christum vel contrarius Christo, quia omnia hec, que antichristus faciet, erunt contraria illis, que de Christo legimus. Contrariatur eciam scripture sacre et sanctorum doctorum et sapientum expositorum et tracta-

a) A L: adherentes.

b) Páleč tu používá traktátu Stanislavova »De antichristo«.

---

[1]) Unam sanctam, cap. 1. Extrav. com. I, 8. — [2]) Is. 30, 12 n.

t o r u m. Licet enim secundum sentenciam misticam et similitudinariam plures scripture possent trahi ad antichristum misticum, qui esset mistica persona ex capite et membris multitudinis reproborum hominum vel ad excellencia mistica et similitudinaria membra antichristi, sicut ad papam quando vivit contrarie Christo secundum superbiam, avariciam et luxuriam, tamen non omnes locuciones in scriptura et condiciones et circumstancie veri antichristi possunt trahi [a]) ad ipsum papam.

Vnde ergo peccant tales gravissime, qui secundum sentenciam eorum quantum in eis est vellent papam haberi ut summum nunc antichristum et post eum cardinales, archiepiscopos, episcopos et usque ad infimum curatum ut sathallites illius antichristi et sic papam cum illis sicut precipuum nunc antichristum cum suo corpore mistico a fidelibus detestandum, persequendum, in iudicio et mandatis suis contempnendum, in foro suo legislatorio et iudicatorio horrendum et ita de aliis.

Quo dato fieret imperium et regnum Christi, quod est super terram militans presens ecclesia, peior et crudelior tyrannis, quam esset aliqua quoad bona temporalia in tota gentilitate, cum daretur discolis libertas et occasio circa quamcunque materiam fidei non clare et plane in scriptura expressam, ymmo forte et expressam, ut illi iuxta suam apparenciam et caput unam partem contradiccionis docerent et dogmatisarent esse fidem catholicam, alii autem aliam partem contradiccionis, [50[2a]] sicut iam currit de erroribus Wykleff, et nec unus nec plures nec aliqua communitas visibiliter conversans in terris posset auctoritative illam vel aliam partem corrigere, cohercere aut compescere per virtutem, legem et iura sue fidei et sue confessionis et per claves ligandi et solvendi et sic tunc presens Jerusalem i. e. visio pacis [1]) et concordie, ubi omnes deberent idem sapere iuxta consilium apostoli I. ad Cor. 1: [2]) »Obsecro vos per nomen domini nostri Jesu Christi, ut idipsum dicatis omnes et non sint in vobis scismata; sitis autem perfecti in eodem sensu et in eadem sentencia,« converteretur in Babiloniam confusionis,

a) A: locuciones in scriptura possunt trahi condiciones et circumstancie veri antichristi ad ipsum ...

1) Ez. 13, 16. — 2) v. 10.

ubi quilibet posset pro arbitrio suo non fidem pro fide vel fidem pro non fide offerre vel dogmatisare et sic fidei catholice venenum ad eternam mortem pestiferum inmittere, nulla legislatoria, iusticiaria et iudiciaria potestate in terris sensibiliter existente, que haberet hoc prohibere, corrigere et compescere et desperatum et incorrigibilem exterminare. Quod esset incomparabiliter peius et nocivius in illo regno dei, quam quod quilibet pro suo arbitrio et apparencia prout posset res temporales quascunque sibi usurparet, aliis subtraheret, raperet, minueret, distraheret, destrueret, annichilaret, eciam si essent corpora propria aliorum, uxores, pueri, bona quecunque mobilia et inmobilia, nulla existente potestate iusticiaria et iudiciaria, que hoc posset et haberet prohibere, cohercere, exterminare visibili percepcione — et sic regnum Christi ecclesia eius esset in terris confusissimum, ymmo tyrannis summe abhominabilis et horrenda.

Sed quod V i c l e f f i s t e illam abhominacionem et confusionem non perpendunt cecati malicia, subest causa non excusans sed accusans, cum in hoc fures, predones et alios maleficos imitantur. Sicut enim hii nollent aliqua patibula nec aliquam iusticiariam potestatem, que eos de malicia eorum posset et haberet corrigere et punire: sic et isti romanam ecclesiam negantes, papam antichristum appellantes et alios prelatos ut sathalites illius antichristi, quid aliud querunt et conantur, nisi omnem iudiciariam potestatem et iusticiariam spiritualem annullare, ut in sua malicia et erroribus maneant inpuniti?

Non ergo ad hanc intencionem dyabolicam et pure antichristicam et dolosam et v i o l e n c i a m p r o s u b s i d i o q u e r e n t e m accedat fidelis, sed dolens de vita mala in prelatis [50^{2b}] et principibus spiritualibus et secularibus, fide teneat sentenciam supradictam de persona hominis antichristi novissimis temporibus venturi, cum ad integritatem fidei et credulitatis christiane pertineat fideliter et vere credere antichristum hominem suo tempore ut principem et caput omnium malorum hominum et sic ecclesie malignancium circa finem seculi, oppositum et contrarium directe et capitaliter in congerie malarum circumstanciarum et condicionum ipsi Christo homini in congerie bonarum condicionum.

Huius autem fidei preter scripturam sacram, sanctorum doctorum, sapientum expositorum potest esse non discolis et protervis sed studiose et prompte obedientibus fidei facillima et clarissima probacio talis. Nam transcurrendo omnes et singulos episcopatus et ecclesias kathedrales incipiendo a summo et primo episcopatu et prima kathedrali ecclesia sc. romana sc. ubi presidet summus pontifex papa, cuius collegium est cetus cardinalium, et querendo in singulis talibus ecclesiis, si ipsi cum clero et populo sibi subiecto firmiter secundum scripturam sacram et dicta sanctorum doctorum et sapientum expositorum scripture teneant et credant huiusmodi antichristum hominem in novissimis temporibus circa finem seculi contrariaturum Christo et contra Christum et legem eius et fideles eius seviturum vi et dolo ac gravissimis tribulacionibus, quales non fuerunt nec fient [1]) in hoc seculo, et hoc per tempus paucum, per annos tres cum dimidio, et quomodo talis antichristus extolletur supra omne quod dicitur aut colitur deus [2]), querendo eciam si hec umquam discrediderint aut non crediderint vel oppositum senserint, et similiter queratur a qualibet universitate theologorum in quibuscunque studiis: et cum aliud inveniri non poterit, nisi quod omnes et singuli episcopatus et ecclesie cathedrales et similiter[a]) omnes universitates et per universa loca tocius sancte matris ecclesie simplices villani et puri plus quam a mille annis sic teneant, credant et asserant secundum scripturam et dicta sanctorum et sapientum tractatorum: igitur clarum est hoc ad integritatem credulitatis et fidei christiane pertinere. Qui autem oppositum predicant, dogmatisant et asserunt, sunt velut heretici devitandi iuxta illud apostoli ad Rom. XVI:[3]) »Rogo autem vos, fratres, ut observetis eos, qui dissensiones et offendicula preter doctrinam quam didicistis faciunt et declinate ab illis. Huiusmodi enim Christo domino non serviunt sed suo ventri et [51[1a]] per dulces sermones et benedicciones seducunt corda innocencium.«

Et vere seducunt, cum innitentes suis capitibus Wicleffiste et sentenciis Wicleff heresiarche, dicta sanctorum, canones

a) A: simpliciter.

---

1) Mat. 24, 21. — 2) II. Sol. 2, 4. — 3) v. 17 n.

et exposiciones sapientum eis contrarias non recipiunt. Bene Apok. 8 scribitur: [1]) »Cecidit de celo stella magna ardens tamquam facula et cecidit in terciam partem fluminum.« Hec stella secundum doctores significat perniciosum heresiarcham, qualis fuit Wicleff. Et dicitur stella propter doctrinam erroneam apparentem et coloratam, dicitur magna propter multitudinem errorum. Nullus enim hereticorum tot hereses seminavit sicut ipse, qui in libris suis male scripsit de sacramentis ecclesie, de officiis, censuris ecclesie, de moribus, ritibus, cerimoniis, iuribus, libertatibus et sacris rebus ecclesie, de veneracione reliquiarum et indulgenciis, de ordinibus et religionibus in ecclesia. Alii enim heretici vel circa divinitatem Christi vel eius humanitatem erraverunt uno vel paucis erroribus, hic autem Wiclef quantum fuit in eo totam ecclesiam quasi in omnibus suis punctis et articulis voluit annullare. Dicitur facula ardens propter incendium et alleccionem, quia scripta sua fucata verbis coloratis, racionibus sophisticis, subtilibus et scripturis male sed apparenter valde applicatis adeo legentes alliciunt et incendunt, quod vix qui suos libros legerit, ab infeccione poterit preservari. Hec stella cecidit de celo i. e. ecclesia vel fide catholica in terciam partem fluminum — flumina enim in proposito sunt sacra scriptura continens tres partes: prima pars est textus veteris testamenti et secunda pars novi testamenti et tercia pars dicta sanctorum, canones et exposiciones sapientum. Et in hanc terciam partem Viclef cecidit et sui sequaces Viclefiste, qui dicta[a]) sanctorum, canones et exposiciones sanctorum doctorum non capiunt, nisi quantum pro sentencia eorum sonuerint, si autem contra eos adducuntur, non acceptant in omnibus, [non] nisi scripturam requirentes novi et veteris testamenti.

Et tantum de illa ecclesia maledicta.

a) Rkpp.: quidam.

---

1) v. 10.

4. De fide.

[E cap. XIX—58[1a]]. Credendum est eciam bullis pape et romane ecclesie in hiis que concernunt salutem animarum et in hiis que sunt fidei. Illa enim romana ecclesia, papa et collegium cardinalium, nunquam errat in iudicio et sentencia, quam tradit fidelibus in quacunque materia, ubi altera pars contradiccionis fideliter et catholice credi debet et teneri, sicut superius est ostensum cap. 9. E et 12. B C. In materia autem iuridica falli et fallere potest, ut cum in materia iuridica habens pro pietate sua testes insuspectos, qui tamen de falso testarentur, secundum allegata et probata ex testimonio iudicaret, ubi non satis informata per relaciones, testimonia vel similia humana habet pro vero, ubi non subest veritas, et secundum hoc iudicat, non est culpanda, cum nec sic est inconsona vel non consona sed consona in rectitudine ipsi sacre scripture, iuxta eius doctrinam et constitucionem iudicans, cum ipsa scriptura dicat, quod in ore duorum vel trium testium stat omne verbum [1]); nec ibi iniuste vel male sed sancte et iuste iudicat pro illo habens, quod verum sit illud, quod per testes diligenti examine testificatum est, quamvis illud non sit verum. Sicut Abraham non male et iniuste sed sancte et iuste habuit pro illo, quod occidendo ymmolaturus esset filium suum Ysaac, ut patet Gen. 22, quamvis hoc non fuerit verum, similiter eciam meritorie habuit pro illo, quod dominus deus voluntate beneplaciti vellet, quod filium suum Ysaac ymmolaret occidendo, licet hoc non fuerit verum: sic et romana ecclesia laudabiliter potest nonnunquam testificatum habere pro vero, quod non sit verum, sed quando per inferiores recte informatur de veritate, sentencias suas in talibus non veretur revocare. Ecclesia enim romana sentencias suas quandoque revocat, quandoque in melius mutat, ut 35. q. 9 Sentenciam [2]) et capitulo sequenti, ymo et ipsa statuta conciliorum secundum eventum temporum vel in toto vel in parte mutat 25. q. ult. Hiis ita. [3])

Ex hiis itaque patet, in quo scriptum Huss capitulo VIII. F habeat veritatem, ubi sic scribit [4]), quod *bullis papalibus* [58[1b]]

---

[1]) Mat. 18, 16. — [2]) c. 6. — [3]) c. 16. Grat. § 1. XXV, 1.
[4]) Opp. I, 209[a].

non tenetur homo credere, nisi quod dixerint ex scriptura vel fundaretur implicite in scriptura, sed potest opinative homo credere bullis, quia tam papa quam sua curia potest falli propter ignoranciam veritatis; de illa enim verificatur quod fallit et fallitur, fallit propter lucrum, fallitur propter ignoranciam. Quomodo autem debet credi literis principum, instrumentis notariorum et narracionibus hominum, docet experiencia, que est magistra. Ipsa enim docet, quod hec tria sepe fallunt. Aliter igitur creditur deo, qui nec falli nec fallere potest, aliter pape, qui falli et fallere potest, et sic aliter sacre scripture et aliter bulle humanitus excogitate: nam scripture sacre nec licet discredere nec contradicere, sed bullis aliquando licet et discredere et contradicere, dum vel indignos promovent vel avariciam sapiunt vel iniustos magnificant et innocentes deprimunt vel mandatis dei vel consiliis implicite contradicunt. Hec ibi.

Ecce loquens de veritate catholica inpertinenter admiscet bullas pape, literas principum, instrumenta notariorum, narraciones hominum, cum iam equivocat de fide. Quis enim dubitat, quod bulle pape, litere principum etc. non sunt fides catholica nec eis tanta fides sicut articulis est adhibenda, sed non per hoc excluditur, quin eis fides communi modo i. e. credulitas sit apponenda secundum magis et minus. Vnde ergo ad bullas pape descendendo cum dicit, quod bullis pape non tenetur homo credere i. e. fidem adhibere et credulitatem, nisi quod dixerint ex scriptura vel fundaretur implicite in scriptura, vocando authonomastice scripturam scripturam biblie, si intelligit de bullis pape in materia i u r i d i c a, non est verum sed error, cum tunc nulli sentencie vel iudicio pape esset fides adhibenda, nisi illa fundaretur in scriptura biblie; sed notum est quod sint infiniti casus particulares circa materiam iuridicam, qui quoad modum sentenciandi in scriptura biblie nec expresse nec implicite continentur, quia alias totum corpus iuris superflueret. Nichilominus inter autentica humana bullis pape in materia quacunque iuridica est fides summe adhibenda et cum omni qua decet reverencia sunt recipiende et sicut de pape iudicio nulli iudicare permittitur, sic nec de eius literis. Cum vero papa possit fallere et falli, ubi de aliquo minus informatus in literis suis scriberet, inferiores absque iudicio literarum [58^{2a}] papalium et presertim quem tangit factum humiliter et reverenter papam de veritate

habent sine convicio informare et tempore medio fideles habent presumere et fidem adhibere bullis pape, quod veritatem contineant, nisi fuerit declaratum oppositum et probatum. Alias litere pape, bulle vel processus repellerentur et inpugnarentur per quemcunque, contra quem emanarent, et sic veniret magna perturbacio ordinis in potestate spirituali et seculari.

Si autem predictam proposicionem intelligit de materia fidei, tunc innuit in hoc, quod papa nec per se nec cum cardinalibus haberent Christi fidelibus pro sentencia tenenda catholice tradere vel aliquid racionabiliter concedere, nisi quod in scriptura veteris et novi testamenti continetur, quod iterum est error gravis. Nam et Christus suis discipulis volens ab eis per passionem recedere dixit: »Adhuc multa vobis dicere habeo, sed non potestis portare modo« Joh. 16 [1]), ergo multa reliquit per apostolos et alios patres sanctos dicenda suo tempore pro informacione fidelium et statuenda. Vnde ergo Christus et spiritus s. per romanam ecclesiam multas sentencias catholice tenendas, senciendas et credendas Christi fidelibus tradidit, que in textibus veteris et novi testamenti non continentur. Ubi enim in biblia continetur, quod vigilie Christi, beate Virginis vel sanctorum apostolorum sunt ieiunande et ex precepto videntur dies eorum sollempniter celebrandi? Ubi in biblia continetur, quod quadragesima est sub precepto ieiunanda et sic de aliis multis? Ideo dicit b. Augustinus in libro de fide christiana: [2]) »Catholica ecclesia per orbem diffusa tribus modis probatur existere i. e. regi. Quicquid in ea tenetur, aut auctoritas est scripturarum aut tradicio universalis i. e. constitucio aut certe propria et particularis. Sed auctoritate (subaudi scripture) tota (sc. ecclesia) constringitur, universali tradicione maiorum nichilo minus tota, privatis vero constitucionibus et propriis informacionibus unaqueque (sc. ecclesia) pro locorum varietate, prout unicuique visum est subsistit et regitur.«

Ecce quam plane iste doctor catholicus ponit, quod preter auctoritatem scripture est dare tradiciones universales, sicut concilia et determinaciones ecclesie romane, que omnes obligant ecclesias et supposita ipsarum, et est dare statuta provincialia, quibus ecclesie particulares [58 b] in certis provinciis constrin-

---

[1]) v. 12. — [2]) c. 8. d. 11.

guntur. Que tamen concilia, determinaciones, canones et statuta, etsi non sunt contraria sed in veritate et rectitudine consona scripture, non tamen in textibus veteris et novi testamenti continentur, quibus fideles Christi tenentur fidem adhibere et eis sub pena peccati mortalis non contraire ex contemptu iuxta scripturam b. Augustini ad Cassulanum presbiterum sic dicentem: [1]) »In hiis rebus, de quibus nichil certi statuit scriptura divina, mos populi dei et instituta maiorum pro lege tenenda sunt et sicut prevaricatores legum divinarum ita contemptores consuetudinum ecclesiasticarum cohercendi sunt.« Hec ille. Et a forciori contemptores conciliorum, canonum et statutorum puniendi sunt, quia in spiritum s. blasphemant qui canones violant; 25. q. 1. Violatores [2]), ubi sic scribit Damasus papa: »Violatores canonum voluntarii graviter a sanctis patribus iudicantur et sancto spiritu, instinctu cuius ac dono dictati [sunt], dampnantur, quoniam blasphemare spiritum sanctum non incongrue videntur, qui contra eosdem sacros canones non necessitate compulsi, sed libenter ut premissum est aut aliquid proterve agunt aut loqui presumunt aut facere volentibus sponte consenciunt. Talis enim presumpcio manifeste unum genus est blasphemancium spiritum sanctum, quoniam ut iam prelibatum est contra eum agit, cuius iussu et gracia sancti canones editi sunt.«

Dimittat ergo Huss cum suis Wikleffistis gannitus [a]) vulpinos et ululatus luporum, qui mencientes dolose voces habere ewangelicas sacris canonibus contradicunt et repugnant, in hoc infideliter deviantes et suos sequaces dampnabiliter involventes, cum prima salus est recte fidei regulam custodire et a constitutis patrum nullatenus deviare (25. q. 1 Prima salus). [3])

Vnde ergo fideles Christi in communi fide et in omnibus punctis religionis christiane deberent stabiliter et inmobiliter perseverare, ut non circumferantur omni vento doctrine [4]) et de facili erroribus acquiescant, cum fides nostra quoad articulos est tot testimoniis et tam efficacibus signis confirmata, que non-

[a]) L: garritus.

[1]) c. 7. d. 11. — [2]) c. 5. — [3]) c. 9. — [4]) Ef. 4, 14.

nisi divina fieri poterant virtute, eo quod miracula pro fidei confirmacione facta tocius nature superant facultatem, ut patet in mortuorum suscitacione, cecorum illuminacione, demonum eieccione, languidorum subita curacione, celestium corporum mirabili inmutacione, [59[1a]] mencium humanarum et ydiotarum scienciarum et misteriorum replecione, ut quod subito simplices et ydiote fuerunt sine doctrina humana docti facti, eloquentes et audaces et quod inter persecuciones horribilissimas tyrannorum magis turba crevit fidelium, non solum simplicium sed eciam secundum mundum sapientissimorum, qui tempore persecucionis fuerunt ad fidem conversi catholicam, ut patet in diversis libris et legendis sanctorum.

Apparet eciam ex hoc veritas fidei communis in omnibus aliis punctis, que Christi fideles a multis centenis annorum fideliter tenuerunt iuxta sanctorum patrum et ecclesie romane determinaciones, diffiniciones et instituta de sacramentis, clavibus, officiis, censuris ecclesie et veneracione reliquiarum, de indulgenciis, de ordinibus et religionibus in ecclesia, de cerimoniis, iuribus, libertatibus et sacris rebus ecclesie. Hiis enim punctis religionis christiane sancti et mortui veram adesse fidem miraculis attestantur et quam vivi tenuerunt, eciam post mortem miraculis approbant et confirmant et si error esset in fide in aliquo puncto religionis christiane, a deo essemus decepti, qui tantis signis et talibus, que nonnisi per deum possunt fieri, hec puncta nedum articulos in nobis confirmavit. Vnde dicere possemus: domine deus, tu decepisti nos, ut dicit R i c h a r d u s I. libro de Trinitate. [1]) Omnes enim veritates catholice credite sunt et recepte ab ecclesia dei testimonio vel testimoniis, sive talia testimonia sint sacre scripture sive per miracula sive per revelacionem. Soli enim deo in hiis credit ecclesia catholica, credens fideliter et constanter quod [a]) huiusmodi fidei deus est dator, doctor, testificator et approbator, credens et asserens fideliter et constanter innumeros sanctos esse salvatos in hac fide, quorum sanctitas et salvacio et miraculorum post mortem operacio arguit veritatem fidei, quam vivi tenuerunt.

Et ideo fides christiana per omnia [b]) est veridica et salu-

[a]) A: vynech. — [b]) A: per omnes.

[1]) *Migne* P. L. 196 col. 891.

taris, quia dei testimonia non possunt esse falsa in aliquo, quia ipse veritas est (Joh. 14) [1]) et ad hoc venit in mundum, ut testimonium perhibeat veritati (Joh. XVIII) [2]), et ipse est testis fidelis (Apok. 1) [3]) et si testimonium hominum accipimus, testimonium dei maius est (Joh. 5). [4]) Vnde M a x i m u s in quodam sermone inquit [5]): »Noverimus itaque, quod non sine magno discrimine de veritate fidei dubitamus, quam tantorum sanguine consignatam videmus. Magni etenim periculi res est, si post prophetarum [59[1b]] oracula, post apostolorum testimonia, post martirum vulnera veterem fidem quasi novellam discutere presumas et post tam manifestos duces in errore permaneas et post moriencium pro ea sudores ociosa disputacione contendas.« Hec ille.

Et ergo intrepide et absque formidine debent Christi fideles sentencias et leges ecclesiasticas circa materiam catholicam et ecclesiasticam servare fideliter et pro eis mori viriliter, in hoc Machabeos imitantes, quam et quas patres nostri et patres patrum nostrorum fideliter et constanter custodiebant, hec dicta simul ad patres nostros ecclesiasticos et naturales referendo.

Sed heu istis malis temporibus h e c f i d e s patrum antiquorum a m u l t i s e s t d e r e l i c t a p r o p t e r p r e d i c a c i o n e m V i c l e f i s t a r u m scandalosam, qui adherentes sentenciis Wikleff heretici plus quam sanctis doctrinis doctorum sanctorum [et] canonum ecclesiasticorum sanccionibus, peregrinis doctrinis et erroneis nimis populum infecerunt, qui nec videntes miracula illorum predicatorum, nisi ypocriticam sanctitatem ut timetur, sicut eorum fructus declaravit manifeste, a fide communi tocius christianitatis leviter et facile declinaverunt, ymmo ad tantum amant illas doctrinas peregrinas et erroneas, ut veritatem eis contrariam sanctorum, dictis doctorum et patrum approbatam, nolint acceptare implentes illud propheticum apostoli 2. ad Thimot. 4[6]): »Erit enim tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prurientes auribus et a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur.« Et hoc tempus heu est iam, cum multi illius virulenti heresiarche senten-

---

[1]) v. 17. — [2]) v. 37. — [3]) v. 5. — [4]) I. Jan. 5, 9.
[5]) *Migne* P. L. 57 col. 707. — [6]) v. 3 n.

cias, contrarias romane ecclesie, scriptis sanctorum doctorum et patrum, acceptant et sustinent, sanam autem doctrinam romane ecclesie, sanctorum doctorum et sacrorum canonum nolunt acceptare.

Et hoc facit affeccio inordinata, qua homo trahitur ad contraria fidei, et hoc fit aliquando ex amore, aliquando timore, spe vel odio, ut puta quando ex amore vel timore aut spe promocionis contra fidem communem alicui creditur et recta fides dimittitur, aliquando ex invidia vel odio illius, qui dicit veritatem aut docet, veritas fidei derelinquitur. Et ex talibus passionibus multum inordinata affeccione istis temporibus multi a fide sunt aversi et ad ipsam fidei veritatem non inclinantur, quidam ex amore personarum, quas reputant sanctas, quia a peccatis carnis, avaricia et superbia extrinseca [59[a]] eorum estimacione sunt inmunes, non perpendentes peccata spiritualia, que sunt graviora, et superbiam interiorem, qua de se nimis presumunt, ypocrisim et errores, quos publice seminant verbo et in scriptis; cum tamen dicat b. Gregorius[a]) in Mor.[1]): »Sepe namque homo multis occulte peccatis involvitur et in una aliqua virtute magnus videtur« et infra: »Plerumque enim sicut diximus latet superbia et castitas innotescit atque ideo diu ostensa castitas circa finem vite perditur, quia cooperata superbia usque ad finem incorrecta retinetur.«

Alii ex timore propter potenciam secularem, quam sibi illi attraxerunt, fidem antiquam et per multa centena annorum per universum orbem tentam transgressi sunt, spirituales et seculares, temporalia perdere formidando, et alii ex spe promocionis, quia iam habent ludum in manibus promovendi et amovendi, sinistre et inique accusantes. Ideo dicit b. Gregorius lib. XVIII[2]): »Nam fit plerumque, ut infirmorum animus eo magis de auditu veritatis trepidet, quo florere contemptores videt, sed cum iusta ulcio iniustos subtrahit, alios a pravitate compescit. Vnde per Salomonem dicitur: Multato pestilente sapiencior erit parvulus (Prov. 21).«

[a]) L nemá citátů z Řehoře.

---

[1]) *Migne* P. L. 75 n. nenalézám. — [2]) *Migne* P. L. 76 col. 57.

Alii autem ex invidia cleri alterius partis, quam ipsi fetere fecerunt coram populo, ut Judeos plus diligant quam presbiteros et clericos eis non adherentes, a quibus et si in confessionibus et predicacionibus corriguntur, ut ab erroribus Vikleff pestiferi resipiscant, reclamant et informacionem non acceptant, implentes illud Prov. XVIII [1]): »Non recipit stultus verba prudencia, nisi dixeris ea que versantur in corde eius.« Et vere si istis temporibus antichristus appareret, predicando[a]) contra statum cleri et ecclesie et contra Christum et legem eius, miracula et signa licet apparencia faciens et terrorem incuciens, putasne filius hominis fidem inveniret [2]) hic in regno, postquam abiecta tota communitate cleri per mundum universum ex affeccione inordinata unius persone[b]), a quo nec miracula viderunt nec sanctitatem experti sunt, plurimi a fide communi ita leviter recesserunt, se, suos successores et patres predecessores in eo gravissime confudentes.

5. *De Petro capite ecclesiae.*

[E cap. XXI—64[1a]]. Attentis autem scripturis et racionibus in hoc capitulo adductis cum scripturis et racionibus pro eadem materia in cap. VIII. et XII. annotatis[c]) quis nisi insanus Petrum apostolum et principem apostolorum et suum successorem consequenter caput esse negabit et fundamentum ecclesie ministeriale et vicarium, cum de hoc sit scriptura plana [64[1b]] et copiosa? Et revera talis vesanus est heu Huss cum suis complicibus in hac parte, qui ista negare non formidat, sicut patet ex prioribus et presertim in cap. VII sui tractatus ista expresse inpugnat, errores varios ad lapsum aliorum conscribendo. Et signanter cap. IX. G sic scribit [3]): *Conceditur autem, quod Petrus a petra ecclesie, que est Christus, habuit humilitatem, paupertatem, fidei firmitatem et consequenter beatitudinem. Sed quod ex isto verbo ewangelii ‚Super hanc petram edificabo ecclesiam meam' Christus intendat super*

[a]) A: predicacio. — [b]) L: scil. Hus. — [c]) L: supra annotatis.

[1]) v. 2. — [2]) Luk. 18, 8. — [3]) Opp. I, 211[ab].

personam Petri edificare totam ecclesiam militantem, fides evangelii cum exposicione Augustini et racione contradicunt. Nam super petram, que est Christus, a quo Petrus accepit firmitatem, fuit Christus edificaturus ecclesiam, cum Christus sit caput et fundamentum tocius ecclesie, sed non Petrus. Et supra E scribit[1]): *Nusquam legitur in scriptura expresse, quod Petrus est petra, nec Christus, qui leviter potuit dicere, dixit: ‚Tu es Petrus et super te edificabo ecclesiam meam', sed dixit: ‚Tu es Petrus' i. e. confessor vere petre, ‚et super hanc petram,' quam tu confessus es, ‚edificabo ecclesiam meam.'* Hec ibi.

Ecce planus error, cum supra dictum sit, quod ille textus scripture iuxta tercium sensum potest vere et catholice intelligi de Petro racione auctoritatis et racione sue fidei firmitatis. Fuit enim Petrus firma petra racione fidei et auctoritatis universalis sibi et ecclesie sue romane tradite, quam Christus miseracione sua nunquam deseruit, sed per beatos apostolos suos, precipue Petrum et Paulum singulares eiusdem ecclesie defensores, pia benignitate et continua pietate custodit, ut iisdem rectoribus gubernata in sua fide et auctoritate firma et stabilis permaneret. Ipsa etenim est sancta et apostolica mater omnium ecclesiarum Christi, que per dei omnipotentis graciam a tramite apostolice tradicionis nunquam errasse probatur nec hereticis novitatibus depravanda succubuit, sed ut in exordio normam fidei christiane suscepit ab auctoribus suis apostolorum Christi principibus, illibata finetenus manet (24. q. 1 A recta ergo fide)[2]), pro qua eciam ut in se firma subsisteret, passionis sue tempore salvator noster Jesus patrem exorasse perhibetur dicens [64[2a]] Luc. 22[3]): »Symon, ecce sathanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum; ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua,« vocando fidem Petri fidem ecclesie militantis.

Ecclesie enim regnum firmissimum est, dum non est subversum nec infirmatum per tyrannos impiissimos sc. Neronem et Dioclecianum, qui fortissime impugnaverunt ecclesiam et conati sunt exterminare. Et hec crudelitas persecucionis a tempore Neronis incepit et duravit usque ad tempus Constantini Magni, in quo sunt cesa multa milia martirum pro Christo, et

---

1) ibid. 210[b]. — 2) c. 9. — 3) v. 31 n.

ut dicit Richardus super illo verbo Apok. VI ‚Et datus est illi gladius magnus' loquens de illa persecucione sic inquit [1]): »Vere gladius magnus, quia non solum communes et minores in ecclesia iste gladius occidit, sed et maiores et universitatis fidelium sustentatores, [a]) ut apostolos excellentissimosque doctores interfecit. Vere magnus gladius, quo intra solam urbem Romanam quodam tempore ab impiissimo Diocleciano imperatore paucis diebus XVII milia martirum pro Christo cesa leguntur.« Sed quanto plus illi tyranni fideles martirisaverunt, tanto plus multiplicati sunt, sicut filii Israhel a pharaone oppressi plus fuerunt multiplicati (Ex. 1). Et tamen semper ecclesia in fide stetit salva hucusque, quia Christus non est in sua peticione frustratus, sed pro sua reverencia exauditus (ad Hebr. 5). [2])

Sed cum vidisset dyabolus, quod nichil proficeret in occisione sanctorum, sed magis videbat ex eorum paciencia et virtute ecclesiam roborari et augeri, suscitavit hereticos perverse scripturam exponentes, ut Arrium, Sabellium, Manicheum, Faustum et quam plures alios, per quorum maliciam hereticam et heresim maliciosam fideles decipere attemptavit, quos non potuit per apertam maliciam vincere tyrannorum. Sed quanto post tyrannos ecclesia inpugnata est per hereticos, tanto plus illuminatores accepit doctores et hereticorum fortissimos confutatores [b]), per quos veritas est declarata et errores auctoritate romane ecclesie eliminati per concilia ipsius auctoritate celebrata magisque quam ante solidata. Ideo Augustinus dicit de ecclesia [3]): »Hoc est proprium ecclesie, dum persequitur floret, [64[2b]] dum opprimitur crescit, dum contempnitur proficit, dum leditur vincit, dum arguitur intelligit, tunc stat dum superari videtur.« Hec Augustinus.

Cum autem fides militantis ecclesie sit fides ipsius Petri et ecclesie romane, cum ipsius auctoritate semper regebatur et regitur in hiis que sunt fidei et que respiciunt salutem animarum, cum in talibus sub eius magi-

a) L: suscitatores. — b) V A psáno: confautores.

---

1) *Migne* P. L. 196 col. 764. — 2) Žid. 5, 7.
3) Nepodařilo se mi nalézti.

sterio semper deguit et deget ac sub eius disciplina et correccione semper permaneat et permansit, ne in illa aliquid dogmatisetur perversum, inseratur incautum, in fide temerarium ingeratur; quodsi secus a quoquam fuerit attemptatum, id protinus sua auctoritate penis eciam adiunctis prorsus evellatur. Quociens enim fidei racio ventillatur, nonnisi ad Petrum i. e. sui nominis et honoris auctoritatem referri debet (24. q. 1 Quociens) [1]) et omnis sancte religionis dubitacio ad romanam ecclesiam et sedem apostolicam, que est caput ecclesiarum, est referenda et inde normam sumere et informacionem, unde sumpsit exordium (dist. XII. Preceptis). [2]) Hec enim cum spiritu sancto regitur, in hiis, que sunt fidei et religionis christiane, non potest oberrare, ut supra cap. XII est declaratum. Navicula enim Petri mergi potest, sed spiritu sancto eam implente nullatenus submergi permittitur. De qua salvator dixit [3]): »Et porte inferi non prevalebunt adversus eam« i. e. cavillaciones heresum. Multe enim hereses durante ecclesia romana suborte fuerant et nunquam ipsa ecclesia romana aliqua heresi fuit depravata, sed omnes et singulas auctoritate sua confutavit, ut patet in corpore iuris practicanti.

Ideo benedictus sit deus Jesus Christus, qui suis fidelibus ita securum refugium ordinavit et solidum tamquam petram sacrosanctam romanam ecclesiam, quam ut vineam plantavit dextera sua, quam eciam in precipuam matrem omnium ecclesiarum et universorum Christi fidelium erexit ac in caput et in verticem sublimavit domino dicente ad Petrum: »Tu es Petrus et super hanc petram« etc.

Nec hoc textui ewangelii, exposicioni b. Augustini vel racioni contradicit, cum textus quoad illum sensum sit verus [65'a] et catholicus, ut inmediate probatum est per b. Ambrosium et canones allegatos. Exposicioni eciam b. Augustini non contradicit, cum exposicio b. Augustini loquitur de petra et fundamento principali, b. autem Ambrosius et canones loquuntur de fundamento et petra secundaria, vicaria et ministeriali, quia sicut dictum est, quod Christus est fundamentum et petra tocius ecclesie et Petrus, sed differenter: Christus per auctoritatem, quia omnes

---

[1]) c. 12. — [2]) c. 2. — [3]) Mat. 16, 18.

portat et a nemine portatur, Petrus per administracionem ut eius vicarius summus, quia alios portat sua auctoritate et ab eo portatur. Si autem filius dei racione administracionis communicat esse deum, esse Christum, esse salvatorem, esse redemptorem, ut est dictum supra: cur non esse petram, fundamentum vel caput eis participative communicaret, cum non in tantam sonent perfeccionem sicut prima nec apud vulgus et estimacione vulgi talia nomina hominibus attributa tantum honori dei videntur derogare sicut prima, cum virum esse caput mulieris ipsum vulgus sciat et in quolibet exercitu supremum, ad quem debet fieri respectus, caput appellent. Quod ergo inconveniens vulgus reputabit, si papa vel episcopus in sua dyocesi caput appellatur, quod denique inconveniens, si Petrus petra vel fundamentum nominatur, cum quasi omnes sciant christicole, quod ista nomina ‚ovis, agnus, leo, vermis' etc. Christo conveniant non per proprietatem sed per similitudinem?[a])

Petra enim Christus dicitur a firmitate et soliditate, qua ipse sic firmus fuit hic in humanis conversans, quod nulla potuit temptacione moveri, qua eciam ex gracia sua alios confirmavit et solidavit, ut nullo timore, nulla suggestione ruant superveniente — et hanc firmitatem Petro contulit et sic ipsum petram fecit inmobilem. Audi Gregorium in omelia Penthec. de eius firmitate sic loquentem [1]): »Certe iste pastor ecclesie quante debilitatis quanteque formidinis ante adventum spiritus sancti fuerit, ancilla hostiaria requisita dicat. Una enim voce mulieris percussus, dum mori timuit, vitam negavit. Sed vir iste quante [65[1b]] fortitudinis post adventum existat, audiamus. Fit conventus magistratus et seniorum, cesis denuncciatur apostolis, ne in nomine Jesu loqui debeant. Petrus magna auctoritate respondit: ‚Obedire oportet deo magis quam hominibus.' Et rursus: ‚Si est iustum in conspectu dei, vos pocius audire quam deum, iudicate. Non enim possumus que vidimus et audivimus non loqui. Et illi quidem ibant gaudentes a conspectu consilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati.' Ecce gaudet Petrus in verberibus, qui ante in verbis metuebat et qui

a) L: appropriate, similitudinarie.

1) *Migne* P. L. 76 col. 1225.

prius voce ancille requisitus timuit, post adventum spiritus sancti vires principum cesus premit.« Ecce firma petra, et de hac est scriptura expressa b. Ambrosii et canonum supra allegata et pro illa sentencia est textus ewangelii.

Si enim Christus primum sensum tantum iuxta exposicionem b. Augustini voluisset pretendisse et alios sensus amputasse, leviter dicere potuit: ‚Tu es Petrus et super me petram edificabo ecclesiam meam.' Si secundum sensum de fide Christi per Petrum promulgatam tantum pretendisset, leviter Christus dicere potuit: ‚Tu es Petrus et super hanc petram, quam confessus es, edificabo ecclesiam meam.' Si denique tercium sensum tantum pretendisset alios excludendo, leviter Christus dicere potuit: ‚Tu es Petrus et super te petram edificabo ecclesiam meam.' Sed nullum illorum dixit, cum ad unum illorum verba sua limitando alios exclusisset, ideo maluit illimitate et generaliter dicere: ‚Tu es Petrus et super hanc petram' etc., volens omnes tres sensus supradictos velut catholicos inculcare. Et in hoc quod ipsum fundamentum primum post se fecit ecclesie, in hoc ipso ipsum dedit caput toti ecclesie militanti.

Quod iterum H u s s negat sic scribens consequenter ubi supra [1]): *Suppositis dictis in primo, secundo, tercio et quarto capitulis, quod unica est sancta universalis ecclesia, que est omnes predestinati salvandi, et quod solum Christus est caput illius ecclesie, sicut ipse solus est persona dignissima in illa ecclesia, conferens ei et membris eius motum et sensum in vita gracie, tunc manifestum est, quod Petrus non fuit nec est caput ecclesie* [65[2a]] *sancte catholice. Et dictum b. Dyonisii est verum, quod Petrus fuit capitaneus inter apostolos et fuit fundamentum ecclesiarum, ut in proximo dictum est de apostolis; et dictum b. Augustini est verum, quod fuit inter apostolos in aliqua prerogativa; et dictum Marcelli pape verum est, quod fuit caput locius ecclesie, quam regebat doctrina et exemplo. Non autem persona fuit dignior matre Christi nec equalis Christo nec rector angelorum tunc erat triumphantis ecclesie constitutus. Vnde non est fideli simplici ullum dubium, quin Petrus non auderet se asserere forte caput sancte ecclesie catholice, eo quod*

---

[1]) Opp. I, 211[b].

nec totam rexit nec totam dignitate precessit nec sponsus ipsius ecclesie catholice fuit. Johannes Baptista, quo secundum veritatis testimonium non surrexit maior inter natos mulieris (Mat XI), non se ausus est dicere sponsum ecclesie, sed amicum sponsi humiliter se esse confitetur Joh. 3. Et infra: *Et patet quod nimis magna presumpcio et stulticia foret homini preter Christum se caput vel sponsum sancte ecclesie catholice appellare.* Hec ibi.

Respondetur, quod supposicio sua, sicut ostensum est supra, est falsa et erronea, cum ipsa supposicio supponit non esse aliquam sanctam ecclesiam militantem, in qua simul commixti sunt presciti et predestinati; supponit 2. non esse romanam ecclesiam, cuius papa est caput, corpus vero collegium cardinalium, quas necesse est ponere, ut supra est declaratum. Ideo non mirum, quod errat Petrum apostolum dicendo non esse caput ecclesie catholice, quia si non fuit caput illius tocius sancte ecclesie catholice pro multitudine omnium predestinatorum nec illam totam rexit, sed solus Christus fuit caput ecclesie illius: fuit tamen caput vicarium tocius ecclesie militantis et similiter ecclesie romane, cum inter apostolos ipse caput fuit et supremus vicarius Jesu Christi.

Nec tamen ex eo quoad vitam fuit dignior matre Christi nec equalis Christo nec rector angelorum, quia hoc est inpertinens, sed quoad officium ecclesiasticum fuit persona dignissima in ecclesia militante et sic caput, non principale sed caput eius vicarium, et sic sponsus fuit ecclesie non principalis sed vicarius et ministerialis, capitalis principalis et veri [65^{2b}] sponsi Christi supreme vices tenens, habens supreme potestatem in terris ligandi et solvendi, cognoscendi et diffiniendi in universa materia catholica et ecclesiastica et curam habendi omnium ecclesiarum et universorum Christi fidelium. Tales autem vices Johannes Baptista non habuit, cum baptismus Jude Johannis preponatur, ut dicit Augustinus et habetur 1. q. 1 Dedit [1]), nec principalis sponsus ecclesie ipse fuit, quem tamen Judei pro tali sponso habere voluerunt, ideo non se sponsum nec principalem

[1]) c. 46.

nec vicarium sed amicum sponsi esse humiliter confessus est. Vnde ergo catholice hoc asserendum est, quod sicut Petrus fuit maioris dignitatis et potestatis ecclesiastice quam Johannes Baptista, sic quilibet successor Petri, licet non fuerit tante sanctitatis sicut Johannes, ymmo si fuerit malus, quia malicia persone non derogat dignitati.

Et in hoc communiter Huss errat, qui clauso oculo dextro, quo in vicario Christi papa et in aliis prelatis est auctoritas ecclesiastica intuenda, aperto oculo sinistro solum ad vitam respicit pape et prelatorum, cum tamen in persona pape principalior sit auctoritas et potestas ecclesiastica quam vita sua. Non enim ex vita sua, sed ex auctoritate ecclesiastica Christi vicarius supremus principaliter est censendus, cum non vita sua ligare et solvere, alios iudicare habet et cognoscere in universa materia catholica et ecclesiastica, sed auctoritate et potestate universali sibi a Christo in Petro concessa.

Vnde ergo errat Huss consequenter scribendo [1]): *Quare autem Christus Petrum post se capitaneum et pastorem constituit, fuit preeminencia virtutum ad regendum ecclesiam. Aliter enim sapiencia patris inprovide eum constituisset ecclesie sue episcopum.* Et postea declarat eum habere tres virtutes excellenter sc. humilitatem, caritatem et fidem et concludit M [2]): *Si iam dictis virtutum viis incedit vocatus Petri vicarius, credimus quod sit eius verus vicarius et precipuus pontifex ecclesie quam regit; si vero vadit viis contrariis, est antichristi nunccius contrarius Petro et domino Jesu Christo. Vnde Bernhardus lib. 4. ad Eugenium papam ita scribit: Inter hec tu pastor procedis deauratus* [66[1a]] *tam multa circumdatus varietate; oves quid capiunt? Si auderem dicere, demonum magis quam ovium sunt pascua hec. Non sic factitabat Petrus vel Paulus ludebat. Et sequitur: Pastorem te populo aut nega aut exhibe, non negabis, ne cuius sedem tenes te neges heredem. Petrus hic est qui nescitur processisse vel gemmis ornatus vel sericis, non tectus auro vel vectus equo albo nec stipatus milite nec circumstrepentibus ministris, absque hiis cum satis credidit posse implere salutare mandatum: Si amas me, pasce oves meas. In hiis suc-*

---

[1]) Opp. I, 211[b]. — [2]) ibid. 212[b].

cessisti non Petro, sed Constantino. Hec Bernhardus. Novit iste sanctus, quod Eugenius papa debuit esse vicarius in paupertate et humilitate, non in fastu sed in pastu ovium sequens Petrum. Nam illius est homo vere vicarius, cuius vicem gerit et a quo procuratoriam potestatem legittime accepit. Sed nemo vere et Christo acceptabiliter gerit vicem Christi vel Petri, nisi sequatur eum in moribus, cum nulla alia sequela est pertinens nec aliter nisi sub illa condicione recepit a deo procuratoriam potestatem. Et ideo ad tale officium requiritur et morum conformitas et instituentis auctoritas. Hec ibi.

Ecce error manifestus in hoc scripto, in quo fidelibus vult inculcare, sicut et multis heu illum errorem inculcavit, quod si papa sit malus, non sequens Christum in moribus, non est verus vicarius Jesu Christi. Vnde ergo inchoando illum punctum ponit causam, quare Christus elegerit Petrum, propter eminenciam virtutum, alias dicit quod inprovide constituisset eum sue ecclesie episcopum. Ex quo sequitur, quod Judam eligens episcopum fecit inprovide, quem scivit suum furem fore et proditorem, qui tamen verus fuit apostolus et episcopus, quem Christus dicit se elegisse inter duodecim et esse dyabolum contestatur. Sicut ergo apostolatus in Juda et episcopatus in Caypha fuit gracia gratis data, stans cum malicia persone: sic papatus cum non sit donum gratuitum, stare poterit cum malicia pape, sicut de hoc vide cap. X. C.

Et licet ibi raciones et auctoritates sint adducte, tamen adhuc auctoritas b. Bernardi pro confirmacione inducatur, qui super Cantica istum errorem destruens in sermone LXVI. sic scribit: [1]) »Iam vero [qui] ecclesiam non cognoscunt, non est mirum si ecclesie ordinibus detrahunt, [66[1b]] si instituta non recipiunt, si sacramenta contempnunt, si mandatis non obediunt prelatorum. Peccatores, inquiunt, sunt apostolici, archiepiscopi, episcopi, presbiteri ac per hoc nec dandis nec recipiendis ydonei sacramentis. Numquid ista duo conveniunt episcopum esse et peccatorem? Falsum est.« Respondet: »Episcopus erat Cayphas et tamen quantus peccator, qui in dominum mortis

---

1) *Migne* P. L. 183 col. 1100.

dictabat sentenciam. Si negas ipsum episcopum esse, arguet te Johannis testimonium, qui eum in testimonium sui pontificatus prophetasse refert. Apostolus erat Judas et licet avarissimus et sceleratissimus, electus a domino. An tu de illius apostolatu dubitas, quem dominus elegit? Nonne, inquit, ego, vos XII elegi et unus ex vobis dyabolus est. Audis episcopum et eundem extitisse dyabolum? Negas posse esse episcopum qui peccator est?« Hec ille.

Numquid Bernardus in spiritu sancto non hec previdisse est censendus, cum ista predicta omnia heu ex scriptura Huss et sermonibus suis et sibi adherencium sunt adimpleta, qui statum pape, archiepiscoporum, episcoporum et ceterorum prelatorum exposuerunt vilipendio, eorum peccata et malam vitam ad confundendum detegentes in presencia populi incessanter, officium et auctoritatem ecclesiasticam in prelatis propter malam vitam aliquorum contemptui exposuerunt ad tantum, quod ex hiis sermonibus papam vulgares Wiklefiste maledicunt et auctoritatem sui officii omnino parvipendunt, quia ipsum esse de mala vita ex eorum infamia facta in sermonibus perceperunt, utrimque [a]) inique et temerarie iudicantes, ecclesiam romanam et sedem apostolicam totaliter non recognoscunt, ordinibus ecclesie detrahunt, quia superioritatem et inferioritatem quoad claves ecclesie non admittunt, instituta patrum, concilia et determinaciones non recipiunt, sacramenta contempnunt et precipue sacramentum corporis Christi, in quo sacramento dicunt panem materialem post consecracionem remanere vel adminus ponunt problema neutrum, quod quidquid tenuerint in hac materia non peccabunt, allegantes publice in sermone, quia ecclesia antiqua posuit panem materialem remanere, sed ecclesia novella illa asserit non [b]) remanere panem, et suadent hominibus, quod ipsi maneant de hoc in suspenso, cum tamen ecclesia oppositum teneat et determinavit; [66[2a]] mandatis prelatorum omnino non obediunt, mandata et censuras deridentes et censuris publice reclamantes, clerum spoliant, ma-

a) L: utrumque. — b) Rkpp.: non asserit.

ledicunt, ubi possunt eorum malum procurantes. Et quis posset enumerare omnia mala, que heu fiunt in populo ex eorum sermonibus ortum habencia, qui inter officium et vitam non distinguentes predicaverunt erronee et scandalose, quod si papa Christum non sequitur in moribus, non est papa sed antichristus, et sic consequenter de aliis prelatis asserendo, sicut et Huss in hoc scripto id affirmat, in hoc ipso plurimos seducens, qui ad vitam solum et non ad officium respiciunt prelatorum et ita non credunt esse papam vel episcopum et peccatorem, quod est error insanus et stultus. [a])

Si enim non derogantes potestati et auctoritati ecclesiastice propter malam vitam prelatorum contra eorum vicia clamassent non cessando, sicut fecerunt ante eos predicatores autentici et sollempnes, iste error pessimus et insanus et multi alii in populo non succrevissent. Nunc autem quia predicaverunt sequelam Christi in moribus auctoritati et potestati ecclesiastice necessario colligari, foderunt foveam nimis periculosam, in quam multi plebei et clerici inciderunt. Quem errorem palliate in hoc suo scripto Huss approbat, dicendo papam non esse verum vicarium Christi, nisi ipsum in moribus sequatur.

Et arguit sic: Nam illius est homo vicarius, cuius vicem gerit et a quo procuratoriam potestatem legittime accepit. Sed nemo vere et acceptabiliter Christo gerit vicem Christi vel Petri, nisi eum sequatur in moribus.

Respondetur, quod maior est vera simpliciter de bono et malo vicario, quia non est dubium, quod Judas a Christo habens procuratoriam potestatem eius fuit vicarius. Sed minor habet duplicem sensum: unus sensus est, quod nemo vere i. e. meritorie et acceptabiliter Christo gerit vicem Christi, nisi eum sequatur in moribus — sic vera est minor et catholica quoad illum sensum, sed inpertinens ad maiorem, cum stat et in potestate seculari hominem esse pessimum in officio regis et tamen ipsum esse vere ex officio vicarium vel officialem regis: sic et in spirituali potestate, quia non bonitas vite sed eleccio et institucio legittima [b]) facit esse vere vicarium vel officialem in

a) L: nimis stultus. — b) L: canonica.

ecclesia militante; secundus [66[2b]] sensus est venenosus, quem iste scriptor pretendit illius minoris sub pulcris verbis quasi venenum sub melle tectum simplicibus propinando, sc. quod nullum Christus vere acceptat pro vices gerenti suo vel Petri, nisi illum qui sequitur eum in moribus, et ad illum sensum minor illa est erronea, cum Judam ad officium apostolatus [a]) elegit et per consequens acceptavit, qui tamen fuit fur et latro (Joh. VI).[1]) Nonne eciam Samueli mandavit deus populo acquiescere petenti sibi regem dare (I. Reg. 8) et ipsum Saulem in regem ungere (I. Reg. 9. et X.), quem tamen scivit esse malum et non facientem voluntatem suam, et tamen Saul vere accepit a deo per Samuelem regiam potestatem et verus vicarius fuit dei in regimine populi israelitici quoad potestatem secularem? In hoc enim inprovidencia dei non arguitur, cum ipsum Saulem et Judam quales forent prescivit ab eterno, sed in hoc magna dei bonitas ostenditur, quod sicut solem suum facit oriri super bonos et malos[2]), ita dona gratis data vite gratuite excellenter subserviencia in ecclesia militante communicat bonis et malis ex suo iudicio occulto et providencia speciali.

Et tamen ad probandam illam minorem in illo sensu secundo sic arguit, quod nulla est alia sequela pertinens nec aliter nisi sub illa condicione recepit a deo procuratoriam potestatem. Quod illum sensum secundum pretendat, manifeste ostendit in ista probacione. Si enim nulla est alia sequela pertinens in potestate procuratoria quacunque spirituali vel seculari, nisi sequendi Christum in moribus, nec aliter nisi sub illa condicione aliquis recepit procuratoriam potestatem, ergo ubi illa condicio non adesset circa procuratoriam potestatem, non esset verus Christi procurator, quod est falsum de Juda et Saule in spirituali et seculari potestate.

Et s e c u n d o sequitur, quod si aliquid factum esset ex illa procuratoria potestate, esset irritum et inane, cum talis malus non fuisset verus procurator. Et sic sequitur, quod si a Juda aliqui fuissent absoluti et baptisati, non vere fuissent absoluti et baptisati et omnes tales Christo ipsum eligenti deberent

[a]) Psáno: appellatus, pozd. rukou nad textem oprav.

[1]) v. 71. — [2]) Mat. 5, 45.

inputare. Et similiter si Saul in temporalibus bona aliqua ex regia potestate alicui aliquid [67[1a]] contulisset, non bene possideret ea, cum non fuisset verus rex et sic ex illa potestate nichil vere facere potuit et si quid fecit, vigorem non habuit, et illa illusio iterum venisset ex parte dei ipsum in regem eligentis.

T e r c i o sequitur, quod fideles essent nimis perplexi circa salutem animarum, cum circa pastores suos et prelatos nunquam scirent illam sequelam et condicionem adesse pastoribus et prelatis. Possent tamen esse interius ypocrite ymo heretici occulti, a quibus si pretensam susciperent absolucionem vel alia sacramenta, cum non essent veri procuratores Christi, non habentes aliquam sequelam pertinentem in sequendo Christum, cum illam in moribus non haberent, omnes tales deciperentur a deo, qui fecit salutem eorum ex vita prelatorum et pastorum mutabili et variabili et eis in toto incognita dependere. Sed quis ista nisi insanus vellet Christo ascribere?

Ideo oportet poni aliam s e q u e l a m i n p r e l a t i s e t p a s t o r i b u s e x p a r t e p o t e s t a t i s e t a u c t o r i t a t i s e c c l e s i a s t i c e et illa est in sacramentorum dispensacione et consecracione, quando illa consecrant et dispensant eo ordine sicut Christus instituit vel ecclesia per spiritum sanctum informata, in quibus Christus non vitam sed officium respicit sacerdotum, sicut de hoc diffuse est deductum cap. X, ubi iste error manifeste reprobatur.

Nec ad probandam illam intencionem venenosam sub verbis fucatis facit aliquid auctoritas b. Bernardi ad Eugenium papam per eum adducta, in qua b. Bernardus reprehendit pompam pape, sicut est merito arguenda, ex ornatu et superfluitate vestium, equorum, militum et ministrorum ipsum stipancium, asserens, ipsum in hoc succedere non Petro sed Constantino, non tamen ex hoc negans ipsum in officio et auctoritate ecclesiastica Petri esse verum et legittimum successorem, non vicarium Petri, sicut Huss asserit ‚vocatum P e t r i v i c a r i u m,' si non sequitur Christum in moribus, et in hoc falsum dicit, cum quilibet papa quoad officium ecclesiasticum sit non minoris sed tante auctoritatis et potestatis vicarie, quante fuit Petrus, habens illam auctoritatem et potestatem non a Petro, sed a Christo solo sibi in Petro concessam. Ideo non vicarius Petri, [67[1b]] cum sit

secum equalis dignitatis et potestatis in officio ecclesiastico, sed successor eius in potestate et sede et Jesu Christi est vicarius appellandus.

6. De excommunicacione.

[E cap. XXVI—83[1b]]. Primum modum ligandi et solvendi cum auctoritate allegata Richardi in tractatu de ecclesia cap. X. O posuisti, secundum autem modum maxime necessarium in ecclesia pociorem [a]), potestatem clavium concernentem, silencio pertransisti! Cur hoc, nisi quia excommunicacionem ab homine latam non pensas et ad vilipendendum tue sortis complices inducere voluisti? Quod et factum est: qui altis vocibus in castro Pragensi et in aliis ecclesiis civitatis Pragensis tue et ceterorum denuncciacioni tibi in hac parte coniunctorum sepissime reclamarunt. Cuius argumentum est, quod hoc facere pretendebas, tua rebellio pertinax et indurata, qua in excommunicacione maiori, aggravacione et reaggravacione perseveras. Praesertim tuum scriptum te de hoc convincit, in quo manu propria uni amicorum tuorum scripsisti inter cetera haec verba: *Habui literas de Anglia et presertim unam bonam epistolam, quam fidelibus Christi et specialiter mihi scripsit Richardus Witz presbiter magistri Johannis Wicleff confortando nos, ut sine advertencia censure fulminacionum predicemus efficaciter verbum dei.* Hoc utique cum tue sortis coapostolis ostendis et quod in mente ruminabas, iam in publicum protulisti, scindens periculose ecclesie unitatem. [b])

Audisti Magistrum sentenciarum excommunicacionem penam gravissimam asserentem. Usque quo claudicabis in duas partes [1]), partem scripturarum pro tua intencione et fulcimento acceptando, aliam partem contra te et tuas sentencias reclamantem non perpendens? Si Magistrum inducis pro tuo proposito,

a) A: paraciorem.
b) »Presertim ... ecclesie unitatem« A nemá.

1) III. Král. 18, 21.

adhibeas eciam sibi fidem de excommunicacione et gravitate excommunicacionis determinanti, ut superius est declaratum.

Sed forte dices, sicut dicis publice et scribis pro tua excusacione in peccatis [1]), quod gaudes quia excommunicaris, sperans quod illa excommunicacio est passiva tua benediccio, cum dicit summus pontifex Mat. quinto: [2]) »Beati estis, cum maledixerint vobis homines et persecuti vos fuerint et di [83[2a]] xerint omne malum adversum vos mencientes propter me: gaudete et exultate, quoniam merces vestra copiosa est in celis.«

Ó racio, non tam racio, quam ad excusandas excusaciones in peccatis contra deum iustum irritacio! Ubi mencientes adversus te propter Jesum demonstrasti? Non enim propter Jesum [3]) hec mendaciter pateris, sed propter errores, quos large seminasti, veraciter confunderis! Et cum frons tua facta est frons meretricis, quia erubescere non vis et penitere, ut cum tibi omnis vere et catholice racionis defecerit concertacio, pro stolidorum tuorum abusione sensuum antequam superbie tue cathedram humiliatus descenderes, revocanda revocans, estimo (utinam male!) quod pocius ignibus te subicere sis paratus.

Non legisti Magistrum dist. 18. cap. 7 sic dicentem inter cetera [4]): »Quos ergo secundum merita sentencia ecclesie percellit vel ledit, et illi foris sunt apud deum, qui autem non meruit, sentencia ecclesie non leditur, nisi contempnat.« Audi et Gregorium in omelia super illo verbo ‚Quorum remiseritis' [5]): »Sed utrum iuste an iniuste obliget pastor, pastoris tamen sentencia gregi timenda est, ne is qui subest et cum iniuste forsitan ligatur, ipsam obligacionis sue sentenciam ex alia culpa mereatur. Pastor ergo vel indiscrete absolvere timeat vel ligare; is autem, qui sub manu pastoris est, ligari timeat vel iniuste nec pastoris sui iudicium temere reprehendat, ne etsi

---

[1]) Ž. 140, 4. — [2]) v. 11 n.
[3]) Následující jest stejně v Pálčově Antihusovi str. 13.
[4]) *Migne* P. L. 192 col. 888. — [5]) *Migne* P. L. 76 col. 1201.

iniuste ligatus est, ex ipsa tumida [a]) reprehensionis superbia culpa que non erat fiat.« Hec Gregorius.

Vide, quantum et quo terrore, si recta recte saperes, deberes concuti, dum hec in te manifesta concurrunt veritate! Crasse[1]) siquidem contumax a sancte ecclesie catholice obediencia recessisti in multorum scandalum et periculum; in sentenciis plurimarum ecclesiarum et super [b]) omnia summi pontificis Christi vicarii positus et publice denuncciatus timorem dei abicis nec censuram ecclesiasticam advertis, de verbo dei in cathe [83[2b]] dra superbie tue et quod amplius est de divino missarum officio bona reiecta consciencia audaci et sathanica presumpcione plena gemitu te per plures iam annos audes ingerere et cum rege Saule contra divinam obedienciam non victimas offerre sed scelus ydolatrie perpetrare.[2]) Proinde ut hec licencius posses facere, absque iugo factus es quasi arcus dolosus, potestatem clavium vilipendio quantum in te est exponis et annullas et papam verum vicarium Jesu Christi prefatam potestatem clavium supreme habentem hic in terris non solum inobediens contempnis, sed eciam turpibus lingue tue detraccionibus cum tue secte coapostolis antichristum esse turpiter et mendaciter describis, sibi abhominabilia crimina ex temerario iudicio ascribendo, ut per hoc ab obediencia sancta, iusta, sibi debita populum amoveres.

Considera ergo, que et quanta mala perpetras furore lingue tue et erubesce; qui ut scindas ritum ecclesie, etsi unus ex illa sed non unus in illa, romanam ecclesiam matrem omnium ecclesiarum esse abnegas, papam esse supremum vicarium Jesu Christi et caput in terris nullatenus concedis sed derides, potestatem clavium nimis deicis, indulgencias vilipendis, absolucionem peccatorum virtute clavium in papa et in aliis prelatis excessive restringis et in te ipso et tuis coapostolis nimis laxas; qui ut multos fautores seculares tibi allicias,

a) *Migne:* timidae. — b) A: insuper.

[1]) Další stejně v Pálčově Antihusovi str. 13 n. — [2]) I. Král. 15, 23.

sacrilegium et violentam manuum inieccionem in sacerdotes eis pro peccatis non reputas, nulli petenti et potenti presumis absolucionem denegare, timens ne eos a te et a tua defensa vel adhesione repellas, de et ab omnibus cum tuis coapostolis [a]) indifferenter absolvis; et quem ecclesia excommunicat, tu cum tuis coapostolis non ligatum affirmas, et quem ecclesia iuste condempnat, tu iustificas. Sic iniurie atroces sunt [b]) iusticie, te cum tuis sequacibus approbante vilescunt claves ecclesie, gladius Petri non timetur et cum perversorum penis non compescatur effrenitas, pravis [84[1a]] continuo invalescentibus tandem victor sedebit in solio maiestatis princeps tenebrarum, [1]) artifex iniquitatis, firmaturus circumquaque propugnacula potestatis sue tyrannice, cui resistite fortes in fide [2]) omnes filii sancte matris ecclesie.

Ex hiis animadverte, si beatus et non pocius maledictus dignius appellaris et si non benediccionem sed malediccionem a deo iuste consequaris. Vnde non merces copiosa in celis tibi iuste preparatur, qua attenta deberes gaudere et letari, sed pena infinita inferni et horribilis tibi ex tuis demeritis disponitur, si non penitebis. Nempe enim sicut qui errantem ad viam ducit veritatis, non parvum habet meritum, sic nimirum qui male dogmatisando seducit, magnum sibi accumulat demeritum et penam in inferno, quam ante oculos tuos si poneres, deberes gemere et tristari et agere penitenciam fructuosam, emendans emendanda et revocans revocanda, ut sicut fuisti multis tua doctrina [et] scriptis pestiferis in ruinam, ita [sis] tibi et tuis sequacibus in resurreccionem per salubrem conversionem et emendam. [c]) Credens et aliis credendum predicans, quod potestas clavium ad culpe remissionem se extendat et ut viatores libenter et proni suscepcionem sacramentalis absolucionis cum reverencia frequentent; quia cum graviter sepe peccent, habent se inde [d]) coram sacerdotibus accusare in confes-

a) L: sequacibus. — b) L: fiunt.
c) A: conversacionem, L: emendacionem. — d) L: bene.

1) Ef. 6, 12. — 2) I. Pet. 5, 9.

sione ad sacramentum penitencie suscipiendum; quodsi sunt in gracia, graciam consequentur ampliorem, si autem nondum sunt in gracia sed atteruntur, pro consequenda gracia quantum in eis faciendo, tunc dupliciter illam graciam consecuntur; quodsi nec sic nec sic, dummodo voluntate hoc sacramentum recipiunt, eius effectui obicem non ponendo, graciam remissionis consecuntur non ex suo merito sed ex dei pacto, ut supra est declaratum, sicut est et contingit in baptismate parvuli et adulti.

7. *Contra argumenta Joannis Hus.*

[Cap. XXVII—87^{2b}]. *Quantum ergo ad potestatem, qua gloriantur clerici, est notandum, quod potestas aliquando sumitur pro potentatu vel potestate vera, ut Rom. 13: ‚Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit,‘ aliquando sumitur equivoce pro potestate pretensa vel palliata, ut Luc. 22 dicit Christus suis captoribus missis a potestate pontificum: ‚Hec est hora vestra et potestas tenebrarum‘ et Apok. 6 dicitur: ‚Ecce equus palidus et qui sedebat super eum, nomen illi mors et infernus sequebatur eum et data est illi potestas super 4 partes terre interficere fame et morte et bestiis terre,‘ et Apok. 13 habetur, quomodo draco dedit potestatem bestie et quis pugnare poterit cum ea? Et infra: ‚Datum est illi bellum facere cum sanctis et vincere illos et data est ei potestas in omnem tribum et populum et linguam et gentem et adorabunt eam omnes qui habitant terram, quorum non sunt nomina scripta in libro vite et agni, qui occisus est.‘ Que est ista bestia, quam adorant homines timentes eius potestatem? Qui legit, intelligat et potestati huiusmodi pretense resistat ... ad vite sue tempora non probabunt.* Hec ibi et est finis capituli XI. [1])

Attendite, fideles christicole, iuxta doctrinam salvatoris Mat. VII a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intus autem sunt lupi rapaces. [2]) Et hic est falsus propheta Huss, qui adducens scripturam false et inpertinenter quasi in vestimentis ovium venit, intus autem est lupus

[1]) Opp. I, 217^{b}, 218^{b}. — [2]) Mat. 7, 15.

rapax, cum adducit scripturam, non ut doceat sed ut fallat. Et a talibus monet quemlibet christianum cavere super illo verbo Mat. 4 allegato per dyabolum ‚Scriptum est enim: angelis suis' etc. b. Ambrosius sic inquiens: [1]) »Non te decipiat hereticus in hoc, quod potest aliqua de scripturis exempla proferre; utitur enim dyabolus testimoniis scripturarum, non ut doceat sed ut fallat.« Hec ille.

In hoc enim scripto cum adduccione scripturarum falsa [88[1b]] et inpertinenti quinque nititur per suum scriptum fidelibus inculcare, et quedam sunt erronea et alia falsa, ut inferius ostendetur.

Primo in distinccione potestatis cum supra notatis intendit fidelibus inculcare, quod si vita potestati non correspondet, non est vera potestas sed pretensa [2]), et ille est suus error communis in hoc tractatu, quo semper respicit ad vitam et non ad officium prelatorum, in hoc graviter errans et suos sequaces infideliter errare faciens, cum veritas potestatis quoad alios non dependet ex veritate et sanctitate vite, sed ex veritate sacramentorum, que ex tali officio conficiuntur, consecrantur et administrantur. Si enim vera sacramenta sunt, que malus prelatus conficit, consecrat et administrat, vera est potestas, que talia facit; sed ita est, quod vera sunt sacramenta, que malus prelatus servato ordine ecclesie conficit, consecrat vel administrat — igitur et vera est potestas eius. Consequencia est nota, quia si effectus potestatis verus est, et potestas, a qua ministerialiter procedit ille effectus, vera est. Et antecedens patet per illud Augustini contra hereticos (habetur 1. q. 1) [3]): »Si iustus fuerit minister, computo eum cum Paulo, qui gloriam suam non quesivit dicens: Ego plantavi, Apollo rigavit, deus incrementum dedit; qui vero superbus minister fuerit, cum dyabolo computatur. Sed non contaminatur donum Christi, quia per illum purus fluvius transit et venit ad fertilem terram. Scio quia lapis per se fructum ferre non potest et per lapideos canales transit aqua ad areolas et in canali lapideo nichil generatur, sed ortus plurimum fructum affert. Spiritualis vero virtus sacramenti ut

[1]) *Migne* P. L. 17 nenalézám.
[2]) Srv. k následujícímu Pálčova Antihusa str. 17 nn. — [3]) c. 30.

lux pura ab illuminandis excipitur, sed per inmundos transiens non coinquinatur.« Idem in lib. de corpore domini sic dicit[1]): »Intra catholicam ecclesiam in misterio corporis et sanguinis domini [88[2a]] nichil a bono maius, nichil a malo minus conficitur sacerdote, quia non in merito consecrantis, sed in verbo perficitur creatoris et virtute spiritus sancti. Si enim in merito sacerdotis esset, nequaquam ad Christum pertineret. Nunc autem sicut Christus est qui baptisat, ita ipse est, qui per spiritum s. suam efficit carnem et transfundit in sanguinem (habetur 1. q. 1 cap. ubi supra).

Alias si in malo prelato non esset vera potestas sed pretensa, ille error sequeretur, quod si papa vel prelatus non sequitur vitam Christi, sed est in peccato mortali et male vivens, non est papa vel prelatus. Quia cum non sit verus papa vel prelatus sed falsus, non est papa vel prelatus. Sed hoc est graviter errare, in quo errore sui discipuli generaliter sunt conclusi, non considerantes, [quod] sicut stat aliquem esse malum hominem vel christianum et cum hoc esse bonum vel verum magistrum in officio vel artificio, sic stat esse aliquem malum hominem et christianum et esse bonum vel verum papam vel prelatum. In primo est malicia vite, in secundo est bonitas vel veritas officii, que simul se compaciuntur, ut superius est declaratum cap. X.

Nec obstat illud Jeronimi ad Luciferianum sic dicentis[2]): »Sicut Christus est qui baptisat, ita ipse est qui sanctificat; unde oro te, ut aut sanctificandi ei licenciam tribuas, cuius baptisma probas, aut reprobes eius baptisma, quem non putas esse sacerdotem. Neque enim fieri potest, ut qui in baptismo sanctus est, sit ad altare peccator.« Solvit Gracianus sic subdens: »sed hoc de peccatore tantum catholico et non heretico intelligendum est. Quicquid cum fide pro officio facit licet indignus, cum divina gracia cooperante ratum esse conceditur. Alioquin si de hereticis dictum intelligeretur, ipse contrarius sibi esset, cum dicit in Ozee: ‚Sacrificia eorum quasi panis lugencium; omnes qui [88[2b]] comedunt eum contaminabuntur, quia panis eorum anime ipsorum, non intrabit in domum domini' et alibi in per-

---

[1]) c. 77. I, 1. — [2]) c. 75. I, 1.

sona domini: ‚Maledicam benediccionibus vestris' h. e. quicquid a vobis benedicetur, per me erit maledictum. Hoc ergo intelligendum est de heretico, illud autem ad Luciferianum de peccatore ecclesiastico. Vnde Augustinus in lib. de corp. dom.: Intra catholicam ut supra« (et habetur illa obieccio cum solucione 1. q. 1. Sicut Christus est qui baptisat) [1]).

Ubi sciendum, sicut dicit glosa super illo Augustini Si iustus 1. q. 1. [2]), [quod] ab illo capitulo usque ad cap. Eciam corde [3]) ostendit magister, quod sacramenta hereticorum vera sunt et vere ab eis conferuntur, si in forma ecclesie conferantur; non tamen quoad virtutem. Distinguit tamen, quod sacramenta necessitatis si in necessitate quis sumat ab heretico vel eciam si ignoranter sumat, et virtutem et veritatem quidem accipit sacramenti; si vero non necessitate vel scienter acceperit, veritatem quidem accipit sacramenti, non virtutem; si tamen agit penitenciam, habebit utrumque (de cons. dist. IV. Tunc valere [4]) et c. Sed notandum [5]). In sacramento vero dignitatis, ut in ordine, distingue secundum illam distinccionem que habetur IX. q. 1. Ordinaciones [6]), ubi sic habetur: »Ordinaciones, que ab heresiarchis nominatim excommunicatis facte sunt et ab eis, qui catholicorum adhuc vivencium episcoporum sedes invaserunt, irritas esse iudicamus, nisi probare voluerint se cum ordinarentur eos nescisse dampnatos. Qui vero ab episcopis quondam catholice ordinatis, sed in scismate a romana ecclesia separatis consecrati sunt, eos nimirum [cum] ad ecclesie unitatem redierunt, servatis propriis ordinibus misericorditer suscipi iubemus, si vita et sciencia eos commendat.« Hec ibi. Subdit glosa: In sacramento eukaristie [89[1a]] dicimus, quod de manu heretici sumendum non est (XXIV. q. 1. cap. ult.) [7]) si tamen accipitur, verum est corpus Christi, si in forma ecclesie est confectum, non prout quidam dicunt, quod ipsi non conficiunt (XXIV. q. 1. Scisma) [8]). Nec obstat auctoritas iterum s. Jeronimi supra allegata in Sophoniam, cuius glosam vide in margine ex opposito illius auctoritatis, ubi supra Huss eam allegavit.

---

[1]) c. 75 nn. — [2]) c. 30. — [3]) c. 48. — [4]) c. 42.
[5]) dict. Grat. § 1. po c. 39. I, 1. — [6]) c. 5. — [7]) c. 42. — [8]) c. 34.

Item secundo cum dicit: *Que est ista bestia* etc., pretendit inculcare hominibus, quod illa bestia est papa, quam homines adorant, patrem sanctissimum appellant et habentem universalem potestatem hic in terris, quam innuit esse datam a dracone i. e. a dyabolo. Vnde dicit: *Que est ista bestia, quam adorant homines timentes eius potestatem? Qui legit, intelligat et potestati huiusmodi pretense resistat* etc. ut supra. Et ad hoc adducit false scripturam Apok. 13, ipsam truncando, ponens principium et finem et medium subtrahens. Nam sic scribitur ibi [1]): quomodo »draco dedit potestatem bestie et adoraverunt bestiam dicentes: Quis similis bestie et quis poterit pugnare cum ea? Et datum est ei os loquens magna et blasphemans et data est illi potestas facere menses XLII et aperuit os suum in blasphemias ad deum blasphemare nomen eius et tabernaculum eius et eos qui in celis habitant, et datum est illi facere bellum cum sanctis et vincere illos et data est ei potestas in omnem tribum et populum et linguam et gentem.«

Revera qui legit, intelligat, quod ille textus scripture ad literam non potest intelligi nisi de antichristo, qui in fine mundi est venturus, sicut de hoc est satis dictum cap. XIV, ubi eciam ista auctoritas exposita est, que ad literam de papa nullomodo intelligi potest, ut ibi est deductum. Vnde ergo truncando scripturam et ad alium sensum, quem spiritus s. non efflagitat, [89^{b}] inducens, licet quis ab ecclesia non recesserit, tamen ex [hoc] solo hereticus appellari potest, maxime is qui ignorancia non excusatur. Hic autem ignoranciam pretendere non potest, cum partem scripture, que suo deservire non potest proposito, subtrahit scariothice et aliam partem scripture, que secundum corticem et non sensum spiritus sancti videtur pro suo errore, inducere non veretur. Nisi forte velit dicere, sicut et quidam suus coapostolus publice asseruit [2]), quod papa iste modernus Johannes 23. sit ille antichristus realis nec alius esset expectandus, quod iterum est error, sicut deductum est de ecclesia malignancium cap. XV.

Et si illa verba Apok. sic ut supra positum est allegata de antichristo mistico vellet intelligere, tunc non de papa, sed

---

[1]) v. 4—7. — [2]) *Jakoubek ze Stříbra* v quodlibetu Čížkově r. 1412.

de ipso et suis coapostolis verius possunt intelligi. Ipse enim et sui coapostoli iam fere per XLII menses i. e. per medium quartum annum habuerunt potestatem regnantes et dominantes, ita quod nullus prelatorum in eos manus audebat extendere et a suis sequacibus ipse Huss tamquam illa bestia adoratur, cum omnibus prelatis ecclesie per totam christianitatem et papa et omnibus doctoribus abiectis et vilipensis ipsum reputant scienciorem et sancciorem dicentes: Quis similis bestie et quis poterit pugnare cum ea? Tam enim excelsam [a]) turrim ei edificare conati sunt, ut eum primo natum pro patribus [1]) et pre patribus post quosque doctores previos novos et veteres fateantur, qui solus et in modernis primicerius recte scripturam tractat et digerit, cecorum oculos illuminat pre ceteris et lumen est sedentibus in tenebris et umbra mortis [2]). Quis ergo similis huic bestie? Nec est qui se disputando sibi audeat opponere — quis igitur poterit pugnare cum ea?

Turris hec novis structuris suis sequacibus visa est altissima — ideo hac intumescens superbia posuit in celum os suum et lingua eius transivit in terra [3]), [89^{2a}] dum loquens magna et blasphemans[b]) aperuit os suum in blasphemias ad deum blasphemare nomen eius et tabernaculum eius et eos qui in celis habitant. Blasphemare nomen eius secundum glosam est blasphemare fidem et obedienciam Christi, per quam nominabilis et laudabilis et dignus est nominacione et memoria, quia memoria iusti laudabilis et nomen impiorum putrescit (Prov. IV) [4]).

Hanc fidem Christi blasphemat, quando sancte romane ecclesie sponse Christi de septem sacramentis ecclesie, de clavibus, officiis et censuris ecclesie, de moribus, ritibus, cerimoniis, libertatibus et sacris rebus ecclesie, de veneracione reliquiarum, de indulgenciis, religionibus et ordinibus in ecclesia in fide se cum suis coapostolis non vult conformare et prefatis verbo, facto et scriptis manifeste contradicit, nolens eciam fateri

a) A: excessam. — b) A: blasphemias.

[1]) Ž. 44, 17 (srv. Antihusa str. 154). — [2]) Luk. 1, 79. — [3]) Ž. 72, 9. [4]) Přísl. 10, 6.

cum suis esse standum in omni materia catholica et ecclesiastica sentencie et determinacioni sedis apostolice et ecclesie romane, cuius papa supremus Christi vicarius est caput, sed ut scindat ritum unitatis ecclesie, summum pontificem Christi vicarium inmediatum et eius supremam auctoritatem hic in terris blasphemat inpudice, ut ab eius obediencia populum retrahat catholicum et fidelem.

In hoc eciam tabernaculum Christi blasphemat, quia papam Christi vicarium in cuius potestate universali et vicaria Christus residens ut in tabernaculo, in illa et per illam regit et dirigit ecclesiam; in hoc eciam quod sanctam romanam ecclesiam blasphemat, tabernaculum Christi blasphemat indubie, a qua milites Christi suscipiunt arma i. e. doctrinam catholice fidei et sacramenta.

Blasphemavit eciam sanctos eius, qui in celis habitant, quando non accedente aliqua auctoritate ecclesie laicos ex inobediencia et eorum superbia decollatos ausus est sanctificare et sanctos predicare ex semetipso, sanctitatem autem sanctorum patronorum et aliorum sanctorum ab ecclesia approbatorum ac corpora eorum et reliquias vilificans predicando. Blasphemaverunt deinde sui apostoli Virginem Mariam, [89^{2b}] que Christum in utero suo sicut in tabernaculo novem mensibus baiulavit, dum ab eius honore et veneracione fideles retrahentes ausi sunt matrem Christi, sic primam[a]) creaturam et sanctissimam racionalem post Christum hominem, aliis mulieribus coequare dicentes, quod est mulier sicut alia mulier, et ritum sancte matris ecclesie circa eius peplum et reliquias hactenus observatum vilificare studuerunt, dicentes de peplo suo habito pro tali pie a priscis temporibus, quod sit plasta[b]) sicut alia plasta.

Et sequitur in auctoritate allegata: »Et datum est illi bellum facere cum sanctis et vincere illos.« Nonne et hoc factum est, cum eius suggestione, consilio et hortacione sacerdotes multi sancti quoad vitam et omnes sancti quoad officium persecucionem passi sunt, e quibus quidam percussi, alii depopulati, alii a propriis eccle-

[a]) Rkpp.: previam. — [b]) Tak, místo: plachta.

siis expulsi, alii male et inhoneste tractati sunt, alii autem exilium paciuntur, et ex hoc quasi victi habentur, dum sic angustiati et afflicti caput non audent erigere.

Sed in hoc tempore tribulacionis nullus sic ingemiscat, quasi finis seculi instet. Oportet enim hec fieri, sed nondum statim finis.[1]) Non miremur, non murmuremus quasi tribulacionis nostre causa in nobis non fuerit, sed flagelli huius percussionem merente iniquitate nostra multiplici sc. avaricia, superbia, gula, luxuria, symonia subortam estimemus. Consolati tamen divine sapiencie subtilitate, ex malis bona sciente et volente deducere in salutem fidelium, recte sub hoc flagello se habencium, speremus hanc tribulacionem a deo iuste permissam, sed in necessariam opportunamque ecclesie reformacionem occasionaliter convertendam. Pro quo mente revolvendum, quomodo ad ingentem sepe utilitatem divino iudicio fideles diverso flagellacionis verbere agitantur et plerumque percussi leguntur, qui si deo ut debent gracias egerint sueque culpe, quod talibus digni fuerunt, imputaverint[a]), hoc quod in tribulacione tolerant, pro virtutibus reputabitur, qui et divinam agnoscunt iusticiam [90[1a]] et intelligunt suam culpam. Flagellum autem tunc diluit culpam, cum mutaverit vitam, et cuius mores non mutat, iniquitatem non expiat.

Discat ergo non murmurare, qui tribulaciones patitur, eciamsi ignoret cur malis quatitur, per hoc iuste se pati arbitrans, quoniam ab illo iudicatur, cuius nunquam iniusta iudicia sunt. Ideo dicit Augustinus de verbis domini[2]): »Nonne melius est tibi, ut te flagellet et recipiat, quam tibi parcat et te repellat?« Hec ille. Et ideo ut levius portet quod patitur, sua discuciat mala, pro quibus sibi infertur retribucio iusta et tunc iustificabitur, quia seipsum accusat et dei iusticiam laudat. Vnde b. Jeronimus[3]): »Quia sine peccato non vivitur nec ad ipsum cum peccato acceditur, pius per ardorem verberis rubiginem exurit iniquitatis.« Hec ille.

a) Psáno: reputaverint.

---

1) Mat. 24, 6. — 2) *Migne* P. L. 38 nenalézám. — 3) Kde?

Eya ergo episcopi, prelati, plebani et sacerdotes singuli in Bohemia degentes summopere caveatis, ne sitis hodie, quos dominus per prophetam arguens dixit[1]): »Frustra percussi filios vestros, disciplinam non receperunt.« Humiliamini sub potenti manu dei[2]), convertimini ad dominum penitenciam agentes super iniquitate[3]) et vitam vestram emendetis, pompam superfluam in equis, familia et vestitu deponentes, symoniacam heresim abhorrentes, pluralitatem prebendarum non habentes, unde cultus divinus minuitur, pauperes spoliantur et fidelibus mala exempla dantur. Videte, ne corpora vestra graventur crapula et ebrietate[4]) et omnino ut concubinas non teneatis, que patrimonium Christi comedant et consumant, quod in pauperum usus, in divini cultus amplificacionem et pro infidelium conversione aut in huiusmodi pietatis operibus sit modis congruis expendendum.

Cavete, ne pro sepultura, confessione, ordinacione aliquid inportune exigatur et ne tabernas visitetis, ludos alearum et taxillorum quoslibet et venaciones non exerceatis, sed singularis decor continencie victu, ritu vos perornet et vestitu, ut lux vestra luceat coram hominibus et glorificent patrem vestrum qui in celis est[5]). Non sitis officiales plus fisci quam Christi, ut sub [90^{1b}] camerarii, purgravii, forestarii etc., totis nisibus militantes mundo in curiis principum et secularium iudiciorum seu parlamentorum. Ubi enim est cum secularibus negociis frequens vel continua implicacio, ubi inter ambiciones et pompas et voluptates assidua conversacio, ibi non consuevit esse lacrimarum irrigacio vel devocio. Ideo dicit Apostolus[6]): »Nemo militans deo implicat se negociis secularibus.« Vnde ab implicacione et cura secularium negociorum expediti officio sacerdotali vel cure pastorali, si estis pastores, vigilanter intendatis aut dimissis officio sacerdotali et cura pastorali secularibus officiis vos implicetis, quia utrumque simul apostolo teste agere non potestis.

Et ut in unum multa concludam, audite consilium apostoli ad Eph. 5 dicentis[7]): »Videte itaque fratres, quomodo caute

---

[1]) Jer. 2, 30. — [2]) I. Pet. 5, 6. — [3]) Ez. 18, 30. — [4]) Luk. 21, 34. [5]) Mat. 5, 16. — [6]) I. Tim. 2, 4. — [7]) v. 15—21, 3—8.

ambuletis, non quasi insipientes sed ut sapientes redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. Propterea nolite fieri inprudentes sed intelligentes, que sit voluntas dei et nolite inebriari vino, in quo est luxuria, sed impleamini spiritu sancto, loquentes vobismetipsis in psalmis et in ympnis et canticis spiritualibus cantantes et psallentes in cordibus vestris domino, gracias agentes semper pro omnibus vobis in nomine domini nostri Jesu Christi deo et patri, subiecti invicem in timore Christi.« »Fornicacio autem et omnis inmundicia aut avaricia, quod est ydolorum servitus, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos, aut turpitudo aut stultiloquium aut scurilitas, que ad rem non pertinet, sed magis graciarum accio. Hoc autem scitote intelligentes, quia omnis fornicator aut inmundus aut avarus non habebit hereditatem in regno Christi et dei. Nemo vos seducat inanibus verbis: ecce propter hoc venit ira dei in filios diffidencie. Nolite ergo fieri participes eorum. Et si eratis aliquando tenebre, nunc autem lux in domino: ut filii lucis ambulate.«

Sed numquid hodie omnes sacerdotes domini et prelati in antedictis culpabiles fuerunt malis, ut ista persecucio et ira dei in sortem dei perveniret? Absit! Reliquit enim dominus sibi [90[2a]] in Israel septem milia virorum, quorum genua non sunt curvata ante Baal (3. Reg. 19)[1]). Non ergo credendum est omnes sacerdotes et prelatos persecucionem passos predictis malis fuisse obnoxios. Deus enim peritissimus medicus diversis diversimode tribulacionis applicat medicinas. Quosdam enim videns deus nolle proprio voto corrigi, adversitatum tangit stimulis, quod comoda racione facere consuevit, quoniam percutit ad dampnacionem reprobos, ad probacionem quos errare videt electos, ad purgandam vero meritorum gloriam iustos. Non idcirco iudicemus nos alienari a Christo talia passi, sed magis ad se hac occasione nos emendatos velle induci speremus dicente Amos propheta[2]): »Tantummodo vos cognovi ex omnibus nacionibus terre, ideo visitavi super vos omnes iniquitates vestras.« Quem enim dominus diligit, corripit, flagellat autem omnem filium, quem recipit[3]). Si enim extra disciplinam essemus, adulteri et non filii essemus. Quis enim est filius, quem non

[1]) v. 18. — [2]) Am. 3, 2. — [3]) Přísl. 3, 12.

corripit pater? Igitur in disciplina perseveremus — tamquam filiis se offert nobis deus — et mutemus mores, ut discipline flagellum reatum et penam expiet delicti, et miserebitur nostri deus noster, inceptam a populo suo electo indignacionem cicius aversurus.

Sed redeundo ad propositum quilibet fidelis christicola ponderet in libramine sue racionis: si scriptura sacra debeat capillari, numquid verba Apocalipsis supra allegata sine truncacione posita non pocius H u s s et suis coapostolis tamquam antichristis misticis et non pape pocius valeant coaptari? Ut ergo veraces christicole a f i d e v e r a e t c a t h o l i c a, quam patres eorum et patres patrum tenuerunt, p r o p t e r p e s t i f e r a m d o c t r i n a m V i c l e f i s t a r u m n o n d i s c e d a n t, quia nituntur eos ab imitacione Christi violenter vel subdole removere — s u b d o l e inquam, cum ad vilipendium sacramentorum, clavium, censurarum ecclesie, indulgenciarum et reliquiarum suis callidis suggestionibus populum inducere conantur, v i o l e n t e r autem, cum per t e r r o r e m b r a c h i i s e c u l a r i s ad illud com [90[2b]] pellere nitebantur. Prophanare enim plures sacerdotes et parochianos seculares prophanas ecclesias cogebant visitare.

Item t e r c i o, cum scribitur consequenter: *Vnde veraces christicole* etc., inducit populum palliate ad resistendum papali potestati, quam vocat *pretensam potestatem et seducentem ab imitacione Christi subdole vel violenter:* subdole indulgenciarum concessione, violenter in ecclesiasticarum censurarum fulminacione. Scribit enim, quod *sic resistendo illi potestati dei potestati non resistitur, sed abusui potestatis et illum abusum exercent circa potestatem clavium symoniaci, qui pretendunt se vel dampnare inmeritos vel solvere ligatos et propter negacionem ficte obediencie eorum vel propter eorum questum.*

Ecce quomodo palliate suam colorare volens inobediencia, papam innuit abuti clavium potestate, acsi inmeritum dampnaret ecclesiasticas per censuras et alios ligatos solveret propter questum indulgencias concedendo! Et licet hoc aliquando possit contingere, cum papa in talibus errare posset, i n f a c t o tamen s u o e r r o r e m l o c u m h a b e r e n o n

o s t e n d e t nec indulgencias propter abusum contingentem ex scitu vel preter scitum pape totaliter annullabit.

Item q u a r t o scribit, cum dicit: *Illum eciam abusum exercent symoniaci sacros ordines vendentes et ementes, episcopatus, canonicatus et plebanias symoniace acquirentes, de sacramentis inportune exigentes, voluptuose luxuriose avare vel quomodolibet criminose viventes et sacerdocii polluentes potestatem, illi sunt infideles et clerus pestifer, infideliter senciens de septem sacramentis ecclesie, de clavibus, censuris et aliis pertinentibus legi Christi,* et quod *dictum doctorum in consilio dato per eos verificaretur in talibus.*

Sed salva reverencia sua errat graviter, non distinguens inter fidem formatam et informem. Hii enim, quos nominat, male nequiciose agunt, quia tales, ut asserit et est verum, nomen dei despiciunt, filium dei crucifigunt, blasphemant maiestatem domini, inpie agunt in legem Christi, non credunt in deum — ex hiis tamen omnibus non sequitur [91[1a]] eos infideliter sentire de septem sacramentis ecclesie, de clavibus, de officiis, de censuris ecclesie, de veneracione reliquiarum, de indulgenciis, ordinibus, religionibus in ecclesia etc. Veram habent fidem, informem licet, non formatam. Sed h i i i n f i d e l i t e r s e n c i u n t, q u i a l i t e r d e t a l i b u s t e n e n t, asserunt et dogmatisant q u a m r o m a n a e c c l e s i a d e t e r m i n a v i t et d i f f i n i v i t, et tales omnes et singuli sunt clerus pestifer, quos doctores in suo denotaverunt consilio. Et qui sunt, illi doctores eosdem noluerunt nominare nec aliquos ex nomine infamare, si forte ad penitenciam redire vellent non confusi nec coacti. Sed indurata sunt corda eorum sicut cor pharaonis et nolunt cessare ab erroribus, nisi deus plagas in eos inmiserit in manu potenti et brachio extenso. [1]) Et utinam finaliter tunc cessarent! Tanta enim est eorum rebellio et cordis duricia obfirmata, quod informacionem non recipiunt, sed pro informacione et beneficiis convicia reddunt et contumelias more Judeorum et dum leviter exagitati fuerunt, ad atroces iniurias se convertunt.

Quod in eorum duce et capite H u s s ostenditur evidenter, qui scribens se servum Jesu Christi Christum non imitatur.

---

[1]) Deut. 5, 15 a j.

Christus iniuriam suscipiens non irascitur, non contumeliosa verba respondit, sed sibi false exprobrancium mala tacuit, ne ministerium iuste increpacionis in arma verteret furoris — Huss autem archiepiscopum bone memorie Sbinkonem, magistros seniores et doctores multosque prelatos, canonicos et sacerdotes suis erroribus non faventes ausus est in ambone et in scriptis ex nomine confundere, occulta facta predictorum detegens coram populo et plerumque quod deterius est mendacia eis pro veris ascribens verbo et in scriptis. Quis est[1]), cui non exprobraverit, qui se abscondere valuit a detraccione et vituperio lingue sue, nisi sue sortis coapostoli? Alii omnes iniqui, omnes perniciosi, qui sibi non adherent. Et dum se sibi opponunt, ipsum et suos sequaces verbo et in scriptis fraterne vel in genere corrigendo, more reproborum et servorum antichristi verba veritatis non valens sustinere, ad lapides iacientes i. e. convicia se convertit, quod pluries [91[1b]] in hoc fecit tractatu et presertim in isto scripto, dum doctores ex nomine ponens confundit, quosdam dicens[a]) alios per eos attractos et unum ex eis Merdam appellando.

Non legit forte Gregorium super illo Joh. VIII ‚Jesus autem abscondit se et exivit de templo' sic dicentem[2]): »Quanta humilitate iram proximi fere debeat, perpendat homo, si furores irascencium abscondendo se declinavit deus.« Et ad propositum: »Nemo ergo se contra acceptas contumelias erigat, nemo conviciis convicium reddat. Imitacione etenim dei gloriosius est iniuriam tacendo fugere quam respondendo superare.« Hec ille. Ipse autem a doctoribus in consilio eorum sano et catholico nullam iniuriam passus nec nominatus eorum dicta subsanavit et eos verbis et in scriptis ex nomine infamavit, iniuriam tacendo nedum non propulsans, sed iusticiam et veritatem catholicam inpugnavit, personas ex nomine confundendo. Ex quo superbia palam sua ostenditur, ut non servus Jesu Christi, sed antichristi appellari pocius mereatur.

a) A: duces.

---

1) Srv. úvod Pálčova Antihusa str. 4. — 2) *Migne* P. L. 76 col. 1152 n.

Item quinto scribit, cum dicit, quod *ideo suborta est dissensio, quia sacerdotes Christi contra cleri pestifera crimina predicarunt.* Quod non est verum, cum ab antiquis temporibus, cum adhuc Huss fuit in lumbis patris sui, predicatores in regno Bohemie autentici et sollempnes predicaverunt contra symoniacam heresim et contra alias hereses ubicunque vigebant, contra avariciam, voluptatem, superbiam et luxuriam cleri. Et quia in talibus predicacionibus errores XL quinque articulorum non miscuerunt, populum communem sentire et credere sicut romana ecclesia credit docuerunt de septem sacramentis ecclesie, de clavibus, officiis et censuris ecclesie, de veneracione reliquiarum, de moribus, ritibus, cerimoniis, de libertatibus ecclesie: talis dissensio in clero regni Bohemie non surrexit, sicut hodie est suborta. Nam communitate cleri sic credente et senciente de predictis quidam, sacerdotes Christi se appellantes, cum sint pocius antichristi, melli venena in predicacione miscuerunt, XLV articulos erroneos aut hereticos vel scandalosos approbantes et a communi [91 [2a]] fide tocius christianitatis de omnibus supradictis populum abducentes, nolentes fateri sentencias Vicleff pestiferi, contrarias sentencie, determinacioni et diffinicioni romane ecclesie et sue fidei de predictis, esse falsas et erroneas: ideo suborta est in clero dissensio, dum quidam clerus, non ewangelicus ut asserit sed antichristicus, communitati tocius cleri ymmo tocius christianitatis in credendo se noluit conformare.

Cuius facilis est probacio, quia talis clerus condempnacioni sancte et iuste illorum XLV articulorum contradixit et die hodierna contradicit, quorum tamen nullus est catholicus, sed quilibet eorum aut hereticus aut erroneus aut scandalosus, quidam autem ex illo clero multos ex eisdem articulis asserunt habere veritatem, unde et plures ex illis in scolis publice esse veros et catholicos determinaverunt, unus autem ex eis dux eorum dixit pluribus fide dignis, quod negare non poterit, quia vellet omnes preter unum tamquam veros [et] catholicos defensare.

Alia probacio. Nam cum communitas cleri in regno Bohemie de septem sacramentis ecclesie, de clavibus, censuris et aliis sepe nominatis nedum cum communitate tocius cleri in mundo, sed eciam tocius christianitatis semper sentit fideliter et credit sicut romana ecclesia et non aliter, cuius romane ecclesie papa est caput, corpus vero collegium cardinalium, et quod in omni materia catholica et ecclesiastica est standum fidei, sentencie et determinacioni sedis apostolice et romane ecclesie, eo quod papa existens caput, collegium vero cardinalium corpus, sunt in officio ecclesiastico cognoscendi et diffiniendi causas ecclesiasticas in universa tali materia veri successores principis apostolorum Petri et collegii aliorum apostolorum; cum autem communitas tocius cleri in mundo et tocius christianitatis sic sentit et credit, sicut est supra dictum, et quidam clerus in regno Bohemie non sic credit et sentit: numquid non clerus erroneus et pestifer est appellandus, cum fidei et credulitati, sentencie et diffinicioni de predictis manifeste contradicunt, sicut patet in replicacionibus et in isto tractatu [91[2b]] et alio Quidamon appellato, in quibus Huss pro se et suis complicibus prefatas impugnat veritates. Nec super dicta conclusione condempnacionis articulorum et super veritatibus prefatis volunt stare sentencie et diffinicioni sedis apostolice et romane ecclesie nec alicuius iudicis ecclesiastici super terram. Videat ergo Huss, si adhuc doctoribus viventibus eum male sentire et credere sit probatum.

8. Utrum papalis dignitas sit a caesare.

[E cap. XXIX—97[b]]. *Et patet notantibus cronicas, quomodo inolevit papalis dignitas ... ut specificat decretum 96. dist. Constantinus.* Hec Huss.[1])

Respondetur: Falsum est, quod papalis dignitas inolevit ex statuto et precepto Constantini et Foce imperatoris, cum ante conversionem Constantini sanctus Silvester fuit papa et multi alii, licet hoc nomen papa non semper denominavit illam potestatem capitalem et fontalem super

---

[1]) Opp. I, 220[b].

terram, tum quia non statim fuit inventum, quando hec potestas a Christo fuit instituta, tum eciam et quando primum fuit adinventum, fuit nomen commune episcopis. Sed postea quando hec potestas capitalis et fontalis fuit cognita, [98 [1a]] tunc hoc nomen reservatum est pro solo episcopo romano, ne omnes episcopi crederentur esse equalis auctoritatis et potestatis ecclesiastice. Nichilominus hec potestas capitalis et fontalis et generalis cognoscendi et diffiniendi in universa materia catholica et ecclesiastica et curam habendi universorum Christi fidelium a Christo inmediate est instituta et data Petro et suis successoribus, cum dixit Petro [1]): »Tu es Petrus et super hanc petram edificabo ecclesiam meam« et »Tibi dabo claves regni celorum« [2]) et iterum cum dixit sibi [3]): »Pasce oves meas« non distinguens inter illas vel illas, ut ostenderet ad oves suas minime pertinere, qui Petrum habere recusat principem et pastorem.

Verum est tamen, quod tempore Silvestri pape papalis dignitas et ecclesia romana fuit exaltata. Ipsa enim ecclesia ante Silvestrum erat parva quantum ad numerum, erat odiosa et despecta propter cultum, erat timori subiecta propter seviciam tyrannorum, erat pauperrima propter violenciam raptorum. Sed facta est mutacio dextere excelsi [4]), dum Christus post tempestatem tranquillum fecit et post lacrimacionem et fletum exultacionem infudit, siquidem parva est multiplicata, despecta exaltata, timida roborata et pauperrima locupletata.

Erat enim ecclesia primo parva quoad numerum et magna quoad meritum, nunc autem nostris temporibus, ubi habundat iniquitas et refriguit caritas, [5]) aucta est quoad numerum, sed angusta quoad meritum. Olym preficiebatur Joseph i. e. homines sapiencia prediti et castitate ac ceteris virtutibus decori, et ideo ecclesia in merito crescebat, Gen. penultimo ubi dicitur [6]): »Filius accrescens Joseph, filius accrescens et decorus aspectu«; modo autem sepe presunt

---

[1]) Mat. 16, 18. — [2]) Mat. 16, 19. — [3]) Jan 21, 17. — [4]) Ž. 76, 11.
[5]) Mat. 24, 12. — [6]) Gen. 49, 22.

Rubenite, de quo Ruben dicitur ibidem [1]): »Effusus es sicut aqua, non crescas, quia ascendisti cubile patris tui.«

Secundo erat eciam odiosa et despecta propter cultum, quia unum solum deum colebat et ceterorum ydolorum cultum evacuabat et maxime quia videbatur colere quendam hominem crucifixum, ideo odiebatur et despiciebatur, sed despecta est exaltata tempore Constantini. Nam Constantinus imperator admisit concilia [98[1b]] celebrari et prelatos invicem congregari, per que heresibus fuit obviatum. Nam Constantinus contra Arrium congregari fecit Nicenum concilium, ubi interfuerunt 318 episcopi, ubi symbolus fidei, qui per ecclesias sollempniter in missis cantatur, editus fuit et error Arrii apertis auctoritatibus confutatus, qui eciam Arrius, ut dicit Ambrosius, in faciem suam cecidit et medius crepuit et nephando ore, quo Christum blasphemaverat, viscera sua evomuit. Tunc eciam christianus factus publice dedit licenciam christianos fieri et ecclesias fabricari (12. q. 1. Futuram) [2]), ipse ecclesiam b. Petri construxit et sedem imperialem successoribus b. Petri reliquit (12. q. 1. Futuram et dist. XCVI Coronam) [3]), ipse pallacium Latranense et romanam urbem et omnium Ytalie et occidencium regionum provincias successoribus b. Petri assignavit (dist. XCVI Constantinus) [4]), ipse maximam reverenciam habuit ad clericos et sacerdotes (XCVI. In scripturis [5]), 12. q. 1. Futuram, XI. q. 1. Constantinus [6]) et cap. Sacerdotes) [7]), ipse dedit privilegium quod sicut romanus imperator est caput mundi, sic et romanus pontifex est caput omnium [98[2a]] ecclesiarum (dist. XCVI Constantinus).

Vnde ergo status christiani cleri tempore ipsius Constantini imperatoris mutatus fuit de paupertate ad divicias, de tristiciis ad delicias, de contemptu ad honores, de subieccione ad dominaciones, de labore ad requiem, de tribulacione ad pacem, de oppressione ad libertatem. Et omnia ista Silvester ab eo vice ecclesie recepit et uterque bene fecit, et Silvester recipiendo et Constantinus dando, quia videbant recto usu talium divine honorificencie cultum gloriose magnificandum, etsi ex parte con-

---

[1]) Gen. 49, 4. — [2]) c. 15. — [3]) c. 13. — [4]) c. 14. — [5]) c. 8. [6]) c. 14. d. 96. — [7]) c. 41. XI, 1.

trarium eventurum cognovit ex malicia abutencium, eternam recepturorum suo tempore penam.

Verumtamen tali mutacioni et exaltacioni ecclesiastici status Silvester resistere non debuit propter excellenciam et dignitatem romane ecclesie et ecclesiastice potestatis. Ipsa enim excellit et excedit omnem aliam potestatem sicut caput quodlibet membrum, sicut aurum plumbum, sicut anima corpus humanum, sicut sol lunarem globum, pater filium, magister discipulum et pastor gregem suum.

9. De Mgro Joanne Hus.

[E cap. XXXII—107[1b]]. Illud igitur verbum »oportet« positum in quinto dicto doctorum dicit necessitatem vel oportunitatem et ex parte dei et ex parte ecclesie, et cum hoc necessitatem, quam salvator notavit Mat. 18 dicens [1]): »Necesse est, ut veniant scandala, ve autem homini illi, per quem scandalum venit.« Ecclesia siquidem romana pro statu primitive ecclesie Judeorum perfidia vexabatur, principum tyrannide premebatur, hereticorum surrepcione undique oppugnabatur et iam graviter per istum scriptorem et alios suos coapostolos inpugnatur, ad tantum quod auctoritatem pape et collegii cardinalium in toto quantum in eis est annullare laborarunt, cuius argumentum evidens, quia ista puncta sancta et catholica de ecclesia romana et eius potestate nituntur annullare, que tamen esse sancta et catholica tota universitas christianorum, nedum communitas literatorum et sapientum profitetur. Et bene hoc. Certe oportet scripturam adimpleri salvatoris: »Necesse est ut veniant scandala,« oportet enim et necesse est esse potestates sublimiores propter ordinem policie conservandum et propter *obedienciam,* que est virtus magna et deo placens plus quam victima [2]). Est enim impossibile, quod in religione christiana sit quies et rectus ordo, nisi acciones et affecciones subditorum subiciantur voluntatibus prelatorum. Ad quam subieccionem apostolus fideles diligentissime exhortatur dicens: »Omnis

[1]) v. 7. — [2]) I. Král. 15, 22.

anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non enim est potestas nisi a deo, que autem sunt, a deo ordinata sunt. Itaque qui potestati resistit, ordinacioni dei resistit« (ad Rom. 13) [1]). Propter quod in prima religione sc. in celo et in primo claustro sc. paradisi inter deum et angelum, inter deum et hominem per non subieccionem fuit primus error subortus et primum scandalum introductum, et per oppositum rectus ordo [107[2a]] factus est, quando ille qui fuit et est semper equalis patri, se ad tantum subiecit et exinanivit formam servi accipiens [2]), in qua non solum serviret, sed ut eum servi [a]) mali vapularent. Hinc est quod apostolus dicit ad Rom. 5 [3]): »Sicut enim per inobedienciam unius peccatores constituti sunt multi, ita per unius obedienciam iusti constituuntur multi.«

Quo contra presens scriptor [4]) in omnibus operibus suis et sancte romane ecclesie rebellibus predicacionibus non que sunt Jesu predicavit, sed que dissensionem faciunt, pacem communem perturbant, inobedienciam ad prelatos inducunt et que errores sapiunt docere non erubuit, dum septem sacramentis ecclesie, clavibus, officiis, censuris ecclesie, moribus, ritibus, cerimoniis, iuribus, libertatibus et sacris rebus ecclesie, veneracioni reliquiarum et indulgenciis, ordinibus et religionibus in ecclesia latrando contradixit et omnia supradicta inpugnavit, aliter dogmatisando quam de hiis sancta mater sentit et credit romana ecclesia, ymmo tota multitudo christiana; dum eciam auctoritatem pape et ecclesie romane et obedienciam sanctam ad prelatos verbo, scripto, suo exemplo quantum in eo fuit nisus est annullare et suorum contemptuum cumulum et errorum multiplicans predicando, publice colloquendo et scribendo, occulte apostolos suos hincinde mittens nobilibus militaribus, mercatoribus, plebeis mulieribus et deo dicatis virginibus inculcare sollicitus fuit et in hiis discordias inter caros et scandala gravia seminavit, quod semen pessimum ita undique disseminatum non utique in paucis annis

a) A: servum.

---

1) v. 1 n. — 2) Filip. 2, 7. — 3) v. 19.

4) K následujícímu srv. Pálčova *Antihusa* str. 128.

nec humana industria bene poterit suffocari, nisi omnipotens deus specialiter provideat de remedio opportuno.

Revera ve homini illi, per quem nedum scandalum venit, sed innumera scandala venerunt! Si enim est illi ve [107[2b]] iuxta testimonium salvatoris, qui scandalisaverit unum de pusillis, qui in eum credunt [1]), vere gravius ve illi, qui non unum sed innumeram multitudinem, nec unum de pusillis sed multos de maioribus et optimatibus scandalisavit! Tali inquam expedit iuxta sentenciam Jesu Christi, ut suspendatur mola asinaria in collo eius et demergatur in profundum maris et eum multo tolerabilior pena inferni cruciaret!

Multo enim graviora sunt hec scandala, quam quod papa et cardinales per suam pompam et avariciam populum scandalisant, cum in primo scandalo populus active in supranominatis est scandalisatus, aliter de predictis quam romana ecclesia et tota christianitas senciendo; in secundo autem scandalo pape et cardinalium non active sed passive scandalisantur, non hec eadem faciendo, sed hec male esse facta non ex caritate temere iudicando, in quibus tamen malis non Petro et apostolis, sed in officio successerunt, in quo eciam mali existentes sunt veri et manifesti vicarii et successores Petri apostoli et aliorum apostolorum Christi.

[E cap. XXXV—123[2a]]. Scribit enim ex vera sentencia Lyre, quod [2]) *si rabim i. e. magistri vel magni* — et exemplificat: *sicut sunt pape et cardinales — preceperint vel docuerint aliquid preter veritatem eciam cum tota curia romana, non est fideli parendum, dum cognoverit veritatem. Nam dicit deus: Ne sequaris turbam ad faciendum malum* etc. Et licet ista verba sint vera, ipse tamen sub ypocrisi tecta pulcris verbis errorem romane ecclesie ascribit et se ab errore excusans, acsi veritatem melius cognovisset, inplicite confitetur, suam per hoc pretendens colorare inobedienciam, quia romane ecclesie sc. pape cum cardinalibus non obedit.

Vnde pro maiori fuco sue inobediencie allegat Danielem, Nicodemum et latronem in cruce pendentem, qui in

---

[1]) Mat. 18, 6. — [2]) Opp. I, 227[b].

iudicio plurimorum non aquievere, ut a veritate deviarent. Et Nicodemum in suo dicto commendat, sicut in veritate est commendandus, cum dixit pontificibus et phariseis [1]): »Numquid lex nostra iudicat hominem, nisi audierit ab ipso prius, quid fecerit,« innuens se fore iterum in cathalogo istorum et se consimilem [123[2b]] casum habere, in eo quod pape et cardinalium sentencie non aquiescit. Sed dicat: qualis est comparacio Suzanne innocentis ad Huss nocentem, quia multis erroribus implicatum? Qualis est comparacio Huss de heresi accusato, ymo iam pro heretico declarato, ad Christum, qui errare non potuit? Item si cathalogo supra nominatorum vellet annotari, deberet esse innocens cum Susanna vel Christo et illam innocenciam declarare, quia eundem colorem haberet quilibet hereticus protervus et obstinatus sue excusacionis, qui dum condempnatus nollet obedire, diceret cum Daniele, Nicodemo et latrone [quod] nollet plurimorum sentencie consentire, quia scriptum est [2]): »Non sequaris turbam ad faciendum malum nec in iudicio plurimorum aquiesces sentencie nec a vero devies.«

Dicat secundo et exprimat, a quo vero deviasset, si sentencie paparum obtemperasset obediendo, et quod malum per papam et cardinales sibi fuit imperatum, in quo eis sequi recusat, nisi forte prohibicionem predicacionis allegaret, que tamen iuste et sancte facta est, quia dicit Gregorius: »Nunquam propter obedienciam debet malum fieri, aliquando autem debet per obedienciam bonum quod agitur intermitti (et habetur XI. q. 3 Quid ergo mirum)[3]). Utinam obmutuisset et a predicacione siluisset, non a vero deviasset, sed eum obediencia sancta coronasset! Sed qui prohibitus iuste et sancte a predicacione, ut infra loco suo ostendetur, cessare noluit, iam vagus et latitans velit nolit silencio comprimitur et ori suo eructuanti magnalia digitum supponit. [4]) Utinam eciam citatus personaliter in materia fidei coram sede apostolica comparuisset! nunquam ad tanta mala, ad tantam infamiam devenisset!

Commendat Nicodemum, sicut in veritate est commendandus, qui legem in medium produxit, quod nullus condem-

---

[1]) Jan 7, 51. — [2]) Ex. 23, 2. — [3]) c. 99. — [4]) Antihus str. 129.

pnetur, nisi prius audiatur. Hic scriptor de erroribus et heresibus coram [124[1a]] sede apostolica est denunciatus et per sedem apostolicam secundum legem istam, antequam condempnaretur, per citacionem personalem vocatus est, ut per se in materia fidei audiretur. Sed ipse hucusque sprevit comparere, papam et cardinales false convicians, quod audienciam habere non potuisset, cum tamen recto ordine citatus personaliter ad sedem apostolicam nunquam venit. Si enim prius debuit audiri iuxta legem per Nicodemum allegatam, antequam fuisset condempnatus, sed audiri non potuit, nisi coram sede apostolica comparuisset: ideo omni racione deifica et humana concurrente debuit comparere. *O benedicte Nicodeme, dedisti vim tantam legi dei, ut secundum eam iudex conformiter iudicaret* — et tamen iste scriptor secundum illam legem, quam commendat, renuit iudicari et omne iudicium superiorum contempnit, vilipendium clavium peragere non erubescens et suos superiores conviciari non formidans.

Scribit enim false de doctoribus duo. Primo, quod [1]) *ipsi volunt, quod scriptura non sit iudex, sed ut ipsis credatur, quicquid ipsi condepnant quod sit condempnandum, et quicquid ipsi approbant, quod sit approbandum. Hoc enim in pretorio quesierunt et pecierunt ad hoc subscripcionem a magistris, qui contradicerent. Sed dissipatum est consilium phariseorum, scribarum et pontificum, quia fideles contradixerunt, nolentes consentire, nisi audierint probacionem ex lege, que omnem implicat credibilem veritatem.* Respondetur, quod iste scriptor est falsarius doctorum, dum hic et in aliis pluribus punctis false allegat verba eorum. Hic enim turpi furto subtrahit illam diccionem exclusivam »solum«, quia verba doctorum fuerunt illa, quod quidam de clero in regno Bohemie, papam et collegium cardinalium parvipendentes, ad hoc consentire non volunt, [124[1b]] solum sacram scripturam in talibus materiis pro iudice habere volentes. [2]) Hoc ergo iuste reprehenderunt in illis, quod solum scripturam sacram, quam vellent trahere ad libitum suum et interpretari coram secularibus, et non in aliquem hominem iudicem ecclesiasticum com-

[1]) Opp. I, 228[a]. — [2]) Doc. 476.

petentem volunt consentire, sicut usque hodie docet experiencia, quia nec pape nec sui dyocesani et eorum officialibus [a]) volunt se submittere sentencie et diffinicioni, sicut supra est declaratum.

Et si tunc ex ordinacione consilium sanctum pro condempnacione articulorum XLV fuit dissipatum, ubi illi condempnacioni dudum facte per tres famosas communitates et tunc replicate pauci contradixerunt, quos doctores [ad] id denuncciandum scire voluerunt et ideo interscripcionem eorum petiverunt, iam consilium in Constancia maioris auctoritatis et vigoris celebrabitur — ibi vadant et condempnacioni Vicleff tamquam heretici pestiferi et XLV articulorum contradicant et illam condempnacionem impetant tamquam falsam! Quod si ibidem non venerint, manifeste convincentur de erroribus et falsa et iniqua impeticione, quam faciunt de facto et innitentes brachio seculari, nolentes habere aliquem iudicem ecclesiasticum competentem in terris. Sed tunc spero per ecclesiam errores illi XLV una cum Vicleff eorum apostolo dampnabuntur ex auctoritate, et persuasiones eorum pro illis erroribus, qui nunc ut rami virides apud quosdam approbantur, rami aridi et combustione digni apparebunt.

Secundo inpingit doctoribus ibidem dicens [1]): *Congregacionem turbe in pretorio, ut quos non possunt scriptura vel racione vincere, opprimerent terrore. Pontifices, scribe et pharisei non audebant introire in pretorium accusantes Jesum, ut non contaminarentur, isti autem letanter congregatis scribis, phariseis et senioribus introierunt* [124[2a]] *et unus ex illis, qui Palecz dicitur, omnibus audientibus legit: Si difficile etc. Et infra: Qui autem superbierit nolens obedire decreto iudicis, morietur homo ille. Iste non timuit irregularitatem incidere; si fuisset cum Judeis in accusacione Christi, forte dixisset: San-*

[a]) Tak, místo: officialium.

[1]) Opp. I, 227[b].

guis eius super nos et super filios nostros, quia nos legem habemus et secundum legem debet mori.

Respondetur, quod hic scriptor falsum iterum inpingit doctoribus, ut consuevit, in hoc hereticos imitando. Nam secundum b. Gregorium lib. XII. Mor. cap. XV.[1]) »cum mala vera heretici contra bonos non inveniunt, fingunt que redarguant, ut iusti esse videantur, et sic plerumque ut ad aperta contumeliarum verba perveniant.« Hoc sepissime expertum est in isto scriptore. Ecce enim congregacionem turbe false ascribere non veretur, cum notorium sit et luce clarius pateat, quod doctores colligacionem nunquam quesierunt, sed ipsi se per iuramenta et instrumenta in Bethlehem reclusi et in aliis locis ad defensam mutuam constrinxerunt. Quod cottidiana docet experiencia. Cum enim contra eos predicatur vel per superiores attemptatur, statim sicut scrophe ad clamorem unius cum insultu pro unius tuicione et liberacione congregantur. Et non sine causa, nam secundum b. Gregorium lib. 33. cap. 4[2]): »Quos similis reatus sociat, concordat [a]) pertinacia, eciam defensio constipat, ut de facinoribus suis alterna se invicem defensione tueantur. Sibi enim quisque metuit, dum ammoneri vel corrigi alterum cernit — et idcirco contra corripientem verbo unanimiter assurgunt, quia se in altero protegunt« et sibi invicem adherentes et se tuentes nequaquam separantur, sed cum insultu et inportune absque rubore et reverencia se tuentur et defendunt. Et hec unitas et colligacio est maledicta. Nam dicit Gregorius ibi[3]): »Sicut esse noxium solet, si unitas desit [124[2b]] bonis, ita perniciosum est, si non desit malis. Perversos enim unitas corroborat, dum concordat, et tanto magis incorrigibiles quanto unanimes facit. Qui enim divisi corrigi poterant, iniquitatum suarum pertinacia uniti tanto magis cottidie a cogitacione iusticie separabiliores sunt, quanto ad se invicem nulla increpacione separantur. De hac unitate reproborum per Salomonem dicitur:

a) Psáno: concorditer; *Migne:* concordi.

---

1) *Migne* P. L. 75 col. 1000. — 2) *Migne* P. L. 76 col. 708.
3) ibid. col. 708 n.

Stuppa collecta sinagoga reproborum, quia [eo] ad defensionem suam vicissim constricti sunt, quo se sibi per omnia similes esse meminerunt.« Hec Gregorius.

Idcirco spirituales et seculares, prelati et domini, deberent illam conspiracionem et maledictam colligacionem suffocare. Ecce ex illa liga percuciunt, infamant, inclamant et faciunt quicquid volunt, nulla obediencia et reverencia conservata, dum contra eos aliquid attemptatur, quia teste b. Gregorio ubi supra [1]): »Reproborum quippe unitas viam bonorum tanto durius prepedit, quanto se ei per colleccionem durior opponit. Hanc unitatem perniciosam sibi Paulus conspexerat, cum in medio Saduceorum phariseorumque comprehensus aiebat: de spe et resurreccione mortuorum ego iudicor (Act. 23), qua nimirum voce percussa protinus contra se vicissim audiencium turba dissolvitur, cumque in duas partes tumultuancium multitudo divideretur, Paulo via erepcionis aperitur, quia quam turba unita constrinxerat, divisa laxabat. Eripiuntur enim iusti, dum dividuntur iniusti.« Hec Gregorius.

Vnde ergo ad extirpandum errores in regno et disturbia primus modus sicut fundamentalis est discerpere [a]) illam unitatem. Tunc enim superiorum vota ad profectum perveniunt, quando agmina reproborum per discordiam confunduntur. Si malorum unitas noxia non esset, nequaquam divina providencia superbiencium linguas in tanta diversitate dissipasset, [125[1a]] sicut scribitur Gen. XI [2]); si unitas malorum noxia non fuisset, de sancte ecclesie hostibus per prophetam non diceretur [3]): »Precipita domine et divide linguas eorum.« Qui coniuncti ita obdurantur mali, ne ab ore predicancium vel corrigencium aliquo spiraculo vite penetrentur, ut ab erroribus resilirent.

Non ergo doctores illam unitatem [quesiverunt], sed Vicleffiste qui sibi populum et potentes huius se-

[a]) A: discernere.

[1]) ibid. col. 722. — [2]) v. 7. — [3]) Ž. 54, 10.

culi attraxerunt, ut errores libere predicarent et inpuniti remanerent. Dicit enim b. Gregorius lib. XVIII. Mor. cap. 17 quia »sepe heretici in contemptum universalis ecclesie potentum seculi patrociniis fulciuntur eisque divites proteccione atque amministracione quanta prevalent opitulari non cessant«[1]). Hoc istis temporibus heu docet experiencia, quomodo potentes seculi Vicleffistas promovent, protegunt et tuentur, quia per suorum errorum astuciam huius mundi potentes rapuerunt, qui suis iniquis accusacionibus, terroribus, spoliis et violenciis clerum sancte suis obedientem prelatis ex omni parte gravare non verentur.

Doctores autem quod pretorium introierunt, fecerunt ad mandatum domini archiepiscopi et serenissimi principis domini regis, nec ipsi illam congregacionem ordinaverunt, ut presens scriptor false asserit, sicut de hoc docere possent, si foret opportunum. Et si in illam congregacionem consensissent, non essent culpandi, quia sancta fuit congregacio et virtuosa, cum in ea mandata sancta et iusta domini regis pronuncciata sunt et articuli XLV auctoritate eiusdem regis de novo sunt prohibiti sub magnis penis propter incussionem terroris, ut illos articulos tenere et dogmatisare quispiam non auderet. Quidam tamen non fideles in hoc facto, sed pestiferi, huic condempnacioni tunc et prius dudum facte contradixerunt et hodie contradicunt in suum scandalum et regni.

Quod autem Palecz auctoritatem domini Deut. XVII scriptam »Si difficile« etc. ibidem legit adiuncta [125^{1b}] cauda illa, que penam insinuat rebellantis, non incurrit nec timuit irregularitatem incurrere, quia non ferendo sentenciam sed pro confirmacione suorum dictorum, sc. quod ad papam et cardinales in dubiis et difficilibus in universa materia catholica et ecclesiastica est recurrendum, et illam et plures auctoritates allegavit. Si enim Huss vel alius catho-

---

[1]) *Migne* P. L. 76 col. 51.

licus predicator illam auctoritatem in ambone pronunccians illam irregularitatem non incurrit, nec P a l e c z in ipsam incidit, quamvis in pretorio eam legerit, cum eandem intencionem ibi habuerit in pronuncciando, qualem habuisset eam predicando. Si autem tu male interpretaris, intromittens te de iudicio dei temerarie, non adverto; nam dicit b. G r e g o r i u s lib. XXV. Mor. cap. 14 [1]): »Quid obest, si a rectitudine veritatis humano iudicio verba nostra superficietenus discordant, quando in cordis cardine ei compaginata concordant? Humane aures verba nostra talia iudicant, qualiter foris sonant, divina vero iudicia talia ea audiunt, qualia corde proferuntur; apud homines cor ex verbis, apud deum vero verba pensantur ex corde.« Hec Gregorius.

Item in eodem scripto supra D [2]) inproperat doctoribus iterum false, cur illam scripturam Deut. 17 non teneant, inquirendo quia s c o l a r i b u s e i u s s e c t e d e b u l l a p a p e q u e r e n t i b u s e t a d q u e s t i o n e s s e x v e l o c t o b u r d o s a s p e r e o s f a c t a s i n c o n v o c a c i o n e u n i v e r s i t a t i s r e s p o n d e r e n o l u e r u n t.

R e s p o n d e t u r, quod illa scriptura doctores non concernit, sed concernit supremum iudicem sc. papam cum sacerdotibus levitici generis, ubi in ambiguis et difficilibus recursus debet fieri. Et ergo inpertinenter invehit contra doctores, nam licet doctores in omni materia catholica et ecclesiastica possunt iudicare iudicii veritatem et docere secundum legem dei [125 [2a]] i n f o r m a t i v e, non autem a u c t o r i t a t i v e et diffinitive, quia hoc est solius ecclesie romane, ut patet de baptismo et eius effectu cap. Maiores [3]) et in canone dist. XVII. cap. Huic sedi [4]), III. q. VI. Dudum [5]) et 9. q. III Aliorum [6]). E t i l l o m o d o s e c u n d o i u d i c a r e v e r i t a t e m d e q u e s t i o n i b u s s c o l a r e s s u i r o m a n e e c c l e s i e c o n t r a r i i e t r e b e l l e s a d o c t o r i b u s p o s t u l a r u n t, n o n i n f o r m a c i o n e m s e d o c c a s i o n e m q u e r e n t e s, u t p o s s i n t c o n t r a b u l l a s p a p e l i c e n c i u s e t c o l o r a c i u s o b l a t r a r e, a u c t o r i t a t e m e t d i f f i n i c i o n e m d o c t o r u m a l l e-

---

[1]) *Migne* P. L. 76 col. 357. — [2]) Opp. I, 227[b].
[3]) cap. 3. X III, 42. — [4]) c. 7. — [5]) c. 9. — [6]) c. 14.

gando, si aliquid contra bullas pape per doctores fuisset diffinitum. Sed cum hoc non erat officii doctorum, merito doctores hoc facere denegarunt.

Et quod illa eorum fuit intencio, arguitur ex fructibus i. e. operibus sequentibus; nam ex post facto non habita responsione doctorum sui coapostoli, magistri et predicatores sui adherentes, scolares et laici, [contra] bullas pape publice oblatrarunt, ipsas mendosas et iniquas appellantes, copiasque bulle in ecclesiis affixas cum cistulis, ad quas fideles subsidium reponere debuerunt, cum pice et cum stercoribus maculando in vilipendium sedis apostolice et auctoritatis eius et literarum. Illius malicie stulte doctores fieri participes horruerunt et non literam regis, quam legati habuerunt in subsidium, dum bullas pape ad fatuam requisicionem iudicare et interpretari racionabiliter recusarunt.

Eciam per illam convocacionem, quam secte sue discipuli et sancte romane ecclesie antichristi fieri subordinaverunt, doctores sicut oculati involucionem periculosam perceperunt. Pretendebant enim ipsi convocatores [a]) bullam pape non reverenter pertractare, sed oppositum bulle diffinire et sic involvere doctores et universitatem, ut sic involutos ad inobedienciam sedis apostolice et romane ecclesie ipsos inducerent capciose et consequenter laicos ad id facilius inclinarent. Ad hoc enim exquisite laborabant, dum eis pros [125^{2b}] peritate presentis temporis aliqualiter arridente quosdam ad se violenter trahere temptaverunt, quosdam suis dolosis persuasionibus et multiplicibus cautelis allexerunt, ut per multitudinem colorarent maliciam et ipsa inpunita remaneret, dum multitudini parcerent. Et hoc doctores previdentes fatuis quesitis et capciosis et non propter literam regis respondere denegarunt, nedum in publico, sed animo deliberato in sua convocacione secrete celebrata hoc faciendum decreverunt, et ergo non aliud senserunt in angulis, ut eis hoc false ascribere non veretur.

a) Rkp.: doctores.

Et presertim Palecz et Briccium ex nominibus confundere niteris, si valeres, dum scribis Palecz tibi dixisse, quod articuli, qui erant per legatos presentati ad promovendum pape factum, manifestos continerent errores manu palpabiles; et de mgro Briccio scribis te audivisse, quod dixerit se velle pocius mori quam eosdem articulos populo intimare. Magnam in hoc fatuitatem ostendis. Postquam illa parvula in publicum deducere non erubescis, quodsi magnalia scires, omnino de illis personis vel aliis doctoribus non taceres, sed scripto tuo ad futurorum perpetuam memoriam commendares, quia scriptum est: »Qui fidelis est in minimo, et in maiori fidelis est et qui in modico iniquus est, et in maiori iniquus est« (Luc. XVI) [1]). Ex ista enim non probabilium occultorum prolacione te ipsum nimis dehonestas, quia denudare secreta non est sapientis iuxta illud Prov. XI [2]): »Qui ambulat fraudulenter, revelat archana, qui autem fidelis est, celat amici sui commissum« et iterum: »Denudare amici misteria desperacio anime infelicis est« (Eccli. XXVII) [3]). Ex causa enim ista, quia secretorum ad confundendum es revelator, te ipsum convincis, ut quilibet probus a tua caveat societate. An ignoras, [126[1a]] quod tibi multa gravia et scandalosa vere obici possent, que in collacionibus vespertinis et conviviis publice practicasti, et tunc incaute loquens multos studentes et laicos scandalizasti? Sed absit, quod illa in lucem prodeant, que in societate et amicicia sunt pertractata! Sufficiunt enim tua scripta patula et in magna parte, ut error illorum scriptura et racionibus convincatur. Contra enim talia invehere, que manifestum continent errorem, non malicie est sed caritatis, non odii sed iusticie, ut legentes scripta illa non inficiantur per errores.

Sed ut ad convicia tua redeam, ne in illis eciam parvulis victor videaris, respondeo [4]) confitendo me tibi illos articulos presentasse et dixisse esse in illis articulis errores manu palpabiles, ex eo quod illi articuli venacionem continerent pecuni-

[1]) v. 10. — [2]) v. 13. — [3]) v. 24.

[4]) Srv. k následujícímu Pálčova *Antihusa* str. 147.

arum et quod legati vel questores illos articulos confingentes rethe ad venandum pecunias extenderunt, et hoc adhuc hodie fateor. Sed illi articuli in bulla pape non continebantur nec extrahi poterant implicite vel expresse, quamquam questores ipsos ad promulgandum populo presentassent, quos eciam articulos in mea ecclesia publicare non permisi, licet admiserim subdelegatos pape iuxta bullam de ereccione crucis a fidelibus subsidium racionabiliter postulare, necessitate pape et ecclesie romane contra inimicum ecclesie populo declarata. Vnde ergo illum abusum circa illas indulgencias sum execratus et hodie essem paratus ex animo cooperari et consulere, ut mendacia et deordinaciones per questores ecclesiarum et monachos mendicantes de medio tollerentur. Sed propter illum abusum summum pontificem et eius bullas non debuisti blasphemare, sicut fecisti convocaciones subordinando, ad vulgus predicando et in scolis prohibitis in determinacionibus cum sollempnitate contra bullam pape tua auctoritate [126[1b]] diffiniendo et tuos discipulos, studentes et laicos per te et tuos coapostolos ad reclamandum et deridendum bullas pape incitando; ad quod eciam doctores et universitatem totam attemptasti implicare, sed non valuisti, et ab illa hora in tua malicia cognitus non profecisti, licet plures, quos ante ceperas, adhuc habeas irretitos.

Sed de magistro Briccio, quamvis me non tangat factum, tamen caritas, eius probitas et sollicitudo circa verbum dei, per quod errores inpugnat animose et fidem promovet christianam, me contingit pro ipso advocare. Fateor enim eum talia verba dixisse in mensa collegii me presente et aliis pluribus collegiatis et quod tunc dixit, in facto ostendit, quia eosdem articulos venacionis nec pronuncciavit nec voluit pronuncciare, sicut de hoc plebanus s. Galli cum suis sociis requiratur. Si ergo ab hiis tacuisses, philosophus fuisses, cum

per omnia ista allegata inprudenter non probas, quod in aliquo bullis pape fuisset derogatum, sicut tu derogasti. Ideo non alios, sed te ipsum confudisti iuxta illud Senece epistola LXXIII: »Multi cum maledicunt aliis, sibi ipsis convicium faciunt.«

Item ibidem in illo contextu scribis ex dictis Lire eliciens, quod lex dei est mensura, iuxta quam et non aliter debent singuli iudices presertim ecclesiastici iudicare. Ista proposicio habet duos sensus: unum catholicum et alium erroneum et venenosum, de qua materia satis diffuse scripsi in tractatu Antihuss dicto cap. VIII. G [1]) et ergo de illo scribere hic pretermitto.

10. De obedientia et libertate praedicandi.

[E cap. XLII—148 [1a]]. Vnde si per prelatum preciperetur purum malum vel prohiberetur purum bonum, non est ei obediendum, tum quia ibi preceptum dei iustum, sanctum et verum contempneretur et iniquo falso precepto obediretur et sic preceptum dei, quod est iustissimo iure aliquid, contempneretur et precepto eodem iure penitus nullo obediretur, sed hoc est inconveniens quoad partem utramque. Tum eciam, sicut sciunt methaphisici,[a]) [quia] ibi prelatus non precipit quicquam, sed in toto nichil, cum et preceptum de obmissione puri boni et preceptum de faccione puri mali non sit de aliquo, sed de nichilo criminoso.

Ubi vero prelatus quicquam precipit, obediendum est. Sic enim dicit Salvator [2]): »Omnia quecunque super cathedram Moysi sedentes scribe et pharizei dixerint, servate et facite.« Semper autem prelatus quicquam precipit media precipiendo [148 [1b]] vel prohibendo, que pro modo, loco, tempore et persona bona possunt esse et mala. Tunc enim semper prelatus prohibet,[b]) quod licitum est inferiori dimittere, vel precipit, quod licitum [est] inferiori exequi, et per consequens aut prohibet consonum, quod secundum illam legem dei debet obmittere, aut precipit, quod secundum illam legem debet exequi. Et ubi in-

[a]) Rkp.: methaphorici. — [b]) Rkp.: precipit.

[1]) Mého vyd. str. 105 nn. — [2]) Mat. 23, 2 n.

feriores in talibus obedientes faciunt, quod prelati precipiunt, preceptum implent Jesu Christi teste b. Bernardo de preceptis et dispensacione et in regula s. Benedicti sic inquiente [1]), quod »obediencia que maioribus debetur, deo exhibetur. Quamobrem quicquid vice dei precipit homo, quod non sit certum deo displicere, secus non est accipiendum quam si deus precipiat. Quid enim interest, utrum per se aut suos ministros sive homines sive angelos hominibus innotescat suum beneplacitum? Nec dicatur, quod loquitur de hiis, que tradidit scriptura vel racio manifesta, quia de hiis non est preceptor expectandus nec prohibitor auscultandus, sed quod ita latere vel occultum esse cognoscitur, ut in dubium venire possit, utrum deus sic vel aliter forte velit.« Hec Bernardus.

Et hec sentencia b. Bernardi iterum fundatur super verbo salvatoris Luc. X [2]): »Qui vos audit, me audit et qui vos spernit, me spernit.« In talibus enim mediis inferiores prelatis obedientes obediunt deo et domino Jesu Christo, quia in illis et per illos hoc precipit; et ab opposito ubi in talibus mediis inferiores inobedienter [non] faciunt, que prelati precipiunt, inobediunt domino Jesu Christo.

Cum autem mandatum dive memorie Alexandri V., ne per aliquos predicaciones aut sermones ad populum fiant, nisi in cathedralibus, collegiatis, parochialibus aut monasteriorum ecclesiis sive eorum cimiteriis, non sit certum deo displicere, cum illud mandatum non sit per se [148[2a]] et pure malum nec per se et pure bonum sed medium, cum possit bene et male fieri: ideo Huss eidem non resistere debuit, sed pocius obedire. Ad audienciam enim domini pape pervenit testimonio fide digno, quomodo nonnulli errores in capella Bethlehem sunt seminati, qui inter sollicitudines suas hanc debet habere precipuam, ut errores et hereses non permittat crescere, dum eas agnoscat pululasse, sed quantocius easdem studeat extirpare beato Augustino attestante: »Pastoris necessitas habet, ne per populos serpant dira contagia, separare ab ovibus sanis morbidam, ab

---

[1]) *Migne* P. L. 182 col. 873. — [2]) v. 16.

ipso, cui nichil est impossibile, ipsa forte separacione medendam (et habetur 24. q. III. Corrigantur).[1])

Illo zelo fidei motus noluit ex nomine Bethlehem singulariter interdicto supponere, ne persone, que ibi sermonem audiverunt, confunderentur et scisma fieret in populo et discidium, dum Bethlehem non visitantes ipsis heresim obicerent visitantibus, sed super hoc provida paternitate et paterna provisione cupiens providere, loca privata capellarum predicacionis ad tempus supposuit interdicto, ut et officio suo satisfaceret et nidum errorum Vicleff capellam Bethlehem absque confusione destrueret personarum. Vere sanctum, iustum et racionabile fuit mandatum, omnino placens deo, cum per ipsum honor dei, profectus ecclesie et salus populi querebatur. Error enim, cui non resistitur, approbatur et veritas cum minime defensatur, opprimitur. Negligere quippe, cum possis perturbare perversos, nichil aliud est quam fovere, nec caret scrupulo societatis occulte, qui manifesto facinori desinit obviare, ut habetur dist. LXXXIII. Error[2]). Hinc est quod dicit b. Bernardus super Cantica[3]): »Maiora crimina et tarde credenda sunt, cum audiuntur et cicius punienda, cum [148[2b]] veraciter agnoscuntur.«

Ideo merito a Huss istud mandatum sanctum, iustum et racionabile erat acceptandum. Male ergo confidens in domino Jesu Christo hoc mandatum pertinaciter refutavit, de qua refutacione ipsemet sic scribit cap. XVIII. K[4]): *Vnde confidens in domino Jesu Christo, qui potenter et sapienter sue veritatis professores protegit et premio remunerat glorie sempiterne, bulle pape Allexandri V. restiti, quam de anno domini MCCCCIX dominus Sbinco Pragensis archiepiscopus acquisivit, in qua mandat, ne per aliquos, eciamsi sint super hoc apostolico vel alio quovis indulto muniti, predicaciones vel sermones ad populum fiant, nisi in cathedralibus, collegiatis, parochialibus aut monasteriorum ecclesiis sive earum cimiteriis.* Hec Huss.

---

[1]) c. 17. Corripiantur. — [2]) c. 3. — [3]) *Migne* P. L. 183 nenalézám. [4]) Opp. I, 235[b].

Sed vere v a n a et s t u l t a est h e c c o n f i d e n c i a et s p e s i n d o m i n o J e s u C h r i s t o, qua a te virtutem obediencie repellis! Vide, quantum i n o b e d i e n c i a et recalcitracio est dampnabilis christiano et iuxta scripturas sanctas nullis umquam ex se ipsa expiabilis sacrificiis, vere digna demergi in profundum! Attende ruinam angeli L u c i f e r i, primorumque nostrorum parentum levissimi mandati prevaricacionem [1]), in f i l i i s N o e paternam collusionem [2]), in lepra M a r i e sororis Moysi arrogantem contradiccionem [3]), in illius O s e, qui contra ritum cerimonialis legis edicti etsi bona intencione archam domini, ne everteretur bobus calcitrantibus, manu tetigit, mortis subitanee infliccionem [4])! Reduc ad memoriam D a t h a n et A b y r o n dampnabilem contumaciam: vocatis enim eisdem per Moysen, ut venirent, quibus non vox hominis sed vox dei per homines insonuit, ut venirent, at illi non [149 [1a]] homine sed deo contempto in homine prelatorum principe, prophane sue iustificacionis fingentes sibi ad non [a]) obediendum causas quasi legittimas [b]), non solum rebelles sed eciam tanto suo prelato contumeliam irrogantes superbissima latrabant et relatrabant cervice dicentes: »Non venimus! Numquid parum est tibi, quod eduxisti nos de terra, que lacte et melle manabat, ut occideres in deserto, ubi dominatus fueris nostri? Revera induxisti nos in terram, que fluit ruinis lactis et mellis et dedisti nobis possessiones agrorum et vinearum — an et oculos nostros vis eruere? Non venimus!« [5])

Cave ergo, magister, ex illa stulta spe et diligenter prospice, ne forte et tu cum societatis tue collegio obediencie sancte rebellibus corruas insperate, presertim cum cause quas fingis tue inobediencie non habent fundamentum.

Arguis enim ubi supra sic [6]): *Istud mandatum factis et verbis Christi et suorum apostolorum contrarium non est apostolicum, cum Christus in mari, in deserto, in campestri loco, in domibus, in synagogis, in vicis, in plateis predicavit ad populum, precepitque discipulis suis dicens Marc. ult.: Euntes in*

[a]) Rkp.: a domino. — [b]) Rkp.: non legittimas.

---

[1]) Gen. 3. — [2]) Gen. 9, 21 nn. — [3]) Num. 12, 1 nn.
[4]) II. Král. 6, 7 n. — [5]) Num. 16, 1 nn.; 12—14. — [6]) Opp. I, 235[b].

mundum universum predicate ewangelium omni creature. Illi autem profecti predicaverunt ubique, i. e. ubicunque voluit audire populus, domino cooperante. Hec Huss.

O insensate, ymmo verius cecate, cur scripturam ad propositum non legisti? Nonne supremus papa dominus noster Jesus Christus in certis locis ad tempus predicacionis posuit interdictum, dicens et precipiens Mat. X [1]): »In viam gencium ne abieritis, in civitates Samaritanorum ne intraveritis« sc. ad predicandum. Et iterum illi duo preclari predicatores Paulus et Barnabas vetiti sunt a spiritu s. loqui verbum in Asia [149 [1b]] et cum temptabant ire Bithiniam, non permisit eos spiritus Jesu (Act. XVI) [2]). Quod interdictum postea relaxavit, cum dixit eis Marc. ult. [3]): »Euntes in mundum universum predicate ewangelium omni creature.« Hoc dixit Christus non preceptive, et si preceptive, non tantum preceptive, ut tu asseris, sed relaxative. Interdixerat enim prius apostolis, ne ubilibet predicarent dicens: »In viam gencium ne abieritis« etc., interdixerat eciam ad tempus, ne singulis predicarent sed solis filiis Israel, subiungens et precipiens [4]): »Sed pocius ite ad oves que perierunt domus Israel« — propter quod Paulus et Barnabas dixerunt ad Judeos [5]): »Vobis oportebat primum loqui verbum dei, sed quoniam repellitis illud et indignos vos iudicatis vite eterne, ecce convertimur ad gentes; sic enim precepit nobis dominus« (Act. 14) — precepit inquam relaxando quoad l o c u m, cum dixit: »Euntes in mundum universum« et sic in viam gencium et civitates Samaritanorum eos ire permisit, precepit denique interdictum oris relaxando quoad p o p u l u m, cum subiungit: »Predicate ewangelium omni creature« i. e. singulis hominibus, quia huiusmodi nomine omnis creature omnis homo et solus homo designatur, ut exponunt sancti doctores. Sicut ergo contra interdictum facta Christi et verba allegasti, sic e c i a m p r o i n t e r d i c t o l i c i t e f i e n d o h a b e s s c r i p t u r a m s a c r a m, facta Christi et apostolorum, et per consequens ex scriptura et factis Christi et apostolorum convincitur evidenter, quod liceat certa loca et personas quoad predicacionis exercicium ecclesiastico subponere interdicto.

---

[1]) v. 5. — [2]) v. 6. — [3]) Mar. 16, 15. — [4]) Mat. 10, 6.
[5]) Sk. ap. 13, 46 n.

Cum autem facta Christi allegas, qui predicavit in locis indifferenter, non omnia facta Christi sunt ab omnibus in consequens trahenda, sed ex causa, loco et tempore et persona interpretanda. [149[2a]] Scimus enim, quod Christus virginitatem servavit in facto et verbo eam maxime commendavit et nunquam mulierem in matrimonio cognovit, non tamen ex hoc matrimonium esse arguitur illicitum. Similiter Christus fuit pauper in facto, non habens nedum possessiones temporales sed eciam casam [a]), ubi caput reclinaret (Mat. 9) [1]), non tamen ex hoc arguitur illicitum [b]) nedum secularibus sed spiritualibus habere possessiones temporales et presertim decimas et domos ad inhabitandum, cum hoc eis liceat ex iure divino, ut supra cap. [XXXIII] est deductum. Item quod Christus post cenam celebravit et suos apostolos communicavit, non est a nobis sic faciendum, quia tunc suberat necessitas et causa sic faciendi, nos autem de mane ieiuni celebrantes et alios fideles communicantes non in hoc contrariamur Christi factis. In scripturis etenim locus, tempus, persona sunt consideranda. Qui enim in exposicione scripture hec non attendit[c]), in erroris cadit de facili laberintum, ut dicit Ysidorus: »Sciendum quod pleraque capitula ex causa, persona, ex loco et tempore consideranda sunt, quorum modi quia medullitus non indagantur, in erroris laberintum nonnulli intricando inpinguntur (et habetur dist. 29).[2])

Vnde ergo etsi Christus in locis per adversarium nominatis predicavit, papa tamen considerata causa et persona potest racionabiliter non in hoc Christo contrarius loca et personas a predicacione suspendere ad tempus vel in toto, qualiter iam fecit in hoc casu capellas subiciens predicacionis interdicto. Causam inquam consideravit, quia in capella Bethlehem percepit errores seminari et quia in locis privatis errores liberius seminantur et ne fieret discidium in populo ex unius loci prohibicione singulari, ut supra dictum est, [149[2b]] in capellis generaliter prohibuit facere predicaciones,

a) Rkp.: gazam. — b) Rkp.: illicita. — c) Rkp.: attendunt.

1) Mat. 8, 20; Luk. 9, 58. — 2) c. 1.

non per hoc intendens verbo dei et saluti populi derogare, sed ut occasio conventiculi et satanice scole illius impii Wykleff de medio tolleretur. Consideravit eciam postea et personam multipliciter de erroribus accusatam testimonio fide digno, propter quod licite illa loca et conventicula angularia a predicacione suspendit, et specialiter Huss ex nomine propter suam pertinaciam induratam, quia citatus in materia fidei non vult contemptibiliter comparere, quem ex hoc a missacione prohibuit racionabiliter et predicacione.

Alias quilibet hereticorum vel suspectus de heresi se consimili modo tueretur seu argucia, sic dicens contra mandatum apostolicum de non predicando, quia Christus precepit suis discipulis predicare dicens: »Euntes in mundum universum« etc. et quia Christus predicavit absque licencia pape, episcopi loci vel plebani in mari, in deserto, in campestribus et sic de aliis, quod sic liceret cuilibet predicatori predicare, quod est error Vicleff condempnatus inter articulos XLV.

Non solum ergo licet pape, sed et debet suspectum de heresi vel denuncciatum a predicacione suspendere, ne veneno suorum errorum vel heresum animas inficiat Christi sanguine redemptas. Sic etenim [1]) Christus increpans demonia non sinebat ea loqui (Luc. 4) [2]), ubi Beda assignat racionem [3]): »Ne quis dum predicantem audit, sequatur errantem. Improbus enim magister est dyabolus, qui falsa sepe veris permiscet, ut specie veritatis testimonium fraudis obtegat.« Ad idem Innocencius III super illo verbo ponens tres causas facti Christi supradicti et istam inter alias ponit [4]): »ut doceret nos pravitatem hereticam vitare, quatenus hoc exemplo inhibeamus hereticis, ne predicent eciam veritatem, [150[1a]] quia fel draconum propinant in aureo calice Babilonis.« Hec Innocencius. Vnde conformiter dicit Gregorius lib. XVIII. Mor. cap. XXVII [5]): »Heretici, ut facile valeant perversa persuadere, dictis suis que-

[1]) Stejně v Antihusovi str. 130. — [2]) v. 41. — [3]) *Migne* P. L. 92 col. 381.
[4]) *Migne* P. L. 217 col. 390. — [5]) *Migne* P. L. 76 col. 51.

dam recta inmiscent, ut animas audiencium et rectis sensibus trahant et perversis feriant.« Ex hiis namque causis suspectus de heresi a predicacione racionabiliter prohibetur.

Item secundam causam fingis tue inobediencie contra mandatum apostolicum sic arguendo: *Est eciam hoc mandatum in detrimentum ecclesie in alligando verbum dei, ne currat libere.* Hec Huss.

Sed numquid debet esse hec libertas verbi dei, ut quilibet ut placet et quando vel sicut placet predicaret? Hec etenim libertas disturbaret et confunderet totum ecclesiasticum ordinem super terram, cum sicut cuicunque sacerdoti in quocunque loco coram singulis, quibus posset in sermone communicare, liceret predicare verbum dei: ita consimili racione liceret cuicunque sacerdoti in quacunque dyocesi et in quacunque parochia audire confessiones et alia porrigere sacramenta. Sic eciam non missi, ymmo a sede apostolica vel episcopo prohibiti ex eadem causa haberent licenciam predicandi, quod utique in magnum ecclesie vergeret detrimentum, cum et errores libere seminarentur et fieret magna confusio et disturbium in regno spirituali, quolibet et quandolibet, ubilibet et coram quibuslibet predicante. Et revera maior incomparabiliter fieret confusio quam quod quilibet quemlibet agrum corporalem in quocunque regno et in quocunque territorio quando placeret araret et seminaret. Non talem libertatem intendebat apostolus concedere verbo dei, cum dicit II. ad Thim. 2 [1]): »Verbum dei non est alligatum,« sed secundum [150[1b]] b. Gregorium lib. 31. cap. 39. super verbo „Vibrabitur hasta et clipeus' [2]): »Sic verbum dei non est alligatum, quia predicatores sancti, cum pro defensione fidei supplicia subeunt, ad eandem fidem quos valent rapere eciam inter verbera non desistunt, unde apostolus: In quo sc. ewangelio laboro usque ad vincula quasi male operans, sed verbum dei non est alligatum. Acsi diceret: Hasta quidem suppliciorum ferior, sed tamen verborum sagittas emittere non desisto, vulnera crudelitatis accipio, sed cor infidelium verba loquendo transfigo. Ideo cum sancti pacienter vulnera suscipiunt, prudenter contra infidelium verbera sagittas predicacionis reddunt.

---

[1]) v. 9. — [2]) *Migne* P. L. 76 col. 609.

Vnde nonnunquam agitur, ut ipsi qui in persecucione seviunt, non tam doleant quod cor predicatoris non emoliunt, quam quod per eius verba eciam alios amittunt.« Hec Gregorius ubi supra.

Si ergo non missi vel infames de heresi a predicacione suspenduntur, non ex hoc verbum dei est alligatum, quia illis cessantibus adhuc sunt predicatores catholici innumeri, per quos verbum dei predicatur. Nec talis prohibicio fit in contemptum vel alligacionem verbi dei, sed ut seminancium errores tolleretur predicacio, quorum sermo ut cancer serpit [1]) in perniciem tam propriam quam alienam. Conveniebat ergo omni concurrente racione, deifica et humana, etsi bona predicacio boni, ad tempus ex obediencie virtute eciam a bono abstinere et quiescere iuxta illud Gregorii lib. 35. Mor. cap. XLI: »Sciendum vero, quod nunquam propter obedienciam malum debet fieri, aliquando autem per obedienciam bonum quod agitur debet intermitti. Neque enim in paradiso mala arbor extitit, quam deus homini ne contingeret interdixit, sed ut melius per obediencie meritum homo bene conditus cresceret, dignum fuit, ut hunc eciam a bono prohiberet, quatinus tanto verius hoc [150[2a]] quod ageret virtus esset, quanto et a bono cessans auctori suo se subditum et humilem exhiberet« (et habetur XI. q. III. Quid mirum). [2]) Hinc eciam dicit Augustinus super Psalterio [3]): »Non potuit deus perfeccius demonstrare, quantum sit bonum obediencie, nisi cum prohibuit ab ea re abstinere, que non erat mala. Sola ibi obediencia tenet palmam, sola ibi inobediencia meruit penam.« Hec Augustinus.

Ex quibus collige, quantum conveniebat te debuisse fieri humilem quantumque reverenter tuis prelatis et pastoribus obedientem, a quibus vetatus primum ab uno bono, quia a predicacione unius capelle, nequaquam autem tunc fuisti prohibitus in civitate Pragensi sive extra ubilibet in locis aptis predicare. [4]) At tu cathedram pestilencie [5])

---

[1]) II. Tim. 2, 17. — [2]) c. 99. — [3]) *Migne* P. L. 36 col. 897.
[4]) Srv. Pálčova Antihusa str. 130. — [5]) Ž. 1, 1.

capelle Bethlehem ex superbia nolens deserere, mandatis tuorum prelatorum racionabilibus rebellasti et usque hodie rebellas, iustificans te in tuis adinvencionibus et asserens ex illis, quod nequaquam summus pontifex te a bono predicacionis debuit prohibere. Sed qui prohibitus a tuis superioribus iuste et racionabiliter cessare noluisti, iam vagus et latitans velis nolis silencio comprimeris et ori tuo eructuanti magnalia in illa sede pestilencie digitum [apponis].

Et amotis duabus causis supradictis, quas pro colore tue inobediencie adduxisti, per tuam compressionem tercia causa, quam allegas, amovetur. Asseris [1]) enim pro una causa, quod si conticuisses a predicacione prohibitus, multa bona et salutem animarum neglexisses.[2]) Absit! Absit! Utinam obedisses nec hereticum Vicleff defendisses! Vidisses utique, quanta bona tibi et complicibus tuis salutaris obediencia contulisset! O utinam sequens prophetam [150^{2b}] cum tuis coapostolis obmutuisses et siluisses a bonis! [3]) Sine dubio te obediencia coronasset nec utique aliquid neglexisses nec ex eo verbum dei fuisset alligatum. Supposito enim, quod impletis [a]) tui prelati racionabilibus processibus in biduo vel in triduo viam carnis transisses universe, cum mortales sumus et hora [b]) mortis semper suspecta, dic rogo quid in tuo perpetuo silencio catholice fidei vel terre Bohemie vel saluti hominum vel bonis moribus obfuisses? Multo minus, si vivens quasi mortuum te virtute obediencie reputasses, superbiam proprie voluntatis nimis tumidam silencio pro tempore humiliter comprimendo; multum utique et multis, primum tibi ipsi, per omnia utilis fuisses.

Ymmo si cum tuis complicibus propter pestiferas doctrinas Vicleph, quas seminasti in populo, fidei ecclesie romane et tocius christianitatis contrarias, nunquam predicasses, inclitum regnum Bohemie nunquam fuisset infa-

[a]) Rkp.: intellectis. — [b]) Rkp.: de hora.

---

[1]) Podobně v Antihusovi str. 154.

[2]) To v XVIII. hl. *není,* nýbrž později v XXI. (Opp. I, 244^{b}).

[3]) Ž. 38, 3.

matum, sed in sua gloria antiqua continue rutilasset. Sed cum predicaciones tue et tuorum coapostolorum ex germine pestifere doctrine Vicleff ortum habentes non redolere sed olere ceperunt, regnum Bohemie per omnes provincias circumcirca longe lateque diffusas confunditur et hereticatur. Interrogentur de hoc, qui extere nacionis alienas terras sive milicie sive peregrinacionis causa gyraverunt, quid quantumve in dedecus Bohemie gentis confusionis sustinuerunt nobilis, populus et sacerdos!

Quis eciam fructus in regno venerit ex illa predicacione, cottidiana docet experiencia. [1]) Olim inter proximos ex predicacione caritas augebatur, nunc autem ex sermonibus tuis et tuorum complicum odium excitatur, ymmo [151[1a]] ex vestris sermonibus ad tantum odium pululavit, ut pene rara sit domus, que in se non habeat discrepantes. Olim vidit proximus proximum cum omni dulcedine, cum suavitate, complacencia et humanitate, iam se respiciunt curvo vultu, mutuam conversacionem fugientes, ymmo socii prius et amici carissimi ex vestris predicacionibus facti sunt inimici et alterutrum alieni. Quanta eciam audita et cognita sunt in terra Bohemie, que per vestras doctrinas pestiferas vestris acutis et dolo concoloratis publicis predicacionibus et occulte insidiosis persuasionibus excitata sunt in maximam turbacionem plurimorum, presertim cleri, et excidium veritatis, cum predicatores catholice verbum dei predicantes, vestris doctrinis contrarios, repulistis et exilium pati ordinastis et sic in rei veritate per vos verbum dei fuit alligatum, qui contra vestram inobedienciam et germen pernoxium Vicleff pestiferi catholice predicantes mendose accusastis, ipsos inclamastis et ultimo terroribus et verberibus repulistis! Multi tamen in ewangelio et defensione fidei inter tot et tanta discrimina de gracia dei perstiterunt, in antiqua fide eciam inter ipsos terrores et pericula manere populum [a]) adhortantes!

Clerum eciam vobis contrarium bonis tem-

[a]) Rkp. za »populum« zase: »manere«.

[1]) Podobně v Antihusovi str. 153.

poralibus spoliari procurastis, principibus, baronibus, militibus et clientibus, quod possunt et debent auferre licite clero bona temporalia, persuadendo, in eo ipsorum animas vestimentis i. e. virtutibus spoliantes, dum ipsos ad malum licenciatis contra scripturam sacram et canonicas sancciones, ita quod de vobis bene potest adduci illud Job 24[1]): »Agrum non suum demetunt et vineam eius, quem vi oppreserunt, vindemiant,« ubi Gregorius[2]): Potest agri vel vinee nomine universa ecclesia signari, quam perversi predicatores deme [151[1b]] tunt et auctoritatem in eius membris opprimendo vindemiant, quia creatoris nostri graciam persequentes dum quosdam de illa, qui recti videbantur, rapiunt, quid aliud quam spicas vel botros animarum tollunt?« De quibus subditur[3]): »nudos dimittunt homines indumenta tollentes, quibus non est operimentum in frigore,« ubi Gregorius[4]): »Sicut vestimenta corpus, sic bona opera protegunt animam. Vnde cuidam dicitur Apok. 16: Beatus qui vigilat et custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet[a]). Heretici itaque cum in quorumdam mentibus perversis allegacionibus recte fidei opera subtrahunt, quid agunt, nisi ut hiis qui adhuc desideriorum carnalium frigora senciunt, nimirum velamina indumentorum tollunt, ut sine bonorum actuum vestimento moriantur. De quibus infra subditur: Nudis et incedentibus absque vestitu et esurientibus tulerunt spicas. Omnis enim qui nec bona nec mala operatur, nudus est et ociosus, qui autem mala agit, nudus incedit, quia sine velamine boni operis per iter pravitatis pergit. Sunt vero nonnulli, qui malum nequicie sue cognoscentes saciari pane iusticie festinant, percipere sacri eloquii dicta desiderant. Hii itaque quociens patrum sentencias pro edificandis mentibus in cogitacione versant, quasi de bona segete spicas portant. Heretici igitur nudis et incedentibus absque vestitu et esurientibus spicas tollunt, quia sive quidam ociosi sint et in nullis bonis operibus se exerceant seu per iter inpudicicie absque velamine boni operis pergant, eciam si qui ad penitenciam redire cupiunt et pabulum verbi concu-

[a]) Rkp.: ambules.

---

[1]) v. 6. — [2]) *Migne* P. L. 75 col. 1150. — [3]) Job 24, 7.
[4]) *Migne* P. L. 75 col. 1150—1152 (kompil.).

piscunt, eis esurientibus spicas tollunt, quia in eorum mente perniciosis persuasionibus patrum sentencias destruunt et corrumpunt.« Hec Gregorius.

[151[2a]] Item terciam causam fingis tue inobediencie ibidem in cap. XVIII. L contra mandatum apostolicum Allexandri V. sic obiciendo [1]): *Est eciam hoc mandatum in preiudicium capellarum erectarum confirmatarum a dyocesanis et privilegiatarum racionabiliter a sede apostolica ad verbum domini in illis predicandum. Non enim profectus aliquis ex illo mandato provenire cernitur, sed fallax et inconstans illusio in hoc, quod loca propter privatam affeccionem et iniuriosam supplicacionem vel inportunam vel propter comodum temporale a suis licitis libertatibus spoliantur.* Hec Huss.

Verum forte scriberes, si illud mandatum foret ad impediendum verbum dei, quod nequaquam factum est, sed ad destruendam insidiosam speluncam [2]), in qua cathedram tibi, non predicacionis sed prevaricacionis, statuisti, ubi sicut probatum est contra sedem apostolicam multa scandalosa et erronea sunt predicata, contra fidem communem ecclesie romane et tocius christianitatis de sacramentis, clavibus, officiis, censuris ecclesie, de iuribus, libertatibus, moribus, ritibus ecclesie, de ordinibus et religionibus in ecclesia, de veneracione reliquiarum et indulgenciis, ubi eciam pro perniciosissimo heretico Vicleff contra sanctam romanam ecclesiam et sedem apostolicam et contra dyocesanum est advocatum, pro cuius patrocinio sedens et predicans adversus patres tuos ac fratres nepharia loquebaris et adversus communem pastorem matris ecclesie gravissimum seminabas in populis scandalum, eius mandata vilipendens et subsanans, ubi eciam dyocesano tuo reverendo olim domino Sbinkoni, prelatis et toti clero sevissimam tribulacionem tuis publicis sermonibus excitasti, [151[2b]] cui eciam usque ad mortem cum contemptu recalcitrans durius rebellasti. [3])

---

[1]) Opp. I, 235[b]. — [2]) K následujícímu srv. Pálčova Antihusa str. 128.
[3]) Srv. Pálčova Antihusa str. 153 a Antihusa Štěpána Dolanského.

Deinde quali tyrannide clerus fuerit quassatus contra libertates ecclesie et patrum canonicas sancciones propter tuas predicaciones factas in cathedra pestilencie Bethlehem et propter tua scripta pestifera et occultas suasiones, quis possit enarrare?! E quibus quidam captivati et sicut latrones hincinde ducti vinculis sunt mancipati, quidam percussi, alii inhoneste tractati, alii depopulati, alii de propriis ecclesiis expulsi et alii usque hodie exules et vagi sunt et in exilio quidam iam defuncti et plures de populo interfecti. Hec fecisti et videns angustias fratrum tuorum tot et tantas propter interdictum propter te sancte et iuste tentum, noluisti a tua predicacione ad mandatum tuorum prelatorum ad tempus abstinere, et dum tuis senioribus et eorum licitis mandatis obedire hortareris non audisti, sed quasi solus inter mortuos liber [1]) et tibi soli sufficiens repugnans et rebellis sic hactenus permansisti.

Ideo merito illa capella sathanice scole una tecum ecclesiastico supposita est interdicto ab eo, qui loca ecclesiastica privilegiare habet et privilegium tollere habita causa. Vnde sicut racionabiliter sedes apostolica privilegiavit capellam Bethlehem ad verbum dei predicandum, sic racionabiliter ex causis iam dictis propter nimium abusum illud privilegium interdixit, et presertim ut dogma pestiferum vergens in detrimentum fidei et religionis christiane sopiretur. Et hic est profectus magnus ex illo mandato proveniens et propter hunc profectum et mala supradicta tollenda apostolicum exiit mandatum, non propter [152 [1a]] privatam affeccionem nec iniuriosam supplicacionem, ut asseris, vel comodum temporale. Nisi enim sic per illa mandata et prohibiciones obviatum fuisset, verisimiliter timetur, quod ex predicacionibus illius loci fides [a]) et religio christiana quoad singula supra nominata quasi totaliter fuisset iam subversa.

Quare si non exaltasses cor tuum nec elatis super te oculis ambulasses [2]), te sapienciorem et prudenciorem cunctis reputando, sed humiliter cum romana ecclesia et tota christianitate

[a]) Rkp.: sedes.

[1]) Ž. 87, 6. — [2]) Ž. 130, 1.

senciens te superioribus cum Saule humiliasses dicente: »Numquid non filius Iemini ego sum de minima tribu Israel et cognacio mea novissima inter omnes familias de tribu Benjamin?« (I. Reg. XV) [1]) — quo contra tu in oculis tuis sapiens et coram te ipso prudens omnes alios spernis, super omnes te extollis, diversarum novitatum germina in populo disseminans contra communem fidem et religionem christianam, nec in hiis vis romane ecclesie et sedi apostolice [te] submittere direccioni vel eciam alicuius universitatis approbate, reputans te [2]) inter quosque doctores et predicatores previos novos et veteres iam primo natum principem pro patribus [3]) et pre patribus. Qui solus et in modernis primicerius recte scripturas tractas et digeris, cecorum illuminas oculos, quasi tu solus sis pre ceteris lumen sedentibus in umbra mortis [4]), cum te errare non reputas et alios patres nostros et patrum nostrorum patres in fide deviasse facto astruis, novam fidem et religionem in christiano populo predicando.

Sed numquid propter te derelinquetur terra et transfe- [152 [1b]] rentur rupes de loco suo (Job)? [5]) Si enim hoc est verum, quod tu docmatisas, sentencians contrarium in multis fidei romane ecclesie et tocius christianitatis, omnis terra a deo derelicta est, quem pre multitudine in sua fide hucusque tenuit [a]) sancta universalis ecclesia. Sancta enim ecclesia universalis predicat veraciter, deum nisi intra se coli non posse, asserens quod omnes qui extra ipsam sunt minime salvabuntur. At contra tu, quia extra ipsam propter doctrinas varias et peregrinas salvare te posse confidis et tuis sequacibus salutem repromittis, tibi et tuis divinum adiutorium adesse profitendo — numquid ergo propter te derelinquetur terra? i. e. ut quisquis extra te fuerit, minime salvetur? Absit! Sed prudenciam tuam ostendisti plurimam, Job XXVI [6]), ubi Gregorius [7]): »Omnis cui prudencia recta est, plurima non est, quia iuxta vocem Pauli ad Rom. 12 non plus appetit sapere quam oportet; cui vero plu-

[a]) Rkp.: te tenuit.

---

[1]) I. Král. 9, 21. — [2]) Podobně v Antihusovi str. 154. — [3]) Ž. 44, 17.
[4]) Luk. 1, 79. — [5]) Job 18, 4. — [6]) v. 3.
[7]) *Migne* P. L. 76 col. 24.

rima, recta non est, quia ultra modum tenditur et in quolibet latere culpe declinatur. Prudenciam vero suam plurimam ostendunt, qui videri pre aliis prudenciores appetunt. Vnde fit plerumque, ut dum moderate sapere nesciunt, et fatua loquantur.« Hec Gregorius lib. XVII. cap. XXVI.

Sed et numquid eciam rupes propter te de loco suo transferentur? Rupes doctores vocantur sancti et patres sancti, quos sublimibus in humano genere excedere sensibus estimamus, quos perfectos doctores se habere ecclesia gloriatur. Numquid ergo hii in ecclesia sancta recte sencientes humiliter et suis doctrinis et constitucionibus ac decretis fideles stabilientes tibi de loco suo cedent, ut ipsi falsa in comparacione tui sentire reputentur? Absit! Sed timendum est, ne de te et tuis coapostolis alta sencientibus et nimis de se pre [152^{2a}] sumentibus verificetur illud Job 24 [1]): »Alii terminos transtulerunt et diripuerunt greges,« ubi Gregorius lib. XVI [2]): »Quos aliorum nomine nisi hereticos designat, qui a sancte ecclesie gremio extranei existunt? Ipsi enim terminos transferunt, quia constituciones patrum prevaricando transcendunt, de quibus nimirum constitucionibus scriptum est: Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres. Qui greges diripiunt et pascunt, quia inperitos quosque perversis ad se persuasionibus trahunt et doctrinis pestiferis ad interficiendum nutriunt.« Hec Gregorius.

Utilius ergo tibi foret sensum tuum humiliter deprimere, cum sapienciorib us et prudencioribus conformiter senciendo. Recole, ut ceperam de Saul dicere, quomodo per obedienciam et humilitatem regnum et spiritum bonum dei adeptus fuit dicente scriptura I. Reg. XV [3]): »Nonne cum parvulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es?« et iterum [4]): »Et insiluit super eum spiritus domini et prophetavit in medio cunei prophetarum, ita ut pro miraculo veniret in proverbium: Numquid et Saul inter prophetas?« Quo contra per inobedienciam et superbiam a regno eiectus mali spiritus ludibrio est comprehen-

---

[1]) v. 2. — [2]) *Migne* P. L. 75 col. 1148. — [3]) v. 17.
[4]) I. Král. 10, 10.

sus, David electum domini et plures vexans, ipse plurimum ymmo usque ad extremum iusto dei iudicio vexabatur. Vnde inter plurima inprecacionis verba adversus Saulem per Samuelem iniecta hec inter cetera secuntur [1]): »Pro eo quod abiecisti sermonem domini, sc. per inobedienciam et superbiam, abiecit te dominus, ne sis rex.« Et infra [2]): »Et directus est spiritus domini in David« et deinceps [3]): »Spiritus autem domini recessit a Saul et exagitavit eum spiritus domini malus.«

Time, Hussko, ne forte ex tua grandi rebellione et inobediencia crassa [152[2b]] et superbia nimis magna malo exagiteris spiritu, cum tot prelatorum proiecta obediencia et tot doctorum sanctorum et patrum doctrina vilipensa quasi equus sine freno discurrens doctrinas, quas apostolus vocat varias et peregrinas [4]), in populo spargere non formidas et nullius subiectus obediencie, divini iuris imperio, quasi deum te exaltato corde constituis tuorum coapostolorum et sequacium, sicut cernitur manifeste. Vnde tibi dici potest conformiter, quod dictum est Sauli per Samuelem improperanter, cum de allacione prede per oblaciones factas in Galgalis suam inobedienciam voluit colorare: »Numquid vult dominus holocausta et victimas et non pocius [ut] obediatur voci domini? Melior est enim obediencia quam victima« (I. Reg. XV) [5]). Et quia actus predicacionis et missacionis non inconsone inter holocausta et victimas computantur, eo quod per holocausta et victimas quilibet actus merendi potest intelligi: ideo merito eisdem verbis poterit tibi inprecari: Numquid vult dominus missacionis holocausta et victimas predicacionis et non pocius [ut] obediatur voci domini? Ideo sicut Saul pro eo, quod abiecit sermonem domini, abiecit eum dominus a dignitate, ne sit rex: sic Husko, quia abiecisti mandatum domini per Allexandrum V. iuste et sancte factum, ut est ostensum supra, digne ab hiis, quibus sancte ecclesie commissa est disciplina, ruine tue dolore es prostratus; et qui apostolicis noluisti obedire decretis, locum deinceps inter sacerdotes quoad execucionem officii non habeas, sed a ministerio missacionis et predicacionis fias extraneus et suspensus.

---

[1]) I. Král. 15, 23. — [2]) I. Král. 16, 13. — [3]) v. 14. — [4]) Žid. 13, 9. [5]) v. 22.

[E cap. XLV—166^{2b}]. Probat autem illam partem supposicionis sic scribens[1]): *Patet autem secundo supposicio ex verbis doctorum, cum dicunt: Quidam autem de clero in regno Bohemie ad hoc nolunt consentire, conantes quantum in eis est inducere fidelem populum ad inobedienciam respectu prelatorum et ad irreverenciam erga papalem, episcopalem, sacerdotalem et clericalem dignitatem. Modo notum est, quod inobediencia et irreverencia, quam doctores hic innuunt, foret peccatum mortale.* Hec Huss.

Respondetur, quod verum est, quod inobediencia et irreverencia, quam doctores ibi innuunt, est peccatum mortale. Nam rogo iuxta sentenciam b. Bernhardi quomodo te vis racionabiliter a peccato mortali excusare, cum silencium a predicacione et suspensionem a missacione, a sede apostolica tibi sancte et iuste iniunctam, ut patet ex prioribus, rupisti ex contemptu, cum iam fere per 4 annos hoc silencii [a]) mandatum transgrediens missasti et predicasti, non curans irregularitatem incurrere et prophanare in scandalum plurimorum? Sed ex hoc non sequitur, quod ergo hoc verbum »debet« in quolibet precepto prelatorum dicat debitum obligacionis ad inobedienciam [167^{1a}] et irreverenciam sub pena peccati mortalis. Illa enim probacio est valde insufficiens secunde supposicioni.

Secundo probat illam supposicionem ex auctoritate b. Augustini per doctores allegata, ubi dicitur [2]): *Si obediens patri tuo non fueris (intellige non patri corporali sed spirituali), omnes virtutes perdidisti. Modo planum est, quod non potest homo virtuosus omnes virtutes perdere nisi per peccatum mortale, et sic in auctoritate illa inobediencia crimen mortale inculcat. Istud ergo dictum doctorum ex supposicione sc. romane ecclesie et prelatis obediendum esse per inferiores in omnibus quibuscunque etc. tantum valet: i. e. debet obediri sub pena peccati mortalis. Vnde ad istum sensum clamant nunc, quod sim romane ecclesie inobediens et propter hoc me excommunicant. Et planum est ex*

[a]) Rkp.: silencium.

---

[1]) Opp. I, 240^{b}. — [2]) ibid. 240^{b}.

lege dei et ex lege canonica, quod non debet quis excommunicari nisi propter peccatum mortale, ut dixi alibi. Hec Huss.

Respondetur. Verum est, quod secundum auctoritatem b. Augustini inobediencia peccatum mortale inculcat, sed non quelibet inobediencia, ut dictum est inmediate — et ergo supposicio est improbata. Verum est tamen, quod inobediencia tua est mortifera. Quis enim hoc poterit exprimere, quantum in clerum huius regni et romanam ecclesiam deliquisti, cum despexeris pertinaciter Petri claves et ecclesiasticam leseris potestatem, cum non solum interdicti sentenciam, quam servare utique debueras, ab inicio temere violasti, ymmo ipsum non servare multos induxisti et quod peius est, per seculares tibi faventes ad non servandum interdicti sentenciam plurimos compulisti et quos monitis et falsis persuasionibus ad violandam interdicti sentenciam non potuisti inducere, minis ac [167 [1b]] terroribus flectere [et] captivitate plurimorum sacerdotum per seculares hincinde per Boemiam compellere suggessisti, ita quod tua suggestione plurimi plebani et altariste beneficiis, bonis temporalibus et censibus spoliati exulare sunt coacti.

Sed forte et sine forte hoc procurans et ad hec consenciens manus lavare poteris cum Pilato, ut innocens habearis a peccato mortali denudatus! Revera gravius peccasti quam Pilatus, qui propter timorem cesaris sibi obiectum a Judeis dicentibus: ‚Si hunc dimittis, non es amicus cesaris' (Joh. 19) [1]) Jesum innocentem condempnavit, tu autem propter contemptum et superbiam adversus romanam ecclesiam et tuos prelatos volens tue malicie et obduracionis multos habere complices, ut multitudini parceretur, predicta fieri procurasti et quos doctrina tua et suggestionibus corrumpere non valuisti, saltem accusacionibus mendosis et terroribus incussis ad tuam inobedienciam attrahere per tuos complices laborasti. Vnde bene de te scripsit Psalmista dicens [2]): »Sub lingua eius labor et dolor, sedit in insidiis cum divitibus in occultis, ut interficiat innocentem.« Propter enim perversa dogmata sub lingua tua labor et dolor est; propter vero sanctitatis speciem, quam simulas et ostentas, sedes in insidiis; propter autem secularis potestatis violenciam

[1]) v. 12. — [2]) Ž. 9², 7 n.

et tyrannidem sedes cum divitibus in occultis, quia simul et specie sanctitatis fraudulenta et terrena potestate uteris et in occultis cum divitibus sedere perhiberis.

Tua enim predicacio ab auditoribus facile despici poterat et tue sanctitatis simulacio, si non eam adiunctus terror [167[2a]] secularium exaltasset. Sed numquid hec legi dei sunt consona et vite apostolorum? Quis inquam apostolorum se brachio protexit seculari et sedicionem in populo excitavit? Omnes enim apostolorum legende perlegantur studiose et nusquam reperientur per eos ista facta. Lege in vita s. Andree apostoli! [1]) Cum eum Egeas iratus in carcerem reclusisset, ubi cum clausus esset, venit ad eum multitudo magna provincie Achaie, ita ut Egeam vellent perdere et Andream de carcere liberare, quibus s. Andreas dixit: »Nolite fratres karissimi quietem domini mei Jesu Christi in sedicionem diabolicam excitare, sed magis estote parati, ut per tribulaciones temporales ad eterna gaudia pertingatis.« Tu autem oppositum patras, cum ut tribulaciones iustas et sanctas, quas condigne meruisti, evaderes, sedicionem nedum in populo communi dyabolicam excitasti, sed populum communem quod peius est contra clerum concitasti, quia interdictum violare et coram te officiare noluerunt, quorum beneficia tui sequaces in villis et civitatibus occuparunt et adhuc aliqui die occupant hodierna.

Sed hec non solum vite obviant et conversacioni apostolorum, sed et legi Christi. Dicit enim lex Christi Ex. XX et Mat. XIX [2]): ‚Non concupisces rem proximi tui, non furtum facies', sed tui sequaces tuo ortatu istam legem in parietibus depingunt, ore assidue pronuncciant et per tabernas inebriati et taxillos ludentes cantant, sed in corde habent opposita illorum inscripta mandatorum. Quod in opere demonstrant evidenter, ut a fructibus suis cognoscantur, dum res proximorum [167[2b]] nedum concupiscunt, sed violenter contra deum et iusticiam ex tua suggestione licenciati rapiunt, bona clericorum spoliantes, ubi plus quam furtum, quia spolium et sacri-

---

[1]) Apokryfní »Acta Andreae«. — [2]) Ex. 20, 17. 15; Mat. 19, 18.

legium committunt, concepta audacia temera presumpcione ex tuis sermonibus et tuorum coapostolorum publicis et privatis. E s t n e h e c v e r a o b e d i e n c i a t i b i i n h a c p a r t e e t t u i s c o a p o s t o l i s c o n s e n t i r e, cum sepius in capitulis de obediencia replicasti, quod nemo debet obedire homini in aliquo eciam minimo, quod divino obviat mandato? Et si hoc verum reputas, quod loqueris et scribis, quomodo te et tuos coapostolos talia suggerentes et laycos hec ipsa facientes a peccato mortali poteris excusare et exhinc contra te et tuos complices excommunicacionis sentenciam iniuste latam, nisi forte prelatos et ceteros sacerdotes proximos tibi et complicibus tuis non reputares, more Judeorum solum tibi adherentes proximos arbitrando, quod utique asserere non audebis. Ideo cum tu ipse cum tuis certis coapostolis horum criminum causa extitisti principalis, quomodo ex lege dei et canonum vis te a peccato mortali excusare ac per hoc iniuste excommunicatum estimare?

[169^{2a}] Respondetur ad argumentum [1]) negando consequenciam. Ad probacionem dicitur, quod nunquam fuerunt moniti in debita forma, quod non fecissent sibi debitum, quo sentencias et penas non incurrerunt servata omni obediencia et reverencia circa sedem apostolicam et papam Innocencium. Et supposito sed non concesso, quod fuissent moniti in debita forma, non ad statim tenebantur obedire, quia in illa bulla papa concessit personis pluribus facultati[a]) et statutis ipsius preiudicialia, non bene informatus per mag. Mauricium; ideo poterant racionabiliter obedienciam illam suspendere ad [169^{2b}] informacionem ipsius meliorem. Quodsi post informacionem utique tale mandatum de dando sibi locum quem postulavit cognovissent, omnino cum reverencia paruissent.

Nec ista cavillacio ut prior est contra veritatem catholicam b. Bernardi et doctorum, quia secus est de concessis et preceptis simpliciter. Non enim posuerunt b. Bernardus et doctores, quod obediendum est per inferiores in omnibus quibuscunque, ubi non denegatur purum bonum nec conceditur purum malum, sed medium. Sciunt enim doctores, quod in talibus concessis requi-

[a]) Rkp.: facultatis.

---

[1]) De mag. Mauricio — Opp. I, 241[b].

ritur narracio, que si falsa est, contingit sedem apostolicam et ecclesiam romanam fallere et falli et sic sciunt doctores, quod non omnia talia concessa sunt tamquam fides acceptanda nec eis ad statim est obediendum sub pena peccati mortalis usque ad informacionem saniorem.

Sed mirandum est de Huss stulticia puerili, quod in hac cavillacione nititur confundere personas, ipsis crimina obiciendo ex nomine. Si enim modum correccionis pretendisset, eos in genere absque nominacione personarum correxisset et utique iuxta suum ordinem et senium posuisset, sed contra quem plus stomachatur, quia sibi in suis erroribus non adheret et contra errores Viclef quos approbat publice predicavit,[1]) illum primum in ordine quasi ex amore Jude collocavit, unum autem noluit nominare, quem bene denotavit, de quo bene constat fuisse participem in crimine.[2]) Si fraternam correccionem et non detraccionem intendisset adhibere, illum amorem fraternum in illo non nominato implevisset, ipsum cum aliis specificando, sed quia sibi deferre voluit, ne ipsum confunderet, quia non est multum contrarius viis suis, ex hoc arguitur, quod alios nominatos non corrigere sed confundere laboravit iuxta exemplum salvatoris, [170[1a]] quod nobis reliquit, quod nunquam mala pro malis sed bona pro malis reinpendere debeamus, habens eciam scripturam pro se apostoli ad Rom. XII[3]): *Nulli malum pro malo reddentes, benedicite persequentibus vos, benedicite et nolite maledicere.* Revera non corrector nec argumentator, sed detractor viciosus convincitur.

Non enim hoc Christus vel lex eius docuit, cuius titulum sibi ypocritice usurpat, se scribens in literis missilibus servum Jesu Christi et legis eius. Christus enim crimen Jude sui proditoris noluit publice nec per[a]) ipsum requisitus nominare, sed dixit in genere[4]): *Unus vestrum me traditurus est* (Mat. 26), quia a malo retrahere voluit et emendare. Iste autem scriptor, ostendens se in eo servum antichristi, malum suis magistris false imponens non est eos cum hoc veritus nominare, quia per-

[a]) Rkp.: vynech.

---

[1]) Stanislav ze Znojma. — [2]) Kdo je tu míněn, nelze určiti.
[3]) v. 14. — [4]) Mat. 26, 21.

cutere eos infamia curavit non emendare. Vnde Y s i d o r u s lib. 3 cap. XLI. de summo bono sic inquit[1]): *Qui deliquentem superbo vel odioso animo corrigit, non emendat sed percutit. Quicquid enim protervus vel indignans animus protulit, obiurgantis furor est, non dileccio corrigentis.* Hec ille.

Et vere furor obiurgantis est, quia cum nunquam fuisset in convocacione facultatis theoloyce, ubi doctorum denegacionem in recepcione bulle Bonifacii certitudinaliter cognovisset, presumpsit tamen scribere tamquam certum, quod ipsi moniti in debita forma bullis pape parere noluerunt ac excommunicacionem in non parendo et demum prophanacionem incurrerunt, quod nunquam probare poterit in eternum iste conviciator de doctoribus per eum nominatis, [170[1b]] per hoc volens excommunicacionem [et] prophanacionem in se ipso colorare, si istos haberet in predictis consodales.

---

1) *Migne* P. L. 83 col. 711.

XVIII.

RESPONSIONES MGRI JOHANNIS HUS AD ARTICULOS JOHANNIS WICLEF.[1])

Ad 1. vid. Substancia panis materialis et similiter sub- 54[a]
stancia vini manent in sacramento altaris, H u s: *Nunquam ienui nec teneo, quia sanctorum sentenciam et ecclesie sequor.*

Ad 2. art. vid.[2]) Accidencia panis non manent sine subiecto in eodem sacramento, H u s: *Istum non teneo nec tenui sicut primum, sed sanctorum sentenciam et ecclesie sequor.*

Ad 3. vid. Christus non est in eodem sacramento idemptice et realiter in propria essencia corporali: *Non recordor, ubi stat; falsa est.*

Ad 4. vid. Si episcopus vel sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, non conficit, nec consecrat nec baptisat: *Nescio, ubi stat. Ad istum sensum vera, ut sancti dicunt, quod non ordinat, non conficit, non consecrat digne, sed alias pessimus sacerdos ita facit, quia deus per eum facit.*

Ad 5. vid. Non est fundatum in ewangelio, quod Christus missam ordinaverit: *Nescio, ubi stat. Vera est ad istum sensum, quod officium misse Christus in evangelio non expressit, sed sacerdotibus dedit potestatem missandi.*

Ad 6. vid. Deus debet obedire dyabolo: *Falsa est.*

Ad 7. vid. Si homo fuerit debite contritus, omnis confessio exterior est sibi superflua et inutilis: *Nescio, ubi stat. Non teneo*

---

[1]) Z rkp. kapit. knih. *pražské* E 79; otištěno již v Hlídce 1911 a v Několika textech I, str. 60—64.

[2]) Rkp. nevypisuje článků Viklefových; připojuji je, aby byl text jasnější.

nec tenui, sed contrarium legi in evangelio Descendit Jesus de monte.

Ad 8. vid. Si papa sit prescitus et malus et per consequens membrum dyaboli, non habet potestatem super fideles ab aliquo sibi datam, nisi forte a cesare: *Non teneo nec tenui, sed dico: Si papa esset pessimus, ipse habet potestatem tamquam minister, per quem deus operatur, iuxta illud Mat. 23: Super kathedram Moysi etc.*

Ad 9. vid. Post Urbanum VI. non est aliquis recipiendus in papam, sed vivendum est more Grecorum sub legibus propriis: *Nunquam tenui nec teneo, quia habui papas Bonifacium, Innocencium, Gregorium, Alexandrum et Johannem XXIII. presentem dominum papam.*

Ad 10. vid. Contra scripturam sacram est, quod viri ecclesiastici habeant possessiones: *Non teneo nec tenui, sed sto in isto ad sentenciam sanctorum Augustini, Jeronimi, Gregorii et aliorum sanctorum.*

Ad 11. vid. Nullus prelatus debet aliquem excommunicare, nisi prius sciat ipsum excommunicatum a deo; et qui sic excommunicat, fit hereticus ex hoc vel excommunicatus: *Prima pars videtur michi esse vera istius articuli ex hoc, quod nullus prelatus debet excommunicare aliquem nisi propter peccatum mortale, ut patet ex canone.*

Ad 12. vid. Prelatus excommunicans clericum, qui appellavit ad regem et ad consilium regni, eo ipso traditor est regis et regni: *Non tenui nec teneo nec credo esse verum.*

Ad 13. vid. Illi, qui dimittunt predicare sive audire verbum dei propter excommunicacionem hominum, sunt excommunicati et in die iudicii traditores Christi habebuntur: *Ista potest habere unum sensum verum; nam michi contigit, quod*
54[b] *propter abstraccionem obediencie | a Gregorio archiepiscopus pragensis me a predicatione et ab officio suspendit, ego tamen predicavi non obstante sua excommunicacione.*

Ad 14. vid. Licet alicui dyacono vel presbitero predicare verbum dei absque auctoritate sedis apostolice et episcopi catholici: *Ista potest habere unum sensum verum, sic vid. quod sine speciali licencia ingruente magna necessitate liceret presbitero vel dyacono predicare.*

Ad 15. vid. Nullus est dominus civilis, nullus est prelatus,

nullus episcopus, dum est in peccato mortali: *Iuxta sanctorum sentenciam Augustini, Jeronimi, Ambrosii, Gregorii, Crisostomi, Remigii et Graciani ista proposicio habet sensum verum, vid. quod nullus talis est digne, quamvis secundum officium sit talis.*

Ad 16. vid. Domini temporales possunt ad arbitrium suum auferre bona temporalia ab ecclesia, possessionatis habitualiter delinquentibus: *Nec assero nec nego, sed quia forte potest habere unum sensum verum.*

Ad 17. vid. Populares possunt ad arbitrium suum dominos delinquentes corrigere: *Si corrigere accipitur pro ammonicione caritativa iuxta illud Mat. 8: Si peccaverit etc., tunc potest habere sensum verum.*

Ad 18. vid. Decime sunt pure elemosine et parochiani possunt eas propter peccata suorum prelatorum ad libitum suum auferre: *Primam partem non audeo negare nec affirmare, secundam partem nego.*

Ad 19. vid. Speciales oraciones applicate uni persone per prelatos vel religiosos non plus prosunt eidem quam generales ceteris paribus: *Ista proposicio est indefinita negativa, que habet examinari per eius contradictoriam affirmativam, et quia videtur michi intricata, explico sentenciam sic, quod oraciones speciales applicate uni persone per prelatos aliquando plus prosunt quam generales ceteris paribus.*

Ad 20. vid. Conferens elemosinam fratribus est excommunicatus eo facto: *Non teneo etc.; nego istam proposicionem.*

Ad 21. vid. Si aliquis ingreditur religionem privatam qualemcunque, tam possessionatorum quam mendicancium, redditur inepcior et inhabilior ad observanciam mandatorum dei: *Non teneo nec tenui.*

Ad 22. vid. Sancti instituentes religiones sic instituendo peccaverunt: *Non teneo nec tenui, quamvis estimo, quod ad istum sensum est vera illa proposicio, quod quando instituerunt religiones, peccaverunt saltim venialiter iuxta ewangeliste: Si dixerimus, quia peccatum non habemus etc.*

Ad 23. vid. Religiosi viventes in religionibus privatis non sunt de religione christiana: *Ista indefinita potest habere istum sensum verum, quod religiosi viventes criminaliter non sunt de*

religione christiana secundum graciam pro tunc, quamvis vocentur et sint nomine christiani.

Ad 24. vid. Fratres tenentur per laborem manuum victum acquirere, non per mendicitatem: *Non tenui nec teneo, bonum tamen esset, quod interdum laborent, sicut eorum predecessores laboraverunt, ymmo dignior fratribus Paulus Christi apostolus per laborem se et alios fovit.*

Ad 25. vid. Omnes sunt symoniaci, qui se obligant orare pro aliis eis in temporalibus subvenientibus: *Non tenui nec teneo.*

Ad 26. vid. Oracio presciti nulli valet: *Non tenui nec teneo.*

Ad 27. vid. Omnia de necessitate absoluta eveniunt: *Non tenui nec teneo.*

Ad 28. vid. Confirmacio iuvenum, clericorum ordinacio, locorum consecracio sunt reservata pape et episcopis propter cupiditatem lucri temporalis et honoris: *Non teneo nec tenui, quia sancti, non papa, illam causam instituerunt.*

Ad 29. vid. Universitates, studia, collegia, graduaciones et magisteria in eisdem sunt vana gentilitate introducta et tantum prosunt ecclesie sicut dyabolus: *Non teneo nec tenui.*

Ad 30. vid. Excommunicacio pape vel cuiuscunque prelati non est curanda, quia est censura antichristi: *Non teneo nec tenui, sed dico, quod excommunicacio propter peccatum mortale indicta est sancta et iusta et maxime secundum Augustinum timenda.*

Ad 31. vid. Peccant fundantes claustra et ingredientes sunt viri dyabolici: *Non teneo nec tenui, sed habeo pro illo, quod utrique merentur, dum bona intencione observande Christi legis sic faciunt.* [a])

Ad 32. vid. Ditare clerum est contra regulam Christi: *Nec tenui nec teneo, nam possunt habere divicias clerici licite, dum eis non abutuntur.*

Ad 33. vid. Silvester papa et Constantinus imperator erraverunt ecclesiam dotando: *Nec audeo asserere nec negare, quia uterque potuit peccare venialiter, ille dando et iste suscipiendo.*

Ad 34. vid. Omnes de ordine mendicancium sunt heretici et dantes eis elemosinam sunt excommunicati: *Nec tenui nec*

[a]) Rkp.: observande Christi lege sic facit.

teneo, quia spero, quod sunt boni christiani, et elemosinam sepe eis solus dedi et dare procuravi.

Ad 35. vid. Ingrediens ordinem aut aliquam religionem eo ipso inhabilis est ad observandum divina precepta et per consequens perveniendi ad regnum celorum, nisi apostataverit ab eisdem: *Nec tenui nec teneo, quamvis forte aliquibus gravius est illam religionem quam Christi legem communem observare.*

Ad 36. vid. Papa cum omnibus clericis suis possessionem habentibus sunt heretici, eo quod possessiones habent, et omnes consencientes eis sc. domini seculares et laici ceteri: *Nec tenui nec teneo, quia solus possessionem habeo.*

Ad 37. vid. Ecclesia romana est synagoga sathane nec papa est inmediatus et proximus vicarius Christi et apostolorum: *Nec tenui nec teneo, quia oppositum scripsi in tractatu »De ecclesia«.*

Ad 38. vid. Decretales epistole sunt apocrife et seducunt a fide Christi et clerici sunt stulti, qui eas student: *Nec tenui nec teneo, quia decretales sunt sancte et ego eas studui, legi et in predicacionibus latinis et vulgaribus allegavi.*

Ad 39. vid. Imperator et domini seculares seducti sunt a dyabolo, ut ecclesiam dotarent de bonis temporalibus: *Nec tenui nec teneo.*

Ad 40. vid. Eleccio pape a cardinalibus per dyabolum est introducta: *Nec tenui nec teneo.*

Ad 41. vid. Non est de necessitate salutis credere romanam ecclesiam esse supremam inter alias ecclesias: *Nec tenui nec teneo.*

Ad 42. vid. Fatuum est credere indulgencias pape et episcoporum: *Nec tenui nec teneo.*

Ad 43. vid. Iuramenta illicita sunt, que fiunt ad roborandum humanos contractus et commercia civilia: *Ista est proposicio indefinita affirmativa, cuius contradictoria est ista: Illa iuramenta sunt licita* [a]*, que fiunt ad roborandos humanos contractus et commercia civilia, et ista videtur michi esse falsa, cum proch dolor multa sunt talia illicita iuramenta.*

Ad 44. vid. Augustinus, Benedictus et Bernhardus dampnati sunt, nisi penituerunt de hoc, quod habuerunt possessiones

[a]) Rkp.: illicita.

et instituerunt et intraverunt religiones; et sic a papa usque ad infimum religiosum omnes sunt heretici: *Nec tenui nec teneo, ymmo habeo sanctum Augustinum, Bernhardum et Benedictum pro magnis sanctis et specialiter beatum Augustinum pro magno et sancto doctore ecclesie.*

Ad 45. vid. Omnes religiones indifferenter introducte sunt a dyabolo: *Nec tenui nec teneo, quia multe sunt religiones sancte.*

Item quod suprascripte conclusiones et articuli fuerunt et sunt erronei, falsi, a sacra scriptura et sanctorum patrum tradicionibus, conciliis generalibus et apostolicis constitucionibus deviantes, scandalosi, contra bonos mores, sediciosi, temerarii et heretici, et sic fuit et est verum. Hus: *Ad istum articulum responsio patet ex predictis.*

Hus interrogatus a scindico concilii generalis in concilio generali Constanciensi respondit ut supra a. dom. MCCCCXV.

XIX.

ARTICULI E PROCESSU MGRI J. HUS CONSTANTIENSI.

1. Articuli e scriptis.

a) Articuli 42 Mgri Stephani de Páleč.

Concilio propositi. (Doc. 204 ss.)	In tractatu »De ecclesia«.
1. Ecclesia catholica sive universalis est omnium predestinatorum dumtaxat.	Ecclesia autem sancta catholica i. e. universalis est omnium praedestinatorum universitas (cap. I, Opp. I, 196 [b]).
2. Nullus mortali crimine maculatus est de ecclesia.	Qui autem peccator est aut aliqua sorde maculatus, de ecclesia Christi non potest appellari (cap. I, Opp. 197 [b]).
3. Sicut Christus non fuit vallatus temporalibus et apostoli eius, ita nec vicarii et successores eorum debent temporalia possidere.	Et sicut oculi et facies carent in operationibus velamine . . ., sic Christus et apostoli . . . non erant temporalibus saeculariter involuti, quales oculi debent esse eorum vicarii omnes clerici (cap. III, Opp. 199 [b]).
4. Nulla pars ecclesiae umquam excidit a corpore, sicut nec caritas ligans.	Nulla pars eius ab ea finaliter excidit, eo quod praedestinationis charitas, quae ipsam ligat, non excidit (cap. III, Opp. 199 [b]).
5. Paulus secundum praesentem iniustitiam fuit blasphemus et non de ecclesia, et cum hoc simul fuit in gratia secundum	Sicut Paulus fuit simul blasphemus secundum praesentem iniustitiam et [non] de sancta matre ecclesia et cum hoc fide-

praedestinationem vitae aeternae.

lis atque in gratia secundum praedestinationem vitae aeternae ... (cap. III, Opp. 200 [a]).

6. Paulus nunquam fuit membrum diaboli nec Petrus, quando negavit Christum.

Sicut Paulus nunquam fuit membrum diaboli, licet fecit quosdam actus actibus ecclesiae malignantium consimiles, similiter Petrus, qui in grave incidit periurium (ibid.).

7. Praedestinatus non potest finaliter excidere.

... gratia praedestinationis aeternae, a qua praeordinatus non potest finaliter excidere (ibid.).

8. Quemlibet praedestinatum criminosum plus diligit Christus quam aliquem praescitum, in quacunque gratia sibi possibili fuerit.

... quemlibet praedestinatum criminosum plus diligit quam aliquem praescitum, in quacunque gratia fuerit temporali (cap. IV, Opp. 201 [b]).

9. Praedestinati habent radicalem gratiam, a qua non possunt excidere.

Praedestinati vero, licet ad tempus priventur fluente gratia, habent tamen radicalem gratiam, a qua non possunt excidere (cap. IV, Opp. 202 [b]).

10. Nimis magna foret praesumptio quemquam sine revelatione vel formidine asserere, quod ipse sit membrum sanctae universalis ecclesiae; nam nemo nisi praedestinatus, tempore suo sine macula sive ruga, est membrum illius ecclesiae.

Ex quo patet, quod magna foret praesumptio quemquam sine revelatione vel formidine asserere, quod ipse sit membrum illius sanctae ecclesiae; nam nemo nisi praedestinatus, tempore suo sine macula vel ruga, est membrum illius ecclesiae (cap. V, Opp. 204 [b]).

11. Judas nunquam fuit verus Christi discipulus.

Nam in Juda electo ad ministerium episcopatus per Christum ... datur instantia; ipse enim praescitus nunquam fuit verus Christi discipulus (ibid.).

12. Ecclesia praedestinatorum, sive sint in gratia sive non se-

Tertio modo sumitur ecclesia pro convocatione praedestina-

cundum praesentem iustitiam, est articulus fidei, et illa est non habens maculam neque rugam, sed est sancta et immaculata et illa est, quam Christus vocat suam.

13. Omnes criminosi sunt infideles, cum impossibile sit quemquam peccare mortaliter, nisi de quanto in fide deficit.

14. Verba Christi dicta Petro ‚Quodcunque ligaveris' etc. ex defectu intelligentiae terrent multos christianos, ut timeant serviliter, et alii decipiuntur in praedictis verbis, praesumentes de plenitudine potestatis.

15. Si papa vel alius praetendit se quovis signo solvere vel ligare, tunc eo ipso solvitur vel ligatur; nam hoc concedens habet consequenter concedere, papam esse inpeccabilem et sic deum, aliter enim posset errare et facere difformiter clavi Christi.

16. Sacerdotes omne dictum scripturae et praesertim ewangelii, quod videtur eis sonare, ut essent divites, delicati, mundo

torum, sive sint in gratia secundum praesentem iustitiam sive non, et isto modo ecclesia est articulus fidei ... non habentem maculam aut rugam aut aliquid huiusmodi, sed ut sit sancta et immaculata. Et istam ecclesiam vocat salvator suam ecclesiam (cap. VII, Opp. 206[b]).

Omnes autem criminosi secundum praesentem iniustitiam sunt infideles, cum impossibile est quemquam peccare mortaliter, nisi de quanto in fide deficit (cap. VIII, Opp. 208[b]).

Mat. 16 Petro et ecclesiae in ipso dictum est: Quodcunque ligaveris etc. Et ista verba ex defectu intelligentiae terrent multos christianos, ut timeant serviliter, et alii decipiuntur in eis, praesumentes de plenitudine potestatis (cap. X, Opp. 214[a]).

Unde oportet fidelem cavere ab isto dicto: Si papa vel alius praetendit se quovis signo solvere vel ligare, tunc eo ipso solvitur vel ligatur; nam hoc concedens habet consequenter concedere, papam esse impeccabilem et sic deum, aliter enim posset errare et facere difformiter clavi Christi (cap. X, Opp. 215[ab]).

Et ut perstringam breviter, omne dictum scripturae et praesertim ewangelii, quod videtur eis sonare, ut essent divites, de-

inclyti et nihil patientes pro Christo improperii, illud ruminant, proclamant, extendunt nimis late; quod autem sonat in sequelam Jesu Christi, ut paupertatem, mititiam, humilitatem, tolerantiam, castitatem vel patientiam, illud supprimunt vel glossant ad suum libitum vel expresse repudiant tamquam impertinens ad salutem.

licati, mundo inclyti et nihil patientes pro Christo improperii, id ruminant, proclamant et extendunt nimis late; quidquid autem sonat in sequelam Jesu Christi, ut paupertatem, mansuetudinem, humilitatem, tolerantiam, castitatem, laborem vel patientiam, id supprimunt vel glosant ad suum libitum vel expresse repudiant tamquam impertinens ad salutem (cap. XI, Opp. 217[b]).

17. Potestas papae non imitantis vitam Christi non est timenda.

Quae est ista bestia, quam adorant homines, timentes eius potestatem? (ibid.).

18. Dignitas papalis a caesare vel Romanis habet ortum.

Et patet per chronicas, quomodo inolevit papalis dignitas; nam Constantinus imperator ... (cap. XIII, Opp. 220[b]).

19. De nullo debet concedi, quod sit cardinalis alicuius ecclesiae particularis vel universalis, nisi in vita Christo et apostolis conformetur.

Et pari evidentia cardinales non sunt manifesti et veri successores collegii aliorum apostolorum Christi, nisi vixerint more apostolorum (cap. XIV, Opp. 223[a]).

20. Papa vitae beati Petri non conformis non debet dici papa vel vicarius Petri, sed pocius antichristi.

Si autem vivit istis virtutibus (Petri) contrarie, ... quomodo est verus et manifestus Christi vel Petri vicarius et non magis antichristi vicarius, obvians Christo in moribus et in vita? (cap. XIV, Opp. 222[b]).

21. Papa in vita difformis non est verus praelatus, nec cardinales sunt apostolorum successores, sed Judae, fures et latrones.

... non est papa manifestus et verus successor principis apostolorum Petri, si vivit moribus contrariis Petro et si quaerit avaritiam, tunc est vicarius Judae Schariothis ... Et pari evi-

22. Papa est illa bestia, de qua habetur in Apocalypsi: Datum est illi bellum facere cum sanctis.

23. Qui[vi]s potest licite praedicare contra inhibitionem papalem.

24. Papa non quia tenet vices Petri, sed quia habet magnam dotationem, ideo est sanctissimus.

25. Papae praefectio et institutio a caesaris potentia emanavit.

26. Vae illis, qui videntes in papa opera Christo directe contraria, vocant eum patrem sanctissimum.

27. Christus obedivit diabolo.

28. Quilibet fidelis catholicus debet videre, utrum mandatum papae sit in doctrina evangelica vel apostolorum, et si sic, est obediendum, si non, non.

dentia cardinales ... fures et latrones (cap. XIV, Opp. 223 [a]).

Et Apoc. 4 habetur, quomodo draco dedit potestatem bestiae ... Datum est illi bellum facere cum sanctis (cap. XI, Opp. 217 [b]).

... quod si papa vel alius praepositus mandat sacerdoti non praedicare sic disposito ut dictum est ... non debet subditus obedire (cap. XX, Opp. 245 [a]).

... non enim quia vices tenet Petri, sed quia magnam habet dotationem, ex eo est sanctissimus (cap. XIV, Opp. 223 [b]).

Ecce quod papae praefectio et institutio a caesaris potentia emanavit (cap. XV, Opp. 224 [b]).

Sed vae illis, qui videntes in papa opera Christo directe contraria, vocant ipsum patrem sanctissimum (cap. XVI, Opp. 229 [a]).

... diabolus persuasit Christo ... et Christus virtuosissime sibi in hoc consensit et voluntatem eius implevit (cap. XVII, Opp. 232 [a]).

Pensare ergo debet fidelis Christi discipulus, quando a papa mandatum emanat, utrum expresse est mandatum alicuius apostoli vel legis Christi vel habens fundamentum in lege Christi, et illo cognito debet reverenter et humiliter mandato huiusmodi obedire (cap. XVIII, Opp. 235 [b]).

29. Si homo est virtuosus, quidquid agit, virtuose agit.

30. Si homo est vitiosus, quidquid agit, vitiose agit.

Patet quia si homo sit vitiosus et agit quidquam, tunc agit vitiose, et si est virtuosus et agit quidquam, tunc agit virtuose (cap. XIX, Opp. 238 [b]).

31. Nulli praelato est obediendum, nisi in Christi consiliis vel praeceptis.

Patet quod nulli praelato post sanctos apostolos obedire tenemur, nisi de quanto praecipit vel consulit Christi consilia vel mandata (cap. XIX, Opp. 239 [a]).

32. Licet clericis et laicis iudicare iurisdictione potestativa de omnibus pertinentibus ad salutem et de operibus praelatorum.

... sequitur, quod licet clericis subditis imo et laicis de suorum praepositorum operibus iudicare ... et secundo (iudicio potestativae iurisdictionis) debet iudicare omnia sibi consequenter ad salutem pertinentia (cap. XIX, Opp. 239 [b]).

33. Deus suspendit per se quemlibet criminosum praelatum a suo officio vel ministerio, dum actualiter est in crimine, quia eo facto, quo est in mortali crimine, peccat quidquid fecerit et per consequens prohibetur, ne sic faciat, et per consequens suspenditur ab illo officio quoad se.

... per se autem deus suspendit quemlibet criminosum praelatum a suo officio vel ministerio, dum actualiter est in crimine, quia eo facto quo incidit in peccatum mortale, peccat quidquid fecerit et per consequens prohibetur a deo, ne sic faciat, et per consequens suspenditur a deo ab illo officio (cap. XXIII, Opp. 250 [a]).

34. Clerus ad sui exaltationem populum laicalem sibi suppeditat, avaritiam multiplicat, malitiam protegit et viam praeparat antichristo.

Illis enim tribus censuris: excommunicatione, suspensione, interdicto ad sui exaltationem clerus populum laicalem sibi suppeditat, avaritiam multiplicat, malitiam protegit et viam praeparat antichristo (cap. XXIII, Opp. 251 [b]).

. 35. Item quod supradictus J. Hus suprascriptas conclusiones et propositiones asseruit et asserit esse veras ipsasque publicavit et publicat, dogmatisavit et dogmatisat palam et publice.

36. Item quod dictae conclusiones et propositiones vel aliquae earum sunt falsae, erroneae, scandalosae, temerariae, seditiosae, pacis ecclesiae turbativae, iurisdictionis ecclesiasticae enervativae, insanae, contra scripturam sacram et universalem ecclesiam ac determinationem sanctorum patrum confictae et compositae et alias haereticae. Et sic est et fuit verum.

37. Item quod de praemissis omnibus fuit et est publica vox et fama.

38. Item ponit et probare intendit idem procurator, quod idem Mgr J. Hus in vanitate sua ambulans et in perversis dogmatibus et erroribus continuando et persistendo quoddam opusculum fecit et compilavit contra quaedam scripta M. Stephani Palecz doctoris in theologia, quod incipit: Quia M. Stephanus Palecz etc. et intitulavit nomine nuncupativo Quidamon, in quo posuit multos malos et perversos errores. Et ita fuit et est verum.

39. Item fecit, composuit, compilavit et ordinavit quendam alium damnatum tractatum contra scripta M. Stanislai, qui incipit: Responsio etc., in quo varia vana graviaque et perversa scripsit palam, publice et notorie.

40. Item quod sententiam latam in concilio generali Romae ibidem ultimate celebrato contra doctrinam et libros Wiklef necnon bullas indulgentiarum et cruciatae datae et concessae contra Ladislaum tunc se dicentem regem Siciliae glossavit et postillavit perverse et erronee ac quandam scripturam fecit et ordinavit contra bullas. quae incipit: Pax Christi etc. Et ipsam scripturam ac perversas glossationes praedicavit et dogmatisavit pluries et diversis vicibus ad seductionem populi vere et notorie.

41. Item dixit seu praedicavit, quod iturus erat ad concilium generale Constantiense et ignorare poterat, quid sibi contingeret, et si ex aliquo eventu revocaret vel negaret doctrinam, quae eis in praedicationibus dixerat et docuerat, volens intelligere de 45 articulis condemnatis Pragae, de materia libri De ecclesia, quem composuit, et de materiis contentis in dictis scripturis per eum factis contra praefatos magistros et de aliis, de quibus supra proxime, quodsi hoc faceret verbo, nunquam mente hoc intenderet facere, eo quod esset vera et sana Christi doctrina et quod semper in illa persisterent et perseverarent. Et ita est verum.

42. Item quod postquam fuit et applicuit Constantiae, scripsit seu scribi fecit ad regnum Bohemiae, quod papa et imperator honoraverunt eum et cum honore susceperunt et quod papa miserat ad eum duos episcopos ad confoederandum cum sibi; et hoc scripsisse videtur ad hoc, quod se confirmaret in suis erroribus et perversis dogmatibus, quae praedicavit et docuit in illis partibus. Et ita fuit et est verum, notorium et manifestum.

b) Articuli 39

Articuli 42.	Articuli J. Gerson. (Doc. 185 ss.)
1. Ecclesia catholica sive universalis est omnium praedestinatorum dumtaxat.	
6. Paulus nunquam fuit membrum diaboli nec Petrus, quando negavit Christum.	
4. Nulla pars ecclesiae umquam excidit a corpore, sicut nec caritas ligans.	
	4. Quod nulli praesciti sunt de ecclesia neque similiter qui non imitantur vitam Christi.
11. Judas nunquam fuit verus Christi discipulus.	

e III. audientia.*)

Articuli 39 in III. audientia propositi. Doc. 286 ss.)	In tractatu »De ecclesia«.
1. Tantum una est sancta universalis ecclesia, quae est praedestinatorum universitas.	Unica est sancta universalis ecclesia, quae est praedestinatorum universitas (cap. I, Opp. 197 [a]).
2. Sicut Paulus nunquam fuit membrum diaboli, licet fecerit quosdam actus actibus ecclesiae malignantium consimiles, similiter Petrus, qui in grave incidit periurium ex permissione domini, ut fortius resurgeret.	Sicut Paulus nunquam fuit membrum diaboli, licet fecerit quosdam actus actibus ecclesiae malignantium consimiles, similiter Petrus, qui in grave incidit periurium ex permissione domini, ut fortius resurgeret (cap. III, Opp. 200 [a]).
3. Nulla pars ecclesiae ab ea finaliter excidet, eo quod praedestinationis caritas, quae ipsam ligat, non excidit.	Nulla pars eius ab ea finaliter excidit, eo quod praedestinationis charitas, quae ipsam ligat, non excidit (cap. III, Opp. 199 [b]).
4. Praedestinatus, non existens in gratia secundum praesentem iustitiam, semper est membrum sanctae universalis ecclesiae.	Praedestinatus semper manet praedestinatus et membrum ecclesiae, licet aliquando excidat a gratia adventitia (cap. V, Opp. 204 [a]).
5. Nullus locus dignitatis vel humana electio vel aliquod signum sensibile facit membrum sanctae ecclesiae catholicae.	... membrum ecclesiae sanctae catholicae facit praedestinatio, non autem locus dignitatis vel humana electio vel aliquod signum sensibile (ibid.).
6. Nunquam praescitus est membrum sanctae matris ecclesiae.	Ex iam dictis colligitur, quod nullus praescitus est membrum sanctae matris ecclesiae (cap. IV, Opp. 201 [b]).
7. Judas nunquam fuit verus discipulus Christi.	Nam in Juda electo ad ministerium episcopatus per Christum ... datur instantia; ipse enim praescitus nunquam fuit verus Christi discipulus (cap. V, Opp. 204 [b]).

) Od str. 318 a 319* až do str. 326* a 327* jest dvoustranná sazba čtyřsloupcová.

Articuli 42.	Articuli J. Gerson. (Doc. 185 ss.)
12. Ecclesia praedestinatorum, sive sint in gratia sive non secundum praesentem iustitiam, est articulus fidei, et illa est non habens maculam neque rugam, sed est sancta et immaculata et illa est, quam Christus vocat suam.	12. Quod sola ecclesia continens praedestinatos et bene viventes est universalis ecclesia et non illa Romana, quae aliarum magistra male nominatur.
	11. Quod solus Christus et non papa est caput ecclesiae.
20. Papa vitae beati Petri non conformis non debet dici papa vel vicarius Petri, sed potius antichristi.	5. Quod illi soli sunt de ecclesia et sedent in sede Petri, habentes auctoritatem apostolicam, qui Christum et apostolos eius imitantur in vita. 17. ... fuerunt et sunt antichristi et synagoga sathanae et clerus Judae.
18. Dignitas papalis a caesare vel Romanis habet ortum. 25. Papae praefectio et institutio a caesaris potentia emanavit.	7. Quod papa romanus alius a Christo non est universalis episcopus nec ecclesia romana habet primatum super alias, nisi forsan a caesare, non a Christo.

Articuli 39 in III. audientia propositi.
(Doc. 286 ss.)

8. Convocatio praedestinatorum, sive sint in gratia sive non secundum praesentem iustitiam, est ecclesia sancta universalis, et illo modo ecclesia est articulus fidei.

9. Petrus non fuit nec est caput sanctae ecclesiae catholicae principale.

10. Si vocatus Christi vicarius Christum sequitur in vita, tunc est eius vicarius; si vero vadit viis contrariis, tunc est antichristi nuntius, contrarius Petro et domino Jesu Christo et vicarius Judae Schariothis.

11. Omnes simoniaci et sacerdotes criminose viventes ut filii infides infideliter sentiunt de septem sacramentis ecclesiae, de clavibus, officiis, censuris, moribus, cerimoniis et sacris rebus ecclesiae, veneratione reliquiarum, indulgentiis et ordinibus in ecclesia.

12. Dignitas papalis a caesaribus inolevit. Papae praefectio et institutio a caesaris potestate emanavit.

In tractatu »De ecclesia«.

Tertio modo sumitur ecclesia pro convocatione praedestinatorum, sive sint in gratia secundum praesentem iustitiam sive non, et isto modo ecclesia est articulus fidei (cap. VII, Opp. 206 [b]).

... manifestum est, quod Petrus non fuit nec est caput sanctae ecclesiae catholicae (cap. IX, Opp. 211 [b]).

Si iam dictis virtutum viis incedit vocatus Petri vicarius, credimus quod est verus eius vicarius et praecipuus pontifex ecclesiae, quam regit; si vero vadit viis contrariis, tunc est antichristi nuntius, contrarius Petro et domino Jesu Christo (cap. IX, Opp. 212 [b]).

... avare, voluptuose, luxuriose et quomodolibet criminose viventes sacerdotii polluunt potestatem; illi enim ... ut filii infideles sentiunt infideliter de septem sacramentis ecclesiae, de clavibus, officiis et censuris, moribus, cerimoniis et sacris rebus ecclesiae, veneratione reliquiarum, indulgentiis et ordinibus (cap. XI, Opp. 218 [a]).

Et patet per chronicas, quomodo inolevit papalis dignitas; nam Constantinus (cap. XIII, Opp. 220 [b]). Ecce quod papae praefectio et institutio a cae-

Articuli 42.	Articuli J. Gerson. (Doc. 185 ss.)
	1. Quod nullus praescitus est verus papa vel dominus vel praelatus.
17. Potestas papae non imitantis vitam Christi non est timenda. (Srv. 20. 21.)	13. Quod praelatis et superioribus praescitis vel male viventibus nulla debetur obedientia vel reverentia a subditis.
24. Papa non quia tenet vices Petri, sed quia habet magnam dotationem, ideo est sanctissimus.	8. Quod papa non debet vocari sanctissimus nec pedes eius beati nec sunt osculandi.
19. De nullo debet concedi, quod sit cardinalis alicuius ecclesiae particularis vel universalis, nisi in vita Christo et apostolis conformetur.	

Articuli 39 in III. audientia propositi. (Doc. 286 ss.)	In tractatu »De ecclesia«.
	saris potentia emanavit (cap. XV, Opp. 224 [b]).
13. Nullus sine revelatione assereret rationabiliter de se vel de alio, quod esset caput ecclesiae particularis sanctae.	... sequitur, quod nullus sine revelatione assereret rationabiliter de se vel de alio, quod esset caput ecclesiae particularis sanctae (cap. XIII, Opp. 221 [a]).
14. Non oportet credere, quod iste quicunque romanus pontifex sit caput cuiuscunque particularis ecclesiae, nisi deus eum praedestinavit.	Item non oportet credere, quod iste quicunque romanus pontifex sit caput cuiuscunque particularis ecclesiae sanctae, nisi deus eum praedestinaverit (ibid.).
15. Potestas papae vicaria frustratur, nisi ipse papa conformetur Christo vel Petro in moribus et in vita, nec aliter a deo recipit procuratoriam potestatem, quia nulla alia sequela est pertinentior.	Et quia vicarius debet gerere vicem superioris ... ergo oportet quod immediatius illi, cuius vicem gerit, in operibus conformetur, nam alias potestas in eo frustratur ... Nemo vere gerit vicem Christi vel Petri, nisi sequatur eum in moribus, cum nulla alia sequela est pertinentior nec aliter a deo recipit procuratoriam potestatem (cap. XIV, Opp. 222 [b]).
16. Non quia papa tenet vices Petri, sed quia magnam habet dotationem, ex eo est sanctissimus.	... non enim quia vices tenet Petri, sed quia magnam habet dotationem, ex eo est sanctissimus (cap. XIV, Opp. 223 [b]).
17. Cardinales non sunt manifesti et veri successores collegii aliorum apostolorum Christi, nisi vixerint more apostolorum, servantes mandata et consilia domini Jesu Christi.	Et pari evidentia cardinales non sunt manifesti et veri successores collegii aliorum apostolorum Christi, nisi vixerint more apostolorum, servantes mandata et consilia domini nostri Jesu Christi (cap. XIV, Opp. 223 [a]).

Articuli 42.	Articuli J. Gerson. (Doc. 185 ss.)
	9. Quod secundum doctrinam Christi non est infligenda mors etiam haereticis incorrigibilibus, nec fulminandum est interdictum.
	19. Quod excommunicatus a papa, si appellet ad Christum, praeservatur, ut excommunicationem huiusmodi non timeat sed spernat.
29. Si homo est virtuosus, quidquid agit, virtuose agit. 30. Si homo est vitiosus, quidquid agit, vitiose agit.	20. Quod omnis actus factus extra caritatem est peccatum.
23. Quivis potest licite praedicare contra inhibitionem papalem.	6. Quod omnis bene vivens secundum vitam Christi potest et debet docere palam et praedicare, etiam non missus per

Articuli 39 in III. audientia propositi. (Doc. 286 ss.)	In tractatu »De ecclesia«.
18. Nullus haereticus ultra censuram ecclesiasticam est relinquendus iudicio saeculari morte corporis puniendus.	... doctores ... adiunxerunt dictis suis hoc sanguinolentum correlarium dicentes: Si quis ... talis per censuram ecclesiasticam est emendandus; quodsi corrigi noluerit, saeculari brachio est tradendus ... Numquid non sunt homicidae? Vere graviores sunt quam Pilatus (cap. XVI, Opp. 228 [b]).
19. Mundi nobiles debent compellere sacerdotes ad observantiam legis Christi.	... ex mundo nobilibus ad observantiam ordinationis Christi compellentibus (cap. XVII, Opp. 231 [a]).
20. Obedientia ecclesiastica est obedientia secundum adinventionem sacerdotum ecclesiae praeter expressam auctoritatem scripturarum.	Obedientia ecclesiastica est obedientia secundum adinventiones sacerdotum ecclesiae praeter expressam auctoritatem scripturae (cap. XVII, Opp. 233 [a]).
21. Quod excommunicatus a papa, obmisso iudicio papae et concilii generalis, si appellet ad Christum, praeservatur, ut excommunicatio huiusmodi non afficiat eum.	Cum ergo appellatio ab uno papa ad suum successorem mihi non profuit et a papa ad concilium appellare est in longum et incertum auxilium in gravamine postulare, ideo ad caput ecclesiae dominum Jesum Christum ultimo appellavi (cap. XVIII, Opp. 235 [b]).
22. Si homo est vitiosus et agit quidquam, agit vitiose; et si est virtuosus et agit quidquam, tunc agit virtuose.	Patet quia si homo sit vitiosus et agit quidquam, tunc agit vitiose; et si est virtuosus et agit quidquam, tunc agit virtuose (cap. XIX, Opp. 238 [b]).
23. Sacerdos Christi, vivens secundum legem eius, habens scripturae notitiam et affectum ad aedificandum populum, de-	Ex isto consequenter sequitur, quod sacerdos Christi, vivens secundum legem eius, habens scripturae notitiam et affectum

Articuli 42.	Articuli J. Gerson. (Doc. 185 ss.)
	quemcunque praelatum vel curatum, imo etiam adhuc potest et debet, licet sit prohibitus ab eis vel excommunicatus, sicut elemosynam dare posset et deberet, quia bona vita et scientia sufficienter mittunt eum.
34. Clerus ad sui exaltationem populum laicalem sibi suppeditat, avaritiam multiplicat, malitiam protegit et viam praeparat antichristo.	

Articuli 39 in III. audientia propositi. (Doc. 286 ss.)	In tractatu »De ecclesia«.
bet praedicare non obstante praetensa excommunicatione. Et infra: Quodsi papa vel alius praepositus mandat sacerdoti sic disposito non praedicare, non debet obedire.	ad aedificandum populum, debet praedicare non obstante praetensa excommunicatione . . . Ulterius patet, quod si papa vel alius praepositus mandat sacerdoti non praedicare sic disposito ut dictum est vel non dare elemosynas diviti, non debet subditus obedire (cap. XX, Opp. 244 [b], 245 [a]).
24. Quilibet praedicantis officium accepit, qui ad sacerdotium accessit, et eius mandatum debet exequi, excommunicatione praetensa non obstante.	Cum ergo ex iam dictis quilibet praedicantis officium de mandato accipit, qui ad sacerdotium accedit, patet quod illud mandatum debet exequi, pretensa excommunicatione non obstante (ibid. 244 [b]).
25. Censurae ecclesiasticae sunt antichristivae, quas clerus excogitavit ad sui exaltationem et populi subpeditationem, si ipsis clericis laici ad eorum non obedierint voluntatem.	Istis enim tribus censuris: excommunicatione, suspensione, interdicto ad sui exaltationem clerus populum laicalem sibi suppeditat . . . quicunque ipsis ad voluntatem eorum non obedierit, illum excommunicant et suspendunt . . . Signum autem evidens est, quod ab antichristo tales procedunt censurae (cap. XXIII, Opp. 251 [b]).
26. Non debet poni interdictum in populo, quia Christus summus pontifex nec propter Johannem Baptistam nec propter suas iniurias posuit interdictum.	Christus autem summus pontifex detento propheta, quo non surrexit maior inter natos mulierum, non posuit interdictum, nec dum eum Herodes decollavit; imo dum ipsemet spoliabatur, percutiebatur, . . . non tunc maledictionem intulit (cap. XXIII, Opp. 252 [a]).

Articuli 39 in III. audientia propositi. (Doc. 286 ss.)	Contra Páleč.
Articuli 27—33 sunt de tractatu »Contra Páleč«:	
27. Si papa, episcopus vel praelatus est in peccato mortali, quod tunc non est papa, episcopus vel praelatus.	Ponit iterum fictor quidamista in secundo item, quod nostra pars ponit, quod si papa, episcopus vel praelatus est in peccato mortali, quod tunc non est papa, episcopus vel praelatus . . . fictorem istum remitto ad determinationem illius articuli, quam posui in scholis (Opp. I, 256 [a]).
28. Gratia praedestinationis est vinculum, quo corpus ecclesiae et quodlibet eius membrum iungitur ipsi capiti insolubiliter.	Discat etiam fictor, quod gratia praedestinationis est vinculum, quo corpus ecclesiae et quodlibet membrum eius iungitur Christo capiti insolubiliter (Opp. 257 [a]).
29. Si papa est malus et praesertim praescitus, tunc ut Judas apostolus est diabolus, fur et filius perditionis et non caput sanctae ecclesiae militantis, cum nec sit membrum ecclesiae militantis.	Si enim papa est malus et praesertim si est praescitus, tunc ut Judas apostolus est diabolus, fur et filius perditionis — quomodo est caput sanctae militantis ecclesiae . . . cum nec sit membrum sanctae militantis ecclesiae (Opp. 258 [a]).
30. Papa vel praelatus malus vel praescitus non est vere pastor, sed aequivoce, sed vere fur et latro.	Talis ergo papa vel praelatus malus et praescitus, est aequivoce pastor, sed vere fur et latro (ibid.).
31. Papa nec est nec debet dici sanctissimus etiam secundum officium, alias rex etiam deberet dici sanctissimus secundum officium, et tortores, prae-	Et si ratione officii papa dicitur sanctissimus, quare rex Romanorum non diceretur sanctissimus ratione sancti officii? . . . quare etiam iudices et iusti-

cones, diaboli deberent dici sancti.

tiarii, imo tortores et praecones non dicerentur sancti ... imo sic diabolus deberet vocari sanctus, cum sit officiarius dei (Opp. 258 [b]).

32. Si papa vivit Christo contrarie, etiam, rite, legitime et canonice electus secundum humanam electionem, ascendit aliunde in papatum quam per Christum.

Si ergo papa vivit Christo contrarie in superbia, quomodo non ascendit aliunde in ovile ovium, quam per humile ostium dominum Jesum Christum? Et dato, quod dicis, quod ascenderet per ritam et legitimam electionem, quam ego voco electionem a deo principaliter factam, non secundum constitutionem humanam sc. vulgatam, adhuc staret, quod ascenderet aliunde. Nam Judas Scarioth rite et legitime est electus a deo Christo ad episcopatum ... et tamen ascendit aliunde (Opp. 259 [a]).

33. Condemnatio 45 articulorum Wiclef per doctores facta est irrationabilis et iniqua, et causa per eos allegata est ficta, vid. quod nullus ex eis est catholicus, sed quilibet eorum aut est haereticus aut erroneus aut scandalosus.

... scripsimus publice, quod vestra condempnatio super articulis est irrationalis et iniqua ... sed ratio vestra est, ut tu ponis, quod quilibet eorum est haereticus aut erroneus aut scandalosus. Sed iam dixi tuum asserere vel negare non est factum aliquod liquide probare (Opp. 260 [a]).

Articuli 34—39 sunt de tractatu »Contra Stanislaum«:

34. Non eo ipso quod electores vel maior pars eorum assenserint una voce secundum ritus

Et patet, quod non eo ipso quod electores vel maior pars eorum consensit una voce se-

hominum in personam aliquam, eo ipso persona illa est legitime electa vel quod eo ipso est manifestus et verus successor Christi vel vicarius Petri apostoli in officio ecclesiastico, sed eo ipso quod quis copiosius operatur meritorie ad profectum ecclesiae, habet a deo ad hoc copiosius potestatem.

cundum ritum hominum in personam aliquam, eo ipso illa persona legitime est electa vel quod eo ipso est verus et manifestus successor vel vicarius Petri apostoli vel alterius apostoli in officio ecclesiastico ... Unde sive electores bene vel male elegerint, operibus eorum debemus credere. Nam eo ipso quo quis copiosius operatur meritorie ad profectum ecclesiae, habet a deo ad hoc copiosius potestatem (Opp. 271[ab]).

35. Papa praescitus non est caput ecclesiae sanctae dei.

Et ecce ego quaero a scribis: Si papa est praescitus et sic progenies viperarum, quomodo est caput ecclesiae sanctae dei? (Opp. 271 [b]).

36. Non est scintilla apparentiae, quod oporteat esse unum caput in spiritualibus regens ecclesiam, quod semper cum ipsa ecclesia militante conversetur.

Et non est scintilla apparentiae, quod oportet esse unum caput in spiritualibus regens ecclesiam et quod semper cum ipsa militante ecclesia conversetur (Opp. 272 [a]).

37. Christus sine talibus monstruosis capitibus per suos veraces discipulos sparsos per orbem terrarum melius suam ecclesiam regularet.

... cum Christus sine talibus monstruosis capitibus per suos veraces discipulos sparsos per orbem terrarum melius suam ecclesiam regularet (Opp. 272 [b]).

38. Petrus non fuit universalis pastor ovium Christi nec romanus pontifex.

Sicut ergo non sequitur: Petrus pavit oves Christi — ergo Petrus pavit omnes oves Christi, sic non sequitur: Romanus pontifex est pastor ovium Christi, ergo romanus pontifex pascit omnes oves Christi (Opp. 282 [a]).

39. Apostoli et fideles sacerdotes domini strenue in necessariis ad salutem regularunt ecclesiam, antequam papae officium fuerat introductum; sic facerent deficiente per summe possibile papa usque diem iudicii.

... ceteri etiam apostoli et fideles sacerdotes domini strenue in necessariis ad salutem regularunt ecclesiam, antequam papae officium fuerat introductum; sic facerent deficiente per summe possibile papa usque ad diem iudicii (Opp. 283[b]).

c) Articuli 30 ultimi.[1])

Articuli 39. (Doc. 286 ss.)	Articuli 30. (Doc. 225 ss.)
1. Tantum una est sancta universalis ecclesia, quae est praedestinatorum universitas.	1. Unica est sancta universalis ecclesia, quae est praedestinatorum universitas. Et infra sequitur: Universalis sancta ecclesia tantum est una, sicut tantum est unus numerus praedestinatorum.
2. Sicut Paulus nunquam fuit membrum diaboli, licet fecerit quosdam actus actibus ecclesiae malignantium consimiles, similiter Petrus, qui in grave incidit periurium ex permissione dei, ut fortius resurgeret.	2. Paulus nunquam fuit membrum diaboli, licet fecerit quosdam actus actibus ecclesiae malignantium consimiles.
3. Nulla pars ecclesiae ab ea finaliter excidet, eo quod praedestinationis caritas, quae ipsam ligat, non excidit.	3. Praesciti non sunt partes ecclesiae, cum nulla pars ab ea finaliter excidit, eo quod praedestinationis caritas, quae ipsam ligat, non excidit.
	4. Duae naturae, divinitas et humanitas, sunt unus Christus. Et infra cap. 10: Omnis homo est spiritus, cum sit duarum naturarum utraque.

[1]) Otištěno ze Studií a textů II, str. 27—34.

4. Praedestinatus, non existens in gratia secundum praesentem iustitiam, semper est membrum sanctae universalis ecclesiae.	5. Praescitus, etsi aliquando sit in gratia secundum praesentem iustitiam, tamen nunquam est pars sanctae ecclesiae, et praedestinatus semper manet membrum ecclesiae, licet aliquando excidit a gratia adventitia, sed non a gratia praedestinationis.
5. Nullus locus dignitatis vel humana electio vel aliquod signum sensibile facit membrum sanctae ecclesiae catholicae.	6. Nunquam praescitus est membrum sanctae matris ecclesiae.
7. Judas nunquam fuit verus discipulus Christi.	
8. Convocatio praedestinatorum, sive sint in gratia sive non secundum praesentem iustitiam, est ecclesia sancta universalis, et illo modo ecclesia est articulus fidei.	6. Sumendo ecclesiam pro convocatione praedestinatorum, sive sint in gratia sive non secundum praesentem iustitiam, isto modo ecclesia est articulus fidei.
9. Petrus non fuit nec est caput sanctae ecclesiae catholicae principale.	7. Petrus non fuit nec est caput sanctae ecclesiae catholicae.
10. Si vocatus Christi vicarius Christum sequitur in vita, tunc est eius vicarius; si vero vadit viis contrariis, tunc est antichristi nuntius, contrarius Petro et domino Jesu Christo et vicarius Judae Schariothis.	cf. 13.
11. Omnes simoniaci et sacerdotes criminose viventes ut filii infideles infideliter sentiunt de septem sacramentis ecclesiae, de clavibus, officiis, censuris, moribus, cerimoniis et sacris rebus ecclesiae, veneratione reliqui-	8. Sacerdotes quomodolibet criminose viventes sacerdotii polluunt potestatem et sicut filii infideles sentiunt infideliter de septem sacramentis ecclesiae, de clavibus, officiis et sacris rebus ecclesiae, cerimoniis, cen-

arum, indulgentiis et ordinibus in ecclesia.

12. Dignitas papalis a caesaribus inolevit. Papae praefectio et institutio a caesaris potestate emanavit.

13. Nullus sine revelatione assereret rationabiliter de se vel de alio, quod esset caput ecclesiae particularis sanctae.

14. Non oportet credere, quod iste quicunque romanus pontifex sit caput cuiuscunque particularis ecclesiae, nisi deus eum praedestinaverit.

15. Potestas papae vicaria frustratur, nisi ipse papa conformetur Christo vel Petro in moribus et in vita, nec aliter a deo recipit procuratoriam potestatem, quia nulla alia sequela est pertinentior.

16. Non quia papa vices tenet Petri, sed quia magnam habet dotationem, ex eo est sanctissimus.

17. Cardinales non sunt manifesti et veri successores collegii aliorum apostolorum Christi, nisi vixerint more apostolorum, servantes mandata et consilia domini Jesu Christi.

suris, moribus, veneratione reliquiarum, indulgentiis et ordinibus.

9. Papalis dignitas a caesare inolevit et papae praefectio et institutio a caesaris potestate emanavit.

10. Nullus sine revelatione assereret rationabiliter de se vel de alio, quod esset caput ecclesiae particularis sanctae, nec romanus pontifex caput romanae ecclesiae.

11. Non oportet credere, quod iste quicunque romanus pontifex sit caput cuiuscunque particularis ecclesiae sanctae, nisi deus eum praedestinaverit.

12. Nemo gerit vicem Christi vel Petri, nisi sequatur eum in moribus, cum nulla alia sequela sit pertinentior nec aliter recipiat a deo procuratoriam potestatem, quia ad illud officium vicarium requiritur morum conformitas et instituentis auctoritas.

13. Papa non est manifestus et verus successor principis apostolorum Petri, si vivit moribus contrariis Petro, et si quaerit avaritiam, tunc est vicarius Judae Scharioth secundum imitationem avaritiae. Et pari evidentia cardinales non sunt ma-

nifesti et veri successores collegii aliorum apostolorum Christi, nisi vixerint more apostolorum, servantes mandata et consilia domini Jesu Christi.

18. Nullus haereticus ultra censuram ecclesiasticam est relinquendus iudicio saeculari morte corporis puniendus.

14. Doctores, ponentes quod aliquis per censuram ecclesiasticam emendandus si corrigi noluerit, saeculari iudicio est tradendus, pro certo sequuntur in hoc pontifices, scribas et phariseos, qui Christum non volentem eis obedire in omnibus, dicentes: »Nobis non licet interficere quemquam«, ipsum saeculari iudicio tradiderunt, et quod tales sunt graviores homicidae quam Pilatus.

19. Mundi nobiles debent compellere sacerdotes ad observantiam legis Christi.

20. Obedientia ecclesiastica est obedientia secundum adinventionem sacerdotum ecclesiae praeter expressam auctoritatem scripturarum.

15. Obedientia ecclesiastica est obedientia secundum adinventionem sacerdotum ecclesiae praeter expressam auctoritatem scripturarum.

21. Quod excommunicatus a papa, obmisso iudicio papae et concilii generalis si appellet ad Christum, praeservatur, ut excommunicatio huiusmodi non afficiat eum.

22. Si homo est vitiosus et agit quidquam, agit vitiose; et si est virtuosus et agit quidquam, tunc agit virtuose.

16. Divisio immediata humanorum operum est, quod sunt vel virtuosa vel vitiosa. Quia si homo est vitiosus et agit quidquam, tunc agit vitiose; et si est virtuosus et agit quidquam, tunc agit virtuose, quia sicut

vitium, quod crimen dicitur sive mortale peccatum, inficit universaliter actus hominis, sic virtus vivificat omnes actus hominis virtuose.

23. Sacerdos Christi, vivens secundum legem eius, habens scripturae notitiam et affectum ad aedificandum populum, debet praedicare non obstante praetensa excommunicatione. Et infra: Quodsi papa vel alius praepositus mandat sacerdoti sic disposito non praedicare, non debet obedire.

17. Sacerdos Christi, vivens secundum legem eius, habens scripturae notitiam et affectum ad aedificandum populum, debet praedicare non obstante praetensa excommunicatione. Et infra: Quodsi papa vel alius praepositus mandat sacerdoti sic disposito non praedicare, non debet subditus obedire.

24. Quilibet praedicantis officium accepit, qui ad sacerdotium accessit, et eius mandatum debet exequi excommunicatione praetensa non obstante.

18. Quilibet praedicantis officium de mandato accipit, qui ad sacerdotium accedit, et illud mandatum debet exequi praetensa excommunicatione non obstante.

25. Censurae ecclesiasticae sunt antichristivae, quas clerus excogitavit ad sui exaltationem et populi subpeditationem, si ipsis clericis laici ad eorum non obedierint voluntatem.

19. Per censuras ecclesiasticas excommunicationis, suspensionis, interdicti ad sui exaltationem clerus populum laicalem sibi subpeditat, avaritiam multiplicat, malitiam protegit et viam praeparat antichristo. Signum autem evidens est, quod ab antichristo procedunt tales censurae, quas vocant in suis processibus fulminationes, quibus clerus procedit principalissime contra illos, qui denudant nequitiam antichristi, qui clerum pro se maxime usurpavit.

26. Non debet poni interdictum in populo, quia Christus summus pontifex nec propter

Johannem Baptistam nec propter suas iniurias posuit interdictum.

27. Si papa, episcopus vel praelatus est in peccato mortali, quod tunc non est papa, episcopus vel praelatus.

29. Si papa est malus et praesertim praescitus, tunc ut Judas apostolus est diabolus, fur et filius perditionis et non caput sanctae ecclesiae militantis, cum nec sit membrum ecclesiae militantis.

28. Gratia praedestinationis est vinculum, quo corpus ecclesiae et quodlibet eius membrum iungitur ipsi capiti insolubiliter.

30. Papa vel praelatus malus vel praescitus non est vere pastor, sed aequivoce, sed vere fur et latro.

31. Papa nec est nec debet dici sanctissimus etiam secundum officium, alias rex etiam deberet dici sanctissimus secundum officium, et tortores, praecones, diaboli deberent dici sancti.

32. Si papa vivit Christo contrarie, etiam rite, legitime et canonice electus secundum humanam electionem, ascendit aliunde in papatum quam per Christum.

20. Si papa est malus et praesertim si est praescitus, tunc ut Judas apostolus est diabolus, fur et filius perditionis et non caput sanctae militantis ecclesiae, cum nec sit membrum eius,

21. (quia) gratia praedestinationis est vinculum, quo corpus ecclesiae et quodlibet eius membrum iungitur ipsi capiti insolubiliter.

22. Papa vel praelatus malus et praescitus aequivoce est pastor et vere fur et latro.

23. Papa non debet dici sanctissimus etiam secundum officium, quia alias rex etiam deberet dici sanctissimus secundum officium, et tortores et praecones dicerentur sancti, imo etiam diabolus deberet dici sanctus, cum sit officiarius dei.

24. Si papa vivit Christo contrarie, etiamsi ascenderet per ritam et legitimam electionem secundum constitutionem humanam vulgatam, tamen aliunde ascenderet quam per Christum, dato etiam quod intraret per electionem a deo principa-

liter factam; nam Judas Scharioth rite et legitime est electus a deo Christo Jesu ad episcopatum et tamen ascendit aliunde in ovile ovium.

33. Condemnatio 45 articulorum Wiclef per doctores facta est irrationabilis et iniqua et causa per eos allegata est ficta, vid. quod nullus ex eis est catholicus, sed quilibet eorum aut est haereticus aut erroneus aut scandalosus.

25. Condemnatio 45 articulorum Wiclef per doctores facta est irrationabilis et iniqua et male ficta est causa per eos allegata, vid. quod nullus ex eis est catholicus, sed quilibet eorum aut est haereticus aut erroneus aut scandalosus.

34. Non eo ipso quod electores vel maior pars eorum assenserint una voce secundum ritus hominum in personam aliquam, eo ipso persona illa est legitime electa vel quod eo ipso est manifestus et verus successor Christi vel vicarius Petri apostoli in officio ecclesiastico, sed eo ipso quod quis copiosius operatur meritorie ad profectum ecclesiae, habet a deo ad hoc copiosius potestatem.

26. Non eo ipso quod electores vel maior pars eorum consenserint una voce secundum ritus hominum in personam aliquam, eo ipso illa persona legitime est electa vel quod eo ipso est verus et manifestus successor vel vicarius Petri apostoli vel alterius apostoli in officio ecclesiastico; unde sive electores bene vel male elegerunt, oportet nos electi debemus credere, nam eo ipso quod quis copiosius operatur meritorie ad profectum ecclesiae, habet a deo ad hoc copiosius potestatem.

35. Papa praescitus non est caput ecclesiae dei.

36. Non est scintilla apparentiae, quod oporteat esse unum caput in spiritualibus regens ecclesiam, quod semper cum ipsa ecclesia militante conversetur.

27. Non est scintilla apparentiae, quod oportet esse unum caput in spiritualibus regens ecclesiam, quod semper cum ipsa militante ecclesia conversetur; patet, quia stat ecclesiam pro magno tempore esse sine papa,

ut iam stat post condemnationem Joannis XXIII.

37. Christus sine talibus monstruosis capitibus per suos veraces discipulos sparsos per orbem terrarum melius suam ecclesiam regularet.

28. Christus sine talibus monstruosis capitibus per suos veraces discipulos sparsos per orbem terrarum melius suam ecclesiam regularet.

38. Petrus non fuit universalis pastor ovium Christi nec romanus pontifex.

39. Apostoli et fideles sacerdotes domini strenue in necessariis ad salutem regularunt ecclesiam, antequam papae officium fuerat introductum; sic facerent deficiente per summe possibile papa usque in diem iudicii.

29. Apostoli et fideles sacerdotes domini strenue in necessariis ad salutem regularunt ecclesiam, antequam papae officium fuerat introductum; sic facerent deficiente per summe possibile papa usque in diem iudicii.

30. Nullus est dominus civilis, nullus est praelatus, nullus est episcopus, dum est in peccato mortali.

2. Articuli testium.

a) Constantiensium. [1])

1. Johannes Wicleff diversos libros et opuscula in facultate tam theologica quam philosophica composuit, vid. Dialogum, Trialogum etc.

2. 45 articuli.

3. Suprascripte conclusiones et articuli sunt erronei.

4. Johannes Huss sepe et sepius in disputationibus et ser-

---

[1]) Jsou u *Hardta* IV, 411—414 v té podobě, jak byly předloženy Husovi 18. června (A), 415—425 s odpovědmi svědků (B). První mají leckdy plnější *znění* článků, druhé úplnější jich *počet*. Předlohou byla *propositce* komisařů, jež spojením obojí formy částečně se restituuje. První jsou také v Doc. 230—232 s odpovědmi Husovými.

monibus publicis conclusiones, articulos et libros etc. docuit et defendit.

5. Praemissa omnia et singula sunt vera.

6. ?

7. In civitate Pragensi est studium . . .

8. Johannes Huss pertinaciter articulos erroneos Wicleff in civitate Pragensi in scholis publicis praedicavit et defendit.

9. Propter praemissa in civitate Pragensi fuit facta magna seditio et scandala dolo et culpa Johannis Huss, in tantum quod notabiles viri catholici et deum timentes coacti sunt exire et latere extra civitatem praedictam, stragesque, depraedationes, sacrilegia aliaque horribilia et execrabilia orta et secuta sunt, operam dante et procurante praefato Johanne Huss cum suis complicibus.

10. Praefatus Johannes Huss continue in dicta civitate fuit sectator et fautor et eruditor ac defensor errorum Johannis Wicleff haeresiarchae et ut talis et pro tali tentus, nominatus et reputatus in dicta civitate Pragensi et in partibus circumvicinis.

11. 12. (sunt generales).

13. Archiepiscopo Pragensi facta est commissio per Alexandrum papam V. bone memorie . . .

14. Archiepiscopus condempnavit libros Wicleff igni comburendos . . .

15. Archiepiscopus Pragensis exequendo mandatum domini Alexandri fel. record. papae V., quo sibi commisit et mandavit, ne ex tunc in antea aliquis auderet in locis privatis dictae civitatis nisi in ecclesiis cathedralibus, collegiatis, parrochialibus, monasteriis et eorum cimiteriis ad populum praedicare, continuando executionem literarum apostolicarum huiusmodi inhibuit in generali synodo tunc Pragae congregata.

16. Ipse vero Johannes Huss executioni dictarum literarum necnon sententiae et prohibitioni huiusmodi de facto se opposuit et post eandem prohibitionem de mense Junii et praesertim 22. die eiusdem mensis et expost pluribus et diversis vicibus in quadam capella Bethlehem nuncupata ad populum praedicavit et ibidem populum copiosum convocavit et convocari procuravit contra inhibitionem antedictam.

17. [1]) Praefatus Johannes Huss tam de dicto mense Junii anno domini MCCCCX quam etiam ante et post in dicta capella praedicando ad populum ibidem collectum et etiam in diversis aliis locis civitatis Pragensis diversis vicibus multos errores et haereses tam ex dictis libris dicti quondam Johannis Wicleff quam ex sua protervitate et dolositate astruxit, docuit, disputavit et pro posse defendit, maxime infrasciptos vid.:

Quod post consecrationem hostiae in altari maneat panis materialis vel substantia panis.

18. Quod sacerdos existens in peccato mortali non conficit corpus Christi, non ordinat, non baptizat.

19. Quod indulgentiae papae seu episcoporum concessae nihil prosunt.

20. Quod papa sit antichristus. [2])

21. Quod romana ecclesia (B: vel curia) sit synagoga sathanae.

22. [3]) Quod praefatus Johannes Huss iam dictos et diversos alios errores saepius ore polluto coram populi multitudine et in locis tam publicis quam privatis et diversis vicibus in dicta civitate Pragensi asseruit, tenuit et defendit.

23. Dictus Johannes Huss docentibus et defendentibus errores huiusmodi astitit in defensionibus eorum.

24. Quod nulla haeresis debet dampnari per potentiam, sed per disputationem in scholis.

25. ? [4])

26. [5]) Johannes Huss ad seducendum populum et simplices ausu temerario dixit, quod in Anglia multi monachi et alii magistri convenissent in quadam capella s. Pauli contra Mgrm Johannem Wicleff et non potuerint ipsum convincere, sed statim tonitru et fulgur de coelo descendisset super eos et rupisset ostium ecclesiae, ita quod ipsi magistri et monachi vix ad civitatem Londoniensem evasissent. Et hoc dixit ad auctorizandum dictum Johannem Wicleff.

27. Item dixit, quod populus non deberet credere bullis papae.

---

[1]) Srv. žalobu *Michalovu* v Doc. 169 n. (Studie a texty II, 23—25.)

[2]) Ze žaloby *Michalovy,* Doc. 170.

[3]) Ze žaloby *Michalovy,* Doc. 170.

[4]) B 25. 26 omittuntur tamquam superflui. A spojil 26 a 28, vynechav 27.

[5]) Srv. *Mladenovice* v Doc. 279 n.

28. Unde [1]) prorumpendo in hec verba ad populum dixit: Utinam anima mea esset ibi, ubi anima Johannis Wicleff.

29. Item [2]) dixit, quod saeculares deberent auferre clericorum bona temporalia et quod hoc esset meritorium.

30. (generalis).

31. Johannes Huss fuit excommunicatus.

32. Post huiusmodi excommunicationem divinis se admiscuit et populo praedicavit et [dixit] quod non posset excommunicari per alium nisi per deum.

33. (est superius probatus).

34. Johannes Huss commovit populum contra clerum in sermone dicens haec verba in effectu: Vere foret necessarium, quod quilibet, prout in L. A. Moysi fuit mandatum, ut qui vellet legem dei defendere, se gladio praecingeret [et foret paratus, ut ita nos praecingamus et legem dei defenderemus]. [3])

35. [4]) Et statim die crastina fuerunt intimationes in pluribus locis, ipsius ut praesumitur ordinatione et inductione, ut unusquisque accingat se gladio suo super femur suum potentissime et non parcat fratri suo aut unusquisque proximo suo.

36. (generalis).

37. [5]) Johannes Huss praedicavit, quod nullus potest excommunicari ab homine, nisi deus excommunicaret eum.

38. [6]) Johannes Huss diversos errores praedicavit, ex quibus magna divisio inter magistros scholaresque dicti studii et deinde inter archiepiscopum, clerum et populum est orta, quod etiam exorta sunt magna scandala et inobedientia populi ad archiepiscopum et suos praelatos.

39. [7]) Johannes Huss fuit fautor et nutritor errorum et haeresum praedictorum in libris dicti quondam Johannis Wicleff haeresiarchae descriptorum atque de hiis omnibus in civitate et dioecesi Pragensi publice diffamatus.

40. (generalis).

---

[1]) Srv. *Mladenovice* v Doc. 280.
[2]) Srv. žalobu *Michalovu,* Doc. 170.
[3]) Srv. žalobu *Zbyňkovu,* Doc. 405.
[4]) Z *Mladenovice*, Doc. 281.
[5]) A připojil ke 32.
[6]) Srv. žalobu *Michalovu* v Doc. 172 n., *Mladenovice* tamže 281.
[7]) Srv. žalobu *Michalovu* v Doc. 173.

b) Pragensium.[1])

1. 2. ?

3. Johannes Huss in contemptum clavium existens excommunicatus quandoque praedicabat et divinis se immiscuit.

4.[2]) Johannes Huss multos errores et haereses docuit et praedicavit etc.

5. Johannes Huss populum in multitudine copiosa in capella Bethlehem congregatum diversimode induxit seu instruxit et confortavit in dictis erroneis opinionibus.

6. de exclusione Theutonicorum de civitate Pragensi et expulsione eorundem.[3])

7. Johannes Huss ad populum dixit: Ecce papa nuper defunctus, vid. Alexander papa V, nuper scripsit archiepiscopo Pragensi pro exstirpandis erroribus J. Wiclef in Bohemia et Moravia et quod ibi sunt multi homines opiniones et errores Wicleff contra fidem tenentes, quorum corda sunt haeresi infecta: et ego dico et deo regratior, quod ego nullum Bohemum vidi haereticum.

8. Ad verba praedicta totus populus acclamavit: Mentitur, mentitur.

9. Idem Johannes Huss dixit in vulgari ad populum: Ecce impleta est prophetia, quam praedixit Jacobus de Tharamo, quod a. d. MCCCCIX surget unus, qui evangelium et epistolas et fidem Christi persequetur.

10. Item ponitur, quod hoc dixit denotando dom. Alexandrum, qui in suis bullis mandavit libros Wiclef cremari.

11. Johannes Huss dixit, quod Alexander papa nuper defunctus, nescio tamen, si sit in coelo vel in inferno, scribit in cutibus suis asininis, quod archiepiscopus cremare deberet libros J. Wiclef, in quibus multa bona continentur.

12. Item dixit: Ecce appellavi contra mandata archiepiscopi et ex nunc appello, vultis mihi adhaerere? Ad quod totus populus clamabat in vulgari bohemico: Volumus et adhaeremus.

---

[1]) *Hardt* IV má zase ve dvojí formě fol. 414 a 425 ss. A je také v Doc. 232 n. s odpovědmi Husovými.

[2]) Srv. žalobu *Zbyňkovu* v Doc. 404 n. (Studie a texty II, 25—27.)

[3]) Tak B dodávaje: omittitur, quia non tangit praecise materiam *Wicleff*, licet videatur esse probatus.

13. [1]) Item post aliqua verba dictus Johannes Huss in eodem sermone in dicto vulgari subiunxit alloquendo populum: Sciatis, quod proposui et propono [praedicare], quia aut oportet me praedicare aut extra terram expelli aut in carcere mori, quia papae possunt mentiri et mentiuntur, sed deus non mentitur.

14. Item dixit: Ideo deliberetis, si vultis mihi adhaerere, non timeatis excommunicationem, quia secundum consuetudinem appellatis mecum.

15. [2]) Item dixit: Vere necessarium foret, quod quilibet, prout in A. L. per Moysen fuit mandatum, ut qui vellet legem dei defendere, se gladio praecingeret et foret paratus, ut ita nos praecingamus et legem dei defenderemus.

16. Item dictus Johannes Huss literam post suum recessum de Bohemia dimisit ad legendum populo, quae continet, ut pensantes laborem eius sollicitum, quem cum eis habuit, orarent pro se et starent in doctrina domini Jesu Christi, scientes, quia nunquam eis praedicavit errores, quos sibi inimici ascribunt, et si vinceretur per falsos testes, quod non turbarentur, sed starent fixi in veritate.

---

[1]) Ze žaloby *Zbyňkovy,* Doc. 405; B jej vynechal, řka: »non est multum pertinens, ideo omittitur, licet sit probatus.«

[2]) B 15. a 16. vynechal, řka: »sunt probati per testes in Constantia receptos et in partibus coram vicario archiepiscopi receptos et examinatos.« Článek 15. lze restituovati ze žaloby Zbyňkovy, 16. z odpovědi Husovy v Doc. 233, ač snad i ten byl ze Zbyňkova podání a vytýkal *pohoršení* v Praze a bouře.

XX.

KONCEPTY ROZSUDKU NAD HUSEM. [a])

323[a] Sacros(anctum generale concilium Constanciense divinitus con)gregatum et ecclesiam catholicam represent(ans ad perpetuam rei memoriam. Quia teste veri)tate arbor mala fructus malos (facere consuevit, hinc est, quod vir dampna[b])te memorie Johannes Wicleff sua [c]) *pestifera* doctrina non in Christo Jesu per ewangelium, ut olim sancti patres fideles filios genuere [d]), sed contra Christi salutarem fidem velut radix virulenta plures genuit filios pestiferos, quos sui perversi dogmatis reliquit successores. Adversus quos hec sancta synodus Constanciensis tamquam contra spurios et illegitimos filios cogitur insurgere et eorum errores ab agro dominico tamquam ve-

Sacrosanctum generale concilium Constanciense divinitus congregatum et ecclesiam catholicam representans ad perpetuam rei memoriam. Quia teste veritate arbor mala fructus malos facere consuevit, hinc est, quod vir dampnate memorie Johannes Wikleff sua *mortifera* doctrina non in Christo Jesu per ewangelium, ut olim sancti patres fideles filios genuere, sed contra Christi salutarem fidem velut radix virulenta plures genuit filios pestiferos, quos sui perversi dogmatis reliquit successores. Adversus quos hec sancta sinodus Constanciensis tamquam contra spurios et illegitimos filios cogitur insurgere et eorum errores ab agro dominico tamquam vepres nocivas 324[a]

---

[a]) Uveřejnil jsem je z rkp. *krakov.* 1478 ve Studiích a textech I, str. 353—361 a pro jejich zajímavost je zde otiskuji. Opravy druhého konceptu, položené pod čáru, jsou definitivní znění rozsudku.

[b]) Tři řádky textu uprostřed vytrženy; přejímám je z konceptu druhého.

[c]) Za tím psáno e i u s a přetrženo.

[d]) Před tím psáno g e n e r a r e a přetrženo.

pres nocivas cura *sollicita expurgare.*

Cum itaque in sacro generali concilio nuper Rome celebrato decretum fuerit, doctrinam dampnate memorie Johannis Wicleff dampnandam esse et libros eius, huiusmodi doctrinam continentes, fore tamquam hereticos comburendos, et huiusmodi decretum huius sacri auctoritate concilii fuerit approbatum: *verum quod Johannes Huss, magister in artibus et baccalarius in theologia formatus universitatis studii Pragensis,* non discipulus Christi, sed pocius prefati Johannis Wicleff heresiarche discipulus, certos articulos infrascriptos a pluribus diversorum studiorum magistris et *doctoribus scolastice reprobatos* et plures alios merito dampnabiles, qui notorie in libris prefati Johannis Huss *per eum confessatis et de manu propria scriptis* continentur, et tamquam catholicos *ab eodem fuisse publicatos* [a]) *post et contra dampnacionem et decretum huiusmodi, non ut premittitur condempnatos, denuo* dogmatisavit, asseruit

cura *pervigili et cultro auctoritatis ecclesiastice resecare, ne ut cancer serpant in perniciem aliorum.*

Cum itaque in sacro generali concilio nuper Rome celebrato decretum fuerit, doctrinam dampnate memorie Johannis Wikleff dampnandam esse et libros eius, huiusmodi doctrinam continentes, fore tamquam hereticos comburendos *et doctrinam ipsam dampnatam et libros eius, talem doctrinam insanam et pestiferam includentes* [1]) *combustos fuisse* [2]) *cum effectu,* et huiusmodi decretum huius sacri auctoritate concilii fuerit approbatum: *nichilominus tamen quidam* [3]) Johannes Huss, *in hoc sacro concilio presencialiter hic constitutus,* non Christi sed pocius Johannis Wykleff heresiarche discipulus, *post et contra condempnacionem et decretum huiusmodi ausu temerario contraveniens, errores eius plures et hereses, tam ab ecclesia dei quam eciam a certis olim reverendis in Christo patribus dominis archiepiscopis, episcopis diversorum regnorum et* magistris in theologia plurium studiorum condem-

[a]) Nesouvislé.

[1]) Bylo psáno c o n t i n e n t e s a přetrženo.
[2]) Vloženo poněkud neobratně.
[3]) Před tím bylo i p s e a je přetrženo.

et predicavit: quapropter habita per prius plenaria informacione de premissis et diligenti deliberacione reverendissimorum in Christo patrum dominorum sancte romane ecclesie cardinalium, prelatorum, doctorum sacre pagine et iuris canonici, *auctoritate presentis concilii dicimus, declaramus et diffinimus* articulos infrascriptos [a]) non esse catholicos nec tamquam tales esse dogmatisandos, sed esse plures erroneos, alios scandalosos et aliquos piarum aurium offensivos pluresque eorum esse temerarios et sediciosos et nonnullos eorundem esse notorie hereticos et iam dudum a sanctis patribus et generalibus conciliis reprobatos atque dampnatos, ipsosque predicare, dogmatisare aut quomodolibet approbare districte inhibemus.

pnatos [1]) dogmatizavit, asseruit et predicavit, *presertim condempnacioni scolastice ipsorum articulorum Wikleff, facte pluries in universitate Pragensi, cum suis complicibus in scolis et in predicacionibus publice resistendo ac ipsum Johannem Wikleff virum catholicum et doctorem ewangelicum in favorem eius doctrine coram multitudine cleri et populi declaravit,* certos eciam articulos infrascriptos et plures alios merito dampnabiles tamquam catholicos asseruit et publicavit, qui in libris ipsius [2]) Johannis Huss et opusculis notorie continentur. Quapropter habita per prius plenaria informacione / de premissis et dili- 324b
genti deliberacione reverendissimorum in Christo patrum, dominorum sancte romane ecclesie cardinalium, *patriarcharum, archiepiscorum, episcoporum et ceterorum* prelatorum ac doctorum sacre pagine et [iuris canonici [3])] *in multitudine copiosa, hoc sacrosanctum concilium Constanciense declarat et diffinit* articulos infrascriptos [4]) non

[a]) Psáno bylo: predictos aliquos; aliquos je dvakrát přetrženo a škrabáno, za predictos nadepsal druhý písař infrascriptos.

[1]) Bylo vynecháno, připsáno po straně.

[2]) Před tím napsané s u i s přetrženo.

[3]) Korektor opravil in marg. na: *utriusque iuris.*

[4]) K. p ř i d a l to in marg.: *qui habita collacione per plures magistros in sacra pagina reperti fuerunt contineri in eius libris et opusculis, eius manu propria scriptis, et quos eciam idem Jo. in publica audiencia coram patribus et prelatis huius sacri concilii confessus fuit in suis libris et opusculis contineri.*

esse catholicos nec tamquam tales esse dogmatizandos, sed *ex eis* plures esse erroneos, alios scandalosos, aliquos piarum aurium offensivos pluresque eorum esse temerarios et sediciosos et nonnullos eorundem esse notorie hereticos et iam dudum a sanctis patribus et generalibus conciliis reprobatos et dampnatos ipsosque predicare, dogmatizare aut quomodolibet approbare districte inhibendo [1]).

Sed cum infrascripti articuli *notorie* contineantur in libris seu tractatibus suis, vid. in libro, quem intitulavit De ecclesia, et aliis suis opusculis: ideo libros predictos et doctrinam suam et singulos alios tractatus et opuscula, in latino sive vulgari bohemico vel quocunque alio ydiomate [a]) per eum editos et edita, *sacri auctoritate concilii reprobamus atque dampnamus* ipsosque comburendos sollempniter et publice *per ipsum* in presencia cleri et populi in civitate Constanciensi et alibi
323[b] *decernimus et diffinimus, | adicientes* propter premissa (om-

Sed cum infrascripti articuli *expresse* contineantur in libris seu tractatibus suis, vid. in libro, quem intitulavit De ecclesia, et aliis suis opusculis: ideo libros predictos et doctrinam suam et singulos alios tractatus et opuscula *[ac evangeliorum et epistolarum postillaciones* [2]*)]* in latino sive vulgari boemico per ipsum editos *[et editas* et edita [2]*)]* aut in quocunque alio ydiomate *per alium vel alios translatos hoc sacrum concilium* [3]*) reprobat atque dampnat ipsosque [ipsas et ipsa* [2]*)]* comburendos *[comburendas et comburenda* [2]*)]* solempniter et publice [4]) in presencia

[a]) »Vel quocunque alio ydiomate« nadepsáno drobně touže rukou.

---

[1]) Tak! Mělo by býti »inhibet« nebo »ipsos predicare... inhibendo«.

[2]) Přetrženo.

[3]) Za tím bylo nad textem připsáno: tamquam de fide suspectos a potom přetrženo.

[4]) Za tím bylo per ipsum, pak podtržením smazáno.

nem eius doctrinam merito esse et fore suspectam de fide) et ab omnibus *fidelibus* evitandam. Et [a]) (ut de medio ecclesie illa perniciosa doctrina eliminetur, hec sancta) synodus iubet per locorum (ordinarios tractatus et opuscula huiusmodi *auctoritate c)oncilii* per censuram ecclesiasticam, eciam, si sit (opus, cum adieccione pene et (!) fautorie heresis, diligenter inquiri) et repertos ignibus publice concremari. Si quis autem huius sen(tencie aut decreti violator aut contemptor) extiterit, statuit eadem s. synodus contra *ipsum* veluti suspectum de heresi procedendum.

cleri et populi in civitate Constanciensi et alibi *decernit et diffinit, adiciens* propter premissa omnem eius doctrinam merito esse et fore suspectam de fide et ab omnibus *christifidelibus* evitandam. Et ut de medio ecclesie illa perniciosa doctrina eliminetur, hec sancta synodus *[ymmo* [1]*)]* iubet per locorum ordinarios tractatus, opuscula *[et postilaciones* [2]*)]* huiusmodi per censuram ecclesiasticam, eciam, si sit opus, cum adieccione pene et (!) fautorie heresis, diligenter inquiri et repertos *[reperta et repertas* [3]*)]* ignibus publice concremari. Si quis autem huius sentencie aut decreti violator aut contemptor extiterit, statuit eadem sancta sinodus *per locorum ordinarios* contra *talem vel tales* veluti suspectum *vel suspectos* de heresi procedendum.

In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti Amen. Visis insuper actis et actitatis in causa inquisicionis de et super heresi contra *ipsum* Johannem Huss habitis et factis et habita per prius fideli et plenaria commissariorum in huiusmodi causa deputatorum relacione aliorum-

Visis insuper actis et actitatis in causa inquisicionis de et super heresi contra *prefatum* Johannem Hus / habitis et factis 325[a]
et habita per prius fideli et plenaria commissariorum, in huiusmodi causa deputatorum, relacione aliorumque magistrorum in theologia [ac] doctorum

[a]) Toto až do konce odstavce jest připsáno oním drobnějším písmem. Co je v závorkách, je zase vytrženo a doplněno jest z konceptu druhého.

[1]) K. opravil in marg. v *prorsus*. — [2]) Podtržením smazáno.
[3]) K. in marg. přidal: *et inquisitores heretice pravitatis*.

que magistrorum in theologia ac doctorum in decretis in, de et super articulis infrascriptis *ac erroribus et heresibus,* qui in libris et opusculis per eundem Johannem Huss *conceptis et compositis* continentur, dataque sibi audiencia publica per plures vices aliisque *premissis* probacionibus legitimis prehabitis: Christi nomine invocato hec sacrosancta synodus Constanciensis, in spiritu sancto legitime congregata, per hanc diffinitivam sentenciam, quam profert in hiis scriptis, pronuncciat, decernit et declarat dictum Johannem Huss fuisse verum et manifestum hereticum ipsumque dogmatisasse et predicasse publice hereses et errores, ab ecclesia dei dudum dampnatas et dampnatos, ac *plurima* scandalosa, piarum aurium offensiva *necnon errores quondam Johannis Wicleff heresiarche, similiter ab ecclesia dei et ab aliis catholicis prelatis et magistris in theologia in diversis studiis condempnatos temerarie dogmatisasse, predicasse et publice defendisse* in non modicam offen-

[in decretis [1])] in, de et super [articulis infrascriptis, qui in libris et opusculis per eundem Johannem Huss *compilatis* continentur, dataque sibi audiencia publica per plures vices aliisque probacionibus legitimis prehabitis *cum matura collacione articulorum infrascriptorum ad libros suos, manu propria conscriptos, ipso approbante et vidente* [2])]: Christi nomine invocato hec sacrosancta sinodus Constanciensis, *solum deum pre oculis habens* [et in spiritu sancto legitime congregata [3])] per hanc diffinitivam sentenciam, quam profert in hiis scriptis, pronuncciat, decernit et declarat dictum Johannem Huss fuisse *[et esse* [4])*]* verum et manifestum hereticum ipsumque errores et hereses, ab ecclesia dei dudum dampnatos et dampnatas, ac *plura* scandalosa, piarum aurium offensiva, *temeraria et sediciosa* dogmatisasse et publice predicasse in non modicam offensam divine maiestatis ac universalis ecclesie scandalum et fidei catholice detrimentum, *claves eciam ecclesie et censuras*

[1]) K. přetrhnuv a c i n d e c r e t i s napsal in marg.: *ac iuris utriusque*.

[2]) Co je v závorkách, K. přetrhl a in marg. napsal: *actis et actitatis et dictis testium* (připsal nad textem: *fide dignorum et plurimorum, que dicta*) *ipsi Johanni palam et publice lecta fuerunt coram patribus et prelatis huius sacri concilii et per quorum testium dicta apertissime constat eundem Jo. multa mala, scandalosa et sediciosa et periculosas hereses dogmatizasse et publice per multa annorum curricula predicasse:*

[3]) Podtržením smazáno. — [4]) Přetrženo.

sam divine maiestatis et fidei catholice detrimentum *ac universalis ecclesie scandalum contemptumque sedis apostolice et* (contra[a]) *sanctorum patrum decreta et sancciones,* ipsumque populum christianum, maxime in regno Bohemie, *cum huiusmodi erroribus, sic ut premittitur condempnatis,* in predicacionibus suis publicis seduxisse ac eiusdem populi christiani non veracem predicatorem ewangelii Christi secundum exposicionem sanctorum doctorum, sed verius seductorem fuisse. Idcirco propter premissa prefatum Johannem Huss hereticum fuisse[b]) pronuncciat et tamquam hereticum iudicandum fore iudicat et condempnat per presentes.

Sequitur conclusio, si abiuraverit.

ecclesiasticas vilipendisse, in quibus[1]) *per annos multos perstitit animo indurato christifideles per suam pertinaciam nimium scandalisans, cum appellacionem ad dominum Jesum Christum tamquam ad supremum iudicem omissis ecclesiasticis mediis [in vilipendium*[2])*] interposuerit [censurarum*[2])*], in qua multa falsa, iniuriosa, [frivola*[2])*] posuit et scandalosa, ipsius sedis apostolice, censurarum ecclesiasticarum et clavium in contemptum.* Idcirco propter premissa et alia plura prefatum Johannem Huss hereticum fuisse [et esse[2])] hec sancta sinodus pronuncciat et tamquam hereticum iudicandum et condempnandum fore iudicat et condempnat per presentes *dictamque appellacionem tamquam [frivolam*[3])*] et illusoriam iurisdiccioni ecclesiastice reprobando*[4]) ipsumque Jo. Huss populum christianum maxime in regno Boemie in predicacionibus suis publicis et scripturis *per eum compilatis* seduxisse ac eiusdem populi christiani non veracem predicatorem ewangelii Christi secundum exposicionem sanctorum doctorum sed fuisse verius seductorem[5]).

[a]) Vynecháno. — [b]) Za tím bylo e t e s s e. To je přetrženo.

[1]) Za tím f e r e přetrženo. — [2]) Přetrženo.

[3]) K. přetrhl a napsal in marg.: *iniuriosam et scandalosam.*

[4]) Tak, místo »reprobat« neb »dictam appellacionem ... reprobando«.

[5]) V prvním konceptu je závislé na »pronuncciat, decernit et declarat«, zde chybí výrok.

324[a] Verum quia ex nonnullis coniecturis et signis apparuit, dictum Johannem Huss de premissis suis peccatis contricionem habere[a]), ad abiurandum, qui se ad hoc sponte obtulit[b]), *admisimus*. Sed quia ex doctrinis dicti Johannis *infinita* scandala in ecclesia dei et in populo sunt exorta[c]): idcirco *auctoritate huiusmodi presentis concilii* eundem Johannem Huss tamquam hominem scandalosum et sediciosum ab ordine sacerdotali et aliis ordinibus, quibus *extitit* insignitus, degradandum fore *declaramus, committentes* nichilominus vobis, reverendis in Cho patribus A B C, ut in presencia huius sacrosancte synodi dictam degradacionem, secundum quod ordo iuris requirit, debite *execucioni demandetis*, ipsumque Johannem Huss propter premissa in *perpetuis carceribus*[d]) inmurandum et includendum inmurari et includi

Verum quia ex nonnullis coniecturis et signis apparuit *exterioribus* dictum Jo. Huss de premissis suis peccatis *commissis* contricionem habere et sano *uti (!)* consilio, ut *asseruit*, ad unitatem ecclesie de puro corde et fide non ficta redire *[adoptantem*[1]*)]: idcirco ipsum* ad abiurandum *et revocandum*, qui se ad hoc sponte obtulit, omnem hereticam pravitatem et errores *et presertim Jo. Wikleff, hec sancta sinodus gaudens admittit, ipsum cum filio [prodigo*[2]*)] peccata sua sponte confitentem et ad penitenciam reversum [in eius collum irruens] suscipit* 325[b] *[amplexando*[3]*)]*. Sed quia ex doctrinis dicti Jo. Huss[4]) *innumera* scandala *et sediciones* in ecclesia dei et in populo sunt exorta *et per ipsum in deum et sanctam ecclesiam ex doctrina perversa et vilipendio clavium ecclesie censurarum gravia sunt commissa*[5]): ideo *presens sacrum*

[a]) Jiná ruka hranatějším písmem přidává in marg.: *et sano usus consilio, ut asserit, ad unitatem ecclesie de puro corde et fide non ficta redire* (v opise: *velle* redire).

[b]) Týž in marg. doplňuje: *omnem hereticam pravitatem et errores.*

[c]) Týž in marg.: *et alias quia dictus Johannes in deum et sanctam ecclesiam modis predictis temerarie deliquit.*

[d]) In a carceribus přetrženo a perpetuis opraveno v »*perpetuo*«.

---

[1]) Přetrženo. — [2]) K. přetrhl a napsal nad tím: p e r d i t o.

[3]) K. přetrhl a suscipit opravil v s u s c i p i e n d o, a in marg. připsal: *et ab excommunicacionis sentencia, qua tenetur astrictus, ipsum se absolvi humiliter petentem absolvit.*

[4]) K. nad tím připsal: *minus sanis et a fide deviis ac erroneis.*

[5]) K. in marg. přidal: *in fidei catholice gravissimum periculum.*

debere [a]) et alias procedi in premissis deberi secundum canonicas sancciones.

Secuntur articuli, de quibus supra fit mencio.

concilium eundem Jo. Huss tamquam hominem [1]) scandalosum et sediciosum ab ordine sacerdotali et aliis ordinibus, quibus *existit* insignitus, *deponendum et* degradandum fore *decernit et declarat, committens* nichilominus reverendo in Christo patri A, ut in presencia huius sacrosancte sinodi dictam degradacionem, secundum quod ordo iuris requirit, debite *exequatur* ipsumque Jo. Huss *tamquam hominem periculosum fidei christiane* propter premissa inmurandum et includendum *in carcere* inmurari et includi debere *et ibidem perpetue remanere* [2]) aliasque procedi in premissis deberi secundum canonicas sancciones.

Secuntur articuli.

324[b] Verum quia per ea, que vidimus, cognovimus eundem Johannem Huss pertinacem, incorrigibilem et adeo talem, quod non cupiebat ad gremium sancte matris ecclesie redire neque hereses et errores, per eum publice defensatas et predicatas, defensatos et predicatos, velle abiurare: idcirco *auctoritate huius-*

Verum quia per ea, que vidimus et *audivimus* [3]), cognovimus eundem Jo. Huss pertinacem, incorrigibilem et adeo talem, quod non cupiebat ad gremium sancte matris ecclesie redire neque hereses et errores, per eum publice defensatas et predicatas, defensatos et predicatos, velle [4]) abiurare: idcirco *hoc sacrum*

[a]) Týž in marg.: *ad agendum perpetuam penitenciam.* Ale to třikrát přetrženo.

[1]) K. in marg. přidal: *ecclesie sancte dei perniciosum.*
[2]) K. in marg.: *pronunciat et decernit.*
[3]) Vynecháno. — [4]) Psáno v e l.

modi sacri concilii[a]) eundem Johannem Huss ab ordine *presbiterali* et aliis ordinibus, quibus *extitit* insignitus, degradandum[b]) fore *declaramus, committentes* nichilominus reverendissimis patribus A B C, ut in presencia huiusmodi *sacri generalis concilii Constanciensis* dictam degradacionem *actualiter,* secundum quod ordo iuris requirit, debite *execucioni demandetis.*

concilium eundem Jo. Huss ab ordine *sacerdotali* et aliis ordinibus, quibus *existit* insignitus, *deponendum et* degradandum fore *declarat et decernit, committens* nichilominus[1]) reverendo in Christo patri A, ut in presencia huius *sacrosancte sinodi* dictam degradacionem, secundum quod ordo iuris requirit, debite *exequatur.*

Secuntur articuli, de quibus supra fit mencio.

Hec sacrosancta synodus Constanciensis Johannem Huss, attento quod ecclesia dei non habeat ultra quid agere, iudicio seculari derelinquit et ipsum curie seculari derelinquendum fore decernit.

Hec sacrosancta synodus Constan. Jo. Huss attento, quod ecclesia dei non habeat ultra quid agere, iudicio seculari derelinquit et ipsum curie seculari relinquendum fore decernit.

---

[a]) Odtud píše druhý písař bledším inkoustem a hrubší rukou.
[b]) V tomto konceptu psáno: degradendum.

[1]) Za tím etc. supra přetrženo a psáno dále.

Opravy a doplňky.

Str. 21 ř. 3 zd. místo kázání čti: kárání.

Str. 61 pozn. 2. Traktát »*Diffamacio Theotunicorum*« nebyl ve Studiích a textech II, pro něž jsem jej měl připravený, vydán, protože jej zatím otiskl V. *Wostry* v Mitth. Ver. Gesch. d. B. LIII str. 193—238: »Ein deutsch-feindliches Pamphlet aus Böhmen aus dem 14. Jahrh.«

Str. 195 ř. 24 místo »*a* zákona Božího« čti: »*od* zákona Božího«.

Str. 222 pozn. 2. Kázání Jakoubkova »Non enim viae meae viae vestrae«, »Dilexerunt homines magis tenebras quam lucem« a jeho výzva k duchovenstvu nemohly býti vydány ve Studiích a textech II, čís. 3, na něž odkazuji; budou uveřejněny ve Studiích a textech III.

Str. 227 ř. 4 zd. místo 21. června 1413 čti: 6. června 1414.

Str. 352 ř. 11 zd. místo fackrabě čti: falckrabě.

Str. 100* ř. 13 nn. jest z Viklefa De civili dominio III (Los. IV, 634).

Str. 117* ř. 9 zd. až 118* ř. 26 jest z Viklefa De ecclesia (Los. 60 n.).

Str. 119* ř. 2—10 jest z Viklefa De ecclesia 78.

Str. 127* ř. 3 zd. až 128* ř. 6 jest z Viklefa Ad argumenta aemuli (Los. W. Op. min. 268 n.).

Str. 133* ř. 3 zd. až 134* ř. 5 jest z Viklefa ibid. 262 n.

Str. 142* ř. 13—20 jest z Viklefa De officio regis (Pollard-Sayle 102).

Str. 144*—147* jest celé vypsáno z Viklefa ibid. 234—237 (mimo odstavec »Sed contra . . .« na str. 146*).

Str. 149* ř. 7 místo fornicarionum čti: fornicariorum.

Str. 155* ř. 10 místo diffimatur čti: diffamatur.

Str. 160* ř. 16—24 jest z Viklefa De civili dominio III, 39.

Str. 171* ř. 8—6 zd. jest z Viklefa De civili dominio I (Poole 124 n.).

Str. 172* ř. 6—15, 19 n., 25—28 jest z Viklefa ibid. 125.

Str. 174* ř. 15—12, 7—1 zd. a 175* ř. 3—7 jest tamže 71.

Rejstřík jmenný a věcný.

Čísla bez indexu označují stránky části životopisné, čísla s † poukazují, že odkaz třeba hledati v poznámce téže části životopisné, čísla s hvězdičkou třeba hledati v přílohách.

Abeck, bakalář, dominikán 45, 47.
Abraham viz z Velenovic Mikuláš.
Adam, kanonista 322.
d'Ailly (Alliacus) Petr, kardinál Cambrejský 315, 323, 325, 329, 334, 336, 337, 338, 339, 340. 345.
Albert Veliký 317, 88*.
Albík z Uničova, osobní lékař Václava IV. 203, arcibisk. 204†, 231, 236, 239, 268, 276, 377.
Alexander V., papež 141, 153, 156, 157, 165, 166, 167, 168, 169, 173, 175, 181, 187, 188, 209, 219, 320, 283*, 284*, 294*, 298*, 339*, 342*.
Alexander Haleský 224.
Alžběta, zbožná žena 5.
Ambrož sv. 138†, 317, 77*, 133*, 139*, 153*, 253*.
de S. Amore Vilém, filosof 72.
Angelus, patriarcha cařihradský 53*.
Anglie 8, 29, 44, 80, 114, 150, 197, 199, 200, 216, 280.
Anna, královna anglická 74.
Anselm sv. 147.
antikrist: 67, 103, 120, 179, 200, 206, 227, 229, 234, 240, 293, 305; papeže jmenují 71, 219, 220, 221, 222, 242, 257, 259, 291, 223*, 225*, 245*, 250*, 256*, 262*, 340*; Stanislavův traktát o... 221, 222; Hus »servus antichristi« 262*, 263*, 264*.
Antonín Burgundský 149.
apelace: 165, 166, 168, 175, 176, 188, 192, 248, 265.
apokalyptismus 220.
apoštolská stolice (viz též papežství, papež) 29, 30, 32, 39, 56, 190, 208, 209, 232, 248, 259, 274, 279.
Aristoteles 78, 84†, 175, 180, 89*, 178*.
Arius 268*.
Arnoldův Jan, inkvisitor apošt. 45.
Arnošt z Pardubic, arcib. praž. 11, 12; péče o církev. život 13, 21, 29, 107, 71*; statuta synodální 11, 12, 13, 14, 20.
artikuly pražské 254.
Arundel Tomáš, arcibiskup kanterb. 197.
Augustin sv. 37, 84, 97, 100, 112, 114, 116, 121, 147, 180, 185, 187, 206, 223, 224, 227†, 228, 254, 263, 317, 339, 342, 375, 22*, 26*, 27*, 29*, 30*, 33*, 34*, 35*, 36*, 38*, 40*, 41*, 42*, 77*, 87*, 90*, 94*, 97*, 101*, 107*, 109*, 110*, 111*, 113*, 114*, 117*, 119*, 129*, 130*, 132*, 135*, 137*, 140*, 151*, 152*, 157*, 158*, 161*, 163*, 167*, 183*, 205*, 206*, 207*, 208*, 230*, 231*, 237*, 238*, 253*, 255*, 283*, 294*.
Augustinův z Prahy Mikuláš, vrchní písař král. urbury 143, 144†, 145, 154, 191†.
Averroes (Ibn Rušd) 175, 89*.
Avicenna 89*.
Avignon, papež. zajetí 27. 28. 34, 35†, 36, 68.
Aymo (Haimo) 84, 212*.

Barbatus 351. 354.
z Beckhus Menso, licenc. theol. 46*.
Beda (venerabilis sv.) 84. 112. 131*. 162*. 288*.
Bedřich II. (císař) 351.
Bedřich, purkrabí Norimberský 336.
Bedřich IV., vévoda rakouský) 329.
Bedřich, mistr Drážďanský 219.
beghardi 35*. 37*. 40*. 41*.
bekyně 35*. 37*. 40*. 43*.
Benedikt XIII., pap. avign. 155. 348.
Beneš, kanovník 171. 298. 310.
Berlín, kazí šafránu 93.
Berengar 109. 135. 138†. 171. 172.
Bernard sv. 84. 105. 112. 120. 147. 317. 22*. 24*. 25*. 27*. 31*. 40*. 123*. 243*. 283*.
Bernard, kastelský biskup 320.
Berunec 322.
Betlem (betlemská kaple) 95. 96. 97. 103. 104. 105. 115. 117. 122. 125; útoky na kněze v ní 138. 149. 153. 154; zápověď kázání v ní 165. 167. 172. 175; stížné odboje proti arcibiskupovi 176; 187. 189. 190. a styky s Anglií 199. 200; 212. 214. 227; proti odpustkům 233. 234; pochování popravení mnich. 244; 262. útok na ... 263. 265; rozkaz sbořiti 266; 271. 281. 294. 298. 341. 362. 366. 367. 371. 373. 376. 201*. 275*. 283*. 284*. hnízdo bludů Viclef. 285*. 287*. 291*. 295*. 339*. 340*. 342*.
Bibrach (město) 314.
Biceps Mikuláš, mistr, vikář gener. dominik. 25. 38. 44. 71†. 74. 79. 80.
biřmování 289.
Bitterfeld Jindřich, dominikán 10. 34. 47. 78. 370.
bližní kdo jest 136*. 137*.
Boček viz z Kunštátu.
Boëcius 81. 112. 1*. 89*.
Bohuslav, kapit. děkan 54.
Bologna 140. 188. 189. 190.
Bonaventura sv. 147.
Bonifác VIII., papež 77*. 225*.
Bonifác IX., papež 70†. 97†. 99. 102. 103†. 105. 304*.
z Boru Jiří, doktor 134. 169†. 183. 205. 260.
de Braclis Jan, profesor bohosl. 49. 50.
Bradáček 325.
Bradvardin Tomáš, arcib. kantuar. scholastik 375.
z Brandýsa Jan 175†.
Brankas Ludvík, kardinál 192. 206. 259. 260†.
bratrské pokárání 149. 185. 137*. 136*.
bratrstvo Obruče 97.
Braybrook, osada Lollardův 197.
Brikeí, mistr 283. 280*. 281*.
z Brodu (Něm.) Michal viz de Causis.
z Brodu Ondřej, profesor 124; 126†. 127†. 134. 143. 145; 169†. 171. 173. 256†. 292†. 293†. 298. 302. 303; 305. 310. 317. 322.
z Brodu Sigmund, bakalář 196.
Brogni Jan, kard. ostijský 346†.
z Budína Řehoř, mistr 89.
bula odpustková 231. 232. 234—239. 240; 249. 251. 258. 265. kard. Petra 260. zavrhující čl. Viclef. 280. pap. pohaněna 279*. 281*.
Buridan (Jan), filosof 70. 79. 180.
Burley (Burleigh) Walter, filos. 89*.
bursa studentská 76.
Bülow Jindřich, rytíř 105.

Cacabus Mikuláš, bakal. práv. 267.
de Carnoto, převor 49†. 14*.
Cathedra Petri, svátek 225.
de Causis Michael (Súdný) z Brodu Německ., farář u sv. Vojtěcha pod Zderazem 259. 260†. 293. 305. 316. 318. 319. 328. 341†. 199*.
Cifra Jan, kanovník praž. 124.
církev 43. 44. 87. 103. 116. 119. 129. 148. 212. 213. 218. 220. 221. 224. 230. 264. 267. 273. 277. 282. 284. 285. 287. 288. 307. 311. 337. 340. 100*. 117*. 120*; jaká je 43. 267. 121*. 182*. 183*. 188*. 189*. 200*. 203*. 213*. 215*. 228*; zřízení 43. 289. 290. 291. 292. 293. 122*. 200*. 236*. 237*. 238; autorita její 129. 151. 162. 164. 193. 225. 228. 345. 375; jest poslouchati 215*. 216*. 269*; prvotní 71. 72. 207. 267*. 268*. 269*; bludné názory 43. 44. 116. 119. 121. 148. 219. 325. 362. 374. 375. 204*. 213*. 215*. 311*. 318*. 319*. 320*. 321*. 331*. 340*; a Viklef 119. 148. 219. 94*. 221*; a Hus 161. 164. 177. 178. 181. 182. 185. 196. 198. 230. 99*. 117*. 118*. 119*. 122*. 128*. 203*. 204*. 205*. 206*. 213*. 215*. 223*. 229*. 231*. 245*. 269*. 270*. 271*. 272*. 311*. 312*. 313*. 340*.
církevní rok 3. 6.
církevní zpěv v káz. Hus. 85; 107.

cisiojan 5.
Clux Hartung, rytíř 316.
Cobham de Oldcastle John 301. 302.
Cochlaeus Jan, theol. 210.
Condemnace viz Mikuláš z Nazaretský.
Cora Vilém, mistr 330.
Cosmas, kardinál tit. sv. Kříže Jerus. 94*.
Cossa Baltazar kardinál (pozd. Jan XXIII.) 140.
Cyprian sv. 317. 30*. 155*. 162*.
z Czewy Jakub, kanovník 34.
z Častolovic Půta 314.
u Černé růže, dům na Příkopě v Praze viz Praha.
čeští bratří 361.
Čech (Jan ze Zásady), lovčí krále Václava IV. 32.

Damasus, papež 251*.
Damiani Petr, kard. a cirk. uč. 64. 38*. 55*. 77*.
degradace 350. 351.
dekret kutnohorský 145. 146. 158. 210; srv. Zbyňka a nejsv. Svátosti 174. 175 n.
desátky 65. 212. 230. 250. 251. 255. 292. 331. 361.
Dědek mistr, minorita 319.
dispensatoři 61.
disputace 190. 217. 235. 236. 237. 239. 241. 340.
Dlouhý Zdeněk, kanovník 191†.
doktoři bohoslovci 234. 235. 238. 240. 241. 242. 247. 249. 254. 257. 265. 267; prohlášení jejich 270. 271; a tři pravdy 274. 277. 278; uppomenutí 281; Hus o nich píše klamně 153*. 274*; 277*. 278*. 279*. 292*. 302*. 304*.
z Drážďan Mikuláš, mistr 34. 123. 127. 136†. 218. 219. 230. 254. 300. 301†. 302. 304. 305. 344†. 354. 355. 372. 374. 377.
z Drážďan Petr, mistr 219. 300. 301. 305†.
z Drnovic Michal, student praž. uč. 194†. 175†.
z Dubé a z Lešťna Václav, český pán 306. 311. 313. 316. 330. 336. 349.
Duchek, kněz 96†.
duchovenstvo (viz též kněz) před Husem 11. 13; výchova a vzdělání 14. 15. 16. 17. 359; uvolnění mravnosti 18; počet 18; sociální otázka 18. 19; peněžní poměry 19. 20; klášterní 24. 61; útoky na 99. 102. 104. 138. 159. 163. 164. 196. 250. 255. 260; náprava mravů 117. 118. 122. 128. 138. 140. 360. 361. 362; 133*. 190*. 185*. 192*. 194*; 36. 136*. 137*. 199*. 259*. 260*; 186*. 191*. 195*; rozbroj mezi českým d. proti vzmáhl 265*; 267*. 268*. 293*.
Durand, biskup z Mende 27.

Ebendorfer z Haselbachu Tomáš, mistr vídeňský 56.
z Ebrachu Konrád 22.
Egidius Romanus 25*.
Eliášův Jan, profesor pražský 124. 126†. 134. 143. 145. 169†. 277.
Eliška Zbořilská 140.
Emauzy 56.
Embeke Jindřich 34.
Engelschalk Albert, mistr bohosloví 32.
Epinge Bedřich, právník 246. 247. 253.
Errorius (pomp. název pap. Řehoře XII.) 153†. 176*. 179†.
eucharistie viz oltářní svátost.
examinator bakal. 81. 89.
exkommunikace viz klatba.

fakulta artistická 149. 154. 169. 193. 247.
fakulta theologická 149. 155. 221. 237. 241. 249. 275. 277. 278. 279. 281. 283.
farisejové (přívrženci výklad. a kněží.) 164. 165*. 166*. 167*. 180*.
Faulfiš Mikuláš, student pražský 114. 115†. 197. 200.
Fides, věrna v Kostnici 316.
Fillastre Vilém, kardinál a arcib. 330†.
fiskální soustava kurie pap. 28. 31.
Fitz-Ralph Richard, arcib. armagh., učitel oxfordský 4. 55†.
Flandrini Petr, kard. 5*.
Focas, císař byz. 266*.
Folkhyrde Kvintin, rytíř švédský 186. 188. 182*. 183*. 186*. 187*. 189*. 191*. 193*. 195*. 199*.
Francie 30. 372.
Fridmann, mistr. prof. theolog. 45†. 46.

Gebelin, bakal. theol. 47†.
Gerson Jan, kancléř univ. pařížské 307. 312. 315. 327. 335. 344. 362; články jeho v procesu Husově 315* nn.

glejt Sigmundův pro Husa 308, 309, 313, 316, 318, 329, 331, 332, 333, 356, 357, 358.
Gottlieben, hrad 329, 334, 336.
Gratian 254*.
Grossetest Robert, bisk. lincoln. 147, 185†, 89*, 199*.
Gubin Mikuláš, rektor 46†.

Harasser Walter, rektor university (r. 1403) 93, 149†.
Harnsmeister Štěpán 308.
Havlík, kazatel 263, 305, 344.
z Heidelberka Ludvík viz Ludvík.
Henclín viz Henzlův Mikuláš.
Hening z Baltenhagenu rektor univ. 142, 144, 154.
Henzlův ze Sulejovic Mikuláš, kanovník 140, 153, 166.
Heršík, zbožný muž 5.
Heřman, mistr řádu sv. August. 169†, 273.
Heřman z Huxarie viz z Huxarie.
Hess (Dětřich z Makova), panoš král. 52.
Hilarius sv. 29*.
Hildessen Jan, děkan theol. fak. 169†, 196†.
Hiršava (město) 330.
Hoffmann, prof. 149†.
z Holešova Jan, benediktin břevnovský 224, 225, 288.
Holubář, Čech 266.
hospodářské poměry v době Hus. 62, 63; desátky, úvěr 65, 155.
z Hradce Marek, mistr praž. 152, 166, 167†, 168†, 169, 191, 234, 238, 245, 246, 247†, 259†.
z Hradce Králové Jan, mistr 314.
Hroch z Podvěk, student 134†.
hřích 100, 118, 183, 185, 250, 255, 148*, 149*, 150*, 151*, 152*, 174*, 176*.
Hübner Jan, mistr pražský 92, 93, 100*, 102, 108, 109, 130, 162, 370; dopis Stanislavův H. 94*.
Hugo Štrassburgský 147, 365.
Huler (Sigm.), podkomoří král. 52.
z Hurvína Jan, dominikán 45.
Hus Jan 34, 47, 53, 72; v družině viclefské 75, 79; mládí, studie 76, 77, 78; učitelská činnost 78, 79, 81, 89, 93, 106†; kněžem 82, 83; kazatel 83, 84, 85, 86, 87, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 103, 104, 105, 106, 107, 113, 114, 115, 117, 118, 119, 120, 122, 182; a Viclef 97, 112, 113, 116, 119, 122, 123, 126†, 127, 132, 133, 134, 135, 137, 139, 140, 217, 218, 249, 251, 254, 338, 369 nn.; a remanence 109, 136, 137; a arcib. Zbyněk 134, 137, 138, 142, 147, 148, 149, 152, 154, 156, 158, 159, 165, 166, 167, 168, 169†, 175, 176, 177, 189, 190, 191, 206, 210, 211, 212, 213; styky s cizinou 198, 199, 201, 202†; věroučné názory 181, 182, 183, 184, 185, 216, 217, 218, 221, 222, 226, 227, 228, 229, 230, 258, 259, 264, 375, 376, 377; proti odpustkům 231, 232, 233, 234, 235, 236, 238, 239, 244, 245, 247; odvolání ke Kristu 261, 358, 198*, 199*, 200*, 201*; klatba 261; odchod z Prahy 263, 269, 270, 271, 287; na cestě do Kostnice 309, 310, 311, 312; v Kostnici 316, 317, 318; proces 320, 322, 324, 327, 328, 332, 333, 334, 335, 337, 338, 339, 340, 342, 343, 345; odsouzení a smrt 347—350; a sněm kostnický 356 nn.; následky smrti 353, 354, 355; povaha 359, 360, 361, 362, 363; zásluhy o pravopis 363, o jazyk čes. 364, 367, o universitu 369 a reforma zpěvu 367, 368†, 369; výsl. činnosti 374, 375, 376.

epistola responsiva 99* nn.; nedbá klatby 248*, 249*, 250*; bloudí 222*, 223*, 229*, 231*, 245*, 250*, 251*, 253* nn.; kázal bludy 294*; nechce býti podoben papeži a církvi římské 223*; falešný prorok 252*; servus antichristi 262*, 263*, 264*; veřejně haní 263*; nekázal proti chybám duchoven. první 265*; hájil bludných článků 265*; snažil se představ. církve zlehčiti 269*; kázal odboj proti církvi 270*; způsobil tím mnoho pohoršení 270*, 271*; připisuje církvi římské blud 271*, 272*; nedostavil se před stolici apošt. 273*; klamně mluví o doktorech bohosl., laje a převrací jejich slova 264*, 273*, 274*, 280*; opírá se o moc světskou 274*, 280* a jeho stoupenci dopouštějí se chyb, které kárají 263*; dělají, co chtějí 276*; lze jim vytýkati mnohá pohoršení 280*, 283*, 284*, 288*; snaží se klerus stojící proti nim zbaviti statků 293*; jeho pýcha a neposlušnost 296*, 298*, 300*, 301*; vzbudil bouři proti arcib. 294*, 317*, 338*, 339*, 340*, 341*, 342*, 343*;

bludy: o církvi 311*, 312*, 313*, 318*, 319*, 320*, 321*, 331*, 340*; o moci papežské a papeži 313*, 314*,

315*, 320*, 321*, 322*, 323*, 329*, 330*, 332*, 333*, 336*, 340*; o moci kněžské 313*, 316*, 321*, 322*, 323*, 324*, 325*, 337*, 338*, 340*; o poslušnosti 315*, 316*, 324*, 325*, 333*; o predestinaci 312*, 319*, 328*, 332*, 336*; o přirozenosti Kristově a lidské 315*, 331*; o remanenci 340*; o svobodě slova Božího 315*, 326*, 327*, 335*, 338*; o statcích světských duch. 311*, 341*; o trestech církevních 326*, 327*, 335*, 341*, 342*; o trestání bludaře 324*, 325*, 334*, 340*;

bludné články sestavené M. Štěp. z Pálče 311* nn.; Gersonem 318* nn.; ze spisu de Ecclesia 319* nn.; ve veřejném slyšení 319* nn.; svědků kostnických 338* nn.; svědků pražských 342* nn.;

spisy *a) latinské:* Contra cantores francigenas in Ecclesia 107†; Contra occultum adversarium (Contra Mauritium monachum) 214, 337, 364; Contra octo doctores 241, 368; Contra Páleč 337, 368; contra Stanislaum 337, 368; Contra Stokes 364; De corpore Christi (Impugnantibus) 137, 148, 172, 364, 371†: De credere 365; De Ecclesia 182, 226, 285, 286, 294, 319, 324, 328, 337, 363, 365, 372, 373, 317*; Defensio articulor. Viclef 365; De orthografia bohem. 363; De sanguine Christi 106, 107; De sex erroribus 227, 365; De tribus dubiis 365; Expositio in VII epistolas canonicas 364; Expositio in Ps. 109—118 364; Lectura in Sentencias 217, 253, 302, 364; Quadragesimale 163, 171; Quidamon 319, 346, 266*, 317*;

b) české: Dcerka 366; Devět kusů zlatých 366; Jádro učení křesťanského 366; Knížky proti kněži kuchmistrovi 366; Krátký výklad víry 366; Krátký výklad pateře 366; O hříchu smrtelném 327; O manželství 327. 366; O odúmrtech 366; O panenství 366; O pokání 327; O poznání a milování Boha 327; O přikázání Páně a modlitbě 327; O svatokupectví 34, 82, 266, 361, 365; O svátosti oltářní 327; O šesti bludech 366; O tanci 366; O třech nepřátelích člověka 327; O víře 366; Páteř zlých lidí 366; Postily 97, 98, 158—162, 281, 296, 297, 361, 365; Provázek třípramenný 366; Výklady 263, 266, 361, 364, 365; Výklad Velepísně Šalamounovy 367.

husitství 254, 279, 375, 376.
z Huxarie Heřman, mistr medic. 47†.
z Húzné Přibík, student uč. praž. 134†.

z Chebu Václav, mistr 89.
z Chlumu Jan, český pán 306, 312, 314, 316, 318, 319, 322, 323, 328, 330, 336, 349, 357.
z Chlumu Jindřich, řeč. Lacembok, český pán 312, 316.
Chotek Bernard, farář 262.
z Chrudimě Václav, mistr 89.
Chrysostom viz Jan Zlatoústý.
chudoba evangelická 102, 130, 131, 142, 168, 204, 206, 254, 255, 376, 377.

Ingelheim 352.
inkvisitoři 75†, 127.
Innocenc III., papež 172, 288*, 302*.
Innocenc VII., papež 110, 166.
interdikt 77, 103; v Praze 156, 162, 205, 206, 207, 208, 210, 215, 259, 261, 262, 264, 271, 273, 281, 293, 297, 317.
Isidor 304*.
Isnerův Jan, mistr umění 47†.

Jakoubek viz ze Stříbra.
Jakub, biskup z Lodi 350.
Jakub, děkan Vyšehradský 277.
Jakub, kazatel 69, 70†.
Jakub, žalářní strážce Husův 327.
Jakub z Czewy viz z Czewy Jakub.
Jakub z Nouviona viz z Nouviona Jak.
Jakub ze Sušice viz ze Sušice Jak.
Jakub z Terama viz z Terama Jak.
Jan Zlatoústý (Chrysostom) sv. 84, 97, 127, 200, 32*, 87*, 109*, 110*, 199*.
Jan XXII., papež 29.
Jan XXIII., papež 168†, 175, 187, 188, 208, 209, 212, 219, 231, 259, 277, 279, 280, 308, 321, 326, 329, 333, 342†, 350, 362, 197*, 200*, 256*.
Jan, kardinál tit. XII. apoštolů (Očko z Vlašimě) 15*.
Jan, patriarcha cařihradský 315, 319.
Jan, biskup Lubuský 314, 319.
Jan, kněz 291†.
Jan, mladík 243, 244.
Jan z Brandýsa viz z Brandýsa.
Jan z Holešova viz z Holešova.
Jan z Hradce Králové viz z Hradce Králové.
Jan z Hurvína viz z Hurvína.

Jan z Chlumu viz z Chlumu.
Jan z Jesenice viz z Jesenice.
Jan z Landstejna viz z Landstejna.
Jan z Lignana viz z Lignana.
Jan z Litomyšle viz z Litomyšle.
Jan z Milheimu viz z Milheimu.
Jan z Moravy viz z Moravy.
Jan z Mýta viz z Mýta.
Jan Ondřej viz Ondřej.
Jan z Oustí viz z Oustí.
Jan z Pomuka viz z Pomuka.
Jan z Příbramě viz z Příbramě.
Jan z Rakovníka viz z Rakovníka.
Jan ze Švábska viz ze Švábska.
Jan de Thomariis viz de Thomariis.
Jan z Velhlav viz z Velhlav.
Jan z Vohburgu viz z Vohburgu.
z Janova Matěj, mistr pařížský, kanovník pražský 29, 43, 45; život a působení 68, 69; 70, 71, 72, 75, 77, 78, 100†, 102, 116; Regule 71, 73, 179, 196, 207, 219, 220, 254, 284, 294, 300, 304, 367, 370, 373, 374.
z Janovic Pavel, arcijáhen 17.
Jarek, řeč. Jinoch, kanovník 166, 171.
z Jaroměřic Šimon, mistr 193.
Jaroslav, bisk. Sareptský, inkvisitor 127, 166, 171.
Jenek Václavův viz Václavův.
z Jenštejna Jan, arcibiskup pražský 4, 6†, 14, 25, 35, 37, 39, 41; spor s Vojtěchem Raňkovým 40, 41, 44; 48†; a Urban VI. 49, 50, 52, 4* nn.; a sv. Jan Nep. 55, 56, 57; 62†, 63, 64, 73, 74, 77, 107, 175, 207†, 208, 288; cesta do Říma 44*, 45*; nemoc před Prahou 45*, 46*, 47*, 48*; de fugiendo saeculo 49* nn.; život 49*, 50*, 51*, 52*, 53*, 54*, 56*, 57*, 58*; nepořádky v Čechách 60*, 61*; 62*, 63*, 64*, 65*, 68*, 69*; zlořády a nepořádky v kleru 70*, 71*, 75*, 78*; 72*, 73*, 76*, 77*, 78*, 79*.
Jeronym sv., učitel církv. 97, 317, 55*, 97*, 110*, 128*, 130*, 132*, 161*, 163*, 219*. 220*, 254*, 259*.
Jeronym Pražský 123, 145, 146†, 149†, 150, 150†, 151, 152; 169†, 170, 177, 240†, 251†, 252, 293†, 295, 296, 330, 357†, 377.
Jerusalem, útulek zřízený Milíčem 67.
z Jesenice Jan, mistr 123, 125†, 146, 153, 155, 169†, 179†, 188, 191, 259, 260†, 264, 269, 273†, 275, 277, 279†, 280, 287, 309, 321, 322, 363.
Jičín 305†.
z Jičína Jan, mistr 179, 244.
Jindřich (IV.), král anglický 216.
Jindřich, mistr theologie 47†.
Jindřich z Chlumu viz z Chlumu.
Jindřich Lefl z Lažan viz Lefl.
Jiří, žalářní strážce 327.
Jiří z Kašavy viz z Kašavy.
z Jistebnice Mikuláš, bakalář 88, 193†.
Joachim (da Celico), opat 196.
Johanna, papežka 124*.
Jošt, markrabě moravský 170, 208, 371†.
jubileum 77, 78.
Julian, Apostata, císař řím. 33*.

kacířství (kacíř) 69, 73, 93, 102, 113, 136, 138†, 148, 155, 164, 192, 203, 211, 216, 217, 266, 275, 307, 310, 351, 95*, 96*.
kapitula pražská 93, 102, 169, 203.
kapitulní shromáždění 26.
kardinálové 51, 116, 136, 140, 141, 189, 213, 277, 318, 319, 323, 226*.
Karel IV., císař řím. 1, 7, 48, 51, 58, 63, 66, 67, 146, 364, 3*, 50*.
Karel, král francouzský 15*.
Karel z Malatesty viz z Malatesty.
Karlstein 204.
z Kašavy Jiří, bakalář 193.
Kato 23*.
kázání 116, 128, 162, 174, 184, 194, 195, 198, 206, 230, 159*; odpor proti zákazu 163*, 164*, 169*, 286*, 287*, 288*, 289*, 290*; synodální 16, 22, 23.
kazatel 21, 34, 87, 100, 200, 242, 243, 1*, 2*, 3*, 167*; potulní 377, 378.
Kbel (Jan), generální vikář 103, 124, 127, 131, 183, 239.
Kenmerton, osada Lollardův 197.
Kladruby 53, 54, 55.
klatba církv. 149, 164, 175, 176, 183, 184, 186, 187, 203, 208, 215, 228, 253, 259, 260, 267, 268, 269, 291, 298, 248*, 249*.
Klement sv., papež 12*.
Klemův syn Ludvík (III.) viz Ludvík.
Kliment VII., papež avign. 43, 44, 47, 49†.
Kliment z Mnichovic viz z Mnichovic.

Kluk Hynek, kanovník 49.
kněz 116, 120, 187, 198, 206, 215, 216, 225, 226, 227, 228, 229, 240, 251, 281, 108*, 109*, 110*; má moc klíčů jen když žije podle toho 133*; nástrojem odpuštění hříchů 152*; pronásledování přívrženci Husovými 288*.
z Knihnic Řehoř, student 114, 197.
z Knína Matěj, řeč. Pater, mistr 81, 124, 125, 135, 149, 150, 151, 172, 174, 342.
kolegium kardinálův 165, 188, 190, 213, 273.
kolej 76, 111, 173, 212, 236.
z Kolína Štěpán, mistr 10, 24, 53, 75, 80, 91, 95, 96, 106, 112, 150†, 171, 370, 371.
z Kolonny Odo, kardinál 165, 188, 189, 190, 191, 194, 259†, 260, 320.
komisaři odpustk. 232, 238.
komise královská 277, 278.
kompaktata 376.
Konopištský ze Šternberka Petr 314.
Konrád z Vechty viz z Vechty K.
Konrád z Veselé viz z Veselé K.
Konstantin, císař 266*, 268*.
korektoři nad kněžími 21, 104, 119.
Kostnice 83, 182, 190, 261, 280, 281, 306, 307, 308, 310, 312, 343, 353, 356, 357, 358, 362, 374, 317*.
z Krakova Matouš, profesor theologie 5, 9, 22, 23, 31, 52, 19*.
Krakovec, hrad 299, 306, 308, 309, 310.
Králík z Buřenic Václav, patriarcha antiošský, probošt vyšehradský 52, 53, 55, 245, 268, 295, 299.
království české 125, 134, 177, 204, 274, 275, 279, 333; špatná pověst o něm rozšířena 292*; škody vzešlé z neposlušnosti Husovy 292*, 293*, 294*, 295*.
z Kravař Lacek, nejv. hofmistr 189.
Kristus 161, 182, 212, 214, 220, 225, 227, 252, 261, 276, 285, 66*, 118*, 119*, 128*, 129*, 137*, 147*, 148*.
z Kříže Martin, bakalář 89, 212†.
Krumhart z Westerholze Jindřich, auditor 166.
Křišťan z Prachatic viz z Prachatic.
kříž (znamení) 31*, 32*, 70*.
Kříž Václav, kramář 95, 96†, 138†.
Kříž z Telče Oldřich 125†.
křížová výprava (kruciata) 231, 235, 372, 376.
kult mariánský viz Maria.
Kuneš z Třebovle viz z Třebovle.
Kuneš z Vilic viz z Vilic.
Kuneš ze Zvole viz ze Zvole.
z Kunštátu Boček Hynek 312.
Kunšův Matěj z Prahy 81.
kurie římská (papežská) 102, 166, 190, 191, 192, 194, 212, 214, 218, 242, 245, 273, 275, 279.
Kutná Hora 144, 152, 218.
kvodlibet na univ. 149, 150, 193, 194, 219, 257.

z Labouně Zdeněk, kanovník, rektor univ. praž. 154, 277, 281.
Ladislav, král neapolský 231, 235, 236, 317*.
z Landstejna Jan, student učení pražsk. 134†, 175†.
Landulf (z Bari), kardinál 146, 147.
Langenstein (Jindřich), theolog 46, 147.
Lauf (městečko ve Francích) 313.
Lefl z Lažan Jindřich, český pán 299, 308.
legát papežský 236.
de Leniaco Antonius 51†.
z Lignana Jan, mistr bolognský 49, 50, 5*, 12*.
Lichva 2, 65.
Listy skotské 182*, 189*.
Litomyšl 210.
z Litomyšle Jan, bakalář 77, 103; biskup řeč. Železný 275, 278, 299, 307, 314, 331.
z Litomyšle Mikuláš, mistr 91, 93.
Lollardi (styky s Čechy) 197, 198, 199.
Lombardus Petr, magister sententiarum, scholast. filosof a theol. 14, 59, 112, 147, 149, 175, 185.
Ludolf Zaháňský, opat 51†, 55, 56†, 57†.
Ludvík, falckrabě 330, 336, 351, 352.
Ludvík z Heidelberka viz L. falckrabě.
Ludvík Klemův viz L. falckrabě.
Lyra Mikuláš, exegeta 112, 317.
z Lysé Beneš, bakalář 175†.

majetek 62, 64, 102, 116, 121, 129, 131, 207, 230, 231, 250, 252, 255, 292, 321.
z Malatesty Karel. pap. vyslanec 350.

z Malenic Michal řeč. Čížek, mistr praž. uč. 208†, 219, 296.
z Malešic Jan, kanovník 103.
mansionáři 206.
manželství 114.
Marek z Hradce viz z Hradce.
Maria 88, 226, 228, 24*, 25*, 258*; úcta 69; Neposkvrn. Početí 37, 38, 39, 109; svátek Navštívení 39, 40, 41.
Marienwerder Jan, prof. theol. 46, 60.
Marsilius z Paduy 27.
Martin, mladík 243, 244.
Martin z Kříže viz z Kříže.
Martin Kunšův z Prahy viz Kunšův.
Martin z Volyně viz z Volyně.
Mařík Rvačka viz Rvačka.
Matěj, sentenciář 47†.
Matěj z Újezda viz z Újezda.
Matouš z Krakova viz z Krakova.
Matouš ze Zbraslavě viz ze Zbraslavě.
Maximus 233*.
de Media Villa Richard (Middletown) Min., scholastik 147.
Meistermann Ludolf, mistr 92, 110†, 124.
Michael, otec Husův 76, 83.
Michal, notář 125†.
Michal Súdný viz de Causis.
Michal z Drnovic viz z Drnovic.
Michal z Malenic viz z Malenic.
z Michalovic pán 189.
Mikuláš II., papež 135, 171, 172.
Mikuláš, bisk. nazaretský (snad Condemone), ř. dominik., inkvisitor 245, 246, 247, 299, 309, 328†, 333.
Mikuláš, mistr umění a bakal. theolog 5.
Mikuláš, inceptor 14†.
Mikuláš, farář všetatský 310.
Mikuláš Augustinův z Prahy viz Augustinův.
Mikuláš z Drážďan viz z Drážďan.
Mikuláš z Litomyšle (Litomyšlský) viz z Litomyšle.
Mikuláš z Pavlíkova viz z Pavlíkova.
Mikuláš z Podviní viz z Podviní.
Mikuláš ze Stojčína viz ze Stojčína.
Mikuláš z Velenovic viz z Velenovic.
z Milheimu Jan, rytíř 95.
Milíč z Kroměříže, kanovník 2, 4, 22, 29, 65, 67, 68, 71, 72, 73, 102, 206, 207, 219, 220, 300, 367, 370, 373.
z Miličína Mikuláš, bakalář 89, 125†, 263.
mládenci odpravení tři 258*.
z Mladenovic Petr, bakalář 306†, 312, 322, 336, 337, 338†, 339, 352, 360.
z Mnichovic Kliment, rektor 125†.
moc klíčů 41, 87, 162, 181, 185, 218, 242, 255, 259, 283, 289, 290, 321, 339, 130*, 131*, 132*, 133*, 134*.
moc papežská (též církevní) 262*, 263*, 266*.
moc světská (též vrchnost) 22, 156, 157, 163, 164, 188, 204, 206, 215, 231, 250, 377.
modlitba 2.
de Montecatino Antonín, legát pap. 189, 197*.
z Moravy Jan, mistr umění 47†.
mše sv. 2, 217, 244; gregorianské 3, universitní 24, 187.
Münzinger Jan, rektor školní 45, 46, 47†, 74, 370.
z Münsterberka Jan, mistr praž. uč. 92, 322.
mysticismus 72.
myšlenka národní 58, 59, 60, 61, 107.
z Mýta Jan, mistr praž. uč. 77†.

náboženský život 2, 7, 8.
z Nahosic Petr, bakalář 89.
Náz Jan, kanovník 145†, 190, 245, 338†, 349.
Nejedlý Zd., Dr. 133†, 367, 368, 369†.
Něpr, rytíř, hofmistr arcib. 54.
neutralita 38, 44, 109, 143, 144, 152.
z Nežetic Adam, kanovník 134.
z Niemu Dětřich, kurialista 102†, 192, 312.
nominalismus (nominalisté) 79, 80, 92, 150, 370.
Norimberk 66, 313.
z Nouviona Jakub, mistr pařížský 128, 129, 130, 131, 132, 201, 216, 238†, 293.

Obcování svatých 253.
obrazoborství 27*.
obrazy svatých 6, 68, 69, 71, 195, 292, 293, 21*, 23*.
obřady 162, 292.
očistec 39, 217, 218, 227.
Očko z Vlašimě Jan, arcib. praž. 6, 13, 36, 51, 107.
Odo 169*.
odpustky 8, 9, 10, 31, 47, 97, 99, 102, 105, 113, 129, 131, 161, 162,

163, 212, 213, 231, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 242, 243, 257, 261, 267, 293, 307, 321, 281*.
odúmrt 6, 40, 41, 63, 65, 120.
Okkam (Occam) Vilém, O. Min. filosof 27, 79, 92, 147, 180.
Olbram, arcib. praž. 4, 62†.
Oldřich 336.
Olen, opat kladrubský 54, 56†.
Olomouc 223, 268.
oltářnictví 82.
oltářní svátost (viz též remanence, přijímání) 4, 5, 47, 74, 88, 94, 99, 108, 109, 110, 124, 131, 132, 134, 135, 137, 139, 149, 171, 172, 173, 174, 192, 212, 213, 289, 371, 374.
Ondřej, biskup praž. 199*.
Ondřej Jan, rektor 197*.
Ondřej, kazatel 69.
opravné snahy 20, 21, 22, 23, 24, 25. 26, 27, 29, 32, 33, 101, 102, 103, 107, 113, 117, 142, 153, 157, 163, 376, 377.
ordalie 20, 21.
Origenes, spisov. církv. 84, 116, 170, 175, 180, 133*, 155*.
Ortl Johánek, purkmistr praž. 197.
ostatky svatých 99, 195, 242, 293, 21*, 22*, 26*, 28*, 29*, 30*.
z Oustí Jan starší, český pán 294, 299.
Oxford 180.
Oyta Jindřich, profesor theol. 35, 36, 37, 38, 39, 60, 73, 74.
z Ozenburka Bruno, mistr medic. 47†.

Palacký Fr. 231†, 369.
z Páléc Štěpán, mistr praž. vys. uč. 44, 80, 90, 91, 92, 93, 122, 123, 125, 126, 140, 141, 184, 190, 193, 200†, 201†, 207, 208†, 210, 221, 225, 233, 235, 241, 242, 245†, 246, 249†, 253†, 254, 255, 256, 257, 259†, 260†, 261†. 267, 273, 277, 281, 282, 284, 287, 294, 295, 314, 318, 322, 324, 328, 334, 338, 341†, 346, 355, 364, 370, 378, 200*, 213*, 274*, 277*, 278*, 280*, 281*, 317*.
pallium 231.
papež 27, 30, 31, 43, 48, 99, 116, 132, 160, 163, 164, 182, 213, 219, 223, 224, 242, 261, 276, 286, 290, 330, 6*, 10*, 95*, 122*, 124*, 176*, 204*, 223*, 224*, 228*, 229*, 242*, 245*, 256*, 258*, 266*, 267*, 343*.
papežství 32†, 34, 43, 44, 48, 50, 160, 161, 182. 187, 219, 223, 225, 228, 276, 286, 287, 288, 321, 339, 362.
z Pappenheimu (Haupt). říšský maršálek 352.
Paříž 68, 145, 312.
Pater viz z Knína Matěj.
Pater, příznivec Husův na sněmu kost. 346.
patronové čeští 85; sv. Václav 85, 85†; sv. Ludmila 85; sv. Prokop 85.
Pavel, farář 14†, 193†.
Pavel, kazatel 173, 310.
Pavel z Janovic viz z Janovic.
z Pavlíkova Mikuláš, mistr 193.
Payne Petr (zv. Engliš), mistr oxfordský 125†, 136, 373†.
Peklo Jan, kazatel 93†, 253†, 310.
Perchtink Jindřich, mistr 24.
Pernov 313.
Petr sv., apoštol 127*, 128*, 130*, 132*, 216*, 217*, 219*, 235*, 236*, 238*, 239*, 240*, 241*.
Petr, kardinál tit. sv. Angela 259, 260, 269, 320, 200*.
Petr, opat u sv. Ambrože 322.
Petr (Hus píše mu list) 298.
Petr d'Ailly (Alliacus) viz d'Ailly.
Petr z Drážďan viz z Drážďan.
Petr Konopišťský viz Konopišťský ze Šternberka.
Petr z Mladenovic viz z Mladenovic.
Petr z Rakovníka viz z Rakovníka.
Petr z Nahosic viz z Nahosic.
Petr ze Sepekova viz ze Sepekova.
Petr z Tarantasie viz z Tarantasie.
Petr z Uničova viz z Uničova.
Petr z Valencie viz z Valencie.
Petr ze Znojma viz ze Znojma.
Pileus (de Prato), kardinál, pap. legát 56.
Píseň 3. 133†. 135, 137†, 151†. 176. 239, 278, 367, 368; Sv. náš Václave 367, 368, 369†; Hospodi, pomiluj 367, 368, 369†; Buoh všemohúcí 367: Jesu Kriste ščedrý kněže 367, 368; Navštěv nás Kriste 368, 369†.
Písmo sv. 177, 200, 222, 241, 255, 274, 375.
Plato, filosof 95*.
Plumlovská Kateřina, paní 267.
Plzeň 226.
z Plzně Martin, mistr umění 47†.

z Plzně Prokop, mistr uč. praž. 125†, 180, 246, 247†.
z Podvěk Hroch viz Hroch.
z Podvinì Mikuláš, mistr 310.
pokání (svátost) 289, 290.
pokušení 342, 67*.
Polic Petr, mistr uč. praž. 196†.
poměry církevní 27, 28, 29, 376.
z Pomuka Jan sv., generální vikář 54, 55, 56, 77, 103.
poslušnost 164, 184, 185, 186, 228, 292, 334, 95*, 141*, 142*, 143*, 144*, 145*, 146*, 160*, 161*, 282*, 285*.
Póta z Častolovic viz z Častolovic.
z Potensteina páni 189.
pouti 98, 104, 105, 106.
pověra 21.
povolání 8*, 9*.
praedestinatianismus 148, 375.
praedeterminismus 375.
pragmatická sankce (ve Francii) 28, 29.
Praha 1, 5, 58, 205, 244, 266, 271; Budovy: *Radnice starom.* 196, 243, 245, 246, 247, 248, 265; *hrad pražský* 239, 248*; *most Karlův* 240; *palác arcibisk.* 170; *dům u Černé růže na Příkopě* (schůze národa) 125, 126, 130, 133, 135, 138, 148, 151, 219. Kostely: sv. *Benedikta* 191; sv. *Filipa* a *Jakuba* na Star. m. 95, 96, 243; sv. *Havla* 66, 104, 256; sv. *Jiljí* na Star. m. 67; sv. *Martina* 301; sv. *Michala* 109, 191, 301, 304, 308, 309; sv. *Mikuláše* 209, 301; sv. *Mikuláše* na Malé straně 67; *Týn* 66, 232, 243, 254, 256; *dóm sv. Víta* 176, 204, 206, 210, 232, 243; sv. *Vojtěcha* 301; chrám *vyšehradský* 232; kaple *betlemská* viz Betlem; kaple *Božího Těla* 97, 204.
z Prahy Pavel, mistr 375.
z Prahy Petr 312.
z Prahy Prokop, bakalář 193.
z Prahy Václav, bakalář 77.
z Prachatic Křišťan, rektor univ. praž. 109, 265, 275, 276, 277, 278†, 281, 287, 328.
Prachatice 76.
právo emfyt. 63; 205, 292, 171*, 172*.
predestinace 374, 6*, 7*, 102*, 119*, 203*, 204*, 205*, 206*, 207*, 208*, 209*, 210*, 211*, 212*, 213*, 215*.
preláti 138, 142, 164, 186, 187, 302, 95*, 145*, 169*, 170*, 247*, 253*, 254*.
Přešpurk 210.
primát pap. 219, 334, 375, 216*, 217*, 218*, 219*, 221*, 222*, 223*.
princip formální katol. víry 279, 316.
prokurátoři 191, 192, 259†, 323.
pronásledování církve 236*, 237*.
protipapež 49, 9*, 11*, 12*, 16*.
Protiva Jan, mistr, farář u sv. Klimenta na Poříčí 73, 83, 87, 95, 103, 109, 156†, 157, 163†, 310.
provise apošt. 19, 30, 32†, 48, 82, 102.
z Přemyšlu Bernard, mistr 193†.
z Přemyšlu Zachariáš, mistr medic. 47†.
Přibík z Húzné viz z Húzné.
z Příbramě Jan, mistr 125†, 126, 136.
přijímání sv. časté 68, 70, 71, 171, 300, 303, 304, 21*, 34*, 35*, 36*, 37*, 40*, 41*, 42*, 43*; z kalicha 300, 301, 302, 303, 304, 305, 316, 317, 319, 331, 332, 344.
přísaha 121, 101*.
půhon osobní 189, 190, 213, 219, 320, 330, 332.
Puchník Mikuláš, oficiál arcib. 54, 60, 93, 103, 203†.
půst 230*, 259*.

quidditas 84*, 85*, 86*.

z Rabsteina Albrecht, český pán 314.
Raimund, generál řádu domin. 25.
z Rakovníka Jan, 132, 133, 138†, 368, 377.
z Rakovníka Mikuláš, mistr 370.
z Rakovníka Petr, bakalář 14, 15†.
Racek, opat kladrubský 54, 56†.
Racek, řeč. Kobyla, purkrabí vyšehradský 205.
Raňkův Vojtěch z Ježova (de Ericinio), pražský scholastik 22, 31, 34†, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 43, 45, 50, 51, 63, 73, 75, 77, 284, 370, 3*.
realismus (též realisté atd.) 79, 80, 81, 89, 90, 92, 107, 108, 122, 150, 152, 180, 181, 337, 364, 370.
Reinher 69†.
z Reinsteina Jan, řeč. Kardinál, mistr 144, 190, 191, 193, 295, 312, 317†.
remanenční nauka (též remanence) 108, 109, 110, 111, 124, 127, 131,

134, 135, 136, 137, 138, 151, 170, 171, 172, 173, 174, 181, 310, 319, 321, 337, 359, 368, 370, 374, 244*.
Richard (II.), král anglický 74.
Richard de Media Villa viz de Media Villa.
Richard a S. Victore viz a So. Victore.
Robert, biskup lincolnský, viz Grossetest.
Robert, protipapež (Klement VII.) 10*.
Rohle Václav z Jičína, mistr 78†.
rondely 107, 367.
Roudnice 54, 156, 175, 204.
Roudnický Štěpán 12.
rozkol (též schisma) 42, 43, 47, 75, 101, 141, 219, 284, 350, 376.
z Rožemberka Jindřich 68*.
Rubín z Risenburka, český pán 314.
Ruprecht, císař něm. 141, 147, 148.
Rvačka Mařík (= Mauritius), mistr theol., inkvisitor 127, 157, 214, 215, 216, 275, 314, 302*.

Řehole (též řeholníci) 100, 120, 129, 131, 133, 159, 160, 187, 195, 257, 293.
Řehoř Veliký sv. 112, 114, 183, 32*, 38*, 55*, 87*, 97*, 121*, 134*, 146*, 151*, 157*, 158*, 161*, 168*, 173*, 183*, 190*, 203*, 234*, 239*, 249*, 264*, 272*, 275*, 276*, 277*, 278*, 288*, 289*, 290*, 293*, 296*, 297*.
Řehoř X., papež 269.
Řehoř XI., papež 47, 68, 43*, 50*.
Řehoř XII., papež 51, 124, 125, 134, 138†, 140, 141, 142, 145, 147, 153, 155, 166, 179†, 209, 213, 231, 348.
Řehoř z Budína viz z Budína.

Saaltwood, zámek arcib. 197.
Scotus Duns, scholastický fil. 147.
Seidenberg Jeronym, mistr 190.
ze Sepekova Petr, bakalář 175†.
shromáždění viz kapitulní shrom.
Schwab viz Šváb.
Silvester, papež 261*, 266*, 267*, 268*, 269*.
simonie viz svatokupectví.
sněmy církevní 27; v Římě 261, 279, 306, 330; viennský 27; v Kostnici 264, 330, 348, 353, 354, 357, 274*; nicejský 202*, 368*; tridentský 15; lateránský IV. 108, 171; v Pise 144, 147, 155, 176, 332.
sněm zemský 205.
sodomský hřích 2.
Soltau Konrád, profesor theologie v Praze 38, 46, 60, 105.
soud zemský 268, 269, 312.
soudce kdy hřeší 171*, 175*, 176*, 178*.
soudní akta 16.
Stašek, mladík 243, 244.
ze Stojčína Mikuláš, mistr 125†, 191, 193, 259.
Stokes Jan, mistr anglický 216, 217, 340.
Storch Petr, prof. theolog. 149†, 322.
strana pražská 294.
ze Strassburku Tomáš 148.
Strich Mikuláš, mistr umění 47†.
ze Stříbra Jakoubek, mistr 72, 75, 77, 123, 130, 131, 132, 135, 136, 137, 149, 170, 171, 178, 179, 194, 195, 196, 199, 204, 205†, 219, 221, 222, 234, 252, 254, 255, 257, 264, 272, 276, 277, 289, 292, 294, 300, 301, 302, 317, 332, 334, 353, 354, 370, 373, 376, 377.
studentstvo (též studenti) 60, 134, 243, 244, 246, 376, 377.
ze Stupna Petr, mistr 112, 120†.
Sulzbach 313, 330.
ze Sušice Jakub, farář 125†.
ze Sušice Václav, bakalář 81.
svatokupectví (též simonie) 33, 34, 35, 47, 87, 99, 102, 113, 119, 120, 138, 139, 149, 158, 159, 162, 163, 178, 228, 361, 95*, 96*, 97*, 98*, 263*.
svátost oltářní viz oltářní svátost.
svátosti 3, 4, 68, 70, 242, 289, 374.
svátostniny 7.
svěcení kněžstva 289, 76*.
svoboda evangelická 196; slova Bož. 189, 228, 243, 249, 250, 254, 255, 256, 270, 376.
Sybart, mistr vídeňský 295, 296.
synoda nicejská VII. 27*; londýnská 249, 330; pražské 68, 69, 104, 111, 127, 133, 169, 229, 239, 273, 274, 275, 309; v Českém Brodě 271.
synodální kázání 22, 23, 117, 118, 119, 120.

Šimon, kardinál remešský 312.
Šimon, doručitel listu Wychova 199.
Šimon z Jaroměřic viz z Jaroměřic.
Šimon z Tišnova viz z Tišnova.
Šindel Jan, rektor univ. 189.
škotské noviny (listy) 197, 198, 199.
šlechta česká 58, 331, 377.

Štěkna Jan, mistr, kazatel v kapli betl. 73, 78, 95, 110.
Štěpán, převor dolanský 40†, 131, 132, 169†, 176†, 184, 210†, 211†, 224, 243†, 288, 371†.
Štěpán z Kolína viz z Kolína Št.
Štěpán z Pálče viz z Pálče Št.
Štěpán Roudnický viz Roudnický.
ze Štítného Tomáš, zeman český 58, 59, 60, 108†, 174†.
Šváb Jan (Schwab, ze Švábska) mistr medic. 47†, 149†, 196†.

Táboři (též táborství) 294, 360, 375, 376.
z Talvendy Ursin, mistr 330.
tanec 98.
z Tarantasie Petr (sv.) 147.
Tempelfeld Mikuláš, kanovník vratislavský 154†.
z Terama Jakub (Paladini) biskup a kanonista 177, 342*.
Tesser 152.
Těvák, purkrabí král. 52.
de Thomariis Jan, auditor 191.
Thorp Vilém, žák Viclefův 197.
Tiem Václav, děkan pasovský 231, 232, 233.
z Tišnova Šimon, mistr 154, 179, 193, 212, 277, 375.
Točník, hrad 146†, 245.
Tomáš Akvinský 147, 180, 317, 90*, 94*, 119*.
Tomáš (Bekket), arcib. kanterburský 55.
Tomáš irský 12.
Tomáš ze Strassburku viz ze Strassburku.
Tomáš ze Štítného viz ze Štítného.
Tomáš z Udine viz z Udine.
tradice 375.
transsubstanciace 108, 124.
trestání hříchův 163, 254, 255.
z Třebovle Kuneš, gener. vikář 63, 64.
z Tučap Matěj, oltářník 96†.

úcta obrazův a ostatkův 6, 7, 70, 133, 292, 293.
úcta svatých 6, 133, 36*.
z Udine Tomáš, dominikán 188†.
z Újezda Matěj 81.
ukazování svátostí (ostatků) 7, 204, 298.
Ulm 45.
z Uničova Petr, dominikán 169†, 301, 302†, 314, 322.
universalie 79, 80, 89, 90, 91, 92, 152, 81*, 90*.
universita pražská 38, 60, 73, 74, 79, 86, 93, 94, 140, 142, 143, 144, 146, 154, 155, 169, 170, 176, 177, 188, 189, 190, 196, 197, 207, 212, 219, 233, 234, 235, 236, 246, 247, 249, 250, 265, 269, 271, 272, 275, 280, 295, 369, 375, 376, 180*, 200*; bolognská 188; lipská 154; oxfordská 150, 188, 216, 330; pařížská 144, 150; vídeňská 296.
Urban VI., papež 43, 47, 48, 49, 50, 51, 105, 213, 235, 5*, 8*, 9*, 10*, 11*, 12*, 13*, 15*, 16*, 17*, 18*, 19*, 20*, 50*.
utrakvismus 68, 72, 264, 303, 359.
úvěr 65, 66.
uvolnění mravnosti 2.

Václav (IV.), král český 18, 22, 23, 24; 39, 51, 53, 54; 55, 56; 57, 60, 77, 102, 103, 133, 141, 144, 145, 146, 147, 149, 154, 155, 170, 175, 176, 188, 189, 190, 191, 197, 199, 201, 202, 203, 204, 208, 215, 228, 240, 242, 244, 261, 262, 268†, 277, 297, 306†, 307, 312, 377, 50*.
Václav, patriarcha antiošský viz Králík.
Václav, probošt míšeňský 54.
Václav, převor dominik. 46†.
Václav, řeholník premonstr. 26.
Václav, češíř 103, 157.
Václav z Dubé viz z Dubé.
Václav z Chebu viz z Chebu.
Václav z Chrudimě viz z Chrudimě.
Václav Olomúcký 299.
Václav z Prahy viz z Prahy.
Václav ze Sušice viz ze Sušice.
Václav z Voděrad viz z Voděrad.
Václavův Jenek, profesor theologie 46.
Vajd (město) 313.
Valdství (též Valdští, valdský blud, ideál, nauky, proudy) 44, 65, 69, 72, 75, 127, 204, 218, 219, 241, 250, 252, 254, 294, 319, 374, 22*.
z Valencie Petr, student vys. uč. praž. 134†, 175†.
z Vartemberka Čeněk, český pán 312.
z Vechty Konrád, bisk. olomoucký, pak arcib. pražský 245, 264, 268, 299, 307, 309, 312, 328, 377.

z Velenovic Mikuláš, řeč. Abraham, kazatel u sv. Ducha 127, 128, 138.
z Velhlav Jan, bakalář 193.
a s. Victore Hugo 147.
a s. Victore Richard 147, 232*, 237*, 248*.
z Veselé Konrád, kanovník 49.
Viclef Jan, mistr oxfordský 36, 43, 44, 72, 74, 74†, 78, 79, 80, 84, 85, 89, 91, 92, 93, 94, 96, 97, 101, 102, 105, 108, 131, 132, 148, 164, 169, 170, 176, 206, 235, 248, 249, 254, 256, 257, 267, 273, 275, 279, 284, 295, 321, 330, 359, 365, 367, 370, 371, 375, 377; 94*, 169*, 197*, 224*, 226*, 227*, 233*, 248*, 265*, 274*, 277*, 288*, 291*, 292*, 294*, 317*, 329*, 337*, 338*, 339*, 340*, 341*, 342*, 343*; bludné články 305* nn.;
spisy jeho: Ad argumenta aemuli 372; Conclusiones 206†, 372; De apostasia 108, 169†; De attributis 180; De benedicta incarnatione 148, 371; De blasphemia 108, 169†; Decalogus 97, 100, 122, 138†, 178, 179, 366, 377; De civili dominio 138†, 157, 179, 250, 251†, 365, 371, 372; De Ecclesia 119, 122, 130, 169†, 182, 250, 371, 372; De Eucharistia 108, 127, 138, 169†, 171, 188†, 371; De fide catholica 182, 365, 372; De ideis 180; De mandatis 365, 371; De materia et forma 179; De officio regis 142, 157, 169†, 186, 204, 206†, 250, 371; De paupertate Christi 250, 366, 372; De potestate papae 169†, 182, 285, 372; De probationibus propositionum 179; De simonia 102, 122, 138†, 179, 365, 371; De statu innocentiae 148; De trinitate 148, 177; De universalibus 180; De ve octuplici 186; De veritate sacrae scripturae 113, 115, 116, 122, 142, 169†, 250, 371; De ypoteticis 180; Dialogus 102, 119, 122, 127, 130, 138†, 157, 169†, 179, 188†, 199, 371, 372; Opus evangelicum 97, 116, 122, 371; Pastorale 365, 371; Responsiones 372; Speculum ecclesiae militantis 199; Trialogus 102, 108, 127, 131, 148, 169†, 179, 188†, 371.
viklefisté 126, 127, 130, 132, 134, 135, 148, 150, 151, 153, 154, 170, 174, 204, 209, 211, 219, 225, 262, 280, 368; 215*, 221*, 225*, 226*, 227*, 231*, 233*, 244*, 262*, 277*.
viklefství (české) 74, 75, 94, 111, 124, 130, 131, 132, 133, 135, 141, 143, 145, 154, 170, 192, 201, 202, 296, 362, 370.
Vilém, biskup dolský 329.
Vilém de S. Amore viz de S. Amore.
z Vilic Kuneš 22.
Vilsnack 98, 105, 106.
Vinklerův Jan, mistr umění 47†.
víra 171, 236, 284, 213*, 214*, 225*, 228*, 229*, 232*, 233*, 234*, 235*.
visitace arciják. 17; světská 205.
Vít, probošt měřínský, benediktin třebíčský 212†.
Vlk, mistr 152, 239.
Vlaška, kazič šafránu 93.
z Voděrad Václav, notář 143†, 173, 310.
z Vohburgu Jan 146†, 150†.
Voksa z Waldsteina viz z Waldsteina.
z Volyně Martin, mistr 263.
Všerub Petr, kanovník 138, 139.
vyobcování 146*, 147*, 155*, 156*, 157*, 158*.

Waldhauser Konrád, kazatel, 2, 29, 35, 66, 73, 87, 366, 370, 1*.
z Waldsteina Voksa, dvořan král. 201, 205, 240.
Weyburg Sigmund, protonotář praž. 242, 245.
Witz Richard, kněz viclef. 248*.
Wyche Richard, kněz viclef. 199, 200, 201, 377.

Zabarella Frant., kardinál florentský 191, 192, 269†, 315, 336†, 341, 345, 348.
ze Záhřebu Dominik, žák univ. praž. 295.
zahálka 125*.
Zach Petr z Pulky, mistr vídeňský 305†, 344.
zákon 113, 115, 139, 214, 215, 227, 286, 375, 104*, 105*, 106*.
Záviš, farář prachatický 187†.
ze Zbraslavě Matouš, doktor theol. 245.
Zbyněk Zajíc z Hasenburka, arcibiskup pražský 4, 98, 99, 103, 104, 105, 106, 107, 110, 111, 117, 118, 122, 124, 133, 134, 135, 138, 144, 151†, 152, 155, 156, 157, 165, 166, 167, 169, 172, 173, 174, 175, 176, 184, 188, 189, 190, 192, 203, 205, 207, 208, 209, 210, 212, 213, 216, 268, 272, 284, 321, 322, 338, 362, 364, 368, 371, 377; 200*, 264*, 284*, 294*.

Zeiselmeister Mikuláš, farář u sv. Filipa a Jakuba 78†, 96, 98†, 322.
Zikmund, král český 102, 208, 210, 216, 306, 307, 308, 310, 312, 313, 317, 323, 325, 326, 329, 331, 338, 340, 341, 343, 350, 351, 353, 357, 358.
ze Znojma Petr, doktor theologie 33, 80, 196†, 277.
ze Znojma Stanislav, mistr pražský 24, 39, 44, 47, 75, 77, 80, 81, 89, 90, 92, 93, 94, 100, 101, 102, 103, 105, 108, 109, 110, 111, 112, 118, 120, 123, 126†, 130, 135, 136, 140, 141, 150†, 169†, 171, 172, 173, 174, 190, 196†, 201†, 210, 211, 221, 225, 235, 245†, 249†, 253†, 254, 257, 259†, 265, 267, 273, 277, 281, 282, 283, 314, 330, 342, 359, 364, 370, 371, 374; 81*, 94*, 200*, 317*.
ze Zvířetic Vilém, český pán 312.
ze Zvířetic Zdislav, mistr pražský 125†, 175, 180, 193, 201†.
ze Zvole Kuneš, mistr 191†.
Zúla, rytíř 104†.

Žatec 291†.
Žebrák 146†, 241, 242, 245, 295.
Žídek Pavel, kanovník 56.
Žofie, královna 189, 190.

OBSAH.

Stránka

Předmluva . . . . . III—VI
Literatura, jíž bylo použito . . . . . VII—XIII

M. Jan Hus.

I. Doba před Husem.

1. Mravní a náboženský život.

Mravnost lidu. — Modlitba. — Mše sv. — Svátost pokání. — Svátost oltářní. — Dva obrázky úcty k eucharistii. — Uctívání svatých a P. Marie. — Obrazy a ostatky. — Svátostniny. — Odpustky. — Proti praksi odpustkové . . . . . 1—10

2. Duchovenstvo v době předhusitské.

Statuty Arnoštovy. — Summula a Quaestiunculae. — Statuty Očkovy a Jensteinovy. — Vzdělání a výchova dorostu kněžského. — Mravnost duchovenstva: Kazatelé, soudní akta, visitace. — Počet duchovenstva. — Nedostatky sociální . . . . . 11—20

3. Snahy opravné.

Působení církevních orgánů na lid. — Snahy o nápravu kleru: církevní vrchnosti, kazatelů synodálních, řečníků k duchovním. — Reforma řeholí: Biceps, řeči kapitulní . . . . . 20—27

4. Poměry církevní.

Papežství avignonské. — Fiskální soustava. — De praxi romanae curiae. — Speculum aureum. — Bitterfeld »De simonia« . . . 27—35

5. Spory věroučné.

Oyta a Vojtěch o 6 článků. — Tíž o neposkvrněné početí. — Biceps, Soltau, Stanislav, Hus a Viklef o neposkvrněném početí. — Vojtěch a arcibiskup Jan z Jensteina o tři body. — Tíž o rozkol a církev . 35—47

6. Rozkol církevní. Církev a stát v Čechách.

Následky rozkolu. — Obrana Urbana VI. v Čechách: Jan de Braclis, Jenstein De veritate Urbani. — Václavův poměr k církvi. — Obránci práv církevních. — Jan z Pomuka . . . . . 47—57

7. Národnost. Věci hospodářské.

Šlechta proti převaze německé. — Karel IV. — Literatura. — Činnost Tomáše ze Štítného. — Universita. — Anonym »Contra Teutonicos«. — Hospodářské otázky: Majetek církevní. — Svoboda lidu selského: Jenstein, Vojtěch Raňkův, Kuneš z Třebovle o odúmrtech. — Otázka úvěru . . . . . 58—66

Stránka

8. Předchůdci Husovi.

Waldhauser. — Milíč. — Matěj z Janova: bludné nauky r. 1389; Anonym proti nim; Regulae V. et N. T. — Protiva. — Universita. — Viklefství. — Valdství . . . . . 66—75

II. Léta přípravy a úspěšné práce.

1. Na filosofii.

Mládí Husovo. — Studie a promoce. — Smýšlení jeho r. 1393. — Opis traktátů Viklefových. — Spory o realismus a nominalismus v Praze. — Hus promotorem . . . . . 76—81

2. Mistr Jan Hus knězem.

Proč zvolil Hus stav kněžský? — Kdy byl vysvěcen? — Kázání jeho u sv. Michala: prameny, forma, reformní obsah, dogmatická pravověrnost . . . . . 82—88

3. První srážka o Viklefa.

Činnost Husova na universitě r. 1401—1403. — Stanislavova posice na obranu universalií. — Posice Pálčova. — Münsterberk proti realistům. — První odsouzení článků Viklefových . . . . . 88—94

4. Kazatel v Betlemě.

Založení kaple betlemské. — Kazatelé při ní. — Husova kázání r. 1403. — Postila betlemská z r. 1405: obsah mravokárný a reformní, poměr k Viklefovi . . . . . 95—101

5. Opravné snahy.

Volání po opravách na poč. XV. stol. — Stanislavův list Hübnerovi. — Hus a Stanislav. — Husovo kázání »Abiciamus«. — Zázraky vilsnacké. — Stanislav a Hus proti poutem do Vilsnaku. — Hus pro reformu kostelního zpěvu . . . . . 101—107

6. Nauka remanenční.

Stanislavův traktát remanenční. — Souhlasil s ním Hus? — Štěkna proti Stanislavovi. — Proces Stanislavův a jeho odvolání. — Následky bludu . . . . . 107—112

7. Na fakultě theologické.

Studie. — Výklad listů kanonických. — Výklad Žalmův. — Výklad 1. Kor. — Oxfordské svědectví o pravověrnosti Viklefově. — Kvestie »Utrum supremus rector« a »Utrum Moyses«. — Vliv Viklefova traktátu »De veritate sacrae scripturae« . . . . . 112—117

8. Husova kázání synodální.

Neznámého kazatele »Testimonium Christi«. — Stanislavovo kázání »Vos testimonium«. — Husovo kázání »Diliges«; vliv Viklefova »De ecclesia« a »Dialogu«. Církev jest veškerost předzřízených. — Husovo kázání »State«. — List Husův o domu duchovním a přísaze . . . 117—122

Stránka

III. První bouře.

1. Druhé odsouzení článků Viklefových.

List a traktát Ondřeje z Brodu. — Bula Řehoře XII. — Proces Knínův. — Schůze národa u Černé Růže. — Odsouzení a zápověď článků Viklefových. — Proces Abrahamův. — Valdství . . . . . 123—128

2. Vůdce viklefistův.

Rozmluva Jakuba z Nouviona s viklefisty v Praze: majetek duchovenstva, autorita církve, odpustky, řehole. — Jakoubek ze Stříbra o chudobě kleru. — Štěpána Dolanského Antiviklef. — List Jana z Rakovníka Husovi . . . . . 128—133

3. Proti arcibiskupovi.

Prohlášení Zbyňkovo. — Apelace k Řehoři XII. — Hus viní arcibiskupa z kacířství. — Jakoubkův traktát remanenční. — Husův spis »De corpore Christi« (Impugnantibus). — První žaloby na Husa. — Jeho odpověď. — Henclínovo poselství k Řehoři XII. — Stanislav a Páleč uvězněni v Bologni . . . . . 133—141

4. Dekret kutnohorský.

Otázka neutrality. — Hus se přikloňuje ke králi. — Spor o tři hlasy. — Hus a Mikuláš Augustinův. — Mistři v Kutné Hoře. — Vydání dekretu. — Spory o dekret . . . . . 141—147

5. Viklefství na universitě.

Hus sentenciářem. — Prameny Lektury. — Vlivy Viklefovy. — Kvodlibet Knínovo. — Jeronymova řeč. — Jeronymova posice o universaliích . . . . . 147—152

6. V trestech církevních a hodnostech světských.

První exkommunikace Husova. — Jesenicova posice: Utrum iudex corruptus. — Provedení dekretu kutnohorského. — Vzrůst viklefství. — Interdikt na Prahu a pronásledování duchovenstva. — Smíření a nové vyšetřování . . . . . 152—157

7. Reformátor betlemský.

Postila z r. 1409: proti zlořádům v duchovenstvu, proti řeholím, proti papeži; po stránce *dogmatické*; provedení oprav mocí světskou. — Quadragesimale. — Cesta k sektářství . . . . . 158—164

IV. Kritický rok.

1. Rozhodné slovo.

Půhon na Zbyňka. — Bula Alexandrova. — Husova apelace »ad papam melius informandum«. — Prozkoumání a odsouzení spisů Viklefových. Spálení jich . . . . . 165—170

2. Znovu blud o svátosti oltářní.

Husovo kázání na Zelený čtvrtek r. 1410 — schválení remanence. — Kázání na Boží Tělo. — Některé výroky Husovy o remanenci. — Dekret Zbyňkův o svátosti oltářní . . . . . 170—174

Stránka

3. Odboj proti Zbyňkovi.

Apelace k papeži Janu XXIII. — Klatba a její následky. — Hus řídí odboj s kazatelny betlemské. — Universitní obrana Viklefových spisů: Hus »De trinitate«, Jakoubkova řeč »Videns Jesus civitatem«, Šimonova obrana traktátu »De probationibus propositionum«, Jičín »De materia et forma«, Prokop »De ideis« a Zdislav »De universalibus« 175—181

4. Husova kázání dogmaticko-polemická.

Kázání devítníkové o církvi. — Na den Nanebevstoupení o klatbě. — Na V. ned. po Trojici o poslušnosti. — V den sv. Petra a Pavla o moci církevní. — O odpouštění hříchův. — Na svátek sv. Jakuba a později opět o poslušnosti a klatbě . . . . . 181—187

5. Pře Husova u dvora papežského.

Kolonna soudcem. — Universita bolognská proti spálení knih Viklefových. — Poselství Zbyňkovo. — Přímluvy české. — Kolonnovo rozhodnutí. — Nové přímluvy z Čech. — Kolonnova klatba na Husa. — Zabarella soudcem. — Dětřichova invektiva. — Brankas soudcem . 188—192

6. Hus kvodlibetářem.

Promoce. — Hus se nabídl za kvodlibetáře. — Jeho »quaestio principalis«. — Jakoubkova kvestie »Utrum potest summus princeps...« . 193—197

7. Styky s Lollardy.

Listy škotské. — Dopis Richarda Wyche Husovi a odpověď Husova. — List Cobhamův Voksovi z Valdšteina. — Husův list Cobhamovi. — Cobhamovo psaní králi Václavovi . . . . . 197—202

V. Vrchol a pád.

1. Vítězství nad Zbyňkem.

Klatba na úředníky královské a konšely. — Násilnosti proti duchovenstvu. — Interdikt na Prahu. — Husovo kázání »Exi in vias«. — Universita proti interdiktu. — Rozhodnutí rady královské. — Zbyňkův útěk z Prahy a smrt jeho. — Zbyněk a Hus . . . . . 203—211

2. Proti Maříkovi a Stokesovi.

List Husův k papeži Janu XXIII. a kardinálům. — Kázání na X. ned. po nejsv. Trojici. — List Maříkův a Haškův. — Husův traktát »Contra occultum adversarium«. — Rozmluva s Mistrem Stokesem. — Husova determinace proti němu. — Kázání »Dixit Martha« . . 212—218

3. Papež — antikrist.

Směry proticírkevní. — Kvodlibet Čížkovo. — Jakoubkova posice De antichristo. — Stanislavův traktát proti ní . . . . . 218—222

4. Sporné otázky.

Tři pochybnosti olomoucké. — Štěpána Dolanského Antihus. — Kvestie Jana Holešovského: Sluší-li věřiti v církev a papeže? — Výroky kazatele plzeňského. — Husův list a traktát proti nim . . . 223—226

Stránka

5. Husův program.

Čtyři body ve spise O církvi. — De sex erroribus. — Reformatio cleri. — Prostředky opravné. — Oprava církve . . . . . 226—231

6. Proti bule odpustkové.

Tiemovo poslání. — Husův protest, okružní list a dopis příteli. — Hlásání odpustkův. — Husova kázání proti nim. — Schůze mistrů bohosloví. — Shromáždění universitní. — Disputace Husova. — Lidové a studentské projevy proti bule a odpustkům. — Pokus o smír Husa s doktory . . . . . , 231—241

7. Schůze na radnici.

Porada na Žebráce. — Poprava tří mladíkův. — Jednání na radnici. — Husova schůze universitní . . . . . 242—248

8. Druhý turnaj viklefský.

Husovy tři akty universitní na obranu šesti článků Viklefových. — Jakoubkova obrana čl. 32. — Epingův akt o čl. 11. — Stanislavova řeč proti 5 článkům Viklefovým. — Pálčovo kázání proti 2 článkům. — Druhé kázání Pálčovo u sv. Havla . . . . . 248—257

9. Anathema.

Nové rozlišení stran. — Stížnost kleru. — Klatba Petrova. — Přijetí buly. — Husovo odvolání ke Kristu. — List Václavovi ze sněmu Římského. — Útok na Betlem. — Husovy rozpaky a odchod z Prahy . 257—263

VI. Ve vyhnanství.

1. První ústup.

Volba rektora. — Rozkaz zbořiti Betlem. — Činnost Husova na venkově. — Listy do Prahy. — List Stanislavův paní Plumlovské. — Soud v Praze. — Arcibiskup Konrád. — Jesenicova obrana Husa. — Vyhláška proti ní. — Husův návrat do Prahy . . . . . 264—270

2. Jednání o smír.

Rada Jakoubkova a university. — Synoda svatodorotská. — Návrh Jana Litomyšlského. — Replika university a odpovědi Husovy. — Vyjednávání před smírčí komisí. — Návrhy fakulty theologické. — Vypovědění doktorů bohosloví . . . . . 271—282

3. Pojem církve.

Stanislavův traktát »De romana ecclesia«. — Pálčův spis »De aequivocatione nominis ecclesia«. — Husův traktát »De ecclesia«. — Husova nauka o církvi a papežství. — »Replicatio contra quidamistas«, »Alma et venerabilis« . . . . . 282—288

4. Poměry náboženské v Praze.

Nauka o svátostech. — Klíče církevní. — Úřady. — Církevní tresty. — Zvyky a obřady. — Práva a svobody katolické církve. — Obrazy, ostatky a odpustky. — Řehole . . . . . 288—294

Stránka

5. Na Kozím a na Krakovci.

Dokončení traktátu De ecclesia. — Proti Pálčovi, Stanislavovi a osmi doktorům. — Mistr Sybart. — Česká postila nedělní. — Husova kázání na venkově. — Drobné spisy. — Pobyt v Praze. — List Jana XXIII. — Hus v Ústí. — Na Krakovci . . . . . 294—299

6. Přijímání pod obojí.

Původcem Jakoubek. — Anonymus (Petr z Uničova) proti Jakoubkovi. — Útok »dvou bratří«. — List Brodův. — Jakoubkův první traktát a jiné spisy. — Disputace universitní. — Kázání Mikuláše Drážďanského. — Účast Husova . . . . . 300—305

7. Před cestou a na cestě do Kostnice.

Poslání Václava z Dubé a Jana z Chlumu. — Naléhání na krále Václava. — Husovo rozhodnutí. — Sliby Sigmundovy. — Intimace Husovy. — Vysvědčení Mikuláše Nazaretského. — Výpovědi svědků proti Husovi. — List Sigmundovi. — Přednášky pro Kostnici. — List na rozloučenou. — Cesta do Kostnice . . . . . 306—314

VII. V Kostnici.

1. Před uvězněním.

V domě vdovy Fidy. — Listy Husovy. — Traktát o přijímání pod obojí. — V paláci papežově. — Hus internován v domě kantora Kostnického. — Články Michalovy. — Zřízení komise. — Hus uvězněn u Dominikánův . . . . . , 315—320

2. První výslechy.

Husovy první odpovědi na články Viklefovy. — První onemocnění Husovo. — Výslech svědků v Kostnici a v Praze. — Zakročení Sigmundovo. — 42 články Pálčovy. — Druhé odpovědi Husovy na články Viklefovy. — Příprava na slyšení; druhá choroba Husova . 320—327

3. Další vyšetřování.

Husovy traktáty kostnické. — Články Gersonovy. — Návštěvy ve vězení. — Výslech Husův o článcích svědků a znova o 42 článcích. — Útěk Jana XXIII.: Hus na tvrzi gottliebské. — Jeronym v Kostnici. — Odsouzení Viklefa. — Přímluvy pánů za Husa. — Jednání o přijímání pod obojí. — 39 článků . . . . . 327—335

4. Veřejné slyšení.

Relace Mladenovicova. — První audience 5. června. — Druhá audience 7. června. — Třetí audience 8. června . . . . . 335—341

5. Odvolá Hus?

Hus nemůže odvolati. — Omluvy. — Listy ze žaláře. — Odsouzení kalicha. — Poslední články. — Pater a Hus. — Páleč ve vězení. — Konečné rozhodnutí Husovo. — Poslední formule odvolací. — Zatvrzelý 341—349

6. Odsouzen a upálen.

Řeč biskupa z Lodi. — Postup pře a rozsudek. — Degradace. — Upálení , ... 349—353

Stránka

7. Hus a sněm kostnický.

Pohany sněmu kostnického v Čechách. — Jakoubek a Mikuláš z Drážďan. — Glejt Sigmundův. — Uvězněním v Kostnici porušen glejt. — Bezpodmínečný návrat nebyl glejtem zaručen . . . . . 353—360

VIII. Husova osobnost a činnost.

1. Snahy reformní.

Receptivnost povahy Husovy. — Nedostatek ukázněnosti vůle. — Povaha bojovná. — Náprava lidu. — Chyby horlitelů reformních. — Reforma duchovenstva a církve. — Nedůslednosti. — Chtivost přízně lidové . . . . . 359—363

2. Činnost literární a národní.

Pravopis. — Ryzost jazyková. — Traktáty latinské. — České spisy. — Nová recense Písma? — Reforma kostelního zpěvu? . . . . 363—369

3. Hus a Viklef.

Palacký o Husovi a jeho předchůdcích. — Vliv filosofických spisů Viklefových. — Postup vlivu Viklefova na Husa. — Závislost Husova na Viklefovi v letech boje: posice »De cruciata«, akty na obranu Viklefa, traktát »De ecclesia«. — Jiné složky vývoje . . . . 369—374

4. Výsledky činnosti.

Nauka Husova. — Plod pseudoaugustinismu Viklefova. — Následky popření učitelské autority církevní. — Výsledky opravných snah. — Tajemství úspěchů Husových . . . . . 374—378

Přílohy.

I. Anonymi de Conrado, Milicio alioque praedicatore Pragensi relatio . . . . . 1*—3*
II. Archiepiscopi Ioannis de Jenstein De veritate Urbani . . 4*—20*
III. Augustiniani cuiusdam tractatus contra errores Mathiae de Ianov . . . . . 21*—44*
IV. Joannes de Jenstein de morbo suo . . . . . 45*—48*
V. Archiepiscopi Joannis de Jenstein De fugiendo seculo (libellus secundus) . . . . . 49*—67*
VI. Archiepiscopi Joannis de Jenstein Libellus apologorum . 68*—80*
VII. Mgri Stanislai de Znoyma tractatus de universalibus realibus . . . . . 81*—93*
VIII. [Mgri Stanislai de Znoyma] epistola ad Mgrm Joh. Hübner 94*—98*
IX. Mgri Joannis Hus epistola responsiva . . . . . 99*—102*
X. Mgri Joannis Hus quaestiones duae . . . . . 103*—115*
XI. Mgri Joannis Hus sermo de ecclesia . . . . . 116*—126*
XII. Mgri Joannis Hus sermones dogmatici atque polemici (a. 1410) . . . . . 127*—170*
XIII. Mgri Joannis de Jesenic quaestio . . . . . 171*—181*
XIV. Listy škotské.
1. Hec sunt Nova Scocie a. 1410 Pragam portata . . 182*—188*
2. Toto sú nové věci Skockej vlasti . . . . . 189*—196*

Stránka

XV. Epistola Joannis Andreae rectoris ad papam Joannem XXIII. 197*
XVI. Husovo odvolání ke Kristu . . . . . 198*—201*
XVII. Mgri Stephani de Páleč tractatus de ecclesia (partes selectae) 202*—304*
XVIII. Responsiones Mgri Johannis Hus ad articulos Johannis Wiclef . . . . . 305*—310*
XIX. Articuli e processu Mgri J. Hus Constantiensi.
1. Articuli e scriptis:
a) Articuli 42 Mgri Stephani de Páleč . . . . 311*—317*
b) Articuli 39 e III. audientia . . . . . 318*—331*
c) Articuli 30 ultimi . . . . . 331*—338*
2. Articuli testium:
a) Constantiensium . . . . . 338*—341*
b) Pragensium . . . . . 342*—343*
XX. Koncepty rozsudku nad Husem . . . . . 344*—353*

Opravy a doplňky.
Rejstřík jmenný a věcný.

BX 4917 S45

Sedlák, Jan Evangelista
M. Jan Hus

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 11 27 25 14 017 0